

SPVRII

GALENO

ASCRIPTI LIBRI

QVI VARIAM ARTIS MEDICÆ farraginem ex va:ijs auctoribus exceptam continentes, optimo, quo fieri potuit, ordine sunt dispositi, & in vnum corpus redacti.

SEXTA HAC NOSTRA EDITIONE, *non parum ornamenti adepta: locis pluribus quàm in alijs superioribus editionibus, ad græcorum librorum fidem emendatis.*

Locis etiam Hippocratis in margine notatis.

Librorum seriem sequenti pagina habes.

Τὰ Νόθα.

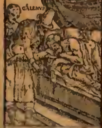

Mor

Venetijs Apud Iuntas. M D LXXXVI.

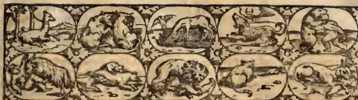

mor.

SPVRII LIBRI HI SVNT

Siquid superesse videbitur in antiquis translationibus, quod in hisce nouis non reperiatur: id titulorum diuersitate contingere scias, non quia prætermissum aliquid sit. Nihil est enim in vetustis illis codicibus, quod in hisce nouis non contineatur: nam aut idem sunt, verum alio nomine insigniti: aut compendia: aut partes: aut fragmenta. Exempla aliquorum subijcientur. Opus, quod illic Myamir appellatur, idem est, ac id, quod hic De compositione medicamentorum secundum loca inscribitur. Libri item de iuuamentis membrorum, compendium sunt librorum De vsu partium. Libellus de præsagitura, finis est libri De constitutione medicinæ. Et qui de commoditatibus theriacæ inscriptionem habet, fragmentum est libri De theriaca ad Pisonem.

GALENI
LIBER DE HISTORIA PHILOSOPHICA

Iulio Martiano Rota interprete

Hunc librum Galeni esse cum satis non constet, videndum num fortasse sit Aetij. Theodoretus enim lib. 2. & 4. de curatione Græcarum affectionum scribit Plutarchum, & Aetium Collectanea de placitis Philosophorum edidisse: Porphyrium vero non modo philosophicam eiusce generis confecisse historiam, uerum etiam opinionibus vitam ac mores philosophorum adiunxisse. Quare cum Plutarchi liber habeatur, hic autem Porphyrio (quem forte Laertius est imitatus) tribui non queat, fit, vt Aetio potius, quàm vlli alteri adscribendus videatur. Nisi forte quis putet, eo quod hic & apud Plutarchum eadem sæpe verba legantur, ex vtroque fuisse congestum.

Qualis Philosophia fuerit ante Socratem: Quas ipse partes addiderit: ac de proposito Libri.

C Vm illi, qui se primum ad philosophiam cõtulerunt, de rerum natura solummodo disceptarent, atq; in ea finem studiorum suorum posuissent, multis post seculis natus Socrates, illorum sñiam improbauit, fieri non posse dicens, ut ab hoibus ea perciperentur, quæ tam remota à nostro sensu forent. Existimabat.n. summæ difficultatis esse tam abditarum rerum certã notitiam consequi; plusq; utilitatis hoies habituros, si scrutarentur, quo modo quis fœliciter uitã traduceret, & se, quã plurimis bonis fruens, à malis oibus tueretur. Hoc itaq; cum utilius fore Socrates iudicasset, dissertationes de natura rerum, ꝙ parum humanæ uitæ conducere uiderentur, omisit: & eam disciplinam excogitauit, quæ quid bonum, quid malum: quid turpe, q̃d honestum: quidq; honore, aut uituperatione dignum sit, inuestigat, arbitratus illos, qui hæc antea secũ meditati fuissent, ab oibus uitæ incõmodis se facile explicaturos: atq; philosophiæ pars altera hinc addita est, q̃ de moribus agit, & illos instruit, qui uitam optime degere uelint. His autem ita mente præsumptis, idem quoque cum aiaduerteret, opus sibi fore, ut quos inuẽrotum suorum participes esse uellet, eos etiam assentiri faceret: idq; solum fieri posse, si quibuscum sermonem instituisset, uere quæ diceret affirmare uiderentur: rerum omnium magistram differendi facultatem adinuenit: cuius argumentationibus ducti à malis discedimus, & ea amplectimur, quæ prodesse semper, obesse nunq̃ suapte natura queunt. Sic itaq; Socratis opera, philosophia, quæ ad ipsum usq; naturalium rerũ cognitionem non excesserat, tres partes obtinuit. Hæc præfari nos oportebat, ut calle quodam ad philosophiæ historiam ueniremus: de qua nobis recensere hoc in libro propositum est, non quia noui aliquid ipsi apportemus: uerum ut quę ab antiquis de primo eius genere sparsim & fuse dicta sunt, in unum colligamus, breuiterq; & dilucide ea explicemus: ne, si prius hæc nostra legerint, qui discẽdi studio tenentur, expositoribus egeãt, neve per se ipsos unaquaq; in re, quid ab antiquis philosophis pronunciatũ sit aperte non intelligant. Cõmodius aũt quod dicimus, efficiemus, si & enunciatorum comprobationes, & uerborũ phaleras omittemus: nã neq; ostentationis gratia scribere hæc agressi sumus, sed ut ijs cõmodi essemus, qui sibi utile quippiã ex philosophia sumere decreuerint: quiq; non solũ abolla & pallio indutos, philosophos arbitrantur, sed et eadem qua cæteri ueste utentes, mõ animũ philosopho dignum habere studeant. Perspicue uero nũc oĩa, q̃ à doctoribus meis accepi, quęq; ipse legendo consecutus sum, in unũ redigere curabimus: ut ex his intelligat unusquisq;, unde primũ philosophia ad Gręcos peruenerit, quibusq; auctoribus in Græciam transierit: ac demũ qui ipsi aĩum adijciẽtes cæteris pstare uisi sint.

D (margin letter beside "losophiæ historiam ueniremus")

De successione Philosophorum.

C Onstat igitur inter q̃plurimos Thaletem Milesium, philosophiam primũ apud Iones inuexisse: unde & eius ætatis sapientiã oẽs Ionicam appellarunt. Huius familiaris Anaximander extitit: qui & ipse eodẽ pacto philosophatus est, Anaximenẽq; doctrinę suę successorẽ, & emulũ

reliquit. Anaximenes Anaxagorā docuit, q̃ Mileto relicta, migrauit Athenas, ubi Atheniēsem E
Archelaū ad studia philosophię cōcitauit. Archelaū Socrates audiuit, is qui & ætatis suæ, & post
se genitis hoībus, in causa fuit, ut syncero aīo philosophiæ incūberēt: oēs.n. ferme quotquot ad
ipsum accedebāt, philosophiæ desiderio inflāmatos dimittebat. Quāuis āt multi fuerint appella
ti Socratici, in præsentia tñ eorū tm̃ mentionē faciā, q̃ disciplinæ successores ab eo relicti sunt.
Horum unus Plato fuit, qui cæteris oībus plurimū excelluit, & ut aliquis diceret, solus inuidia
superata, Socratici nomē obtinuit. Clarus itaq; apud oēs cū esset, ueteris Academię princeps ex
titit. Hunc Speusippus secutus est, q̃ in eisdem quidē inuentis mansit, sed in articularē morbum
incidens nō multo postea naturæ cōcessit, Xenocrate relicto, q̃ Platonis auunculi dogmata ex-
plicaret. Xenocrati Polemo successit, qui & ipse a Platonis disciplina non deuiauit, Cratemq́; in-
stituit, in quo uetus academia finē habuit: nā Archesilaus, qui Cratē audiuit, mediā Academiā
inuexit, & ἐποχὴν hoc est sententię suæ reticentiā, excogitauit. Hunc secutus Carneades, acade-
miæ nouæ fundamēta iecit, Clitomachumq́; dogmaris sui sectatorem reliquit. Fuerūt præterea
duæ aliæ academiæ, quarum priori Philo, posteriori Antiochus ꝑfuit. E reliquis aūt Socraticis,
quos plures admodum fuisse constat, multis parē, inferiorē nemini Antisthenē arbitror: is.n. au
steram uitā agēs, philosophiam primus in opus deduxit. Antisthenem Diogenes sectatus est, & F
illi similis uitæ instituto fuit. Hunc Zeno Citieus audiuit, qui & Stoicam sectā inuenit, & Clean
thē docuit. Chrysippi magistēr Cleanthes fuit: amboq́; Zenonis doctrinā & uitę institutū tenue
re. Crysippus Diogenem Babilonium discipulum habuit: Diogenes Antipatrum instruxit: An-
tipater Possidoniū docuit. Rursus quoq; Aristippus unus ex Socratis auditoribus fuit, a quo Cy
renaicus cum esset, Cyrenaicā sectā accepimus. Sednec Megarensiū dialecticā (hoc.n. nomē ea
secta habuit) iure quispiam despicier: huius auctor Euclides Megarēsis fuit, qui Stilponē docuit,
& ingenij subtilitate nemini eorū, qui Socratem audierūt, inferior fuit. Stilponem Menedemus
Erytriēsis audiuit, a quo Erytriaca philosophia cognomen accepit. Phædonem Eliensem nemo
non nouit, ut inter Socraticos ē primis unus habitus sit. Hūc Anaxarchus Abderita sectatus est,
qui Pyrrhonē docuit, Scepticæ philosophię auctorē. Aristoteles aūt diu q̃ dē Platonicis inuentis
adhæsit, sed tandē seipsum nouo dogmati addixit, & Theophrastū scholæ & diciplinæ hæredē si
bi elegit. Theophrastus Stratonem docuit, qui suo quodā iure, de rerū natura disputauit: nā Epi-
curus philosophiæ, ut quidā opinantur, eruditione cōtempta, disciplinæ genus quodā inuexit,
quod ab accuratis philosophis nō est approbatū: Epicurum uero Metrodorus audiuit & Herma
chus, qui Epicuro successit. Porrò philosophorū genera duo suprema fuerūt, Ionicū & Italicum. G
Sed de Ionico multa satis iā diximus, Italici uero, eius quidē, q̃d Crotone & Tarēto uiguit, prin
ceps extitit Pythagoras: eius aūt, quod Eleæ floruit, Xenophanes Colophonius, quē plerīq; du
bitando potius, q̃ aliquid statuendo, philosophatū ferunt. Xenophanis placitis delectati sunt Me
lissus & Parmenides, quem abditarum rerum notitiam adeptum sic tradunt, ut Zenonē Eleatā
cōtentiosam philosophiam. Zenonis auditor Leucippus Abderita fuit, qui primus atomos exco
gitauit: quod dogma susceptum a Democrito, & stabilitū est. Democriti Protagoras discipulus
fuit, qui primus oratoriam facultatem philosophiæ coniunxit.

De cognominibus Philosophiæ.

PHilosophia uero cognomen adepta est, partim ab auctoribus, ut Pythagorica & Epicurea: partim ab eorū patria, ut Eretriaca, Megarica: partim à fine, ut Eudæmoniaca, siquidem Ana xarchus philosophiæ, quæ suo tp̃e uiguit, finem esse fęlicitatē dicebat: partim ab actionibus, ut Peripatetica, Aristoteles nanq; deambulando cum sermonē ad discipulos hēr, hoc cognomine philosophiam suā appellādam censuit: partim ab aduersando, ut Cynica: partim ab aliqua eius portione, cui præ cæteris operā dederint, ut Dialectica: partim à locis, in quibus diuersabantur, ut Academica, & Stoica: partim ab affectu, quo docentes utebantur, ut Sceptica: partim ab au- H ctoribus, fine, & patria simul, ut quam Aristippus introduxit, quæ ab ipso Aristippica dicta est, ab eius patria Cyrenaica, a fine uoluptuaria, uoluptatem enim philosophiæ dicebar finem esse. Voluptatem aurem illum plerique significasse affirmant, nō illam sensuum motione excitatam dulcedinem, sed cum animi statum, qui molestia careat, nec illecebris ullis muleeatur.

De ordine & definitione philosophiæ.

Eam philosophiæ partem, q̃ nobis differendi artem tradit, duabus reliquis eius partibus ante ponendā censuere, q̃ posterioribus seculis extitere philosophi, arbitrantes eos qui accurate ue-lint philosophiæ operā dare, nō pri⁹ alias partes attingere dēre, q̃ disceptādi peritiā adepti sint, & q̃d sit unumq̃dq; cognoscendi: philosophiā nanq; cognoscendi facultatē esse q̃dā dicebāt, & artem uitā optime traducendi: optimā aūt uitā scd̃m uirtutē uiuere. Quidā uero ipsam definie bant, exercitationē artis ad uitā optime degēdā necessariā. Ac exercitationē quidē philosophiā esse oēs existimant: artē uero sapientiā, q̃ humanarū diuinarū rerū cōprehensio est. Quidā uero ipsam esse potius arbitrati sunt facultatē spectandi quæ eligenda fugiendaq́; sint: per eligenda, bona: perfugienda, mala significantes: bona enim esse, quæ propter se sequenda sunt, & adepta possidētibus utilitatē apportant: mala uero, quæ uitanda, & obtenta dānum habētibus inferūt.

A *De Partibus Philosophiæ.*

Philosophiæ partes ex sententia plurium,& eorum,q diligentissimi fuisse creduntur,tres esse in superioribus iã diximus.Harum prima Rationalis dicit,qua scimus uniuscuiusq; rei substantiam ab accidẽtibus discernere,& quo quidq; ab alio differat.Scd'a naturalis uocatur,per quam intelligere ualemus, quid in causa sit,ut cœlum tãto ordine circumuoluat,& quæ partium eius tarditatis ac uelocitatis ratio sit,ac id genus alia.Tertia,quę alijs duabus magis est necessaria,& ad opus uitę lõge utilior,Moralis nuncupatur:qua commode colloqui,& pacate conuersari scimus,ac imperiosos quidem & elatos,non odio prosequendo,sed partim eludendo,partim misserando, contemnere : mansuetos autem,& officiosos è contrario diligere . Horum autem uitam agere melius atq; facilius est , cum expositi omnium commodis sint : illorum autem & malum & difficile, quia nec adiri uolunt, & adeuntibus molesti sunt.

De Sectis, quid secta sit, & quot numero.

Sectam aliqui tribus modis dici affirmant,cõiter,proprie,& proprijssime:ac cõiter quidẽ con sensum esse aliqua in re,quæ ad uitam degendam pertinet : proprie uero consensum in artis alicuius exercitatione : proprijssime autem consensum rerum ad philosophiam spectantium. Hanc

B sic ex notione definiunt.Secta est collectio multorum dogmatum sibi ipsis cõcordantium,& ad unum finem tẽdẽtium.Sectæ uero quas maxime generales existimant ij, quibus ista curæ fuerunt,quatuor enumerantur.Dogmatica,quæ in multis constituta & stabilis est.Sceptica,quę de singulis dubitat.Contentiosa,q̃ cauillis superior esse in concertationibus studet:sunt aũt cauilli,sicut si dixeris,quod ego sum,tu non es:homo sum:ergo tu non es homo:& id genus aliæ pueriles & litigiosæ deductiones.Mista,quæ licet multa decreta habeat,de multis tñ adhuc dubitat, nec ea de singulis disputat,ut ea cõstituat. Dogmaticos fuisse tradunt Pythagoram Samium,& Epicurum Atheniensem.Scepticos Zenonẽ Elæatem,Anaxarchum Abderitam,& Pyrrhonem, quem exactissimum in hoc genere fuisse dicunt.Contentiosos aũt appellarunt Euclidem,Menedemum,& Clitomachum. Mistos uero Xenophanẽ,qui de rebus oĩbus dubitauit,illudq; solum asseruit,cuncta unum esse: Deumq;,& finitum,& immutabilem,& rõne pditum:Itẽ Democritum, qui nulla alia de re sententiã suam protulit, sed tñ atomos uacuum & infinitũ asseuerauit.

De Exortu Philosophiæ & cur inuenta.

Principium philosophiæ tribus modis dicitur,inuestigandi,constituendi,demonstrandi.Principium inuestigandi est,quod primos hoĩes in opinionem philosophiæ induxit: cõstituẽdi,pars

C ea philosophiæ,quæ prior in artem redacta fuit:demõstrandi,illud unde probare incipimus ea, quæ apud nos inuẽta & cõstituta fuerunt. Xenocrates ideo repertam philosophiam asserit,quia cum turbulenta sit actiua uita, se ad contemplationis studium prudentes hoĩes contulerunt.

De Signo.

Signum à dialecticis diffinitur proloquiũ mentis cõiunctum : item antecedens,cui cõsequens aliquod annexum sit. Signorum autem quædam ostendere,quædã admonere dicũtur.Ostẽdunt,quæ sic annexa significatis sunt,ut cũ primum apparent, nos in cognitionem rei significatæ ducant,ut fumus,quẽ simul atq; conspeximus,ignem subesse statim intelligimus. Admonẽt, quæ non nisi prius obseruata,in notitiam rei significatę,nos adducunt,ut lac in papillis:id enim ubi prius adesse cognouerimus,antea peperisse mulierem intelligimus.

De Syllogismo.

Syllogismus est oratio,quæ ex cõcessis ab eo,cum quo disputamus, inexpectatum aliud quippiam colligit,ueluti in primo de republica,Thrasymacho concedẽte , iustum id esse quod urbiũ magistratibus est utile, magistratusq; interdum aberrare,colligit Socrates iustum quoq; id esse, quod magistratibus inutile sit.

D *De definitione.*

Definitio est concisa oratio , quæ nos ducit in cognitionem uniuscuiusque. Vel definitio est oratio,quæ breui quadam cõmonefactione,nobis propositas res detegit.Definitionũ aliæ à substantia, aliæ à notione sumuntur.

De Diuisione.

Diuisionem existimant separationem esse eorum , quæ in unum conuenerint : diuidi autem nomen,in significationes:totũ,in partes:genus,in species & differentias:species,in singularia:& hæc,in accidentia: accidentia,tum in se ipsa,tum in subiecta.

De Iudicio.

Iudiciũ est rẽ discernens consideratio.Duplex aũt iudiciũ habemus,unũ quo uiuimus,alterũ quo res eẽ uel nõ eẽ dijudicam⁹.Tribus modis uero dr̃ iudiciũ,cõiter, pprie,et maxime pprie.

De vero.

Verum est,quod alicui oppositum cum re conuenit. Differt autẽ uerum à ueritate,substãtia, constitutione, potentia:Substantia, quoniam uerum incorporeum est, cum dignitas sit quæ ab oĩbus proloqui solet,ueritas autem corpus:nam omnium rerum scientia est,scientia principalis animi facultas,principalis facultas spiritus esse uidetur,qui merito corpus existimatur: Cõstitu

tione,quia uerum euidẽs eſt,ut ego diſputo:ueritas autem à nobis Inquiratur oportet,cum bo- E
na uniuerſa comprehendat; Potentia,quoniam uerum malis & in eruditis hominibus,nam ue
ra interdum & ipſi dicunt: ueritas autem non niſi probis & eruditis uiris ineſſe poteſt.

De Demonſtrationum Generibus.

Qm̃ ad eam philoſophiæ partem,quã logicam uocãt,pertinere vr̃ de demonſtrationibus do-
cere, conſentaneum eſt,ut de his quoq; aliquid dicamus. Demõſtrationes uoco ſyllogiſmos,qui
euidentibus propoſitione & aſſumptione, concluſionem oſtendunt:uel qui nulla alia egeãt cõ-
probatione. Sunt autem bifariã diſtincti: nã alij cathegorici.i.prædicatiui,alij hipothetici hoc
eſt cõditionales,appellant̃. Horum alij modum habent,alij modo carent,alij miſti ſunt,alijq; ſe
cundum,alij tertium adiacens prædicant.Conditionalium ſpecies ſunt ſeptem.Prima eſt in qua
duobus poſitis,quorum unum præcedat,alterum ſequatur,præcedens aſſumit̃,& ſequens infer
tur,ut,ſi dies eſt,lux eſt:ſed dies eſt:ergo lux eſt.Scđa eſt,quæ ex antecedente & oppoſitio cõſe
quentis,oppoſitum præcedentis colligit: ut,ſi dies eſt,lux eſt:ſed lux non eſt: ergo dies non eſt.
Tertia eſt, In qua ex annexo negato & oppoſito unius partis, alterius partis, oppoſitũ deducit̃:
ut,non ſi dies eſt,lux non eſt:atqui dies eſt: igit̃ lux eſt. Quarta eſt,in qua ex diſiuncto & partis
unius oppoſito,alterũ probatur:ut uel dies uel nox eſt:ſed dies nõ eſt:igitur nox eſt.Quinta eſt, F
in qua ex diſiuncto & una eius parte, altera nõ eſſe arguit̃: ut uel dies uel nox eſt:atqui dies eſt:
igitur nox non eſt. Sexta eſt,quę cõiuncto negato & una eius parte, reliquã non eſſe concludi-
tur:ut,non & dies & nox eſt,ſed dies eſt:igitur nox non eſt. Septima eſt,in qua ex coniuncto &
parte una negata, alteram colligimus:ut aut dies aut nox eſt:ſed dies non eſt.ergo nox eſt.

De Naturalis Philoſophia genere,ac primo de efficiente, & materia.

QVantum igitur par fuit de iis agere,quæ ad rõnalem philoſophiæ partẽ attinent,à nobis eſt
alio in opere fuſe conſcriptum.Hic autẽ pauca quædam ſolummodo perſtringentes, ad ea
recenſenda properamus,q̃ de natura rerum antiqui tradidere.Nemo uero mihi ſuccenſe-
re debet,ſi q̃ ab aliis inuolute,& perplexe ſcripta ſunt,ea nos facile & explicate referre confidi-
mus:nã & hoc fieri poſſe non dubitamus,& rudibus ſatis fore cenſemus, hinc philoſophiæ dog
matibus,tanquã ſacris quibuſdam, initiari. Exordium autem faciemus à primis rerum natura-
lium principijs,tam efficientibus,q̃ materialibus:quibus cum aĩum adiecißemus, iure omnib⁹
anteponendum duximus cauſas efficientes: inter quas Deus principem locum obtinet,quẽ om
nium q̃ ſunt,quæq; in dies fiunt,auctorem & artificem,ut ita dixerim,ueteres aſſerunt. Plato ſi-
quidem & Stoicus Zeno quid eſſet Deus explicantes,non mundum,ipſum eſſe dixerunt,ſed prę G
ter hæc oĩa quiddam aliud,incorporeum quidẽ,ut Plato ſentit:corporeum uero,ſicut Zeno aſſe
verat:Neuter tñ,quæ Dei forma ſit exponere eſt auſus, ſed Epicurus humanam ipſum hr̃e figu
ram credidit:Stoici propriam quidem eum ſemper non retinere,ſed igneus ſpiritus cũ ſit,oĩum
quibus affluxerit,formam facile ſuſcipere, illiſq; ſimilem effici. Locum illi determinatum Epi-
curus inter mundos aſſignat,ubi Deum incedere,& ambulare dicit:Stoici rebus omnibus eum
connaſci,illiſq; ſimilem effectum,cum eiſdem & moueri & locum mutare dicunt, ac ex ingeni-
ta ſibi uirtute, cuicunq; rei ſibi coniunctæ proſpicere:ijdẽ quoq; Deum quidẽ cuncta guberna-
re dixerunt,ſed nullius rei curam peculiariter habere. Stoicis Epicurus hac in parte conſentit,
affirmans beatam incorruptibilemq; naturã,neq; ipſam in ſe moleſtias ullas habere,neq; alicui
alieri negociũ faceſſere,uniuerſis tñ hominibus bona Deũ elargiri. Plato aũt opinatus eſt Deũ,
& oĩum ſimul,& uniuſcuiuſq; priuatim,curã habere in illis ſolummodo,quæ ad uitam ſpectant.
Quicunq; mundum genitum putant, Deum inquiunt ipſius extructorem fuiſſe: non tñ omnes
qui genitum mundum cõcedunt,eandem quoq; de ipſius fine ſententiã habẽt. Verum Plato ex
admirabili artificio eius,qui ipſum cõſtruxit,neq; diſſolui,neq; aboleri poſſe mundũ exiſtimat.
Stoici contra abſumi mundum putant,idq; ignis opera fieri,qui in cauſa eſt, ut exuſtus in infini- H
tum cõmuietur: ſub quo certo quodam tempore materia quieſcit, totq; cõmutationum uaca-
tionem accipit, donec rurſus in contrarium ſtatum uergentibus rebus, alia quoq; elementa de-
nuo prodire incipiãt: & rurſus diuino iuſſu ſegregata, atq; in unum corpus redacta nouum mũ-
dum conſtituant. Ac cæteri quidem oẽs,qui Deum cunctarum rerum auctorem crediderunt,ip
ſum quoq, unum horum oĩum cauſam ſtatuunt.Solus Plato ideas introduxit,quarum exẽplum
Deus in conficiendis rebus ſequeretur:item materiã oĩ qualitate carentẽ,ex qua ſingula quæq;
componeret,& diſſimiles inter ſe res diſtinctaſq; faceret: neq;.n.ex his unum aliquid ſufficere,
ſed tria ſimul hæc requiri cenſet,ſi quid abſolui debeat. Verum qm̃ de efficiente principio ſatis
multa attulimus,tempus eſt ut de materia quoq; aliqd dicamus. Oẽs qui de rerũ natura aliquid
locuti ſunt,concordes materiam eſſe concedunt,quænam uero ſit,non omnes conſentiunt.Sed
Pherecydes Syrus, terram eam eſſe credidit.Thales autẽ,aquã.Anaximander,infinitum.Anaxi
menes & Diogenes Apolloniata,aerem. Heraclitus,& Hippaſus Metapõticus,ignem.Xenopha
nes Colophonius,aquã & terrã.Hippo Rheginus,ignẽ & aquã. Oenopius Chius,ignem & aerẽ.
Empedocles,quatuor elementa,terrã,aquã,ignẽ,& aerẽ:His amicitiam & litem adiungit,qua-
rum altera coniungit, & unit,altera ſegregat & diſtinguit. Democritus & eũ ſecutus Epicurus,

atomos,

A atomos oīum rerum materiam opinantur Heraclides Ponticus,& Asclepiades Bythinus,rerum
principia faciunt moles quasdam oī actione carentes. Anaxagoras,minimas quasdā similes re-
rum particulas. Diodorus,qui Cronus appellatus est,indiuidua minimaq; corpuscula. Pythago
ras,numeros. Mathematci corporū fines. Strato Physicus cognomento,quas uocant qualitates.
Plato,Aristoteles,& Stoici,naturam quandam informē, ex qua primum quatuor elemēta,tū re
liqua fiāt: sed Aristoteles elementis quintum corpus addit,qđ circūuoluitur,& est immutabile.

De Principiꝫ & causæ differentia.

PRincipiū & causam aliqui nihil inter se differre putant. Aliqui principium quidē rerū oīum
originem præcedere uolunt,nō tñ ipsum euētus huiusce causam esse dicūt, sed id,quo scđm
unumquēq; modū res fiunt. Causarū gñа quatuor ijdem statuunt: Præcedens,quod ab euentu
separari pōt,idq; quod iam effecit permanet: Continens,quod rē quā facit non deserit,nā eo p̄-
sente,res gignitur,absente desinit,urgente crescit,desistente minuitur: Perfectum,quod per se so
lū rē peragit: Concausans,qđ cæteris pares uires in euētū confert: ut in arando uidemus,in quo
uel plurimum affert, qui in minimum etiā adiumenti confert, ut bobus quidē duobus arator in
digeat,sed multo facilius opus absoluat, si tertium iumentum adiunctum aliorū laborem leuet.

B *De Principiꝫ, & elementi differentia.*

Cum Iones elementū à principio nihil differre arbitrarētur, plurimum Plato interesse iudica
nit, atq; ita utrunq; distinxit, ut elementū id sit, quod cōpositum & effectū est,qūo terrā,aquā,
aerē,& ignē elemēta uocamus: Principiū uero dicaē,qđ se prius quicq̃ nō habet,ex quo gigni
potuerit, alioquin principiū nō fore elemētis, nāq; priora sunt,tū materia informis & perēnis,
tū forma,spēs,& ἐντελέχεια hoc est perfectio nūcupata: demū priuatio, quā absentiam definiunt
rei,q̄ tū adesse debeat. Merito igiē Plato reperta differentia,ueterē Ionicorū sñīam improbauit.

De Natura.

Naturā aliqui definiunt arte p̄ditum,suopteq; motu in gñationē tendentē igneum spiritum.
Alij nihil aliud,q̄ minutorum corporū congressum & discessum. Aristoteles principiū motus,&
quietis eius,ī quo est primo & nō scđm accidēs: Naturalia uocat cū elemēta quatuor,tū cætera
q̄ ex eis fiunt,aīalia,stirpes,metalla: & q̄ in aere gñanē imbres,niues,fulmina,grandines, uenti.

De Motu.

Motum oēs penè concedunt,quicunq; paulo diligētius philosophati sunt, Locorum commu
tationem: ut cum quis Alexandria Romam uenit,uel Alexandriam Roma discedit: Qualitatum
C uariationē,ut si quis ex frigido calidus fiat,uel ex calido frigidus euadat: Naturę uicissitudinem
ut si quis antea non existens homo,nunc esse incipiat,uel cōtra existens homo,esse desinat: Sta-
turæ mutationem,ut si quis è paruo magnus crescat,aut è magno in paruum decrescat.

De Corpore.

Reliquis corpus esse dicentibus quodcunq; siue agat,siue patiatur, Mathematici corpus esse
definiunt, qđ trifariā extentum est,in longum,in latum,& profundum: Punctum nanque esse,
qui partes non habeat: Lineam uerò,longitudinē tantum: Superficiem,latitudinem longitudini
coniunctam: Hanc,si profunditas accedat corpus appellari. Quidam etiam corporum fines cor
pus crediderunt. Plato molem esse corpus asseruit,quæ & locum occupat & intra se molem aliā
non admittit,neque enim duo corpora unum locum obtinere simul possunt.

De Figura.

Figura,corpo[illegible] superficies,circunscriptio,& finis est. Figurarum uero,aliæ rotundæ sunt,aliæ
angulares, quarum infinita pene uariatio est.

De Forma seu idea.

Forma substantia est incorporea,quę quidem ex se nō subsistit,sed formis carentē materiam
D informans,omnia,quæ uidemus extare facit. Socrates & Plato formas arbitrantur naturas esse
à materia separatas in intellectu cognitioneq; Dei,hoc est in mente diuina sitas. Aristoteles au-
tem formas quidem & species non abstulit,sed eas materiæ cōiunctas esse uoluit. Stoici nostras
intellectiones formas appellarunt.

De Mundo.

SToici mundum unum esse dixerunt,quem & totum esse,& corporeum arbitrati sunt. Empe
docles mundum quidem unum esse concedit,totum tñ ipsum negat,sed exiguam quandā to
tius particulam,reliquum uero,ociosam materiam. Plato mundum unū esse & totum,tribus ar-
gumentis coniectat,quia perfectus non esset,si omnia nō cōtineret: nec exemplari similis,si uni
cus non esset: nec æternus,si quid extra se haberet. Metrodorus tam absurdum esse putat unum
mundum in infinito natum dicere,q̄ in agro magno,unam spicam: nam cum infinitę causæ sint,
mundos quoque infinitos esse necessum est. Sunt autem infinitę causę.i.atomi,quare & infinitos
effectus esse oporter,hoc est mundos,cum eorum quisque finitus sit.

De Constitutione mundi.

Mundus rotunda figura hoc pacto constitit. Indiuidua corpuscula,quæ tum fortuito motu fe
rebantur,cū unum in locū plurima cōuenissent,magnitudine,& figuris differebāt. Quęcūq; igiē

angulosa magna,& grauia fuerunt substitere: quæ uero parua,leuia,& rotũda,in superiorem lo- E
cum ab illis extrusa sunt:nec prius ascendere desierunt,q̃ impulsionis uiolentia cessauit:tunc.n.
retro acta,cum inferius descendere nõ possent,in loca sibi cõgrua deuenere,ea aũt sunt quæ cir
cumposita. Vt igitur inter se satis coagmentata sunt,quæ circum undiq; erant,extimũ cœlũ ge-
nuerunt:quæ uero illis & loco & natura proxima extiterunt,planetas effecerunt:nã aerẽ exha-
latorum corporum multitudo cõposuit, qui concitatus in uentum, cœlum agitare cœpit,& eũ
in orbem actum circũuersare:quem motus ordinẽ stellas adhuc seruare uidemus. Vt aũt ex cor
poribus in sublime eiaculatis,cœlũ,ignis,& aer,ortus est,ita ex subsidentibus nata est terra:quã
multa materia nimium adhuc corpulentam,cum uentorum impetus, tum stellarũ splendor cõ-
pingendo attenuarunt,& ad eam quã spectamus paruitatem, redegerunt aqua expressa: q̃ flui-
da cum sit, per decliuia labi cœpit in loca concaua : uel ipsa per se aqua huc illuc discurrens al-
ueos sibi & latos sinus excauauit. Sic itaq; præcipue mundi partes in lucem prodierunt.

De Deo.

QVæ de Deo inter initia omisimus,ea nunc explicare nobis in animo est. Nã ex antiquis phi
losophis quosdam inuenimus,qui Deos non esse dixerunt : nõ tñ id palàm fateri ausi sunt,
sed an Dij essent ignorare se dicebant. Fuerũt aũt Diagoras Milesius,Theodorus Cyrenai- F
cus, Euemerus Tegeata,& Euripides Atheniensis,quanq̃ id ipse non dicit,sed Sisyphum id di-
centem introducit ob metum Areopagitarum. Sed istos missos faciamus,& Anaxagorã potius
audiamus, qui diuinam mentẽ asserit,res oẽs à primordijs mũdi inter se confusas distinxisse,at
que ita res oẽs procreasse. Vel Anaximandrum,qui stellas cœlestes Deos arbitrabatur: Aut De
mocritum, qui mentem igneo circularią; corpore utentem,hoc est mundi animam,Deum esse
affirmabat. Nam Pythagoras ex hisce, quæ ipse inter principia collocaui, unitatẽ,hoc est unius
naturam,& mentem ipsam, Deum atq; bonum existimauit. dualitatem uero, Dæmonem,& ma
lum,quam corporea moles circunstat,id est quem aspicimus mundum. Socrates aũt,& eũ secu-
tus Plato, Deum id inquiunt esse,quod unum,quod solum,quod bonum,& ex sese est: quæ oĩa
illuc tendunt,ut Deum mentem esse significent nulli materiæ commistam,nulliq; affectui obno
xiam. Aristoteles uero supremum Deum formam esse definit, separabilem quidem,æthereo tan
tum corpori,quod quintum appellat,inhærentem. Id aũt cum in plures sphæras natura quidem
cõiunctas,ratione uero distinctas,separet,quãq; sphęrã animal esse censet,ex anima & orbe cõ
positum:quorum hic æthæreum corpus est,in circuitum uolubile:illa ratio,quę ipsa quidẽ mo-
tum non admittit,sed tñ motus est causa. Stoici Deum esse pronunciant,ignem arte præditũ, ra G
tioneq; & uia ad mundi generationem procedentem, atq; omnes rerum omnium rationes cõti
nentem,quibus uniuersa fato eueniunt. Item aliter,spiritum toti mundo infusum,qui uarias ap-
pellationes sortitur pro diuersitate materiæ,in quam diffusus est. Deos autem existimãt cũ stel-
las & cœlum,tum pręcipue mentem. Epicurus Deos omnes humanam speciem habere credidit
uideri tamen à nobis non posse,ob summã tenuitatem atomorum,quæ ipsos componunt. Qua
tuor etiam alia rerum genera sempiterna statuit, atomos,infinitum,uacuũ,& similitudines,quæ
ab eo eiusdem rationis partes & aliorum elementa censentur.

Vnde in cognitionem Dei ueniamus.

Dei uero cognitionem habuimus ex pulchritudine, quã cœlo inesse spectamus:nihil.n.teme
re,aut casu, pulchrũ oritur,sed artificis alicuius opera:quamobrẽ & Euripides stellas inquit or-
natus gratia ab Opifice sapienti cœlo inditas fuisse. Deuenimus autem in hu[illegible]undi cognitio-
nem, cum ex alijs stellis, tũ præcipue ex Sole & Luna,que subterraneum iter emensa,eodẽ co-
lore,eadem figura,eadem magnitudine nascuntur,eademq; & tempora & loca seruant.

De Heroibus & dæmonibus.

Thales,Pythagoras,Plato,& cum his Stoici,unanimes asserunt, Dæmones naturales substã- H
tias esse: Heroas aũt,animas è corporibus separatas : & harũ bonas esse,q̃ hoĩum fuerint sancte
uitã traducentium:malas aũt male uiuentium. Epicurus tam Dæmones,q̃ Heroas nõ concedit.

De Anima.

CVm multa de anima ab antiquis inter se controuersa dicta sint,nemo me à proposito intro-
ductionis modo discedere arbitretur,si paulo fusius ea cõmemorauero,quę ab illustrissimis
quibusq; dicta sunt. Animam igitur existimant aliqui spiritum esse toti corpori annexũ,non tñ
æquabiliter,sed uni membro magis,alteri minus:hoc Asclepiadis sectatores dicunt. Eãdem alij
facultatem,qua uiuimus arbitranẽ. Quidã principium motus oĩum quæ fiunt & sunt. Epicurus
aũt aerẽ illũ,quẽ respirando attraximus,aĩam esse credidit. Cuius substantiã alij incorporeã di-
xerũt,ut Plato: Alij corporeã,ut Zeno,& ipsum secuti Stoici, nã spiritũ ipsam esse opinati sunt.
Item mortalẽ alij,ut Epicurus &* Diocles: Alij immortalẽ,ut Plato & Stoici,ipsam existimarũt: *Al. Dicæarchus.
quanq̃ Plato suo se motu semper mouentẽ, nec unq̃ interituram ipsam asseueret. Stoici contra,
tamdiu animã durare,quoad mundus dissoluatur, tunc enim ipsam quoque corrumpi. Rursus
alij sic annexas corporibus animas aiunt,ut ex eis ipsas sponte natas dicant:hocq; in causa esse,
ut corporis uoluptatibus tãtopere delectentur. Alij uero animam uolunt Dei particulam quan-

A dam esse, nec ullum extare elemẽtum, quod ociosum sit, quodq; in compositarũ rerum rationẽ, non ueniat. Peccare uero animas inquiunt. Alij quia liberæ cum sint, suopte arbitrio ad malũ ferantur: nam cum uoluptates appetant, ut eas assequantur, uitia persequi flagitiosum esse nõ iudicãt. Alij, cuncta fato euenire putantes, aĩam quoque nulla electione habita delinquere posse cõcedũt. Pœnas dare sceleratorũ animã, ubi à corporibus solutæ fuerint, existimat Plato: bonorũ aũt, ad Deum post mortem reuerti, & in astris habitare: Stoici nihil istorũ admittunt, sed postq̃ aiunt, seiunctę corporibus fuerint, quæ intemperanter uixerunt, & uoluptatũ adhuc auidę sunt, corpus aliud iterũ subeunt, desiderio uoluptatum illectæ, quas corporis ministerio assequunt: id aũt eas tandiu facere, quoad uirtutẽ edoctę, in cognitionem ueri boni deueniãt, ac meliorẽ uitã traducant: à qua statim, ubi solutæ & iam ab impedimẽtis corporis liberæ fuerint, ipsis per sesemet interlucẽtibus honesti ac decoris, ideis uniunt, à quibus nunq̃ sic affectæ postea diuelluntur. Partes animæ Plato tres fecit, rationem, iracundiã, & concupiscentiam. Aristoteles quartam addidit, naturalem, quæ corpus uegetat. Stoici & ipsi partes animæ quatuor enumerat, ratiocinandi, sentiendi, loquẽdi & gignendi facultatem. Alij simplicẽ, & partibus carere animam arbitrantur: nihil enim aliud ipsam esse, q̃ prudentiam, quam tum mentem, tum intellectum, ap-
B pellant. Menemachus unus ex sectatoribus Stoicæ disciplinæ, ubi suspitionem addidit, loquẽdi & gignendi potestatem ademit, eas sentiendi facultatibus attribuens. Nõ nulli demum in sensum & rationem animam diuiserunt, quibus aliquis merito potius assentiri poterit.

De Minimo.

ANte quatuor elementa non nulli fragmenta quædam eiusdem rationis paruissima & rotũda, ceu elementorum elementa, extitisse dicunt. Heraclitus quoque frustula quædam cum minima, tum indiuidua, cogitatione tantum apprehensibilia concedit.

De Colore.

Color est qualitas corporis uisibilis. Pythagorici colorem appellant superficiẽ corporis. Empedocles, quod meatibus oculorum quadraret. Plato flammam è corporibus prodeuntẽ, cuius partes apte oculis incidũt. Zeno is qui Stoicorum princeps fuit, colores esse definit, primos materiæ habitus. Qui Pythagorę successerunt philosophi, colorum genera quatuor fecerunt, albũ nigrum, rubrum, & pallidum. reliquas autem colorum uarietates ex diuersa elementorum commistione oriri: animalium uero etiam ex aeris, & locorum diuersitate consurgere.

De Mistione.

C Prisci mistionem elemẽtorũ fieri dixerũt, ex mutua inter sese per primas qualitates actione. Anaxagoras, & Democritus ex eorum solummodo cõgressu. Empedocles è paruissimis micis elemẽta cõponit, quas minima quędã frustula, & ueluti elemẽtorũ elemẽta, esse dicit. Plato tria tñ corpora ex se mutuo fieri credidit, ignẽ, aerẽ, & aquã: terram nanque solã immutabilẽ esse.

De Vacuo.

Qui à Thalete manarunt philosophi ad Platonem usque, uacuum oẽs abnegarunt. Empedocles intra mũdum, inquit, uacuum res nulla, nec extra est. Leucippus, Democritus, Epicurus, & Methodorus atomos quidem multitudine, uacuum autem magnitudine infinitũ dicunt. Stoici intra mundum uacui quidem nihil esse, extra uero infinitũ: Alij tñ uacui solũmodo extra mundum esse quantũ respirationẽ mundi faciat: mundum.n. igneus cum sit, euentatione indigere.

De Loco & Receptaculo.

Stoici & Epicurei locum à receptaculo differre censent: ac locum quidem esse, quod corpus totum tãgit ut superficies: receptaculum autem, quod parte solum, ut in uasis uinarijs cõtingit.

De Tempore.

Pythagoras tempus esse arbitratur, continentis nos cœli machinã, Plato mobilem æternita-
D tis imaginem, uel interuallum motus cœli. Eratosthenes Solis circumuolutionem. Temporis autem essentiam Plato cœli motum existimat. Stoici fere omnes motum ipsum. Ac cæteri quidẽ ingenitum tempus arbitrantur: Plato genitum ex sensus nostri cogitatione.

De Ortu & Interitu.

Parmenides, Melissus, & Zeno Elæata, ideo nec generari, nec corrumpi quicq̃ asseruerunt, q universum immobile ponunt. Epicurus & cęteri, quotquot è minutis corpusculis mundum extruunt, ex atomorum conuentu gigni, & eorum discessu aboleri cuncta affirmant. Hi autẽ neq; oriri quicq̃ neq; interire proprie dicunt: nã cum ex cogerie nõ ex alteratione gigni res uelint, non qualitatis sed quantitatis motum, ortus & interitus momentum pręcedere faciunt. Pythagoras, & alij quicunque materiam pati supponunt, ortum, & interitum proprie astruunt, cum elementorum qualitatibus immutatis nasci res, & dissolui.

De Necessitate.

Thales ualidissimam esse necessitatem dixit, cum uniuerso dominetur: Pythagoras mundo eam incubare credidit. Parmenides, & Democritus, omnia necessario euenire dicunt: eandẽq; ipsam esse cum fato, cum iudicio, & cum prouidentia. Plato quędã in prouidentiã, quædã in necessitatẽ refert. Necessitatis aũt essentiam Empedocles arbitratus causam principijs & elemen-

tis utentem. Democritus, resistentiam motum, & impetum materię. Plato nonnunquam materiam: interdum habitum eius, qui circa materiam operetur. E

De Fato.

Heraclitus omnia fato euenire dicit: ipsumq; idẽ esse quod necessitas. Plato quãuis in hominum animis & uita fatum cõstituat, ei tñ & libertatem nostram adiũgit. Stoici Platonem hac in parte sequuntur: ac necessitatem quidem definiunt insuperabilem & uiolentam causam: fatũ uerò causarum seriem, in qua tñ illa quoque cõ contineť, quæ in nobis est, ut quædã fato fiant, q̃dam non fiant. Fati uero essentiam Heraclitus esse definit rationem, substantiã uniuersi permeãtem: Fatum autem corpus æthereum, quo tanq̃ semine uniuersum gignitur. Plato perennem rationem & legem naturæ totius uniuersi. Chrysippus uim ordine cuncta gubernãtem: Itẽ in definitionibus, fatum, inquit, est ratio seu lex, cuius prouidentia reguntur omnia, quæ sunt in mũdo: uel ratio, per quam, orta nata sunt, nascentia oriuntur, oritura nascentur. Reliqui uero Stoici fatum describunt causarum seriem, hoc est ordinem & nexum intransgressibilem. Possidonius tertium ipsum à Ioue facit, ut primus sit Iupiter, secunda natura, tertium fatum.

De Fortuna.

Plato fortunam definit causam, quæ sectetur & incidat rebus quas facere eligimus. Aristoteles causam, quæ hisce rebus interuenit, quas alicuius gratia & uolentes facimus, obscurã tñ & instabilem: Differre uero fortunam à casu, ex eo, quia quæ fortuna fiunt, casu quoque fiãt, cum fortuna solum in nostris actionibus uersetur: quæ uero casu fiunt, non omnia fortuna, in his.n. casus etiam consistit, quæ ad actiones nostras non attinent: Insuper fortunam ad homines tantum spectare: casum autem non ad homines solum, sed ad bruta, & reliqua quoque uita carentia. Epicurus, inconstantem & ipse causam modis temporibus, personis, fortunam dicit. Anaxagoras & Stoici, causam quam humanus discursus assequi non possit: Atque alia quidem necessitate, alia fato, alia electione, alia fortuna, alia casu fieri. F

De Finitate & Infinitate Mundi.

PYthagoras primus hanc rerũ oĩum congeriẽ mundũ appellauit, exactã eius dispositionẽ cõtẽplatus. Thales, & qui ab eo deriuarunt, unum mundũ asseruit. Democritus & Epicurus, & vtriusq; magister Leucippus, infinitos, in infinita uacui amplitudine sitos. Empedocles cum in suprema parte mundi Solẽ circũuolui faciat, mundũ finitũ statuit, Seleucus aũt infinitũ. Diogenes uniuersum qdẽ infinitũ dicit, mundũ aũt finitũ. Stoici multum inter uniuersum & totũ interesse dicunt: ac uniuersum quidẽ infinitũ esse, cũ uacuũ quod infinitũ est, cõprehendat: totũ autẽ quia uacuũ excludit, finitũ esse: quare cum totũ & mundus idem sint, mundum finitũ esse. G

De Figura Mundi.

Aristoteles & Stoici rotunda figura mundum constare dicunt: Alij partim cono, partim ouo similem malunt. Epicurus, & his, & id genus reliquis, mundum constare posse concedit.

De Anima Mundi.

Reliqui oẽs aĩam habere, prouidentiaq; regi mundũ arbitrãtur. Democritus, & Epicurus, & quotquot atomos ac casum introducunt, neq; aĩam habere, neq; pudẽtia regi ipsum inquiũt, sed bruta quadã natura. Aristoteles non aĩa, nõ rõne, nõ mente, nõ prouidẽtia, p̃ditũ mundum oĩbus suis partibus existimat: sed cœlum tñmodo, cœlestes enim orbes singulos & animam & uitam habere: reliqua uero infra cœlum posita, omnibus his carere: quod si ordine aliquo frui uideantur, nõ ex se illa ipsum habere, sed incidenter, quatenus à cęlestibus corporibus regunť.

inane

De Aeternitate Mundi.

Pythagoras & Plato factum à Deo mundum arbitrantur, ac quantum in ipso est, interire posse, nam cum sensibus percipiatur, corporeum est & dissolubile: nõ intercidet tñ, Dei prouidẽtiã & custodia præuentus. Epicurus & Stoici mundum interiturum cõcedunt, ortus cum sit: id quod & reliquis accidere uidemus & aĩalibus & stirpibus. Xenophanes ingenitũ, sempiternũ, indelebilem, defendit. Aristoteles, quæ infra Lunã sunt, mortalia: quæ uero supra, immortalia statuit. H

An Mundus Alatur.

Aristoteles, qui mundum sempiternum tuetur, nullo ipsum alimento indigere concedit, nam si nutrimento egeret, interiret tandem. Heraclitus ex ijs, quæ hic corrumpũtur, ipsum sibi mundum immutatione quadam nutrimẽtum subministrare putat. Philolaus ex Pythagoricis unus, corruptiones duas esse dixit: interdũ nãque ignem è cœlo descendere, interdũ u ero lunaris aquæ circunuersatione aerem effundi: horum itaque exhalationibus cœlum nutriri.

A quo Elemento Mundus Exordium ceperit.

Physici mundũ à terra exordiũ sumpsisse dicũt, tanq̃ à centro, qđ rotundis oĩbus esse principiũ solet, Pythagoras ab igne. Empedocles ętherẽ primo extitisse dicit, tum ignẽ, postea terrã: de qua circũnuoluentis se cœli impetu uehemẽter astricta, exilijt aqua: quę in uaporẽ cõuersa, aerem peperit: Cœlum autem æthere, Solem igne solo constare credit: reliqua uero, q̃ hic apud nos sunt, ex alijs. Plato cum uisibilem hunc mũdum ad imitationem mundi intelligibilis factũ existimet, animũ primum extitisse dicit, tũ corpus: quod ex igne & terra primo, ex aere & aqua

secundo

A secundo constat. Pythagoras cum quinque tantum figuras solidas esse cerneret, quas etiã Mathematicas appellant, e cubo terram natam credidit, e pyramide ignem, ex octoedra aerẽ, ex icosiedra aquam, è dodecaedra cœlũ : atque Plato hac quoque in parte Pythagorã sectatus est.

De Ordine Partium Mundi.

Mundi partes ita inter sese complicatas Parmenides asseruit, ut una ab alia cõtineatur, ac q̃uis oẽs ex raro & denso cõstent, eas tñ quæ in medio sunt, ex opaco & lucido mistas: q̃ uero cæteras continet, instar muri solidam esse. Leucippus, & Democritus tunicã & membranam quandã mundo circũponunt. Epicurus partim raro, partim denso, mũdos operimento inuoluit, quorum alios circũagi putat, alios aũt minime. Plato supremo loco ætherẽ collocat, cũ ignẽ, postea aerem, deinde aquam, ultimo terram: interdũ tñ ætherẽ igni coniungit. Aristoteles ætherẽ primo collocat, quem incommutabilem, & quintũ corpus facit: ab eo cõmutabilia disponit, ignẽ, aerem, aquam, & in fimo loco terram. His autem ita motum attribuit, ut quintũ corpus, hoc est cœlestes orbes, circumuoluantur: alia uero, quę infra cœlum sunt, recto motu ferant: ac leuia q̃dem ascendant, ignis, & aer: grauia uero descendãt, aqua, & terra. Empedocles nec definita, nec eadem loca semper habere sensit elementa, sed in alterius locum omnia succedere.

B *De mundi Inclinatione.*

Diogenes & Anaxagoras, post mundi constitutionem & animalia genita ex terra, sponte mũdum unam suam partem ad austrum inclinasse aiunt, alteram ad septetrionem exulisse: fortasse uero diuina prouidentia, ut quædam mundi partes habitari possent, quædam nõ habitari, ꝓ caloris, frigoris, & temperiei conditione. Empedocles, aerem inquit Solis impetu adactũ, boreales plagas extulisse, australes autem depressisse, atque ita totum mundum inclinatum esse.

An extra mundum aliquid sit.

Qui duce Pythagora philosophati sunt, extra mundũ uacuũ esse dixerũt: uacuũ nãq; respirãdo mundus attrahit, exspirãdo remittit. Stoici quoq; iõ uacuũ foris esse uolunt, ut cũ mũdus cõflagrabit, in ipsum diffundi queat: id autẽ uacuũ infinitũ esse: quanq̃ Possidonius infinitũ ipsum nõ facit, sed tm̃ solũmodo, quantum ad dissolutionem mundi sufficiat libro primo de uacuo. Diogenes uacuum & ipse astruit. Plato & Aristoteles nec intra mundum, nec extra uacuum ponũt.

De dextra & sinistra Mundi parte.

Pythagoras, Plato, Aristoteles, dextrã mundi partẽ orientalem faciunt, unde motus incipit: occidentalẽ uero sinistram. Empedocles, q̃ ad solstitium, dextrã: quæ ad brumã, sinistrã definit.

C *De Cœli essentia.*

ANaximenes extimam mundi circunferentiã, terream esse credidit. Empedocles cœlum solidum esse putat, constareq; ex aere in morem crystalli ab igne durato, & utroque hemisphęrio tã ignem, q̃ aerem continere. Aristoteles è quinto corpore ipsum facit. Reliqui ex igne, ipsumq; ex calidi frigidiq; commixtione compactum.

De Cœli segmentis.

Thales, Pythagoras, & q̃ ab eis manarũt, cœlũ in quinq; circulos diuidũt, quos zonas appellãt. Horũ is, qui nobis semper apparet, arcticus uocat: sequẽs, solstitialis: tertius, æquinoctialis: quartus, brumalis: ultimus, antarcticus, q̃ nostris oculis hic aspici non potest. Obliquus autẽ circulus, quem Zodiacum nominãt, tres medios coniungit: ductos autẽ à septẽtrione ad austrum, ęquinoctialis rectis angulis diuidit. Pithagoram uero ferunt Zodiaci obliquitatem primum animo concepisse, quod sibi tamen Oenopides Chius arrogare, tanq̃ à se inuentum nõ dubitauit.

De stellis.

THales è terra quidem cõstare stellas opinat: uerũ ignitas esse. Empedocles ignem tm̃, quem æther compressus, quo tempore dirimebantur elemẽta, illuc submisit. Anaxagoras ætherẽ
D igneum esse ex sua natura putat: ipsumq; circumuolutionis suæ uehemẽtia, lapides è terra surripere, quos sursum euectos & inflãmatos, stellas asserit. Idẽ rursus alio in loco stellas appellat saxa latentia, quæ crebro in terrã decidentia extinguuntur: sicuti contigit cum in Aegos fluuiũ cãdẽs saxum in morem stellæ cecidit. Diogenes stellas opinatur, perinde atq; pumices & raros lapides, ac per eos mundum respirare. Empedocles fixas, crystallo (sic.n. ipse cœlum appellat) annexas: errantes autẽ, solutas asseuerat. Plato quamuis stellas maiori ex parte igneas esse credat, tñ aliorum elementorum expertes eas nõ iudicat, sed elementis glutinis uice contineri. Xenophanes è nubibus accensis constare stellas arbitratur, easq; interdiu extingui, noctu accẽdi, nõ aliter atq; carbones solent: ortumq; & occasum nihil aliud esse, q̃ nubium accensionem, & extinctionem. Heraclides & Pythagorei singulam quanq; stellã, unum mundum esse, terrã, aquã, aerẽ, & ætherẽ cõprehendentem, ferriq; per aerem infinitum: hæc opinio in sacris Orphei contineri perhibetur, quibus initiati quamq; stellam unum mundum arbitrantur. Epicurus nihil istorum non admittit: cum id genus omnia contingere posse concedat.

De Stellarum Figura.

Stoici stellas rotundas existimant, ut & mundum & Solem, & Lunam. Cleanthes coni figura. Anaximenes, tanquam clauos cœlo adactos. Alij tanquam folia candentia, & picturas.

De

De Ordine Stellarum.

E

Xenophanes una superficie stellas oēs moueri credit. Stoici quasdam altius, quasdā submissius ferri. Democritus stellas ita disponit, ut fixæ summum locum teneant: uagæ succedentē, inter quas Solem & Lunam reponit. Plato post fixas Saturnū collocat, deinde Iouem, postea Martem, deinde Venerem, postea Mercurium, deinde Solem, ultimo Lunam. Mathematicorum alij Platonem sequuntur, alij Solem in medio statuunt. Anaximander & Metrodorus Chius, atque Crates, supremum locum Soli dant, succedentem Lunæ, tertium stellis fixis & uagis.

De Motu Stellarum.

Anaxagoras, Democrit⁹, & Cleāthes, ab ortu in occasum ferri stellas oēs existimāt. Alcmęo & mathematici uagas ex aduerso fixis incedere dicūt, hoc est ab occasu in oriētē. Anaximāder uehi stellas existimat ab eo orbe, cui insunt. Anaximenes eodē pacto sub terra, quo supra, moueri. Plato & cum eo mathematici Solem, Venerem, & Mercurium eodem tempore cursum suum absoluere dicunt.

De Stellarum Lumine.

Metrodorus oēs stellas tam fixas q̃ uagas lucē à sole accipere iudicat. Heraclitus & Stoici nutriri stellas putant è uaporibus sursum eleuatis. Aristoteles non indigere nutrimēto cœlestia dicit, æterna cum sint, & corrumpi nequeant. Plato ut mundum, sic stellas è se ipsis, nutriri sentit. F

De Stellis quas Castoris & Pollucis uocant.

Xenophanes stellas, quæ in nauigiorū malis & antennis quādoq; uidentur, nubeculas quasdam esse credit, quæ certo quodam motu agitatæ resplendent. Metrodorus nautis timore consternatis, oculos interlucere putat.

De Stellarum significatione.

Plato, Solem, Lunam, & alias stellas, tā uagas, q̃ stabiles, occasu, & exortu suo tempestates, quæ æstate & bruma contingunt, significare non dubitat. Anaximenes non ex alijs, sed ex Sole solo, hæc intelligi uult. Eudoxus & Aratus ex omnibus indifferenter.

De Sole.

ANaximāder orbē Solis esse putat octies uigesies terra maiorē, similemq; rotæ plaustri canthū habentem, concauum, igne plenū, quem nobis ore quodā paruo, tanq̃ per modioli foramen ostendit, hocq; Solem esse. Xenophanes è siccis uaporibus igniculos quosdā, conuenire dicit, qui in unum corpus redacti, Solem constituant: uel Solem accensam nubem esse. Stoici Solem inquiunt ignitum fluentem esse, è mari illuc euectum. Plato ipsum maiori ex parte, igne cōstare credit. Aristoteles globum, e quinto corpore. Philolaus Pythagoricus corpus uitro simile, quod ab igne, qui in mundo est, lucē suscipit, & eam ad nos remittit: quamobrē, tria requiri ad Solis cōstitutionē, ignē, qui in cœlo est: corpus, quod ab ipso perinde atq; speculū quoddā igniri & illustrari possit: & tertio lucē, quæ ab eo speculo repercussa ad nos usq; diffundatur: nā & hanc lucem Solem appellare solemus, tanq̃ simulachrū simulachri. Empedocles duos Soles existimauit, unum præcipuum atq; primum, hoc est ignē, qui est in opposita & dimidia cœli parte, quam replet, quiq; semper ex aduerso suæ imaginis, hoc est, Solis nostri, incedit: Alterum, eum quē spectamus Solem: qui repercussio est lucis eius, quam ex præfata cœli parte aere concalefacto, plena antedictus ignis suffundit, ac in corpus solare, quod est crystallo persimile, mittit: ubi refracta ad nos descendit, & ad primi Solis motum circunfertur. Atque ut tā multa duobus uerbis explicem, Sol est repercussio ignis, qui circa terram mouetur. Epicurus collectionē terræ, pomicis spongiæve persimilem putat, quam ignis eius foramina permeans accēdit. Heraclitum collectum uaporem, qui in oriente accenditur, in occidente extinguitur. G

De Magnitudine Solis.

Anaximander Solem quidem æqualem terræ credidit, orbem uero quo fertur, & è quo respirat, septies uigesies terram excedere. Anaxagoras multoties Pelopōneso maiorem. Heraclitus, quantum est humani pedis longitudo. Epicurus omnia quæ hactenus attulimus, aliàs cōtingere posse: talem tamen hūc esse, qualem ipsum spectamus, pauloq; uel maiorem uel minorem esse. H

De Figura Solis.

Anaximenes Solem, ut folium extentum iudicauit. Heraclitus peluis instar intus concauum foris deuexum. Stoici rotundum, ut cœlum est, & stellæ. Epicurus ipsum posse hisce omnibus esse figuris admittit.

De Conuersione Solis.

Anaximenes ideo Solē conuerti putat, q ab aere densato & obnitenti retro pellatur. Anaxagoras cum repelli ab aere, qui septentrioni subest, censet: quemq; Sol ipse compingens ualentiorē iā densitate reddidit. Empedocles cū ab orbe, qui ipsum defert, tum, à brumę & solstitij circulis, Solē ꝓhiberi credit, ne recta ad polos descēdat: Diogenes, quia Sol extingueretē, frigore calorē oppugnante. Stoici eatenus Solē progredi uolunt, quoad alimētū inueniat: oceanū aūt & reliqua maria Soli nutrimentum subministrare uapores submissos, cū quibus terræ quoq; exhalationem admisceri uolunt. Plato, Pythagoras, Aristoteles, ob signiferi obliquitatē, qua Sol oblique meare cogit, & scđm brumę solstitijq; circulos progredi. Hæc aūt oīa ænea sphæra docet.

A *De solis Defectu.*

Thales interuentu Lunæ, quæ suapte natura opaca est, Solem deficere primus dixit, idq; ex supposito Soli speculo facile discerni. Anaximander clauso foramine, per quod ignis euaporat. Heraclitus conuersione partis eius, q̃ cōcaua est, ad superiora: eius uero quæ deuexa est ad nostros oculos. Xenophanes deficientem Solem extingui putat, rursusq; renascentem alium accē di. narratq; Solem aliquando integro mense defecisse: rursus alio tempore sic ex toto defecisse, ut interdiu nox esse uideretur. Sunt qui putent densam nubem nostris oculis incompertam Solem occupare. Aristarcus Solem inerrantibus stellis annumerat, terramq; circa Solis circulum mouet, qua inclinante Solis orbem adumbrari credit.

De Luna.

ANaximander orbē Lunæ decies nouies terra maiorē existimat: ac quemadmodū de Sole diximus, roræ plaustri similē canthum habere, concauum, igne plenū, uno foramine uapo rantē. Xenophanes accensam nubem. Stoici corpus ex igne & terra compactū. Plato ignē maio ri ex parte. Anaxagoras & Democritus corpus solidum, ignitū, cāpos, montes, & ualles habēs. Heraclitus terram nebula inclusam. Pythagoras & ipse, ignem esse lunare corpus existimat.

B *De magnitudine Lunæ.*

Stoici maiorem terra Lunam computant, quemadmodum & solem. Parmenides æqualem Soli, à quo Lunam quoque illustrari dicit.

De figura Lunæ.

Stoici rotundam Lunam dicūt, sicut & Solem. Empedocles, disco similem. Heraclitus pelui, hoc est orbicularem & concauam. Nonnulli oblongam. Figuram uero Luna septem modis assu mit. Nam ab interlunio discedens, cum primum apparere incipit, cornuta spectatur, tum dimidia, post semiplena, demum rotunda: rursus à plenilunio reuertēs semiplena euadit, hinc dimidia, postea cornuta, uideri postremo desinit, donec iterum nouetur. Multa uero hac de re ultro citroque dicuntur. Quidam id umbra terræ contingere credunt, quæ modo, totam, modo partem aliquam eius occupet.

De Lumine Lunæ.

Anaximander ipsam peculiarem lucem habere censuit, rariorem tamē. Antipho proprio Lu nam splendore fulgere docet: q̃ si paulatim abscondatur, id illi cōtingere Solis propinquitate: sic enim à natura institutum esse, ut minor lux maioris accessu sopiatur: id quod & reliquis stel

C lis euenit. Thales et qui ab eo deriuarunt philosophi, Lunam à Sole illustrari dixerunt. Heraclitus idem Lunæ, quod Soli contingere defendit: stellas enim, quoniam concauæ sunt et uapores excipiunt, lucere uideri, ac Solem quidem splendidius cum in puriori aere feratur: Lunam uero languidius, quia turbulenta magis incedat.

De Lunæ Defectu.

Anaximander ideo Lunam deficere putat, q̃ os rotæ obstruatur. Berossus, quia ad nos cōuertat partem quæ minus lucet. Heraclius quia auertat partem quæ caua est. Pythagoræorum quidam Lunam asseuerant reflectere, et intercipere lucem: illudq; nostra, hoc antipodum terra, fieri. Plato, Aristoteles, Stoici, et Mathematici, concordes asserunt Lunam congressu Solis occultari, digressu illustrari: deficere autem terrenæ occursam umbræ, quæ tum temporis ex diametro plus minus inter utrunque sidus porrigitur.

De Maculis Lunæ.

Pythagorici Lunam idcirco maculis interpunctam arbitrantur, quia maiora animalia, et pro ceriores arbores habeat, q̃ hic apud nos reperiantur: esse uero decies quinquies animalia illa nostris grandiora robustioraq;, nec usitatum ullum excrementi genus emittentia; diem quoq;

D quantum diximus, longiorem nostro. Anaxagoras in diuersitatem partium hoc refert: Lunam enim ex attenuatis et corpulētis partibus componi, quàobrem opacam lucidis interiectam uideri: stellamq; lucis ementitæ Lunam ideo nuncupari. Stoici quoque non integre compactam Lunam fatentur, quia dissimiles partes habeat.

De distantia Lunæ.

Empedocles plus duplo Lunam distare cēset à Sole quàm à terra. Mathematici decies octies plus. Erathosthenes Solem à terra distare computauit stadiorum millibus centum triginta, Lunā autem uiginti octo.

De Annis.

ANnus is quis Saturno attribuitur, annorū est triginta: qui Ioui, duodecim: qui Marti, duorum: qui Soli mensium duodecim: Veneri totidem et Mercurio deputantur, eodem enim tempore, quo Sol, cursum suum peragunt, Lunæ uero annus dierū est triginta: tot enim dies mē sis comprehendit, si quis à cōgressu ad egressum numeret. Annum uero quem magnū appellāt, quidam octauo quoque anno compleri dicunt: alij decimonono: quidā sexagesimo primo: Heraclitus decem & octo millibus annorū solarium: Diogenes è trecentis sexaginta quinq; annis tam longis, q̃ eos Heraclitus facit: non nulli septem millibus septingentis octoginta septem.

De Circulo Lacteo. E

CIrculus lacteus è nubibus constat: is noctu in aere semper apparet, lacteusq; est de suo colore nũcupatus. Pythagoreorũ aliqui crediderunt ipsum esse uestigiũ incendij stellæ cuiusdã, quæ Phaetontis tẽpore suis sedibus excidit, & loca per q̃ circũuoluta est, excussit. Alij Solẽ antiquo tẽpore illac iter suũ peregisse dicunt. Quidã nihil istorũ uolunt, sed id modo sic nobis apparere ex multitudine luminis cœlestis ignis: q illis in locis à cœlo tanquã à speculo quodã fractus, ad nostros oculos reiicitur, id quod ãt cœlestis arcus nubes facere consueuerunt. Metrodorus, hũc Solis circulũ esse putat, qui Solis discessu conspici põt. Parmenides rarũ dẽso cõmistũ, lactũ colorẽ procreare asseuerat. Anaxagoras umbrã terræ lacteum circulũ existimat: quẽ ideo cœlũ ita occupare uult, quia Sol cum terræ subest, omnia illustrare non possit. Democritus splendorem multarũ, paruarum, & cohærentiũ stellarum: quæ crebræ cum sint, cõiunctã lucem fundere uidentur. Aristoteles exhalationis siccæ incendium, quæ iugiter & abunde succedit, nõ aliter atq; in crinitis fit: quas infra planetas esse non dubitamus, & ab igne accẽdi. Stoici ignis ætherei raritatem, ipsumq; superiorem planetis. Possidonius & ipse ignis aceruum, lacteum circulum credidit, qui licet stellis clarius luceat, splendorem tamen̄ continuum habet.

De crinitis & discurrentibus stellis ac trabibus. F

PYthagoreorum aliqui crinitas inquiunt stellas esse de numero illarum, quæ nõ semper apparent, sed certis quibusdam temporum spatijs oriuntur. Aliqui repercussionẽ uisus nostri ad Solem, non aliter atque in speculis fieri solet. Anaxagoras & Democritus conuentũ duarũ pluriumve stellarũ sese illustrantiũ. Aristoteles siccæ exhalationis accensam congeriẽ. Strato sideris alicuius lucem densa nube retentam, id quod & laternis euenit. Heraclides Ponticus nubem præaltam illic à superna luce illustratam: eandẽ hic barbatis, areis, trabibus, colũnis, & id genus alijs, causam assignat, ut oẽs peripatetici faciũt, qui ex inflammatis uaporibus species hasce fieri dicunt. Epigenes uaporem terræ commistũ, in altum eleuatum, ibiq; accensum. Boethus ardentis aeris id speciem esse credit. Diogenes, stellas quidem crinitas putat, sed quæ impendẽs alicuius periculum significẽt. Anaxagoras, quas discurrentes stellas uocãt, perinde atq; scintillas ex ętereo igne cadere putat, quamobrem statim quoq; extingui. Metbrodorus ex Solis radijs uiolentet nubem, ut sagitta solet irruẽtibus, discurrentis stellę speciem excitari. Xenophanes id genus omnia, nubium accensarum constitutiones incursionesve existimat.

De tonitruo, coruscatione, fulmine, turbine, & conuolutione.

ANaximander hæc omnia spiritu contingere existimat: is enim densa nube inclusus, erũpe- G
re nititur, qua parte tenuior & leuior ea fuerit: nubis disruptio, tonitru: spiritus expansio secus nubem atram, coruscationem facit. Metrodorus cum in nubem, inquit, densitate compactã spiritus irruit, frãgendo & discindẽdo tonat, percutiendo & diuellendo micat: q si inter motus festinationem à Sole quoque calorem spiritus is acceperit, fulmina: fulmen autem cũ impotẽs fuerit, in turbinem degenerat. Anaxagoras, cum calor, inquit, frigus impetit, hoc est cũ ætheris pars, spissum aerem inuadit, crepitu, tonitrum facit: colore, quem ex uicinitate nubis atræ promit, coruscationem: luce uero cum multa, tum magna fulmen procreat: corpore paulo plus densato conuolutionem gignit, nubilosiore turbinem absoluit. Stoici nubium cõcursionem, tonitrum definiunt: coruscationem, earundem accensionem attritu excitatam: fulmen, uiolenter actæ nubis incensionem: turbinem, tardius motæ nubis progressum. Aristoteles omnia ista à siccis uaporibus componit, qui cum in humidos inciderint, erumpere conantur: dum igitur sicci humidos impellunt & discindunt, strepitus excitatur, id tonitru est: dum protrudunt & erumpunt, inflammantur, hæc quoque coruscatio est: cum uehementiori impetu tanquam è catapulta exilierint, multo magis accensi ruunt, fulmen hoc appellatur: nam turbo à conuolutione hoc differt, q ille calidiori, hęc densiori materia constat, utrunque tamen multam habet. H

De Nubibus, Pluuia, Niue & Grandine.

Anaximenes ex aere plurimũ densato cõsistere nubes arbitratur: idẽ ex eodẽ adhuc plus inspissato, pluuiã exprimi putat: q si, dum cadit pluuia, gelascat, niuẽ ꝓcreare, & grandinẽ, si à uẽto aliquo frigido cõprehẽdat. Metrodorus è uaporibus aquosis in sublime delatis nubes cõponi censet: Epicurus ex atomis: rotundari uero grandinem & pluuiam longo per aerem descẽsu.

De Arcu Cælesti.

Eorum quæ in sublimi fiunt, quædã re uera corpus aliquod sunt, ut imber & grando, quædã aũt quãuis solidi nihil in se habeant, inanẽ tñ quandã sui speciẽ oculis nostris obijciũt, quod genus est arcus cęlestis: de quo tũ deniq; aliqd ducemus, si prius quo pacto cernamus explicauerimus. Quicquid uidemus, uel recta, uel curua, uel fracta linea uidemus. Nemo uero existimet lineas oculis aspici posse: nam cum incorporeæ sint, mente tantum spectari queunt. Rectis lineis uidemus omnia, quę in aere sunt: quæq; cornu, uitro, specularią; lapide interposito, spectamus, rara enim hæc sunt, & rectis meatibus uidenda trãsmittunt. Curuis lineis aspicimus, quæ aquis subsunt: quapropter & remi siquis eos è longinquo spectauerit, curui apparent: curuatur enim uisus necessario, cũ sit aquæ natura dẽsior aere. Fractis lineis ĩtuemur quas in speculis uidemus

A imagines,ad quas arcum quoq; cęlestem referri dicimus oportere:prius tamen humidam exhalationē in nubem mutatam concipiendum est,tum roris instar ex ipsa minutas guttas manare. Cum igitur Sol in occasu,vel ortu fuerit(nā arcus Soli contrarius fit,oportet) tum oculi guttas, quas diximus, spectantes, Solis lucē in eis refractā vident, id est arcum ipsum cœlestem: guttæ verò non figuræ,sed coloris,causa sunt.Tres.n.colores arcus habet,phœniceū,viridem, & purpureum:phœniceum,quia Solis radij sinceri penè remittuntur : viridem,quia plus aquæ cōmisti,minus puri redduntur : purpureum, quia magis adhuc turbidi sunt & inter guttas dispersi. Exemplū sibi quisq; conficere potest,si quis aquam ore sumat,& eam aduerso Soli compressis labijs ita propellat,vt nubis rorem imitetur:nam,si se lux ad guttas refranget,arcum protinus formari videbis:sed & qui lippientibus oculis sunt,si ad lucernā respiciāt,iridem illic vident.Verū hæc Platonis,& Aristotelis mens est.Anaximenes verò cęlestem arcum fieri credit, quoties Sol in aduersam nubem radios mittit,quos,densa crassā & nigra cum sit,euadere non sinit, sed eos in se detinet. Anaxagoras lucem Solis ab opposita densaq; nube repercussam, arcum appellat, quem semper è regione Solis consistere dicit. Eandem quoque causam affert, cur duo Soles,vt frequenter in Ponto contingit, verum Solem hinc inde astare videantur. Metrodorus,cū Solis
B radij nubem,inquit,intrarint,tunc nubem viridem, radios purpureos apparere dicit.

De Virgis, & Gemino Sole.

Virgæ,quas in cœlo videmus,& soles gemini,partim corpus aliquod habent,partim non habent:habent,quia è nube,quam conspicimus,constant:non habent,quia color,quē spectamus, proprius ipsis non est,sed aduenticius,vt qui ex ijs rebus fit,q̄ non sunt,sed apparent:hi aūt oēs affectus,tam qui per naturam sunt,quàm qui per adumbrationem fiunt,similes inter se sunt.

De Ventis.

Anaximander ventū existimat fluxū aeris esse, cuius subtilissimas maximeq; humidas partes sol iam assumpserit.Stoici ventū oēm fluentis aeris impetū arbitrantur, qui varias appellationes pro locorū diuersitate sortiatur:nā ab occasu spirās, Fauonius appellatur:ab oriēte veniēs,Subsolanus vocatur:ab Vrsa flans,Aquilo dr:ab Africa prorumpēs, Africus nominat. Metrodorus vētos alios tum cōmoueri dicit,cum sol aquosæ exhalationis humorē excusserit. Etesias aūt,aere iam ad septentrionem inspissato,recedentem solem peracto solstitio subsequi.

De Hyeme, & Aestate.

Empedocles & Stoici hyemem fieri dicunt, aere præualente sursumq; sua se densitate pro-
C trudente : æstatem autem contra,igne inualescente,ac se deorsum ad nos agente.

De Terra.

Thales,& qui ab eo deriuarunt philosophi,vnam tantum terram esse dixerunt. Pythagoreorum aliqui duas,hanc,& huic aduersam aliam.Stoici vnam & finitam. Xenophanes infinitam ex ea parte,qua deorsum tendit,atq; ex aere & igne compositam esse. Metrodorus terram aeris,solem ignis sedimentum existimat.

De Figura Terræ.

Thales & eum secuti,terram rotundā arbitrantur. Anaximander columnæ similem, quæ tū planam non rotundam superficiem habeat. Anaximenes mensæ, Leucippus tympani figuram habere credit. Democritus disco quidem similem, verum magnitudine concauam putat.

De Situ Terræ.

Qui Thaletē secuti sunt,terrā in medio positam arbitrantur.Xenophanes primam, vt quæ in infinitū radices suas porrigat.Philolaus Pythagoricus ignem in medio statuit,quē totius,naturæ meditullium censet:supra quem terrā huic nostræ contrariam,& inde nostram collocat, quā ex opposita sitā illi dicit,& circa eā ferri:quamobrē eos,qui illic sunt, à nobis videri non posse.
D Parmenides oium primus terrā extra duos circulos habitabilē dixit,solstitialem & brumalem.

De Inclinatione Terræ.

Leucippus terram in austrum propendere credit, ob exilitatem, quæ adest illi parti, eo q̄ septentrionalis plaga,quæ summis algoribus infestatur,compacta sit,australis autem è contrario, combusta.Democritus demisisse sese ad meridiem terram putat,quia satis ea,quę illic nascuntur sustinere non possit:nanque septentrionem,cum intemperie laboret, pauca gignere : meridiem, bene temperatus cum sit,multa proferre,quæ aucta terram deprimunt.

De Stabilitate Terræ.

Cęteri quiescere,Philolaus moueri terram asseuerat circa ignem per obliquum circulum,eo more,quo Solem & Lunam videmus.Heraclides Ponticus,& Ecphantus Pythagoricus,quamuis moueri terram dicant, non tamen eam locum suum exire concedunt, sed instar rotæ circa proprium centrum ab occasu in ortum ferri.Democritus initio terram, leuior & rarior cum esset,vagasse fatetur,verum procedente tempore grauiorem & densiorem factam, constitisse.

De Diuisione Terræ.

Pythagoras ad imitationē cęli terrā quinq; cingulis distinxit,septentrionali,solstitiali, ęquinoctiali,brumali,& australi:horū medius & duo proximi mediā terrā cingunt,atq; pars hęc cō-

busta nuncupatur, vtrinque quod succedit, vsque ad australem & septentrionalem cingulũ, be- E
ne temperatum cum sit, habitabilis regio dicitur, inde quod superest, nimio gelu torpescit.

De Concussione Terræ.

Thales, & Democritus terræmotus causam in aquam referunt. Stoici concussionem terrę sic
diffiniunt: Terræ concussio est exitus vaporis humidi è subterraneis locis in aerem prodeuntis.
Anaximenes terrę siccitatem, & humiditatem commotionis causam assignat: quarum illã ęstus,
hanc pluuia gignit. Anaxagoras terram tremere putat ob inclusum aerem, qui cum in superfi-
ciem terræ incidat, nec eam præ densitate penetrare valeat, ambientem locum succutit. Aristo-
teles ob frigiditatem vndique ambientem, & in abeuntis locum succedere volentem: nã exha-
latio leuis & calida cum sit, in superiorem locum euadere nititur: sed, cum viarum angustijs, &
obliquitate impediatur, ac succedenti quoque locum dare cogatur, conatus, & altercatio vehe-
mens oboritur, ex qua commoueri terrã oportet. Metrodorus rem nullam asseuerat, modo pro
prium locum obtineat, moueri, nisi violenter inde propellatur, vel abstrahatur: quamobrem ter
ram quoque sua in sede morantem commoueri non posse, partes tamen eius interdum loca in-
ter sese commutare. Parmenides, & Democritus terram æqualiter vndique recessisse, æqualiter
quocunque propendere dicunt, nec habere causam, ob quã plus huc, quàm illuc, vergat: hincq; F
fieri, vt vibrare se possit, mouere tamen non possit. Anaximenes ideo terram succuti putat, quia
terram, lata cum sit, aeri tanquam vehiculo insidere credit: alij, quia perinde atque crusta, seu ta
bula mari incumbat. Plato sex genera recti motus enumerat, sursum, deorsum, in dextram, in
læuam, ante, retro: horum nullo terram moueri concedit: nam, cum non habeat quò plus incli
net, immota remanet, quædam tamen eius loca concaua ab inclusis flatibus agitari. Epicurus
fieri posse dicit, vt ab incluso, crassoq; aere, vt qui aquæ naturam adhuc sapiat, terra concutia-
tur, & veluti subter pulsata quatiatur: fieri quoque posse concedit, vt, cauernosa cum sit, ab in-
terfuso spiritu huc illuc per cauernas discurrente commoueatur.

De Salsedine Maris.

ANaximander humoris primi reliquias mare existimat, maiori nanque parte, quæ dulcis
erat, igni consumpta, reliquum, quod extenuari non potuit, amarum substitisse. Anaxago
ras, cum, inquit, inter initia stagnaret aqua, continua solis obambulatione vri cœpit, atq; ita fa-
ctum est, vt pingui in vapores ablato, reliquum & amarum, & salsum remanserit. Empedocles
terram putat Solis caloribus æstuantem sudorem fundere, eumq; maris fluctibus elutum salse-
dinis causam esse. Antipho quoque sudorem corporum æstuantium mare credit. Metrodorus G
mare putat tanquam per colum à terra transmitti, atque ita crassitiem & salsedinem ab ea mu-
tuari: non aliter atque transmissa per cineres aqua solet. Platonici, aquam dicunt, quæ gignitur
ex aere frigoris opera, dulcem esse: quæ verò caloris ope resudat, aut euaporat, salsam.

De Accessu, & Recessu Maris.

Anaximenes, & Heraclitus solem dicunt ventos cõplures excitare, & circunducere: flãtibus
igitur vẽtis, Athlanticũ mare pelli, pulsum intumescere, tumens littora inundare: rursus cessan
tibus ventis aquas retrahi, huncq; recessum, illum accessum esse. Euthymenes Massiliensis ad
incrementum, & decrementũ lunæ, mare crescere, & decrescere iudicat. Plato, mare attolli cre-
dit aquis insurgentibus: subsidere, descendentibus: ostium enim quoddam esse per quod aquæ
vltro citroq; reciprocẽt, indeq; maris accursum, & recursum fieri. Timæus complures fluuios è
Celtarum montibus in Athlanticum pelagus labi putat: horũ incursu protrudi, & inundare ma
re credit, defectu reuocari, & subsidere. Seleucus, cum & ipse moueri terrã opinetur, existimat
eam sua conuolutione in Lunæ obuolutionem incidere, sicq; afflatum inter duo corpora reper
cussum, in Athlanticum pelagus irruere, quo impetu maria cuncta attolli credibile est.

De Incremento Nili. H

THales, Etesias ventos aduersus Ægyptum flantes Nilum attollere credit: nã cum aduenien
tis pelagi tumor ipsum erumpere non sinat, increscat oportet, & alueũ exeat. Euthymenes
Massiliensis externis oceani maris aquis, quas ipse dulces existimat, Nilũ augeri putauit. Ana-
xagoras Æthiopiæ niuibus, quæ per hyemẽ densatæ, æstiuo tẽpore liquescant. Democritus &
ipse niuibus, sed quæ in septentrione sint: peracto nanque solstitio resolui niues illic indicat, &
eas in vapores primũ, ac nubes mutari, tum ab Ethesijs in meridiẽ, & Ægyptum expelli. repen-
tinos itaq; illic imbres effundi, quibus Nili paludes restagnẽt, & Nilus ipse abundet. Herodotus
is, qui conscripsit historiã, ęqualem dicit æstate, & hyeme Nilum è fontibus manare, per hyemẽ
tñ minorem eum videri, ob Solem, qui tum vicinus Ægypto discurrens, eius aquas extenuat.
Ephorus historiarum scriptor & ipse, narrat æstiuo tempore Ægyptum vniuersam laxari, atque
ita magnam aquarum vim erumpere: Arabiam quoque & Libyam, rara, arenosaq; terra cũ sint,
ad id plurimum contribuere. Eudoxus ab Ægyptijs sacerdotibus se accepisse memorat, permu
tationem æstatis in hyemem causam esse, vt Nilus quotannis exundet: nam, quando nobis, qui
sub Cancro degimus, æstas ingruit, habitantibus sub Capricorno hyems adest: quo fit, vt inde
aduectus Nilus, continuis pluuijs auctus increscat, & ruptis alueis latissime spatietur.

A *De Sensu.*

Sensum ita Stoici definiunt. Sensus est rei sensilis cōprehensio. Multis autem modis sensus dicitur, nam & habitus, & potentia, & actus, & imaginatio ea, quæ per instrumentum aliquod res comprehendit, & id postremo, quod ipsi octauo loco numerāt animæ principatū, à quo sensus omnis manat. Rursus instrumentum sensus appellatur, spiritus intelligēs à principatu animę in membra sensuum missus. Plato sensum enunciat corporis, & animæ societatem, ad ea quæ foris sunt cognoscenda: uim nanq;, quæ id facit, animę instrumentum quo facit corporis esse: conueniunt autem utraq; ad ea percipiēda, quæ extrinsecus posita sunt. Leucippus, & Democritus sentire, & intelligere nos putāt è simulachris rerum nos obuiantium, neminem enim intelligere aut sentire posse, cui simulachrum eius rei non occurrat.

De ueritate sensuum, & imaginationum.

Stoici sensus omnes ueros arbitrantur: imaginationū uero quasdam ueras, alias falsas: ac sensum quidem uno tantum modo falli, in iis, quæ ad intellectum pertinent: imaginationem uero tam in iis, quæ ad sensum, quàm in iis, quæ ad intellectum spectant, aberrare. Epicurus tam sensum, quàm imaginationem, ueram putat, sed opinionum alias falsas, alias ueras esse.

B *De numero sensuum.*

Stoici quinq; particulares sensus enumerant, uisum auditum, olfactum, gustatum, & tactum. Aristoteles sextum quidem non addit, sed cōem quendam sensum omnium iudicem cōstituit, ad quem singuli sensus sua uisa renunciant: is.n. singula discernit, & quo mō ab una re ad aliam uentū sit docet, ueluti figura uel motu. Democritus plures sensus bruta, q̄ deos, habere credidit.

De Notionibus, anticipatione, & ratione.

Cum (inquiunt Stoici) homo nascitur, præcipuam animæ partem habet, perinde atq; mēbranam scribendis literis aptam, in quidē in ea notiones quasq; notat. Primus adnotandi modus est qui per sensus fit, ut si quis tunicam albam uideat, is ea remota tunicæ memoriā habet: ac si multoties ipsam uideat, multas memorias habebit: memoriæ multæ, experientia nuncupantur, experientia, quippe nihil aliud est, q̄ eiusdem rei specie plures memoriæ. Notionum autem alię natura fiunt, quo diximus pacto: aliæ disciplina, & arte comparantur: atq; hæ tantum notiones appellantur, illæ anticipationes et nominantur Ratio uero, qua rationales dicimur, anticipationibus intra primum ætatis septenarium completur: est autem discursus de re imaginabili: res autē imaginabilis simul atq; in rationali anima suscepta est, ratiocinatio dicitur, nomine à ratione ductо. Quapropter in reliquis animalibus imaginabilis res non cadit, uerum in nobis tantum, & in diis: sed quæ in nobis cadunt, ea genere imaginabilia sunt specie uero discursus,

C

De Imagine, imaginario, imaginatione, & imaginabili.

Chrysippus inter se differre quatuor hæc existimat, imaginē, imaginarium, imaginationem, & imaginabile, ut Imago sit animæ affectio, quæ tam se, q̄ auctorem ostendat: ueluti, cū quis albedinem intuetur, ex aspectu affectio quædā in illius animo nascitur, eiq; res ipsa, quæ alba est, respondet: quod de uisu diximus, id quoq; de reliquis sensibus censeatur. Imaginarium autem id est, quod in animo sui imaginē causare potest, cuiusmodi sunt alba, frigida, & omnia quæ exteriores sensus mouere possunt. Imaginatio affectio est animi nullo q nq; sensuum obiecto, sed potius quadam animi propensione excitata, sicut tironibus contingit, qui se ad prælium exercētes, speciem hostis concipiunt, & aduersus eam ictus suos dirigunt: nihil tamē ipsis adest, quod ense diuerberent: nihil igitur extra imaginationi quemadmodum imagini respondet. Imaginabile autem est illud, in quod inani quadā imaginatione ferimur: atq; crebro hoc deuenit in iis, qui atra bile, & furore laborant, quales Orestem & Theoclymum legimus.

De modo uidendi.

D Democritus, & Epicurus è re uisa simulachrū quoddā attolli putant, idq; in oculos aspicientis incidere: non nulli radios ab oculis ad res egredi, & inde ad oculos reuerti, cōcedūt. Empedocles radios simulachris cōmiscet, cōpositūq; istud radios simulachri noīat. Hipparchus radios inquit utroq; ab oculo ad res peruenire, atq; earum superficiem tāquā manū, attrectare, & sic rem foris uisam intus renunciare. Plato uidere nos censet duorum luminum conuentu: uno, qđ ab oculis emissum ad certam distantiā prodit: altero, quod è rebus consurgens obuiam pcedit: aerē uero, q medius interuenit, affinis luci cū sit, facilē utriq; congressum præbere, pſertim cum ignea uis oculorum ad id plurimū conducat: atq; hæc ēst, q̄ Platonis collustratio nūcupat.

De speculorum imaginibus.

Empedocles à rebus uisis, quos simulachri radios appellat, effluere dicit: hos In superficie speculi collectos ab ignea ui, quæ de speculo prodit, & secum trahit aerem: in quem radii feruntur, ostendit. Democritus, & Epicurus, in speculis simulachrum illud uidere nos credunt, quod assidue manat è nobis: nā simul atq; in speculum incidit, cum ulterius tendere nō possit, conuertit, atq; ita se in nobis inspiciendum exhibet. Pythagorici eas imagines fieri censent ex cōfractis uisus nostri radiis: feruntur enim, ceu ferrum intenti, sed speculi densitate, & leuore retusi, in sese redeunt, non aliter atq; manus solet: quæ si quid offendat, ad hominem se retorquet. Hoc ad superius caput potius attinere uidebitur: sed illuc, & alia quoque referri possunt.

De tenebris. E

Stoici tenebras uideri dicunt:ex oculis enim in ipsas lucem quādam prodire: nec re uera falli uisum,sed tenebras comprehendere:nam tenebræ uisum colligunt,intercipiunt,ac retundūt: lux autem eundem dispergit,extendit,& ad res usq; uidēdas producit quam obrem aer lucid⁹, medii uicem nobis præbet:tenebrosus,obiecti.Chrysippus ita nos uidere inquit:à principali facultate animi spiritus,non ater,aut obscurus,sed igneus,& splendens,ad oculorum pupulas mittitur:inde si propinquus aer similis,hoc est lucidus,fuerit,in coni morem ad res usque se profundit:sin dissimilis id est opacus extiterit,tenebris obuiat,atque sic eas aspicit.

De auditu.

EMpedocles audire nos censet,aere partem intimam aurium impellente : ea siquidem in modum cochleæ obuoluta,ac tanq̄ tintinnabulum edito in loco suspensa,irruentis aeris pulsus oēs agnoscit.Alcmæon autem istud idē fieri dicit,q̄ aures intus uacuæ sint:uacua nanq; oīa resonare,quoties in ipsa uox aliqua feratur.Diogenes aerem,quem in capite habemus,pcuti uocibus,& cōmoueri credit.Plato & qui ipsum secuti sunt philosophi,pulsari uolunt aerem,qui auribus insidet,pulsum in principalem animæ sedem ferri,sensumq; sic auditus illic committi.

De olfactu. F

Alcmæon in cerebro præcipuam animæ partē cōstituit:atq; ipsam odores inter respirādū attractos percipere censet.Diogenes autem,qui ipsam in cordis arteriis ponit,unà cum spiritu,q ad pulmonē descēdit,odores quoq; cordis sinus ingredi putat:atq; ideo,cū quis grauiter spirat, ut qui destillationibus laborant,exasperatis,& inuiscatis plena meatibus, odores nō percipere.

De gustu.

Alcmęon,cum humiditate,& temperato calore,tum mollitie , sapores internoscere linguam arbitratur.Diogenes autem,quòd instar spongiæ rara,& tenera sit, sapores combibere,& eos ꝑ uenas,quæ plurimæ ad ipsam perueniunt,in cor transmittere censuit.

De uoce.

PLato uocē ita definiuit.Vox est imperio cogitationis emissus ore spiritus, & aer impulsus,q per aures,& cerebri neruos in animū usq; peruenit:proprie uero hoīum locutio,improprie aliorum quoq; animantium sonitus,& mutarum etiam rerū crepitus,uox āppellatur. Epicurus uocē asseuerat atomorum fluxum,qui è loquentibus,sonantibus,aut aliter strepētibus prodit: has autem atomos ad sibi similes primum effluere:sibi similes appellat,quæ sunt eiusdem generis,ut rotundæ rotundis,triangulæ triquetris:demum auribus impingentes,uocem sensum istic cōmittere:colligi uero,quod dicit,tum ex utribus,cum musto pleni efflant, tum ex insectorib⁹, q uestibus insufflare cōsueuerunt.Democritus aerē quoq; dicit in similes atomos scissum , unà cū uocis atomis ad aures usq; conuolui:nam ut in prouerbio est,graculo graculus astat, & similia Deus semper coniungit.Stoici non ex atomis compositum,sed per totum continuum aerem esse,nec interspa rsum uacuum habere cōtendunt:pulsus igitur aer à spiritu,fluctuat in gyrum , non aliter atque stagnum solet iniecto lapillo:illud tū interest,q aquę superficies subinde maiores circulos cōmittit,aer āt undiq; totus in orbes exūdat . Anaximander uocem oriri putat,cū aer spiritū repercutit,& eū ad aures usq; retorquet:quo modo cōficitur , & quā noīamus echo. G

De uoce corpus ne sit,nec ne.

Pythagoras,Plato,& Aristoteles,incorpoream uocem arbitrātur:neq; enim aerem ipsam esse,sed aeris superficiem certo quodam oris impulsu figuratam.Stoici corpus defendūt:nam omne,quod agit,aut etiā facit corpus est:uox autē,& agit cum in auribus nostris resonet: & facit, cum in sensu,quod percipiamus relinquat.Insuper omne,quod mouetur,corpus est,uox mouetur:nam si in loca polita incidat, ut pilā à pariete,sic uocem ad nos inde reuerti uidemus:id qđ in Aegypto comprehendi facile potest:siquis enim intra Pyramides semel inclamet, quater aut quinquies subinde uox eadem remittetur. H

De præcipua animæ parte,& quo modo singula comprehendat.

STоici supremam quandam animę partē statuunt,quam principalem facultatem,& rationem appellant.Ab hac septem alias deriuari uolunt.Visum;quem definiunt spiritū à principali facultate in oculos usq; protensum:Auditum , quem similiter describunt spiritum à principali facultate in aures extentum:Olfactum,quem eodem modo spiritum dicunt, à principali facultate ad nares usq; productum : Gustatum,quem itidem inquiunt spiritum à principe facultate in linguam transmissum: Tactum,quem & ipsum quoq; spiritum aiunt à principali facultate delegatum,in uniuersam corporis superficiem,quò illuc omnia comprehenderet,quæcunq; adhęrēdo uel prodesse uel obesse nobis possent.Supersunt duo,quorum unum seminis procreatrix facultas nominatur,quam item definiunt, spiritum à principali facultate missum in membra semini conficiendo deputata:alterum uocis artifex facultas nuncupatur,quam similiter, & ipsum inquiunt spiritum à principali facultate missum in membra formandæ uoci accommodata.

De sede principatus animæ.

Democritus,& Plato,sedem præcipuæ partis animę in toto capite statuunt.Strato in ea capitis parte,q̄ supercil'iis respondet.Erasistratus in membrana , quæ inuoluit cerebrum.Herophilus in

A lus in cōcauitatibus cerebri. Parmenides, & Epicurus in toto pectore. Stoici cuncti in toto corde, uel in spiritu cordis. Diogenes in arteriis cordis solum, quæ spiritum continent. Empedocles in sanguine. Quidam in ceruice cordis, alii in mēbrana uestiente: cor nō nulli in septo trāsuerso. Iuniores quidē in ea corporis parte, quæ à capite ad septū trāsuersum peruenit. Pythagoras uitalē facultatem in corde, mentem aūt, & rationē in capite, tanq̄ in arce, habitare credidit.

De Respiratione.

EMpedocles initio respirationem fieri sic arbitratur. Cum primum fœtus humor incipit minui, nam plurimus in eius ortu fuit, tum primum aer ad uacuum replendum patētibus meatibus succedit: postea calor innatus erumpere cum uelit, aerem foras eiicit, & eo reuertente, rursus aer subsequitur: hoc inspiratio, illud exspiratio, cognominatur. Nunc autem sanguine occursu suo per nares aerem pellente, & recursu eundē attrahente, respirationē confici iudicat. Idq; nos in clepsydris spectare monet. Asclepiades pulmonem infundibuli, uicem præstare dixit, causamq; respirationis esse attenuatū aerē in concauitate pectoris: illuc enim externus aer, q̄ crassior fit, fertur, & inde reiicitur: cum pectus tale sit, ut neq; multum aeris continere, neque prorsus eo carere possit. Is igitur qui in pectore subsistit aer, tenuior paulatim efficitur: & quia totus
B simul nequit excerni, ingredientis ponderi cedens, foras egreditur: non aliter ac in cucurbitulis euenit. Idem uoluntariā respirationē esse credidit: collectis quibusdam angustissimis meatibus, qui pulmoni insunt, & uoluntati nostræ obtemperant. Herophilus motricem facultatem relinquit in neruis, in arteriis, & musculis: pulmonemq; censēt motus quatuor habere: unum, quo extra positum aerem attrahit: alterum, quo attractum in pect⁹ exprimit: tertium, quo expressum denuo recipit: quartum, quo receptum foras demū eiicit. Sed hi motus partim quatuor, partim duo sunt: nam primum, & tertium pulmonis extensio facit: secundum, & quartum eiusdem uisceris contractio peragit. Pectus autem bis tātum mouetur, semel cum se dilatat, & aerem, à pulmone adducit: iterum, cum se colligit, & acceptum anhelitum eidem restituit.

De Affectibus.

Stoici sensus in principali facultate animi collocant: affectus in membris, q̄ afficiuntur. Epicurus utrosq; in membris affectis reponit. Strato tam sensus, q̄ affectus, in principe animi facultate statuit: in ipsa siquidem tolerantiam sitam esse, quē admodum ex doloribus, & cruciatibus colligi potest: quos fortes intrepide subeunt, meticulosi plus æquo formidant.

De Diuinatione.

C Plato, & cum eo Stoici, diuinationem admittunt, quæ uel numinis alicuius præsentia, uel propriæ mentis diuinitate, uel soluto per somnum animo, celebratur. Verum hi plura diuinationis genera probant: omnia Xenophanes, & Epicurus tollunt. Pythagoras aruspicinam tantum improbat. Aristoteles, & eum secutus Dicæarchus duas relinquunt, somnium, & furorem: nam licet animas immortales esse non concedant, eas tamen diuinum in se quiddam habere fatentur.

De Insomnijs.

Democritus insomnia fieri putat simulachrorum obseruatione. Strato cogitationem, aliam quandam naturam in somnis habere: tūc enim melius ipsam sentire credidit, atq; ideo magis et cognoscere. Herophilus partim à Deo submitti somnia dicit, quæ necessario cōtingere indicat: partim à natura contingit, cum animus rerum sibi utilium uel futurarum etiam formas effingit: partim casu fieri, confusa hæc sunt, & imaginum occursu procreata: tunc enim ea spectantur, q̄ desideramus, id quod amantibus euenit, qui sibi per somnium amicas tenere uidentur.

De Semine.

ARistoteles, excrementum ultimi alimenti semen definiuit, quod in se uim conficiendi tale aliquid cōtinet, quale est, id à quo proiectum est. Pythagoras optimi sanguinis spumam se
D men asserit: uel nutrimenti partem quandam superabundantē, qualis, & medulla, & sanguis est. Alcmæon cerebri particulam. Plato spinalis medullæ profluuium. Epicurus corporis, & animæ modicum quiddam auulsum. Democritus ab omnibus præcipuis corporis partibus semen deriuari credit, ut ossibus, carne, uenis.

An semen corpus sit.

Leucippus, & Zeno, corpus ipsum dicunt: semen enim pars est animæ, anima uero secundum eos corporea. Pythagoras, Plato, Aristoteles, uim seminis, quæ ipsum ceu mens disponit, incorpoream: affusum autem humorem, corpus asseuerant. Democritus, & Strato, uim quoq; corpus esse contendunt, spiritus cum sit.

An fœmina semen afferat.

Pythagoras, Epicurus, & Democritus, fœminas quoq; semen effundere censent, seminales alueos cum habeant, qui in uterum ex aduerso profluunt: atq; istud causam esse, ut etiam mulieres seminis usum appetant. Aristoteles, & Zeno, humorem quidem eas emittere concedunt, non tamen concoctum id semen esse dicunt, uerum ex congressus fatigatione, quendam ueluti sudorem. Hippo fœminas non minus maribus semen effundere opinatur, quicquam tamen ipsum ad conformationem fœtus non conducere, cum extra uterum incidat: hinc mulieres aliquot, uiduas præsertim, absque uirili concubitu semen interdum emisisse.

De conceptu. E

ARistoteles cõcipere fœminas arbitraẽ utero mẽstruis expurgato: cũ mẽsibus nãq; puri san
guinis quoq; portionẽ quãdã descẽdere, q̃ uirili semini cõgrediẽs fœtũ exordiẽ. Impediri
uero cõceptũ indicat, uteri ĩmunditia, animi cõsternatione, mulierũ sterilitate, urorũ ĩpotẽtiã.

Vnde Mares Fœminaue nascantur.

Empedocles pro caloris frigorisve cõditionibus mares fœminasve gigni ꝓnunciat: hincq; il-
lud, quod fertur manasse, primos masculos in oriente, & meridie natos è terra, fœminas autem
sub septentrione, & occidente. Parmenides oppositum sentit, mares ob densitatem in septentrio
ne, fœminas ob raritatem in meridie genitas Anaxagoras tum masculos procreari dicit, cũ dex
træ partis semen, in dextram uteri ceciderit, & sinistræ in sinistram: fœminas autem cum locorũ
permutatio facta fuerit. Cleophanes, cuius mentionẽ fecit Aristoteles, mares è dextro fœminas
è lęuo testiculo, prodire credidit. Hipponax in naturam seminis causam refert: nam si ualidum
& compactum extiterit, mares: sin imbecillum, & defluens, fœminas procreat.

De monstris.

Empedocles monstra nasci dicit, si multum fuerit semen, si paucum, si diuulsum, si euanidum,
si inordinato motu immissum. Strato, uel quia additum, uel quia detractũ, uel quia trãspositum, F
uel quia tumidum aliquid sit. Non nulli medici quia tunc uterus spiritu distortus fuerit.

Cur mulieres, quamuis frequenter concumbant, raro tamen concipiant.

Diocles medicus sæpe concũbentes fœminas raro concipere iudicat, uel quia semen nõ emi
tant: uel quia minus, quam cõueniat: uel quia tale, ut in eo uis prolifica non sit: uel quia caloris,
frigoris, humiditatis, siccitatisq; plus minusve, quàm par sit, habeat: uel denique quia resolutus
uterus, semen non contineat. Stoici uirilis mẽbri obliquitatem culpãt, ut qui recte semen eiacu
lari non possit: item genitalia si inter sese parum conueniant, ueluti cum uterus introrsum absi-
stit, penis autem illuc non attingit. Erasistratus uterum tantum accusat, q modo latior est, q̃ de
ceat, modo angustior: aut callos habeat, quibus uteri meatus obstruantur.

De Geminis, & trigeminis.

Empedocles abundantia seminis, & distinctione, duos tresve simul infantes concipi dicit.
Asclepiades id ipsum naturæ semini ascribit: nam ut hordeum reperitur, quod duarum, & triũ
ordinum spicas gignit, ita fertilissimum semen extat, quod duos pluresve fœtus procreat. Erasi-
stratus in apprehensionem matricis causam refert, ut in brutis quoq; contingit: nam earum ute
rus cum bene purgatus fuerit, tunc ad corripiendum semẽ descendit Stoici uuluas dicunt habe- G
re loculos: cum igitur in duos semẽ inciderit geminos: cum in tres abierit, trigeminos fętus edi.

Vnde Similes parentibus filij gignantur.

Empedocles fœtum illi similem fore dicit, cuius semẽ superarit: dissimilem, si calor qui semẽ
insequebatur euaporarit. Parmenides è dextra parte uteri patri similem prodire infantem arbi-
tratur, è sinistra matri. Stoici a toto corpore, & anima semen descendere censent, eiusq; unam-
quamq; particulam ad similitudinem membri illius, à quo descendit, componi perinde, ac si pi-
ctor astaret, qui ex alicuius inspectione uultum similibus coloribꝰ effingeret: atq; hoc pacto ge
neris forma figuraq; retinetur: Cum uero tam mater, q̃ pater semen effundat, si matris semẽ uin
cat, matri similem filium nasci: si uincatur, patri.

Cur dissimiles parentibus filij nascantur.

Complures medici casu, & fortuna id euenire putant: nam simul atq; tam maris, q̃ fęminæ, se
men refrixit, dissimiles parentibus nati reddũtur. Empedocles ad mulierum cogitationem, quã
inter concipiendum habuerunt infantes, formari credit: siquidem illas, ꝗ pictam imaginem sta-
tuamve aliquam eo tempore adamabãt, imaginibus statuisq; similes fętus plerunque genuisse.
Stoici tacita quadam discordia radiorũ & simulachrorum mentis, quo tempore semẽ effluebat, H
parentibus filios dissimiles reddi arbitrantur.

Vnde Mares infęcundi, fęmina steriles fiant.

Medici fęminas steriles inquiunt uteri densitate, raritate, duritiæ obstructione, quam uel caro
uel callus faciat: item animi languore, corporis tabe, & eiusdem malo habitu: uel demum, quia
distortus cõuulsusve sit uterus. Diocles uiros infęcundos arbitratur, uel quia semen prorsus nõ
emittunt, uel quia minusq̃ conueniat, uel quia infęcundum, uel quia uieto pene sint, aut ita di-
storto ut iaculari semen in uterum non ualeat, aut ita pusillo, ut in uuluam non ascendat. Stoici
discordes coeuntium uires qualitatesq; culpant, quas siquis diuellat, & sui generis alteri cõiun-
gat, euincet natura, & fętum procreabit.

De Mulorum Sterilitate.

Alcmęon mulos ideo non generare credit, ꝗ genituram nimis tenuem habeant, id autem fri-
giditate contingit: mulas autem non concipere, quia ipsarum uulua non hiscat, id est os non pã
dat: Empedocles in eius paruitatem, & angustiam causam refert, ut quam præ exiguitate, cum
etiã uẽtri retorte cohęreat, nec iactus seminis attingat: nec, si attingeret, ipsum excipere posset.
Diocles Empedocli consentit, se plerunq; in dissectionibus uidisse scribens mularum uuluas ob
lique collocatas: euenireque, ut ea de causa mulieres quoque non concipiant.

A *An fœtus in utero sit animal.*

PLato fœtum in utero adhuc existentem,animal idcirco arbitratur,q̃ se moueat,q̃ alimentũ capiat,q̃ demum increscat.Stoici contra partum ipsum uentris desendunt : non aliter enim infantes,atq; fructus,quos arborum partes esse cõstat,cum maturuerint,decidere. Empedocles & ipse respirare quidem,non tamen animal esse fœtum in utero putat.Diogenes sine anima partus effundi sentit,magno tamen calore præditos,qui statim ut in lucem editus est infans,in pulmonem conuenit,& ex eo loco frigẽtem aerem trahit.Herophilus naturales motus infantibus relinquit,spirationem adimit:motionum autem instrumenta neruos esse:sed partum tum denique animal euadere:cum primum editus aerem attrahere cœpit.

Quomodo Fœtus in utero nutriatur.

Democritus,& Epicurus,infantes dicunt in utero cõmorantes nutrimẽtũ ore suscipere:hinc fieri ut in lucem editi partus, mammillas quàm primum ore conquirant:nam & intra uuluã papillas quasdã esse è quorum foraminibus alimẽtum ducunt.Stoici per umbilicum fœtibus trãsmitti nutrimentum asserunt ; & hac de causa obstetrices ipsum statim, ut quis editus est , ligare consueuisse:orisq; ue rictum digitis aperire,quo cibus aliunde iam conquiri incipiat . Alcmæon,
B perinde atque spongias,undique toto corpore alimentum fœtus assumere credidit.

Quid primum in utero absoluatur.

Stoici mẽbra pariter oĩa cõpleri dicunt.Empedocles spinã primo,q̃ carinæ spẽm inter corporis mẽbra p̃ se fert.Alcmęõ caput,in quo princeps aĩ facultas cõsistit.Aristoteles cor, à quo uenæ pulsantes,& quietæ originẽ ducunt.Aliqui magnũ pedis digitũ . Quidã umbilicum malunt.

Cur Septimestres infantes uiuant.

ARistoteles,& Hippocrates,ita hac de re sentiunt:*Si intra septem menses uterus impleatur, deorsum inclinat,& id quod editur uiuit.Sin impleatur quidem,rursum autem repat,fetus quidem in octauum mensem ortum differt:sed cum extensione debilitatus umbilicus, alimẽtũ uix adducere queat,infans ubertim,ut solebat,non nutritur,atq; ideo semienectus fame nascitũ. Quòd si nonum mensem expectet,utero iam descendente,tum,quoq; integer egredĩ.*Polybus dies centum octoginta duos,& dimidium sufficere putat , ut ortus aliquis uiuat ; quod spatium quãuis sex menses cõprehendat, septimum tñ computatur, quia dies ultimi septimum mensem incurrunt:tot autem diebus à bruma ad solstitium Sol peruenit,ac redit:Octo uero mensiũ non uiuere,quia sursum rediens uterus umbilicũ distendat, distentus non facile nutrimentum trans-
C mittat,atq; ideo fœtum imbecillẽ reddat.Mathematici octauum mensem ideo nascentibus inimicum pronunciãt,quia nulla societate octauum zodiaci signum cũ primo teneatur:septimum amicum,qm̃ opposita radiatione iungaĩ:q̃ si quis octauo mense nascatur,& uiuat,infęlicem, & breuem omnino uitã traducturum.Sunt autẽ à se inuicẽ disiũcta Aries,& Scorpius, Taurus , & Sagittarius,Gemini,& Capricornus,Cancer & Aquarius, Leo & Pisces, Virgo,& Aries, Libra, & Taurus.Diocles,& Empirici scire se dicunt octauo mẽse natos uiuere,infirmos tñ esse,atq; iõ frequenter mori.Timæus duodecim mẽsibus partum gestari credidit, nouem tñ eos interdum existimari,interdum & septem,quia non semper statim à conceptione menstrua supprimãtur.

Hippo.i libro de septi. partu ad principium.

In eodem i principio.

De ortu Animalium.

QVi mundum genitum dicunt,aĩalia quoq; genita cõcedunt,& interitura: qui ingenitum asserunt,ea sibi nolunt semper succedere,partes.n.mundi sunt animalia.Quamobrem Anaxagoras,& Euripides,nihil,inquiunt,interit eorũ,quæ sunt,sed in aliud cõmutatum , diuersam speciem suscipit.Anaximander in aqua putat animalia primum orta,spinosisq; corticibus inuoluta fuisse : uerum postea cum ætatis p̃cessũ in siccum exiuissent,obtrito cortice modicum tp̃s
D superuixisse . Empedocles animalia primum edita, queãdmodum & stirpes etiam nequaquam inter se recte cõmissa credidit, sed parum conuenientibus partibus composita:secundo nata,sic inter se partibus iuncta dicit,ut quales nunc statuæ sunt,tales uiderentur:tertio postmodum orta membris ex sese prodeuntibus extitisse : quarto demum genita nõ amplius ex uno aliquo simili ut terra uel aqua constitisse,uerum è sese,iam fœminarum pulchritudine ad procreandum uiros incitante. Cuncta uero animalia pro temperaturæ conditione quatuor generibus esse distincta: sponte nãque alia aquas petunt,tanquàm naturæ suæ plus accõmodas: alia aerem adeunt quòd eius in se plurimum cõtineant: alia terram incolunt,ex eo quia suapte grauitate illuc trahantur: alia toto pectore uocem effundunt, quòd æquali temperatura constituta sint.

De Generibus animalium:& an omnia sensu prædita rationis usum habeant.

Extat liber Aristotelis,in quo quatuor generibus animalia facit,terrestria,uolãtia,aquatica, cœlestia:stellas nanq; ac cœlum ipsum arbitratur animal ĩmortale rationeq; præditum. Democritus,& eum secutus Epicurus,cœlestia non enumerat . Anaxgoras animalia cuncta rationem agendi quamuis continere non dubitet,omnibus tamen, quam possibilem & mentis interpretẽ appellamus,non cõcedit.Pythagoras,& Plato,bruta quoq; rationem habere fatentur:corporis autem intẽperie rationis usu carere,presertim cum loquendi facultatem non habeant,ut canes & simiæ,quæ licet aliquid ganniant,non tamen illud quicquid id est,eloqui ualent.Diogenes & ipse nõ expertia quidem bruta rationis asserit & intellectus, uerũ partim corporis crassitie,par-

tim humore nimio,nec discurrere,nec aduertere,sed affici perinde,atque furentes solent,in qui E bus præcipua animi facultas delinquit.

Quanto tempore fœtus in utero formetur.

EMpedocles in hominibus à trigesimo sexto die fœtum incipere dixit, unde quinquagesimo partibus omnibus absolui.Asclepiades in masculis,q calidissimi sint,uigesimo sexto die mẽbra distingui,quinquagesimo consummari credidit,quosdam tamẽ etiam intra hoc tempus formari.fœminas autem intra duos menses incipere,quarto compleri,frigidiores cum sint.alias autem animantes ex elementorum facili congressu pariter totas & inchoari, & absolui.

Ex quibus elementis membra singula constent.

Empedocles carnem ex æquali quatuor elementorum portione constare uoluit neruos ex igne,terra,& aquæ partibus duabus:ungues ex neruis,aeris contactu refrigeratis:ossa ex aquæ & terræ partibus æqualibus composita quidem uideri,constare tñ è quatuor elementis, in quibus ignis,& terra dominantur:sudores,& lachrimas,attenuato,& eliquato sanguine manare.

Quo tempore homo perfectus sit.

Heraclitus,& Stoici homines inquiunt perfectos esse,transacto secundo septennio,quo tempore semen adolescentes excernere incipiunt:nam & arbores, tum pfectas haberi, cum fructũ F gignere cœperint:imperfectas,quoad fructum effundere nõ ualuerint. Aristoteles post septem annos hominem perfectum existimat:ab eo siquidem tempore boni maliq́ue notionem pueris inesse, disciplinæq́ue tum eos capaces haberi.Alii tertio septenario perfici nos arbitrãtur,quòd iuuenes facti tunc pubescimus,& plurimum corporis uiribus præstemus.

De Somno, & morte.

ALcmæon sanguinis recessu in uenas ipsius cõfluxui deputatas somnum fieri censet: mortẽ uero,si prorsus oĩs illuc abscedat, quia frigidum corpus,ita nimiũ redditur: expergisci uero nos idem sanguinis eiusdẽ reditu putat. Empedocles calore sanguinis parumper frigefacto, somnum:prorsus refrigerato,mortem oboriri credidit.Diogenes,si inquit,sanguis, qui per uniuersa membra diffusus est,uenas impleat,& aerẽ qui in uenis continetur,non tñ totum in pectus & uentrem pellat,somnum pariet,& ea mẽbra solito plus incalẽscent:sin totũ protrudat,mortẽ inferet.Plato,& Stoici,dormire putant animalia quiescente spiritu illo,qui sensibus uigilantibus ministrat,non quia uelut in terram concidat,sed q ad principem animi facultatem feratur,quæ intra supercilia sedem habet:occidere uero,si spiritus ille prorsus omnem motum amittat.

Somnus, & mors animi sint an corporis. G

Aristoteles tam ad animum,q̃ ad corpus,somnum quidẽ spectare iudicauit: somni uero causam esse uaporẽ,quem uenter in caput submittit,& calorem,q in corde uiget, crudo alimẽto refrigeratum:mortem uero solius corporis esse,mori nanq; animam non posse.Anaxagoras ex lõga corporis fatigatione somnum excitari credidit, corpusq; nõ aĩum ipsum affici:cæterum aĩas quoq; mori,cum à corpore separãtur.Empedocles mortem opinatur discessum corũ,ex quibus homo cõstitit: ꝓpterea q; tam aĩas, q̃ corpora,occidere:somnũ uero caloris secessu aduenire.

An Stirpes animalia sint.

EMpedocles non solum animatas,sed animalia quoq; stirpes arbitratur,id autem coniici,q se commoueant,q ramos intentos teneant,q adductos uix sequi permittant,q remissos celeriter adeo reducant,ut pondus etiam secum auferant.Aristoteles animã quidem eas habere,non tamen animalia esse concedit: animalia nanq; sentiunt,appetunt,& ex eis aliqua etiam intelligunt.Stoici,& Epicurei,stirpes ne animam quidem habere uolunt:animalia nanque solum animam habere,ac eorum alia concupiscere,& prosequi,alia rationem quoq; possidere:stirpes autem non animæ,sed casus instinctu, pullulare.

Quo pacto stirpes augeantur. H

Empedocles,inter animalia stirpes primum è terra natas asserit,anteq̃ Sol circum ageretur, diesq; à nocte discretus esset.Eas quoq; maris,& fœminæ rationem coniunctas habere, ex temperamenti cõuenientia: Crescere uero ob calorem,qui terræ subest:quãobrẽ ipsos sic terræ partes esse,ut fœtus uteri: Fructus autem ignis,& aquæ illius,quæ stirpibus insunt, excrementa censeri: Frõdes amittere,quibus æstatis calor humorem absumpserit: semper frõdere,quæ maiorẽ succi copiam habent,ut laurum,oleam,palmam:Saporum uarietates, cum ex alimenti diuersitate,tum ex stirpium differentia,nasci,quæ è terra id quod sibi simile est,attrahunt: neque enim tam uitium differentiam,quàm soli diuersitatem,dissimilia uina procreare.

De nutrimento,& incremento.

Empedocles animalia censet alimenti conuenientis accessu nutriri: crescere multi caloris ꝑsentia: minui,caliditate diminuta: tabescere demũ,& extingui,utroq; ablato: Huius autem ætatis homines,si primo genitis hominibus comparentur, infantium instar esse.

De Febre.

ERasistratus ita febrem definiuit:Febris est motus sanguinis cõceptacula spiritus subintrãtis nullo febriẽtis assensu factus.Nã ut mare cũ nullis uentis infestatur, quiescit:cũ aliquo uẽto præter modũ impellit,undiq; fluctuat:sic in corpore cum sanguis excitat, spiritus cõceptacula

subit,

A subit,ibiq; calefactus totum corpus incendit.Placet quoq; ipsi febrem & unũ ex illis accidentibus esse,q̃ alicui morbo superueniunt.Diocles ex iis,quæ uidemus,ea quę latẽt intueri nos monet:& cum uideamus,inquit,inflammationibus, abscessibus,uulneribusque febrem subsequi: oborta febre,licet aliquid istorum fieri non cerhamus:intus tñ aliquid eiusmodi factum esse credendum est.Herophilus etiam nullo præcedente morbo,febrem quandoque concitari dixit.

De Morbis.

Alcmæon sanitatem constare credidit ex æqualitate caloris,& siccitatis,& frigoris, & humiditatis,item dulcedinis,amaritudinis,& id genus aliis:morbos autem excitari, quoties istorum unũ aliquod cæteris dominetur:singulorum nanq; excessus societatem dissoluit,atq; ita morbũ parit.Diocles,cum ex inæqualitate elementorum,quibus corpus compositum est,tum ex aeris cõstitutione,morbos oboriri existimat:Erasistratus ægrotare nos arbitratur ob alimentum uel nimium,uel inconcoctum,uel corruptum:sanos uiuere,si ciborum quantum sufficiat,assumpserimus:& dum eos assumimus,ordinem quendam seruemus.

De senectute.

Stoici,& medici pariter oẽs consentiunt,senectam inopia caloris aduenire:ac qui plus caloris
B habuerint,tardius senescere.Asclepiades Aethiopas arbitratur celerius aliis in senium deuenire,sexagesimo siquidem ætatis anno,quoniã eorum corpora Sol plus,q̃ par sit,excalfacit: Britannos contra annis centum uiginti perdurare:nanq; cum frigidã regionem incolant, calorem ingenitum diutius conseruãt:Aethiopes enim,quos iugiter Sol relaxat,rarum: Britannos, cum sub ursis degant,spissum corpus habere:atque ideo longiorem uitam ipsos traducere.

GALENO ASCRIPTVS LIBER CVI TITVLVS PROGNOSTICA DE DECVBITV EX MATHEMATICA SCIENTIA

C Iacobo Antonio Mariscotto Florentino Medico interprete

Expressa autẽ fere sunt Græca uerba Latinis uerbis, ne qua forte fiat sensus permutatio aut ambiguitas. Atque ex collatione uetustorum exemplarium multa loca castigata,& restituta.

CENSVRA

Magnæ experientiæ liber,plerisque tamen neglectus,quia pleriq; etiam diuinæ sunt Astrologiæ ignari. E quibus aliqui ob id ipsum,q̃ illam ignorant,eandem etiam contemnunt.

Laudat sciẽtiam Mathematicã priuatimq̃, Astrologiã,quã in Medicina utilem esse affirmat. CAP. I.

D probandum quidem essentialem esse Mathematicam scientiam,uel ipsa Stoicorum philosophorum uirorũ authoritas sufficiebat; qui tũ libros elaborarunt,tum uitam,qualis sit,ostẽderũt.Nihilo minus tñ, qñ etiam in præsentia sermo nobis est de illis,quę ars medica pollicetur, necessariũ est eorum testimonia afferre,qui in ea fuere probatissi
D mi,ut notum fiat cũctis,ipsos & medicos,quos asciscere sibi oportuit præuisiuam suæ artis partẽ,si quidem non oẽs,plerosq; tñ, Mathematicæ scientiæ illã tulisse acceptã. Hippocrates igiẽ,& uetustate admo
« dum notus,& scientia admirandus,inquit,Quicunq; exercẽtes medi
« cinam,Physiognomoniæ sunt expertes, horũ mens in tenebras deuoluta torpida senescit.Non solum dixit haud recte facturos, uerum & erraturos:nã dixit p̃ tenebras uagari mẽtem illorũ,qui Physiognomonia usi nõ fuerint. At Physiognomonica pars astrologiæ est particula maxima.Qui igitur aliquã laudauit particulã,multo magis celebret ipsum totum.Diocles uero Carystius (medicus)& rhetor non solum asserit ipse(ut tu quoque nosti) sed & ueteres insuper testaẽ ab illuminatione, & cursu Lunæ morborũ prognostica solitos esse cõficere.Quando igitur tanti,ac tales tum dignitate,tum scientia uiri nõ tñ eius,quæ in medicina habetur, præcognitionis hæredes,sed & facti suarum sectarum authores,huic attestantur,quo pacto hoĩes,q̃ hãc quasi p̃ manus acceperunt,fructũq; ex alienis laboribus capiunt, q̃cquã de his addubitabunt?Quocirca tu quoq; Aphrodisi charissime, si accurate decubitus elaboraueris modum,& prædictos uiros fueris sectatus,ẽ pulcherrima tuæ artis parte capies fructũ p̃cognoscendo,ac prædicendo,quæ sint ægrotantibus euentura.Hinc uero tractationem inchoemus.

De Luna tum motus tum luminis incremento, ac decremento, quocunq; loco Zodiaci fit. uariaq; eiusdem cum reliquis planetis configuratione. CAP. 2. E

ANte omnia Lunam cõsidetare oportet, num ea moueatur addẽdo an demẽdo numeris, nõ luminibus, sicuti decepti sunt quidam. Si ergo, ubi quis decubuetit, Luna in aliquo duodecim partes constituentium signorum incipiat {propriæ magnitudini addendo, & } propriis numeris moueri, progrediens ad æquipartiũ: est aũt Aequipartium idem quod diametet {siue oppositum: } maximam faciet episemasiã {id est assignationem, seu cõmotionẽ, seu turbationẽ. } Maximè uero, si ẽt coniũctionalis fuerit, ubi scilicet cõiunctione soluta tendit in pleniluniũ, & ferat in cursus quantitatẽ maiorẽ, sub centesimũ, & octogesimum gradum interficit. Si uero, ubi quis decubuerit, Luna demendo moueat, morbus usq; ad oppositũ faciet cõmotionẽ. {Luna .n. ad oppositum hoc est ad cẽtesimum, & octogesimum gradum conuersa } morbum in magis salubre cõuertit. Aduerte autem animum ad motus testimoniaq; stellarum. Si enim, ubi quis decubuerit, Luna in maius moueat, †Marti *Soliq; {cõfigurata, augebit morbũ, & periculosum reddet. Si uero luminibus numetisq; augeat, circa *oppositum, periculum proculdubio afferet. Si vero phaetonti {id est splendenti } Ioui quocunq; modo fuerit configurata, morbos sine periculo faciet: uel in quadrato facta cõmotione incolumes reddet ad oppositũ. Si uero phlegethonti Saturno con- F figuret numetis demẽs, circa nonagesimũ gradum instabiles reddit, ac periculosos. Quòd si coniunctione soluta ad minora feratur, circa centesimum, & octogesimum gradum absq; ullo dubio interimet. Si uero Soli uel Marti in decubitu cõfiguret, numeris demens, uel etiam lumine deficiens, minuetur morbus ad gradũ nonagesimũ, & facta cõmotione ad sanitatẽ cõuertet. Quòd si coniunctionẽ soluerit, & adhuc minuatur, circa centesimum, & octogesimũ gradum incolumitati restituet. Verum assumere reliquas etiam stellas oportebit, per singula signa, quopacto se habent, illinc etenim, duodecim signa Luna permeãte, causæ morborum cognoscuntur. Ante oĩa autem scire oportet, si quis negligenter se in calculis gesserit, nihil ei secundum uerũ esse successurum: si vero nõ succedat, in ipso, non in re, causam *erroris merito futuram. Numeri autem nõ secus, ac in ipsa natiuitate disquirantur, ex hisce enim ueritas certa cognoscetur.

Ex antiquis.
Ex antiquis.
† Ex antiquis.
** uidetur legendum, Saturno.*
** Al. quadratum.*
** Ex antiquis.*

De Configuratione Lunæ in Ariete. CAP. 3.

SI factus fuerit decubitus, quando Luna est in Ariete, & Marti uel Soli configuratur, morbus à capite erit à Solis æstu, atq; meninges dolebũt, & erũt cõtinuæ febres, & insomniæ, & ardor, & sitis, & aspera lingua, & thoracis incẽdiũ, uel hepatis dolor, & pulsus elati, ac inordinati. His utile fuerit sanguinẽ educere, & adhibere omnia, quæ frigefacere queãt, & mitigare, nã erit G delirium atq; phrenitis. Quòd si nulla benefica Lunæ complicetur, habeatq; Saturnus eãdem figuram, usq; ad diem septimum, interibit in primo quadrato, & Maxime si Luna numeris uel lumine augeatur. Si autem factus decubitus fuerit, ubi Luna est in Ariete, & aliqua maleficarum ex opposito uel quadrato ei configuratur, uel cum ipsa apparet, stellam ipsam uidere oportebit, quæ nam sit. Ac si quidẽ fuerit Saturnus, causæ in capite sunt, lethargus, sine sensu, alto somno oppressi, infrigidati: adhuc autem inæquales, nunc quidem remisso morbo nunc uero intenso. Quòd si illa quoq; luminibus, uel numeris, uel utrisq; demat, ut tibi antea dixi, ad dictũ gradum nonagesimum, maximam habebit commotionem. Sed, & reliquas quoq; adiunge. Nam si Iupiter uel Venus *aliqua annuerit configuratione, in summum ueniet discrimen, at oppositum prætergressus seruabitur. Si autem solus Mercurius propositę constitutioni, configuret, absq; dubio morietur. Et si igneus quoq; Mars propositæ figuræ configuretur, redemptores tu potius existimabis. Quare oportebit te omni prudentia uti, scientem huiusce stellę frigidiores esse affectus atque rheumaticos. Si uero Luna configuretur Marti, uel Soli numetis addens uel etiam lumini, inducet ea in capite affectus alienationes mentis, phrenitides, circumdolẽtias, inflãmationes, incendia, αἱμαγμοὺς quasi cruentationes. Oportet igitur in cunctis, uti illis, quæ frigefacere ualeant H & discutere, atq; hisce quidẽ maxime circa quadratum: nam post tertium {uel quintum } diem augeri incipit morbi magnitudo: affectus uero periculosi erunt, & acutissimi usq; ad oppositum. Si autem Mercurius propositæ figuræ configuretur, periclitatus seruabitur: nanq; hic consentit cũ Marte, è cõtra uero à Saturno dissentit. Si uero ubi factus fuerit decubitus, Ioui uel Mercurio & Veneri, uel etiam alteri ipsorum tantum Luna configuretur, morbos quidem facit inæquales, & in diuersos affectus deuoluuntur, sed omnino seruãtur. Te ergo oportet dictis adhibere animũ, *horisq; & deambulationibus, & balneis, & uino exhibendo: qui enim Saturno configurãte decubuere, & balnea cupient, & quietem, & lectum, cibumq; multum, & calentem potum. Qui autem Marte, potum frigentem, motum, uinum, uentos. Oportet ergo te à proprio iuxta quãlibet stellam desidetio haudquaquã retrahere: quælibet enim stella, quibus rebus †delectat, & optat, his etiam iuuat. {Vt .n. mihi uidet optime Aphrodisi, ne putato huiuscemodi curationes medicę rationi aduersari. Ego enim, qui cognitas habeo stellarum naturas, effatus sum tibi, quibus rebus quælibet delectetur, ut in cunctis, labi non possis.

** Aliter Sol.*
Ex antiquis.
** ὤραις τι, est in impressis, sed uidetur legendum ἰωραίσεσι, id est, gestationibus.*
† Aliter ex antiquis manuscriptis propriętate est affinis, hisce facit, ut etiam infirmus delectetur, atque hæc desideret: hisce etiã iuuat.

De Configuratione Lunæ in Tauro. CAP. 4.

SI quis uero decubuerit, quando Luna est in Tauro, & Saturnus in eius est quadrato, uel opposito, uel cum ipsa unà, præsertim ubi ea, & lumini, & numeris demit, morbus etiam in principio à

*A pio à crapula erit,& ferculis,& plenitudine:& erũt febres astrictæ, & hypochõdriorũ dolor, &
labor articulorũ,& pulsus elati ac inordinati,& totius corporis inflãmatio,& ĩ pulmone ac lare
re sinistro sensus grauitatis.Hos iuuat sanguinis detractio,eaq́; oĩa, quę valẽt habitũ demoliri.
Si igit̃ beneficæ vsq; ad oppositũ,nõ cõplicent̃ ꝓculdubio morieť.Quòd si ẽt Mars eãdẽ figu-
rã,aut Sol,retineat,in primo quadrato interibit. At si beneficę adsint, Lunãq́; aspiciãt, pericli-
tatus seruabit̃. Si vero quis decubuerit,qñ Luna est ĩ Tauro,ꝑcipue vbi dies est,Mars aũt cũ ea
est simul, vel in eius opposito aut quadrato, morbus erit ex plenitudine sanguinis, & adstri-
ctio,& incẽdiũ,& dolor colli ossiũq́;,excessusq́; insomniæ,& magnũ vini desideriũ,& frigidæ.
His ergo sanguinis detractio cõducit,& oĩa quæ relaxãt. Quòd si Saturnus eãdẽ cũ Luna ob-
tineat figurã,nullaq́; benefica cõplicet̃,nonũ diẽ nõ superabit:si aũt bñficæ ꝑsentes adsint, vel
cõfigurent̃,periclitatus vsq; ad vigesimũ diem seruabit.Si vero quis decubuerit,qñ Luna est in
Tauro,ac iuxta ꝓpositã cõstitutionẽ,& lumina,& numeros imminuit,ipsi vero Saturnus quo-
cũq; cõfigurat̃, præsertim si Mercurius vnà cõprehẽdat̃, affectus iuxta sanè signi ꝓprietatẽ in
ipsis initijs tarde mouebunt̃,& ęgre innotescẽt,veluti si nõ adsit morb⁹:& corporib⁹ imbecilli,
& interrupti loquelis,& stomacho nihil appetẽtes,& calefactiones q̃ sunt ĩ ꝓfundo ostẽdẽtes,
B & articulis dolẽtes,& toto corpore resoluti.Hęc aũt ego tibi signa in quolibet signo ꝓpono, vt
si qđ ex illis appareat,facile uideas quid de infirmis sit ꝓnunciãdũ.Natura.n.hoc signũ, cũ ha-
beat significationes aquarũ,ĩducit & terra,& mari tẽpestates, & excitat diuersorũ turbationes
uẽtorũ.Quare te capitis curã gerere oportet: hoc.n. ostendet tibi principij fixam * ægritudinis * ἀτάξις.
cãm:unde & neruosum oẽ cõpatiet̃,& noxæ stomachi cõsequent̃,pulsusq́; abditi, & formicã-
tes,ꝑcipue ꝑ diẽ.Quãobrẽ nutrire quidẽ oportet,nõ aũt ueteri ob pusillanimitatẽ,& detractio
nes sanguinis,& uẽtris subductionẽ,oĩaq́; quę euacuãt, ut q̃ magnã admodũ debilitatẽ indu-
cãt:à quadrato aũt usq; ad oppositũ diligẽtius seruare.Si.n. coniunctione soluta assignationes
mutabit in melius,morbus in opposito dissoluet̃:ac si cõiũctione soluta,in deterius assignatio-
nes faciet,ꝑsertim si nulla benefica in decubitu fuerit cõplicata, oppositũ nõ prætergredietur.
Si uero quis decubuerit,qñ Luna est in Tauro,& Marti,uel Soli cõfigurat̃,præsertim si plena
lumine sit,uel gibba utrinq;,numeris augescens,in collo & hypochondrijs erunt causæ ex ple-
nitudine,& febres ardẽtes ac cõstrictæ,& in lingua asperitas,& oris amaror:ipsi uero oculis tor
uè intuẽtes,faciesq́; prorsus minabũda,ac uerbis temerarij,& frequẽtius in domesticos amaru
lẽti insultãt,& sunt siticulosi.Oportet itaq; uẽtris curã gerere,ne sit adstrictus,atq; in primis san
C guinis detractionibus uti,neq; à desiderio frigidi pot⁹ admodũ retrahere,nã morbi à principio
usq; ad quintũ siue septimũ erũt acutiores.Oportet aũt esse attẽtũ.Si enim uideris †Leonem in † *Aliter, Solē in Leone.*
quarto, ꝫ erit affectus cardiacus.Quare oportet in septimo singulis horis esse attentũ,& ad uini
ac frigidæ potionẽ præparari.A septimo autẽ,si ad deterius uertat̃, eius salus est desperãda, nã
ineuitabiliter morieť. Inspicere aũt oportet & horas in hac cõmotione, quo pacto possis horã
adaptare ad beneficas,& nutriẽdo,uel lauãdo,uel uinũ exhibẽdo,opitulari. Si.n.in hac cõmo-
tione cibus det̃,medicæ id rõni aduersabitur:at si in hora det̃ beneficarũ, magnopere iuuerit.
Quòd si Lunæ,dum ad eum,qui dictus est,se habet modũ, Iupiter uel Mercurius, uel Venus
configuretur,siue addat illa numeris,siue demat,usq; ad oppositũ manifesta fiet ad salutem con
uersio. Oportet ergo citra omnem adiectionem diminuendo cibare.

De configuratione Lunæ in Geminis. CAP. 5.

SI uero aliquis decubuerit,qñ Luna est ĩ Geminis,& Saturnus est cũ ipsa,uel ex opposito,aut
quadrato aspicit,origo morbi à labore,& uigilia erit,uel in primis ab itinere,si Luna lumini
demat & numeris,habebit eñ in articulis dolorẽ:& paulatim se retegit morbus, & à tertio die
incipit augeri usq; ad uigesimũ:febres.n.tenues erũt, & corporis totius extenuationes ob eas,
D quæ frequẽtius noctu fiẽt,intẽsiones:& dolor splenis.Quòd si nulla benefica cõplicet̃,& eandẽ
igneus Mars figurã obtineat,post trigesimũ diẽ morieť. Sed si adfuerint beneficæ, ac Lunã in-
tueantur,in diuturnos & periodicos delapsus affectus seruabit̃. Si uero aliquis decubuerit, qñ
Luna est in Geminis,& Mars uel cũ ipsa est,uel ex opposito seu quadrato aspicit,tũ aũt nume-
ris lumineq́; augescit,instabilis morbus ac periculosus erit. Nã cõtinuæ erũt febres adstrictęq́;
ac ardẽtes,& pulsus elati ac inordinati.His igit̃ cõducet detractio sanguinis. Quòd si nulla be-
nefica Lunã aspiciat,& eandẽ Saturnus figurã obtineat,usq; ad diametrũ morietur. Sed si eam
benefica aspiciat, periclitatus seruabitur. Si uero aliquis decubuerit,qñ Luna est in Geminis,
procatarctica morbi * causa à labore erit & balneis:atq; oĩs humiditas morbũ retinebit.Quòd * *Ex antiquis.*
si cõfiguretur splendẽs Saturnus scintillantẽ Mercuriũ sociũ assumẽs: præcipue si Luna à cõiũ-
ctione numeris demat,opertas scoptulas dolebit,& lũbos,& totũ corpus erit ignitũ, ac in supfi
cie ueluti ex adustione dolẽs.Erũt aũt inutiles sanguinis detractiones,quod quidẽ ipsi exopta-
bũt:& cõtraria erit frigidę potio usq; ad septimũ.Cũ aũt ea cõiũctionẽ soluit,& ad minora mo
uet̃,proculdubio interibit. Si uero in ꝓposita cõstitutione aliqua beneficarũ ĩ decubitu cõfigu
ret̃,ab alijs in alios decidũt affectus,ut ischiadas,& alios quosdã in ipsis articulis dolores.Quã-
titas aũt ꝑis innotescet tibi ex ipsa Lunæ copulatione,hoc est ex ipso stellæ beneficæ ꝓgressu,
nã proculdubio seruantur.Eadẽ autẽ ratio in oĩ signo.Si uero decubitus fiat omniũ carẽs cõfi-

gutatione stellarũ, inæquales morbi sunt, sub oppositũ aũt liberantur. Inæqualitas vero ita tibi E
statuatur, quocũq; in signo Luna extiterit, in eo ipsam imperiũ assumere: indicat.n. tibi ipsa stel
la per singulos dies, vtrũ intendetur an remittetur. Si uero in proposita decubitus constitutio-
ne Luna fuerit in geminis, & cõfiguretur ei quocũq; modo Mars, aut Sol, aut vterq;, ac præci-
* Al. maxima. pue si ipsa plena lumine fuerit, vel gibba vtrinq;, feratur aũt in magna* suo motu, erit q̃dẽ ægro
ti ea præsumptio, suã vt salutẽ desperet: & lachrymanẽ, φ tali statu sint: exiliunt aũt, & sunt in
loquẽdo audaces, simulachrorũ imaginationibus insilientes: quibus oĩbus augescẽtibus auge-
scit affectus. Interdiu ãt & stomachi est debilitas, & affectus circa meningẽ, vt fiãt & fractis vi-
ribus, & fine pulsu. Oportet ergo colligãdo, atq; fouẽdo curã gerere extremorũ, & cogitare op
portunas esse sanguinis detractiones: iuxta autem signũ, & præcipue si ipsi appetant, adaugere
cibos: à cõiunctione enim cognosces signũ, & soluere morbũ audies, si & stomachus validior ti
bi esse videbitur, & meninx ab affectu liberata, seruabũtur bi proculdubio. Quòd si ab opposi-
tione morbus tendat ad incrementũ, & per ventrẽ tenuia reddãtur, proculdubio intereũt. Ma-
gnopere aũt cõducit, si, quæ consueta sunt, exhibeãtur. Si autẽ beneficæ iuxta hoc signũ propo
sitæ cõstitutioni cõfigurenẽ, ac si Luna, vel demat, vel addat, omnia quidẽ medicamina abdica-
re oportet, regere aũt balneis simplicibus & placidis, & gestationibus, & exercitamẽtis, quę per F
manus fiunt, nam absque dubio seruantur. Quidam autem in ipso quadrato, morbo liberantur.

De configuratione Lunæ in Cancro. CAP. 6.

SI vero aliquis decubuerit, qñ Luna est ĩ Cãcro, & ei iũgiẽ Saturnus, vel ex opposito, aut qua
drato aspicit, morbi origo à balneis erit, & ex frigefactione. In thorace erit fluxio & tusses, &
corporis adstrictio, & febriculæ tenues ac malignæ, & pulsus tenues debilesq;, & lateris dolor.
His igiẽ cõueniẽt calefacientia oĩa. Quòd si benefica Lunã non aspexerit, morbo producto hic
Ex manuscriptis. obibit usq; ad diẽ quadragesimũ. Si autẽ benefica Lunã aspexerit, { in primo quadrato } multis
vexatus malis seruabitur. Si uero aliquis decubuerit, quãdo Luna est in Cancro, & cum ea est
* χολέρας. Mars, uel ex opposito, aut quadrato aspicit, morbi origo à uomitibus erit, & cholera,* ac stoma
chi subuersione. His igitur cõuenient frigefaciẽtia, & adstringẽtia omnia. Quòd si beneficę Lu-
nã haud aspexerint, in primo quadrato interibit: at si benefica Lunam aspexerit, in primo qua-
drato seruabitur. Si uero quis decubuerit, quãdo Luna est in Cãcro, morbus erit ex uini ingur-
gitatione ac usu immoderato. Incipiet aũt à distentione, & eleuatione membrorũ collaboran-
tiũ: & ęgri differendo declarãt locũ affectũ. Erit autẽ à frequẽtioribus uomitibus, atq; abundã-
tia bilis: Aegre igiẽ respirat, & costas dolẽt proiectãtes se valde, ac volentes frigido in aere esse G
continẽter, vt etiam operimenta abijciant, & circa artus dolentes frequentius exurgent, præci-
pue ab opposito. Quare oportet non solum absistere à frigida exhibenda, sed adhibere etiã quę
ualeãt frigefacere, & discutere, p̃cipueq; in principijs. Si uero Marti, aut Soli, aut utrisq;, quo-
cunq; aspectus modo Luna cõfiguretur, erunt febres per additionẽ, & augmentũ, & pulsus inę-
quales, aliàs quidẽ aucti, aliàs autẽ attenuati. Quare sanguinis detractio conducit, à quinto .n.
gradu usq; ad nonagesimum hoc est quadratum lateris,* successiui & maligni affectus cõsequẽ-
tur. Quòd si nulla benefica complicetur, quousq; soluerit cõiunctionẽ, in neruoso patiuntur, &
delirant acclamantes ac uociferantes. Naturaliter aũt iuxta hoc signũ in noctibus superueniũt
affectus. Si autẽ coniunctionẽ soluerit, & ad minora moueatur, ac beneficę copuletur, in perio-
dicũ affectũ ueluti quartanariũ delapsus seruabitur. At si maleficæ copuleẽ, modo nihilominus
periodico perdetur. Si uero in prædicta constitutione, nulla fuerit media usq; ad oppositũ, si Lu-
na coniunctionẽ soluat, & tẽdat ad minora, seruabitur. At si à coniunctione ad maiora mouea-
tur, malefica autem media fuerit, Saturnus inquã, usq; ad oppositũ periclitatus seruabitur. Na-
turaliter autẽ qui hoc in signo decubuerũt, morbis laborabunt, qui ægre intermittant, atq; ma-
lignis: & quæ illis conferre medicationes uidenẽ, aduersanẽ. Cõuenit autẽ & uini exhibitio, & H
balnea, & cibi qui celeriter ualeant distribui. Si uero in proposita constitutione Saturnus, aut
* Al. Mercurius. Venus* configurentur, morbi quidem remittẽtur, ut ostensum est tibi, sed restabunt magis do-
lores in articulis auribusq;: quidam autẽ in pulmone, uel hepate retinent affectus: ita autẽ diu-
turnæ erũt ægritudines. Si ergo in hac figura Luna numeris demẽs moueaẽ, diu durãt affectus,
& nihilominus in affectu morientur. Quòd si Luna augẽdo, & numeris addat, & lumini, ac Iu-
piter quocunq; modo aduocetur, decumbẽt tamdiu, dũ Luna ad decimũ à decubitu signũ de-
uenerit. Si uero nec à maleficis nec à beneficis aspiciatur, in ipso signo morbo liberabuntur.

Quod si beneficæ tantum atq; Mercurius quocunq; modo configurentur, usq; ad quadratũ
ipsos soluunt affectus. Oportet ergo à frequentioribus balneis abstinere, conuerti autẽ ad exer
citamenta gestationesq;, nanq; hoc modo morbi mitigabuntur.

De configuratione Lunæ in Leone. CAP. 7.

SI vero quis decubuerit, quãdo Luna est in Leone, & † { Mars* cũ ea est, } uel ex opposito, aut
† Ex manuscriptis. quadraro aspicit, morbi initiũ erit ex plenitudine, & cruditate. Erit enim in pectore, ac hy-
* Videtur legendum Saturnus. pochõdrijs dolor, & erũt intẽsæ febres, & caliditas in profundo, q̃ in superficie maior, & aluus
adstricta. His igitur omnia conueniẽt, quæ excalfaciunt, & relaxant. Quòd si beneficæ Lunam
haud aspexerit, usq; ad oppositũ interibit. At si bñficæ Lunã aspexerint, multa passus, mala, ser-
uabitur.

A uabitur. Si vero quis decubuerit, qñ Luna est in Leone, & simul cum ea est Mars, vel ex opposito aspicit, aut quadrato, morbi initiũ à sanguinis plenitudine erit. Et erunt febres fluidę, & pulsus debiles atq; abditi, & animi defectus, & appetentiæ collapsæ, & grauitas, & cataphora, & totius corporis languor, & cardiaca dispositio. His igitur cõueniẽt constringentia, & infrigidãtia cuncta. Quòd si benefica nulla Lunã aspiciat, vsq; ad nonũ interibit. At si beneficę eã aspiciãt, post oppositũ periclitatus seruabitur. Si vero quis decubuerit, qñ Luna est in Leone quocunq; gradu (hoc autem ipsum in alijs etiam signis aduertatur, licet ego de illis non decernã) in horoscopo existente Leone, erit morbus ab animali principio, & molestis laboribus, aut negocijs, & alijs sollicitudinibus. Pectus quidem erit ardens, extrema autem frigentia, & causæ in capite erunt, & oculi cauati, & naris contracta, & videbuntur sine pulsu esse ægrotantes, & morbum ostendent * diuturnum, & quantum ad plenitudinem, viribus valebũt. Oportet ergo e vestigio sanguinẽ detrahere (si quidem fieri potest) dum Luna in ipso signo mouetur, & præcipue quidẽ si inceperit ad maiora moueri: sin minus, vsq; ad tertiũ: & extrema fricare, ac exagitare omnia, quæ sunt infra thoracẽ. Quod si Mars, & Sol, Lunę addenti vtrisq;, nẽpe numeris ac lumini, cõfigurentur, cardiacus erit affectus proculdubio vsq; ad quintum diẽ: sub quadratũ vero latus * si

B cesset à numeris, aut etiã adaugeat, Saturno autem configuretur, saluus fiet. Si vero Iupiter, aut Venus Lunæ in decubitu configurentur, vbi ipsa Luna ad tetragonum venerit, seruabitur. Si vero ipsa quoq; sola numeris demens moueatẽ, saluus fiet. Vtiles autẽ fuerint ipsæ vini exhibitiones, & balnea, & post tertium aut quintum gestationes. Si uero in proposita figura, quando in decubitu Luna est in Leone, ac ad magna mouetur, vel lumini addit, Saturnus ipsi configuretur ac * Venus, vel beneficarum vna, ea quidẽ, quę sunt prędicta, vsq; ad quadratum eueniẽt, nihilo autem minus dolores in uesica erunt, & stomachi inflationes, verum seruantur. Quòd si ea à coniunctione maiora percurrat, proculdubio seruabuntur. Quòd si propositæ figuræ Saturnus, & Mars, aut alius quispiam configuretur, ipsaq; borealẽ versus tendat, vbi ea ad oppositum venerit, morbi omnino solutio fiet. Oportet autem haud fouere, neq; in locis tenebrosis habere decumbentes, continenter vero lõge à cupiditate retrahere. Est uero utile frigidã exhibere: & vtiles cibi qui implere ualeant, non autem imminuere. Si vero ipsa Luna cunctis sit inconspecta, ad magna autem moueatur, ubi uenerit ad oppositũ, facta crisis cõmotione morbũ soluet. Quòd si ad minora moueatur, ægrotus, quoad illa coniunctionem sit prætergressa, inæquali morbo detentus, frequentiusq; in morbum relapsus, seruabitur.

* Aliter, non ostendent.

* Aliter, μεσουρανοῦν, idest fuerit in medio cæli.

C

De configuratione Lunæ in Virgine. CAP. 8.

SI uero aliquis decubuerit, quando Luna est in Virgine, & Saturnus cũ ipsa est, uel ex opposito, aut quadrato aspicit, morbi origo erit ex tarditate, & cruditate uẽtris, & dolor intestinorũ, & hypochondriorũ inflammatio: & febres adstrictæ, & in remissione, & intẽsione inęquales: & pulsus abditi, crebriq;, ac inordinati. His ergo cõuenient calefacientia omnia, & relaxãtia. Quòd si beneficæ Lunam non aspexerint, circa quadragesimũ periclitabitur. Si autem beneficæ Lunam aspexerint, longũ passus morbũ seruabitur. Si uero aliquis decubuerit, quando est in Virgine Luna, & cum ipsa est Mars, uel opposito, aut quadrato aspicit, erit morbus à fluxu uentris, & in affectum uertetur dysentericum, & erit sanguinis fluor, ulceratioq; in intestinis, febres tenues fluidæ, & pulsus debiles crebriq;, & collapsæ appetẽtiæ, & stomachi subuersio. Hisce cõuenient omnia, quæ constringunt. Quòd si beneficæ Lunam nõ aspexerint, trigesimo die interibit. Si autẽ beneficæ Lunam aspexerint, seruabitur. Si uero aliquis decubuerit, quando Luna est in Virgine, erit morbus à dispositione cœliaca, doloribusq; ac inflatione uẽtris: atque incipient ueluti ex † læsa coctione; alia quidem per uentrẽ acuta effluere, alia uero per urinas ferri uiridia, & male olentia: præcipue uero punctiones tãquam in diaphragmate fiunt, ac sto-

D machus resoluitur, totũ uero neruosum collaborat, ab initio enim statim oculi sunt assidue uigilantes. Quòd si ea ex minimo etiam cursu impulsa ad maiora moueatur, cõfiguretur autẽ illi Mars, uel Mercurius, uel etiam Sol, delirabunt quoque loquelis impediti. Oportet ergo illis uti, quæ densare, & contrahere humida possint: inutilis autẽ frigidæ exhibitio, & omnis succus frigidus. Quòd si à quadrato ad maiora uertatur, accuratius à quocunq; frigefaciente arceantur, etenim usq; ad diametrũ periclitati in affectum cœliacum, uel dysenteriam deuoluuntur, atq; ita protracto morbo deficiunt. Si autem huic constitutioni Saturnus configuretur cum Mercurio, uel Venere, uel Ioue solo, nihilominus erit diuturnus morbus, & splenici affectus, atq; renales, nisi quod etiam sic quoq; protracto morbo, atq; illo afflicti, seruantur. Si uero aliquis decubuerit, quando Luna sola mouetur, neque aspicitur, siue addat, siue demat, siue quocunque alio figurę modo se habeat, sanguinis fluxum patietur. Soluit autem hosce morbos Luna, circuitione peracta. Pallidi autem & coloris atri multo tempore ægrotantes fiunt, nihilo tamen minus seruantur. Si uero Iupiter, uel Venus, uel Mercurius, uel quilibet ipsorum, uel etiam omnes, in decubitu annuant, nihilo minus, quæ sunt in uentre, fluxu laborabunt: in ipso autem signo usque ad quintum ægritudines soluunt. Oportet uero uini quidem usum indulgere, balneorum autem deuitare.

† ἀπεψίας.

De configuratione Lunæ in Libra. CAP. 9. E

SI vero aliquis decubuerit,quãdo Luna est in Libra,& Saturnus cũ ipsa est, vel ex opposito,
aut quadrato aspicit,morbi origo erit ex potu vini,& maxime ex crapula, si lumini nume-
risq; Luna demat,fiatq; in nocte decubitus. affectus aũt in capite,& thorace erũt, defluxus &
tusses à principio,& in capite sopor,& ablatæ appetẽtiæ, & duplices intẽsiones, & cõtinuæ fe-
bres,& † crebræ} atq; imbecilles. His ergo cõuenient calefaciẽtia oĩa.Quòd si cũ Marte quoque
eandem retineat figurã,proculdubio,in opposito morietur. Si vero aliquis decubuerit, quãdo
Luna est in Libra,& Mars cũ ipsa est,vel ex opposito,aut quadrato aspicit, erit morbus ex san-
guinis abundantia,& erũt febres intensæ,& elati pulsus,& mentis alienatio,& phrenitis, & in-
somniæ excessus,& in toto corpore inflammatio.His conueniet sanguinis detractio,ac omnia,
quæ ualeant habitũ extenuare.Quòd si benefica Lunam non aspexerit,in diebus decem interi-
bit.Si autem beneficæ aspexerint,vsq; ad oppositum periclitatus seruabitur.Si uero aliquis de-
cubuerit,quando Luna est in Libra,causa erit ad extrema,dolebũt etenim ipsa,& ignea erunt,
atque eam,quę in profundo est magis,caliditatem manifestabunt:statim uero soporãtur,& ma
gis oculos tanquam ad somnũ conuertunt,& absque appetentia iacent. Ita ergo naturaliter in
hoc signo morbi fiunt,in quo fallunt aliqui,†assiduũ nutrimentũ}causantes. Si uero,quando ip F
sa mouetur ad minora,Saturnus,vel Venus,vel Mercurius,vel quilibet ipsorũ accesserit, vsque
ad oppositum* proculdubio in phrenitidem incidunt.Quare calefacere oportet,atq; vti ijs,quæ
discutere queãt,& repercutere,& asseruare in quiete,atq; custodia,ne forte aquã furtim bibãt.
Ita enim quę sunt in ventre excreta usque ad oppositum,morbi facient dissolutionẽ:nihilo aũt
minus in longiora,& inæqualia mala deuoluti,veluti periodica,hoc pacto seruabũtur. At si so-
lus Saturnus fuerit,peribunt.Si autẽ in prædicta constitutione magno cursu feratur,usq; ad op-
positum ob febrium intensionẽ,& remissionem †multa passi}seruantur.Si uero,quãdo Luna est
in Libra,Mars & Sol Lunæ * opponantur,causæ in capite erũt,cephalalgia,& rheumatismus,&
hemicrania.Quòd si Mercurius accedat,causæ erunt in oculis,suffusiones,glaucedines,pupilla-
rũ dilatationes.Oportet ergo vt plurimũ sanguinis detractione uti : utiles autẽ & excretiones
per uentrem.Sic uero diu perdurantes,nihilo minus periclitabuntur,in eodem affectu manen-
tes. Quòd si Iupiter,aut Venus quocunq; configurationis modo complicentur,salui fiẽt, in eis-
dẽ affectibus manentes.Quòd si ipsa haud aspiciatur,ac si decrescat,malignæ quidem ęgritudi-
nes erunt,& inordinati pulsus,qui difficulter comprehendi queant:nihilo tamen minus,ubi ad
oppositum Luna peruenerit,morbum soluit. Hoc autem sciatur,in omnibus tropicis, & æqui- G
noctialibus signis, malignas esse ægritudines.

† *Videtur legendum, pulsus crebri.*

† *Al. nutrimẽti defectum.*

* *Al. quadratum.*

† *In manuscriptis quibusdã, στυλεντες καὶ ἀνωμαλισαντες, idest vexati, et inæqualiter affecti.*

* *Additum ex antiquis.*

De configuratione Lunæ in Scorpione. CAP. 10.

SI uero aliquis decubuerit,quãdo Luna est in Scorpione,& Saturnus est cũ ea,uel ex opposi-
to,aut quadrato aspicit,morbi origo erit ab exulceratione,aut inguinũ, aut locorũ abdito-
rum ad anum,uel pudendũ. Quòd si Luna numeris addat aut lumini, seruabitur ægrotus,ac p̄-
cipue si beneficæ intueantur.Si uero aliquis decubuerit,quando Luna est in Scorpione, & cum
ea est Mars,uel ex opposito aut quadrato aspicit,lumine autẽ deficit, ac numeris demit, maxi-
me si beneficæ intueantur,in primo quadrato seruabitur,aut usq; ad oppositũ:nam morbi erũt
mites,& qui facile mutentur.Scito autẽ eandem esse rationem in omnibus signis, quando hu-
iuscemodi figuræ inciderint. Si ergo aliquis decubuerit,quãdo Luna est in Scorpione, morbus
erit ab horroribus minimis.Hi enim contẽneotes{morbos,atq; deambulantes,} augebunt affe-
ctus.Causa autẽ procatarctica erit in uesica,& partibus quæ coxas interiacent,aut etiã ulcera-
tio sedis.Ad tertium uero usq; diem rectus febricitans,morbum augebit. Quòd si numeris ad-
dat, & præcipue ab * oppositione,& cũ ipsa sit Mars,per Scorpionem, & ferrum in occultis lo-
cis noxam patientur.Quòd si Sol quoq; unà fuerit ac configuretur,apostematum ad costas no- H
xam patientur.Si autem ad maiora uertatur(est autem hoc,{quando diurnus Lunæ motus gra-
duum est}circiter quindecim per longitudinem)noxam ad costas accipient, & per uomitiones
sanguinẽ,aut excretiones eijcient.Oportet ergo à frigidæ potu arcere continenter, & in quiete *
asseruare.Inutiles uero sunt clysteres,& quæ frigefacere queant cataplasmata, & sanguinis per
cucurbitulas detractio:inutilia etiam balnea. Vbi uero Luna usque ad undecimum uenerit, tũ
sic prætergredientes longos faciunt affectus,tum itidem periclitantur. Quòd si Iupiter, & Ve-
nus unà cum Luna fuerit,aut configuretur,erũt quidem mala proposita,at mora protracta ser-
uabuntur. Temporum autem,uel dierum quantitas à complicatione stellarum tibi innotescet,
nam durant affectus usque ad earum aspectum.Determinatus enim est decubitus usque ad op-
positum, prætergressæ autem oppositũ diuturnas stellæ faciũt ægritudines. Si uero aliquis de-
cubuerit,quando Luna est in Scorpione, & Saturnus est cum illa,aut configuratur, & minora
percurrit,uel etiam ad coniunctionem fertur,proculdubio resoluentur: & deuoluentur in ma-
la diuturna, ueluti qui defluxum circa pudendum, aut proxima sedi loca patiuntur. Quòd si
nulla benefica applicetur,aut configuretur,in ipsis interibit malis. Quòd si Luna ad maiora ex-
citetur, & ei Saturnus configuretur, proposita quidem mala obuenient, at protracta mora
seruabuntur.

Sunt in antiquis.

* *Al. coniunctione.*

† *Sunt in antiquis.*

A seruabuntur. Naturaliter autem iuxta hoc signum sunt inutilia balnea, omniaque quæ possint fluxionem ciere.

De configuratione Lunæ in Sagittario. CAP. 11.

SI vero quis decubuerit, quãdo Luna est in Sagittario, & est cum ipsa Saturnus, aur opposito quadratoue aspicit, erit morbi initiũ ex humidorũ tenuiũq;, & acutorũ rheumatũ* fluxione. Dolebunt autẽ articulos, & patientur febres, quæ cũ rigore inuadunt, & assignationes erunt cũ rigore, ac frigebũt extrema. Quando igit Luna lumini numerisq; maxime demit, duplices erũt assignationes, & febres astrictæ, & abditi pulsus. His couenienr ea, quæ resoluunt, & calefaciũt.

** Aliter συστάσει, constitutione.*

Quod si benefica Lunã aspexerit, periclitatus seruabitur, vbi oppositũ præterierit. ξAt si bñfica nõ aspexerit, vsq; ad oppositũ interibit. ξ Si vero quis decubuerit, qñ Luna est in Sagittario, & cũ ipsa est Mars, vel opposito, aut quadrato aspicit, vel lumine eadẽ augescit, & numeris, ex plenitudine, & crapula instabilis erit morbus, & periculosus. Erunt enim continuæ febres, & intensæ & fluidæ, & cholerici* affectus, & ventris fluxiones, & debiles pulsus. His igitur conueniunt frigefacientia cuncta, & astringentia. Quòd si maleficæ Lunã aspexerint, die septimo interibit. At si beneficæ eã aspexerint, vsq; ad oppositũ periclitatus seruabitur. Si uero aliquis decnbuerit, qũ Luna est in Sagittario, morbus à balneo erit, & frigido aere, & totũ corpus rheuma

B infestabit, & erunt in facie pulsus, & gingiuarum* dolor & dentiũ: causa autẽ procatarctica in pectore erit. Quòd si Luna minora percurrat, præcipue uero si ad Solem feratur, & cũ illa sit Saturnus, vel Mercurius configuret, erunt in pulmone ulcerationes, & in septo transuerso inflãmationes, totumq; corpus erit inflammatum. Oportet autem adhibere vim habentia siccandi. Sunt vero etiam vtiles sanguinis detractiones vsq; ad quintum. Quòd si etiã à decimotertio gradu ad decimumquartũ moueatur, afflicti usq; ad quintũ peribunt. Si autem Iupiter, vel Venus propositæ constitutioni fuerint præsentes, futura quidem sunt ea mala quę diximus, sed seruabuntur. Quòd si Luna ad maiora moueat, & sola sit, seruantur. Si vero Luna ad maiora festinet, & illi Mars, & Sol configurentur, maxime quidem frigore, aut tussibus corripiẽtur. Naturaliter autẽ iuxta hoc signũ vigiliæ fiunt, & noctu mala intenduntur; fiunt autem valde parui pulsus. Oportet vero fouere, & in obscuro loco habere cubantes. Balnea autẽ sunt inutilia, & uniuersa, quæ facile resoluunt. Si igitur beneficæ intueantur, periclitatus seruabitur. Quòd si Luna à beneficis aspicit, aut ab una ex ipsis, morbi soluentur non admodũ uehementes facti, in opposito.

Ex manuscriptis.

** χολερικά.*

** Al. aurium.*

De configuratione Lunæ in Capricorno. CAP. 12.

C SI vero aliquis decubuerit, qñ Luna est in Capricorno, atq; tum numeris tum lumini demit, & Saturnus iũgitur ei, uel opposito, aut quadtato aspicit, initiũ morbi à perfrigeratione erit balneorũ, & rheumatis* tenuibus, & in thorace erit sensus grauitatis, atq; in pulmone, tussesq; à principio, & assignationes cum rigore, & intẽsiones nocturnæ, & febres intensæ. His igitur calefacientia omnia cõueniunt. Quòd si beneficæ Lunã non aspiciant, uigesimoprimo die morietur. Si vero eam beneficæ aspiciant, uiuet quidem, sed patietur longum in pulmone affectum.

** Al. multis.*

Si autem decumbat aliquis, qñ Luna est in Capricorno, ac iungitur ei Mars, uel opposito aut quadrato aspicit, initiũ morbi à uomitu erit, & cholera*, uel corruptione †, uel tarda coctione. Morbus igit erit periculosus & acutus, & neruorũ cõtẽtio, & fluxus uentris, & in ano acrimonia, † & ulceratio. ξ His conuenient oĩa, quæ frigefaciunt, & astringunt. Si ergo non aspiciat benefica Lunã, quinto aut septimo die interibit. At si eã benefica aspiciat, post septimũ periclitat⁹ seruabitur. Si uero quis decubuerit, qñ Luna est In Capricorno, causa ꝓcatarctica à labore erit, & indigẽtia. Erit aũt in dorso dolor, & horrorũ insultus, & insultuũ frequẽtiores assignationes, ut & secũda, & tertia fiat: & corporis totius pilorũ erectiones, & febres adstrictæ, & ordines interrupti. Hæc ego tibi frequẽtius ꝓpono, ut ex hmõi signis assequare, & cõijcias ægritudinem.

** χολέρα.*

† Aliter, ex.

† In manuscr. eorũ loco, hæc sunt, & febres continuæ, & fluidæ, & debiles pulsus, & in thorace incendium.

D Quòd si numeris demat, frãgit ęgrotis uires, & morbũ adauget, & in loquela albos reddit, & cũ tarditate sursum spectãtes. Si aũt Saturnus etiã configuretur, aut sit unà, periclitantur quidẽ usq; ad oppositum propter febrium intẽsiones: at si benefica complicetur, seruantur, ac diu perdurant in malis. Si uero in proposita constitutione Mars, uel Sol configurentur, affectu quidem liberabuntur, sed in affectus periodicos incidunt, & ita seruantur. Quòd si Luna addendo, numeris augescat, sitq; ei præsens, uel configuretur Saturnus aut Sol, augescũt mala usq; ad oppositum, & cũ periculo ægrotant. Si autem in quinto augescãt, oppositũ omnino non superabunt.

Si uero Luna fuerit cum Ioue, uel Venere, † uel Mercurio, ξuel etiam utrisq;, erunt quidẽ causæ propositæ, sed seruabuntur. Animum ergo aduerte, naturaliter enim iuxta hoc signum morbi periculosi fiunt. Quare balneis oportet abstinere, frigidæq; exhibitione: ad † gestationes uero sen lectos pensiles, ξunctiones, atq; exercitamenta conuerti.

† videtur uacare.

† In impresso μετεωρισμοὺς, in manuscripto αἰώρας.

De Configuratione Lunæ in Aquario. CAP. 13.

SI autem decubuerit aliquis, qñ Luna est in Aquario, numeris addens ac lumini, & ei iungit Saturnus, uel ex opposito, aut quadrato aspicit, initiũ morbi erit à laboribus, uel insomniis, uel itinere. Erit igitur inæqualis in intensione, & remissione morbus; & usq; ad oppositũ seruabitur.

bitur, præsertim si benefica Lunam aspexerit. Si uero aliquis decubuerit, qñ Luna est in Aqua- E
rio, lumini demẽs ac numeris, & Mars iũgitur ei, vel opposito, aut quadrato aspicit, erit morbus
Ex antiquis cod. §acutissimorũ affectuum: & periclitatus seruabitur post nonũ diem, præsertim si etiam beneficę
Lunam aspexerint. Si vero aliquis decubuerit, qñ Luna est in Aquario, erit morbus § ex ꝓgressa
aliqua causa bubonis oborti, vel ex ochreæ, aut ex pudẽdorũ dolore. Et ita febres erunt arden-
tes, & intensæ, & in primis incendiũ extremorũ, sitibundiq; ac frigidæ appetentes, & frequen-
† Additur ex manuscriptis, Sol, tius exurgentes. Quòd si ea per magna feratur, & configuretur†, vel accedat insuper Mars, vsq;
ad quadratũ mente permutabitur. Vtiles aũt erunt sanguinis detractiones: itemq; si non à frigi
dæ desiderio prohibeantur, & si in luce decumbant. Si vero etiam ad maiora percurrat, vbi ea
fuerit in quadrato, ac nullatenus fuerit morbus imminutus, vsq; ad oppositum interibunt. Si au
tem propositę constitutioni Iupiter, vel Venus, vel vtriq;, attestẽtur, & ipsa Luna ad minora se-
stinabat tp̃e, quo decubuit, vsq; ad oppositum periclitatus seruabitur. Si uero lumini demat, &
numeris, configuretur autẽ Saturnus, vel etiam Mercurius insuper accedat, mala quidem eadẽ
erũt, sed largos fluxus ad artus patientur: reddet autem mala longiora, & hydropem aliquo pa-
cto ostẽdet. Et si etiam à media constitutione per minora moueatur, in ipso affectu morientur.
* Al. magna. Addunur ex manuscriptis. Si uero Luna sub decubitum per media* percurrat, quæ quidem proposita est, causa erit, vbi ve- F
ro diũ ęgrotarint, seruantur. §Si vero Luna à nullo aspiciatur, sitque cum Venere, vel Mercurio,
vel Ioue, in decubitu, vbi inæqualiter habuerint, à morbo seruantur.§

De configuratione Lunæ in Piscibus. CAP. 14.

SI uero aliquis decubuerit, quando Luna est in Piscibus, ac lumini demit numerisq;, & iũgit
illi Saturnus, vel opposito, aut quadrato aspicit, morbi initiũ erit à balneis, & frigefactione,
vel tenuibus fluxionibus. Extrema. n. crebro frigescẽt, & erũt cũ rigore febres, & assignationes
duplices, & capitis constrictio, & pũcturæ in mammillis, & dolor hypochondriorum, & pulsus
abditi tenuesq;, & articulorũ dolor. His conuenient cuncta, quæ calefaciunt, & quæ relaxant.

Quòd si benefica Lunã aspiciat, oppositum prætergressus seruabitur: habebit autẽ diuturnũ
articulorũ dolorem. Si uero, qñ est in Piscibus Luna, numeris addens, & lumine augescẽs, Mars
ei iungitur, vel opposito, aut quadrato aspicit, initium morbi erit à plenitudine, vini potu, &
cruditate. Incipit. n. à die tertio augeri morbus, noctu autẽ erunt intensiones, & thoracis ardo-
* ἐξίρωσις. res, & ratiocinationũ interruptio, & phrenitis, & in capite constipatio*, & febres ardẽtes, & si-
tis, & vini desiderium, & pulsus elati. His conueniet sanguinis detractio, & oĩa, quæ possunt ha-
bitum demoliri. Si ergo beneficæ Lunam non aspexerint, in primo quadrato interibit. At si Lu- G
nã beneficę aspexerint, vbi oppositũ prætergressus fuerit, periclitatus seruabit̃. Si uero quis de-
cubuerit, qñ Luna est cũ Ioue, uel Venere, aut in opposito quadratoue, idq; si quis in quolibet
A † Videtur hic deesse alterũ, seruabitur. signo decubuerit, vsq; ad primũ quadratũ, vel oppositũ [a] †. [b] † At si maleficæ Lunã aspexerint,
nullo morbi ordine seruato uexatus, vsq; ad oppositũ§seruabitur. Magnũ quid autẽ in decubitu
conducit etiã hora. Nam si beneficæ in horoscopo sint, vel cœli medio, Luna uero sit cum ma-
B † Ex antiquis. leficis, vel in opposito quadratoue, uitã tutabuntur. Si uero cõtra maleficæ in horoscopo sint †
vel cęli medio, §Luna uero sit cũ beneficis, ei officiũt, qui decubuerit. Oportet igit̃ optimũ me-
C † Ex antiquis. dicum mathematicæ quidem scientiæ meminisse, scrutari autẽ diligẽter diẽ horãq; decubitus:
& mundum contueri, quo pacto habeat, nihil enim fit sine mundi consensu. Si uero aliquis de-
cubuerit, qñ Luna est in Piscibus, causæ morbi procatarcticę à balneis, uel frigida potione, erũt.
Statim enim neruosum patitur, & sunt circa stomachum dolores, nudi autẽ discurrũt, laterum
dolores, & spirant difficulter, & febres adstrictę, & in profundo, & pulsus tenues cõprehensi, q;
difficiles in assignationibus, quos tamen infra duas horas immutant, & remissius cõnẽter ha-
Ex antiquis. bent: & quæ circa uentrem, tenuia sunt, deinde urinæ male olent. Vtiles autẽ sunt §adhibitę cu-
curbitulæ, at inutiles§succi oẽs, qui infrigidant. Quòd si Luna à quadrato maiora percurrat, Sa- H
turno configurata, usq; ad oppositũ periclitati seruantur. Si uero in proposita constitutione Lu
* Al. Saturno. na percurrat, Ioui*, vel Mercurio, uel etiam utrisq;, configurata, erunt quidẽ causæ propositę, ad
* ἔμοι. hæc uero uentrem dolent: ac frequentius exoluuntur, ut sine pulsu fiũt. Quòd si à media figura*
* Al. oppositũ. ad minora feratur, configurata Saturno, ne quidem quadratum* præteribũt. Si autẽ Venus quo
cunq; modo complicetur, qui oppositum pręterierint, decidunt in dysenteriam, pallẽtesq; fiũt,
ac pedes intumescunt, & carnes collabuntur: cum autẽ hoc pacto diutius uitam traxerint, nihi
lo tamen minus intereũt. Si uero currat ad magna, pariterq; Marti, uel Soli, uel utriq;, configu-
† Videtur addendum, quas diximus. retur, causæ procatarcticæ erunt omnes, † insuper tamen, & febres intensæ, & inflãmatio in he-
pate, ac toto corpore dolẽtes, extrema aũt ardentia propter assignationes inuicem succedẽtes.

Conuenit ergo dictis uti, quæ ualeãt nutrire: naturaliter. n. in hoc signo neq; sanguinis detra
† Addunt manuscripti, neq; balnea. ctiones per phlebotomiam factæ † conducent. Quòd si nulla beneficarum complicetur, usque
ad oppositum periclitabitur. At si Iupiter, uel Venus aspiciat, uel ipsa Luna ad minora feratur,
usque ad oppositum ualde uexati seruantur. Vtendum ergo æqualibus remedijs, & quæ facile
adhibeantur. Si uero Iupiter, uel Venus configuretur Lunæ, quę & ipsa Marti, uel Soli configu-
retur, numerisq; addat, & lumini, nihil proderunt beneficæ, nanq; interibunt.

De

A *De Partubus, casibus, & vulneribus: de Chirurgia eligenda, & vario eius euentu: de euentu tandem duorum, qui eodem tempore sint morbo correpti.* CAP. 15.

VOlo autem nihilo minus, & hoc te scire, ea quæ circa partus accidunt, & casus, & vulnera quæ repente fiunt, & quæcunq; his sunt similia, eodem modo esse inspicienda, quo in decubitibus ostensum est: Chirurgias vero, quæ ex delectu fiunt, & quæcunq; his similia sunt, nēpe chirurgię in oculis, verbi gratia dilatationis pupillæ, vel suffusionis, vel glaucomatis, & quęcunque his sunt similia, tunc esse exercendas, quando Luna lumine ac numeris ad augmentum tendit, & ei beneficæ configurantur. ‡Reliqua vero, quando illa minuitur, vel beneficæ complicantur, aggredienda & inchoanda. Vlceribus vero depascentibus, tumoribusq́ue, medici adhibeant manum, quando Luna lumine deficit, & Ioui ac Mercurio configuratur, magis autem, quando etiam hi horoscopum contuentur. Quando uero illa Soli coniungitur, vel coniunctionem soluit: vel à maleficis aspicitur: & vel est in Virgine, vel Capricorno, vel Piscibus: nemo in cidat, nam quibus inciditur, detrimento afficiuntur. Quòd si cum Luna maleficæ quoq; horoscopum inspiciant, maxime autem Saturnus, non curabitur id quod est incisum, nisi rursum incidatur. ‡ Nosse autem oportet, cum augescit Luna, & numeris addit, & iunguntur ei Mars, aut Sol, uel configurantur, consumi corpora illis, quibus ignis adhibetur: Cum uero illa minuitur, & numeris demit, atq; ei Saturnus, uel Mercurius iunguntur, aut configurantur, consumi corpora illis, qui infrigidantur. Illud uero tibi adijcio, Quando duo eodem die, atq; hora decubuerint, hoc pacto considera, eorum ætates comparando. Atq; si Luna numeris demat, quando aliqui decubuerint, & configuretur Saturnus, aut Venus*, qui iunior est, prius conualescet, sicuti antea quoque dixi in superioribus præceptis: & ultra signi congruentiam, in opposito liberabitur. Qui uero est senior, periclitabitur, uel in alios affectus deuoluetur pro signi congruentia †: uel morbo diuturno detentus seruabitur. Quòd si Luna augeatur numeris, & lumine, & Mars, aut Sol configuretur, periclitabitur iunior post quadratum, & oppositum iuxta signi, in quo Luna fuerit, congruentiam. Sed si Luna beneficis, & in senioribus, & in iunioribus configuretur, iuxta ipsius signi congruentiam seruabuntur. Hæc ego tibi idcirco enarraui, ut hac ipsa considerandi ratione utens, nulla in re labi possis.

Ex antiquis manuscriptis adiecta.

B

* *Al. Mercurius.*

† *Additur in manuscriptis in quo Luna fuerit.*

C

GALENI LIBER DE PARTIBVS ARTIS MEDICAE

CENSVRA

Liber, qui nisi Galeni fuerit, eo tamen auctore dignus uidetur.

Non nullæ Medicæ artis partitiones nulla methodo constituta. CAP. I.

D

NON absque ratione mihi quidem, Iuste charissime, de partibus Artis medicæ dubitare uideris: quippe quū alios alio modo eas partiri animaduertas. Sunt.n. quidam, quos possis audire secantes totam artem in pharmaceuticen, & chirurgicen, & diæteticen, idest in eā quæ medicamentis, & eam quæ manuum opera, & eam quæ uictus ratione medetur: & has deinde in alias partes, non tamen, ut omnes mox eo dem modo has partiantur. Nonnulli uero in therapeuticen, ideſt in in curatricem, & eam quæ hygiune, ideſt ſalubris appellatur. Alij & prophylacticen, ideſt pręuisoriam, inter has in prima statim partitione introducunt: sicut quidam & analepticen, quasi resumptiuā dixeris. Sed aliqui præter has, euecticam hoc est eam, cuius munus est, optimū corpori habitum introducere. Sunt præterea qui istis omnibus gerocomicam, hoc est eā partem, quæ senes regit, annumerant: quemadmodū alij eam partem, quæ infantium curam habet, quam græci pædotrophicam uocant. Alij uero præterea cosmoticē, idest decoratoriam, quam à fucatoria cōmotica græce appellata, diducunt. His autem non contenti quidam, prædictis partibus aliā quandam

dam exiguam quidem partem primæ ſtatim ſectioni addunt,phoneticen,ideſt vocalem appellatam:& hoc nonnulli ita indiſtinctè proferunt: Alij vero diſtingunt,atque oſtendunt,tam illis qui vocem commodam cupiunt,quàm illis qui prout eorum natura exigit,opus eſſe,vt non ſe eus vocem,ac alias eorum actiones habeant. Hi tamen nunquam ad id deueniunt,vt ſigillatim has huius artis partes,proſequantur:nempe ſi hoc feciſſent,non omnino à ratione hæc eorum partitio videretur eſſe aliena. Verum,quum partibus alijs neglectis, vnius tãtummodo meminerint, ipſi ſe ipſos videntur redarguere,quòd ſuam abſque methodo, & ratione partitionem inſtituant,vtpote qui ne maximas quidem partes omnes attingant. Nam de harum ipſarũ partitione in minores particulas,conſentiunt omnes:ſed Alij, ut ex his quaſdam tanquã huius artis partes admittunt,ita quaſdam omittunt: alias tamen præter has primæ partitioni annumerant,quemadmodum illi qui phyſiologicam quaſi naturalium rerum inueſtigatricem,ac etiam pathologicam quaſi affectuum perſcrutatoriam,dixeris: Alij uero & materialem iſtis addunt, & eam quam græci ſemioticen quaſi ſignificatiuam dicunt:& quidam cauſalem addunt ętiologicen appellatam à græcis. E

De Partitione Medicæ artis ſecundum Empiricos. CAP. 2.

EMpirici omnes fere in hoc conueniunt, quòd nimirum duplices ſecundum genus primas artis differentias conſtituunt:alias enim aiunt finales eſſe,alias uero conſtitutiuas.Dũ uero has particulatim enumerant,non æque deinde inter ſe conſentiunt.Ex ipſis enim nõnulli ſunt, qui ſignificatiuam ac curatricem dicãt eſſe finales:alij uero,ſalubrem:alij etiam decoratiuam, & vocalem illis ipſis addiderunt. At inter conſtitutiuas, eam quam græcè autopſian appellant (& eſt eorum obſeruatio,atque memoria,quæ unuſquiſque ipſe inſpexit)& præterea hiſtoriã, inter partes reponunt quidem oẽs, ſed non ita deinde omnes tranſitum ſimilis artis partem faciunt.Dum ſigillatim etiam unamquanque harum in partes minores ſecãt,minime ſunt vſquequaque concordes Empirici cum Dogmaticis. Et nimirum ſi quis ita omnes uoluerit medicinæ partes appellare,ut Romæ fieri conſueuit,ubi in multa, & ad minima fere illas partiuntur, ut alios dentarios medicos uocent,alios auricularios,& eos etiam qui ani morbos curant, ſuo nomine appellant, in anguſtias multas detrudetur hæc eorum ratio:quanquam huiuſce rei occaſionẽ præſtiterit ocularior um medicorum nomen,quod non modo nunc,ſed iamdiu,impoſitum eſt.Porrò ſiquis oculorum ſolummodo ſit futurus medicus,non erit deinde abſonũ,quin & dentium ſit alius, atq; ita etiam ſigillatim cæterarum particularum omnium noſtri corporis, ut ſint tot ſubinde medici,quot ſunt ipſæ particulæ:& præterea ſuffuſionum pũctores, herniarumque ac calculorum inciſores.Vnde mox,ſi ita liceat loqui, plures etiam ſint futuri medici, quàm ſint corporis particulæ:pro quocunque enim affectu unus erit medicus. Nempe mirum non eſt,ſi ars ea quæ maxima ſit, tot admittat ſectiones, atq; etiã ſi in maxima ciuitate pro harum unaquaque ſtatim aliquis reperiatur,qui inde medicus dicatur: neq; enim in exiguo quodam oppido poſſet quis ſibi uictum parare,qui tantum ſuffuſiones oculorum pungeret,aut hernias incideret:Romæ uero & Alexandriæ, præ mortalium in eis multitudine, poſſunt quemcunque alere,qui aliquam etiam ex his artibus, tantummodo profitentur: Vnde huiuſcemodi medici, urbes ſæpe mutare coguntur, ut idem tota (exempli cauſa) Græcia illis afferat, quod alijs,qui in Italia ſunt, ſola Roma. F G

De ſimplicibus, & Inſtrumentarijs partibus humani corporis. CAP. 3.

VErum enimuero mihi operæpretium fore exiſtimo,ſi ſermonẽ ut ego ſentio, ita inſtituero.Nam quales ex ipſa natura ſint minimæ artis particulæ,iã primũ dictũ eſt.Reliquũ autẽ eſt,ut mox exponamus,quas oporteat minimas particulas appellare: id uero exemplo quodam explanabimus,quod non erit à noſtro propoſito alienũ,immo deſumetur à re, quæ nobis ſit utilis proculdubio futura.Itaq; ut in corporum noſtrorum ſectionibus particulas oẽs ad minimas uſq; ſecũdũ ſpeciẽ ſcrutamur,quæ etiam elementa ſenſilia appellamus:ita etiã artiũ minimas oportet particulas inueſtigare,quæ & ipſæ ſint ſenſilia elementa. Et quidem inſtrumẽta ſunt caput,manus,pedes,cæteraq; huiuſce generis:ſed horũ dein ſunt etiam ſuæ partes,capitis inquam aures,facies,naſus,& collum etiam poſſumus inter partes capitis connumerare, & pręterea cerebrum,& ambas membranas,caluariam,arterias,uenas,neruos,& poſtremo cutẽ,quæ omnes ex prima ſtatim inciſione inueniuntur.Harum uero partium quælibet in alias diuiditur particulas,de quibus omnibus abunde in adminiſtrationibus anatomicis actum eſt: quatũ uero ad præſens negotium ſpectat,ſatis erit ſi uniuerſas ſigillatim proponendo, corporis ſectionẽ ad elementa uſque inſinuauerimus.Arteria igitur,quantum ad eius rationem pertinet, duplici tunica conſtat:iam enim ſatis mõſtrauimus,quare uideatur ipſa triplicem,ac etiã quadruplicẽ habere tunicã.Porrò ex eius tunicis,altera obliquas habet fibras,altera uero rectas:quas fibras non amplius in aliam quampiam ſpeciem partiri poſſumus, quippe quæ minimæ,ac indiuiduæ ſpecie ſint.Nempe ea conſuetudo eſt,ut partes illæ,quibus actio quæpiam demandata eſt, quæ uniuerſo animãti,aut neceſſaria,aut apprime utilis ſit,à nobis inſtrumẽta,à græcis organa, appellentur:minimas uero illarum particulas,non hoc tantummodo,ſed ſenſilia etiam elementa, H

appellamus,

A appellamus.Huius generis sunt fibræ, è quibus unumquodq; instrumentorum contextum est,sicuti arteriæ,uenæ,nerui,intestina,uentriculus,uterus,& uesica: hæc enim oīa è tunicis cōstant, quæ ex huiuscemodi fibris contextæ sunt.Ex his ēt fibris sunt membranæ,ligamenta,& caro tū ea quæ simplex est:tum etiā illa,quæ est unicuiq; uisceri peculiaris, quamq; non nulli parenchyma appel lant,quasi affusionem quandam dixeris. Et eundem ordinem cum his seruant,os,chartilago,adepsq;, ac cætera quæ eiuscemodi sunt,ꝙ potest merito quis nostri corporis sensilia elementa appellare. Sed præter has sunt partes instrumētariæ,quas non erit malū recensere,nimirum arteriæ,uenæ,nerui, lacerti, tendines,oculi,uterus,intestina,renes,uentriculus,lien,iecur, pulmonesq;, & cor, & cætera omnia,quæ huiusce ordinis sunt.

Exemplo partium nostri corporis Medicæ artis partium constitutio. CAP. 4.

PRo istius itaq; exēpli similitudine, punctoriam suffusionum artem talem uniuersæ artis medicæ partem existimabimns, qualis ea est corporis pars, quam instrmentum, seu(ut græci) organum appellamus, cuius unaquæq; particula ex proportione respondet sensilibus corporis elementis.Huiuscemodi uero partes artis,sunt notiones illę,quas nō nulli gręce theoremata uocant:latini uero pręcepta.Prima nanq; cognitio scd'm speciem est illius instrumenti,quod pun-
B gendum est.Secunda est illius particulæ huius instrumenti,ubi pungere oportet.Tertia est mensuræ,quæ fit pro affectus ratione. Quarta conuersionem respicit.Quinta remotionē suffusionis è loco,quem obtinebat. Sexta circa astrictionem uersatur. Hæ profecto sunt notiones ultimæ, minimæ,atq; etiam simplices,quæ in alias simpliciores non amplius secari possunt. Nihil autem in p̄sentia refert dicere notitias,aut notiones,aut sciētias, aut theoremata,uel p̄cepta,sicut neq; si partes dicamus,uel particulas,uel portiones.Igiṫ ea sciētia,quę de pungēdis est suffusionibus, his cōstituta est particularibus sciētijs,quas nuper explicaui:uniuersa tñ rō curandi suffusiones, alijs quibusdam notitijs eget,& illis quidem duplicibus secundum genus.Sunt autem hę,prima quidem præparatoria,secunda uero illa,quam apotherapeuticen græci appellant.Siquis etenim uelit aliquem repletum plurimum,aut prauis humoribus refertum,uel etiā secundum caput dolentem,ad hmōi operationem deducere,is inflāmationes in membranis,quæ punctæ fuerint,facile excitabit,& uniuersum caput male afficiet:qđ ne fiat,arte præparatoria erit opus: cuius institutum est, corpus totum ab excrementis succisq; superfluentibus expurgatum & uacuū,atq; ēt caput ab oī dolore immune reddere. Vnde & ea præcepta,quibus hoc agendum est,artis sunt elementa:quemadmodum & ea,quæ ad id pertinent,ut post manuū opus expeditum,oculus ab
C inflammatione,caput uero ab omni læsione custodiaṫ.Et huiuscemodi præcepta sunt elementa artis medēdi,hoc est ultimæ atq; minimæ illius particulæ. Nimirum is sermo fit à nobis propositus in exemplum pro cæteris alijs affectibus uniuersis, quorum scientia sigillatim eum inter partes artis ordinem obtinere uidetur, quem in animali pars ea, quam instrumentum appellamus. At definiri hoc exacte absq; labore non paruo,oīno non potest.Putabit enim facile quispiam,ꝙ eodē penitus modo se habeat notitia curandæ inflāmationis, quo illam se habere diximus, qua curandæ sunt suffusiones : & id ipsum ēt curando ulcere,aut fractura,aut erysipelate, deq; alijs affectibus dicemus.Id tñ uerum non est,quia eandem rationem,quā in animantis corpore pars ea obtinet,quam instrumentum appellamus,eandem inquā curandæ inflāmationis notio inter artis partes obtiner, & quem ordinē oculus inter animalis partes seruat, eundem ea cognitio, quæ curat lippitudinem,seu(ut græci aiūt)ophthalmiam. Est uero ophthalmia inflammatio externę oculorum tunicæ:sicuti peripneumonia gręcis dicta,pulmonis inflāmatio est:& pleuritis, membranæ costis prætensæ: unde hi omnes affectus inflāmationes quædam sunt. Et alia est ars curandæ inflāmationis generatim:alia uero eius,quæ ex certa particula definitur: quæ male affecta sit:sicut etiam cum instrumentum communi quadam appellatione dicimus,& cum de cer
D to quodam & definitio instrumento loquimur,aliqua intercedit differētia. Sanè nos in libris de curandi methobo monstrauimus,aliam esse artem curandę inflammationis in uniuersum:aliam uero huiusce , quæ hanc particulam occupauerit.

Medicæ artis Partitio à corporis affectibus. CAP. 5.

AT Empiricus negat ullam esse generalem ipsius inflāmationis scd'm se ipsam curandi ratio nem:nulla tamen necessitas est impræsentiarum in his nerborum subtilitatibus uersari.Sed summatim dicamus,ꝙ posteaq̄ ars medicinalis est de morborū curationibus, notitiæ curādorū morborum simplicium,atq; etiam mox compositorum , in primas principalissimasq; partes partiendæ sunt.Nos uero in eo libro,quem de differentijs morborum inscripsimus,quot sint morbi simplices,quotq; compositi,monstrauimus.Quòd si non modo morbis profligatis ad medicinalem artē pertinet corpora restituere integræ ualetudini,uerū (ut in alio libro à nobis ostensum est)sanos tueri & seruare, alia quoq; erit huius artis pars, Salubris appellata, quæ priori,curatrici inquam,ex opposito diuisa est.Et istius aliæ quoq; sunt particulæ ipsa nimirum pręcepta,quibus singillatim omnium nostri corporis partium ualetudo tuenda est. Sed si tertia etiā quædam corporis constitutio reperitur , quam neutram appellant, necesse quoq; fuerit esse tertiam artis partem,quæ Præuisoria dicenda erit:In hoc uero statu ij esse uidentur,qui manifestam quidem

habent intẽperiem, nondum tñ ægrotant, quippe cum possint adhuc suas obire solitas actiones, E
quiq; nullo adhuc malo tenentur, quod sensibile sit, sed tñ insensibili: quẽadmodum illis cõtingit, qui à cane rabido morsi sunt, uel qui uenenum hauserunt, quod nõ nisi post tempus aliquod interficit. In his affectibus uersari uidetur pars artis præuisoriæ, quemadmodum rursus ad aliã huius artis particulam, quam resumptricem uel græce analepticen appellamus, illi attinent, qui nuper ex morbo liberati sunt, adeo tamen sunt uiribus imbecilles, ut neque balneis uti, nec ea, quæ soliti sunt agere queant. Est & pars alia, quam Gerocomicam uocant, de senibus regendis, quę nullam uidetur certam habere constitutionem: siquidem senectus nec omnino morbus est, nec integra omnino sanitas. Nõ nulli & rationem educandorum infantium in hunc ordinem redigunt, quã Pædotrophicẽ appellant: aiunt.n. ꝙ corporis cura sic habenda est, ut illius status exigere uidetur. Addunt præterea quidam partem aliam, quæ, optimum habitum corpori inducendum studeat, ab illis Euectica appellatur, eam alij gymnasticam nominant: Vt tandem primæ maximæq; artis istius, quæ circa corpus uersaẽ, partes hæ sint: curatrix, resumptoria, pręuisoria, senum custodiẽdorum ratio, infantium educatrix, euectica seu optimi habitus indutrix, ac etiã salubris. Quæ si eo modo diuidantur, quo paulo ante curatricem monstrauimus, ad simplicissimas deuenietur præceptorum differentias: quæ ostensa sunt esse ueluti quædam artis elemẽta. F

Partitio a Ratione, & differentijs operationum: & quàm uarij fuerint Empirici in ea tradenda. *CAP. 6.*

VNiuersa hæc partitio à corporis affectibus deducta est. Est tamen & alia, quæ à ratione operationum & earum dr̃ijs depromi potest. Dicunt.n. aliqui manuũ operationẽ, medicamenta, uictusq; rationẽ esse primas maximasq; artis medicinalis partes. Quæ partitio quibusdã fieri uidetur penes materierum dr̃ias: quippe cũ oĩs nostri corporis particula seruari & iuuari sua aptenatura possit aut uictus ratione, aut medicamẽtis, aut manuũ opera: Nos tñ forsitam magis proprie dixerimus, ea quæ offeruntur, quæ administrantur, quæ euacuantur, & q̃ extrinsecus occurrũt. Summatim uero dicere possumus, ꝙ q occasione accepta ab his affectibus, quos hæc ars curat, aut à quibus tuetur, uniuersam hanc artẽ in partes distecuerunt, tot huiusce artis partes fecere, quot sunt affectuum dr̃ię. Sed alij non modo ab his, sed ab uniuersa etiam ea materia, quæ cognitioni medici exposita est: & ij physiologicam hoc est rerum naturalium indagatricem, atque etiam illam, quæ materialis proprie appellatur, prædictis artis partibus annumerant. Sed alij ex ipsis actionibus huiusce artis partes distinguentes, præter uictus rationem, medicamenta, & ma G
nuum operationes, significatiuam introducunt. At nõ nulli hanc in affectuum cognitricem, grę-
ci pathognomonicen dicunt, & præsagitricem, quam prognosticen appellant, partiti, has prædictis partibus addiderunt. Maxima autem empiricorum pars inter finales quidẽ ponunt significatiuam, curatricem, & eam quæ salubris dicitur. Verum curatricem deinde in uictus rationem diducunt, medicamenta, atq; manuum functiones. Qui nominibus quidem aberrant, in ipsis uero rebus minime: nam neq; oportebat eos operationum nomina, scientiarum potius, apponere. Porrò melius egissent, si dixissent (quemadmodum etiam ex illis aliqui dixerunt) unam esse istius artis partem significatiuam, aliam curatricem, tertiam uero salubrem: & significatiuã partes habere, pathognomonicen hoc est affectuum cognitricem, & prognosticen hoc est pręsagatricem: quemadmodum curatrix, medicamentariam, atq; illam, quam uocant chirurgicam, nempe quæ manibus agit. Optime igitur aiunt, cum inquiunt primam generalissimamq; ipsarum artis partium esse differentiam illam, qua eas partimur in finales, & cõstitutrices: finales siquidem sunt, quæ finẽ efficiunt, constitutrices uero, quę has constituunt, & (ut ita dicamus) in causa sunt cur illæ consistant. Sed non æque deinde bene agunt, cum existimant, significatiuã, esse parti artis curatrici, aut salubri æqui parandã, quamuis illa ex necessitate præcedat: neq;.n. unquam uel H
custodiri uel curari quis poterit, nisi cognoscatur prius, qualis sit is affectus, quo corpus tenetẽ: tñ ex ipsa significatione in finem artis nunq̃ peruenturi sumus. Et pari etiam modo transitus ad simile non est pars, quæ comparanda cum historia sit, aut cum illa quæ ea complectitur, quę ipse quis uidit. Verum de hoc nõ instituimus præsentem sermonem, quippe cum id satis alio quodã, & eo toto libro monstrauimus. Et quidem nec Serapio aliter sentiebat: uerum enimuero cum ille, tum etiam quicunq; professi sunt empiricam sectã, prætergressi sunt hunc librum. At ego facto principio perinde ac empirici, ad alia deinceps transibo: tu enim iam calles quo modo sumpta methodo ex indicatione ad hæc accedendum sit.

Medicæ artis Partes, quæ à fine desumptæ sunt, & quæ has antecedunt. *CAP. 7.*

ITaq; dicamus illas quidem primas & proprias & quàmmaxime esse artis medicæ partes, per quas istius artis finẽ assequimur: alias uero istis esse superiores. Porrò, tot scd̃m numerũ primæ proximæq; sunt, quot sunt maxime propriæ rationes medẽdi: medicina nãq; affectionibus nostri corporis medetur, siue modo illæ duæ sint, siue tres, siue etiam plures. Nos tamen eo libro qui ad Trasybulum dicatus est, ostendimus primam harum constitutionum differentiam dupli cem esse, ac utrãq; ab omnibus ferè proprio nomine esse appellatam: siquidẽ alteram nos sanitatem, alteram ægritudinem appellare solemus. Sed in utraq; deinde harum duplices reperiuntur

A ſpecies: nam utrobiq; ea conſtitutio,aut in habitu eſt,aut in habitudine. Salubrē nimirum con
ſtitutionem,ꝗ in habitu eſt,illa pars ſibi aſcinit,quā ſalubrē appellamus: &iſtius præcipuas par-
tes,euecticam ſic ab eis dictam quidam ponunt, & analepticen quaſi reſumptiuā, et gerocomi-
cam quaſi ſenum cuſtoditricem.Quæ uero ægritudines reſpicit habitu uel habitudine,nomini-
bus caret,quibus partes hæ medicatiuæ nominentur: ægritudines uero ipſæ quidē aut acutæ di
cuntur,aut chronicæ,ideſt longæ.Partium itaq; huius artis,aliæ quidē primæ ac proximæ ſunt:
aliæ uero ſine quibus illæ minime eſſe poſſint.In his igitur prima eſt ſignificatiua,cuius duę ſunt
partes,altera quidem præſentium cognitrix,altera uero futurorum præſagatrix.Fieri enim ne-
quit ut rationem affectum aliquem curandi reperiamus,niſi ille prius cognoſcatur : neq; etiam
(niſi terminus futurę iudicationis prenoſcatur)recte unquā curari poterit.Has autem partes ne
ceſſario aliæ item præcedunt,utpote ea quæ omnium particularū ſtatum exponit,ea uero diſſe
ctione comprehenditur: inſuper uero & illa, quæ de earū actionibus: ac tertio illa,quæ de earū
uſu eſt uel utilitate . Verum & his ſunt aliæ priores,ea nimirum,ꝗ contemplationem elemento
rum corporis:ac ea quæ de iudicijs:nec non & illa,quę de naturalibus facultatibus,ꝗ & ipſę ex
ſectione animantium comprehēduntur . Nimirum in tot tandē principia ſignificatiua pars diſ-
B ſoluitur,quam diximus,ꝙ omnino curatiuam ac ſalubrem præcedat:quę oīa ſeorſum ſuis libris
expoſita ſunt . Verum enimuero eſt & alia pars pręcedens curatiuam,quam ēt ſignificatiuæ an-
nectunt:ea autem eſt,quæ omnes cauſas docet, tam ſalubres,quàm morboſas: quam materialē
non nulli appellant.Hæc profitetur cognitionē cauſarum omnium,quæ his in primis conſtant,
quæ offeruntur,quæ efficiuntur,quæ uacuantur,& quę extrinſecus accidunt:horum enim om-
nium uires perpendit.Nos autem in libris de ratione curandi monſtrauimus,quam hæc utilita-
tem arti præſtant.

Partitio Medicæ artis ab uno corpore,quod illi ſubijcitur,deſumpta. CAP. 8.

HAec itaq; eſt partiū artis medicæ perſcrutatio,ab ipſius prima maxime ac propria materia
deprompta:ſed quę ex ſedā materia,nec ita propria,hoc ſe habet modo.Corpus.n.huma-
num medicinalis artis ſcd'a eſt materia,ac(ita dixerim)per accidens,ea inquā ratione,qua ſani-
tas & morbus iſtius corporis affectiones ſunt . Nec mō huius artis,ſed naturalis ēt philoſophiæ
materia hoc ipſum corpus eſt,& ipſius etiam per accidens,eo.ſ.ꝙ generationem ſubeat & interi
tum . Naturalis nimirum philoſophia ea contemplatur,quæ generantur & intereunt: unde & ip
ſius prima materia generatio eſt,& propter hanc deinde corpus ēt generabile:nam & ob id cor
C pus humanum naturalis materia eſt , quia generationem ſubit & interitum : medicæ uero artis
non hac de cauſa,ſed potius qm̄ morbis ac ſanitati ſubiectum eſt . Vnde cum corpus humanum
ſit quodam modo artis medicæ materia,hæc ars pro ratione partitionis illius, ipſa etiā in partes
ſuas ſecā ad ueniet.At duæ ſunt ſcd'm genus primæ differentiæ, altera.n.circa elementares par-
tes cōſiſtit,altera uero circa inſtrumentarias.At uero utræq; tam elementares inquā,ꝗ inſtrumē
tariæ,animalis particulæ ſunt:& harum omnium affectus quilibet propria erit huius artis pars,
quam ſuperius, dum de punctione ſuffuſionum ageremus, in particulares actiones ſubinde di-
uidi oſtendimus : harum ſiquidem notitiæ ſunt elementares particulæ totius huiuſce artis, ſicut
in ijs,quæ medicamenta uniuſcuiuſq; complectuntur:& in ijs ēt quæ ad uictus rationem perti-
nēt,illæ quæ unumquodq; ſimplex reſpiciunt.Non modo autem partitio,quæ ex huiuſce mate-
riæ ſectione ſuboritur, ad ultimas uſq; & elementares artis particulas prouehitur,uerū & cuius
paulo ante meminimus.Præterea aūt & alio modo fieri hæc partitio poteſt. Nam fingamus nos
uelle unum quodpiam morborum propoſitum genus ad ultimas uſq; particulas diuidere,prima
tunc diuiſio erit,ꝙ aut ſimilaribus particulis accidat,aut inſtrumētarijs, ut in libro de morborū
differentijs à nobis monſtratum eſt: altera uero,ꝙ harum deinde aliæ ſimplices ſunt,aliæ cōpo-
D ſitæ,quod in eodem quoq; libro oſtendimus.Erit igitur neceſſarium,ut curatiua ſcientia mini-
mas elementaresq; particulas eaſdem habeat cum illis, quæ dictæ ſunt . Si.n.exempli gratia,ca
lidum aliquē morbum uelimus curare,primum,quod cognoſcere oportet, eſt ratio illum curan
di.Nimirum ꝙ contraria contrarijs remedio ſunt,iam monſtrauimus hoc commune eſſe & pri-
mum omnium:deinde uero,ꝙ id quod eſt primo gradu calidum,illi eſt adhibendum,quod frigi
dum primo item gradu eſt:mox uero & calidorum morborum,atq; etiam medicamentorum re
frigerantium gradus tenere oportet,quod in libris de medicamentis explicauimus . Vnde mani
feſtum ꝙ undecunq; quis partiri incęperit , ſi recte huiuſmodi partitio ad ultima & elementaria
theoremata fiat,perueniet tandem ad ſcientiam eorum,quæ dicta ſunt.

Partitio Medicæ artis ab ijs,quæ ſunt ſecundum naturam,& quæ ſunt præter naturam. CAP. 9.

VT tamen res hæc exactius intelligatur , alterius quoq; partitionis, qua ſæpiſſime uſus ſum,
meminiſſe uelim . Porrò eorum,quæ circa corpus humanum ſunt,alia præter naturā ſunt,
alia uero ſcd'm naturam: quæ uero præter naturam ſunt,aut morbi ſunt, aut ſymptomata . Sed
iſtorum cauſæ,ſi eorum quidem fuerint,quæ ſecundum naturam ſunt, oportet ut medicus ſcien
tiam habeat hæc ipſa tuendi : ſi uero eorum, quæ præter naturam,ut ea interimendi ſcientiam

habeat. Quo autē modo hæc sint peragēda, alibi à nobis expositum est. In præsenti uero est exa E
minandum id, quod propositum fuerat, ut eorum unumquodq; singillatim partiamur. Sed nos seorsum de his in alijs egimus: de morbis, inquam, in libro de morborum differentijs, de causis item in alio libro: quemadmodum etiam in alio de symptomatibus: sed & sanorū dr̄as in libris de salubri parte medicinæ: in therapeuticis quoq; facta diuisione & morborum, & symptomatum, & causarum, docui quo modo omnibus sit consulendum. Et nimirum per hāc etiam partitionem facile inueniuntur ea, quæ prima & quàm præcipua sunt in arte, non esse alia ab illis, quę diximus: nec non & ea quæ secundum locum obtinent, & quæ ēt tertium, ut antea quoq; à nobis expositum est: oportet etenim & hæc ipsa partiri: quod si recte fiat, oportebit partitionē tandem peruenire ad elementares usq; notitias. Quòd autem uarie possit unumquodq;, quod propositum sit, diuidi, nec uno tantum modo dixere philosophi omnes, qui dialecticā maxime calluerunt: atque in primis Plato in duobus libris, sophista inquam & politico. Nihil igitur est cur ex multiplicitate partitionum turberis, si multifariam antiqui medicam artem partiti sunt: quin potius perpende si nihil sit prætermissum ex ijs, quæ occurrere possunt. Profecto quicunq; hæc obseruauerit, is suam partitionem modeste prosequetur. Veruntamen optimum erit (ut etiam prius diximus) si initium à maxime propria sumpserimus materia, cui mox ex prædicta metho- F
do alia addiderimus.

GAL. ATTRIBVTVS LIBER DE DYNAMIDIIS

* *Desideratur libri principium.* *

CENSVRA

In libris facultatum medicamentorum simplicium ueriora hæc, & absolutiora reperies.

Verum hæc est uirtutis demonstratio oīum medicamētorum, quæ ad artis medicinæ scientiā pertinet: quam si plenissime intelligent ij, qui artem medicinæ profitentur, semper his adiutorijs G & curis hoīes adiuuabunt. Quòd si non negligens assiduitatem, & plenus huius disciplinę & doctrinæ aliquo mō fuerit, facile recipitur in *crasiam. Hi magis decipi possunt, qui doctrinā ignorant: qui quanto negligentiores fuerint, tanto magis periculum hoībus uicturis faciunt: permista & præposita, & non coogruentia ualetudinibus, & iam magis uulneribus, medicamenta cōponunt. Ne igitur errore curantes frustrentur, experimento hanc doctrinā prius memoriæ commendare oportet. In principio ergo, omnium elementorum, uel humorum, atque urinarum, siue pulsuum, atq; phlegmonarum ferè, composui confectionem ad Glauconem coscriptam. In secundo tibi clarissime Paterniane omnium pigmentorum intellectum & qualitatem & defectū posui. Nunc uero dynamidiam eorum nominum exponere institui, quæ multis generibus & ex dissimilibus rationibus constat, sicut infra ostenditur. Sunt autem genera nominum & eorum effectuum hæc. Hypnotica sunt, quæ somnium uel *soporem faciunt. Peptica sunt, quæ digestionem faciūt. Eustomacha apta stomacho. Styptica quæ stringunt partes relaxatas. Lea sunt lenia, quæ leniunt asperitatem. Horectica sunt, quæ auferunt, fastidium. Colleta sunt glutinatoria: q̄ omnia soluta uel fluxa glutinant & alligant. Diuretica sunt, quæ urinam prouocant. Cathartica sunt, quæ uentrem & *uulnera soluunt, & purgant. Picra sunt amara, quæ amaritudine sua mor- H
bos, & humores expellunt. Drimea sunt acria, quæ nequitiam humorum uel morborum exringuunt. Glycea sunt dulcia, quæ aliquando purgant, & interdum aeres humores indulcant. Thermantica sunt excalfactoria, quę calore suo omnem perfrictionem & stricturam calefaciunt. Psyctica sunt refrigeratoria, quæ omnem calorem & lassitudinē mitigant. Paregorica sunt, quæ mitigant ne malū crescat, non persanāt. Trachea sunt aspera, quæ *suffocata loca ulcerant & exaspe rant. Staltica sunt, quæ carnes supercrescentes uulneribus æquant. Catulotica sunt, q̄ cicatrices grossas comedendo ęquant & limpidant. Anaplerotica sunt, quæ cicatrices crassant: quæ altiora uulnera complent & limpidant. Metasyncretica, confirmatoria, quæ persanant. Malactica sunt, quæ omnem duritiem emolliunt, & soluunt. Toxica sunt uenena, quæ nocumentum inferunt mortis. Et hæc sunt, ex quibus medicamina sunt prodeuntia. Sanationes constant ex animalibus marinis, uel terrenis, herbis, uel seminibus, lignis, uel lapidibus, aut floribus, succo, uel lachryma: cætera omnia metallicis rebus constant. Omnium ergo qualitas & potentia quatuor modis probatur, uisu tactu, odore, & sapore. Visus omnium similitudinem foliorum uel
* florum, & cuiuslibet materiam & colorem demonstrat. Tactus cuiuscunque rei mollitiem uel duritiem, ponderis, seu leuitatis æstimationem docet. Odore intelliguntur ea, quæ odorata sunt,

* Al. stuporem.

* Al. uiscera.

thermantica,

A thermantica, styptica, austera, & putrida. Sapore intelliguntur ea quæ sunt amara, dulcia, salsa, acria, styptica, & lenia. Iam nunc ipsam medicinam leuiter demonstro corporibus ex his omnibus contrarijs prodesse: Et ex contrarijs sibimet uinci, ut ignis ab aqua uincitur, & ipsa aqua calore siccatur. Interdum & calore nimio maiori adhibetur, ut contrarijs *esse possit. Sic ergo & omnis causa cõtrarijs sibimet causis uincitur uel mitigatur. Consequens ergo est ratio, ut prius causam curandi intelligas, deinde causæ rationem reddas, postremo de curis dicam. Febres uali dæ stypticis, chalasticis, & paregoricis rebus mitigantur: interdumq́; & perfrictione, q̃si causa cõcepta fuerit. Similiter & omnis causa ualida curatur. Stricta & dura causa malacticis & metasyn creticis rebus curatur. Aspera causa chalasticis, & dulcibus, & lenibus rebus curatur. Fastidia mor borum horecticis rebus curãtur. Humores acres & salsi, amaris catharticis rebus & dulcibus indulcantur. Cancrosa causa stalticis, & catharticis, & acerrimis rebus, & igne curatur. Verrucæ & extantia corporis, stypticis rebus curantur. Difficilia uulnera & cicatrices crassæ catuloticis & colleticis rebus curantur. Alta et caua uulnera et limpida anapleroticis et lenibus rebus curãtur. Dolores omnes uetusti, et sanabiles metasyncreticis et malacticis rebus curãtur, aut paregoricis mitigantur, aut igne peruruntur. Hæc quidem doctrina cõplectens omnia experimenta nõ

B debet medicum latere. Quoniam si huic doctrinæ operam dederit, omnes ualetudines et uniuersas imbecillitates humanorum corporum per hanc doctrinam salubri auxilio superare poterit. Igitur totius corporis medicamina ad tria rediguntur adiutoria, medicamentũ, ferrum, et ignẽ. Quod enim medicamento curari non potest, ferro curare tentes: quodq́; ferro sanari non permittitur, igne curari conceditur: quod autem nec medicamento, nec ferro nec igne curari pote rit, incurabile cogitabis, quia nulla cura iam superari poterit.

* Al. prodesse.

GAL. ATTRIBVTVS LIBER ALTER DE DYNAMIDIIS

CENSVRA

Liber magna ex parte ex Aetio desumptus, erroribus tamen plurimis scatens.

De Quatuor Humoribus.

Libellum, quem roganti tibi promisi, omni cura adhibita descriptũ mi si ordinatissimum tuæ salutis custodiæ: quẽ debebis ea diligentia intueri, qua scriptus est. Ad curationẽ tui corporis oĩa explorata sunt, quæ cũ rerum effectu† comperi celeriter cõnexui. Nanq; diligẽti cura licet summa breuitate, comprehendi singula curationũ genera, sicut proxime te interposito Cæsari nostro fecimus: quæ per te ẽt ęstimare poteris, sapientis.n.ratio consilium inuenire consueuit. Omne itaq; corpus hominum, uel pecudum aliorumq́;, ex quatuor humoribus constat: Sed præcipue hominũ, calido, frigido, sicco, et humido. Frigido continentur uiscera unde spiramus. Calido continetur ani-

D ma, qua uiuimus, inde est q̃ sentimus. Sicca sunt ossa, quæ uires faciunt ad sustinendum laborẽ. Humidus est sanguis, quo alitur uita. Per ossa uero et uiscera uenæ currunt, quæ sanguinem regunt. Sanguis animam, anima uitam sustinet, spiritus autem aer est, ossa uerius munita uirtutẽ corpori præstant. Sanguis quando abundat, ualetudinem uitiat. Ex eo enim nascitur sanies, quã uulneribus uidemus: nascitur ex eo pituita, quæ nauseam facit: nascitur ex eo bilis etiam acida et amara, quæ dicitur mater morborum: Bilis enim ubi est, concitat calorem, et pruritum: pruritus perfricationem: inde fiunt dolores intestinorum: oritur etiam inflatio, qua corpus extenditur, ut rumpi uideatur. Sanguis autem ex nimio cibo nimiaq́; potatione incipit abundare, et cruditate corrumpi, qui quando uagatur extra cursum naturæ, infert uitia corpori: et quæcunque parte corporis incubuerit, uitiat, fatigat, et lædit: idem etiam aium uitiat, et inde os hominis incendir, incipitq́ue exinde fœtere. At quando est integer sanguis, animam sine dubio confirmat, ut possit frigus caloremq́; fortiter sustinere. Quãdo abundat calor uel frigus, facit corporis languorem, uel malum generat odorem. Corpus enim hominis rationabiliter ex quatuor constat humoribus, sanguine scilicet et phlegmate, et utraque cholera, quæ dominantur in suis locis. Sanguinis uirtus est circa cor. Cholera rubra in dextro latere in hepate, qđ iecur uocamus: Cholera uero nigra in sinistro latere est in liene, qui græce splen dicitur. Phlegmatis autem alia

† Al. corpori.

† Al. pulmone. pars in capite, alia in ſtomacho, alia in † ueſica eſt. Sanguis calidus eſt, & humidus: cholera rubra E
amara, uiridis eſt, & ſicca: cholera nigra acida, frigida eſt, & ſicca: phlegma frigidũ & humidum.
Hæc oĩa in ſuis temporibus creſcunt: ſanguis ueris tempore, cholera rubra in æſtate, cholera ni-
gra in autumno, phlegma in hyeme. Iſti humores dominãtur ſiue per diem, ſiue per noctẽ: ſan-
guis dominatur ab hora noctis nona uſq; in horã diei tertiam: cholera rubra ab hora diei tertia
uſq; in horam nonam: cholera nigra ab hora diei nona uſq; in horã noctis tertiam: phlegma ab
hora noctis tertia uſq; in horam noctis nonam. Hi etiã habent reſpirationes per ſingulas partes
corporis: ſanguis per nares, cholera rubra per aures, cholera nigra per oculos, phlegma per os &
per nares. Hi quatuor humores, per quatuor etiam dominanrur ætates: phlegma cum parte ſan
guinis in pueris dominatur uſque in annum xiiij: & exinde cholera rubra cum parte ſanguinis
dominatur uſq; in annum xxxv uel quadrageſimum: deinde à trigeſimoquinto, uel quadrageſi-
mo anno magna pars ſanguinis dominatur uſq; in ſuam ætatem cum nigra cholera. Tales etiam
faciunt mores in unoquoq; homine: ſanguis enim facit pueros moderatos, blandos, & formo-
ſos: cholera rubra facit acutos, ingenioſos, & leues, macilentos, comedentes multum, & uentre
ſolubiles: phlegma facit cõpoſitos corpore, inuigilantes, & intra ſe cogitantes, & canos cito pro
ducentes: cholera nigra facit ſubdolos, auaros, perfidos, triſtes, ſeditioſos, & timẽtes. Qui habẽt E
uirtutem calidam, dominantur in ſuperiori parte: qui uero frigidam, inferiori. Hi quatuor hu-
mores, pulſus ſuos habẽt: ſanguis facit pulſum plenum, & humidum: cholera nigra tardum & ſe
gnem: cholera rubra tenuiorem, aſperum, percutientem: phlegma honeſtum, plenum, & æqua-
lem. Iſti humores ſine ſe eſſe non poſſunt, ſed in omnibus habentur ætatibus: ſi unus ex his mi-
nuitur aut decreſcit, longam facit ægritudinem: ſimili modo, ſi augmentari cœperit: & ſi imperi
tum medicum habuerit, qui nõ intelligat, ex quo humore fiat ægritudo. Scias autem chariſſime
frater Mecœnas, quia ſi fuerit culpa ſanguinis ęgritudo, da ei frigida, & ſicca, & amara, quia ſan-
guis calidus, & humidus, & dulcis eſt: ſi uero cholera rubra, da ei frigida, humida, & dulcia, quia
cholera rubra amara ẽ, & ignea, & ſicca: ſi cholera nigra, da ei calida, et humida, et dulcia, quia
cholera nigra acida eſt, et frigida, et ſicca: ſi ex phlegmate facta eſt ægritudo, da ei aſſidue dulce,
† Al. inſipidum. calidum, et ſiccum, quia phlegma frigidum, et humidum, et † ſalſum eſt. Et quando hoc factum
fuerit, perduces ad propriam ſanitatem ægrotum. Igitur ut facilius commodis fruamur, et com-
moda uitemus, percurrentia uitia ſignis naturalibus cognoſcamus, cognitaque mortifera emen
demus.

Ex Quibus membris Sanitas vel Infirmitas perpendatur. G

QVatuor corporis partibus origo infirmitatis uel ſanitatis oſtẽditur, capite, thorace, uentre,
et ueſica: quæ ita oportet cognoſci. Homines ſani erunt, ſi urinam mane albam, ante pran-
dium candidam, item ante cœnam roſeam emiſerint: candida.n. urina debet eſſe, ubi cru-
ditas non eſt. Quòd ſi mane mutauerit colorem oſtenditur ſubeſſe uirium: quod autem genus ui
tij, ita intelligemus. Quando à capite morbus oritur, ſolet capiti dolor accidere uel temporibus,
tunc ſupercilia grauantur, et tempora ſaliunt, et aures ſonant, oculi lachrymantur, nares repletę
odorem non ſentiunt. Ergo quando ex his aliquid acciderit, caput purgari oportet hac ratione:
† Al. barbulæ. Hyſſopi, aut coronæ, * burbulæ faſciculum unum ferueſcere facias, inde aquam continebis ore,
uſq; dum caput calidum habueris, ut fluat pituita. Quòd ſiquis negligat eam caueat epiphoras,
aut dẽtium aut aurium dolorem: interdum etiam parotides naſcunť, et uitia circa aures et cerui
cem oriri ſolent: interdũ deſtillatio uuulæ, aut grauitas: interdũ ulcera naſcunť in capite, aut ca
pilli defluunt. Qñ autem à thorace morbus oritur, incipit ſudare caput, lingua fit grauior, aut os
* Al. maxillæ. amarũ, aut * mammillæ dolent, oſcitatio ſequiť ſine ſomno et quiete, grauitas et prurigo corporis
aut dolor, brachia manuſq; intumeſcunt, ſubitq; tuſſis arida. Ex his igiť quando aliquid accide-
rit, uitabis uitium ſi uomuerit, ſiue ieiunus, ſiue poſt cœnã, uel in balneo: plus enim prodeſt ſi ie- H
iunus bilem proiecerit, eam enim dicimus eſſe matrem morborum. Sed qui uomere uolunt, et
ſtomacho laborant, ſi decimo quoq; die abſtineant, omne uitium euitabunt: nãque frequenter
uomendo ſolet ſtomachus corrumpi. Quòd ſi ex uentre morbus oritur, hæc ſunt ſigna. Venter
* Al. uertitur. * uritur et turbatur, et ſentit dolorem, ut cibus et potus amara uideantur, genua ſubſidunt, lum-
bi grauantur inter ſcapulas contrahitur, totumq; corpus particulariter graueſcit, tardantur pe-
des, grauia ſunt crura, renes indoleſcunt, et incurrunt febriculã. His itaq; cognitis, prima eſt ab-
ſtinentiæ utilitas: tunc ẽt medicamentis ſatis eſt aluum purgare, ut graue corpus leuamentis ad
iuuetur. Quòd ſi morbus maior premere uidetur, adijcies alterum diem in abſtinentia, ſi uires
tamen patiuntur: ſin minus, quàm maxime leuiſſimum ſumant cibum, ſicut ouum ſorbile, aut ali
quid ouo ſimile. Hęc qui neglexerint, fiunt cœliaci, torminoſi, dyſenterici, & naſcuntur tertianę
et quartanæ: fiunt podagrici, chiragrici: morbus etiam in articulis accidere ſolet: quidam etiam
fiunt amentes, quibus etiam ſolet ſanguis à naſo erumpere: oportet autem cuſtodire et emenda
re uitium. In ueſica qui naſcitur morbus, hæc habet ſigna. Pleni uidentur, et cito ſaturi ſentiun-
tur: frequenter ſentiuntur inflationes uentris, et ſtrepitus: uidentur oſcitare nec oſcitant, ſed tan
tũ os diducunt: ſequitur totius corporis ſtupor, ſomnus grauis, quaſi macri corporis ſint: urina

A liuida & uix terit: tumeſcũt ẽt uerenda,& inde calculoſi fiũt. Hæc uitia ſic emendanẽ: Fęniculũ, † Al. egeritur.
apium uino auſtero madefactum, uel ẽt radices eorũ cõteres cũ uini cyathis duobus, & tantũ-
dem aquæ calidæ: uel dauci ſemen, & myrtæ puſillum tritum cũ uini cyathis duobus, & tãtun-
dem aquæ calidæ: uel cicer album madefactũ cũ uino, ut ſupra ſcripſi, bibe: uel radices aſparagi,
uel orobum erraticũ, uel ſerpyllũ decoq; in aqua uino miſta, & bibe. Quòd ſi negligunt, fiũt hy-
dropici: ſequiẽ & iecoris, renum, & ueſicę dolor: fiũt quoq; calculoſi, ſequiẽ, & ſtrãguria, & uen-
ter tumeſcit. Intueri autẽ oportet ægri, uires, ut poſſit ſuſtinere medicinã: ita & febris cruditate
careat. Sed ẽt catapalſmata adhibẽda ſũt, q̃ apta ſint capiti, ueſicæ, cruditati, frigori, calori, put
tempus erit. Vti ẽt oportet roſeo aceto, oleo uiolato, & irino: & linguam aſperam melle fricabis,
uel menthæ folio: & reliqua diligenti medico permittenda ſunt, quia morbus acutus eſt.

Prologus Libri.

QVoniam petẽti tibi, corporis ſani & imbecillis per urinam notas dedi, adieci ẽt ad curatio-
nem rationis conſilia. Nunc aũt medicamentorũ compoſitiones adijciã, & unde naſcantur
corpori uitia: & ſi nata fuerint, quę emendatio ad ſanitatẽ perducat. Aduerſus aũt oẽs im-
petus morborũ duo ſunt remedia certiſſima: primum eſt, ut decimo quoq; die à cibo & potu ab
B ſtineas, deinde poſtero die laueris, ciboq; firmo utaris: ſi ſic feceris, oportet ut nihil uitij oĩno ac
cidat, perpetuaq; ſanitate utaris. Altera res ſalubris eſt potus, qui lenitudinẽ cõfirmat: eius potio
nis compoſitiones habes per annos iam completos amiciſſime Mœcenas, qñ me cũ Cæſare no-
ſtro morari * meminiſti, & hæc faciendo nunquam te in aliquo languore corporis decidiſſe, nec * Al. iouenisti.
noſtrum Auguſtum. Itaq; me tecum habebis, libellum meum legendo. Adieci ẽt quod plenius ti
bi conſilium præſtare poterit petenti, qđ in ultimis leges dynamidijs. Sed expedit, ut creſcenti-
bus numeris Lunã obſerues, qñ tollere & qñ ponere uelis curationem. Si itaq; non feceris, & ad
diminutionem Lunæ ſuſtuleris, minus ualere ſcire te oportet: etenim mare per Lunam augetur
imminuitur: cerebrum ẽt & corpora hominum augentur creſcente Luna: quando aũt Luna mi-
nuitur, ita quoq; unaquęq; earum rerum diminutionem ſentit. Quæ licet recognoſcas ex ijs ho-
ſtijs, quæ quotidie immolantur, in quibus uides omnibus augeri & minui cerebrum per Lunã:
ita quoq; in herbis, et cõponendis medicamentis. Sanè etiã totius anni dies tibi ſcripſi, per quos
ſcias quibus rebus uti debeas, aut abſtinere. Incipiamus ergo ab hyemis cõuerſione, quæ fit ſol-
ſtitiali die, i. octauo cal. Ianuarij. Tunc incipit ſe diffundere humor increſcens uſq; ad conuerſio-
nem ueris. Vtendum eſt ergo calidis & aperitiuis rebus illo tpe, & uino aliquatenus indulgen-
C dum. Sunt autẽ dies in ſupradicta conuerſione nonagintatres. Nã incipit ueris conuerſio à duo
decimo calen. Aprilis. Ex eo phlegma creſcit & ſanguis. Vtamur ergo bene olentibus, & acribus
oĩbus. Corpus exercere & laborare debemus uſq; ad ortum pleiadum, diebus. ſ. † xxvii. nã ple- † Al. xlvii.
iades oriuntur ſexto idus Maij. Ex ſupradicta igitur conuerſione uſq; in hanc diem fel creſcit, &
amaritudo eius augetur, ex quo febribus ſubminiſtratur alimonia uſq; ad ęſtiuã conuerſionem.
Vtamur ergo dulcibus, uenere et uino parcius: labore nihilo minus exercitabimur. Sunt autem
dies iſti à ſupradicta conuerſione xxxiij. Conuerſio uero æſtiua octauo cal. Iulij incipit. Tunc ni
grum fel. i. melancholia augmenta ſuſcipit uſq; ad conuerſionem autumnalem. Vtamur ergo fri
gidioribus, & dulcibus, et bene olentibus. A labore tũc corpus abſtinebimus, ſed a venereo uſu
continere debemus, maxime diebus † xii. Conuerſio autem autumnalis incipit ſexto cal. Octo † Al. xv.
bris. Tunc etiam fel creſcit, & pinguis humor, i. pituita uſq; ad occaſum pleiadum. Vtamur ergo
acidis et acerbis, et parcius laboremus, et abſtineamus à uenere. Sunt autem pleiadum occaſus
dies † xlv. quod eſt quarto idus Nouembris. Tunc creſcit in corporibus hominum ſanguis. Opor † Al. 21.
tet ergo cibis leuioribus uti, et uinum ſanum ſumere, et à venere non abſtinere. Inde ad conuer
ſionem hyemalem dies ſunt xij. His ergo utere, et ſanus tranſibis omne ætatis tuæ tempus, nec
D medicinis indigebis.

De Catharticis.

QVoniam quidem de naturalibus qualitatibus ſpecierum et ciborũ in ſuperioribus ſatis di- Vide Aetium in lib. 3. cap. 23. De purgatione ex Antillo.
ximus, nunc de catharticis dicendum eſt, quæ diminuunt humores, quos auxerunt cibi in-
cõgrue ſumpti. Sana habentes corpora laborioſum eſt purgare, etenim torſionibus & ſtro-
phis grauiſſime affliguntur, & grauiter eos cõſequiẽ purgatio, & deinde citius deficiunt purgan.
Oportet igitur aliquẽ purgare uolentẽ ꝑextenuare & ĩcidere pingues humores, & poros adape
rire, per quos accipiuntur & extrahuntur humores à catharticis, &* crudos quidẽ et tenues hu- * Al. ſeroſos.
mores à principio morborum euacuare oportet. Expectare autem oportet concoctionẽ in craſ-
ſis et glutinoſis humoribus, ſicut eſt phlegma et cholera nigra. Et in oĩbus prolixis paſſionibus
ſemper maturationem expectare conuenit. In acutis aũt qñ mouentur humores, et circa initia
purgandum eſt cũ cautela multa: in motione etenim, et ductione, et curſu exiſtentibus humori-
bus, timendum eſt, ne quod uiſcerum debile exiſtens natura, materiam motam recipiat, et ma-
xime thorax. In quolibet autẽ membro infixos humores, ſicut in phlegmonis uiſcerum fit, pur-
gare non oportet, antequam maturentur. ‖ Quicunq; enim phlegmonas habentes, dicit Hippo- In 4. de Vic. rat. in morb. acu. cõ. 4. t. 22. 7. 137.
crates, in principijs ſoluere tentauerint, nihil extendentis et phlegmonen facientis auferet.

Non.n.concedit cruda passio,sed salubria,& morbo repugnantia deliquat:sicq; corpore debili- E
tato præualebit morbus:qñ uero morbus præualer,honestum est humores educere. Vtimur aũt
catharticis in cephalæa,& scotomia,& hemicrania,& epilepsia,asthmate,& synãche,& orthop
nœa,& in ischiadica,& arthritica, & podagrica, & nephritica, & in uesicæ & matricis passioni-
bus,si prolixæ fuerint. Similiter aũt qñ rheuma frequenter nocet auribus,uel naribus,uel ocu-
lis, uel stomacho,uel ori,uel omni superficiei,& neq; desiccantur ab alijs adiutorijs,neq; per se
stare potest: solet.n. uentris purgatio rheumatismos stringere. Hic quoq; ordinabo quo modo
expurgẽ melancholicus humor,post phlebotomiam, post retẽtionem hæmorrhoidum. Ad ex-
purgandã uero & remouẽdã prolixã humorũ dispositionẽ utimur carthartico in paralysi,& apo
plexia,& atrophia,& in pessimo morbo qui caros dicitʳ, & in grauitate permanẽte in aliqua par
te corporis. Ad restaurãdũ uero corporis habitudinẽ,utimur catharticis,& in prolixis febribus
uel quotidianis uel quartanis,mania,melãcholia, ecstasi, cachexia atrophia de malis humoribꝰ
facta, in elephantiasi, uel epilepsia quoq;, scabie,& lepra,exãthematibus,satyriasi in ulceribus
multis spontaneis,& uix cicatrizantibus,& rheumatizantibus: & ur abundantẽ,& molestantẽ
educamus humorẽ,utimur catharticis in hidropico,& ictерico . Hoc quoq; ordinandum est de
rheumarismis uentris,in qbus utimur catharticis. Aliqñ etenim acer & inutilis humor considet F
pelliculis uentris aut intestinorũ,similiter ut acria suppositoria,& acria clysteria cõmouens in-
testina,& ad desidẽdum conatum excitans. Vbi.n.est acredo,ibi attrahitur humor de membris
in circuitu,uel de toto corpore. In his uero dignũ est uti catharticis,ut talis humor expellatur à
toto corpore,& uenter & intestina mundificentur. Vniuersaliter aũt catharticis utendum in ro-
bustis uirtute,& promptis ad exercitia,stomachumq; robustum hñtibus, & multam inutilẽ ma
teriam in corpore congregantibus. Nimis uero pingues,nimisq; graciles ad purgandum incon
grui,multo abundãtes sanguine, & frequenter deficientes,& uix curabiles,& cito uomentes ꝓ
qualibet occasione,& pueri,& senes,& mulieres fortiter menstruosæ,& purum ualde corpus ha
bentes, & qui bene cauerint in diæta, & quibus ualde restringitur uenter scdm naturã,sed & ẽt
in dysenteria,& qui leuiter apprehendunrur cœliaca, oẽs.n.cœliaca passione grauati ad purga-
tionem sunt incongrui . Nunc igitur incipiendum est à pharmacijs choleram purgantibus.

De Purgantibus Choleram Rubram.

CHolagoga dicuntur,quę choleram rubram expurgant:quibus utendum est,si opus est om-
ni tempore,præterq̃ hyeme:in ætate quidem adolescentiæ & iuuẽtutis:habitudine aũr sic-
ca & gracili,& nigra uel rufa:& in uiris magis,q̃ in mulieribus:& in ijs,qui frequenter cibũ cor- G
rumpunt:& in habentibus uentrẽ constrictum,& amara cholera abundantibus,facileq; irascen
tibus,& urinas modice egerentibus,cibisq; utentibus calidis & siccis: in passionibus autẽ icteri
cis,hepaticis,spleneticis,pleuritcis, phreniticis,synãchis,mania,cephalalgia,ophtbalmia,erysi
pelate lepra,febribus tertianis,& quibus cholera abundat. His ita dispositis,notandum quòd ca
thartica non simplici aliqua qualitate euacuant,ut per calorem,nam si hoc esset, oĩa calida pur-
garent,ut piper,sinapi:sed potius purgant proprietate quadã,eo quidem modo,quo magnes fer
rum trahit. Sed catharticorum quædam,quę uentrem molliunt,tñ malactica dicunẽ,de quibus
superius diximus. Nunc uero de fortiter educẽtibus sermo imminet:quibus utimur aut ubi ma
teriam per metathesim medicamur,aut induratum morbum commouemus, siue ut reficiamus
corpus,& ad suam temperantiam conuertamus,aut humorem molestantẽ educamus . Sunt au-
tem alij quidam modi misti & compositi adinuicem. Purgãtibus uero tempus est aptum uer ma
gis , & maxime autumnus .

De Aloe .

Vide Actium lib.eodem 3. ca. 24 Itidemq; de subsequentibus ordine simplici bus penè omnibus.

Aloe totum corpus nõ euacuat,sed cholerã in stomacho, uẽtre,& intestinis existentem edu-
cit perfecte & suauiter,cum suppositis scybalis,quæ nimis educit. Datur aũt capite grauatis pro H
pter fumigationes à stomacho frequenter ascẽdentes. Datur aũt ophthalmicis ꝑ eandem cau
sam : & ijs qui propter choleræ abundantiam sitiunt,& quibus lingua & os facile desiccatur: &
quibus stomachi fit subuersio,aut propter calorem,aut propter anxietatem, siue propter aliquã
infirmitatem. Detur quoq; citrinis extra rationẽ factis:& ubi necesse est educere superfluitates:
& clystere pro aliqua occasione intromittatur. Dẽtur aloes drachmæ duæ,cum melicrato. Opti
mum autẽ erit siquis acceperit eum quotidie uespere, siue quod melius est, mane, quia uespere
post cibum cibum corrumpit. Quibus uero insuauis est propter amaritudinem,cum succo corti
cis citri,uel brassicæ,uel cum terebinthina & melle cocto,orobicas cõfice pilulas,& da ex eis se-
cundum ꝗ opus fuerit. Est autem eustomachicum plus omnibus catharticis.

De Scammonia .

Scammonia choleram rubram educit,stomacho maxime dolorẽ inferens,& insuauis,et gra-
uiter olens,et ualde sitim faciens:et cũ oĩa cathartica cacostomacha pręter aloen sint,scãmonia
est præ omnibus. Abstinere igitur ab ea oportet debilẽ habentẽ stomachũ:leuissima.n.existens,
facile ad corpus attrahitʳ,et de eo purgat,quod purgandũ non est:sed impeditur eius euacuatio
frequenter à calore febrium,ut de superfluitatibus parũ educat. Danda est igitur infebrientibus

& cu-

A & customachis,& difficulter uomentibus,& nō facile deficientibus. Dosis uero eius est †scrup.
ij. siue plus,siue minus,secundum uirtutē: cui admisceatur sal, aut thymi cymę,aut pulegij,aut
aloe magis: † {quibus }detur cum melle,uel succo ptissanæ.

† Al. drach.

† Al. quibus clin culum exhibere uolumus.

De Peplio.

Peplij semen aut cymæ in umbra siccatæ dētur scrup.iiij.in melicrato modico acero asperso,
educit enim choleram rubram,& nigrā,& phlegma,& uentositates. Et scd'm q *Isaac dicit,ma-
xime conuenit passionibus ex uentositate factis,† {& melancholiæ.} In uitio splenis quoq; pro-
dest,inflationibus prolixis & matricis,& coli, { & profundis tumoribus, qui fiunt in uentre.}

* Hippocrates.

† Al. q̄ sane melancholiam auspicantur.

De Elleboro Nigro.

Elleborus niger purgat inferius choleram rubram,maxime,& nigrā de toto corpore sine mo
lestia aliqua. Ideo febricitantibus non grauiter,sed in circuitu,& p longū tp̄s,daī,& † {manēti-
bus chronicis,}in cephalæa diuturna: utilissimus uisceribus,& matricis passionibus. Maxime uē
ro eius uirtus est ad educendū ex toto, siquid corruptiuū sanguinis est admistū. Vnde utilis est
ictericis diuturnis,& exasperationibus circa suꝑficiē,ut est lepra , & impetigines & similia : ad
elephātiacos quoq; facit. Dosis aūt eius est scru.iiij,siue plus,siue minus. Tenuibus aūt radiculis
B prius aquæ infusis, deinde earū ablato cortice, & in umbra desiccato , diligenterq; trito, datur
cum sapa , aut cū oxymelite: cui adiungitur causa boni odoris modicum petroselini,uel dauci,
uel pulegij,uel satureiæ. Quòd si fortius uolueris facere, scammonię modicum adiunge.

† Al. laxis œdematis, quæ fiunt in abdomine, furentibus, & hemicranicis.

De Purgantibus Choleram Nigram.

CHoleram nigram educentibus utimur in melācholicis,& scotomaticis,& furiosis,& ijs, qui
*atrophia laborant,& qui se abscondunt,& epilepticis. Detur autumni tempore maxime.

* Al. legendum est.

De Epithymo.

Epithymum igitur nigram choleram educit inferius. Dandum ergo perfectis scrup.† iiij,cum
sapa uel oxymelite & sale modico. Conuenit autē passionibus ex uentositate natis, hypochō-
driacis,& quibus hepar grauatur,& dyspnoicis. Similiter purgat illud superfluum, quod nascit
super satureiam, sed debilius est.

† Al. xii.

De polypodio.

Polypodium choleram nigram maxime educit,& phlegma. Dentur autem radicis mundatę
scrup.vij.* Elixa eas in melicrato aquoso, uel Sole siccatas da comedendas ante cibum. Purgat
quoque mediocriter in uiscello gallinæ, uel ptissana cocta.

* infunde.

C *De Pulegio.*

Pulegium quoq; educit choleram nigram: & tragoriganum,† & pantheminum, quod leuita-
te modo dicitur & alixon,& alipon.{Dentur autem de unoquoque scrup.vi. Melius autem dan
tur cum aceto,& sale modico & aqua,siccata & trita.

† Parthenion, quod & leucanthemum uocatur.

De Lapide Armenio.

Armenius lapis nigrā purgat cholerā , & oē pingue & uiscosum. Ideoq; daī melācholicis, &
elephātiasis,et similib⁹,& *phreniticis,& asthmaticis. Dosis aūt eius est scrup.iiij, siue plus, siue
minus.

* Al. nephriticis.

De Centaurio Minore.

Centaurium minus choleram pinguissimam purgat,& mucillagines. Et ideo prodest spleniti
cis,& ischiadicis. Bibitur autem elixatura eius. Sumātur quidem cētaurij scrup.vi,aquæ cotyla
una,& bulliat ad medietatem.

De purgantibus Phlegma.

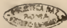
PHlegmagoga dr̄,q̄ phlegma purgāt: q̄bus utēdum est ī frigidis habitudinibus, & ætatibus
& ęgritudinibus,tp̄e quidē hyemis,ut in paralyticis,apoplecticis,tumētibus tumore * frigi
dio,& q̄ multū et frequēter pinguia phlegmata mingunt,et quibus phlegmata abūdāt in uētre
D et pectore,et stomacho,et mulieribus rheumatizātibus,& q̄ pinguia excreāt,et fastidiosis,et is-
chiadicis de mucilagine articulorū factis,elephātiosis,maxime aūt ijs,q̄ hydropē anasarca pa-
tiuntur.

* laxo.

De Colocynthide.

Colocynthis phlegma purgat maxime,et cholerā,et mucilagines. Vnde neruorū eorūq; pas-
sionū ē purgatiua. Daī igiī utiliter oībus capitis passionib⁹, et orthopnoicis,et ischiadicis,et ar
thriticis,et ijs q̄ in renib⁹ et uesica diuturnā affectionē habuere: est quoq; utilis alijs passionib⁹,
q̄ sunt ex materia uix extirpabili et dura. Danī aūt scrup.ij.de interioribus in melicrati cyathis
duobus,debilibus aūt scrup.i. daī. Eligēda est aūt alba et mollis īterioris colocynthidis pulpa,
nā sicca et denigrata inutilis est. Terēda est aūt et soluēda diligēter,et multoties cribrāda. Et qn̄
uti ea uolumus cum melicrato diligenter soluaī: nā trita anteq̄ infundaī, tenuissima uideī,sed
qn̄ in melicrato infusa fuerit, tumescit ualde, ut nō facile credaī q cribrata fuerit: q̄ si sic bibiī,
tumescūt ei⁹ partes recētes in uētre et stomacho,et maxime in intestinorū circulis,et reuolutio
nibus propter mollitiē: quæ acres existentes natura et demordentes,intestina ulcerant quibus
insederint,& passiones neruorū inserūt,et strophos, et fortes torsiones. Vnde cū multa cautela
cū melicrato oportet eā soluere. Quòd si miti⁹ purgare uolueris , colocynthidē desuꝑ aperi,et
oē semē ꝓijce,et solū pulposū absq; semine in ea relinque,et reple eā *elixatura,uel uino dulci,
& ue-

* sapa.

& ueteri,& ſic infundatur per diem & noctẽ: deinde colabis uinum cum pãno,& calefacies, & E
dabis bibendum.Optime quidem purgat ictericos, & habentes liuidas puſtulas in ſuperficie.

De Tithymalo.

Tithymalus educit phlegma & cholerã nigrã.Danť aũt cymæ uirides in uaſculo quodam ad ignẽ deſiccatæ,& ſic diligẽter tritæ.Miſceanť aũt carũ ſcrup.iij.cũ polẽta & aqua,& ſic bibanť, nã ſiccæ comæ eius debiliores ſunt.Cũ caricis aũt tithymali radix ſiccata in umbra reponať:& qñ ea uti uolueris,corticis ablati diligenter triti ſcrup.iij.immitte in uino dulci ueteri,& ſic infundi ꝑmitte die & nocte:& ꝑ pãnũ colãs calefacies modicũ, dabis ad bibẽdũ cũ uino. optime purgat.Succ⁹ aũt tithymali dať à quibuſdã cũ caricis, uel cũ polẽta, ſtagones i.guttæ iiij aut v, ſed multũ ulcerãt linguã,& q̃ circa eã ſunt,& uẽtri calorẽ inferũt maximũ.Sed, ſi uis beneface re,in ficu matura & recẽti,ſupradicti lactis iii.guttas immitte,de lacte eiuſdẽ ficulneę ſecũdũ ui res ſumẽtis,& ſic da ad comedendũ.Et ſi uolueris ſeruare toto anno,poteris. Quacũq; hora de deris,facile purgat:ſed tãquam de fortiſſimo cathartico obſeruare, quoniam mirabiliter ſoluit.

De Iſio.

Iſion phlegma purgat,maxime cuius cortices ſiccæ & inſuſæ,ut prædictum eſt,in aliquo dul ci uino da ſcrup.vi.Bene purgat quantumcunq; uolueris,donec anum aqua non laueris : ſed cũ F
panno lineo illum abſterge:& quando tibi uidetur ſufficienter purgaſſe,laua anũ frigida aqua, & extrema manuum & pedum in aqua mitte, & reſtabit fluxus.

De Elaterio.

Elaterium purgat nimis phlegma & choleram. Dabis autem obolos iii.cum lactis confeſtim mulcti cotyla una.Sed eligendum eſt,quod uiride ſit in colore,& leue, & non uetus.

De Cocco Cnidio.

* ſeroſos. Coccus cnidius phlegma purgat & choleram mediocriter,ſed magis * crudos et aquoſos hu mores:eſt enim igneus et acutus.Dantur autem grana xxx:ſi uero leuius purgare uolueris, den tur grana xx uel xv.Dentur autem ſic:quod interius eſt ex granis,cum polenta teres et uino,et da ad bibendum:et poſtea modicũ olei roſei uel melini ſorbere facias,ne fauces exuras.Ideoq; melius eſt ex eis cum melle cocto catapotia formare : quia aquoſos humores magis purgat. Inter aquoſos purgantia eſt magis habendum.

De Agarico.

Agaricum purgat phlegma et choleram,ſed mediocriter.Dabis ʒ.ii.cũ melicrato uel oxyme lite.Eſt autem cacoſtomachum:et quia leue eſt ſuperiora petit, Sit autem albiſſimum, et facile, G
et non ualde lignoſum,neque robuſtum.

De Cnico.

Cnicus ideſt ſemen croci hortenſis ſiue hortulani,purgat phlegma, ſed non fortiter. Tritum ad ʒ.ii,et in uiſcello gallinæ,uel ptiſſana miſtum et colatum,ſic bibitur. Quidã autẽ quod interius eſt cnici accipiunt,et terunt cum amygdalis,et aniſo,et melle : et catapotia formantes ſeruant ictericis utilia quidem , ſed leuiora.

De Lathyride.

Lathyrides i.cataputia,purgant phlegma magis. Dentur de maioribus grana xv, de minoribus xxx et amplius purgari indigentibus:diligenter,ut mandant præcipe. Iis uero qui multa euacuatione non indigent,integra da bibenda, maxime ſi patientes fuerint cacoſtomachi.

De Ariſtolochia.

Ariſtolochiæ rotundæ ſemen ſiccum, tritum ʒ.i.bibatur cum melicrato : phlegma purgat et choleram: eſt autem euſtomacha.

De Linozoſtide.

Linozoſtis i.mercurialis,ſi elixetur,et ſola folia comederis,ſufficienter ſtercus expellit. H

De Cucumere Agreſti.

Cucumeris agreſtis radix,obolis duobus cum melicrato bibita, educit phlegma ſufficienter ſine moleſtia, et ſtomachum non euertit.

De Styrace.

† Al. ij. Styrax pinguis et flauus datur ʒ † i.cum terebinthina menſura æquali in catapotiis, et phleg ma ſatis educit.

De Thymo.

† Al.drach. iiij. aut iij. Thymi cymas cum floribus teres cum oxycrato,et ſale modico,† ʒ.x.aut minus:‡et expurgat ſine moleſtia ſatis phlegma et choleram.

De Cyclamino.

Cyclamini radices ſolutę ʒ.iii.aut iiii.ſecundum uirtutem, cũ hydromelitę bibitæ, purgant phlegma et choleram,maxime autem per ſudorem.Ideoq; bibentem oportet iacere, et cooperire,et calefacere corpus, ut ſudoris exitum adiuuet.

*De * Allio.*

* Al. ſcordio. Allij drach.iiii.ſolutæ,et cum hydromelite bibitæ,phlegma educunt.

De Chame-

A *De Chamæpity.*

Chamæpityos tritæ 3.ii.cũ ficubus uel cũ melle cocto sumptæ ĩ catapotiis,educũt phlegma.

De Bdellio.

Bdellii arabici clari atque flaui.3.iiii. solutæ cum hydromelite bibanť,& phlegma purgabũt. Proprium autem est oculis rheumatizantibus.

De Radicibus Oliuæ & Pyrethri.

Oliuæ radicum corticum.3.i. cum uino uel aqua sumpta phlegma purgat. Similiter pyrethri radicum oboli viij. cum aqua & ligdos seminc scrup.iiii.

De Galla.

Gallæ quoque grana xl.excoriata comeduntur, & similiter operantur.

De Hydragogis.

Hydragoga dicuntur quæ aquosos expurgant humores:quibus utendum est in hydropicis, & mulieribus molestatis per longum tempus ab *aliquo fluxu,* rheumatizantibus. * Al.albo. * Al. rheumatica ulcera habentibus.

De Squama Aeris.

Aeris squamę.3.i.sed in melicrato data,non solum aquosos humores, sed etiam phlegmaticos educit.Quædam uero prædictorum phlegma educunt aquosum,ut coccus cnidius, & cnicus,& linozostis,& agrestis cucumeris radix, quæ hydropicis est utilissima.

B

De Euphorbio.

Euphorbium phlegma educit,sed maxime aquosum,Acutissimum autem est nimis igneum, & cholericum:ideoq; colicis datur,& uentres frigidos habentibus: alios uero fortiter turbat, sitimq; ualidam infert: sed admisce ei aliquod odoriferum semen. Dabis ex eo iii. obolos cum melicrato: melius autem est cum melle cocto catapotia formare ex eo.

De Chamelæa.

Chamelæa cocta in mulsam & bibita,aquosa magis expurgat:purgat quoq; phlegma & cholerã.Mitte autem ex ea.3.v.in duabus cotylis aquæ,& coque ad *quartam:in fine autem coctionis supermitte mel mediocriter,& parum coque,& colans da in potum.Quidam uero erũt ualde chamelææ.3.† i,cymarum absynthii duplum, & cum melle conficientes formant catapotia. * Al dimidium. † Al ij.

De Ammoniaco.

Ammoniaci,thymi añ,mistas.3.iii.in melicrato bibe:aquam educunt. Quidam spleniticis illud dant cum acetoso melicrato.

C *De Sambuco.*

Sambuci radicis corticum succus bibitus.3.ii.aquosum humorem educit.

De purgantibus Sanguinem.

Sanguinem uero purgãt,porri capitati succus i.eius quod dicitur aratillum:mercurialis quoque,albæ uiolæ,agrestis malua, & saluia.

Ratio Quorundam conficiendorum ac prius.

De Opio.

Opium sic fac. Mẽse Iulio papaueris uiridis folia teras per linteolum extorquens: semen ipsius papaueris uiridis teras,& ipso iure miscens coque ut spissum sit,& ad Solẽ siccabis: & serua: illud est opium. *De Omphacomelite.*

Omphacomeli sic fac.Reci.botros mundos nõ maturos nec acerbos,et repone in umbra,ut possint suę humiditatis aliquantulũ deponere:deinde exsicca,et mitte de ipso succo partes iiii. et mellis despumati partem unam,et mitte in uase fictili et gypseo cum calamo perforato, et suspende ad Solem per dies quadraginta. Valet ad crassas uentositates rheumatizantes,ad fastidium et debilitatem stomachi,flaccida corpora confirmat,& maxime quæ syncopim patiũtur.

D *Alia Confectio eiusdem.*

Omphacomeli sic fac. Vuæ non maturę succi partes ii.mellis partem i,in uase duplici coque, donec densior liquor ipse fiat,et utere.

De Oesypi Ceroto.

Oesypi cerotum sic fac. Ceram,axungiã sine sale,colophoniam,ius lanæ,uetus oleum,añ li.i, iuris fœnugræ.unc.vi,adipis anserini et pullini, añ unc.i:coque oleũ cũ iure lanæ et fœnugręci diligẽtissime,donec ad mẽsurã olei ueniat. Iterũ pone ad focũ, additis suprascriptis speciebus.

De Iure de Lana.

Ius uero de lana sic fac.Lanam succidã in aquã multã pone ut molliatur,diebus sex: septima uero die coque,et ipsam pinguedinẽ desup colllige suprascripto penso,et exinde cõfice cerotũ.

De Hydromelite.

Hydromeli sic fac.Mellis optime despumati libras xx, succi cydoniorũ libras v, aquæ fontis libras xl,misce diligenter in uase fictili tenui et picato,recõde,et claude:et mitte ad Solẽ sub tecto diebus xlv.hoc est ex die calẽdarũ Iulii usq; in iiii idus Augusti, ita ut intra quinos dies uas conuertas,ut partes quæ quinq; diebus fuerunt superiores,fiant infimæ:Hoc genus poculi uino uetusto melius redditur,ut nescientes quid bibant,putent se optimum uinum bibisse.

De Gario-

E

De Gariophyllato.

Gariophyllatum ad catarrhũ sic fac. Gariophyllos, zingiber & piper tere, adde uinũ, & paucum mellis, & pone ad focum ut bene ferueat: deinde pone in cuppa lignea radicem apii, petroselini, lybystici, costi, fœniculi: & super istas herbas in ipsa cuppa mitte gariophyllatum feruentem: & tandiu ibi sit, donec temperetur ut bibi possit: per dies tres, mane & sero hoc facias.

De Chalcocecaumeno.

Chalcocecaumenõ sic fac. Limaturã de cupro in ollã rudẽ mitte, adde acetũ in ipsa olla gypsea de argilla: & mitte in foco, ut intus & foris ipsa olla rubra fit quasi focus: tolle à foco, & mitte intus fusticulos paruos, & ipsam ollã ad Solẽ mitte usq; dũ refrigeref: et illud est chalcocecaumenon.

De Amylo.

Amylum sic fac. Mitte frumentum mundum in aqua per noctes, et dies tres, et per singulos dies aquam renoua: pôstea in pila macera: adde aquam, et per linteum extorque in concha, et dimittas residere: et tunc ipsam aquam diligenter expurga, ut imum non moueas: quod remanet ad Solem sicca: et hoc est amylum.

De Cerusa.

Cerusam sic fac. De plumbo fac tenues laminas, et mitte in uase operculato aceti modiũ medium, et super acetum mitte ipsas laminas plumbeas, ita ut acetum non contingãt: tunc ipsum uas gypsa ut nullum spiraculum habeat: ibi maneat diebus xv. postea tolle laminas, et rade pulverem quem ibi inueneris, et erit cerusa. F

De Aerugine campana.

Aeruginem campanæ sic fac. Laminas de cupro tenues facias, et sicut de plumbo diximus ad faciendam cerusam, facias, et habebis æruginem campanæ.

De Medulla Ceruina.

Medullam ceruinam albam sic fac. Frãge os cerui, et tolle medullam, et dimitte manere in uino horis quatuor: de ipso uino tolle, et in aqua mitte, et manibus macera donec alba fit: fac tortellos inde, et repone, et utere.

De Sapa.

Sapam sic fac. Musti de peculo. 3. xv tolle, cydonia integra, viii, caricas xv, dactylos iii, anethi ramorum M i, fœniculi similiter, apii similiter: coque ad tertiam: et quando refrigeratum fuerit cola, et repone in uase fictili et picato.

De Careno.

Carenum sic fac. Musti dulcis modios xx, mellis unc. x, cydonia partita xx, poma similiter, pulegii M v, canabis rad. M i. cyperi M iii, apii rad. et seminis M i. scariolæ ramorum et seminũ, petroselini ramorum et se. costi hortulani, radicum fœniculi, radicum lybistici, añ M i: hæc oĩa coque ad medium, et refrigeratum repone in uase picato. G

De Hydromelite.

Hydromeli sic fac. Musti dulcis modios x, balsamitæ siccæ M iii, cyperi rad. M iii petroselini radi. fœniculi radi. apii radi. libystici rad. añ M iii, nuces pineas integras v, cydonia partita xii: coque ad medium, postea cola, et adde mellis cocti modium i: commisce bene, et quando refrixerit, repone in uase fictili picato.

De Garo Cathartico.

Garum catharticum sic fac. Polipodii pul. lib. i, piperis al. gra. 50, diagridii unc. i, gariophyllorum cochlearium i: terens commisce cum melle, et repone in uase uitr. deinde accipe ad quodcunque uolueris coclear i, uel ii, secundum uires: maxime humorem educit melancholicum.

De Lycio.

Lycium sic fac. Prunellas de caprifolio collige mense Septembri, et tere, per linteumq; extorque, et succum eius ad Solem in concha sicca, et erit lycium. H

De Acacia.

Acaciam sic fac. Mense Septembri prunellas ex nigra spina tere, per linteum extorque, succumq; eius in uase argenteo siccabis, et erit acacia.

De Flora.

Floram sic fac. Cerusam tritam cum oleo et cera modica coque in uase cupreo aut æreo: cataplasma ubi necesse est apponere, celeriter corium adducit.

De Ptissana.

Ptissanam sic fac. Mitte hordeum pinsitum in ollã rudem, cum aqua bene eoque, per linteũ extorque, cõdias de sale, butyro aut oleo, cum pipere et cinnamomo modico: repone et utere.

De Chalcidio.

Chalcidium sic fac. Aeris florem in aceto uehementissime subigito, sicca ad Solem, fac puluerem et utere.

De Opopanace.

Opopanacem sic fac. Herbam uirgultam, et radicem panacis siue meu, tere, extorque succũ cius, in Sole siccabis, et erit opopanax.

De Omphaco.

A *De Omphaco.*

Omphacum ſic fac.† { Acinos expreſſos} accipias,carnes ipſas & nucleos in Sole ſiccatos tũde,fac in puluerem, & erit omphacum. † Al. acidas uuas.

De Diagridio.

Diagridium ſic fac.Menſe Auguſti collige herbam tithymali, & eius radices pinſe:ius ipſius, id eſt lac in uaſe argenteo mittas,ut coaguletur ſic ad Solem diebus undecim:& pro neceſſitate quando opus fuerit utere.

De Aphronitro.

Aphronitrum ſic fac.Nitri partes ii,& ſaponis i,diſtempera cũ prima gutta ſaponarii:factisq; trochiſcis ad Solem pone.

De Polenta.

Polentam ſic fac.Hordeum quando cœperit habere quaſi lac,mitte in furno: & quando deſiccatum fuerit,paleis munda,& fac farinam.

De Elaterio.

Elaterium ſic fac. Succum cucumerum agreſtium non maturorum exprime, expreſſumq; ſu B per plenum uas aquæ infunde,& quod ſupernatauerit collige,& ad Solem ſicca.

De Reſina frixa.

Reſinam frixam ſic fac.Rec.reſinam pineam,in ollam miſſam duriſſime coque, et ſic proba ſi eſt frixa. Gutta poſita in marmore ſi infrigidata pulverizetur, tolle ab igne.

De Aqua ignita.

Aquam ignitam ſic fac. Rec.ſalis lib.ii,ſulfuris uiui, tartari,añ.unc.† i.uinum forte, et fac ad † Al. iij. diſciplinam aquæ roſatæ.

De Hydrelæo.

Hydrelæon ſic fac.Rec.partes ii. aquæ,et iii. olei.

De Hydromelite.

Hydromeli ſic fac.Rec. partes ii. aquæ, et iii. mellis.

De Poſca.

Poſcam ſic fac.Rec.aquæ partes ii, uini tres,et coquantur.

De Cephalæa.

SIquis cephalæam patitur,et unum de brachiis tumuerit,uel caput, et ex utraq; parte,ſeu ſini C ſtro oculo ſignũ apparuerit in modũ lẽticulæ,moriturus erit.Si uero ex nullo alio ſigno moriturus eſt,demus ei hæc antidota, eſdram ſ.uel philoniũ, hieram picram, blancã.Et puluis fiat ex ſpica nardi,et ſquinantho,et ammoniaco,et ſucco tithymali uirginalis et interioris:et opiũ, et ſemen papaueris,et flores centaurii addantur,ex nullo magis, ſed æqualiter ex omnibus fiãt: et diagridii unc.i:his oĩbus in puluerẽ redactis,dabis ſcrup. i.cũ uino calido:et anethino ac roſaceo oleo ꝑfunde caput.Itẽ Eſdræ potio cũ uino calido tẽperata et bibita,ſine unctione facta, dolorẽ capitis ſedat.Item Theodoricon emperiſtõ magnum,ad omne uitium capitis facit: hoc idem facit diaolibanum. *Ad dolorem capitis, & calorem.* Accipe cymas ſalicum,et in fortiſſimo aceto ad ii.partes decoque,et exinde caput et pedes foueas,et ex cymis caput fomenta.Itẽ galbanum chartę impone,et pone in parte illa qua caput dolet,et prodeſt. Item ſauinam tere cũ albumine oui,et cũ aceto fortiter diſtẽpera,et emplaſtrũ fac ſuper caput ei⁹,et ibi dimitte iii.diebus,et ambo crura eius uſq; ad genua mitte in aquam frigidam,et da ibi ei potum ad ſoluendũ.

Ad febrem capitis, quæ non permittit hominem dormire uel quieſcere. Tolle capita papaueris ſicca uel uiridia,et ſemẽ lactucæ,uiolas,et folia myrtæ,et pone in cacabo aqua pleno,et coquatũ uſque dũ oẽs herbæ diſſoluantur:et ex decoctione ipſarum pedes et crura lauentur, et extergantũ D linteo fortiter,deinde ungantur oleo uiolato:et ſic ſomnum præſtabis,et dolorẽ et anguſtiã auferes. *Potio ad dolorem capitis.* Fœniculum,rutam,libyſticum,mel,piper,uinum, totũ commiſtum ieiunus bibat. *Item ad ſomnum.* Succus papaueris agreſtis cum farina hordei inunctus dat ſomnum. *Item ad dolorem capitis.* Folia hederę terreſtris cum albumine oui in fronte ligata proſunt. *Electuarium ad capitis & ſtomachi dolorem.* Rec.maſtiches,aniſi,fœniculi,polypodii,thuris,myrobalanorũ indorũ,croci,ſpodii,ſandali albi et rubri,portulacæ ſeminis, diagridii, añ.ʒ. iiii,zacaræ,amygdalæ,añ.unc. s.tragaganthi.ʒ.ii,cãphoræ ſcrup. i,muſci ſcrup.s.uiolæ quantũ de aliis oĩbus ſpeciebus,tẽpera cũ ſyrupo uiolaceo. *Vnguentũ Laxatiuũ, quod caput alleuat,ſtomachum purgat,appetitum confortat, oculos clarificat.* Rec.ſucci apii unc. ii, foliorũ rubi ſucci unc.iii, polypodii ſucci unc.iiii,laureolæ ſucci unc.i,fœniculi ſucci,unc.xiii,mercurialis ſucci unc. xiii, olei lib.ii, adipis gallinæ et uerris añ lib.v.reſinæ unc.i,thuris,maſtiches, añ.unc.s. caſiæ fiſtulæ medullæ unc. ii.

Ad Tineam.

Elleborum nigrum tritum cum uncto pone ſuper totum caput. *Ad idem.* Ficatum porcinum crudum et calidum cataplaſma diebus nouem, poſtea laua de aqua frigida, et ſanabitur.

Ad Furfures.

Accipe ſemẽ urticarum,et trita parumper,et pone in aceto per diem et noctẽ,et poſtea laua

caput

caput de qua re uolueris, deinde uero de ipso aceto, ad ultimũ aũt de pura aqua: hoc fac bis uel E
ter. *Ad idem.* Coque cyclaminum in uino, & caput ablue: deinde coque saluiã in uino, & caput ablue: & super hoc puluerẽ nepitæ asperge super totũ caput nocte, & mane iterũ laua cũ saluia.

Ad Capillos cadentes.

Apes quàm plures in olla noua include, & ibi eas incende, & cum oleo tere, & exinde in caput mitte, & scarificatum perunge.

Ad Diuturnam Alopeciam: & ad renascentes capillos.

Pyrethrum tritum mistum cum felle uituli sępius perunges. Stercus etiam felis idem præstat cum aceto illinitum. Euphorbium cum oleo frequenter impositum idem mirabiliter operatur. *Ad idem.* Caprarum stercus, & ungulas ipsarum combustas, & cum aceto solutas adhibe. *Ad idem.* Testudinem uiuam super sarmenta incẽde, & cinerem eius in cacabo nouo cum aluminis unc.iii, & medullæ ceruinæ totidem, cũ uino coque, & alopeciã inde frica. *Item ad uriones in capillis.* Accipe fel terræ, & fel bouinum, seu taurinũ, & acetũ, & pone in cucurbita de creta, facq; fortiter feruere, & refrigerato, & colato, laua semel uel bis, deinde laua cum aqua calida si uis.

Ad idem, & ut capilli citius crescant. Olibanum cum stercore murium pari pondere tere cum aceto & perunge, sed ante loca nitro frica. Idem facit git ustum cum aqua tritum & illinitũ. Itẽ F
lathyris trita, & cum oleo cocta, & illinita mirabiliter capillos augmentare facit. Item fimũ caprinum combure in resta, & tẽpera cũ oleo, & raso capite inuncto spissos capillos præstat. Flos agrimoniæ tritus cum oleo & fricatus, nigros capillos facit. *Item ad capillos cadentes.* Agrimoniã tritam cum lacte caprino impone. *Ad idem.* Verbenam cum absinthio in lixiuio coque, & laua caput assidue. *Vt capilli nascantur ubi uolueris.* Panem hordeaceum, et chartam cum sale æqualiter combure, et tere cum adipe ursino, et unge locum. *Vt capilli nascantur ubi uis.* Vnge caput oleo myrtino, quod sic fit. Rec. flores myrtæ, et coque cum oleo communi, et eo colato pone recentes alios flores myrtinos, et stet sub diuo xl diebus: sic fit omne oleum, ut rosatum, &c. Itẽ corticem mediam de ulmo in aqua coque, et de ipsa aqua caput laua, deinde puluerem rutæ superasperge. *Item ad capillos & pilos ut nascantur.* Pellem de capite uulpis calybitidis i. tugurialis excoriatam combure, et lacertæ uiridis corpus eiecto capite uno die aut nocte suspẽde, et postea coque in oleo simul cum puluere, et unge ubi uolueris. *Ad idem.* Ex cortice capparis incenso cum melle inunge. Similiter ex puluere ranarum, et muris fimi cum pice liquida, et ex cinere quercus nouellæ unge sæpius.

Ad Auferendum Pilos. G

Ad pilos de facie uel alia parte corporis auferendos. Psilothri calcis uiuæ lib. i. in uase fictili ad ignem, sine aqua per diem et noctem dimitte: in crastinum autem aquæ quantum sufficit infunde, et diu agita: postea adde lepnias pulueris i. auripigmenti unc.ii. Quãdo uero probare uolueris, an perfecte coctum sit, penna immissa et abstracta si depilatur, coctum est: tunc in balneo antequam laueris unge: post horam quando iam pili cadunt, de furfure absterge, et laua. *Vt pili ita ablati nunquam renascantur.* Cicutæ semen, uespertilionis sanguinem, uerbenæ succum cõmisce, ut multum spissentur, unge nocte prius ablatis pilis.

De Hemicrania.

Siquis hanc passionem habuerit, et nullum cibum sumere quærit, et dormire nequiuerit: nauseare iterum non ualuerit, et nullum suspirium fecerit, et potestatem in lingua non habuerit ut debet, sed hæsitauerit ut ictericus, ista signa mortem significant. Si uero nulla sint mortalia, dabis ei picram Galeni, et sal catharticum. Vnguento thermantico seu calido unge caput eius. Itẽ succo foliorum hederæ cum oleo et aceto unge nares, et statim dolor sedatur. *Pilula ad Hemicraniam.* Recip. myrobalanorum citrinorum, Kebulorum, indorum, añ unc.s. croci orientalis, masticheS añ unc.ii. et scrup.ii, scammoniæ unc.i.s. aloes hepatici quantum pensar totum, tempe- H
ra cum succo fœniculi, et da eunti dormitum. *Ad idem, & ad quoslibet alios morbos.* Baccarum lauri cum foliis unc.i, bryoniæ unc. i, mastiches unc. i, aloes unc. ii: tere et confice cum succo caulis, et fac inde pilulas, et da patienti post comestionem xi uel xii, secundum uirtutem, eunti dormitum. *Ad Idem.* Herba quinquefolia in uino, aut in aceto trita perunge.

De Scotomia.

Qui uillam iugiter circuit per gyrum, uel contra Solem respicit, seu in puteum, seu in quemlibet locum manum mittit ut inde aliquid attingat, et statim cadit et spumat, mortale est. Si autẽ nullum mortale sit signum, abrotanum da bibere, et in capite pone theodoricon emperiston, et hieram, et anacardinum theodoricon. *Item ad capitis uertiginem.* Balsamitam cum oleo tritam et expressam, cerebro et fronti tepidam ungendo appone.

Ad Caput fractum.

Aranea tela cum oleo et aceto, fracto capiti apposita, dolorem tollit et sanat.

De Epilepsia.

Qui ceciderit in hanc passionem, et contraxerit omnia membra in unum, non tamen spumat, et postea libenter manet solus, et cum nemine propria uoluntate loquitur, signa mortalia sunt.

A Siquis lunaticus spumat,& oculos conuertit,& fremit,& mugit,& cadit, & mēbra contrahe rit,& colorem similem croco habuerit,moriturus est: si aūt hæc signa desunt,cū blanca,aut san cti Pauli antidoto,aut Esdrę cum scammonia,ei subueniatur: Itē epilepsia nascitur ex tribus hu moribus,i.phlegmate,colera rubra,& melancholia. Siquis cadēs fecerit spumā multā & albā, & stridet dētib*,erit de phlegmate.Si uero qn ceciderit claudit oculos quasi dormiat, & nō pro iicit spumā,& cito resurgat,erit cholera.Si aūt uultū nigrū habebit,& distorquebit os,& caput, & linguam,& manus strinxerit,& fecerit spumā paruam,& cōtinebit se quasi ad mortē,de me lancholia erit.Itē per urinā potest cognosci,ex quo horum trium ęger patiatur,quia si fuerit al ba & crassa,erit de phlegmate:si citrina & parū nigredinis habuerit,de cholera rubra:si alba & nigra & crassa,erit de melancholia: hoc potest probari in sequēti nocte sui casus,uel præcedēti in urinis.Patientes aūt melācholiæ causa uel phlegmatis sic curari possunt. In primis talē diętā accipiant xv diebus uel xx:comedant carnem *ouillā non pinguē,coquinatā,& agnos paruos. *Al. suillam.
De uolatilibus,comedant gallinas,gallos,anseres,anates,pullos columbarū domesticos,phasia nos.De oleribus,porros coctos cum oleo,buglossum coquinatū, pastinacas coquinatas,fœnicu lum,asparagos,ius cicerum cum oleo.De fructibus uero nullum,nec pisces.Bibant uinū subti-
B le cum aqua. *Potio ad idem.* Rec.pœoniæ grana,saluiam,absinthium,urticam,marrubium:secū- dum æstimationē in aqua frigida tēperabis. *Item ad idem.* Lasar,i.assæ fœtidæ,maluæ,betonicæ, abrotani,phu,cinnamomi,piperis albi,rhu pōtici,euphorbii,salis.ficuū,opopanacis,saluiæ,ori gani,diagridii,scillæ,casiæ fistulæ,ammoniaci,mastiches,hyosciami,costi,rutæ,castorii,añ unc. i,s.fagapeni,mādragoræ,mercurialis,sampsuci,thuris.añ unc.iiii: da ei cū aqua calida in modū auellanæ. *Item puluis ad caducos, & qui spumant, & paralyticos.* Rec. olibani,mastiches, myrrhæ, sanguinis draconis,aspalathi,antimonii,æquali pōdere, opopanacis unc.i, oliuę smaragdinæ, bdelii uarii,petrę de capite corui marini nigræ †unc.iii.crystalli, sadib, i.folia nucellæ, nascā.i. † Al. drach. vij.
fungū quercinū,carbones sambuci,petræ sancti sepulchri, nascā uitis, † pānū blathæ byzātiæ, † Al. carnem.
nascā myrtinā,† crucē marinā,herbam occasionis,† cicercllū,surfura,matrisyluā,herbā hirci- † Al. curcumam
nā,betonicā,maiorē maluā,marcorā,i.marrubium,baccarum,† malum styracis, ungulam ur- † Al. canolela. i.polium.
sinam,corium uituli marini,fel & ficatum ursinum,fel & ficatum corui,fel & ficatū erinacei,cin † Al. malum terræ.i.cyclaminum.
gulū de corio capreoli,os de corde cerui,sulfur,pallā maris,radicē de carduo albo,añ.ʒ.ii.pul- uerem fac & da cum aqua frigida. *Ad idem.* Oua coruorum comesta prosunt, expertum est. Qui perdit loquelam culpa epilepsiæ,succū rutæ agrestis naribus iniicies: hoc sæpe facto eā recupe
C rabit. *Vnguentum ad idem.* Centumneruiā,uiolam,brancam ursinam, allium, sarfaram, apium risus,batrachiō,linguam caninam,sisymbrium,fœniculum,lybisticū,aquilegiā,æqualiter, her- bam fœtidam plus q̃ de aliis: his oībus pinsitis cum axungia scrofæ recēti,& in axungia ualde coctis,exprime fortiter per pannum in aqua frigida,& quod supercoagulauerit collige, & repo ne,& utere. Infirmus aūt secludaī diebus xxx:prius tñ accepta potione,quæ optime purgat,ca pite raso,& bene calefacto,mane totum caput hoc unguento, & totū collū in circuitu unge, & sero similiter eūti dormitum:& hoc xxx diebus facto,Rec.Castoriū, & olibanū,& antimoniū, æquali pondere,& pulueriza, & distēpera cū fœniculi succo, & da ad bibendum mane ieiuno, & sero eunti dormitū,& hoc per xxx dies,& custodi à cibis contrariis. *Item probatum unguentū epilepsiæ.* Rec.linguam caninam,brancam lupinam, plantaginem de aqua sulfurea,sisymbriū, fœ niculum,libysticum,centrum galli,uiolam,saluiam:hæc omnia æquali pondere cū recenti axū gia scrofæ in aqua decoque,& cola fortiter,& quod supernatauerit infrigidatum,collige. Et qn̄ operari uolueris,cathartico patientem purga , prout res postulare uidet: deinde abraso capite abundāter inunge, habens idē supra caput & circum amplam testā calefactā,ut affatim calorē ministrare possit: hoc per triduū,uel quātū opus fuerit fac. Et aquā aliquātulū mellitā & calidā
D bibat. Antimoniū,castoriū,olibanū,linguæ caninæ radicē,fœniculi radicē,ęquali pondere, & puluerizatis utaī in supradicta aqua,uel eius succo expresso. *Item ad idem.* Fac bullire cētūner- uiā idest barbaram syluānam in ix.phialis uini,ut redeat ad tertiam: da phialā i. per dies nouē.

De Apoplexia.

Qui ceciderit in apoplexiam , & de multis rebus desiderat sibi cibū afferri & potū, & statim quando uidet hæc abominaī,siue masculus fuerit,siue fœmina,mortē sibi imminere significat: qui autem non habuerit hæc signa, curari poterit cum supradictis antidotis & unguentis.

De Phrenitide.

Qui ex phrenitide multū alienatur,phlebotometur de media uena frontis , quantū oui testa capere potest.Si perdiderit loquelā,sternutamento utatur,quod conficitur ex condisi herba. Si autem præ nimia angustia dormire nequierit , crura & pedes lauentur ex decoctione uiolarū, & rosarum,& seminc lactucæ,& myrtæ & sic colatis linteo, ungatur oleo uiolato: & si non alie- natur,& desiderat balneum,sine aliquo timore detur.Si autem hoc totum non profuerit, radaī totum caput,& ex calido pulmone pecoris obuoluatur totum caput, & maneat ibi per totā no ctē,& super foliis cucurbitæ:& totus stomach* similiter obuoluatur de foliis:& matutina hora præ nimio fœtore auferatur. De cibis, utatur cucurbitis & portulacis conditis cū pauco oleo & aceto,

&aceto,& comedat far, ptisanam: de pomis aūt mala granata,& mala syria,& pira. *Item ad phre* E
nitin. Succus hederæ in naribus infusus, & ruta mista cum aceto, cerebroq; superposita, nimis
adiuuat. *Item ad somnum.* Semen hyoscyami fortiter tere,& cum lacte mulieris,& oleo uiolato,
uel rosato tempera,& tempora & frontem inunge.

De Melancholia.

Qui melācholiam patitur, si semper uomit,& fastidiū patitur,& nihil de cibo & potu accipe-
re potest, tamen hoc tantillum quod sumit nō proficit ei: & Solis uel ignis ardorem nequit susti
nere:& dormire oon potest, tamen quando dormit supinus iacet:& nuoquā firmiter dormit: &
post dormitionem pigritia in eo sentitur:& ambo labia uiridia fuot: moriturus est. Itē si multū
sitit,& lateris patiat̄ dolorem ex utraq; parte, talis est ei curatio. Calami, nardi, casiæ fistulæ, eu
phorbii, costi, añ drac.ii, esulæ drac.iiii, hæc oīa in puluerē redige,& cū uino bibat ieiunus ual-
de diluculo, & tunc ieiunet ad horam nonā *Item ad idem potio.* Ireos tunsum & cribratum mis-
sum in uino ieiunos bibat mane. *Aliud catharticum.* Tartarum,& farinā tritici mitte in uino in
sero, alia die fac inde pilulas,& dabis ad manducandum ieiuno. *Item ad idem medicamentum pur
gatorium melancholis. quod hunc humorum proprie purgat, & liberat corpus.* Recipe anisi uoc.i, pe-
troselini unc.iiii, epithymi drac.iii, mel quod sufficit: dabis cum aqua, uel cum uino. F

De Lethargo.

Qui in lethargū ceciderit, & libonter est solitarius, & multū comederit, et eo ꝙ amplius desi
derauerit,& loquitur quod non decet, & iugiter saliuā suā foras mittit, moriturus est, maxime
si sudor frigidus in facie & ceruice fuerit. Si uero talia signa defueriot, ita curabis. Ante diē ter-
tium nihil est adhibendū: iacere debet in loco luminoso: frequeoter pulsando, nomē eius uoce
tur. Quòd si præualeat plurimū ei somnus, ungēda sunt ex oleo dulci et calido eius ꝑcordia, et
lana munda et calida fasciāda: cibo aūt dato, fricent̄ illius manus et pedes. Quòd si iterū dormi
uerit, mulsam accipiat, et clysteria iniiciant̄, et caput pressius tundat̄: ferulæ incēsæ fumus eius
naribus appoeēdus est, sicut ēt lucernæ extinctæ odor olfaciēdus est. Sic ruta in aceto trita eius
naribus adhibenda est. Sisymbrium in aceto tritū infundimus in capite, aut testudinis sanguinē
in fronte illinimus. Ptarmico cerebrum mundare conuenit: alii sanguisugam fronti et tempori
bus adhibent. Ex cornu ceruino et galbano fieri fumum eius naribus ualde approbamus.

Ad Oculorum Vitia.

SVper panem hordei calidum et per medium scissum puluerem carui asperges, et ante oculos
patientis tenebis. *Ad sanguinem & uulnus oculorum.* Primū tere pinguedinē, et postea adde G
farinam milii, et distempera cum uino in modum unguenti, et linteolo superposito, cui opus fue
rit impone. Item tolle crocum orientalem, et lycium, et succū ocymi, et lac fœminæ marē nu-
trientis, et dactylorum carnes: oīa tere fortiter, et cum aqua rosata uel cū succo ipso et lacte di-
stempera io modū unguenti, et super oculos pone. *Item ad oculos sanguinolentos.* Tolle pullum co
lumbioum, et sub ala incide, et sanguinem qui inde exierit in oculos infunde. probatū est. *Ad
lachrymas oculorum.* Tolle rapas syluestres, et tere fortiter, et cum aqua rosacea distempera, et su
per oculos pone. probatū est. *Ad lippitudinem oculorum.* Atramentum, mel, albumen oui ęqua-
liter teres, et oculis superpone, mane et sero lacte mulieris iounges. *Item ad lachrymas oculorum.*
Rutæ succum et mel commisce, et oculos unge. certum est. *Item ad sanguinem & dolorem oculo-
rum.* Aloen & opium tempera cum lacte mulieris quæ nutrit masculum. *Item ad tumorem, &
caliginem, & sanguinem.* Verbenam cum oui albumine tere, et tritam impone. optimum est. Itē
cynoglossi succus in oculis immissus, et herba trita et superposita oculis, mire ꝓdest. *Item ad ca-
liginem oculorum.* Rorem qui cadit in matutino, et succum rutę collige in unū, et in oculis mitte.
Ad pannum oculorum. Puluis olibani cum melle et aceto ac stercore maiorum murium mistus,
atque inunctus, caput denudatū capillis uestit: et pannū oculorum diluit: dysenterię obsistit cū H
aqua sumptus occasione frigoris: lumē amissum puluerizatus et iniectus restaurat. *Item ad pan-
num & sanguinem oculorum.* Membranam oliuæ fortiter tere, et misce cū albumine oui, et pone
super oculos, multum ualet. *Ad ungulam oculorum.* Tolle anguillam uiuam, et extrahe inde san-
guinem, et mitte in oculum, multum ualet. *Item ad idem.* Recipe nitrum, et mitte per ix dies io
ignem: et postea fac tenuissimum puluerem, et mitte in oculum. expertum. *Item ad sanguinem
oculorum.* Rec. succum apii, et albumen oui, misce simul, et mitte in oculum sero eunti dormitū.
probatum est. *Ad Idem.* Rec. salicem siccum, cōbure fortiter in ignem, postea fac tenuissimum
puluerem, mitte in oculum euoti dormitū: probatū est. *Aliud ad pruritum, & pinguem pituitam.*
Succum uel folia apii misce cum bono uino et dimitte per unum diem, postea unge oculos, uel
laua. mire prodest. *Ad albuginem oculorum.* Succus agiolæ, fœniculi, instillatus eunti dormitum,
multum ualet. Stercus album tantum lacertę cum uino temperatum idem facit. Item succus he
deræ terraneæ in nare eiusdem partis oculi, in quo fuerit albugo, immissus, capite uehemen-
ter reflexo manente, albuginem eiicit. *Item ad clarificandum uisum.* Fel uulturis cū stercore hu-
mano mistum, et uino bene colatum, et oculis immissum mire facit. Fel arietioū immissum hoc
idem facit. *Pilula ad uisum experta.* Rec. squinanthi, spicæ, xylocasiæ, xylobalsami, carpobal-
sami,

A sami, agarici, asari, rosæ, violæ, epithymi, absinthij, colocynthidis, terebinthinę, cinnamomi, croci orientalis, stœchados, mastiches, ana drach. j. diagridij drach. iiij. aloes hepatici unc. v. tempera cum succo absinthij, & fac pilulas.

Ad aurium vitia.

AD *aurem percussam, vel vulneratam.* Calidi panis interiora cũ melle tere: & frequẽter pone. *Item ad aurium dolorem.* Tolle cępas, & tere fortiter, & adde cyminum, & mitte in frixorio, & fac in modum cataplasmatis, & tepidum pone super aurem. *Item ad auditum.* Micam panis hordeacei impone calidam. *Ad aurium dolorem.* Succum menthæ tepidum infunde. *Item ad aurium dolorem.* Rutę cymam, & cyminum tẽpera cũ lacte mulieris, misce & cola: & succus inde extractus tepidus auribus instillatus valet. *Item ad aurium dolorem, uentositatẽ, & surditatem.*

Cępulam albam, & allium, simul tere, & exprime inde succum, & auribus instilla. Itẽ tolle malum terraneum, & caua, & immisso oleo coque, & in auribus instilla: idem præstat. *Item ad diuturnos sonitus.* Euphorbium cum oleo cyprino tritũ, & calefactũ in aure missum, singulare præsidium est. *Item ad dolorem calidum, & tumorem.* Succus cucurbitæ cum oleo rosaceo calefactus, & immissus sanat. Itẽ lycium, & opium lacte mulieris admistũ, & auribus immissum nimios do

B lores mitigat. si tamẽ opium vetus fuerit. Item oua formicarum tere, & per linteum cola, & adde polygoni succum, & auribus infunde: vetustissimum emendat surdum. *Si vulnus in auribus fuerit, aut auditus grauetur.* Vrinam puerilem tepefactam infunde: humorem desiccat, & celeriter sanat. Item hederæ succum cum vino mistum infunde.

De fluxu sanguinis narium.

AD *narium sanguinis fluxum.* Testas ouorum, & maxillas cãcri, & sanguinẽ draconis, & stercus bouinum siccum, & parum de psilothro vnguento sicco, quod remanet in vase in quo conficitur: hæc omnia tere, & in puluerem redige: & quantũ tres digiti leuare possunt, vel quãtumcunque põt cũ nare, vnde sanguis fluit, leuare, attrahat, & liberabitur. Hic puluis cum aqua frigida temperatus, in mane & sero potatus cum prædicta mẽsura, scilicet trium digitorũ, curat fluxus mulierum, dysentericos, & hæmoptoicos. *Item ad idem.* Gypsum cũ aceto forti, aut argillam, frõti vel temporibus illine, & testiculos in aceto forti patiens teneat. Itẽ lubricos terrestres cum thure, & tenui albumine oui contere, & fronti, & naribus impone. Item bombacẽ aliquantulũ vstum, & vino, & oleo infusum, in nare, de qua sanguis exit mitte, eamq; exinde oppila. Itẽ herba sanguinaria pinsita, & naribus imposita sanguinẽ sistit. Puluis vrticæ cõbustę na-

C ribus insufflatus idẽ facit. Itẽ vitellus oui assatus, & durus naribus immissus sanguinẽ stringit.

De fœtore narium.

Ad nares, male olentes. Rutæ semen, absinthij semen, vel pyrethri accipe: fac puluerem, & in naribus pone.

Ad polypos naris.

Recipe aluminis scissi, myrrhæ, sandaracæ, ana drach. iiij. æris usti, gallæ, ana drach. j. diligenter tere: & calamo insuffla, prælotis tamen naribus bono uino: & bene ualebit. Emplastrum Leneadi diapipereon, solutum cum succo mali granati acidi idem præstat.

Ad vitia oris.

SI quis vlcerationem oris patitur intrinsecam, tolle oculum lucidum i. lycium, & cũ aqua rosea distempera, & in ore tenere facias: & sanabitur. Si ex rheumate tamẽ fuerit, abrotanũ tritum, & cum melle mistum in ore clauso teneatur, & phlegma fluere sinatur. Singulare auxilium hoc est, & ad dolorem dentiũ valet. *Ad fœtorem oris.* Folia * fragi manduca, pulegium et serpyllũ simul: & quãdo perrexeris dormitum, aceto bono laua. Si anhelitus olet, quando perrexeris dormitum aceti boni cyathum i. per partes bibe. *Vnguentum ad vitium oris, vel vulnus.* Ius de * Al. fagi.

D chelidonio pleno ouo, mel pleno ouo, piperis grana 5 t. coque ad medietatem, et utaris. *Ad linguæ vulnus.* Arundinem in melle missam, et coctam pone: mirifice sanat.

De dentium vitijs.

NAsturtij succus auribus infusus dentium dolorem mitigat. Sotira et Eucharistum potata dolorem dentiũ sedant, et placant. Itẽ tithymali radicem coque in vino ad medietatem, et bis per mensem os lauetur, et dentes nunquã dolebunt. *Item ad idem.* Rec. radicem urticarũ, et coque in aceto: acetum tene in ore, de radicibus uero emplastrum facias super maxillas dolẽtes. *Ad idem.* Tolle mẽbranam radicis thapsiæ, et coque in aceto, et ablue dentes, prius tamẽ scarificatos, ut sanguis inde exeat: hoc etiam commotos dentes cõfirmat. Itẽ rasura corticum oui * tene deforis, et cũ aceto forti decoque, et tepidum in ore tene. *Ad idem.* Chamædryos cũ * Al. omi.
aceto forti tene, et longe in ore tene: statim dolor deficiet. Item hederæ radicem in vino coque, et in ore tene radicem, et uinum, multum prodest. Item quinquefolium cum radicibus in aceto, aut uino coctum ieiunus in ore tene. Item uinum cũ pipere miscebis, et parũ bullies ad focũ, et tepidũ in ore tenebis. Itẽ succus allij cũ pipere triti, in aure alterius partis missus prodest. Vel sal combustum super dentem positum perfecte idem operatur. Item puluis olibani cũ staphide agria tritus prodest dentibus, et linguam expeditam reddit. Item Rec. 33. grana piperis, et tere

fortiter,cum forti vino bulliant:& teneas in ore,& reijcias, & iterũ bis vel ter,aut amplius sumas,donec dolor cessset.Cortex pyrethri bene tritus,& super dẽtes posit⁹ ꝓdest:puluis eius idẽ E
operatur.Hoc idẽ facit vena incisa,quæ retro est in media aure,vel alia ligata inter pollicem,&
indicem contrariæ partis. *Ad maxillas tumidas,& ad dolorem dentium*. Bullire fac tithymalum
in aqua & cola:herbã fascia leuãdo,& ponẽdo in gingiua. *Ad dentes continendos*.Corticẽ pyre-
thri* incẽde:& bolum armenicum,& mastichen,misce: & facto puluere vnge gingiuas. Idem
faciũt piperis grana,33.calx cũ melle prius mista,& postea assata,& galla,& mastiche,& balau-
stia omnia æqualiter pulueriza,& vnge gingiuas. *Ad vuulam destillantem,& fauces tumentes*.
Succo absinthij sufficienti laua. Item sinapi in aceto gargarizatum cum melle multum iuuat.

* Al. piri.

Contra vitia faciei.

AD *impetiginosam faciem,& rubram*. Rec.succũ cardũcelli albi,& morgellinæ,tantundẽ de
olibano,& melle,& absinthio,& cerusa:& his cõmistis vnge: & laua faciẽ cũ mica panis
in aqua infusa:deinde teneras cymas rubi cũ melle Luna decrescẽte cõfice; postea inũge cerusam
nouies ablutã:deinde cõmisce oleũ,psimythiũ i.cerusam,& olibanum. *Ad lentigines*. Rec.
ouũ,& pone in aceto,donec testa macereẽ:& accipe sinapi,& pulueriza,& cũ ouo cõfice:& vn
ge faciẽ eũti dormitum:postea laua cũ farina hordei. *Ad idem*. Succus bryoniæ, & cucumeris F
agrestis,aã unc.i.gũmi hederę unc.s.accipe:& faciem laua superiori modo:& si intumuerit fa-
cies,cũ succo strychni.i.solani,& albumine oui laua.*Item ad impetiginem*.Rec.radicẽ plãtaginis,
& sal,& acetũ fortissimũ,tere fortiter,& de illo aceto distẽpera,& laua. Itẽ radix minoris lapa-
thij in aceto cocta,& super impetiginẽ fricata liberat.Itẽ hieralogodiõ,& hiera Rufi.facit in ini
tio impetiginẽ habẽtibus,& varijs alphis. *Vnguentũ ad impetiginem*. Lacertã uiuã, & vitẽ albã
pone in oleo,& coq; ad tertiã:& colato oleo,adhibeaẽ cera purissima. ꝓbatũ est. *Ad idem*. Rec.
olei libram i,olibani,cozũbri,pegulæ sulfuris,saponis,lycij,auripigmenti,cerę,aã librã mediã.

De morphea curatione.

Trochisci ad morpheam albã,uel nigrã. Rec.ellebori albi,piperis lõgi,careos.i. carui,halcyonii
i.spumæ maris sulfuris viui,calami aromatici,andrachnes i.portulacæ,sandaracę:omnia ęquali
pondere tere,& fac trochiscos cum aceto,& vtere. *Ad maculas albas, vel nigras*. Oua trita, &
cretam,lithargyrum, & cerusam,ex æquo cum aceto,& oleo rosato confice:& loca prius cum
linteo perfricata vsq; ad ruborem perunge. probatum est. *Ad maculas rubras*. Cum melle, &
absinthio imunge faciem. Item aloe trita cum melle inuncta faciem iuuat.

Ad rugas de facie tollendas,& omnem ægritudinem depellendam. G

Cucumeris agrestis radices siccas tere,& secerne,& misce cũ aqua: & faciẽ laua: hinc alia a-
qua frigida laua faciẽ:qđ si per triduũ feceris,mirum effectũ videbis. *Vnguentum ad marpheam*.
Recipe staphidos agriæ,sulfuris,lithargyri:fac puluerẽ,& vade ad balneũ,& laua te:& postquã
lotus fueris,laua te cũ aceto,& vnge supradicto vnguẽto: & post triduũ iterum laua te. *Aliud
ad morpheam albam,& nigram,& serpiginem*. Rec.succi mali terranei i.cyclaminis,vel panis por-
cini,succi hyari,succi draconteæ,viticellæ succi,saponis,sanguinis draconis, & aliquantulũ ca
pitelli:frica fortiter sicut unguento,& vnge vbi opus fuerit. *Ad scrofulas*. Rec. radicis raphani
agrestis rotulas ix.& tantum de eadem radice,ut tantũ succi possit exprimi,quod sit ad mensu-
rã trium digitorum in ampulla uitrea:& da ut bibat in die Martis Luna cresente,& in die Iouis
Luna deficiente:& scrosas super scrofulas pone. *Vt tota facies sit candida*. De sanguine tauri fa-
ciem linias:maculas de facie tollit,& limpidam reddit. *Item ad idem*. Aphronitrum, lithargirũ,
picem rufam,olibanũ,cimoliam,raphanum:cũ aqua pluuiali confice,& faciem linias. *Vt totum
corpus hilaris fiat coloris*. Vini veteris fæcem cum oleo tere, & totũ corpus perunge. *Ad faciem
clarificandam*. Rec,crystalli,amẽti dulcis & falsi,dentalis & antalis,coralli albi & rubri,vmbilici
marini,nitri,salis gemmæ,sarcocollæ,aã unc.cerusam circa omnia supradicta cõtere: vbi ergo H
cutẽ laueris,distempera paululum de prædicto puluere in manu tua,et inde tange cutem. *Item
ad idem*. Olibani, † ceræ virginis, cornu ceruini, lithargyri,cerusæ, ana drach.iii.terebinthinæ
scrup.iii.confice,et utere. *Vt facies albescat,& mollescat*,Cerusam,et ceram albam teras valde cũ
roseo,et vnge.Theodoricon pemeriston male coloratis,Anacardinum pallidis ualde facit.

† Al. olei.

De passionibus gulæ.

P*Otio ad scraphulas*. Rec.ellebori nigri,mali terranei,herbæ mauræ i.trifolii,matrissyluę, cau-
dæ lupinæ:has bene ablutas fortiter pinsito,et ad tertiã decoque: et patiẽti de tertio in ter-
tium diem dabis.*Item ad idem*. Rec.radicem spathulæ,et radicem herbæ mauræ,et testiculos a-
gni,et nouies ablue,et tere,et in uase pleno aquæ ad cœlũ liberũ suspende nocte una: et singu-
lis diebus bibe.Et frõdes tritas herbæ maurę in patiẽtibus locis fascia,et dimittatur una nocte.
Item ad idem. Rec.stercus porcinũ,et fac puluerem ex eo,et laua prius ulcus de fortissimo aceto
vel vino:et postea imple de puluere illo,donec sanetur.expertum est. *Ad idem*.Fabę lupinæ ra-
dices uino nouies lauentur,et aqua in diuersa proijciatur loca:quarum radicũ una pars teratur
mediocriter:alia pars dimittaẽ integra:et ix.grana piperis integra,et cinnamomi integri scrup.
ij,et mellis unc.ii.imponanẽ in olla cũ uini cyathis ix.quę omnia bulliant ad tertiã:et sic tribus

diebus

A diebus detur infirmo ad bibendum Luna deficiẽte. *Ad idem.* Recipe brusci radices, asparagi ra-
dices, radices fœniculi, radices violæ, cymas oliuæ, cortices fagi, paululũ radicum acori, corti-
ces vlmi, flores stœchados, rosæ agrestis, vel rosæ caninæ: quæ omnia lauentur nouies in aqua:
& concoquantur in vino vsq; ad tertiam: & postea misceatur paululum mellis, & piperis, & ita
bibat. Item vitis albę radicem tritam cum axungia superpone frequenter. *Ad idem.* Succus cap-
paris, & succus fumiterræ misti, & bibiti valde prosunt.

Ad glandulas.

Obuli cataplasma impone, & glandulas deficere certum est. Item folia persici cum sale tere,
& superpone. mirifice prosunt. Sed si fuerint duræ ipsæ glandulæ, fimum caprinum tere cũ ace-
to, & in panno inuolue, & superpone. *Item ad scrofulas.* Tolle lacertam viuã, & mitte in olla ru-
di olei libram vnam, & ibi se decoquat: penitus aquam non tangat: postea vnge mane, & sero,
vel decies in die. *Item potio ad idem.* Enulæ radices, gladioli, asphodeli, folia lauri: omnia coque
in vini fortis phyalis nouem, quousque ad tertiam redeat: dabis Luna deficiente.

Contra vitia palati, & gutturis.

D*iamoron de rubis, quod facit ad omnes causas palati, & gutturis: vuulam subleuat cadentem, &*
B *humorosam desiccat.* Rec. succi mororum rubi libras duas, mellis libram unam, sapę libram
unam: quod conficitur sic: Succũ cũ melle, & sapa in vase æneo stagnato ad leues prunas deco-
que, & ad perfectã decoctionẽ seruefacere desine: quando uero coctũ fuerit scies, quia posita
de eo gutta super marmore, si se retinuerit, ut mel, bene coctum est: tunc in uase stagnato recõ-
de, & usui reserua: quando opus fuerit, ex eo palatum, & uulam unge, aut ad gargarizandũ da-
bis. *Aliud ad idem, & ad uulnera faucium alba, vel nigra.* Rec. balaustij, succi corticis granati sicci,
amborũ, ana drach. iiij. aluminis scissi, mastiches, ana drach. i. tere, & in puluerem redige, & cum
decoctione croci collige: & quando opus fuerit, locis dolentibus inunge.

Ad vocem clarificandam electuarium.

Recipe cymini assi unc. ii. seminis sinapis, piperis, ana drach. xv. calaminthes, pyrethri, cinna-
momi, ana unc. i. mellis quod sufficit.

Ad tussim veterem, & nouam.

Sotira magna cum uino detur eunti dormitum. Simili modo Eucharistum datur cum sotira
mistum tussientibus. Vtile ẽt est diabutyrum pectori, & tussiẽtibus. Idem facit diacalaminthes.
Item ad raucedinem, Apii seminis, cymini syriaci, seminis fœniculi, seminis anethi, seminis pule-
C gii, ana cochleare i. in puluerem redige: & cum fœnigræci succo da ab bibendum per triduum.
res est nimis salubris. *Pilula ad tussim probata.* Rec. styracis drach. i. opii, galbani, sulfuris uiui, te-
rebinthinæ, añ ʒ. ii. piperis nigri ʒ. xv. tẽpera cum succo apii, & da eunti dormitũ aut iii. aut v.

De præcordiorum passionibus.

QVibus color rubeus apparet in facie: & aliqñ post hoc in pallorẽ cõuertitur: & tunc uadit
dolor inter scapulas, vel tibias, & tussit: & quod proijcit ab ore, saporẽ salis habet: & me-
moriã non habet: & vñr esse aspera, quæ videt: hũc deuita, quia moriturus est. Sin minus
ita curabis: diaprassu utile est, diaireos vitiis pectoris, sic diacalamĩthes, aut clymax i. aristo. uel
vitis alba, & diaolibanum catarrho, & tussi. *Electuarium expertum ad uitium pulmonis, & ad omne
rheuma descendens à capite ad thoracem, & qui sanguinem expuunt, & ad raucedinem vocis, & qui ma
le ructant ab ardore stomachi, & synanchen quæ in faucem rumpit, & stranguriam quæ ex phlegma-
te fit, curat.* Rec. spicæ nardi, anisi, cinnamomi, tragacanthæ, gõphitæ i. styracis, hyssopi, petrose-
lini, piperis albi, gariophyllorũ, seminis fęniculi, dactyli, carui, rhu põtici, añ unc. i. mellis qđ suf
ficit: da mane & sero. *Item aliud probatũ ad vitium pulmonis, & omnem tussim.* Rec. raphani, pyre-
tri, enulæ, elenii, iridis illyricæ, piperis, añ unc. i. dabis mane, & sero. *Electuariũ dianthu, quod op-*
D *time facit contra cardiacos, phthisicos, hepaticos: confortat illos, qui sunt debiles natura, & ex longa infir
mitate curat.* Absinthii florũ libras duas, et frõdis eius librã unã, sandali rubri, et albi añ librã u-
nã, gariophyllorũ, spicę, galãgę, añ unc. s. piperis lõgi, ʒ ʒ. mastices, aña ʒ. ii. liquiritiæ librã unã,
succi eius unc. i. sacchari librã unã, rosæ unc. iiii. mel qđ sufficit. *Diapenidion magnum, quod facit
asthmaticis, arthriticis, sicce tussientibus: uocem perditam ex calore perfecte reparat: phthisicis, perip-
neumonicis, & pleuriticis subuenit.* Rec. penidiarũ ʒ. c. pinearũ, amygdalarũ purgatarũ, seminis pa
paueris albi, oĩum triũ ʒ. xxx. cinnamomi gariophyllorũ, zingiberis, succi liquiritiæ, tragagan.
gũmi ara. amyli, seminis citruli, melonis, cucumeris, cucurbitarũ purgatarũ, añ ʒ. xi. camphoræ
scrup. iiii. syrupi uiolati, qđ sufficit. Conficitur sic, penidiæ cũ syrupo, lento igne aliquantulum
bulliant, et inde puluis terendorum temperetur: detur mane, et sero cum tepida. *Diapenidion
minus, faciens ad vulnera, quæ intrinsecus sunt maturanda: omnes putredines expurgat, & constipata
pectora mollit.* Rec. zingiberis, tragacãthæ, pinearũ purgatarũ, amygdalarũ, anisi, seminis citruli
melonis, cucurbitæ, papaueris, omniũ noué, añ ʒ. xii. spicæ, croci, añ ʒ. vi. mellis rос. qđ sufficit:
detur mane, et sero cum tepida. *Epithema ad tumorem, vel dolorem, vel inflammationem Hepatis.*
Rec. rosarũ, triũ sandalorũ, farinæ hordei, æquale põdus: tẽpera cũ succo solani, et cum aqua fri
gida. *Tryphera magna, quæ facit ad dolorẽ stomachi ex frigiditate, sic vt quando accepta fuerit, sta-*

tim patientem ad sudorem prouocet:phreneticis, & mulieribus quæ ex melancholia de matrice in som- E
nia patiuntur suauiter somnum pstat;Rheumaticis,& qui faciunt uentrem cum sanguine,utilissima est;
ascaridas,& lumbricos educit:& menstrua prouocot cum mulsa data. Rec.opij unc.ij.cĩnamomi.ga-
riophyllorũ,galãgæ,spicę,zingiberis,costi,styracis,calami aromatici,cyperi.iridis, peucedani,
acori,mandragorę,celticę,rosę,piperis,anisi,apij,petroselini,fœniculi macedonici,dauci,hyo-
scyami,ocymi seminis,oĩum xxv.añ unc,i.mellis qđ sufficit. *Ad infusionem.* Rec,squamã ferri ,
& tere,& misce cũ melle,& cum succo menthæ sanicenæ,idest herbæ sanctæ mariæ,& succo ab
rotani,& pastillato,mitte in testa posita super caueam terræ:& sic coque,donec siccet multũ,&
reserua:quando opus est accipe cochlearium vnũ puluerizatũ vsque ad dies nouẽ,& bibe post
acceptionem;vel misce in vase vini puluerem,& quassatũ bibat. similiter probatum est . *Tria-*
* Al, capitis. *sandali expertum ad dolorem* hepatis ex calore,ictericorum colorem emendat potenter,& omnem calo*
rem intraneorum usitatum extirpat, & sitim intolerabilem temperat. Rec.diagridij in cytonijs cocti
ʒ,xxvij.zaccaræ,spodij,rosarũ babylonicarũ,añ ʒ.ix.sandali albi rubri,& citrini, succi liquiri-
tiæ,seminũ portulacę,oĩum,añ ʒ.iiij.rhabarbari,croci oriẽtalis.amborũ añ ʒ.iij,cãphoræ ʒ.i &
scrup.i.sirupi Galeni qđ sufficit:dosis eius ʒ.iij.cũ tepida. *Ad Ictericos.* Accipe virgã , quæ fit de
ære, & intinctã in forti aceto pone in oculis.Itidẽ facies de succo pomorũ granatorũ amarorũ. F
Ad idem. Rosmarinus coquatur in vino optimo,& decoctione eius infrigidata,nocte & die vta-
tur. *Electuarium diaprassiu.siue sancti Petri , quod ualet ad causas pectoris,& ad febres ex his natas,&*
ad tussim maxime prodest. Rec.hyssopi,serpylli,fœnigræci.anisi,añ ʒ.ij.iridis illyricæ ʒ.iiij,origa
ni,pulegij,calaminthes,scyllæ,prassii syluestris,& domestici,añ ʒ.iij. herbæ virides cõcoquanẽ
in quindecim sextariis aquæ, vt ad tertiã redeãt:pinsanẽ,& exprimãtur fortiter:ius aquæ deco
ctionis misceatur cum mellis unc.v.lente super carbones bulliãt,donec aqua cõsumatur:dein-
de mitte pinearũ,dactylorũ.caricarũ pinguium mundatarũ.& pinsitarũ,aũ unc.iii.tragacãthę:
postremo his optime expressis , addanẽ pulueris liquiritiæ unc.iii. galliæ muscatæ unc.i. gario-
phyllorũ,galãgæ,zedoariæ,spicæ,cinnamomi,rhapõtici,añ ʒ.iii.cõfice, & vsui reserua . Sotira
asthmaticis auxiliatur. Theodoricon anacardinum ictericis medetur: hiera fortissima idẽ facit.
Pilulæ probata ad tussim. Rec.myrrhæ,croci,castorii,styracis,galbani,piperis,opii, añ unc.i. olei
laurini unc,xv.costi,casiæfistulæ,añ unc.s. *Alia ad idem.* Rec.myrrhę,castorii,galbani,tragagã-
tæ,opii,styracis,añ unc.s.croci scrup.iii. *Ad vocem meliorandã.* Accipe lardum recẽtẽ de porco
multũ crasso,cũ aqua tepida depilato,& tantũdẽ enulæ,facq; in olla bullire per totũ diẽ:& car-
ne cõsumpta fac iterũ bene excoqui ius eius:quo excocto vtatur quilibet sicut voluerit.proba- G
tum est . *Antidotum ad splenem.* Recipe costi,spicæ celticæ,pulegii,rha pontici,aristolochiæ lon-
gæ,casiæfistulæ,squinãthi,aña ʒ,iii.dabis ʒ.ii.Itẽ accipe verbenã,& chelidoniũ,fac tortellos,&
comede. *Item ad splenem res probata.* Cortices fraxini excoque in uino, & bibat quotidie donec
sanetẽ.Si vis probare,da porcello per triduũ vt bibat,& in quarto occide ipsum, & non inuenies
splenem.Itẽ radix ebuli cũ syluestri rapa decocta,& superposita splenis duritiẽ valde remollit.
Item ad idem, Tamarisci in vino decocti,& lx.diebus continuis bibendo eius decoctum, mirifi-
ce prodest:Scypho etiam de eo facto,si cum eo assidue potetur,splenis duritia dissoluitur.Item
potio Esdræ cũ diagridio mirifice prodest.Item acetum scilliticum splenem cito extenuat:con-
ficitur autẽ sic:Scillam sume,& eius durissima,& tenerrima remoue , & mediũ per aliquot dies
dimitte,vt consenescat:& postea librãm vnã,& vncias sex sume,& in aceti lib.xii. pone ad So-
lem per viginti dies:quibus expletis per sacculum diu exfrica ; & proiecta scylla in vase vitreo
* Al, asthmaticis. conde,& utere. Facit etiam hydropicis,& * stomachicis .

Contra vitia stomachi .

A*D stomachi dolorem,& rugitũ .* Siler & cymlnũ coque in vino falerno,& pone super stoma-
chũ. *Item ad ventositatem,& dolorem non solum stomachi,sed etiam ventris,& ilium ex frigidi-* H
tate nata,expertum est. Rec.baccarũ lauri partes duas,& tantundem rutæ, & cymini partẽ vnã ,
& his tritis commisceantur:& mistis apponatur de melle quãtũ sufficit, & supponatur in frixo
rio super ignem,donec fiat calidũ satis:& dolenti loco superponatur.Diatrion pipereon stoma
chis cibos non digerentibus,& postremo ad oẽm imbecillitatem stomachi ualet. Idẽ facit dia-
pipereon. *Ad idem.* Zingiber conditũ,quod Recipit radices eringii bene mũdatas, & purgatas,
atq; lauatas libras quinque : deinde immutata aqua bene coquãtur:postea de aqua colãdo sic-
cẽt:sic puluerẽ illis libræ unius zingiberis in aqua rosata per noctẽ,vel amplius mollificati cum
melle sufficiẽti bene despumato cõmisceas : ita tamẽ ꝙ radices ipsæ in pdicto melle prius bene
bulliant;& tunc demũ omnibus bene iunctis aliquantulũ , vel vsq; ad mellis spissitudinem co-
que:& sic repone. *Item ad idem,Confectio marmoridarum .i. penidiarum habentium duritiem mar-*
moris . Rec,sacchari libras duas,solue cũ frigida:quibus cõmisce pulueris cinnami, zingiberis,
añ ʒ.iiii.gariophyllorum,galãgæ,spicæ,añ ʒ.ii.pone super ignẽ,& tandiu coqui dimitte semper
agitando,usq; dum aqua consumpta fuerit, sed spathula nunquam recedat : deinde tres guttas
olei super mũdũ marmor mitte,quod sit in modũ tabellæ,& incide,& utere. Sed si uis laxatiuũ
facere,mitte ibi unc.ii.diagridii. *Ad vomitũ superius,& inferius.* Rec.thapsię lib.s.cataputię lib.s.

A agarici unc.iij.atriplicis,rapę radicis,ana unc.ij.croci ʒ.iij.mellis quod sufficit. *Aliud.* Rec. thapsiæ unc.ix.cinnamomi unc.ij.s.mellis qđ sufficit. *Vomitus suauissimus, & sine angustia purgans choleram ustam.* Rec.thapsiæ libram mediā,castaneolę,cōdisi,cinnami crassi, lathyridum mundatarū,croci hortulani,aā unc.iij.mellis quod sufficit:dabis in modū nucis cū calida. *Alius vomitus.* Recipe thapsiæ libras duas, croci librā vnā, condisi unc.iij.cinnami unc. iij. mellis quod sufficit:datur vt supra. *Vomitus sine periculo.* Rec.succi cyclaminis, atriplicis seminis, spermatis genestellæ,aā unc.iij.cinnami unc.s.mellis quod sufficit. *Item alius, qui sic fit.* Rec.mellis cyathū i,aquæ cyathos duos,aceti cyathos tres,coq; ad medietatē:deinde rafanū ibi intingas, & mā-duca:& bibe de ipso oxymelite. *Ad vomitum.* Mitte in vase fictili librā vnā aceti, & tantūdem aquæ,& tandiu bulliāt,donec aqua consumatur. *Ad vomitum & dolorem, & concussionem stomachi cū uētris dolore.* Rec.sumac,mastiches,carpobalsami,aāa ʒ.ii.seminis bauciæ,carui,cardamo ni,aā ʒ.ii.spicæ† ʒ.i.trita in vino mitte cū ʒ.s.de croco:post addes corticū citri viridis,aut men thæ vnciam vnam,& succū menthæ,& succū turionis vitis: confice, durat per annum. *Ad vomitum stringendum.* Nymphæam bibe cum vino distemperatā per tres dies. *Ad idem.* Nepitam coquas in lacte caprino:prodest si bibas per triduū. Item tolle olibanum, & succū menthæ, & B parum aceti,& simul cōfice:& facto emplastro pone in furcula gulæ,& super stomachū. *Ad uomitum nimium, & ventris solutionem.* Recipe ciminum, & fac bullire in aceto, & da panenti ad bibendū,& manducandum. *Electuarium ad vomitum prouocandum.* Rec.ellebori albi lib. s. tritū sicca:cribella:fac tegulam calidam,& desuper pone puluerem modica hora: deinde mitte tres phialas mellis despumati in olla,& ipse puluis insimul bulliat in ipso melle,& repone: quādoq; opus fuerit,da cochleare vnū:& facit vehementer vomere sine angustia. *Ad venam ruptam interius restringendam.* Bibat parum nasturtij seminis,aut adrianum balsamatū cum mulsa calida, aut athanasiam cum succo plantaginis,aut trypheram magnam cū mulsa, quæ etiā vomitū, & dysenteriam cū calida mire curat. Similiter oleum muscellinum vomitum stringit, & angustiā tollit. *Ad idem.* Boli armeni partem vnam,gummi saracenici partē alteram,& tragacanthæ tertiam:hæc omnia temperabis cū vino veteri:fac pilulas,& exinde dabis iij. *Ad idem.* Lac caprinū coque simul cum tragacantha: & vtere vno die in modum *lactis.

† Al. drac. ij.

* Al. electuarij.

De stringendo sanguine.

AD *stringendum omnem sanguinem.* Folia enulæ tere,& impone.Hęc ēt cū sale,& vrtica imposita fistulam stringit. *Aliud.* Corticem mediū caprifici rasum impone.probatum est. Itē C cæpam finde,& impone.satis probatum est. *Ad Hæmoptoicos.* Sanguinem draconis,aloen,symphytum,alumen,ex æquo trita dabis cū aqua frigida,vel cum succo arnoglossi. *Electuarium ad stomachum, quod asthmaticis peculiariter prodest.* Recipe galangæ,gariophyllorum,piperis,zingiberis,costi,ana drach.ii.spicæ,mastiches,ana drach.iiij.xylobalsami drach.iiij.gomphitę, myrrhæ,ana drach.s.cinnamomi unc.i.liquiritiæ unc.ij.rosarum unc.ij.s.croci drach.ij.s. mellis qđ sufficit. *Item ad eos, qui sanguinem fundunt ex ruptura uena.* Recipe symphytum, & bolum, ana drach.ij.fac puluerem,& bibe cum aqua pluuiali per triduum in mane.

De singultu.

AD *singultum tollendum.* Mitte manus,& pedes in aqua calida: & postea apprehende spongiam,& intinge in aceto,& superpone stomacho.Item tere rutam uiridem, & cyminū in oleo frigido,& in stomacho fascia.Itē aquā pluuialē, & zingiber bibant, & cyminum manducent.Item in aqua calida sedeant,& aquā decoctionis zingiberis,& galangæ bibant. *Ad idem.* Sotira cum mulsa bibita mirifice prodest.Item accipe castorium,& tere, & fac puluerem: & da patienti ad comedendum. *Oleum ad debilitatem stomachi, ad ventositatem: facit etiam debilitati hepatis.* Recipe olei rosati unc.i.mastiches unc.iij.vel unc.j.ceræ albæ unc.ij.hoc in æstate fiat. Si D autem fuerit hyems,adde laurini unc.ij.costi drach.i.hæc omnia concoquātur lento igne in testa: & bene liquefacta,tepide totus stomachus vngatur,& tegatur stupa.

De signis hepaticorum, & spleniticorum vita, & mortis.

QVi tussit nimiū,& in latere dextro nequiuerit quiescere, & quod proijcit ex ore dulce est, hoc accidit ex iecore: & si nullā memoriā hēt,& frequēter nares eius sanguinentur,& pes eius dexter tumuerit,& nihil sumere desiderauerit pter aquā, post uesperā, & circa uesperam pigritiā,vel lassitudinē passus fuerit,qui ista signa habuerit,morieī. Quicūq; vero apostema patiī,& ista signa non habuerit,hunc debes curare ita cum antidoto apij, qđ ita cōficiī: Succi apij cyathos duos coq; in similitudinē mellis:tūc cū pauco vino,& butyro, & terebinthina,aā unc.i.pyrethi unc.s.cōmisce,& lēto igne decoq;,& da mane, & sero in modū auellanæ. Super latus aūt illud pone emplastrū oxyracroceū:& da sibi hierā Gal. & picrā eiusdē. Herbā artemisiam tritam cum vino,& cū ferro candēte calefactā quotidie bibat, & sanabitur. Sed & alia superius experimenta,& potiones scriptas,si hæc non plene profuerint,ut cures dabis.

De splenitica Passione.

QVi in illa iugiter die noctuq; tristis apparet,& dolorē in sinistro latere patitur semper,& in eodē loco vbi dolet tumescit,& pedes,& tibię ei⁹ tumescūt,& dormire neq;,& nihil dele-

ctat edere,& vrina sua croco similis fit,& fastidiũ hẽt,moritur⁹ est:si aũt hęc signa nõ habuerit, E
suprascriptis medicinis curet. *Ad splenem probatum.* Recipe splenẽ erinacei terreni recentẽ vel
siccũ,tere,cũ vino albo infirmo acũ in manu sinistra tenenti in die Iouis Luna deficiẽte dato.

De Passionibus Ventris.

* Al. vesicæ. QVi in illa die multum nauseat:& siquid manducat,aut bibit,illi non proficit: & pedes eius
semper calorẽ generãt:& dolorẽ patitur,sicut de passione* nescia: ista signa mortalia sunt.
Sin minus, ita curetur. Eucharistum ei dabis. *Item cataplasma tale fac.* Incende fustem ca-
prifici, & fac cinerem, & tempera cum pice liquida, & pone calidum vbi dolor sentitur. Item
portulacas siccas tere,& cum calido oleo desuper pone.

Medicina ad Laxandum.

Pilulæ ad laxandum multum. Rec.aloes, scãmoniæ, cocci cnidij,lathyridum,æquale pondus,
mastiches quãtum medietas scammoniæ: confice cũ lacte tithymali:dabis tres in modum cice-
ris,& postea dabis mulsam calidã, & ieiunet vsq; ad horã nonam. *Pannus ad ventris solutionem.*
Succum ellebori viridis exprime,& ex eo totum vmbilicum perunge: & pannum de oleo lini-
tum superpone.Et si de viridi elleboro habere nõ poteris,siccum in puluerem redigas, ipsumq;
† Al. morgellinæ. cũ succo polypodij,& †mercurialis,& cucumeris agrestis tẽperes,& vt supra dictũ est vmbilicũ F
perungas:& si uis ut uomat,stomacho superponas doctrina prędicta. *Item ad uentris solutionem.*
Lac anabulæ in carica fac fluere,& ignorante patiente ad comedendũ dato: uel cũ prædicto la-
cte farinã tẽpera,& inde facias fritulas in frixorio cum adipe porcino frixas, ad comedendum
dato. *Item ad idem.* Rec.cocci cnidij,euphorbij,croci oriẽtalis,æquale põdus,mellis quod suffi
cit,purgat p superius,& inferius. *Electuarium bonum ad laxandũ.* Rec.esulæ unc.iii.gariophylo-
rũ,epitymi,ana ʒ.i.baccaræ,elaterij,polypodii,mastiches,piperis,ana unc.ii. mellis qđ sufficit.
Item ad soluendum uentrem. Fel taurinũ inuolutũ lana ad umbilicũ positũ uẽtrẽ soluit, & infan-
tib⁹ lũbricos necat. *Ad idem Catapotia Galeni.* Rec.diagridij ʒ.iii.colocynthidis,aloes,añ ʒ. iiii.
myrrhæ ʒ.ii.mastiches ʒ.i. fac pilulas in modum ciceris. *Ad venerem laxandum.* Accipe sabi-
nã,& mitte in cacabo,& bulliat fortiter:& postea extrahe,& pinse fortiter cũ pinguedine por-
ci:& iterum pone in caldario,& bulliat,& cola,& fac unguẽtum,& unge umbilicum. *Ad idem.*
Fel lupi pone ad umbilicum. *Aliud unguentum mirabile adeo secessum prouocans,vt stercora consti-
patissima in momento prouocet.* Fel taurinũ,aloen,sal gẽmã,& oleum cõmisce, & orificiũ ad ignẽ
fortiter unge.probatũ est. *Clyster.* Rec.aloes lib.i.scãmoniæ unc.iii,succi ebuli, succi betæ, atq;
maluæ palustris,& mercurialis semen,et oleũ,et fursur coctũ in aqua salsa: et sic super puluerẽ G
succi mittantur,et tepefactũ iniice. *Clyster ad Renum dolorem.* Rec.ellebori nigri unc.i. radicis
cucumeris agrestis unc.iiii.caricas numero ix.aquæ alexandrinæ unc.i.cucurbitæ mundæ unc.
ii.coque ad tertiam,et iniice. *Ad dolorem ventris.* Stercoris porcini,baccarũ lauri, seminis fœ-
niculi,apii,ana unc.i.rutæ fasciculũ unum,mastiches unc.ii.fac puluerem : bulliat cũ olei libris
duabus,et cum lana infunde, et in uentre ligabis. *Ad puncturam sub vbere.* Mitte mel in sartagi-
ne,et fac tepidũ,et extende super stupam , et desuper asperge puluerẽ cymini , et impone loco
dolenti.probatũ est. *Clyster quod facit ad nimiam solutionem uentris.* Rec.cymas lentisci , cymas
myrtæ,nepitæ,radices rubi,et cymas eius coque omnia in uino,et iniice. *Antidotũ ad ventrem
stringendũ de quacũq; distemperãtia:valet Iliacis,dysentericis,& ad omnem solutionem.* Rec.myrrhę,
* Al. cicidos. i. gallæ assæ magnæ. opii,acaciæ,prunellæ, styracis, ana drach.i.olibani,mastices ana ʒ.ii. stęchados * unc.s. confice
cum succo cymarum rubi, aut arnoglossi: fac catapotia: dabis quinque,aut septẽ,et est mirabi-
lis effectus. *Pilula ad omnẽ solutionẽ uentris.* Rec.balaustii,corticum mali granati, gallæ, acaciæ,
tartari,sumach,croci oriẽtalis,galliæ,myrtillæ,æquale pondus, opii quantum pensat medietas
vnius: et trita tẽpera cũ succo myrtæ,et lentisci,et fac pilulas in modũ ciceris: et da v.uel vii.eũ
ti dormitum. *Ad nauseam,vel fluxũ stringendũ.* Puluerem mastiches tẽpera cum albumine oui , H
et fac uelut emplastrum in purpureo panno,et stomacho imponas,et prodest. *Item ad vomitum
stringendũ,& tensionem stomachi,& defectionẽ.* Baccarum lauri drach.iiii.cymini,rorismarini,ab-
sinthii,ana drach.iii pulegii drach.ii.mastiches drach.i.panis usti drach.ix.perunge stomachum
de melle calido,et superasperge puluerem,et cooperi cũ lana,et fascia. *Ad lumbricos necandos.*
Rec.folia herbæ mauræ,coque in uino,et misce parum mellis , expellet omnes mortuos. Item
† Al. unc.v. Rec.absinthii uiridis, git,lupini,pulueris fellis taurini, medullæ cerui , ana unc. i. ceræ † unc. s.
Contra dysenteriam. Sotira tẽperata cum succo sponsæ Solis,uel myrtæ, utilissima est, uel atha-
nasia cum succo plantaginis,seu solus succus semperuiuæ. *Ad idem.* Accipe cotonea, et mun-
da interius,et exterius,et gallas,et cyminum,et coque:coctis autem , accipe decoctionem , et
misce cum saccharo et aqua , et bibe de tertia in tertiam diem , et liberaberis à fluxu. *Item ad
idem.* Trypheta magna cum tepida potata omnem dysenteriam omnino sanat, et uomitũ strin
git. *Ad eos qui sine voluntate egerunt.* Accipe succum symphyti,et hypocystidos, et fœcem olei ,
et cerã,fac inde magdaleones,et postea mitte in anum. *Ad sanguinem reprimendum,si alicui cum
* Al sanguis. sanguine anus exierit foras.* Puluerem aspalathi, et gallæ superasperge : si solus anus* exierit,
aquam in qua cocti fuerint caules immitte. Item unge ex aloe cum uino ueteri distemperato.

A *Ad dyſenteriam, & lienteriam probatum.* Poma ſylueſtria in aqua coque, & calida ſuper vmbili-
cũ & ſuper renes pone, more emplaſtri inducta: & illis refrigeratis, alia tepida aſſidue ſuperpo-
nantur: in die vna vel nocte ẽt deſperatis cito ſubueniunt. Quòd ſi hoc ſuppoſitoriũ adiũgas, ci-
tius reſtringit: quod ſic facies: Accipe porrum cũ capillis ſuis de terra abſtractum, non lauatũ,
ſed à terra excuſſum: tere, & exprime ſuccũ, remotis prius folijs: & miſce ſuccũ cũ reſina ſuper
tegulã calidam: & exinde cum lana ſuccida fac ſuppoſitorium: & quando frigidum fuerit cale-
facito: & quando ſiccatum fuerit, renoua ter, vel quater. certum eſt. *Ad eos quibus Anus exit
foras.* Aquam vbi cocti fuetint caules tolle, & ano immitte. Itẽ vnge ex aloe, & cũ vino veteri
diſtempera. *Ad idem.* Puluerẽ aſpalathi, & gallæ ſuperaſperge. *Item ad dyſenteriam.* Calefac pe-
tram molendini, & frondes porri pinſitas ſuperpone cum aceto forti: & homo in ſella perforata
ſedeat circũquaq; inuolutus, & totum fumum per anum recipiat bis vel ter. *Item ad pondus.* Vi-
num coctum, cyminum coctum, cũ nitro, & pice de romania fac bullire, & ſuperſedat. Sic etiã
ſaluia iuuat. Tegula quando calida fuerit, ſi ſuperſedeat patiens multum iuuat. *Suffumigium ad
lienteriam.* Spolium ſerpentis, aut carnem eius ſiccam ſuffumiga. *Pilula ad Dyſenteriã probata.*
Recipe opij, ſtyracis, croci orientalis, galliæ, maceris, maſtiches, myrtilli, roſæ ſiccæ, gummi de
B Babylonia, myrrhæ, roris ſyraci, aluminis, gallæ, acaciæ, balauſtij, æquale pondus: tẽpera cum
aceto, & fac catapotia, & da mane, & ſero iij.

Contra vitia renum, & ilium.

AD *dolorem renum.* Folia lauri pinſe fortiter, & coque in vino optimo quouſq; coaguletur,
& ſuperpone renibus modo emplaſtri. Adrianũ balſamatũ vtile eſt nephriticis, & turbulẽ-
tam vrinã facientibus, & in veſica lapidem habentibus. Philanthropon ad idem valet. Sic dia-
pipereon, & Euchariſton. *Potio probata ad ilium dolorẽ, & ad frãgẽdũ lapidẽ.* Rec. dactyli munda-
ti intus, & foris, ſaxifragiæ, radicis capparis, petræ lyncurij, *oſſis de corde cerui, ‡petræ de cor- *Al. lyncis.
de ceruino, ‡ gariophyllorũ, ſeminis citri, cucumerũ, ſeminis apij, aluminis de Africa, ſeminis
alexandrini, & petroſelini ſeminis, radicis aſparagi, ana unc. j. mellis quod ſufficit, bibãt in bal-
neo cum vino, vel aqua calida in modũ auellanæ: vrinã enim mouet, & lapidẽ frãgit. *Ad idem.*
Cardui radicem cũ oratione dominica collige, & laua nouem vicibus, & pinſe fortiter: & mit-
te nouies nouena grana piperis: colabis, & ſuccum ad bibendũ dabis. probatũ eſt. *Emplaſtrum
ad idem.* Rec. ladani, *adipis vrſini, olibani, ſaxifragiæ, petræ lyncurij, *mirrhæ ſiccæ, opopana- *Al. ſandali.
cis, ana unc. i. ceræ unc. iiij. olei quod ſufficit. *Sorbitiũ ad idẽ.* Rec. galangæ *unc. i. zedoriæ, ſaxi- *Al. gallæ.
C fragiæ, granorum Solis, ſeminis apij, aniſi, aſari, ſquinanthi, omnium æquale põdus: pone in vi.
lib. aquæ, bulliant ad medietatem, cola, & proijce ſpecies, & da vt bibat mediam phialam.

Ad ilium dolorem, & frangendos lapides, & ſtranguriam, & dyſenteriam.

Dia ciſſu. Recipe ſeminis hederæ, gummi eius, ſaxifragiæ, petroſelini macedonici, apii, pipe-
ris, pyrethri, ana unc. i. dauci, granorũ Solis, cardamoni, myrrhę, aſparagi, agarici, cinnami, ſemi
nis citri, ſpermatis cerui, *añ unc. i. ſanguinis hirci de mẽſe Aug. galãgę, diagridii, añ unc. ij. aloes *Al. carui.
unc. iiii. ſpicę nardi unc. ii. mellis qđ ſufficit. *Sclirofinõ* * *faciẽs Nephritricis, Dyſentericis, Sãguinẽ vo- *Al. ſchrophi-
mẽtibus, ad dolorẽ ſtomachi, Arthriticis & Iſchiadicis.* Rec. cinnamoni, ſtyracis, ſpicæ, zyngiberis, lon.
xylobalſami, caſtorii, coſti, pyrethri, ſmyrnidis. i. gen⁹ vernicis, terebithinæ, ſagapeni, opopana
cis, galbani, dauci, hyoſcyami, piperis, petroſelini, añ unc. viii. gariophyllorũ, opii, añ ʒ. 4. balſa-
mi unc. s. mellis qđ ſufficit: datˀ in modũ auellanæ cũ tepida. *Item ad Ilium dolorẽ.* Tolle hederã
terraneã, fac bullire vt ſomẽtetˀ: & tolle grana caudę uulpinę, & laua ix. aquis, & tere, & da ſuc-
cũ patiẽti: & tolle tres cymas rubi, & tres vrticę, pĩſe: & accipe lilii radices ſiccas, & tere ut pul-
uis ĩde fiat: & accipe petrã quã homo mingit, & fac puluerẽ, & miſce cũ puluere lilii: & accipe
radicẽ paſtinacæ, & laua ix. aquis, & cũ aqua ipſius paſtinacæ tẽpera oĩa ſupradicta, et da patiẽ-
D ti. probatũ eſt. *Fomentũ ad iliũ dolorẽ, & ad lapides proijciendos, & urinã prouocãdam.* Furfur calidũ
infuſum in aceto, uel arenã marinã cũ ſale calido, vel aſphodeli frixi in oleo calido: hæc omnia
ſingillarim miſſa in ſacculo, dolẽti ſuperponantˀ loco. Dauitica potio iliacis efficacitet prodeſt.
Antidotũ ad lũborũ dolorẽ, & frãgẽdos lapides, vt & lũbi pingueſcãt. Rec. nucleorũ mũdatorũ, amy-
gdalarũ, auellanarũ, nucũ, fiſticorũ, añ unc. iiii. zingiberis drach. iii. cinnamomi, aliptę, añ ʒ. ii.
croci oriẽtalis, galãgæ, gariophyllorũ, añ drach. i. aniſi, maſtiches, añ ʒ. ii. mellis qđ ſufficit. *Po-
tio probatiſſima ad ilium dolorẽ, ad petrã rũpẽdã, & ad eos qui vrinãt cũ tormẽto.* Rec. gariophyllorũ
unc. i. cinnamomi unc. iiii. zĩgiberis ʒ. iii. coſti unc. i. thuris unc. ii. ſemin. aſparagi unc. vi. et radi
cis ei⁹ unc. iii. galãgę unc. iii. pyrethri unc. ii. ſpicæ unc. viii. croci oriẽtalis unc. iii. myrrhæ unc. i.
macedonici ſemi. unc. iiii. peucedani unc. ii. ſaxifragię ũc. iiii. granorũ Sol. tãtũdẽ, opii unc. ii. ſe-
mi. lapathũ ũc. iii. hyoſcyamĩ unc. iii. coriãdri unc. i. celticę vnc. i. aſari unc. ii. petroſelini unc. ix.
meu unc. x. phu unc. i. lithoſpmatis, libyſtici, añ unc. iiii. piperis nigri unc. i. mellis ꝗ ſufficit. *Po-
tio ad petrã frãgendã ꝓbata mirabiliter.* Rec. petroſelini macedonici, aſparagi ſemi. granorũ Solis,
ſeminis urticę, ſaxifragię, petrę lyncurii, *ſerpylli, ſeſeleos, chamędryos, xylobalſami, ſiſymbrii,
ligni aloes, mãnę, rhapõtici, ana unc. ii. amomi, ſeminis anethi, ſeminis apii, ſeminis baſiliconis,
cinamomi, aliptę, galãgę, gariophyllorũ, zĩgiberis, zedoarię, gõphitę, carui, piperis, ana unc. iiii.

† Al. drac. vj. liquiritię,casię,fistulę,mastiches,spicę,ana † drach.ix.anisi drach.ix.amygdalarũ drach. xix:se- E
minis citruli,melonis,cucurbitę,ana unc.ix.misce cũ melle.Itẽ scarabæũ nigrũ siccũ potui da-
to. mire ꝓdest. *Ad Lapidem frangendum*. Rec. radices fœniculi, apij,petroselini macedonici
pinse,& succũ cũ uino in potu da.

De Colica.

Ad Colicam. Rec,radicẽ lapathij,chamędryn,eupatoriũ.i.saluiã agrestẽ, plãtaginẽ, trifoliũ,
verbenam,gariophyllatam,violã: fęniculum,apiũ,hypericon,cyminũ,piper:fac potionẽ cum
vino & melicrato. *Ad idem*.Succi foliorũ rhãni drach.ij.piperis grana vij.aut ix.mellis cochlea
ria ij.da vt bibat in Sole,& mitaheris:hoc etiã nephriticis valet. *Ad idem*. Hydrelęon cũ mulsa
temperata bibitũ,& iniectũ,mire valet,maxime si est obstructio stercoris. Item farinã seminis
lini,& hordei æquali põdere,cũ oleo chamæmelino coque,& calidum impone. *Ad idem*.Cære
unc v.ouorũ vitelli unc.vj.farinę fabę unc. iiij.olei chamęmelini,& rosari,ana unc.ij. succi semi
nis lini quantũ sunt vitelli ouorũ,& farinam cũ succo seminis lini bene commisce, & sic cerã,
& oleum adde,& bene infrigidari permitte:& quando opus fuerit circa loca dolentia impone:

Contra Vitia Hæmorrhoidum.

AD *Hæmorrhoidas*. Tolle cymas pulicariæ minoris.& pinse,& mitte in anũ trihus vicibus,
& postea puluerẽ de fungo,qui vesica lupina dicit̃,superpone. *Ad Hæmorrhoidas,quæ inte* F
rius sunt in intestinis,vnde æger facit sanguinẽ ad sellã die noctuq;. Omne calidũ comedat,& bibat,
qa de frigiditate sunt:& vtat̃ balneo calidæ aquæ,in qua sit absinthium,sampsucũ, & pulegiũ,
& cæteræ calidæ herbæ:& calefac latã tegulã,fac eũ sedere super sellam perforatã, & pone te-
gulã subtus,& asperge interdũ merũ desuper,vt fumus,& calor sursum saliat:hoc fac quotidie.
Et postea accipe zingiber & galangã,anisum,masti & cortices mali gra.& gallas, & hypocysti:
hæc oĩa coq; in libra j.vini vsq; ad unc.iiij.& bibat:hoc quoq; faciat ter,vel quater,vel pluries:
& de hac decoctione pone in ꝑdicto fumigio sup tegulã.Comedat gallinas,anseres,ꝑdices,a-
gnos nõ multũ pingues,arietẽ infra annũ,nõ pisces,nõ fructũ:oĩa ꝑdicta assata comedat,& qñ
assaueris,asperge merũ super carnẽ porcinã guttatim:accipiat oĩa electuaria styptica, & bibat
vinũ albũ cũ aqua. *Ad idem*. Piper,aloen,saponẽ spatarẽticũ, puluerẽ gallæ, vnũ vitellum oui
assatum,nepitæ frondes,cymas rutæ,stercus hoĩs recens incende,& fac puluerẽ: hæc oĩa simul
tunde,& fac sicut cerotum,& cõfice cũ vitello oui,& succo saluiæ.& appone quousq; sanetur.
Emplastrum ad idem. Sume symphytum, auripigmentum, coria mali granati, ammoniacũ: fac
puluerem,& distempera cũ castorio, calaminthe, & terebinrhina: induc in panno,& impone.
Magdaleo ad idem. Rec. Gummi hederæ,saponẽ spatarenticum,panem siccum incisum,æquali G
pondere,fac magdaleonẽ longum v digitorum, & immitte. *Item ad idem*. Semẽ tassi subtiliter
pulerizatum,& super pinguissimã caricã seminatũ, si cũ eadẽ carica est immissum, vtilissimũ
est.Oleũ etiam fraxini iniectũ mire prodest. *Ad idem*. Atramentũ,alumen,carbonem,corticem
arboris nucis,separatim pulueriza:quæ cribellata, in melle ad medietatem decoque, & calidũ
distẽpera non nimis spissum:postea induc in panno lineo,& loco patienti ter,vel quater super-
pone.Itẽ gũmi hederæ coctũ in oleo lini supponat̃ hæmorrhoidibus,& intus mittatur.procul
dubio liberabitur. Et puluis radicis tassi combusti idem. facit. Et sanguisugæ prosunt positæ.
Vnguentum ad idem probatum. Saluiã,rutã,olibanũ,cerã,oleũ,& lac caprifici: liquefac, & cõmi-
sce,& vtere. *Ad idem*. Aristo.ro.fellis terræ: fac puluerẽ,& liga in iij. frustis panni, & olla plena
aceto forti bulliat,& ista iij.frusta desuper stẽt cũ suprascripto puluere: & calidũ quantum du-
rare poterit super ipsas pone:& leuando vnum,aliud ponas. *Ad idem*.Lappam manducabis.Et
castaneæ cortex,& galla coquantur in aqua,& dolẽtia loca frequenter inde abluantur, & satis
proficit. *Ad Hæmorrhoidas Intrinsecas,& Extrinsecas*.Rec.cyperi,millefolij, marrubij, mẽtastri,
plãtaginis,centũneruiæ æquale põdus,sed minus ponatur de marrubio,hæc oĩa tere,& cũ for-
ti vino distẽpera,& bibat æger octo diebus,vel amplius mane,& sero. *Ad Hæmorrhoidas*. Tolle H
corticẽ virginis nucis,& quercus,& aristolochiæ rotũdæ,& marinã spongiã,& pone ĩ testa no
ua calida calefacta ad ignẽ:induc in puluerẽ,& vnge ipsas hęmorrhoidas de calido melle,& po
stea superpone puluerẽ istũ. *Ad Ficus*.Rec.aristolochiæ rotũdæ,piperis nigri, æquale pondus,
fac puluerem,& sic utere. Herba calẽdula trita,& superposita multum iuuat. *Emplastrum ad Fi-
cum, qui apparet*. Mel,stercus pullinum,saponem gallicum,cymas lauri,& baccas commisce, &
superpone:tertia vero die solue,& inuenies sanũ: *Ad idem res probata*. Plantaginis M.iij, mille-
folij,mentastri,ante M.iiij.hæc omnia tere,& succũ exprime:cui piperis gra.viij. mastiches gra
na vij.commisce: & ieiunus bibe per triduũ, & renoua porionem diebus ix. *Ad Ficum qui san-
guinat*. Quinque folium in lactecaprino decoque, & bibe per triduum. Item corallos, chelido-
nium cum pipere,& cerussa tere,& distẽpera:ieiunus calicem vnum bibat plenum.optimũ est.
Ad idem. Radicis raphani rotellas manduca ix.ieiunus insusãs in melle diebus ix.

De Renalis Mictus signis, & cura.

SIgna eorum,qui lapidẽ patiuntur in uesica.Natura eorũ subtumida est,pruriginẽ patiuntur
in ano,& mingere nõ possunt:nascitur hæc causa magis infantibus,q̃ iuuenibus, qui mino-
res lapides mingunt. *Cura*. Petroselini semen, apij semen, betonicæ, saxifragiæ, zingiberis,

clemi

A elemi*,radicem seseli,arteriacæ.s.confectionis,baccarũ lauri,urticæ maioris semẽ,asari radicẽ, spicę,roris marini,costi hortulani,radicẽ cardui,radicẽ agari,marrubij albi,anisi,ana scru.i.mellis modicũ:teres oĩa:dabis qñ nõ febricitat,mane & sero, cum uino.Item gallum annicularum occide,& in grosserio eius inuenies albos lapides,quos cũ uino tere,&da febrienti cum tepida. *Al.enulæ.

De Mingentibus furfures.

Signa eorum qui furfures mingunt,quia per urinam in calice narãt:signa hæc si uideris,scias lapides maiores ualde in uesica baberi:natura enim illorũ si fuerit manibus fricata,intus redeũt lapilli,& ex confricatione in labiis uesicæ fit scabies,& emitrũrper urinam uelut furfures.*Cura.* Dulcia comedant,& lac caprinum mox mulctum bibant:si nõ febriunt,cancros fluuiales dabis comedendos. *Antidotum ad hoc.* Rec.cymini, seminis apii,melanthij,seseleos,ęquo põdere:cũ lacte,& melle,& cochlearia singula oĩa commisce:dabis in mane ieiuno cochlearium.Item oleram manducẽt,maluas,pastinacas,asparagos,oua sorbilia,succum hordei cum dulcore,& pipere comedant quotidie,& utãtur balneis. *Antidotum ad vesicæ præclusionem probatissimum.* Rec.saxifragiæ,spicæ,betonicæ,squinanthi,cinnamomi , carpobalsami,costi,absinhii,croci,suc.liquiri. acori,hyperici,rha pontici,chamæleontis,petroselini,dauci , ireos,opopanacis,ana unciã unã:
B cõfice,& utere.Itẽ,petroselini,saxifragiæ,apii succum simul bibat , & sanabiẽ.Item saxifragiæ, asari,gũmi,betonicæ,piperis,añ vnc.i,mellis librã unã,vinũ qđ sufficit:hoc in balneo bibat.*Ad vesicæ dolorem cura talis est.* In initio oleum rutaceum per clysterem ægro frequenter iniicias.Fœminæ uero matrix infundenda erit,& extrinsecus pectinem, & inguen ex oleo cyprino calido, & cum lana succida fasciabis. Aliqñ miscebis castorium si forte plus calidũ fieri oporteat:item clyster ex decoctione fœnigræci aut radicum maluę cum oleo mista,& calefacta:& si uesica stricta fuerit,subtili somẽto relaxare,& urinã adducere oportet. *Ad frangendum lapidem.* Succus radicis ualet: Vesicæ uero pariẽti calculum,adrianum si dederis cum decocto radicum alexãdriæ, & semine ocymi,aut brusci,siue asparagi,aut pleni pugilli ciceris rubei. Similiter porio Iustini, cum uino calido,si dederis,facit.Philanthropos calculos frangit.Mulsa lapidem in uesica frangit. *Ad petram vesicæ.* Recipe saxifragiam,grana Solis,petroselinũ, quinquefolia, asparagum, bruscum,agrimoniam:& coquantur oĩa in uino ut ad tertiam redeant:& postea cola,& adhibe paululum mellis,gariophyllorum drachmã unam,petræ de* lucubio drachmam unam:da ad bibendum mane tepidum quasi phialam unam:& si potest bibat succum erysimi, & ipsam herbã comedat. *Diachryson ad petram.* Recipe saxifragiæ,radicis brusci,asparagi,petroselini,apii,pi- *Al.lyncurix.
C peris,ana ʒ.I.grana Solis,alexandri,libystici semen,ana solidum unum,mellis quod sufficit. *Ad eos qui mingere non possunt.* Oleastri radicem,cyminum,& cepulas teras,& in oleo coquas, & sup pectinem ponas.Item parietariam tere,& calefactam super pectinẽ fascia,& miraberis. Item sanguis hirci triennalis,aut uetustiori cum decocto nardi,&*cinnamomi,et siccarum cicadarũ puluere datus,mirabiliter et cum celeritate lapidem expellit. *Al.cymini.

De Genitalium causis.

V*Nguentũ album pro Mentula.* Recipe olibani,mastiches,aloes,assæ fœtidæ,myrrhæ,ana vnc. i.cerussę vnc.ii:tẽperenẽ cũ melle,et sambuco,et ponanẽ in membro. *Aliud fuscum.* Pix grę ca,et aloe,cum melle tẽperentur. *Ad Vuluam stringendam:quasi uirgo sit.* Rec.myrrhæ,olibani, mastiches,colophoniæ,picis nigræ,arsenici,boli,gallæ,gypsi,cornu ceruini incensi, aristo.lõgæ et rotundæ,omnia æquali pondere:fac puluerem,et in uuluam iniice. *Puluis ad idem.* Recipe symphyti,aluminis,balaustii,myrrhæ,olibani,mastiche,colophoniæ,picis nigræ,boli,gallę,gypsi,cornu ceruini incẽsi,arist.rotundæ,galliæ,ana drac.v.fac puluerẽ,et in uuluã iniice, q̃ prius fomentetur aqua pluuiali,in qua cocta sint grana uuæ,cortex castaneæ,et pulegium. *Confectio ad idem.* Recipe symphyti,corticum mali gra.et mespilorum,et quercus, foliorum rosæ caninæ,
D hypocystidos,ana vn.i.maceris,cinnamomi,gariophillorum,nucis muscatæ,anisi,antheræ pulueris,ana vnc.v:ista omnia trita,et puluerizata collige cum aqua ros.uel pluuiali in qua rosæ decoctæ fuerint:et inde trochiscis formatis ad Solem siccentur:et quando opus fuerit, unum eorũ in aqua ro.uel pluuiali resolue,et inde stricta uulua post balneum diutissime somẽteẽ. Symphyti decoctio idem operatur. *Ad idem.* Tolle symphytum,et gallam, et gummi pineæ, et cinnamũ, et amentum dulce, et fac puluerem,et misce cum pauca aqua,et laua locum,et miraberis. *Ad menstrua prouocanda.* Recipe ammoniaci albi,galbani,opopanacis,aloes hepatici,colocynthidis interioris,myrrhæ,cicutæ seminis,ana drach.ii. tere,et cum succo porrorum confice,et fac pilulas ad modum pisi:et da drahcmas duas uel tres , in aqua tepida. *Item ad idem.* Ante dies iiii uenam de tibiis incide,aut tibias scarifica:aut in ambobus tali uenã incide, ita ut in una die unã incidas,et in alia aliam:et post hoc dabis tenues cibos:et sic post vij dies castorium cũ pulegio ad bibẽdũ dabis, aut calamentro:educit enim menstrua pulegiũ:et calamentum coctũ cum mulsa.Est autem tempus dandæ decoctionis uel potionis utile post balneum in sabanis,quia sic data multum operatur:et plus his dictamus : et sabina data similiter. Vtiliter etiã datur picra,q̃ recipit aloes drachmam i.Quando autem ex plenitudine,et pingui superfluitate retinenẽ menstrua,centaurii maioris succo,et radicibus minoris excludantur. *Ad idem.* In duabus aquæ partibus

tibus,& una uini,artemisiæ,& saluiæ,brathyos,calamenti,matrissyluæ,ana M i. allii quantũ de E
omnibus aliis, lẽto igne ad tertiam decoque:de quo ter in die fomentatio fiat mane,& meridie,
& sero eũti dormitũ.Climax detᷣ cũ decoctione cymini:q̃ Recipit elemi vnc. iiii, fœniculi vnc.
iii.piperis,sesami,syriaci,ana unc.ii.erucæ,seminis sileris montani,ana vnc.i.mellis,qđ sufficit.
*Item ad idem.*Artemisiæ rutę,dauci,dictami,phu,meu,nasturtii,ana:trita in aqua fac balneũ:&
da adbibendã trypheram magnã cũ aqua tepi. *Item ad idem.*Vrticæ maio.radicẽ,asari,hyperi-
ci,epithymi,polypodii,ana:hæc oĩa coque in uino ad medietatẽ:da mane,& sero. *Ad idẽ.*Bac
cas lauri xxxvii.tritas cũ uino bibat.Item accipe artemisiam,& rutam ęqualiter,& adde oleum
laurinum,& calefac parumper ad ignem,& facto ex panno pessario intinge,& in os uuluæ inii-
ce. *Ad sanguinem stringendũ.*Rec.myrrhę vnc.iii.cinamomi,mastiches,añ.vnc.ii.facto puluere,
accipiat cũ succo strychni,uel morellæ. *Siqua mulier post partũ se purgare nõ poterit.* Esdræ potio
nẽ,aut Eucharistũ accipiat:uel solũ suffumigiũ de fungis siccis aut de assa,aut phiala plena suc-
co caulium.Sotira,& tryphera accepta menstrua educit. *Ad menstrua superflua.*Aluminis scissi,
myrrhæ,rubi,thuris,ana vnc.i.tere,& cum aceto confice pessarium de lana munda: & intinctũ
in eo suppone uuluæ. *Ad idem.*Recipe sponsam Solis,& tere,& succũ da adbibendum.Pastellũ
uero in uulua suppone,& athanasiam dabis. *Ad menstrua prouocanda.*Ex sagapeno,opopanace, F
myrrha,& felle fac pessarium. *Ad sanguinis profluuium.* Fęcem quæ ex quercu exit da ad biben
dum mulieri cum aqua calida pluuiali. *Ad idem.*Accipe lignum syluatici lybistici , & mediam
corticem quercus,& testas marinas rubras,quæ inueniũtur iuxta mare:& pone in uase aliquo,
et fac bullire ad ignem cum aqua pluuiali,et somenta.Item tolle polygonõ, et coque cum aqua
pluuiali,et da ut bibat. *Vt mulier concipiat.* In nouem phialis optimi uini mitte nouem rotulas
mandragorę,et fœniculi radices tres,et ad tertiam bullire fac,et bene cola:et phiala mellis addi
ta,nouies nouem grana piperis sparge in puluerem, et iterum aliquantulum bullire pmitte:qñ
• Al iii. autem infrigidatum fuerit,tempore menstruorum per †vii dies bibat mane phialam unam:et in
obscuro loco iaceat,remotis amicis præter pedissequã,quæ eã custodiat:circa sextam uero ho-
ram pullus gallinaceus elixus,cũ pipere,aniso,et modico aneto cõditus , simul cum iure suo of-
feratur,ut manducet,et de iusculo ad satietatem bibat : uinum leue,et modicum accipiat: et in
nocte iaceat cum uiro:et uir eius uespere,et mane diacameron,aut climacem , aut alexandrinã
sumat. *Ad cõcipiendũ eadem die sine periculo.*Myrrhæ.ʒ.i.piperis grana xl.staphidis agriæ scrup.
ĩ.dabis in uino post balneum.Item nepitam cum uino coque ad tertiam,et mitte ibi calamentũ
aromaticum,galangam,irim illyricam,spicam nardi,æquo pondere:coque ad tertiã, et da ut bi G
bat per tres dies ieiuno.Itẽ centaurium cum foliis tere,et misce cum aqua,et fac pilulas ad simi
litudinem ossis dactyli,et inuolue cum terebinthina,et desuper mitte lanam,ne terebinthina ca
dat,et iniice. Item uiscum qui est in arboribus tritũ cũ uino da bibere menstruo incipiente , aut
desinente.Item in phialis nouem optimi uini de radice herbæ barbæ syluanæ lib.j.coque ad me
dietatẽ:et decolato succo,mellis adde phialas duas,et pulueris cymi.vnc.i.et modicũ fac bulli-
re:tẽpore uero mẽstruali per quinq; dies singulas phialas ieiunæ propina mane: et sero in deco
ctione illius herbæ sedeat,diuq; calefiat,et sic cum uiro suo coeat.Item coaguli leporis, corticũ
mandragoræ,ana.ʒ.iii,opij.ʒ.ii.trita cum melle despumato confice:et mane ad modũ auellanæ
maioris cũ tepido uino sumat nõ ieiuna.Item testiculi cerui puluerizati,et in uino bibiti , et fel
capreoli suppositum,idem præstant. *Item ut mulier concipiat.*Leporis uuluam assatam,tere,et da
† Al.cum. cum uino in balneo†in sabanis sedenti ut bibat:et in ipsa die aut nocte si tacta fuerit à uiro sta-
tim concipiet. *Potio ad eas quæ non concipiunt,& quibus menstrua non apparent.* Rec.matrissyluæ,
rutæ,artemisiæ,cicutæ,radicum brancæ ursinæ singularum fasciculos : quæ pinsitæ,et mistæ cũ
uino albo usq; ad tertiam coquãtur:et eidem decoctioni cochlearia tria de cinere de corde cer
ui adhibeantur prius q̃ ad tertiã redeat decoctio:deinde coletur cum panno, et colaturæ adhi- H
beantur tria cochlearia olei,et tragacãthæ drachmæ tres de Cõstãtinopoli,et simul omnia bul-
liant:et unaquaq; die mane accipiat phialam unam illa cui necesse est. *Si matrix descenderit.*Cũ
• Al.asphaltũ. bonis odoribus nares suffumigabis:sin minus,*aspalathũ sit inferius fumigatum ita,ut in uuluã
fumus ingrediatur:et pessarium de styrace calamita cũ lana succida imponatur: Si uero uolue-
ris ut cõcipiat,prius purgetur cum theodorico anacardino, et post purgationem balneetur . Et
coagulum leporis in balneo bibat,et etiam uiro suo tribuat:et post cũ ipso iaceat : et si coagulũ
fuerit masculi,masculum:si fœminæ,fœminã concipiet. *Vt mulier non abortiat, & fœtum conti-
neat.*Cancrum fluuialem contere,et in uino ueteri da ad bibendum. Aut leporem prægnantem
uiuum accipe,et tolle ei catulos de uẽtre,et coagulum eius cum uino potui dato,et ultra nõ eii
ciet. *Vnguentum ad omnes dolores matricis post partum.*Rec.adipis pullini,sampsuci,añ uncias se
ptem,myrrhę uncias duas,butyri,cerę,ana uncias sex,adipis anserini,medullę ceruinę,terebin
thinæ,casię,mellis,ana uncias septem,aloes uncias duas:confice,et utere. *Ad idem.*Fac bullire
• Al.uelum. oleum , et anethum , et mitte unum * birrum de lana succida : et calidum pone ad matricem.

Ad apostema. Succus frondium porrorum , succus cichorii , uel heliotropii succus petrose-
lini , æquali pondere , puluis ferruginis , puluis paleæ hordei : hęc omnia bulliant , et bibat.

A *Si matrix foras exierit, aut tumorem habuerit.* Folia cicutæ, abrotani, herbæ camphoratæ, *pinse fortiter, & pone desuper. *Ad retinendum partum.* Spolium serpentis cum mica panis dabis comedendum nescienti, mire prodest. *Ad matricem reuocandam.* Testas ouorũ gallinæ, ex quibus pulli excluduntur, incende: deinde superasperge picem nigram, & superextẽde, & reuocabitur ex toto. *Ad excitandum mulieris libidinem.* Sanguis uerspertilionis in floccello lanæ collectus nescienti sub capite ponatur, *Al. camphoræ.

De passionibus genuum, & tibiarum.

CEntri galli succus, genibus, & cruribus ad ignem uel ad solem illinitus oẽm dolorẽ extirpat, & neruorum contractionem penitus tollit. probatum est. *Ad ulcera tibiarum.* Fel caprinum cũ resina, & cerusa misce, & pone super ulcera. *Emplastrum ad inflationem, quæ fit in cruribus, & in coxis.* Stercus columbinũ albũ cũ forti aceto mistũ, & tritum, & in aluta inductũ superpone. *Aliud probatum ad inflationem, quæ fit cum rubore, & calore.* Farinã hordei, & fabę tolle, & in aqua coque, & superpone. *Ad omnem Vlcerationem tibiarum, cicatricem, uel maculam nigram, uel albã.* Pulueris plũbi usti facti cũ ligno auellanæ, aut lẽtisci vnc. viii. olibani, myrrhæ aloes, mastiches, ana unc. i. oleum uiride, & modicum aceti exagita miscendo in corpus unum, & in foliis hederę
B inductũ superpone. *Ad tumorem genu.* Fac bullire, radicẽ brusci bene, & postea pinse cũ axungia, & pauco *saluiæ, & infascia. oẽm tumorẽ tollit. *Vnguentum ad tibias fractas de phlegmate salso.* Folia persici, hederæ terrestris, colophoniã, picẽ, oleũ de spica, oleũ cõmune, sepũ, & cerã, & lithargyrũ de auro, *Ad dolorem genuum.* Bibe succũ rutæ. *Pro dolore podagræ.* Tere, & fac puluerẽ de gith, & unge ubi dolor est, superpone stagnũ, et insuper stupã unge de ipso puluere, et statim dolor receder. *Vnguentum ad idem, & ad qualemcunque dolorem.* Rec. mastiches. olibani, ana. ℥. i. adipem ursinum, et albumen ouorũ insimul misce: et accipe cymulas uirides lentisci, et tolle ex eis succum: et adiunge uetus oleũ, et distempera: et fac unguentum theodoricon emperiston: ischiadicis, et podagricis subuenit: idem facit philantropos. *Ad idem.* Rec. gariophyllorũ, zingiberis cinnamomi, ana vnc. ii. hermodactylorum vnc. v. costi, diagridii, ana unc. ii. mellis, qđ sufficit. *Item ad calidam.* Succus radicis filicis cum oleo roseo mistus, et inunctus prodest. *Al. saluiæ.

Ad hominem subtiliandum.

PVluis †ciricus uel ciricon, utilis ad pinguẽ hominẽ subtiliandum, et crassitiem superfluã deponendam, ita ut ad temperiem tenuitatis, et siccitatis patiẽtem deducat: curat ẽt leprosos et herniosos, pruriginosos, et scabiosos: et siqs hoc usus fuerit, podagrico, uel arthritico, seu alio †Al. assyricus.
C aliquo dolore nõ molestabiť. Quicunq; hoc puluere fricari uoluerit, in balneo postquam sudare cœperit, fricetť, et hoc tribus diebus uel amplius ĩterpositis: diebus aũt quibus utitur, nullo unguento patiẽs fricetť: à pipere, et salsamentis, et acrimoniis caueat. Rec †nitri assati, ‡myrrhę assatæ, sulfuris uiui, opocissi. i. succi hederę, iridis illiricę, añ unc. iiii. baccarũ lauri siccarũ, sampsuci, ellebori albi, pumicis marini assati, chamæleõtis nigri, pyrethri, sinapis, gallæ alexãdrinæ, peucedani, pollinis fœnigræci, cimoliæ, tartari, aristolochiæ longæ, et rotundæ, gith, orobi, piperis nigri. caulis agrestis, struthii, cardamomi, marrubii, cãtharidũ, succi sicci elaterii, añ. ℥. ii. confice sic. hæc oĩa subtiliter tere, et in uase uitreo conde, et qñ opus fuerit, utere. *Electuarium ad idem.* Recipe gariophyllorũ, spicæ, galãgæ, zingiberis, añ. ℥. s. sacchari lib. ii. et semis, musci scrup. i. saccharũ coque cũ aqua rosata, et ipsa pigmẽta pinse diligẽter, et misce cũ ipsis saccharũ, sup ignẽ semper agitando, et qñ decoctum fuerit, infunde super marmor. *Ad hominem nimis crassum.* Imple patellã floribus auellanæ, et superfuso uino agita fortiter, et bulliat die ac nocte: et semp qñ siccatur, funde uinũ: et cola, et bibat ieiunus vnc. iii. per dies qnq;, et comedat ad prãdiũ: hoc faciat mense Februario. *Ad idem.* Tolle tartarum, et fac puceluerẽ, et de omni cibo intincto in eo comede: desiccat enim pinguedinẽ. Hiera rufina scabiosis, et leprosis utilissima, *Vnguentum ad* †Al. nitri, asari.
D *mala nascentia.* Aloes, olibani, mastichles, myrrhæ, arsenici, boli armeni, colophoniæ, sandarachæ, terebinthinæ, æruginis cãpanæ, spumæ argenti, galbani, ammoniaci, sagapeni, resinæ gummi psici, picis naualis, ana lib. ij. tragacanthæ, aristolochiæ *longæ, gõphitæ, castorii, floris plumbi, ana unc. iiii, ceræ libras duas, sepi taurini unc. iiii. *Oleum frumenti ad scabiem, & ad herpetas, quod ita conficitur.* Pone frumẽtũ inter duo ferramẽta calida, et exprime fortiter oleũ *Ad sacrum ignem.* Accipe picẽ, et uitellũ oui crudi, et fac emplastrũ, et pone desuper. Vnguentum ẽt de oleo frumẽti, probatũ est. *Ad morfeam nigram.* Erysimon cum uino bibat, et sanabiť. *Ad sanguinem stringendum undecunq; exeat.* Testiculos in aceto pone, pedes infrigida, et statim cessabit. *Ad carbunculos.* In primis liga maluas coctas cum butyro uel sagimine, et appone, et mutetur in die: deinde appone emplastrũ istud, quod carbunculũ cito aperit. Rec. ficuũ pinguium passarũ, cæpæ coctæ galbani, ammoniaci, lactis mulieris, maluarũ coctarum, carbonum, uel cinerũ uitis uineæ, testudinis uiuæ unius, pinguedinis porci recentis uel ueteris, æquale põdus, tere, & appone, usq; dum aperiat. *Ad idem.* Accipe cinerem pruni, & distempera cum uitellis ouorum, & pone super: et postea accipe ficus siccas, et parum olei, et arsenici, et tempera totũ simul, et appone: deinde appone terebinthinam, et galbanum, quando putredo exire cęperit. Si multi carbunculi *Al. rotundæ.

exierint

exierint,tolle sanguinem de brachiis,& da laxatiuum. *Ad pustulas quas habet infans in manibus,* E
& pedibus ultra modũ. Accipe scillã,& hyoscyamum ipsam herbam,& sambuci siõdes, æquo põ
dere,& pinsito,& coque in aceto inde multum,& appone. *Ad omnia apostemata exteriora, siue*
tumores. Agrimoniã,uerbenã,quinquefolium,æquis si teres,& impones,ponderibus,cum acero
coquas adiecta semperuiua sanabis. *Ad rumpendum apostema.* Fermentum,olibanum,axungia,
lac fœminæ. *Ad apostema subtiliandũ.* Libysticum feruefacias in aqua,pinsito cum pinguedine,&
pone desuper. *Ad sacrum ignem,uel calorem membrorum, qui per aliquam occasionem nascitur.*
Rec.Sisymbrii,rutæ,rubi,solani,oĩum quatuor cymarum M j,radicis lilii domestici unc.j,aloes
ʒ.ii.cymini unc.i.albumen oui unum,aceti phialam unam,olei phialã unam: prædictas herbas
tere fortiter,& succum earum cũ prædictis commisce,fortiterq; cola, & cum penna unge loca
languentia,& miraberis. *Ad scabiem* Radices lapathioli coque,& axungiam porcinam cum eis
uehementer tere,& argentum uiuum cum cinere,& sputo distempera, & cum eis misce,& *ue-
hementer cõfice: inunge,& miraberis. *Vnguentum ad pustulas,uel lepram,siue pruritum.* Florem ti
thymali cum aceto coque fortiter,& oleum modicum misce,& inunge usq; dum sanus fuerit.

De modo dignoscendi cancrum à carbunculo.

SIc poteris dignoscere cancrum à carbunculo in principio. Carbunculus quippe durus est,& F
rubens nimis,& ardẽs,& dolet quamplurimũ in ossibus,& neruis,& cito facit caput. Sed cã-
cer non tñ rubet, neq; tñ dolet,sed durior est,& non tam cito facit caput, & plus occupat: qui
quando mollescere incipit persora cum ferro quasi carbũculum:& nepitæ,apii,betonicæ, agri-
* Al. centũfolii. moniæ,chamædryos,*trifolii,satureię,pimpinellæ,subtusillę,cardui,fragifolii,millefolii,ana M
unum,teras,& cum uino,& pipere dabis in potũ mane,et sero. *Item alia optima,sed ualde grauior.*
Aloes drachmas duas,aristolochiæ longæ drachmas quinq;,sanguinis draconis drachmas tres,
castorii ʒ.ii.pæoniæ.ʒ.v.thuris,mirrhæ ana.ʒ.iiii.ammoniaci.ʒ.ii.succi saluiæ uel foliorũ ana.ʒ.
iii: decoque usq; ad dimidium lento igne,ipsumq; in uase picato mitte: et pigmenta in linteolo
mundissimo ligata in medium liquorem pẽdere facias: et de populo arbore puluerem facias: de
supradicta potione calicem medium dabis quotidie, et de puluere populi quantũ tribus digitis
leuare poteris in uino cocto distẽperato. *Ad idem.* Accipe albi secessus canis,prassii,plãtaginis,
añ unc.s.calcis uiuę.ʒ.ii: pulueriza totũ,et supra malũ pone: et postea pone unguẽtũ marciatõ,
mane,et sero muta illud,et ablue in omni mutatione de uino calido. Si uero aliqua pars mortuę
carnis remãserit,abscinde cũ ferro. Si aũt lõgi tp̃is fuerit malum,et per prædicta sanari non po-
terit,oportet incidere circumcirca,et postea apponere prædicta. *Ad idem.* Lenticulæ,quæ in sta- G
gnis nascitur,uel fontibus,uel aliis aquis,succus supra cancrũ positus eum occidit. Similiter fa-
cit doliachæ succus cũ porcina pinguedine mistus: et ipsa herba pinsita,et superposita cum suc-
co, et pinguedine dictis prodest ualde. *Ad idem.* Succum ebuli,succũ aristolochiæ rotundæ, aut
puluerem eius,et albumen oui fortiter commisce,sed non ut durum sit, sed molle: et taliter to-
tũ cancrum ex eo penna linies,et de frondibus septemneruiæ illum cooperies: sed per singulos
dies mane,et sero mutabis,et qñ mutare uolueris,cum penna in uino infusa cãcrũ prius ablue,
* Al. non et unge doctrina supradicta. *Puluis ad cancrum.* Calcis uiuæ *nouies ablutæ,nouem grana pipe-
ris,auripigmenti,aceti,et mellis,et farinæ hordei: fac focaciolã, et sub testa coque usq; dum in-
cendatur: et pinsito,et facit puluerẽ,et ubi opus fuerit,mitte. *Vnguentum ad serpiginem,& carnẽ*
mortuam manducandam. Rec.aristolochiam rotundam,radices enulę,cortices caprifici,cortices
alburni,lotium hominis: hæc omnia simul coque fortiter: postea pinse,et confice cum axungia,
et utere. *Ad cancrum.* Vlcus primum forti,et calido aceto bene laua: deinde cum pãno lineo de-
tergendo exicca: quo facto,puluerem gallæ subtilem superasperge: hoc fac bis uel ter in die,do
nec sanetur. *Ad idem.* Sume mentastrum,et eo siccato fortiter frica inter manus: cui mentastro
tertiã partẽ salis misce,et simul oĩa fortiter tere: quibus tritis super stipites ardẽtes pone,ut utrũ H
que bñ comburatur: quod qñ fuerit cõbustum,bene iterũ teratur,quorum puluis ter die asper-
gatur. *Pro carne sananda.* Linguæ bouis radicem tere, succum cuius ut pastillum superpone.
Res probata ad cancrosa uulnera,quæ depascuntur in circuitu. Accipe quotquot habere poteris felli-
culorum,et scinde,et extrahe succum, ut sit dimidia phiala: sed prius laua plagam de uino tepi-
do: et tũc accipe tres petiolas de panno lineo,et in succo illo infunde,et ad ignem calefactę una
post aliam super uulnus apponantur: et postea de farina tenuissima panis hordeacei cum supra-
dicto succo eidem plagæ superponatur. *Ad cancrum res probata.* Caput gruis, et uentriculum,
cum petris omnibus quæ in eis sunt sicca in furno,et fac puluerem,et superasperge: hoc non so
lum cancrum,sed omnia uulnera sanat. *Item aliud probatum ad idem.* Mustellam uiuam mitte
in ollam nouam, et bene cooperi de tegula, et argilla, et mitte in furnum calidum: et ea com-
busta fac puluerem, et de ostreę testa similiter: et asperge: et post diem tertium laua de uino.
Probatum ad fistulam. Accipe terram franeigenam, et galetum idest gallam rotundam, et
pulueriza, et pone desuper, et sanabitur. Cortice quercino siccetur fistula primo. Postea
sanatur; si mumia sæpe bibatur. Maiorum pulchris hominum, quæ est rapta sepulchris.

A *Ad ſcabiem probatum*, Accipe ſigiam græcã,& olei cõis partem i,& duas aceti, & coque in mo
dum unguenti,& unge in balneo. *Puluis ad cancrũ*. Rec.atramẽti,ſarcocollæ,amenti ſalſi,& dul
cis,ſalis gemmæ,olibani,maſtiches,ana unc.i.piperis unc.vi. *Ad idem*. Brancã lupinã,quæ infe-
rius eſt rotũda tere,cũ ſale,& fuligine, & parum de ſanguine,& pone eo mortuo. Ad ſanãdum,
puluerem aloes pone. *Ad carnem malam,uel ad cancrum*. Pinſe tartarum fortiter temperatum,cũ
melle,& mitte in panno lineo,& liga cum licio,& mitte in ſoco ut ardeat:& ſac puluerem,& ſu
perpone. Item teſtam allii,ſabas,& panem frumenti incende in olla, & cum iſto puluere miſce
puluerem gallæ,& ſalis: laua prius de uino,& poſtea ſparge de hoc in die bis uel ter.

De fiſtula,

AD *fiſtulam*. Radicẽ lapathioli,qui ruſum ſemẽ habet in fiſtula mitte:et donec purgata fue-
rit,per ſingulos dies ſingulas radices mutabis:et quando purgata fuerit,cognoſces, q͠a nõ
ut aqua pus,ſed quaſi putredo fluit tñ:quando aũt hoc uideris hoc unguento ſanabiẽ:Rec.picẽ
galbanum,ammoniacum,aloen,ſepum porcinum non multum,ceram, et parũ olei : prædictas
guttas,et gummi genera,et picẽ,et aloen æqualiter cõmiſta liqua ad ignem:et poſtea ceram, et
ſepum ſemotim liqueſacta deſuper addas,et agita donec conficiaẽ. *Ad fiſtulam*. Raphanum pulue
B rizatum,et quolibet modo fiſtulis immiſſum,antea tamen ex aceto ipſa fiſtula ualde abluta,ua-
let: et modo quodcunq; ſuperpoſitum: et infra,uel intra eã liberat. *Ad idem*. Sume herbam eſcu
minatam nomine,et tere: cuius ſuccum infirmanti mane,quando ieiunus fuerit,da ad potandũ;
et de ipſo ſucco per ipſum ſoramen pone donec ſanus fiat æger. Item accipe coſtam ſolii rapha-
ni,et mitte uſq; ad profundũ plagæ ita,ut ſanguis egrediaẽ,aliquanto ſpatio intermiſſo accipiaẽ
ſel taurinũ,et caleſacito ita,ut duriciẽ ꝑdat: et oſſa gallinarum cõbuſta, et in ſubtiliſſimũ pulue
rem redacta: ex his ellychnium cõponatur,et ad fundũ plagæ mittaẽ : et interdũ ellychnium de
cõbuſto puluere ſaccharo aſpergatur,et ipſum interdũ minuas,donec ſanetur fiſtula. *Ad idem*.
Sepi arietis unc.i,gũmi unc.s.colophoniæ.ʒ.ii.s.opopanacis,ariſtolochiæ lõgæ,ſarcocollæ,æris
uiridis ana ʒ.ii.ceræ citrinæ ʒ.ii,terẽda tere,et de oleo parũ pone,ut poſſint ibi tẽperari: et ſuper
ignẽ pone donec ſepũ,et gũmi genera liqueſiant: et utere q͠n opus fuerit. *Ad fiſtulas tollendas, & uermes occidendos*. Succũ plantaginis mitte ſæpius. *Item ad idem*. Potentillam bibat per dies xxx.
probatũ eſt. *Ad fiſtulam claudendam*. Thus maſculũ diligẽter tere cum uino ueteri, et inde per un
ge. *Ad idẽ*. Accippe in primis de carne ſalſa lardonẽ,et mitte ibi per iii dies,et poſtea emplaſtrũ
fac hoc modo: Accipe frondes libyſticiſyluatici,et tere fortiter,et miſce ibi de ſale cocto pulue
C rizato tantum,quantum ſunt frondes: deinde adde axungiam ueterem ſufficienter: et tere om-
nia hæc in ſimul,et fac emplaſtrum. *Ad idem*. Accipe tithymalum cũ ſua radice,et mitte in cliba
no ut exicceẽ,et fac puluerem,et inſuffla intꝰ. Item accipe piper,aloen galbanum,cerã, et oleũ,
et ſac emplaſtrũ,et utere. *Ad idem*. Pone emplaſtrũ de farina,et alburno,et ſinapi,et ſale cocto,et
de calce extincta,et de ſapone* ſpatulano,et de capitello per ix dies: deinde tere tres cymas ru- *Al.ſpataretico.
bi,et tres urtice per tres dies. Item piper,allium,ficus ſiccas,radicem petroſelini: miſce, et tere ſi
mul,et fac emplaſtrum,et ſuperpone,et ſtatim interficiet. Itẽ accipe marmor, quod uidetur eſſe
ſicut ſal,et fac puluerẽ,inſuffla intus. *Ad idem*. Accipe farinã lupini,raphani,ſinapis mel arſum,
alburni carbonem : omnibus tritis diſtempera,cum ſapone ſpathulano: et admiſto de capitello
fac tentatam de licio torto ad menſuram fiſtulæ,et ablue eam mane et ſero de capitello.

De paralyſi,

HIera fortiſſima G.theodoricõ emperiſtõ;potio ſancti Pauli,et opopyri,paralyticis, arthri-
ticis,et aliis diuerſis cauſis ſuccurrit. *Potio ad paralyſin Ioannis filij Liguri medici*. Rec. mãdra
goræ un.iiii,caſtorii unc.iii.piperis grana ccc,nepitæ manũ plenã,uini optimi phialas xxiiii: bul
liar ad medietatẽ,et ieiunus bibat phialã i.et uſq; ad nonã ieiunet. *Ad idẽ*. Rec,ſaluiæ,ſatureiæ,
D dictami,ſabinæ,mẽthæ nigræ,cerfolii,ſoliorũ teneræ lauri,q̃nq; ſolij,betonicæ,febrifugæ,peu-
cedani,agrimoniæ,pimpinellæ,artemiſiæ,chamædryos,hiperici,milleſolii,balſamitæ,pulegii,tri
folii,hypocyſtidos,hyſſopi,praſſii,origani,ana M i: dabis cum uino. probatum eſt. *Vnguentum ad paralyſin*. Rec.ſabinæ pulueris,ſaluiæ,menthæ,ocymi,pulueris urticæ,balſamitæ pulueris,añ
unc.ii.olei lauri phialã i,ceræ lib.i.olei,ʒʒ,ana.unc.vi.oĩa arbitrio tuo tere,et coque, unge. *Ad idem*. Herbam centumneruiam,ideſt barbam ſyluanam laua cum nouem aquis,et tere,et in ſuc
co adde duo cochlearia mellis,et ſic unge digitos in phialis: da primo galli cãtu,ſi laxat nõ eua
det. *Item ad arthriticum dolorem*. Accipe micã panis madeſactam aqua et tere: deinde diſtem-
pera cum ſucco morgellinæ,uel ſolatri,uel portulacæ,uel ſemperuiuæ,uel alicuiꝰ refrigeratiuæ:
deinde ſuperpone loco dolenti,primum inuncto oleo roſeo: poſtea uero ne nimis loca neruoſa
deſicceñ,adde emplaſtrum hoc: Rec.radicem altheæ,atq; ſemẽ lini,et coque in aqua atq; fomẽ
ta.ad ultimum accipe farinam lentis,et coque in quatuor partibus mellis,et aqua quantum ſuffi
cit,et ſic ſuperpone. probatum eſt.. *Vnguentum ad guttam*. Rec.radicis bryoniæ, corticis media
ni ſãbuci,abſinthii,rutæ,ſaluiæ,hederæ,chelidoniæ,arnogloſſi,ſaliuncæ,aloes,thuris,mellis,olei
ceræ quantũ tibi uideẽ,et cõfice, *Emplaſtrum ad idem*. Abſinthii,radicis ebuli,furfuris tritici,ſter
coris caprini: fac puluerẽ,acetũ mitte in cacabo, et ſalis ſatis. fac bulliat fortiter, et ſuperpone.

Item

Item unguentum ad guttam. Rec. rutæ, hederæ terrestris, absinthii, abrotani, barbę Iouis omnium E ante M i, sabinæ M ii: simul tere, et coque ī oleo, et butyro, & adipe taurino, uel uernecino ęqualiter: cola, & ubicunque fuerit gutta unge, & postea in albo panno indue, & pone.

De ratione medendi ad os fractum.

RECipe betonicæ, uiolæ albæ, panem mundum ad cernēdum, melangiæ, hederæ terrestris pilosellæ, agrimoniæ, sinimphæ, saluię, ne intumescat. Item betonica sanat, & tollit dolorē: saluia aufert dolorem: hedera terranea curat, & mundat: uiola sanat: plantago soluit dolorē, & mūdat: agrimonia, & pilosella sanant: melangia iuuat ut non claudaẽ uulnus. Quòd si ex oībus his habere non poteris, accipe saluiam, betonicam, hederam terraneam, uiolam, agrimoniam plantaginem: contere, & succum uino mistum, donec sanus sit ęger, solum accipiat potum. Foliis suprascriptorum deficientibus, radices indifferenter, aut puluerem, ad eundem accipies usum. Abstineat uero patiēs ne comedat herbas, caseum, lac, fructus, carnes nisi de castratis, oua, & panē nisi azymum, pultes. *Ad idem.* Rec. farinā de germano idest de siligine partes ii, absinthii partē unam tere, & misce cum melle, & panno impone, & de raso lardo superpone ei, & super plaga pone bis mutando per diem.

De plaga. F

AD *plagā.* Pilosellæ succum da bibere, si reiicit, morietur, si nō, uiuet: prima die plātaginem, & fragam in uino dabis: secūda die gariophyllatam adiunge prædicto uino: tertia die pilosellā: quarto die pimpinellā: quinto die hederā terrestrē: septemneruiā sexto die: trāsactis uero diebus septē, subtrahere debes singillatim, è cōuerso incipiens ab hedera usq; ad primā, quæ est fraga. *Antidotum contra plagas.* Angelicam, betonicā, agrimoniā, pilosellam, hederam terrestrē, septemneruiam, uiolam minorē de angelica, coque in uino, & potet tribus uicibus in die. Si sanguinauerit plaga, cum cultello minutatim incide urticam: & intinctam in forti aceto, pone in plaga: statimq; cessabit sanguinis fluxus. *Vnguentum ad plagas.* Anguillas coque in aqua, & collige adipē qui supernatauerit, & de gallinis, & de anseribus, & de scrofino sine sale: saluiæ succū; rutæ, absinthii, hederæ terrestris, līguæ canis, artemisiæ, matriculæ, cicutæ herbæ citri, hyoscyami, strycniboli, olibani, aloes, myrrhæ, ammoniaci, de speciebus añ unc.i. farinæ de molendino collectæ in gyro, dactyli ossium, croci orientalis, sandali, acaciæ, ceræ quātū sufficit, ut albū fiat. *Tractum ad aperiendum, purgandū, sanandum dolorē, & carnem mortuā, & carbunculū auferendū.* Rec. succi ebuli, absinthii, cymarū rubi, urticę, carui, apii, oīum ęqualiter, mellis cochleare unū, & albumen unius oui gallinæ, farinæ siliginis, uel cuius libet eorum, q̄ sunt ad tenuitatem i cōfi- G
ce: sic: Succos, & cætera pone in uase, & cōmiscendo exagita, donec spissum sit, et tenax: si plaga profunda sit, pone ex hoc ellychnium perunctum: si uero patula i. plana pone super pannum donec sanetur: si uero tractū nimiū desiccatur, renoua cum succo solius apii. *Vnguentum ad plagam.* Rec. ceræ citrinæ* unc.s. picis, colophoniæ, añ un.ii.s. sepi arietis unc.ii. infunde cū oleo, et pone sup ignē donec unguētū fiat. *Potio ad plagatos.* Betonicæ, agrimoniæ, fragifoliæ, asari, uiolæ, līguę bouis, ambrosiæ, plantaginis* minutæ, quinq; folii, hyperici, picis, linguæ ceruinæ, pimpinellę. añ M i: tere, et adde* aquæ li.iii. mellis cochlear unum i cola, et appone piperis grana c: et quanto frequentius biberit, tāto celerius sanabitur, sed à uenere abstineat, et oībus contrariis. *Ad idē.* Fac saginem de lardo, et accipe mel, et farinam de sigale, et uinum, et coque simul, et mitte super plagam. mire curat, et sanat. Item succus apii, et albumen oui, quibus adde puluerem thuris, et tantum de farina frumenti ut satis spissum sit. *Ad capitis plagam sic fit.* Diligenter inquire utrū longa sit, an non: an os fractum sit, an non. His præmissis, si profunda fuerit, et testa rupta primitus capillos tunde: et deinde panni ellychnium absq; ullo medicamine, uel lardi fructum excoriatum, iuxta plagæ quantitatem incisum, in ipso ossis hiatu, ne sanies irruens meningas sua putredine extēdat, uel aliquid morbi generet, pone: et post pone primo embrochā, q̄ sic fit: Vinū, et oleum H
et panē non ex toto arsum fac feruere in sartagine, uel aliquo uase: deinde unguētum fuscū unaquaq; die in plagella pone. Memento tñ, ut p̄dictum ellychniū semper adsit donec caro crescat. Quòd si os ruptum non fuerit, sue cum acu in duobus uel tribus locis: hoc dico si plaga magna fuerit: deinde tunsis capillis, embrocham prædictā ad p̄dictum terminum, et unguentum fuscū in plagella pone. *Ad plagam profundam cum lancea factam qualibet parte corporis excepto capite.* Primū pone lardū quantum tibi uidetur, et unguento fusco unge: et tunc pultes hoc modo cōpositas pone: Vinum, farinam, oleum commune, mel, rutā, saluiā, absinthium trita cum axūgia porcina oīa æquali pondere fac feruere in sartagine: quo facto, cum panno superpone quousq; plaga desiccet. Memēto ut unaquaq; die bis mutetur, nisi prima die, et lardum impone semp ęqualitate usq; ad vii dies: deinde unaquaq; die, prout caro solidescet, paulatim minue, quousq; plaga clausa uideatur: et tunc impone emplastrū aliquod. In capite autem non oportet imponere pultem hanc, sed embrocham p̄dictā: quia nō conuenit nisi pili nascanẽ, propter constrictionē pororū. *Vnguentum fuscum sic fit.* Recipe olei li.i. sepi, ceræ, añ unc.vi. picis unc.iii. saluiæ sisimbrii lentisci, sauinæ, allii, cymarum rutæ, ana M i: confice sic: Herbas cum seuo diu cōtusas cum oleo coque, et cola, deinde ceram adde, ultimo picem: quandoque liquefactum fuerit remoue, et usui reserua.

*minutæ
*Al. pinte

A reſerua. *Potio ad plagam ſanandam.* Rec. agrimoniam, betonicam, ſaluiam, plãtaginem, folia hederæ terreſtris, herbæ uenti: pinſitis his, confice cum uino, da bibere quouſq; ſanus ſit. *Emplaſtrum ad plagam ſanandam.* Rec. farinam filiginis, abſinthium, oleum de oliua, axungiam porcinam ueterem, mel quod ſufficit. *Vnguentum album.* Rec. ceruſæ ℥.iii. lithargyri unc.ii. maſtiches, condiſi, ana unc.i.s. olibani unc. olei roſei, & aceti quod ſufficit.

Ad oſſa fracta.

RAtio medendi oſſa fracta hæc eſt. Primũ prouide ut leuiſſimis manibus aptes ad propriũ locũ male inciſas fracturas: quo facto, ſal & mel in ſartagine cõpone, & diutiſſime feruere dimitte, & prout pati poterit, calidũ ſuperpone cum ſtupã, aut bõbace: deinde lignula recta plana ad inuicẽ reſtibus concatenata circumliga: hoc per triduum fieri neceſſe eſt. Poſt triduũ m uero, reiectis his, diu aqua calida fomenta, & facta fomentatione, agrippa, aut dialthæa, aut marciato circũlinies, & bombace uel ſtupa circũuolue: & ſic unguentum circumuoluere, & circumligare, & fomentare contemplata ætate, bis in die mane, & ueſpere oportet: uſq; ad xx.n. dies ſolidanẽ, habita tñ diligenti cura: iuuenis uero uſq; ad xvii. dies: ſenũ aũt uſq; ad xxi uel xxii, uel xxiiii: puerorum itaq; expectatio uſq; ad xv dies. In his ergo diebus conſtrictorium iuxta prædictã ra-
B tionem facies ita: Rec. olibani, maſtiches, ceræ, boli armeni, æquali pondere: cerã ſolue, & horũ puluerẽ triconizatum ſuperaſperge: & ad modũ ceroti coque, & tepidũ ſuperpone. Memento tñ ut prius ſapone, & aqua calida, uel aliquo tali optime lauerẽ: & ſic cerotum ſuperpone: non.n. adhæret appoſitũ, ꝑ ꝑ unguentũ. Oportet ẽt ſcire ſi ulcus affuerit: nõ.n. debet apponi in ulcere. Quòd ſi aliquo caſu accidente diſiuncta fuerit, ex utraq; parte trahatur manibus, ut ad priſtinũ locum redeat iunctura: quo facto, palma utrarumq; manuum locus conſtringatur: & poſtea fomẽtetẽ aqua calida: deinde circũliniatẽ agrippa, & tabulæ ſuperponãtur. Huius autẽ mutatio fiat de tertio in tertium diẽ ſemper cum fomẽtatione, & poſt, ſupraſcriptum cõſtrictorium appone. Si qua uero coſtarum hominis fracta fuerit, & interius plicata, coſtã hoc modo reduces ad exteriora: Fac cõſtitui ignẽ lõgũ ad longitudinẽ hominis, & nudus calefaciat uentrem, & coſtã: tũc uero habens mel coctum, unge manus utraſq; ex eo melle, & paulatim manibus perunctis blande tange locum, & trahe ſuauiter: ſic ſæpe facies trahendo, donec æqualis ſit aliis coſtis: deinde marciato, cęteriſq; unguẽtis foueatẽ, & emplaſtrum apoſtolicõ, uel diachryſu, uel aliqđ qđ libet, donec ſanetur, exterius ponatur. *Emplaſtrum diachryſu, quod latine aureum dicitur, oſſium fracturam ſanat: parotidas, glandulas ſanat: ſpleneticum, collum pedis, & hemicranium mire curat: apoſtemata*
C *& naſcentias, & carbunculos diſpergit: emproſthotonũ, uel cui in capite, uel ceruice, uel ſcapulis nerui contrahuntur, & omnem indignationem, uel phrenitin infantium ſanat.* Rec. colophoniæ, reſinę añ unc. ii. olei unc.iii. picis lib.i. olibani, auripigmenti, aluminis, añ unc.ii. aceti quod ſufficit. Parotidas, glandulas ſic incidas: Cutem ſuperincide ferro; deinde cũ hamulo ferreo ſubtiliſſimo glandulas ad te trahe: & tandiu àbſtrahe pelliculas circumcidẽdo, cum ſpathula, donec omnes uenulas earum habeas: & ſic embrocham de panno inceſo ſuperpone, uel aliquod idoneũ, ut ſanguis ſtringatur, & ſanies; embrocha tunc cauatura lauetur, deinde unguentum fuſcum apponatur.

De os fracto.

Ad os fractum. Cerebrum canis cum aceto calido diſtempera, & ſuperpone in pãno lineo: per tres dies dimitte. *Item ad os fractum uel ſciſſum.* Inſimul albumen oui cũ ſtuppa induc, & circũduc, & deſuper liga. *Ad idem.* Ceræ nouæ, ammoniaci, roſæ, myrrhæ, croci, añ. malagma facito, & in linteolo apponito. *Tractũ ad omnem plagã.* Aloes myrrhæ, libani, maſtiches, añ unc.i. picis, ceræ, colophoniæ, añ unc.ii. ſicca tere, liquida ſolue, cola per linteolum, fac magdaleonem.

De febribus, & diebus timendis.

R*Vbra ad febrẽ tollendam.* Rec. cymini, cozumbri, myrrhę, aniſi, croci, dauci cretici, hyoſcya-
D mi, añ unc.i. opii. ℥.i. ſeminis apii unc.i. mellis quod ſufficit. *Hydropoton ad febrem quotidianam, tertiana, ſed maxime quartanam, & ad omnes acceſſiones, & anguſtias: ſomnũ facit, faſtidiũ tollit, ſudorẽ prouocat.* Rec. ameos, myrrhę, aniſi, croci, hyoſcyami, opii, añ ℥.ii, chamedryos, apii, petroſelini, ſpermatis mãdragorę, thuris, añ ℥.i. mellis qđ ſufficit: dabis cũ aqua calida. *Ad quotidianã.* Si cũ typo fuerit, accipiat potionẽ rubram miſtã cũ hydropoto ante horas acceſſionis: poſt bibat aquã frigidã. Si uero frigus fuerit, magnum uinum bibat, aut aquam calidam. Si uero non ꝑ fuerit iſtud, accipiat panchreſton, poſt bibat mulſam. Si uero ſtomachus fuerit plenus humore, ut uomat, bibat oxymeli, quod recipit aceti phialas ii. mellis li.i. ſeminis radicis, & atriplicis: ana unc.i. quæ coquant uſq; ad medietatem, & ante acceſſionẽ bibat, & ieiunet una hora: poſtea ſi nõ uomuerit, accipiat aquam calidam, et bibat. De cibis, ius album mãducet de gallina cõfectũ cum oleo *phar. porcellos hędos: de uolatilibus, phaſianos, turdos, ꝑdices, ficedulas: de piſcib⁹, ſaxatiles, aut aſſos, aut elixos: de pomis, mala cydonia, et uuas, et mala granata: de uino, album et leue. *Potio probata ad frigiditatem, & febrem.* Rec. ſeminis trifolii acuti, opopanacis, ſerpylli, añ drach.iii. aniſi, fœniculi, amyli, apii, añ drach.ii. farinæ orobi unc.i. hæc ſimul tere, et pone in uino bono paululum: et poſt colligantur in modum uictorialis ponderis ſcrup.iii: dantur cum uino calido. *Electuarium quartanarys, & quotidianarys.* Rec. ſiler. piper. amyli, marathri, ana

unc.i.

unc.i.33.pyrethri,añ.3.iii,gariophyllorũ,galãgæ,añ.3.i.mellis qđ sufficit. *Ad quotidianam,tertia-* E
nam & quartanam. Rec.rosarũ 3.xx.facchari,3.xl,costi dulcis,rheubarbari ,arsenici, cinnamo-
mi,nardi,mastiches,spodii albi,sandali citrini,& albi, berberis, gariophyllorũ,croci,añ.3.ii.&
confice cũ syrupo uiolato:dosis eius.3.iii.ante accessionẽ,& post. *Epithema ut sudor febris exeat.*
Semẽ lini fac bulliat in aqua,induc in panno,& pone suꝑ stomachũ. *Ad quotidianas acutas in esta-*
te. Si habuerint turbidam urinam , ex sanguine est:prima,uel secunda die,uel usq; ad septimam
phlebotomabis. Si nimius feruor irruerit,hoc fac emplastrũ,uel epithema,quod ualet ad febrẽ
acutam.Succũ solani tẽpera cum farina hordei,& induc in pãno,& pone super stomachũ.Item
panem assatũ diu,ita ut fiat uelut carbo extinctus,postea tere,& cribra puluerẽ,& tẽpera cũ ui-
no,& fac epithema.Diæta utantur tali:succo ptisanæ expurgato hordeo: nam hordeũ positũ in
aqua una nocte,tundatᷣ,& ad mensuram unius phialæ ponatur in phialis quindecim aquæ,& co
quatur lento igne usq; ad tertiã partem,& coletur per linteolum:& utantur farre molli:& de po
mis,malo serico,aut dulcibus amygdalis,& pane in aqua,& de electuario supradicto. Quòd si ĩ
tp̃e autumni uenerit,& sine typo fuerit,similiter curabitᷣ.Si cũ typo,uomitum prouocabis cum
aqua calida,et oleo,aut cum oxymelite suprascripto.Et si fuerit cõstrictus, oxymeli catharticũ
dabis,qđ conficitᷣ sic:Mitte acetum,et mel,et elaterii scrup.s.uel sc̃dm uires ægroti. De cibis,su F
perius dictũ est.Quod si fuerit solutus,cibos stypticos damus.Potu utere uino græco.Si uero in
suo tp̃e uenerit cum typo,aut sine typo, primum catharticum dabis ad phlegma deponendum
i.diacalaminthes cum adriano,uel oẽs potiones calidas,ut picra,mulsa,athanasia, hydrocopiõ
cũ aqua calida:cibos suprascriptos:pannis autem,aut ceroniũ,aut oxyocroceum cũ cerotis.Ca
taplasma recipit hæc:Micam panis,fabæ,absinthii,farinæ fœnigræci,omnia æquali pondere:cõ
fice cum ouo molli assato,et cũ oleo laurino,aut cyprino,et induc in panno,et supra uiscera im
pone,expertum est. Si autem in tempore ueris, curabitur cum potione rubræ , et eldræ . Cibos
autem dabis,gallinas,carnes porcorum,et omnium uolatilium:de leguminibus,cicer,far:de ole
ribus,fœniculos,betas,coctana:de piscibus,saxatiles:uinum album,et leue.

De febribus tertianis cum typo.

Ad febres tertianas cum typo Mulsam potionem ante accessionis horam accipiat , et post bibat
aquam calidam. *Ad duplices tertianas.* Vtatur hydrocopio,et mulsa , et rubra quasi una potio-
ne. *Ad tertianam mixtam quotidiana.* Panchresto,rubra,hydrocopio , quasi una potione utantur.
Ad tertianas acutas. Si uomitu egẽt,ponatᷣ mel,et acetũ,quibus adhibeãtur atriplicis.3.iii. et utã
*Al. mole. tur.Si constipati fuerint, accipias pulueris * uiolæ unc.s.et bibant interpolato die cũ aqua frigi- G
da:et utantur epithemate,quod Recipit farinæ hordei unc.iii.rosæ siccæ unc.i.sandali albi. 3.s.
spodii 3.ii.mastiches.3.i.cãphoræ scrup.i. tẽpera cũ succo solani,et quasi unguento ungãtur,et
utanᷣ desuꝑ tegumẽto stuppæ:et bibãt quotidie succũ mali granati mane:et post vii.dies si uri-
na fuerit turbida,et rufa,et nihil superiora ꝓfuerint,balneo utaᷣ,et fomẽtetᷣ ex aqua et oleo, et
post fomẽtum phlebotometᷣ de media uena dextri brachii. *Epithema ad omnes acutas febres.* Rec.
ro.seminis portulacæ,sandali, albi,et rubri,añ.3.ii.tragacanthæ parum: tempera cum aqua ro-
sea,aut succo mali granati,uel uuæ lupinæ.Si uero uolueris ut dormiat,ungãtur frons,et nares,
et aures,ex oleo uiolato,et lacte mulieris:et pedes loti in aqua,in qua papauer,et semẽ lactucę,
uel ipsæ herbæ decoctę,sunt,unganᷣ. *Antidotum ad idem.* Rec.sandali albi,citrini,et rubei.3.i.tra
gacãthæ unc.s.ros.un.iii,facchari.3.iii.syrupi qđ sufficit.Cibos dabis succũ oryzæ,aut alicæ,ius
galli,pisces saxatiles,poma frigidissima:de oleribus,lactucas cum aceto,portulacas,solanũ, oẽs
cibos parũ salitos:dabis aquã frigidã,et mulsam de hydromelite:et si fuerit solutus, dabis ei cy
doniũ melle cõfectũ ita:Succi mali cydonii partẽ i,mellis partes ii:coque ad lentũ ignẽ, donec
ueniat ad spissitudinẽ mellis:et dabis exinde mulsam. *Epithema ad idem* . Rec.mastiches,thuris,
fœnigræci,seminis lini,farinæ hordei,croci,omnia æquali pondere : trita distempera cũ uitello H
ouorũ,et cum oleo,rosato hoc mõ cõfecto:Tolle oleũ,et rosas cũ rore suo,et mitte simul in pu-
teũ,aut in aquã uiuã ꝑ uiginti dies:postea tolle exinde,et pone ad Solẽ undecim diebus:postea
habeas ad umbrã.Hoc oleũ frigidissimũ est,et si unxeris igneã febrẽ de hoc oleo , mitigat eã,et
solet eã amputare.Hæc eadẽ febris si fuerit in autumno,curabitᷣ, si diatessaron tẽperabitur cum
uino,cum rubra,cũ mulsa.Cibandi sunt talibus ut est far,simila, et granum bene coctũ , carnes
pecudum,et pedes porcini,et gallinæ,uinum album,et leue . In tempore hyemis,si fuerit cũ ty-
*Al. laxatiuum. po,curabitᷣ cũ mulsa,et hydrocopio,et rubra:et si sine typo fuerit,prolongabitur:*lixopericum
al. lexipyreton. dabis cum aqua calida:cibos,carnes porcellorũ,cerebella eorũ,phasianos,et agrestia uolatilia .
Quod si fuerit in tp̃e ueris,curabitur potione rubra,et rosata simplici , q̃ Recipit croci oriẽtalis
3.i.traga.unc.i.succi liquiritiæ un.i.seminis citru.melo.añ un.i.rosæ unc.iiii.tẽpera cũ melle ros.
et aqua rosea. *Rhodosacchara ad idẽ.* Accipe rosarũ albarũ li.i.minutatim incide rosas,et frica bñ,
cum manibus ipsas cum saccharo,et pone in uase,et ligabis,ponasq; ad Solem lx diebus donec
bene coquatur,et nocte auferes. *Diacidonion ad idem.* Coctana mundabis interius,et exterius,
et coques cum aqua bene:et in una libra pomorum, pone ii lib. facchari , et iterum coques ad
spissitudinem : postea addes pulueris sandali rubri , et citrini , ana unc.s. spodii . 3. vi. rosæ

3.x.

A ʒ.x,feminis portulacæ.ʒ.iiij,ſucci liquiritiæ,ſucci rhu,traga.ſeminis cucu.añ.ʒ.ij,mannæ,caſiæ
fiſtu.añ.ʒ.vi.croci.ʒ.ij.maſtiches.i.camphoræ.ʒ.i adde ſyrupi uiolati ſimplicis quod ſufficit. Ci-
bos dabis,ſuccum oryzæ,aut alicæ,ius gallinæ,&c. ſicut ſuperius notum eſt.

De Febre Quartana cum typo.

Ad febrem quartanam cum typo,ſi fuerit in æſtate, ante horã acceſſionis dabis potionẽ mu-
ſam:ſi fuerit in hyeme,utantur potione diaſulfuris,& dialthææ unguento:de cibis,utanẽ rapis,
portis coctis,& farre,& ciceribus:de carnibus,porcina,agnina,pedibus porcinis,gallinis: de po
mis,malis cydonijs:de uino,neque leui,neque forti.

Ad Duplicem Quartanam.

Ad duplicem quartanam,Adriano,& Panchreſto temperatis utantur cum balſamo.Quarta-
na ſi fuerit tpe ueris,curabitur potione Eſdræ,miſta cum potione ſancti Pauli,& muſa enea.Vn
ctionem talem facimus:ſinapi ungimus dorſum ante unam horam acceſſionis:cibos aũt calidos
& ſtypticos damus,ut lepores,phaſianos,perdices,anates,anſeres:de leguminibus,granũ bene
coctum,cicer,fabã fractam:de oleribus,fœniculum,capita raparum,rutas agreſtes coctas,uinũ
rubrum & forte.In æſtate uero,ru.miſta cũ theriaca mundiſſima cum uino temperata damus:&
B unguento marciato ungimus totum corpus, ante unam horam acceſſionis propo ignem donec
ſudet,& ꝑterea hora acceſſionis:cibos aũt ſuperius diximus.Si tpe autũni uenerit,curabitur po
tione adriani,& diacalaminthes,& trochiſcis ꝓbaris ad quartanã: petrolæũ dabis ad bibendũ:
ungimus totũ corpus ante & retro dialthæa,& quotidie damus origanũ ad bibendũ, cibos uero
ut ſupra. *Vnguentum ad Quartanam.* Rec.cinnam.vnc.ij.croci vnc.i.myrrhæ,ſtyracis,ſagapeni,
añ vnc.v.laſeris vnc.iiij.gentianæ vnc.ij.mellis qđ ſufficit:da in modũ lupini,cũ aqua calida. *Ad
idem.* Oleo pulegino utere cũ nepita purgat ſtomachũ,& thoracẽ,cæteraq; membra,ita ut prius
utatur cõmiſtione ſancti Pauli,& calidarum potione, confricetur totũ corpus cũ uino auſtero.

De Febribus Ephemeris.

Ad Ephemeras febres. Si naſcãtur ex calore,utãtur tenui balneo, & fomẽtẽtur ex aqua calida,
& oleo:& bibãt aquam frigidam,uel tenue uinum:& utanẽ frigida dięta,ſcilicet cucurbita,por-
tulaca,malo martiano,uel ſyriaco uel ſucco mali granati:de carnibus,pipionibus,ſyluaticis uo
lucribus.Si aũt ex frigore fuerint,ungatur ſtomachus oleo maſtichino,qđ Recipit olei roſ. unc.
ij.maſtiches.ʒ.iij.coſti.ʒ.i.rutæ uiridis.ʒ.ij.ſimul in oleo coquãtur,& ex ea ungaẽ ſtomachus,&
detur potio diatrion pipereon. Diæta:accipiant pecorinam carnem unius anni & agninã,& pi-
C piones domeſticos,& bibant uinum rubrum & ſubtile, & ferantur ad balneum calidum.

De Synocha Febre.

Ad Synochã. Si ex ſanguine fit,uel ex cho.ru.phlebotoma in prima die uel ſecũda,aut ad ſum
mum in iij.die:ſi maſculus fuerit,in dextro:ſi fęmina,in ſiniſtro.Si uentrem habuerit conſtrictũ,
clyſterizabis ita:Accipe ſuccũ cantabri,& maluas tunſas,coquanẽ cum oleo, deinde colato per
linteum,& utere.Si autẽ deſiderauerit balneũ,concede ſibi, & utatur fomento ex calida,& oleo.
Diæta utatur tali:ſucco ptiſſanæ,et farre molli, et malis matianis,et ſyriacis, et pane in aqua.

De Homotono.

Homotonus curabitur ſic. Potionem roſatam ſuperius ſcriptam teneat ſub lingua uſq; dũ lique
ſcat,et ſaliuam eius glutiat.Vnctionem talem facimus:Oleo roſeo frequenter ungimus caput et
ꝑcordia.Epithema tale facimus:Rec.croci oriẽtalis vnc.s.maſtiches,olibani,añ vnc.i.ouorũ aſ-
ſorum uitelli quantum tibi uidetur: confice cũ oleo roſeo,et pauco aceti:ſuper ꝑcordia ponas.
Item alia vnctio. Oleum roſeum,cũ portulacæ ſucco,aut cũ ſucco uerbenæ, aut cũ ſuc. cucurbi-
tæ,ſuper præcordia pone.Diætã talẽ damus:ſuccũ alicæ et ſuccum oryzæ: à uino abſtineat,ſed
mulſam atticã damus. *Ad idem.* Si uentrem conſtrictũ habuerit,clyſterizabis cũ ſucco cantabri:
D aut bibat pſylliũ in tribus aquis lotam:et utaẽ mali granati ſucco,et malis, et pyris,et ſorbis ma
turis:et ungaẽ unctione,q̃ Recipit ſucci ſemperuiuæ,ſucci portulacæ,ſucci raſuræ cucur.olei ro.
añ.ʒ.i.et ungatur,ex his totum caput,pręter loca ubi cerebrum eſt.Epithemate utãtur ut ſupra.

De Cauſo.

Cauſus naſciẽ ex cholera rubra nimirũ ſicca circa ſubtiliores uenas hepatis.Quæ his ſignis co
gnoſcitur:et ſitis,et inſomnietas eſt magna,et alienatio proſequiẽ.et ſurditas,aut muti fiunt:qñ
hæc ſigna ante triduum habuerint,q̃ febris fiat,dolor capitis ſentiẽ, et buccinæ auriũ,ipſe dolor
cum forti ictu et tremore conficitur.Mederi oportet phlebotomo in principio curationis,et fri-
gida potione:et frigida adiutoria neceſſaria ſunt his,quæ ſupra diximus. Euacuetur aũt humor
cholericus,extinguatur,diſſoluatur per ſudorem,aut per uomitum, aut per uentris ſolutionem.
Certiſſime autem extinguitur ſi biberit aquam multam et nimis frigidam:etiam hydromeli bi-
bat:aut lauacrum intret ut ſudet,ſed non deſcendat in ſolium,nec diutius moretur.De eſcis ue-
ro nihil niſi ptiſſanam manducet.

De Nephritica Paſſione.

AD Nephriticã paſſionẽ ſi fuerit ex cho.ru.in dextro latere,detur ei muſa,uel iuſtinũ minus,
poſt elixaturam apij,et fœniculi,quæ cõficiatur ex corticibus eorũ in aqua coctis.Si fuerit

in finistro latere, ex phlegmate cholera nigra, detur ante adrianũ, & iustinum maius, cũ decocto apij,& petroselini macedonici.Si fuerit sine febre,uinũ bibat:si fuerit cũ febre,aquã.Et utantur emplastro ceronio,& fomententur cũ aqua calida,& succum crescionis per se bibant.Diæta uero,omnia calida& leuia:& utantur crescionibus,& alexandris,& urticis,petroselinis,& apio, & asparagis:de carnibus,porcina:agnina: hœdina; de uolatilibus,phasianis,perdicibus,,turdis, ficedulis:de leguminibus,cicere:de piscibus,nullatenus:de uino,claro & rubro utantur. E

De Pleuritide.

AD *Pleuritin.* Si fuerit ex sanguine,& spuerit sanguinem,phlebotoma de brachio eiusdẽ partis:& cozumbrum coctum in patella cum mel.plagellæ imponatur ita,ut refrigerata altera calida imponatur. Si fuerit cho.ru.utaẽ electuario,quod Recipit amygdalarũ vnc.ij.pineæ mundatæ vnc.ij.gummi saracenici vnc.i. † tragachanti albi uel rubri vnc.i.seminis citruli, melo. cucur.mũdatorum, añ vnc.j. tẽpera cũ decoctione epithymi:amygdalæ purgatæ teranẽ,& ex suc. aqua inficiaẽ,& ita bibat.Si ex phlegmate fuerit,accipiat pilulas ex sagapeno factas,& bibat decoctionem hyssopi cum aqua , uel puluere facto de caprifico cocto in pice in modum emplastri utatur. Diæta uero sit,pultes,far molle,& amygdalæ,& bibat aquam eorum.

† Al.fandali.

De Phrenitide. F

PHrenitis si fuerit tempore ueris,curabitur sic . Venã,quæ in medio fronte est post septẽ dies tãgimus:& eos sternutare facimus cũ melle albo,& euphorbij puluere:φ si sternutauerit,bonũ.Vnctionẽ facimus talem:oleo roseo,uel oleo uiolato frontem,& præcordia inũgimus:& sæpius faciem eius aqua frigida irrigamus,ut non dormiat. Si fuerit tpe æstatis,ungimus præcordia eius cũ oleo rosaceo & succo semperuiuæ . *Antidotum Basily, Hemitritæis omnibus.* Rec.costi, carpobalsami,celticę,gariophyllorum,añ ʒ.j,croci scrup.nardostachyos,meliloti,añ scrup.ij.casiæ fistulæ,semperuiui foliorũ,añ vnc.ij,mel.lib.i.aquæ lib.i.& s.aut ij.tere,& infunde. *Cataplasma ad oẽs Febres.* Rec.lini semẽ,hordeũ,fęnũgręcũ,absinthiũ,anethũ,apiũ,petroselinũ,lybisticũ, & lupinos,ex supradictis farina facta mittas oleũ desup,aut axũgiã ueterẽ: & facto ita cataplasmate,indue in linteolo,& calidũ super stomachũ impone:oĩbus diebus mutãdo,& calefaciẽdo.

De Diebus timendis.

QVisquis prima die cuiusq; mensis in infirmitatẽ ceciderit,sequẽs tertia dies est timẽda: quã si trãsierit,vsq; ad triginta dies euader.Qui uero secunda die deciderit,xiiij.timẽda est:quã si transierit,diu euadet,licet ægrotans. Qui autẽ iij.die deciderit,sine molestia liberabit in pximo.Et q in quarta die inciderit in infirmitatem,grauiter usq; ad xviij diẽ infirmus erit , sed euadet.Quinta die ægrotãs,licet grauiter patiaẽ,euadet. Sexta die decidens licet sanari uideaẽ, quinta tñ die alterius mensis morieẽ.Qui septima die deciderit,absq; molestia liberabiẽ. Octaua die ægrotans,si nõ fuerit factus sanus usq; ad xv diem,morieẽ . Nona die ægrotans quãuis cum summa molestia,euadet.Decima die q deciderit,pculdubio morieẽ. Vndecima die qui deciderit,in pximo liberabiẽ.Duodecima die q deciderit,nisi liberatus fuerit in xv die,morieẽ.Tertia decima die q deciderit,infirmus erit usq; ad xviii.quã si transierit,euadet.Quartadecima dies si quis deciderit,manebit usq; ad xv diẽ,& sic euader . Quintadecima die siquis deciderit,nisi ĩtra xix dies cõualuerit,morieẽ.Sextadecima die siqs deciderit,licet p xxviii dies molestetur, tñ liberabitur.Decimaseptima die decidẽs infirmus,usq; ad xviii dies euadet.Decimaoctaua die decidens,subito sanabiẽ.Decimanona die decidens,euader similiter.Vigesima die decidẽs, v diebus euadet,sed tñ sequenti mense morietur. Vigesimaprima die ægrotãs,nisi periculum mortis incurrerit,intra x dies alterius mensis liberaẽ.Vigesimasecunda die decedens,licet x diebus patiatur grauiter,liberabiẽ.Vigesimatertia die decidens,quãuis cũ molestia,altero mẽse liberabiẽ. Vigesimaquarta die decidens ægrotans xxxvi die quasi liberabitur,attamẽ mense sequenti morietur.Vigesimaquinta die decidẽs,licet aliquantulum patiatur,euadet . Vigesimasexta die decidens non morietur.Vigesimaseptima die decidens,licet,usq; ad exitum patiatur,tamen in altero mense liberabitur.Viegesimaoctaua die decidenti mors minatur. Vigesimanona die decidẽs ægrotans, paulatim altero mense liberabitur.Trigesima die infirmus utrum euadat,dubium est. Similiter,qui Trigesimaprima die ægrotauerit,utrum euadet,ignoratur .

(G and H marginal letters: G beside "pximo.Et q in quarta die…", H beside "rietur.Vigesimaquinta…")

De Vrina & Pulsu.

QVoniam & causarum omnium,& non nullarum dimensiones, atq; imminẽtis spiritus præuidere difficile est,urinæ diuersitates,& uarios pulsus arguto stylo conscripsi:ne confusa ratione medicinæ , uel ordinata quærenti pernoscere fecissent errorem.

De Pulsu & Vrina,in Febribus Ephemeris.

Ephemeræ febris pulsus est simplex,non ualde inæqualis,aut sordidus,aut difficilis:quarũ ex urina,si guttatim fuerit egressa,patiens dolorẽ capitis senserit, hæmorroidas scias esse uenturas. Si uero ex animi ægritudine i.tristitia, aut cupiditate,febris nata fuerit,pulsus eius est lassus,tenuis in principio,ita ut putes eum multis tpibus ex lõginqua infirmitate ægrotasse:urina in his rufior inuenitur,quam in cæteris ephemeris febribus.Si aũt ex iracundia ægritudo nota fuerit, & febris fuerit in magnitudine, & in nimietate,pulsus fit non minuens atq; desinẽs.Sicut in ijs:

qui

A qui ex tristitijs,& uigilijs,atq; cogitationibus laborant,urina crocea est,& ignea,& extra cõsue
tudinẽ cholerica euenit cũ morsu ueretri exiens. Nã,qui ex multo labore sudãtes deficiũt & fri
gescunt,pulsus eorum mitior inuenitur,& lassior:urina uiridis & turbulenta apparet.Quæ si su-
bito asperitatem,& rubei uini colorem assumpserit,& calor defecerit : aut si fuerit uersa in albũ
colorẽ:aut dolorẽ articulorũ,aut auriũ,nũciat,apostema,id est parotidas.Quòd si*cholerica su- * Al. colore.
pra dicta urina abundans fuerit,& nõ supradictum dolorẽ habuerit, eius ægritudinis solutionẽ
ostendit futurã.Vrina alba & spissa bonã significat sanitatem,si tñ capitis dolor non fuerit. Si au
tẽ talis coloris urina in initio ægritudinis uenerit,contractionem corporis futurã denunciat.Illi
uero,qui nimia fatigatione fuerint lassi,pulsum habent maiorem & lassiorem , in hisq; urina ru-
bra est & candida. Quibus uero indigestio ciborum febrem attulerit,pulsus eorum labentior &
mitior ictu,& procedente tempore acrior fit:urina uero eorum multũ rubra est. Quibus ingui-
num dolor febrem mouerit, pulsus est maximus, & grandis ictu, & uelox,atq; spissus,urina his
subalbido colore apparet, & communis ut in cæteris ephemeris.

De Pulsu & vrina causi, synochi, & synocha.

Causus & synochus,hi ambo habent pulsum synochę consimilem,non horarum declinatio-
B nes similes : qbus si lingua fuerit arida,& uomitus cholerichus,& urina*lucida,mors significat. * Al. liuida.
Vrina crocea & turbulenta cũ nebulis nõ bonis,& pluribus diebus in eis non egesta,aut longin
quam ægritudinem,aut mortem futuram dicit. Vrina crocea si guttatim stillando fuerit egesta,
uentris cõstrictionem malam cum animi turbatione, & angustia ostendit. Vrina alba & aquosa
in augmẽto ægritudinis aut in statu ueniens,laborem corporis cum frigore, & maciem nunciat
futuram : si uero pinguis fuerit,mortem significat . Vrina similis spermati hominis,imminentia
nunciat.Vrina uiridis critico die immutata,mortem ostendit.Vrina uiridis si se mutauerit in al-
bũ aut aquosum colorẽ, typicã ægritudinẽ uenturã significat. Vrina æruginosa strãguriã signi-
ficat. Vrina nigra & tenuis, cum nebulis phrenitim ostendit,maxime si odor uitiosus fuerit ei:
quibus autem fluxus sanguinis ex naribus uenerit,solutionẽ eius ægritudinis statim fore signi-
ficat.Vrina æruginosum habens colorẽ spasmũ significat.Vrina nigra & tenuis cum aurium ob-
tusione,& insomnia,& in se nebulam habens, tps lõgum eius ægritudinis nunciat,& sanguinis
fluxum imminere ostendit. Vrina sanguinea cum dolore capitis,& hypochõdrij dextræ partis,
statim subitaneam mortem significat . Vrina pinguis sine febre senibus eueniẽs,apoplexiam fa-
cit:quæ cum soluta fuerit,caliginem oculorum cito transeuntem,& delectationem cibi ostẽdit.
C Vrina turbulenta & non uaria crisim cum dolore aliquo uenturam ostendit.

De Pulsu & vrina in Homotono, Epacmastico, & Paracmastico.

Homotonus pulsum habet grauem,spissum & sordidum. Acmasticus uero pulsum habet ui-
gentem, & sordidum, sine intermissione: quibus grauis est per singulos dies & horas febris aug
mentatur,nullo statu uel declinatione interueniẽte,urina rufa in his inuenit.Paracmasticus aũt
in secundo uel tertio die cum declinatione pulsum tenet mitiorem,quamuis in principio uehe-
mens fuerit.In his ergo oĩbus pręscriptis passionibus si urina fuerit colore liuida,& tenuis cõsti-
tutione,phrenitin futuram denunciat:quã lõgo tempore protrahi significat.Vrina colore alba,
& constitutione tenuis, cum nebulis non bonis,renum & dolorem & indignationem significat.
Si in bono colore,& in die critico conuersa fuerit,certum discussionis tẽpus denunciat. Si uero
ex bono colore in malum die critico conuersa fuerit,futuram mortem ostẽdit. Vrina cholerico
colore,nebulã albã hñs,& furfures supernatãtes,aut longam ægritudinem, aut mortem signifi-
cat. Vrina tenuis cum nebulis non bonis,phrenitin,siue mortem,aut spasmum significat. Vrina
alba si se mutauerit,apostema celerius uenturum scias. Vrina turbulenta,& tardius residens,ma
xime si sanitas interaneorũ fuerit,et per multos dies perseuerauerit,et nõ se mutauerit, pro cer
D to scias acutas febres in tertianã cõuerti. Vrina subalbida,et spumosa,aut rufa,et si ex cholerico
humore ipsa ægritudo nata fuerit , mortem significat : ꝙ si eo tpe sanguinis de naribus fluxerit
aquosus subito,et à solito abundans:et tenuẽ se urina fecerit,et diu ꝑseuerans nõ se mutauerit:
frigus subitaneum demonstrat uenire: pro quo frigore fit ægritudinis solutio non bona . Vrina
cum sudore si in febrium augmento fuerit,& abundantia vrinæ fuerit,mortẽ cito uenturã nun-
ciat. Vrina rubra et spissa modo supradicto,mortem cito futuram significat. Vrina rubra & spis-
sa si fuerit egesta frequentius,& si dolor capitis,& scapularum affuerit, & auditum patiens obtu
sum habuerit, et hypochondriorum dolorem senserit, futuram phrenitin denunciat : ꝙ si infra
septem dies soluta fuerit,ictericum facit: et si nõ fuerit soluta,et in*macronoxiam uenerit,et ne * Al. macronosema.
bulæ non bonę in eadem fuerint,ex eadem phrenitide morietur. Vrina alba,et aquosa,et nebu-
lam bonam habens,et cum odore bono egesta,supradictam phrenitin purgat. Vrina lactea si in
initio ægritudinis iuuenibus euenerit,non bonum significat . Vrina alba,spumosa,et nebulosa,
non bonum significat:et si in critico die,aut post criticum diem superuenerit,solutionẽ ægritu-
dinis ostendit . Vrina nigra cum sudore, non bona signa imminere ostendit . Vrina puluerulen-
ta, et maxime si frigus, et lippitudo oculorum fuerit, et caligo, et superiores partes in sudorem
ueniant,uenturum spasmum denunciat:ꝙ si se supradicta urina abstinuerit,et dolor capitis cum

ſudore corporis fuerit,ſpaſmum ſtatim uenturum oſtendir. Vrina nõ bonum colorem habens, E
& ſi non fuerit digeſta,uel conſtitutionem urinæ animalis ſimilẽ habuerit,& miſſa in calice cito
reſederir,& amens patiẽs fuerit,& inſomniam ſenſerit,ſpaſmum ſignificat aur mortem. Vrina
ſine nebula turbulenra,non bonũ ſignificat. Vrina nigra,aut liuida,non ſine periculo erit. Vrina
crocea,& ſpiſſa,laborem,& dolorẽ,& grauedinẽ in hac ægritudine,ſiue mortem oſtendit. Vrina
tenuis,maxime ſi dolor capitis & ſcapularũ, & inſomnia fuerit,phrenitin, & paracopẽ,& demẽ
tiã ſiue cardiacã ſignificat. Mulieribus tñ hoc tale ſignũ mortẽ ſignificat. Vrina tenuis in critico
die ſi aſpera facta fuerit, ſtatim ſudorem uenturũ demonſtrat. Vrina ſupraſcripta poſt criſim ſi ſe
mutauerit,eius febris fiet repetitio. Vrina ſpiſſa & cholerica ſi fuerit in augmẽto febris,mortem
ſignificat. Vrina nigra, per uarios colores frequenter mutata, cum nebulis non bonis, & uelut
conciſis,& ſeparatis,& frequenter in nigrum colorem conuerſa,phrenitin cum morte ſignificat.
Vrina nigra,& lucida,cum ſudore,& dolore hypochõdriorum, mortem nunciat. Vrina tenuis,
& boni coloris,frequens,& multa egeſta,macronoxiam,& ſolutionem ęgritudinis oſtendit:ſed
apoſtema ſcias eſſe ſuturum, & per uentris ſolutionem,ægritudinis criſim demõſtrari. Vrina al-
ba,& turbulenta,& non cõpoſita,aliquem dolorẽ cũ periculo nunciat. Vrina nigra & ſpiſſa non
† Al. non fuerit. boni coloris,ſi multus ueſicæ dolor † fuerit,mortem ſignificat. Vrina nigra,& tenuis,& æſtuoſa, F
ſi ęſtuatio fuerit cũ faſtidio,et ſi turbatũ ſenſum patiẽs habuerit,et nõ recte intelligat,et loquaẽ
aut malefactio nõ deſuerit,mortem oſtendit. Vrina quę ueluti florẽ uini ſupernatantẽ habuerit,
phrenitin aut paracopen uenturam oſtendit. Vrina ualde lucida,phrenitin uenturam oſtendit.

De Quartana Febris Pulſu & Vrina.

Quartana febris in initio pulſum rarũ,et ſegnẽ facit,et in alto poſitũ:declinãte aũt paſſione in-
* Al. pulſus. uenitur pulſus laſſus, ſordidus,et ſegnis. Cui cauſæ tpe accidẽte frigido,minuitur* plus accenſo
calore. Vrina in his miſto calore apparet maxime pallida, uel fuſca et indigeſta uidetur.

De Tertianæ Febris Pulſu & Vrina.

Tertianarijs pulſus eſt ingens,citatus, uehemens, creber. Vrina in eis crocea,aut ſatis rubra,
quaſi ſanguinea uidetur.

De Quotidianæ Febris Pulſu & Vrina.

Quotidianis febribus pulſus eſt minor,q̃ quartanæ. Vrina eorũ cãdida apparet,aut ſpiſſa,aut
turbulenta. Vrina alba ſi lõgo tpe perſeuerauerit,frigora ſoluit. Memineris autem quanto quar-
tanariorũ pulſus à tertianarijs minor eſt,tãto quotidianorũ à quartanarijs inferiorẽ eſſe. Vrina G
nigra quartanã nunciat. Vrina cũ nebulis ſciſſis,* macronoxiam ſignificat. Vrina nebulas cho-
lericas habens,in ægritudinẽ acutã tranſire ſignificat. Vrina q̃ uelut raſuram habuerit,et arenã,
et in nebulis quaſi ſanguinem,ſyntexin renum i. colliquationẽ oſtẽdit. Vrina phlegmatica ſi ap
paruerit ſicut Sol in limpidis coloribus,indignationẽ renũ denunciat. Vrina alba ſi ſe ſubito in
malum colorem mutauerit,proximã nunciat mortem. Vrina tenuis ſi poſt criſim uenerit, et lon
go tpe perſeuerauit, repetitio cuiuslibet ægritudinis fiet. Vrina tenuis ſi in malum colorem ſe
poſt criſim mutauerit,et ij qui patiuntur prima ętate fuerint,contractionem corporis ſignificat.
Vrina aſpera ſi poſt criſim fuerit, in eandem febrem reintegrari demonſtrat ægrotum.

De Dolentium Caput Pulſu & Vrina.

Caput dolentibus ſi urina liuida fuerit augumentum ſignificat. Vrina ruſa,ut ſuperior demon
ſtrat:quibus ſi ſanguis de naribus fluxerit,huius doloris fiet ſolutio.

De Synanchicorum Pulſu.

Synanchicis pulſus eſt paruus,uelox,et denſus:qui qñ ad periculum ueniunt,ſine pulſu ſunt.

De Cardiacorum Pulſu & Vrina.

Cardiacis pulſus eſt paruus,et denſus. Quibus imminenti periculo pulſus fit catoryctus i. de- H
foſſus,uel deciduus. Et quãdo creuerit, quaſi iaculũ contrahiẽ,et fit uelox,et paruus,et minus,
* Al. creſcere. clarus,et inanis,et uelut creber. Ac ubi cœperit* crebreſcere paſſio,incipit uibrãs eſſe, nõ clarus
cum tremore,et formicatione,incognitus et ſe ſubducens. Ar ubi cęperit grauari,pulſus fit den
ſior,et poſt defectior:quibus uelut incluſus eſſe ſentitur,quod eſt peſſimum ſignum. Quæ quãdo
ad melius uenerit,pulſus inuenitur exaltatus,et bene diſpoſitus,et leuis ictus. Vrina eorum al-
ba et aquoſa,cum nebulis albis,eorum ægritudinis ſolutionem oſtendit. Vrina in eis ſpiſſa quã-
do fuerit,quæ ſpiſſitudo ſi uelut ſciſſa apparet,paralyſin ſignificat.

De Pleuriticorum Pulſu & Vrina.

Pleuriticorum pulſus eſt ſpiſſus. Quæ paſſio qñ facta fuerit grauior,pulſus plus conſpiſſaẽ, et
fit uelox,et ualidus,et ueluti fluctuans,et inſpicientium digitis uelut ungues ſentitur. Quando
autem ad peripneumoniam conuertitur,pulſus fit ſpiſſior,quam ſupradictus. Vrina tenuis, et ſã
nioſa ſi in initio ægritudinis uenerit,et per multos dies manſerit,phrenitin futuram nunciat,ma
xime ſi eis tuſſis ſicca,et inſomnia fuerit:quibus ſi ſanguis narium,et plurimus dolor uenerit, ſo
lutionem ægritudinis huius futuram nunciar. Vrina pinguis,et ruſa mortem futuram oſtendit.
Vrina alba,et ſubliuida,mortem demonſtrat. Vrina tenuis habens ueluti limum liuidum,indige
ſtionem,aut mortem nunciat.

A *De Peripneumonicorum Pulsu & Vrina.*

Peripneumonicis pulsus est ualidus & spissus. Qui quando ad periculum uenerint, pulsus fit tardus, & ueluti non comparens, & formicans. Vrina eorum nigra, cum uarijs nebulis, mortem futuram ostendit. Vrina sanguinea cum nebulis supradictis, uitæ periculum nunciat. Vrina indigesta initio & ante crisim, significat mortem futuram.

De Cachecticorum & Phthisicorum Pulsu.

Cachecticis, & phthisicis pulsus est lassior, & talis morituris imminenter efficitur.

De Dysentericorum & Iliacorum Pulsu.

Dysentericis, & iliacis est pulsus lassus, minus tamen quàm cachecticis. Quibus si cum singultatione pulsus fuerit, mortem futuram ostendit.

De Hepaticorum Vrina.

Hepaticorum urina alba, & spissa, & plurimũ egesta, sanitatẽ ꝓmittit. Vrina sanguinea, mortifera est. Vrina nigra, et turbulenta, et uelut capillosa, et aliquid rasuræ habẽs, mortem significat.

De Spleniticorum Vrina.

Spleniticorum urina rufa, uel nigra, intemperata, et tenuis, periculum uẽturum ostendit. Vri-

B na lucida nimis bonum signum significat: quæ si cum nebulis fuerit, quasi conglobatione instanti, bona imminentia ostendit.

De Ictericorum Vrina.

Ictericorum urina intemperata etiam ut supra, protractionem in longum tempus significat. Vrina rufa, et spissa plurimum egesta, sanitatem, et solutionem uentris promittit.

De Hydropicorum Vrina.

Hydropicorum urina intemperata, et pauca, et rufa quando fuerit, mortem anuunciat.

De Iliacorum Pulsu.

Qui dolorẽ ilium patiunẽ, illis pulsus est densus: et si ad periculũ ueniũt, fit eis pulsus mitior.

De Eorum, qui in Renibus patiuntur, Pulsu.

Iis qui in renibus patiuntur, pulsus pigrior in una manu, maior, ac uehemens, plenus, uel siccus, aut celer inuenitur: in altera uero manu pulsus inuenitur paruus, aut imbecillis, aut inanis, dispari tempore respondens.

De Nephriticorum Pulsu & Vrina.

Nephriticorum pulsus lassus. Vrina in his rufa si fuerit, non bonum significat, si causa in peius

C protrahit. Vrina in his spissa, et color uelut sperma hominis, mortem significat. Vrina uinosa, augmentum doloris significat.

De Apostematum Pulsu.

Qui eruptionem patiuntur apostematum, ijs pulsus est spissus, qui neq; in declinatione, neq; in augmento mutatur.

De Vlceris Renum Vrina.

Iis qui renum ulcerationem habent, urina spissa apparet, habens uelut carnes supernatantes, nimium dolorem uentris significat.

De Scabiei Vesica Vrina.

Scabiem in uesica habentibus urina si spissa apparet cum furfuribus supernatantibus, dolorẽ futurum ostendit. Vrina saniosa, et plurimum egesta, et uelut coagulata, aut aliquam eruptionẽ in renibus, aut initium calculi in proximo uenturum ostendit.

De Ischiadicorum Vrina.

Ischiadicorum urina sanguinea, et tenuis, et intemperata, in dolorem si uenerit, acriorem dolorem uenturum ostendit.

D *De Arthriticorum Vrina.*

Arthriticorum urina sanguinea, et tenuis, nimios dolores uenturos indicat. Vrina rubra, et nebulosa, dolorem cessare significat.

De Opisthotonicorum, & Emprosthotonicorum Pulsu.

Opisthotonicis, et emprosthotonicis pulsus est in tenuitate deductus.

De Cognitione Vrinarum variarum.

In omnibus his infirmitatibus, i. phthisi, hydrope, apoplexia, epilepsia, peripneumonia, paralysi, cholica, dysenteria, si urina rubra fuerit, mortẽ significat. In phrenitica uero uel pleuritica, synocha, causo, tertiana, si urina alba fuerit, aut subliuida, mortẽ significat. Vrina alba sine febribus, in masculis, siue foeminis, dolorem laterum, et aliquando renũ significat, et prægnantem foeminam significat aliquantulum. Vrina asterica, id est habens quasi stellas, ubi foemina est, multũ dolorem stomachi, grauitatemve capitis: masculis scapularum dolorem significat. Vrina si superius claritatem habuerit, et inferius nebulosa et subliuida fuerit, dolorem renum significat et coxæ et genu, et superius stomachi. Vrina si superius fuerit subnigra et plena, et inferius claritatem habuerit, inferius dolorem renum, et superius grauitatem capitis obturationem aurium et narium significat, quod fumus stomachi facit. Vrina alba, et nuda in omnibus, debili-

tatem, & frigiditatem significat corporis. Vrina alba& pinguedinosa, uel iumentina, dolorem re E
num significat, & uesicæ, & capitis aliquantulum. Qui sæpius ad urinam uadit, infrigidationem uesicæ significat. Qui patitur uitium hepatis, urinam rubram & obscuram habet. Vrina pulmonis pinguedinosa, & alba, peripneumoniam significat. Si urina spumosa superius fuerit, significat stomachi uentositatem, & aliquando desiderium ueneris, & tussim, & frigiditatem.

De Febrium maiorum Vrina.

Vrina quasi ignea, significat tertianam. Vrina sanguinea synochum causon significat. Vrina sanguinea, & obscura, causon significat. Vrina de pleuritide quasi fæx est: Iuuenes raro moriunt inde, & senes raro euadũt, sed qui quarta die solutionẽ habuerint, nõ euadũt. Vrina in febribus rosea, & obscura, phrenitin significat: de synocho.n.incidit hõ in phrenitin. Si fœmina habuerit urinã uelut iumẽto similẽ, dolorẽ uuluæ, seu matricis, & febrẽ significat. *Cura Fœminarũ hac est.* Si doluerit uulua, post balneũ accipiat trypherã magnã, & sero mittat scrup.ij.de eadẽ in uulua.

De Vulneribus sanandis, & Alijs.

M*istura ad Vulnera sananda.* Rec.pilosellã, ꝓ ulcere, saluiã pro paralysi, uiolã pro dolore, agrimoniã ad curandum, hederã terrestrẽ ad sanandum, melangiã ad aperiendum, opopanacẽ ne contrarij sint sibi cibi, tenericulam ꝓ pleuritide, dictamum quæ ẽt irrõnalibus subuenit, mor F
Al.pimpinellã. sus serpentum curat, betonicam pro febre, quinquefolia pro expellendo sanguine uel pure, ad constringendum plantaginem, ad consolidandum consolidam eiecta pilosella, & melangia.

Mistura perfectissima ad Plagam. Rec.buglum i. herbã uenti maior.i.consolidã m. fœniculum, peplium, uel pimpinellam, pindemõtis. *Emplastrum ad Vomitum restringendum.* Rec.mastiches, cimini, añ vnc.i.baccarum lauri vnc.i.terc, & cum succo rutę collige, & super stomachum pone, & miraberis effectum. *Ad idem.* Zingiberis vnc.iii.pinse, confice cum melle, in stomacho pone, statim stringit. *Emplastrum ad Febrem.* Tolle radices rafani, & frige cum melle, & fac inde tentam, & mitte intus: postea tolle agrimoniã, & pinse, et fac emplastrum, et superpone. Si uis scrofulas absq; plaga curare, pone super eas corticem nucis ualde pinsitam: et post ij.uel iij.dies aufer, et pone ibidẽ nepitã herbã, tunsam: et post tres dies tolle, et impone sanguisugas, et sanabit.

Emplastrũ barbarũ, qđ facit ad oĩa Vulnera recẽntia, proprie aũt ad neruarum, & Musculorum cõtusiones: & Luxata intumescere non patitur: Articulas incisos iungit: & oĩum hominũ periculosissima sanat mirifice: interius prius iniectũ, postea extra appositum, plagas ueteres, & Fistulas sanat vel cõsolidat.

Rec.ceræ, resinæ frixę, picis frixæ, bituminis, omnium añ vnc. iiij.opopanacis, aluminis, et uitreoli, croci, gallæ omphacinæ, olei ueteris, ana vnc.ij.cerusæ, mannæ, thuris aluminis scissi, æru G
ginis campanæ, omnium añ vnc.iiij. confice sic: Puluerem terendorum cum sufficienti aceto in mortario sine intermissione tere: solubilia cum oleo et cera soluta medicamini adde, et sufficienter commisce: quando autem commistum fuerit, compositis magdaliunculis conde, et usui reserua. *Ad Ficum.* Puluerem radicis philipendulę i.sisalidos dabis patienti interius, et exterius superpone. *Medicamen ad dolorem Dentium.* Succo hederæ terraneæ, aut herbæ in aure misso, in ea parte, qua dolor est, statim mitigatur dolor. *Ad idem.* Senecionis succus in aure eiusdem partis missus mirabiliter tollit dolorem. *Ad idem.* Succus herbæ calendulæ per nares eius partis missus, quæ dolet, dentes putridos excutit, et dolorem sedat. *Fumigium ad destillationem Vulua, & ad Rheumatismum.* Rec.styracis, ficuum pinguium, florum amygdalarum, hyoscyami seminis, oĩum quatuor vnc.vij. fac sic: Hæc omnia trita in puluerem redacta, cum ficubus et styrace diu terendo commisce, et in trochiscos informa: quandoq; opus fuerit, positos super carbones lentisci, ut traiectorium superimpone; et patiens ore aperto fumũ accipiat donec sustinere præualet: et hoc ter in die faciat, mane, et meridie, et uesperi: et interpositis tribus diebus aut quinque, iterum atque iterum faciat, donec sanus erit. Accipe auripigmentum, et diu tere, ut mul-
tum tenuis puluis inde fiat, et album oui, et misce cum prædicto puluere: quibus bene mistis, ac H
cipe pannum subtilissimum, et infice in illo misto, ita ꝙ totum absorbeatur ab illo panno: postea pone ad Solem ut bene siccetur: postea incide pannum, et recipe frusta ad minus demum usque ad ix dies: ponat unum frustum super prunas positas in tegula, et inueniat infundibulum, mittatque super pannum, fumum qui inde exhalauerit per cannellam infundibuli in ore recipiat.

Ad Guttam probatissimum experimentum. Accipe cornu cerui, et incide per partes: quas incisas pone in lebete cum uino albo: et tandiu fac bullire, ꝙ solummodo sexta pars uini remaneat: et sic cornu proijce, et uinum in pyxide repone, quod coagulabitur: et de illo locã dolentia perunge. *Ad idem.* Accipe nouem folia lauri, et pone unum in ueru, postea lardi frustum: et sic facias pro unoquoque folio unum frustrum lardi: quibus positis accende, et gutta lardi in paropside collige, et loca dolentia perunge. *Ad Ficcũ destruendum.* Accipe puluerem herbæ capilli ueneris, et cæpæ, et aristoloch. rotundæ appone super ipsum, et sine dubio destruitur. *Ad hominem loqui impotentem propter phrenitin.* Accipe lapillum de oche, et bene tere, et puluerem cum aqua tepida tribue, et sine dubio liberabitur.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE SPERMATE

CENSVRA

Et hic quoq; liber summis, & maximis erroribus refertus est.

De Ortu Fœtus ex Spermate.

Perma hoīs descēdit ex omni corporis humore, qui fit ex subtiliori natura quatuor humorū. Hoc aūt sperma hēt neruos, & uenas ꝓprias, attrahentes se a toto corpore ad testiculos: q̄ nerui, & uenę, ex fricationis calefactione uiri & mulieris emittunt illud, sicut ex collisione ferri B & petræ elicitur ignis. Et hi nerui & uenæ diuersi sunt à neruis & uenis urinę: urina.n. suos proprios meatus hēt, & istud suos. Sperma uiri fortius est & calidius muliebri: muliebre uero, nutrimentum est spermatis uirilis. Secūdum igiē naturam spermatis, ut ex subtiliori natura quatuor humorū procreati in coeūdo emittitur cōpletum & animatum, ac tunc spermati muliebri associatum recipitur cum quodā spiritu in matrice, & ibi impinguescit ex matricis calore & fomēto, spiritu per arterias subtiles attracto. Alius.n. spūs est ille, qui uenit per arterias subtiles, & souet matricē exterius: alius est, qui cū utroq; spermate in eā intrar. Et ille spūs, qui exterior est, nō permittit exire spiritū interiorē, sed constringit eum ad souendum infantē, & calefaciendū. Postea uero uenit in matricē quidā alius spūs existēs ex subtiliori natura sanguinis: q̄ iungens se spermati uertit illud in naturā carnalē ꝑ matricis calorē, sicut hepar uertit phlegma in sanguinē in duobus uasis: in q̄bus operatur fortiter operam suā cum uirtute fellis. Nec mirū si hepar operatur illud fortiter cum opera felli: quia indiget magna opera ut uertat illud, qđ *graue est, in sanguinem. Spūs uero, qui est ex subtiliori *Al. crassum.
C natura sanguinis, non indiget tanta opera: leuiter.n. uertitur in sanguinem per matricis calorē sperma, ꝙ ex subtiliori sanguinis cōstet natura. Quibus in sanguinē conuersis, illa substantia incipit suscipere figuram hoīs per calorem naturæ: unaquaq; die in sui fomentum sanguinem attrahit, & in carnem uertit, crescitq́; in formatione hoīs per naturalē spūm, propriam naturā singulis dans membris & similitudinem, s. alias ex acutis acuta firmans, ut digitos, uel res acutas cū acutis, ut in iuncturis ossiū, & sic in cæteris. Prius aūt formantur humeri, ex quibus caput, & latera, & brachia, & tibiæ: ex lateribus renes: ex renibus coxæ, prius simul iunctæ, & postea una formando separaē ab altera. Demū uero formanē nerui & uenæ. Et post hæc interior natura semper mittit harmoniā suā ad nutrimentū totius corporis, intus & extra, Intestina uero ex spū efficiuntur. Et expletis diebus triginta apparet masculi figura, fœminæ uero figura peractis diebus quadraginta. Figura itaq; humana ꝑacta crescit infans, impinguescit, & tūc aperit os, incipiūtq́; ossa crassescere ex colore ueniente à matrice ꝑ spūm naturalē: hic.n. calor hēt uirtutē cōformādi totū corpus. Fiūt aūt ossa ex quatuor humoribus, principaliter tñ ex grauiori sanguinis natura, purgat.n. sanguinē: medulla uero ex subtiliori natura illius grauedinis. Ossa acuuntur in compositione digitorum, manuū, & pedū. Et peractis mēsibus tribus, in masculo uenæ incipiūt exire
D inguinum constitutionē: in fœmina uero post tres mēses. Et deinceps moueē infans in utero, & sanguis menstruus, qui quotidie ex cibo & potu in corpore matris augeē uel efficitur, agitaē in corpore, uolēs exire: & subtilitate sua ꝑ poros, quos aperit, uenit ī māmillas, ubi ex earū calore & humiditate mutaē in albū & dulce: sed maior pars illius menstrui descendit in matricē ad nutriendū infantē. Quòd aūt infans ex sanguine ad matricem descendēte nutriaē, qui emitti solet In lib. de natura pueri ad principium.
mēstruo tp̄e ante conceptū, testatur Hippocra. sic. Vidi fœminā prægnantē minuisse sanguinem per brachiū, & in tertia die abortū misisse. Viri aūt mēstrua ideo nō patiunē, quia poros habēt, ꝑ quos sanguis ille tēdens uertiē in pilos, quod patet in brachijs, & pedibus, & in cæteris partibus. Spūs quoq; per os, & nares fortiores emittūt, q̄ fęminæ, per quæ exiccanē humores illius sanguinis, qui ꝑ sudorē emittitur. Sicut.n. aqua exiccatur in uase ex ignis calore, & per fumum emittitur, sic ille sanguis à suo ꝓprio calore exiccat⁹, fumū ex se generat, q ꝑ os & nares exit, pilosq́; & sudorem, qui per poros subtiles exeunt: fęmina uero non tantum, non enim tanti caloris est.

De natura Pueri secundum quantitatem, & qualitatem Matricis & Spermatis.

QVantitas autem infantis formatur ex quātitate matricis hoc modo. Si matrix longa & stricta fuerit, lōgus & gracilis puer erit, & sic in cæteris. Sunt aūt in matrice spermatis receptacula septē, & tot creanē pueri, in quot ex illis ceciderit sperma. In dexteram matricis partē

ſi ſperma cadet, maſculus fiet infaus: illic.n. calor & humiditas ꝑ hepar, calor & ſiccitas ex felle E
uigét. Si aũt ſperma uiri debili ſpermati mulieris fortiori aſſociatũ illuc uenerit, infans licet ma-
ſculus, mulicbris tñ eſt fragilitate mẽbrorũ, & aĩ motibus. Poteſtq; fieri etiã ex ꝑdicta ſpermatis
uiri fragilitate cũ forti mulieris ſpermate infans utriuſq; ſexus. Si aũt ſperma in ſiniſtrã matricis
partẽ cadet, fit fęmina, ex ſplenis & phlegmatis qualitatibus. Et ſi ſperma uirile ꝑualet, fit uirilis
ac fortis fœmina, qñq; pilos agranones habẽs: poteſtq;, ut diximus ſupra de uirili, fœmineũ ſper
ma hoc ſimiliter nimis fragile utriuſq; ſexus infantem reddere. Et nota ꝙ ſi ſperma uiri forte ſit,
maſculus eſt, ſi debile, fœmina. Et fœtus ligaẽ in umbilico matris: & per eundẽ locum recipit nu
trimentum dum eſt in matrice, & non per os: umbilicus.n. fœtus umbilico matris continuatur.

De Alteratione ſanguinis aliorumq́; humorum in Spermate.

ORgana ſpermatis ſunt arteriæ & uenæ, in quibus ſanguis uertiẽ in ſperma hoc modo. Sicut
enim in mãmillis mulierũ ꝑ quandã decoctionẽ ſanguis in lac uertitur, ſic & in arterijs &
uenis ad nutrimentum earum uertitur ſanguis in calidam & humidam ſubſtantiam, phlegmatis
habentem figuram: & nutriendo uenas, & arterias uertitur illa ſubſtantia in ſperma, quod mox
* Al. uentorum. in caput aſcendit cum magna * uenarum & pororum ſubtilitate. Et deinde deſcendit per duas ue
nas & duas arterias ad teſticulos. Solet aũt contingere, ꝙ ſperma deſcendens à capite poros na- F
rium & aurium obturet ita, ut uitalis flatus exire inde uel introire nequeat. Sperma retẽtũ ꝑter
naturam idem operatur, quod uenenum, creſcensq; uenis & arterijs ſuis, dum nequit deſcẽde-
* Al. infantibus. re in ſanguinis maſſam, nimiam generat paſſionem in * faucibus quandam, quæ græce lycoides
dicitur, latine lupus, ideſt ſtrangulator. Quòd autem ſperma principaliter ex ſanguine, ſecunda-
tio ex alijs humoribus efficiatur, hac ratione probaẽ: quia in multo coitu ſpermate deficiẽte ſan
guis emittitur. Si uero ſperma à capite deſcendens non impeditur, uenit ad teſticulos, ad unum
per uenam unam & arteriam, ad alium per arteriam & uenam alteram.

De Teſticulorum Compoſitione.

TEſticuli uero quatuor habent panniculos: quorum duo calorẽ & humorẽ habent, alij duo
habent acutionẽ, quæ acutio ſperma adiuuaret. Habẽt quatuor uaſa ẽt i. ſupradictas uenas,
* Al. ex ſemunctoria. & arterias: quatuor * ſeminaria, quorũ duo ex recto ſemine, alia duo ſunt adenes, quæ ſunt attra-
hentia & purgantia ſperma. Solet nãq; cum uero ſpermate deſcendere aquoſum phlegma, quod
† Al. illis. ab † infirmis retinetur, & emittitur uel dormiendo, uel uigilando, quod ſemper liqueſit, ex quo li
quore acuto teſticuli magnum pruritum & ardorem recipiunt, unde generatur uoluntas coeun
di. Habent etiam teſticuli neruos duos pendẽtes, & deſcendentes à principali oſſe colli & funda G
mento corporis, per dorſum & renes: qui nerui alios habent neruos coniunctos alijs oſſibus to-
tius corporis. Notandum aũt eſt, ꝙ una uena eſt propria ſpermatis, uacua ab alijs, quæ recipit id
ſperma à quatuor alijs uenis: ille uero recipiunt ab alijs uenientibus ab omnibus partibus corpo
ris, & ab oĩbus oſſibus medullam habentibus: quæ uena ducit illud ſperma ad caput: ut ſupra di
ctum eſt. Quarum quatuor prædictarum uenarum talis eſt natura: una eſt iuxta renes: altera eſt
iuxta cor & ſtomachum: tertia in pectore, & extẽditur iuxta pulmonẽ: quarta eſt prope formo-
ſitatem hepatis, in quo eſt poteſtas ſanguinis, unde diffunditur ꝑ totum corpus: ex cuius ſuper-
fluitate naſcũtur ſpaſmus, apoplexia, diaphragmatis apoſtemata multimoda, & multæ aliæ paſ-
ſiones. In pectore uero eſt poteſtas phlegmatis, unde diffunditur per totum corpus, ex ſuperflui
tate cuius fit aſthma (primum.n. aſthma fit ex corruptione aeris intrantis ad pulmonem, ſcd̃m
uero fit ex fumoſitate phlegmatis ad caput aſcendente & inde ad pulmonẽ redeunte) & apoſte-
ma diaphragmatis, & apoſtema multi generis, & aliæ paſſiones contrariæ muſculis pectoris, q
† Al. in ſunt organa ſpũs quẽ ad ſe trahit pulmo & à ſe remittit, † & oĩbus corde uerbum cõmittẽtibus,
& multæ aliæ paſſiones. Cholera.n. poteſtatem habet ſuam in renibus, unde decurrit per totum
corpus, ex eius ſuperfluitate naſcuntur paſſiones in renibus, & petra, ſperma etiam in uiſcatum, H
& dolor in renibus generatur, & in uretcribus, ideoque aliquando non poteſt tenere urinam,
uel nõ poteſt emittere: & in omnibus neruis uſq; ad pedem patitur. Renum ẽt ſiccatio inde pro
uenit: unde ſi cum muliere iacuerit, poſt patitur ſolutionem ſimilem debili ſpermati ſuper renes
& generatur apoſtema: ex quo aliquando procreantur uermes, & ſimilia.

De Domicilys Humorum Sperma deſcendens alterantibus.

HAbent aũt ꝑfati humores ꝓprias ſedes, & ab illis diuerſas, de qbus diximus, in qbus ſuas
habent poteſtates: propria.n. ſanguinis ſedes eſt hepar, phlegmatis pulmo, choleræ rubræ
fel, choleræ nigræ ſplen. Et poteſtate choleræ rubræ, q̃ habetur in ſtomacho, q̃dã fumoſitas in ca
put aſcendit, generans ibi dolores, diaphragmatis apoſtemata, & alias paſſiones. Inde ẽt deſcen
dit catarrhus ad pulmonem, unde naſciẽ aſthma, & phthiſis, & puſtulæ in pulmone. Qñ aũt ſper
ma deſcẽdit à capite, & ſuſcipiẽ à duabus uenis & à duabus arterijs ſupradictis, ducẽtibus illud
ad teſticulos, anteq̃ ad teſticulos ꝑueniat, deſcẽdit ꝑ loca illa, ĩ quibus ſupradicti humores ſuã
exercẽt ꝑtãtem & ibi accipit naturã humoris ibi manentis: in hepate fit calidũ & humidum: in
pectore, mutaẽ in frigidũ & humidũ: in corde & ſtomacho, in calidũ & ſiccũ: & renibus, in fri-
gidũ & ſiccum. Sic ergo ſperma quatuor humorũ qualitatibus formatũ in renibus deſcendit in

A testiculos,ibiq; mundatum & completũ recipit à matrice mulieris:sicq; homo ex quatuor con
stat humoribus.In coitu igit̃ cuius sperma superabũdat,illi similis infans pcreat̃. Similis matri
etiam hac causa fit,quia sperma eius est nutrimentũ spermatis uiri. Aliquando tñ uno superãte
humore non est similis illi infans,cuius est sperma:nam alii humores debilitãtur propter super-
fluitatẽ alterius:aliqñ.n.sanis genitoribus strabo infans,uel claudus, uel naso torto nascit̃ pro-
pter superfluitatem humorum,uel minutionẽ: quia quam potestatẽ habet sperma in loco suo,
eãdem habet natura in matrice.Item genitorum quolibet passione aliqua occupato,infans simi
lem trahit qualitatẽ:& aliquãdo ex lacte matris.Sicut enim sperma uiri habet potestatẽ in toto
corpore,ita natura potestatẽ habet in matrice. Sicut.n. sanguis, ex cuius subtilitate oĩum fit sper
ma, habet potestatẽ eũdi per corpus, ita & sperma quod inde fit habet potestatẽ exeundi sine
uolũtate hominis uniuersaliter,dormiẽdo uel uigilando. Sicut enim natura corporis sequẽdo
quatuor mutationes in die, mutat corpus scd̃m illas, sic natura mutat sperma in matrice scd̃m
easdẽ mutationes. Natura humani corporis proprie dicitur subtilitas fumositatis principaliter
sanguinis,secũdario aliorũ humorum,& ẽt aeris agentis & commouentis ipsum sanguinẽ in ue
nis & arterijs:quæ infixa in carne est temperamentum omnium membrorum,testante Hippo- In lib. de natura hominis com. 1.
B crate,q natura est medius gradus in caliditate & humiditate,& septem materierum. Vnde ue- t. 18. & 19. f.
nit,q quidam sunt cholerici,& quidam melancholici,quidam sanguinei, quidam phlegmatici: 30. D
quod nisi esset,omnes eiusdem essent naturæ,licet non semper. Aetas enim uel diæta, seu aliud
naturas quandoq; reprimit:sicut qui est sanguineus, naturaliter est iracundus, tamen iram de-
ponit à corde procedentem naturaliter,aliqua occasione superueniente.Sic ergo natura quies-
cit & mutatur,sed eius proprietas † est inconuertibilis, quia qui naturaliter est sanguineus, ira- † Al. quiescit & mutatur secundum eius proprietates.
cundus est,iram tamen deponit: sicut enim ignis prius acuitur & postea quiescit, non tamen
amittit naturam suam,sic ille naturaliter prius acuit & postea quiescit,non tamen mutatur.

De Natura pueri concepti in horis sanguinis.

IN tribus horis sanguinis,sperma conceptum à muliere in sanguinis mutatur naturam,& informatur.Homo inde editus ruber est,supercilia eius grauia:uenæ temporũ graues & plenę: oculi sanguinei,nebulosi,passionibus semper abundantes: facies rubra, labia tenera, gingiuæ sanguineæ:sæpe fluit sanguis à naribus:guttur sanguine impeditur:inde uox grauis,rauca, debilis:os,dentes,guttur,& caput sæpe dolent:capilli tendunt in rubedinẽ: ambulatio moderata. Passiones ex rheumate sanguinis, & synochus, & alia ex sanguine procedentia.

C *De natura pueri concepti in horis choleræ rubræ.*

In horis choleræ rubræ conceptus,rubens & citrinus,& capilli:uenæ crassæ,latæ,& plenæ,& citrinæ:color citrinus,aliquando uiridis:guttur,& os,& sputum,amara semper,& sicca:genua crura pedes,& ossa dolẽt:rheuma siccum per corpus sæpe currit totum: Inde nascuntur gutta; passiones uentris,dolores,ut dysenteria,transuersio uentris,lienteria: fiunt in somnis pauor, in fronte dolor, ambulatio acuta.

De Natura pueri concepti in horis phlegmatis.

Si uero in hora phlegmatis concipitur,albus,sed sæpe pallidus:oculi crassi,delati, aliquando similes oculis accipitris:palpebræ graues,capilli flaui: uox grauis,crassa:grauiter dormit, & sæpe stertit:os abũdat phlegmate:ambulatio grauis.Passiones,nimia tussis,amphimerina,asthma, apostemata articulis,*nephropoma i.renum dolor,colica,uoluntas uomendi aliquando,quartana,paralysis,solutio naturalis, & alia ex phlegmate procedentia. * Al. nephroponos.

De Natura pueri concepti in horis cholera nigra.

Si in horis choleræ nigræ,uultus niger,partim albus:oculi nigri,sicci acuti:capilli nigri:uox
subtilis,non alta:risor propter splenem,à quo procedit risus:ambulatio acuta, nõ audax.Passio
D nes quartanæ,quotidianę,mania,mẽtis obliuio,cardiaca i.uerberatio cordis,*nephropoma,pa
ralysis,phãtasiæ,stupor mẽtis,oĩs ossiũ harmonia sibi dolet,et alia q̃ ex cholera nigra cõtingũt.

De Natura humana.Cur cunctis sit agilior.

PErscrutati sunt philosophi medici, cur naturam humorum quatuor bruta animalia nõ imitentur,ut de sanguine fiant sanguinea.de phlegmate phlehmatica,secundũ horas,signa,planetas,et in alijs:qđ sic soluitur,quia corpus hominis agiliori harmonia præditũ esse necessariũ est,ut facile addiscat omnem,ad quæ anima intendit, phãtasiã. Homo enim theologus in uirtute sapientiæ cum ui rationis suæ ad uniuersalitatẽ progreditur:et ideo corpus subtile et agile suscipit,ut facile rationem speculatricem sequatur,et imaginetur omnia.Sic deniq; fit perfectum hominis organum in theorica et practica.Itaque multa sua agilitate ex humoribus quãdo cõcipitur in ipsorum proprietates transfertur,et ex planetarum,atque signorum operatione existẽte uarias sortitur proprietates, ad quæ brutorum corpus non sic mutatur: sed tamen ex prima illorum eis in dicta proprietate omnia unius complexionis sunt, nã breuis numerus est ei collatus:unde,cum unus sit uelox alter piger,alius paruus alius magnus, et in hunc modum, eiusdẽ tamẽ complexionis sunt semper.Si enim itẽ ad plenũ sequeretur numerus,ut homines alijs alii præessent et stultitia,et prudentia,cęterisq; †intelligentiis.Neque sicut in hominibus hora præ- † Al. id genus.
ualet

ualet materiæ ſpermatis eorũ,ut conuertat illud & firmet in humorũ proprietates,quibus horæ E
illæ deputatæ ſunt,ſed extra infirmitas & natura ſpermatis eorum trahit uim & dominiũ humo
rum in ſui materiã:quia adeo fixum & incõuertibile eſt ſperma eorũ,ut nunq̃ oẽ,ſed aliquãdo
ex parte mutari contingat:quod in oĩbus certum eſt,quia in tantum agile & conuertibile eorũ
ſperma eſt, ut uis horarũ & dominium humorũ potius præualeat ſpermati ad illud cõmutãdũ,
q̃ uis ſpermatis illius.Nam & ſi in ſingulis horis ternis ſinguli dominentẽ humores in unoquoq;
homine,horæ tamen illius ſemper prǫualet uis,in cuius horis natus eſt:nã ex debilitate ſperma
tis aliquando contigit,ut minus uigeat in homine uis humoris, in cuius horis natus eſt.

De immortali ſubſtantia, Qualiter uiſibili & mortali copuletur.

PErſcrutati ſunt alij philoſophi porphyrici , quo modo ſubſtantia incorporea poſſit uel eſſe
uel iungi in ſubſtantia mortali.Sed non ſicut quatuor elementa coniunguntur in cõſtitutio
ne alicuius ſubſtantiæ,ſed animæ ſpiritualis uirtus ſenſuum corporis,qui ſunt uirtus corporis,
* Al. verbo Dei. iũgitur *uerbum.Et etiam hæc cauſa non eſt extranea à cognitione,ꝙ ſubſtantia incorporea fit
humiliata ad conſtitutionem alterius ſubſtantiæ: poſt cuius completionem illa ſubſtãtia tenet
ſe in ſua proprietate:& eius differentia ſemper ſimiliter ſit per ſe:& eius altitudo nunquã eſt ac-
† Al. denit. eſt. cidentalis, ſicut altitudo illius ſubſtãtiæ quam complet:& eius differentia † diffinit oẽm acci- F
dentalem differẽtiam corpoream: et nulla differentia accidentalis poteſt eſſe firma in ſua ſub-
ſtantia . Hoc dicit Porphyrius ad oſtenſionem coniunctionis animæ cum corpore : et per hoc
affirmat uerbũ Dei in ſapientia hominis eſſe. Ad quod oſtendendum fecit Iſagogas : in quibus
oſtendit differentias animæ firmas et immortales, et differentias corporis eſſe mortales.

De Spiritu quid ſit : & Qualiter operetur in tota parte.

SPermatici ſpiritus uirtutes ſunt tres:quarũ prima,eſt neceſſitas:ſecunda,uirtus: tertia, orga
num.Neceſſitatis duo ſunt opera:nam et calorem cuſtodit,et ſpiritum animalem nutrit.Vir
* Al. diſcernit. tus uero eſt complemẽtum.Organũ uero *diſcurrit oĩa ex opere animæ.Spiritus aũt ille, cuius
origo eſt à corde,porrigit ſe ꝑ arterias et uenas, dans in uenis ſanguinẽ, mutãdo ſe in calorẽ na
turalem,et ſpiritualem uitam. Fumus aũt progrediens ex calore ſanguinis, eſt nutrimentũ ipſi
ſpiritui:qui fumus ſpiritualis mittit ſe à uenis in arterias,exiſtẽs animatio totius corporis et nu
trimentũ:quę partim uertiẽ in carnẽ,et partim ꝑ poros mittiẽ ad procreationẽ pilorũ:nec ſolũ
eſt fumus ſanguinis,immo habet admiſtã ſibi ſubtilitatẽ ſpiritus,decurrẽs per totũ corpus.San
guis purgaẽ ꝑ hepar:ſpiritus uero in arteriis clarificaẽ ex fumo caloris à corde uenietis:cuiꝰ cla G
rior pars aſcẽdit ꝑ quaſdã arterias ad caput:et ibi ſe ſecũdario clarificat per calorẽ ſurſum pro
cedentẽ à corde: clarificatus uadit ꝑ duas arterias in neruos , qui ſunt harmonia triũ uentricu-
lorum capitis uſq, ad aĩam:cui ex nimia ſubtilitate ſui cõnexa eſt aĩa : per quã anima miniſtrat
phãtaſiam ſuam harmoniæ totius corporis: et harmonia illa pereunti corpori . Dicunt Ammo-
nius,Democritus,et alii complures,ꝙ ille ſpiritus eſt corporeus:et ipſe idẽ eſt anima,hac rõne
† Al. per poros. ꝙ miniſtrãdo phãtaſiã ſenſibus,et ſenſus corporis,findẽs ſe † in parte dat corpori ſenſum. Hinc
ẽt accidentalis probaẽ eſſe , quia harmonia capitis eo cõſumpto neceſſario trahit aliũ ſpiritum
ꝑ eaſdẽ arterias ad nutrimẽtum animæ:quia ſi ſubſtãtialiter ineſſet, nõ eſſet opus aliũ attrahi.
Vnde per hunc et ipſa anima corporea probatur.Porphyrius non conſiderat quidem aĩam,ſed
conſiderat ſpiritum animatum rationalem, oſtendens ſpiritum hunc in Iſagogis corporeũ eſſe
ad opus animæ,non ipſam animam.Sed Socrates,Plato, Ariſtoteles,et Theodorus Platonicus,
et Andronicus Peripateticus,et Porphyrius,et alii cõplures unanimiter affirmãt,ꝙ nec corpo-
rea eſt,nec lege loci teneẽ,nec ſcindiẽ:q̃a cũ totũ corpus uirtute ſua illuminet ad quęlibet exte
riora progreſſa,non tamẽ in ſubſtantia ſua aliquã ſciſſionem patitur.Et ſicut aer Sole illumina-
* Al. primam. tur,ſic corpus anima.Et ſicut aer per Solis lumen *propriam omniũ rerũ confert oculis intelligẽ H
* Al. primam. tiam,ſic anima corporis harmonię ꝑ ſpiritualem ſuæ ſapientiæ lucem,et *propriã et ſecundã in-
telligentiam confert.Et ſicut lux Solis,quæ incorporea eſt,ſuum complens effectum,nullã pati
tur diuiſionem,ſic et anima.Sicut etiam lumen Solis, qđ incorporeum eſt, ſeparatur ab aere et
ab omni intelligentia oculorum ſine corruptione,ſic anima quæ incorporea eſt,ſeparaẽ ſine cor
ruptione,à corpore.Empernomos philoſophus dicit non eſſe mirũ aĩam, quæ eſt ſubſtantia in-
corporea,poſſe ſeparari à corpore,cum ignis qui eſt ſubſtantia corporea,poſſit ſeparari à lignis,
* Al. naturam. quibus eſt iunctus,et reuerti in primã et propriam *materiam ſine ſui corruptione. Sicut ẽt So-
lis lumen illuſtrandũ hominibus ſola ui utitur ſua, nõ indigẽs ui alterius quæ attrahat quaſi ad
complemẽtum prioris uirtutis,ſic et anima.Dicit Ariſtot. in Phyſica,eſſe quinq; partes animę,
phyticon i.nutricem,æſtheticon i.ſenſualem,cineticõ cata topõ i. uim ad omnia loca ꝓgrediẽ
di,noeticon i.intellectualẽ.Anima enim,quoniam generatur à natura corporis, cum natura ip-
ſius corporis uadit ad quatuor elementa:inde ad ſubſtantias inanimatas,ut ad lapides,ferrũ,au
rũ, ꝓpter nutrimẽtũ:inde ad arbores,dehinc ad beſtias,inde ad homines : quemadmodũ enim
† Al redeunt ad hominem. aqua diuidiẽ in partes,q̃ poſtea † redimit in homine:q ſi bonus et purus ſit,eius aĩa in cœlũ cla
re redit.Sed Porphyrius non conſentiens.Ariſt.dicit ꝙ nulla harũ partiũ ſeparaẽ à ſubſtãtia ani
mæ,cum oẽs phyſici dicãt animã nouam de cœlo immitti,et aſſociari ſpermati in matrice,uel

puero

A puero prius formato: unde si malus fuerit homo uadit in bestiā,& inde redit ad hominē: à quo
si bonus fuerit, uadit in gloriam. Porphyrius uero negans hæc omnia, dicit animam potius de
bestia in bestiam ire, de homine in hominem, deinde in cœlum.

De natura pueri secundum hora, humorum.

NOtandum aūt est, sperma nō semper animatum ab hoīe uenire in matricē, sed tūc tñ qñ à
Deo statutū est gigni infantē: & tūc aīa sociat spermati. Stoici dicebāt animas quondie
creari,& corpori pri⁹ in matrice cōposito immitti,& oē corpus nouū,& tēporaliter creatū, esse
mortale. Porphyrius renuit, ostēdens sic opus Dei esse debile, cū sit necesse quotidie creari. Sed
sciendū nobis est, q animæ semper suā uitam firmā habēt & stabilē ab initio: & sic nō est opus
Deo facere nouas unaquaq; hora. Dicit Hip. q si mulier recipit sperma in prima, uel in secūda,
uel tertia hora noctis uel diei, īfans cōtrahit ꝓprietates sanguinis, q a horæ sunt eius: si in quar
ta quinta sexta, choleræ rubræ: si in septima octaua nona, phlegmatis: si decima undecima duo
decima, choleræ nigræ. Quòd si in sinistra parte matricis in horis sanguinis cōceptus maneat,
pater uero & mater in horis choleræ rubræ cōcepti fuerint, nō trahit infans figurā ex cholera
rubra patris ac matris ꝑp fragilitatē sinistræ partis: & hēt causas passionū ex phlegmate uel à
B cholera nigra plusq̄ ex cholera rubra, nō tñ tāti acuminis, quātū si esset in dextra parte. Licet
aūt in ista parte sit uirtus choleræ nigræ,& ꝑp⁹ fragilitatē ei⁹ sit uirtus phlegmatis, ibi tñ infans
à sanguine suarū sumit initiū passionum. Si uero in dextra parte fit cōcept⁹ in horis sanguinis,
pater uero & mr̄ in horis choleræ rubræ, licet plus retineat figurā à patre & matre ex cholera
rubra, q̄ ex sāguine, tñ retinet ꝓprietatē passionum à suo principio i. ex sanguine: q̄ passiones
sunt hæ: synochus, pleuritis, spasmus, apostemata, causus,& aliæ passiones hmōi: habet ēt san-
guis acutionē à cholera rubra. Si infans cōceptus est in horis choleræ rubræ, & genitores in ho
ris sanguinis, ex his trahit figurā: magis tñ à suis, à quibus proprietatē passionum retinet: quæ
sunt febris acuta, tertiana, synochus, dysēteria, cephalalgia, phrenitis, icteritia,& similia. Si ue
ro in sinistra conceptus sit horis prædictis existentibus suis & genitorum, puella magis retinet
figuram sanguinis a patre & matre, q̄ ex natura choleræ rubræ. frigiditas enim sinistri lateris su
perat proprietates passionum: tñ inhærēt ei choleræ rubræ, quæ propter frigiditatē minus sunt
acutæ q̄ in dextra parte. Si uero in horis choleræ nigræ concepti sunt pater & mater, & infans
in sinistra sit parte, si puella est, naturaliter melancholica est, uel paralytica, quartanaria, epilep-
tica, stulta,& iners: similis est ēt patri & matri, nec alio modo potest tēperari natura eius. Si ue-
C ro sperma est in dextra, non semper, nec ita ꝑdictas habebit passiones, ꝑp temperamentum ca
loris hepatis, & fellis, & quia hic calor accidentalis est ei, non potest prorsus pellere naturalia.
Horæ autē choleræ nigræ, & cæterorum humorum determinātur per cursum planetarum. Qđ
si puella sit concepta in horis cholerę nigræ, pater et mater uero in horis phlegmatis, puella re-
tinet figurā phlegmatis, magis tñ cholerę nigræ: et inde habet causas passionum. Si sit in dextra,
magis retinet figurā patris ex phlegmate temperato à sanguine: sed passionum proprietatē ha-
bet à cholera nigra non ita acutarum, propter calorē dextræ partis. Si conceptio oīum sit in ho
ris phlegmatis, et sperma sit in sinistra, puella est phlegmatica, debilis, quotidianaria, lienteria,
phthisica, cephalalgica, dolens in omni mēbro, dolens in renibus in matrice et similia, et partim
habet passiones à cholera nigra, propter affinitatem phlegmatis. Si uero sit in dextra parte, puer
eadem patietur, sed temperatē, propter sanguinem et choleram rubram. Si pater et mater con-
cepti sunt in horis phlegmatis, puella in horis sanguinis, trahit a phlegmate, sed nō acutius, pro
pter matrē sanguinis proprietatem. Si uero pater et mater concepti sunt in horis sanguinis, et
puella in horis phlegmatis, contrahit passiones à cholera rubra et sanguine æqualiter, magis tñ
à phlegmate: quæ passiones temperātur per sanguinem. Quòd si cōceptio sit in horis sanguinis,
D patris uero in horis phlegmatis, matris in horis choleræ nigræ, à sanguine passionem ducit: et fi-
gurā et partem à parte: nullam uero a matre figuram, sed mr̄ debilitatem et inertiam. Si in sini-
stra est plus à matre minus à patre: proprietatē passionum à sanguine, q̄ propter frigiditatē sini-
stræ nō sunt ita acutæ, sicut in dextra essent. Quòd si puer cōcept⁹ sit in horis choleræ nigræ, pa
ter in horis choleræ rubræ,& mr̄ in horis sanguinis, parē figuræ retinet ex patre & matre: mi-
norem partem ex cholera nigra: sed maiorē partē passionū habet ex cholera rubra, minorē ue
ro accidētaliter à sanguine & cholera rubra: quæ passiones aliquantulū sunt tēperatæ. Si in sini
stra est puella, plus cōtinet ex cholera nigra: minus. n. à matre, nihil ex patre: passiones ducit ex
cholera nigra,& sunt acutę. Quòd si pater & mater cōcepti sunt in horis choleræ rubrę,& puer
ī horis sanguinis uel phlegmatis, pl⁹ retinet figurā pr̄is à cholera ru. mediocrē figurā à matre et
minorē: passiones à cholera ru.& sunt temperatæ. Si pr̄ & mater cōcepti sunt in horis sanguinis
puer in horis phlegmatis,& sit in sinistra, maiorē partē figuræ habet ex patre, mediocrē à ma-
tre, minorē à phlegmate, passiones à phlegmate & sanguine. Si uero est in sinistra, plus hēt à cho
lera ni.& phlegmate, minus à matre, nihil ex patre, passiones ex phlegmete & cholera nigra. Qđ
si oīum cōceptio est in horis sanguinis, hēt figurā à patre: & si sperma matricis superabūdet &
sit sanū, tota est ex parte pr̄is figura: passiones sanguinis & acutæ. si cōceptio oīum in ꝑdictis sit
horis,& ī sinistra sperma,& matris sperma sit debile, tūc filia maiorē partē figuræ retinet a mr̄e,
minorem

Hippo. in lib. de genitura ad medium, affert rationem, cur fœtus aliquando patri magis similis sit, quàm matri, & è contrario: de horis istis autem nulla mentio fit. Ibidem cur modo mares, modo fœminæ gignantur.

* Al. frigiditatē.

minorem ex cholera nigra. Si ſperma matris eſt debile, patris uero ſanũ & forte, totã figurã hẽt E à patre, debilitatẽ uero corporis à matre: paſſiones à ſanguine, partim à cholera nigra accidẽtaliter. Si oĩs cõceptio eſt in horis choleræ rubræ, & ſperma patris eſt forte, & matris debile, totã figurã habet à patre. Et ſi ſperma matris eſt forte, & patris debile, æquã utriuſq; contrahit formã: & aliquãtulũ tñ habet à cholera rubra, & paſſiones acutas. Et ſi tũc fuerit in ſiniſtra, partẽ figuræ habet à cholera, & tantundem ab utroq;, paſſiones uero à cholera rubra. Si uero ſperma patris ſanũ eſt, matris uero debile, figuram habet utriuſq;: ſi utrunq; debile, totã figurã habet à phlegmate, parũ à ſanguine, & cholera rubra. Et ſi tũc in ſiniſtra fuerit, parũ habet ab utroq;, ſ. partim à cholera nigra & phlegmate, plus à cholera nigra ꝑꝑ frigiditatẽ illius partis. Quòd ſi ęqualia ſint & ſana, ab utroq; continet figurã æqualiter: & parum uero à cholera nigra & accidẽtaliter: Quòd ſi ſperma abũdet & ſanum ſit, plus habet à matre q̃ à patre: paſſiones ex phlegmate. Quòd ſi cõceptio oĩum fuerit in horis choleræ nigræ, & utrũq; ſperma debile fuerit, ab utroque partum figuram recipit: plus uero à cholera nigra, & aliquãtulũ à cholera rubra & ſanguine accidentaliter: Si uero ſana fuerint, utriuſq; figurã retinet parũ à cholera nigra, & ẽt à cholera rubra accidẽtaliter. Quòd ſi ſperma, abũdet matris, plus figurã habet à matre: & ſi ſperma patris ſuperabundet, plus habet à patre, & à cholera nigra paſſiones. Si ſana fuerit, utriuſque figurã retinet, ſed plus à matre. Et ẽt ſi ſperma matris eſt ſanũ, patris uero debile, habet figuram à F matre, minus uero à patre: ſi contra eſt, æquã habet ab utroq; figurã, & cholera nigra. Si plus ſuperabũdat materia, plus habet à matre, paſſiones à cholera nigra plus, minus à phlegmate. Si ſꝑma oĩum fuerit in matrice matris eorum in eiſdẽ horis, magnæ eloquentiæ erunt. Si pater & auus infans uel puer concepti ſunt in horis ſanguinis infantis, mater uero in horis phlegmatis: & ſperma matris ſuperet, ſed tñ debile: à neutro trahit figuram, quia illius ſperma minus eſt, huius uero debile eſt. Qñ uero hẽt puer principiũ ab horis ſanguinis, ſicut auus eius retinet ab eo figurã. Si pater fuderit ſemẽ in horis ſanguinis, mater uero concepta ſit in eiſdẽ horis, cuius ſperma fortius & ſanius ſit ſpermate uiri debili, non capit figurã patris, quia ſperma eſt debile: ſperma uero mulieris fortius & ſanius uertit ſperma uiri in ſuã ꝓprietatẽ: ſed poſtea ſuperueniẽte aliqua paſſione, uel phlegmate, uel cholera nigra uel aliis humoribus, debilitaĩ figura matris: & ideo puer nõ potuit eius retinere figurã. Et q̃a auia eius pueri eſt concepta in hora ſanguinis: & ſicut puer cuius ſperma reduxit ſperma uiri ſui ad naturã, ſꝑma illud q̃a eſt materia pueri acuẽs ſe in ſeptima, nõ potuit uenire in figurã patris & matris ꝑꝑ ſupradictas paſſiones, uenit autẽ in figurã auiæ. Si uero forti⁹ eſt ſperma aui ſpermate auiæ, tũc retinet figurã aui, ſi cõcepti fuerint G in eiſdẽ horis. Ideo puer exiſtẽs in tertio ab auo ſuo, uel ab auia iuuamẽ habuerit ſuæ figurę, & nõ à patre uel mr̃e, qui ſunt in ſecũdo loco, uel utriuſq; ſperma fuit debile: tñ q̃a opera planetarũ ſemper ſolẽt miniſtrare proſperitatẽ ſcd̃m imparem uſum, uel diuerſitatẽ naturæ ſcd̃m parẽ numerũ: Si uero ſperma patris uel matris debile fuerit, tũc nec humores, nec ſecũdus locus impediunt quin recipiant figuram ab auo uel auia: & hoc propter naturam & uim loci & horarũ.

De Conceptione pueri alterata à ſtellis, & non à parentibus.

In lib. de genitura ad finem Hip. affert cauſam, cur partus mutilati naſcantur.

CONtingit ẽt aliqñ infantem nulli parẽtum eſſe ſimilem, & hoc fieri per naturam planetarũ: naſcit enim aliquãdo mutus, uel carẽs pedibus, manib⁹, oculis, &c. Philoſophi uero indubitãter aſſerũt teſte Hipp. ꝙ oĩs ſubſtãtia corporea aĩata iũcta ſit & ligata in planetis, & ſignis, quatuorq; elemẽtorũ nexibus. Et hoc approbo auctoritate Alexãdri Imperatoris Macedoniæ ſic dicẽtis, ꝙ Natanabus Rex Aegyptiorũ pater ei⁹ ſcd̃m opera planetarũ cũ mr̃e ſua Olympiade cõcubuit: & per ſuã mathematicã & aſtronomicã rõnẽ ꝓcauit, ut non cognoſceret eam niſi in talibus horis, in quibus ex operatione planetarũ & ſignorum figurã traheret, nõ ex patre uel matre. Cõſiderauit enim proprie Solem uenturũ in leonẽ, & Saturnũ in taurum, à quibus uolebat filiũ ſuũ naſciturũ figurã & naturã principaliter retinere. A leone igiĩ tenuit criſpitudinem H capillorum, citrinum colorẽ, & toruũ aſpectũ & uultum, & irã, & robur. Et quia aquila retinet proprietatẽ à leone in hoc ſolo, ꝙ aquila altius uolat cæteris auibus, & acuti⁹ uidet, ideo Alexãder habuit ex proprietate ſui ſigni oculũ unũ aquileũ & naſum. Et ut Sol clarus eſt ꝑ cæteris, & qñ eſt in leone fortior eſt, ſic ille toti mũdo dominatus eſt. Ex tauro uero contraxit cornutã frõtẽ, & corp⁹ altũ, & ferociã: taurus. n terrã findit ingenio ſimplici, & opere pio. Et quia draco habet ꝓprietatẽ in ſigno tauri & magnitudine & ſenſu, & draco ſupra hẽt dentes acutos, & alterũ oculũ, in ſimilitudinẽ draconis oculos habuit. Et ut Saturnus altior eſt oĩbus planetis, & in humilitate & ſubtilitate ſuperat opus cæterorum planetarũ, ſic Alexander totum orbẽ ſuperauit.

De Natura duodecim ſignorum.

SCiẽdũ itaq; eſt de ſignis duodecim, tria eſſe calida & ſicca. Aries. n. ca. eſt in ſecundo gradu, ſic. in tertio. Leo calidus eſt & ſic. in quarto gradu. Sagittarius ca. in primo, ſic. in ſecũdo gradu. Alia tria ſunt fri. & hum. ſ. cancer, ſcorpio, & piſcis: nam Cancer eſt Lunæ ſedes. Scorpio hu. in primo, frigi. in ſecũdo. Piſcis frigi. in primo, humi. in ſecũdo gradu. Alia tria ſunt ca. & hu. Gemini ca. ſũt in ſecũdo, hu. in primo. Libra ca. eſt in primo, hu. in ſecũdo. Aquarius ca. ĩ primo, hu. in ſecundo. Alia tria ſunt fri. & ſic. Taurus fri. in tertio, ſic. in ſecundo. Capicornus fri. in ſecũdo, ſic. in tertio. Virgo frigi. in ſecũdo, ſic. in tertio. Alii Philoſophi dicunt ꝙ Gemini ſunt ca. & ſic. in

tertio

A tertio gra. & uirgo ca. & hu. in primo, & ſagittarius ca. & hu. in principio ſecũdi: & aquarius fri.
& ſic. in tertio gra. Aries, leo, ſagittarius, ſunt orientales, ca. ignei, & ſicci. Taur⁹, uirgo, capricor
nus, ſunt terrei, frigidi & ſicci, meridionales. Gemini, libra, aquarius, ſunt occidentales, aerei, ca
lidi & humidi. Cancer, ſcorpio, piſces, ſunt aquatici, frigidi & humidi, ſeptentrionales.

De Differentia ſeptem planetarum.

AB his oĩbus ducunt elemẽta rerũ naturas ſuas & qualitates p̃dictas: & opera planetarũ cõ
plent & perficiunt per ſigna p̃dicta. Et quia elemẽta iuncta ſunt ſignis naturaliter, ẽt ex ele
mentis conſtat oĩs ſubſtãtia corporea aĩata. Ergo elemẽta opus recipiũt planetarũ à ſignis, & il
lud trahunt oĩ ſubſtantiæ aĩatæ corporeæ, & illud eſſe natura à ſignis habet, & aliud i. efficaciã
& operationes à planetis. Naturam. n. dicimus in calore, & frigiditate, & cæteris: operationẽ ue
ro in ualetudine, pulchritudine, pigritia, uelocitate, & ſimilibus: quæ contingũt infantibus, ẽt ſi
non fuere in genitoribus. Multa enim de hmõi materia dicturi ſumus, ſed in p̃ſenti omittamus.

De Alteratione ſignorum & planetarum.

QVatuor autem ſunt elementa ac temporaneæ mutationes, quæ fiunt ſcd̃m curſum & rõnẽ
ſignorum & planetarũ. Temporũ quidem aliud eſt calidum & ſiccũ, ut æſtas: & hoc fit ex
B natura ſignorum eiuſdẽ complexionis, ſ. ca. & ſic. Aliud uero calidũ & hu. i. uer, ſicut alia
tria ſigna. Aliud frigidum & ſic. ſ. autũnus ſcd̃m ſua tria ſigna. Aliud uero frigidũ & hu. ſ. hyẽs
ſcd̃m ſua tria ſigna. Et unumquodq; tẽpus ſcd̃m naturã ſuorum ſignorũ acuit, & mutat mate-
riã elemẽtorũ, q̃ ſibi eſt cõueniens, qđ tñ aliqñ mutari ſolet. Nã cũ æſtas debeat eſſe ca. & ſic. na
turaliter, tũ eius calor minuit̃ & tẽperatur ex frigiditate, nõ ex ſua natura, ſed ſignorũ: nã ſi ex
poteſtate capricorni & planetæ eius, generẽtur ſeu creent̃ res alicuius anni, ex eorũ frigiditate
tẽperat̃ æſtatis calor, & ex illa frigiditate innaturali æſtatis currentis & contrariãte, cõtrariꝫ na
ſcunt̃ paſſiones. Aeſtate uero tranſeunte uenit autũnus, qui frigidius & ſic. naturaliter eſt, ſed ex
capricorni natura, qui poteſtatẽ habet anni, ut diximus, ſuperuenit altera frigiditas, q̃ auget fri
giditatẽ & ſic. autumni: quæ res eſt contraria quatuor elementis in corpore exiſtentibus: eſt. n.
in illo tẽpore maxima grauitas & intẽperies. Et ex affinitate autumni qui nimis eſt fri. & ſic. ſu-
peruenit hyemi magna intẽperies: adeo ut ſuperetur in oĩbus quatuor elementorũ tẽperata na
tura: putrefacta. n. liqueſcit à ſua proprietate. Adueniẽte aũt uere qđ eſt calidum & hu. tẽperat̃
eius calor ex frigiditate capricorni atq; hyemis iam peractæ. Deinde calor ueris & æſtatis cõtẽ
perat̃ hyemis peractæ & capricorni frigiditate, cuius poteſtas illo uiget anno: ſicut unũquodq;
C ſignum ſuã habet poteſtatẽ ſcd̃m ſuam naturam & mutationem ſuã. Et mouetur natura tẽpo-
ris anni illius, qui pertinet ad ſignũ illud, & ẽt per frigiditatẽ p̃ſatã natura ueris mutat̃: qua mu
tata turbat̃ naturalis calor humanæ naturæ: et q̃ prius erat ꝑ frigiditatẽ hyemis et capricorni
rupta et putrefacta, mouet̃ et acuitur: et generantur paſſiones q̃ ſunt propriæ illorũ temporũ, q̃
ſunt mortiferæ. Si uero ex poteſtate leonis et planetæ eius qui ſunt calidi et ſicci, generent̃ res
atq; creent̃, æſtas erit magni caloris et ſiccitatis: ueniente aũt autũno, ex calore leonis et Solis,
eius frigiditas tẽperat̃, et hyemis: ideoq; turbat̃ aeris natura et acuitur, tũ propter naturã ſigni
et planetæ, quæ ſunt calidæ naturæ, tum propter naturã ſui ipſius qui eſt calidus: acuẽdo ſe, pu
gnat contra naturas illorum temporum, ſ. hyemis, autumni, quæ frigidæ ſunt naturæ: ſicq; natu
ra humana putrida mortiferas generat paſſiones, quæ propriæ non ſunt illorũ temporum. Nã
ſi in anno leonis et eius planetæ, in æſtate generentur paſſiones acutæ et graues, tũc ſunt ꝓpriæ
eorum: ſi uero hyeme, uel in aliis temporibus eorũ, q̃ non ſunt propria, generãtur paſſiones ad
eorum proprietatẽ, tũc illæ paſſiones magis erunt propriæ eorum leonis et Solis, qui ſunt cali-
di et ſic. q̃ eorum tẽporum in quibus generantur. Generant aũt aliquando paſſiones permuta-
ra natura utrorũq; i. tẽporum ſigna planetæ: quæ paſſiones generant alias, q̃ non ſunt ſignorum
D uel planetæ uel tẽporum. Quòd autẽ dictum eſt de p̃dicto ſigno et planeta, quæ in eis ſunt pro-
pria et quæ non, de reliquis intellige ſignis et planetis et temporibus. Sole. n. aſcendente frigidi
tas, cũ tñ potius ex Sole calor ineſſe debeat: ꝙ cõfert poteſtas Saturni ex capricorno, cuius fri-
giditas terræ acuit frigiditatẽ q̃ aduenit: fumus in aerẽ aſcendit, ex quo color aeris turbat̃. Ae-
ſtatem uero ex Sole calor et ſiccitas, ex terræ fumoſitate frigiditas et ſicci. aerem corrũpunt: un
de animalia et nos turbamur in illo capricorni anno: hoĩes grauibus infirmant̃ morbis: ſicut ap
paret in anno leonis deſcendente Sole ſuper terrã. Et qñ frigiditas adeſſe debet natura hyemis
redeuntis, acuit̃ aer igne: et acuendo turbatus generat graues paſſiones, quæ propriæ ſunt tẽpo
ris illius, ut dictũ eſt. Similiter apparet in anno cancri, qui ex eius natura acuit̃ natura aquꝫ, qua
acuente, inde aſcendit quædã fumoſitas in aerem, ex qua turbatur aer: inde frigidꝫ et humidæ
fiunt paſſiones, non propriæ illius temporis, ſed ſigni. Si uero annus eſt libræ, acuitur, et acuẽdo
trahit ad ſe calorem ab igne: et tunc tempus eſt multum calidum et humidum, ſ. hyems: et indꝫ
fiunt graues paſſiones, quæ propriæ ſunt ueris et hyemis, ſunt enim calidæ et humidæ.

De Alteratione ſignorum, & ſeptem climatum mundi.

POteſtas tamen ſignorum et planetarum non eodem modo ſe habet in omnibus partibus to-
tius terræ. Climata enim mundi ſeptẽ ſunt ſcd̃m planetarum rõnem. Anno igit̃ capricorni,
qui

qui est frigidius & siccus, est maior frigiditas & siccitas in partibus illius terræ, q̄ ꝓpriæ sunt sub E
* Al. illæ. planeta, i. Saturno, qui est frigidus & siccus. Nā cum *aliæ partes terræ naturaliter sint fri. & sic. tñ ex natura & potestate capricorni, quam habet illo tempore, magis mouentur & perturbant̄ q̄ aliæ terræ, quæ non sunt propriæ eorum. Quòd si annus eorum non fuerit, tunc terra nō habet moueri causa eorum nisi in hyeme & uere, scilicet per naturā: sed quādo planeta superponitur, est alia significatio. Illæ uero terræ, quæ proprie sunt suppositæ Lunæ & cancro, propter affinitatē frigiditatis quā habent, inferunt commotionem in suo anno, non tantam quantā inferūt suæ propriæ terræ: quia terra illa frigida est & humida, sicut cācer & Luna. Aliis uero terris, quæ neque frigidæ sunt, neque siccæ naturaliter, licet inferant contrarietatē et cōmotionem, tñ parvā inferunt. Similiter leo, et Sol maiorem cōmotionem dant terræ sibi propriè subiectæ, q̄ aliis: illi tñ quæ subiecta est libræ et arieti, licet non dent tantam cōmotionem, quātam dant suæ propriæ terræ, tñ propter affinitatem caloris dant ei maiorem cōmotionem, q̄ aliis, cū quibus nullā habent affinitatem. Si uero fuerit annus leonis et Solis ut dictum est, tunc toto illo anno dant
* Al. æstate. commotionem in *ætate tribus mensibus, et hoc ut dictum est per naturam.

De Alteratione quatuor partium Mundi.

Est et alia in terris mutatio scd'm quatuor mūdi partes, dispositas scilicet ad orientē, uel occidentem, austrum, et septentrionem: et secundum altitudinem mōtium Soli accedentium, et ima uallium à Sole remotarum. Consideret ergo medicus an sit mutatio temporum propria, an accidentalis, ut supra dictum est: Aetates quoq; hominum, figuras, colores, terram, usum, passiones terræ in qua sunt geniti, utrum sint consuetudinariæ an propriæ: an ueniant accidentaliter secundū mutationem temporum uel naturaliter. Si enim sunt passiones ex natura terrę, aliud exigunt medicamen, quàm ex mutatione temporum naturaliter et accidentaliter. F

De Discrasia propria natura temporis passionum, uel non propria.

Intuendum est ēt, an natura hominis suæ cōcordet passioni et tēporū mutationi, an passio sit accidentalis et mutatio tēporū, an mutatio sit substantialis et passio accidentalis. Solet enim passio cholerica et sanguinea mutationi tēporū concordare, sed à natura patientis discordare, et è contrario. Pulsus quoq; uidendus est, an conueniat cum sua natura et passione, et tēporum mutatione: an tantum conueniat cum mutatione, et non cum passione, nec cū natura: an cōueniat passioni, et non immutationi neq; naturæ, an naturę et nō immutationi uel passioni: an nulli. Adhuc ēt sciendū est, an tempus transierit, uel præsens sit seu futurum, in quo pharmacum dari infirmo debeat. His enim ignoratis nec bene euenietibus, miratur, et cito desperat medicus. G
Oportet ēt medicum nosse, utrū infirmitas debeat augeri: et hoc an sui natura, an tp̄s, an passione alia superueniēte: et sic poterit dare medicamē tēpore cōgruo, ut uel decrescentē deprimat et tollat ægritudinem, uel imminenti resistat, ne nimis ægrum tardet. Nā si leue dederit medicamen in morbo adhuc leui, credens paruam fore ægritudinē, nihil fecisse uidebitur, qñ grādis infirmitas superuenerit. Sciēdum aūt est quasdā infirmitates quibusdā esse substantiales, aliis accidentales. In æstate.n. synochus et causus sunt naturales infirmitates cholericis et sanguineis: phlegmaticis accidentales: et ideo non eodem modo curandæ. Nam q̄ potio conuenit cholericis, per naturam tēporis et morbi naturalis eis, est contraria aliis, et causa alterius morbi, id est phlegmaticis: est enim tempus, ut diximus, et morbus ille illis accidētalis. Si ergo phlegmatico alicui prędictis morbis synocha et causo occupato, eandem dedit eiusdem mensuræ medicinā, quā et cholerico, æstate cito sanabitur: quia eius complexio nō est cholerica et sicca, sed et his contraria: cholerici uero diu infirmi manebūt, quia calidi sunt et sicci, et tempus: uertitur.n. accidentalis febris in substantialem scilicet frigidam, quæ est phlegmaticorum. Oportet etiā scire complexionem: quoniam idem experimentum, et eadem potio nō omni danda est infirmo: cōtingit enim ut q̄ potio utilis ei fuerit in primo uel secundo uel tertio periodo, in aliis nō cōueniat: et ideo scd'm diuersas ægritudinū mutationes ad diuersos periodos, diuersa cōuenit dari purgātia. Attēde scd'm quas horas, scilicet an sanguinis, uel choleræ rubeæ, uel phlegmatis, uel melācholiæ, magis acuat̄ passio uel minuat̄. Synocha enim in horis sanguis si acuatur, scias eius originē esse ex accidentali mutatione sanguinis, nō à principio choleræ rubrę. Mutatur.n. sanguis aliqñ ex cōmistione, aliquando ex Solis ardore, aliqñ ex itineris fatigatione, et generat̄ synocha: ex qua commotione sanguinis acuitur cholera rubra: qua acuente quiescit sanguis, et synochus et causus generantur ex acuitate choleræ rubræ. Si uero ephemera febris acuit̄ in horis sanguinis, sciat esse ex phlegmate salso cōiūcto sanguini: quod phlegma acuēs ex affinitate sanguinis solet uerti in choleram rubram, et inde solet generari febris tertiana. Quartana uero si in horis sanguinis acuitur, scias eius materiam, id est melancholiam generari ex putrido sanguine sub planeta naturæ ꝓpriæ. Quòd si synocha magis acuit̄ in horis choleræ rubrę, non est propria synocha: quia uel mutabitur in tertianā, uel in causum. Si uero tertiana acuit̄ in illis, uera tertiana est et propria: in illā.n. aliquando mutabitur febrem. Quotidiana uero si acuitur et mutatur in horis choleræ rubræ, cito uertitur in tertianā. Si uero quartana acuit̄ et mouetur in horis choleræ rubrę, cito uertitur in tertianā. Si uero quartana mouetur et acuitur in horis eiusdē, H

A ſcias principium eius nõ fuiſſe ex putrido ſanguine,ſed ex cholera rubra peruſta in melancho-
liam conuerſa.Quòd ſi ſynocha acuitur & mouetur in phlegmate,ſicut in horis ſanguinis,ſcias
generari ex ſanguine iuncto phlegmati ſalſo:& proprie poſt terminum ſuum completum muta
bitur uel in quotidianam,uel tertianam , licet magis affinis ſit tertianæ, q̃ quotidianæ, propter
calorem.Si uero tertiana phlegmatica mouetur, & acuitur ſicut in horis choleræ rubræ, minus
eſt periculoſa:mutabitur.n.in quotidianam: de quotidiana uero fiet quartana : & aliquando re-
dit tertiana:Quòd ſi quartana moueatur in horis phlegmatis,principiũ eius fuit ſalſi phlegmatis,
quod uerſum in choleram rubram incenditur,& uertitur in melancholiam:ſicut uiride lignum
uertitur in uiuum carbonem,deinde in cinerem. Quòd ſi ſynocha mouetur in horis choleræ ni
græ,† minus grauis paſſio,& æger eſt piger,& granis,& illa infirmitas habet partem non ſolum † Al.magis eſt.
ex bono ſanguine,ſed etiam ex putrido:& proprie poſt terminum ſuum completum ueniet in-
firmus in quartanam . Si uero terriana acuitur & mouetur in horis melancholiæ, ſubito uertitur
in quartanã.Quòd ſi quartana mouetur in horis illis,firma eſt & propria, nec mutatur in aliam
propter prædictas paſſiones: omnes enim aliæ habent moueri & acui ſecundum prædictas ho-
ras,& earum naturam & rationem: & ſecundum motum,& acutionem ipſarum:bene diſcernẽ-
B tur & tactu,& pulſu, ſicut ex prædictis horis.

De Cognitione ægritudinis ſecundum Planetam, diem,& horam.

SCire etiam medicum decet planetam & ſignum,in quo æger ægrotare cœpit,& tẽpus ſcd̃m
diem & horam.Nã ſi infirmitas fuerit ſcd̃m ſigna & planetas,ſed accidentaliter ex acutione
ſigni & planetę eſſet,habet illam diſtinctionẽ. Si uero medicus neſciuerit infirmitatem per nu-
merum,ideſt per naturam ſigni & planetæ,perſcrutetur pulſum & horas,ut dictum eſt.

De Qualitate & efficacia planetarum in ſeptem climata .

ASſerunt etiam phyſici omnia in terris firmari & compleri ſecũdum curſum & operationẽ
ſuperiorum corporum:quorum operatio omnis ſummi Creatoris uirtute conſiſtit.Elemẽ
ta igitur quatuor,ſignis duodecim, & ſeptem planetis iuncta ſunt:& eorũ cauſa,quatuor habẽt
temporum mutationes:ſecundum quas humana, & omniũ ſubiectorũ natura mouetur & acui
tur:per quam motionem & acutionem paſſiones fiunt . Hæc autem mutatio eſt uniuerſalis oĩ-
bus mundanis.Eſt & alia mutatio ex natura terræ ſpecialiter & planetarũ coſtans in diuerſis rę
gionibus.Quadrifidus enim orbis etiam in ſeptem diuiſus eſt partes ſecũdum ſeptem planetas,
qui per aſtrolabium diſcernuntur.Sciendum eſt tamen partes illas ſeptem non eſſe cõtinuas,ſed
C in toto mũdo diuiſas.Terra enim illa,q̃ eſt frigida & ſicca in quarto gradu,ſub poteſtate eſt Sa-
turni,qui eiuſdem eſt naturæ.Quæ uero frigida eſt & ſicca in primo gradu,ſub Iouis imperio,q
eiuſdem eſt naturę,& qui etiam affinitatem habet cum natura rerum omniũ,maximeq; ad gau
dium pertinentium.Sed quæ calida in ſecundo,humida in primo,ſub Martis ditione eſt, & ſuæ
naturæ conuenit eiuſdem.Sed quæ eſt calida & ſicca in quarto,Soli conuenit & concedit. Quæ
autẽ calida et humida in primo gradu,ſub Mercurio.Quæ uero humida,in primo, frigida in ſe
cundo,habens aliquantulum temperamenti calidi, Veneri ſubiacet. Sed quæ frigida et humida
in primo gradu , Lunæ conuenit . Quæque autem ſingulæ terrarum partes ſui retinent planetæ
qualitates,accidentaliter tamen in naturam uertuntur planetæ alterius : terra enim, quæ ex ſui
planetæ natura proprie frigida, ſeu calida eſſe debet, in cõtrariam uertitur naturam et comple
xionem. In complexionibus ergo præfatis: deinde etiam in altitudine, et profunditate, et ere-
ctione,et caſu,et harmonia cuiuſque planetæ cõuenire debet , ad cuius ſimilitudinem cõpoſita
eſt,et inde omne corpus ſanum uel ægrum eſt . Vnde Andronicus peripateticus aſſerit non eſſe
ſecundum noſtram uoluntatem:et extra noſtram uoluntatem ambulamus:et etiam contra no
ſtram uoluntatem,quando noſtra anima ducimur, uel quando accidentaliter ex natura corpo-
D ris,aut iræ furore,aut alio impetu mouemur.Monet etiam ſecundario aut cogẽte natura corpo
ris ad malum cognitionem reddere : ſicut enim muſicus nequit chorda falſa ſonitũ reddere, ſic
anima prauũ corpus,ſcilicet libidinoſum uel aliud, ratione ſui nequit regere:et ſymphonia in-
ſtrumenti artificis animæ,ideſt corporis diſplicet. Andronicus igitur commotiones planetarũ,
et compoſitiones merito aſſerit ueras:et cętera uitia nõ eſſe naturalia animæ:nec animã ex na-
tura corporis cõſtare,quod quidam uoluere.Si enim eiuſdem eſſet naturæ, nil repugnaret quin
anima rationibus ſpiritualibus ſubderet corpus,ſcilicet ieiuniis , et cæteris uirtutibus corporis
uitia ſubderet.Et ideo dicit Plato in logica,dum iuuentus eſt per ſenſum et rationem mundata
ab omni prauitate corporis,cognoſcentis omnem uirtutem : omnis enim prauitas extra natu-
ram.At aliis elementis corpore compſito,ipſum corpus animam mouet:quod eorum contrahit
qualitates. Dicit Hippocrates in Phyſica, ‖ quòd terra eſt appoſita generare naturam corporũ. In lib. de natura huma.cõ.1.t.31.1.31.g
Eſt autem ut terra alia dulcis et tẽperata,ita et homines eius dulces et manſueti. Et ideo anima
mandat eis per phantaſiam ſuam omnem bonam operationem. Eſt et alia terra per naturã pla- Idem ferè in li. de natu.pueri ad medium, & ad principium lib. 4. de morb.
netarum acuta,unde eius hoĩes ueniunt bellicoſi.Et quia operatio corporeæ materiæ ligata eſt
quatuor elementis, ideo dicit Plato, quòd ratio conuenit ex ſuperioribus , et miniſtrat homini
ſpiritualem intellectum, ſecundum quem diſcernit ſuperiora et inferiora, uera et falſa in theo-
rica,

rica,& practica,i.in diuina rerum consideratione,et operum faciendorũ doctrina et instructio E
ne:praxis enim græce,operatio latine. Et quia sensus nõ fit cum imaginatione animæ,cito duci
tur ad dissensiones rerũ,unde theorica efficitur: Deus enim omnia imprimit,et ubiq; est,et om
nia implet.Inde dicit Plato,ꝙ homines existentes ante suum tempus,nõ ex uirtute rationis,sed
ex natura corporis,suam praxim adimplebant. Et inde affirmat Isaac,ꝙ terra per operationem
planetarum generat naturam corporis: natura uero corporis mouet corpus in consuetudines
malas, et mutationes malas. Et mutatio quatuor temporum fit per duodecim signa et septem
planetas:maior est autem per Lunam et Solem. Luna uero unoquoq; mense mundum perãbu
lat,et dat motus quatuor elementis.Sol uero quatuor tempora anni cõficit,s.uer calidum et hu
midum:quod si non esset,sed siccum,ut quidam uolunt,siccarentur gramina, non autem auge-
rentur uel fouerentur:et alia inconuenientia essent, si aer tunc siccus esset.

De natura coniunctionis & adiunctionis quatuor elementorum.

Hippo. in lib. de natu. hom. có. 1. t. 14. 1. 39. h. calidum ait se cedere ad calidum, humidũ ad humidum.

ASserebant falsò quidam philosophorum, ‖ quòd homine mortuo humores separarent̃, et
ad propriam redirent naturam,ut sanguis in aerem, cholera rubra in ignẽ, melancholia in
terram,phlegma in aquam.Hippocrates autem et Aristoteles et alii philosophi asserunt,destitu
tis et mortuis humores in terram redire.Dissentiunt etiam Soctates et Hippocrates à quibusdã F
aliis physicis dicentibus,ꝙ quatuor elementa nullum patiũtur detrimentũ à sua substantia, sed
remanent integra,nec corrumpuntur in constitutione corporis humani:sed quędam differẽtia
accidentalis egrediens ab illis quatuor elementis rẽperat et regit humana corpora,quæ perit cũ
illis corporibus:sicut albedo uel nigredo cõsistẽs accidẽtaliter, in corpore destructo perit:et ali
qua differentia destructa non patiuntur illa elementa aliqđ damnũ, quia semper sunt fixa et in-
tegra in sua substantia. Dicunt.n.Aristoteles et Hippocrates , ꝙ omnis creatura incorporea pe-
netrat totam substantiã,cui aduenit intus et extra: unde illa differẽtia,cũ sit incorporeã, est ue-
niẽs ad humana corpora ab illis quatuor elemẽtis æqualiter intus et extra. Sed illa differẽtia tã
tum est extra et non in figura incorporea. Nam si illa differentia esset adiũcta corporibus huma
nis ut illi dicunt , tunc illa corpora per illam differẽtiam intus et extra essent ubiq; eiusdẽ natu
ræ,et eiusdem coloris:sicut aqua ubiq, in tota substantia per calorẽ calida,per frigus frigida. Er
go sicut calor et frigiditas,quæ sunt accidentales differẽtiæ aquę, possunt separari ab ipsa et de-
strui permanente substantia ipsius aquæ,sic illa differentia quãdo accidit corporibus nostris, pe
rit,remanẽte natura et proprietate nostrorum corporum: quorum differentia accidẽtalis appa-
ret extra, & potest destrui,sicut ipsa corpora sunt mortalia. Dicit nãq; Hippocrates,Sicut nulla G
substãtia incorporea habet nutrimentũ à differentia corporea,sic nulla substantia corporea po
test nutriri à differentia incorporea. Vnde testante Hippocrate ‖ aer & aqua & ignis iungunt̃ &
efficiuntur unum:quibus terra propter suam nimiam ponderositatẽ nequit adiungi,sed mãdat
suam frigiditatem & siccitatem, quæ temperat illa tria,& sic complent naturam corporũ : sicq;
mortuis omnia illa rediguntur in terram. Et ideo sciendum est,ꝙ terra secũdum grauedinẽ suã
non potest associari aliis tribus elementis in constitutione humanorum corporum: nam postea
illa tria propter grauedinem terræ non possunt explicare suam operationem. Aqua turbulenta
& commista terræ non potest se mouere,nec in aliam partem suam uim emittere. Item,sicut ui-
demus,ꝙ turbati sanguis & cholera uertuntur,in melancholiam: melancholia uero in nullum su
pradictorum nisi in phlegmate & de phlegmate in alios: ita aer ignis & aqua uertuntur in terrã;
de terra in humiditatem, & de humiditate in alia elementa.

Forsasse illud quod ab Hippo. dicitur in lib. de dieta primo ad principium, Cõstitui omnia animantia & duobus differẽtibus facultate, cócordibus uerò usu, igne inquam, & aqua: & hæc ambo sufficientia esse tum aliis omnibus, tũ mutuo sibi ipsis.

De mutatione elementorum qualiter fiat.

SVpradictam hanc mutationem uocãt physici hoc modo. Terra enim crescens unaquaq; ho-
ra ex mortalitate corporũ uertitur in aquam: cuius subtilitas calefacta uertitur in aerẽ: sub-
tilitas autem aeris calefacta uertitur in ignem. Sicut enim aqua mittens humiditatem suam,uer H
titur in terram accidentaliter,sic terra inde crescens accidentaliter, amittit tunc siccitatem suã,
& uertitur in aquam:& sic considerant naturam aliorum elementorum. Et ideo dicit Aristote-
les ꝙ nullum difficile aut dissolubile nomen est fixum & firmum circa aliquam substantiam. Nã
illud quomodo dicitur per supradictam creaturam, ꝙ terra uertitur in aquam, aqua in aerem,
aer in ignẽ , sic ignis ingrossatus & infectus uertitur in aerem, aer ingrossatus uertitur in aquã,
aqua ingrossata in terram: quæ ut dictum est,iuncta in simul fiunt corpora nostra: Corpora ue-
ro nostra uertuntur in terram , & unumquodq; uertitur in aliud. Et ideo dicit Aristoteles ꝙ hæ
quatuor materiæ non habent hæc supradicta nomina fixa & stabilia sibi,sed proprie dicitur sub
stantia: nam in quodcunq; uertitur aer uel aqua,tunc dicitur substantia.

De mutuis conuersionibus elementorum.

COnueniunt autem & differunt elementa differẽtiis & qualitatibus. Sicut enim aqua frigida
& humida cõtraria est igni,& mutat eius proprietatẽ,ignis uero calidus & siccus, terra fri-
gida & sicca,aer calidus & humid⁹,aqua frigida & humida: & his qualitatib⁹ ad se inuicẽ colli
gantur attrahentes semper cõsimiles qualitates,ut aqua terra siccam frigidam: deinde contem-
perant se in cõtrariis, nam siccitas terræ per ṗdictam frigiditatem trahitur ad humiditatẽ aquę
siccandam:

A ſiccandam: ita etiã humiditas aquæ aſcendit ad ignem tracta per aerem illuc, & ita uel annihilat contrarium ſuum, uel attrahit. Aqua igitur per frigiditatem ſuã terræ, iuncta à terra trahit frigiditatem & non ſiccitatem: aer aquæ per humiditatem cõueniens attrahit illã : ignis uero aeti ꝑ caliditatem conuenit, & illã ſuſcipit ab aere. Vnde dicit Ariſtoteles, quòd duo ſunt genera aeris, unum ex fumoſitate aquæ, aliud ex fumoſitate ignis, qui ſuã caliditatem & ſiccitatẽ mutãs, uertitur in fumoſam materiam. Hoc facto aſſociatur ſupradictæ materiæ, q̃ eſt fumoſa, & calida: ex quibus duobus generibus iunctis efficitur aer, qui aliquando ex frigiditate & humiditate aquæ acuitur & inuoluitur: & inuoluendo amittit ſuum calorẽ, & ſic uertitur in ſuã materiam ex qua fit, ideſt aquam: ex eius enim cõſtat fumoſitate, ut dictum eſt. Aqua uero ſi de terra, inſpiſſatur & amittit humiditatẽ: recipitq; aqua & terra ſiccitatem, & in eius redigitur naturam. Naſcũtur ex his corruptelæ corporum. nã aer intra ignem & aquam ſtans tribuit calorẽ ignis, & in aqua acuĩtur, & caleſit, & fumoſitas illa in aerem, ſurgit, & inde aer turbatur, & etiã frigiditate cõtrahente a terra, & calore deſurſum ab igne. Nouem autẽ ſunt naturæ, ſeu qualitates corporum: octo intemperatæ ſcilicet, & quæ conueniunt oĩ animali, ſcilicet calida, frigida, humida, ſicca: calida et ſicca, calida et humida, frigida et humida, frigida, et ſicca: nona uero ſoli homini cõuenit, et eius
B ſolam temperat naturam. Et ideo utile eſt noſſe, quæ harum octo ſunt ſubſtantiæ, et quæ dñę. In igne ergo calor eius eſt differentia uirtutis ipſius: quo calore amoto, attrahit ſiccitatem et remanet quædam fumoſitas calida, quæ eſt ſubſtãtia. Aeris uero differẽtia eſt calor, qui deſignatur et reuertitur ſæpius, ut dictum eſt: ſubſtãtia uero eius eſt humiditas, quę aliquando deſiccaĩ ut ſolet fieri quãdo uertitur in terram, illa enim ſiccitas eſt ei accidentalis: quę et ſiccitas eſt accidẽtalis, ſi duret frigiditas: nam dum redit in ſuam propriam naturam, amittit ſiccitatem, ſemper autem eſt humida. Et ſciendum eſt, ꝙ aquæ humiditas eſt idem, quod eius frigiditas, nec ſunt habendę pro duabus differentijs, ſed pro una tantum: nam ex nimia frigiditate terræ fit nimia frigiditas aquæ, unde in aqua differẽtia eſt eius humiditas. Siccitas autem terræ eſt differentia: poteſt tamen remoueri à terra eius ſiccitas, licet uideatur eius ſubſtantia : eſt enim cum ipſa frigiditate, uerum et ipſa poteſt remoueri à terra. Eſt igitur eius ſubſtantia humiditas : in primis enim terra fuit humida: et eius ſiccitate remota, et frigiditate, quæ eſt eius ſiccitatis, terra uertitur in humiditatem.

GALENO ASCRIPTVS LIBER
DE INCANTATIONE, ADIVRATIONE ET SVSPENSIONE.

D

Væſiſti fili chariſſime de incantatione, adiuratione, et ſuſpenſione, ſi qua poſſunt prodeſſe: et ſi inuenerim in libris Gręcorum hoc: et qualiter in libris Indorum eſt inuenire. Cui quæſtioni compendioſe in hac epiſtola correſpondere. Omnes inquam antiqui in hoc uidentur eſſe concordati, corporis complexionem animæ ſequi uirtutem: quæ uirtus ſi ſit æqualiter temperata, actio quoq; corporis erit perfecta: unde quia uirtutes actionis animæ, in pueris, ſenibus, et mulieribus, imperfectæ plurimum eſſe uidentur, complexio quoq; corporis eorum imperfecta eſſe probatur Et hæc imperfectio ſimiliter contingit habitatoribus intemperatæ regionis, utpote caliditatis Aethiopię,
" et frigiditatis Scythiæ. Inde Plato inquit, Quando mens humana rem amat aliquã, licet natura-
" liter non iuuatiuam, ſibi eam prodeſſe certificat. Ex ſola autẽ mentis intentione, corpus res illa iuuat, uerbi gratia ſiquis incantationem ſibi prodeſſe confidat, qualiſcunq; ſit, cũ tamen iuuat. Si.n. ut diximus, complexio corporis uirtutem ſequitur animæ, neceſſe eſt rem taliter ſe habere: quod certificatur, quia ex timore, triſtitia, lætitia, ſtupore, nõ ſolũ corpus in colore mutatur, ſed

etiã in multis alijs rebus,ut uentris solutione,siue constipatione,uel nimia defectione. Ego au- E
tem uidi ista,sanitatis diuturnarum passionũ fuisse causas, maxime illarum ꝗ corruptiones sunt
mentium. In sanis autẽ fuere infirmitatis causæ hæc eadẽ. Vnde Socrates,Incantationes,inquit,
uerba sunt decipientia rationales animas secundum spei inceptionem,aut scd'm timoris incisio-
nem. Indi autem medici tantum cõfidunt incantationem siue adiurationem iuuare. Græci ue-
rò antiqui medici intendunt his in animam erroneam perfectionem suã reuocare,qua reuocata
necesse est ut corpus reuocetur ab ipsa, cum complexionem corporis uirtutem animæ cõstet se
qui. Vnde Galenus super libro Hippocratis de Humoribus, Siquis,inquit,dixerit humores cor-
poris mutatos immutare actionem animæ,ut animæ actio mutata mutat eosdem,nõ mentitur.
Quod certificatur,quia quando complexio cholerica dominaẽ,fit inde iracundus:& econtra in
sæpe irascentibus, cholera rubea augmentatur : necesse est enim cõplexionem animæ corporis
complexionem imitari,& corporis animæ. Iterum inquit Galenus,Intellectus & scientia in ani
ma, ex cõplexione augmẽtatur cholerica : continentia & studiositas,ex melancholica : deam-
bulatio uerò et delectatio, ex cõplexione sanguinea : phlegma nihil adiuuat uirtutẽ animæ nisi
in prima gustatorum mutatione. Constat ergo,quòd si medicus animæ complexionem quoque
adiuuerit incantatione siue suspensione,corporis complexionem ad uitam perducit: si autẽ his F
cõueniens adiungitur medicina,corpus incãtatione animæ adiuuatur: quibus cõiunctis neces-
se est sanitatem utriusque citius cõsequi. Item inquit Galenus,Sunt homines læti naturaliter,et
delitiosi,qui quando infirmãtur, sanos eos subito futuros cõfirmet medicus,et eorum diætã cũ
exercitijs reuocet:quorũ spes,sanitatis est causa. Sunt et alij è cõtrario,natura tristes,et unde tri
stentur et angustientur,eorum animis semper cogitãtes:quorũ cogitationes oportet fallere me-
dicum,et lętificante intentione mutare animas eorũ. Sed neq; excedere debet lætificandi modũ
ne promissionum magnitudine negligat se medicandus. Memini enim quẽdam nostræ terræ no
bilissimum,murmurasse se esse ligatum,ne cum mulieribus coiret:quẽ adiuui falsificando inten
tionẽ suã,et hoc magnis ingenijs,sed tamen nũquam reuocare potui : propter qđ certificare et
cõfirmare incepi quod ipse prius intendebat,deinde adducens sibi librum Cleopatræ,quẽ fece-
rat de fęminatũ formãda speciositate,legi locũ,ubi dixit taliter,Ligatus fel coruinũ accipiat mi
stum cum sesami oleo,quo ungens totũ corpus,adiuuabitur. Iste autẽ audiens,confisus libri uer
bis,sic fecit,citoq; conualuit,& augmentata est concupiscentia coeundi. Ego quoq;,in antiquo
rum libris multis legi suspensa collo suffragari cum proprietate,nõ ex natura sui, quod nõ nego G
posse fieri propter confortationẽ mentis,ut dixi: de quibus cũ sint multa,pauca tibi tangere di-
sposui. Aristoteles in libro de lapidibus,Suspendens Smaragdum collo,aut portans ipsum in di-
gito,defendit à casu epilepsiæ suspecto: unde semper mãdamus nobilibus,ut è collo filiorũ suo-
rum suspendatur:ne in hanc infirmitatem incidant. Item,quodlibet genus Hyacinthorũ suspen
dens collo,siue habens in digito,si intret regionem pestiferã,nõ lęditur,sed potius in mentibus
hominum honoratur,& à maioribus petitiones eius complentur. Item,Sardam.xx.granorum
hordei pondus portans è collo,seu in digito,non uidebit terribilia in somno. Item,Corneolam
è collo portans,siue in digito,mitigat iram in cõtentione: cuius autem color est sicut lotura car
nis,sanguinis fluxum cuiuslibet membri stringit maxime in fęminis. Onyx suspensus uel digito
portatus augmentat in somno terribilia,& tristitiam,& inter homines contentiosa,in pueris au
tem suspensus saliuam oris auget. Galenus ait,Stercora luporũ ossa comedentium si in uẽtribus
ilia dolentium, uel è collo patientium suspensa fuerint, statim dolorẽ mitigant: aliquando & in
coxis suspenduntur & cũ fune laneo ligantur,illius,scilicet ouis ꝗ à lupis comesta est, sicq; melius
iuuabuntur & fortius,ꝗ si filum non inueniatur,cũ corrigia ceruina ligantur. Idem Galenus in H
uas argenteum posuit,cuius,quantitas fabæ fuit,& in coxis suspendit,& multũ profuit: hoc au-
tem dixit in libro de simplici medicina. In libro autem eodem ait, Si Viperæ suffocatæ collum
cum filo lineo suffocãdi è collo suspenderis,absoluitur à suffocatione sua.& multũ ualet aposte-
matibus saucium. Dioscorides ait,Dentes canini canis rabiosi quando hominẽ momorderit,in
frusto corij ligati,& armo suspensi,defendunt à morsibus canis rabiosi. Idem Pullis hirundineis
paruis in augmẽto lunę acceptis,& primogenitis,si fuerint in uẽtre scissi,duos lapides inuenies,
unum unius coloris,& alterum diuersi & oppositi: quos si ligaueris in corio uituli antequã terrã
tetigerint & è collo siue armo suspenderis, epilepticis ualet, et aliquando persanant. Quidam
medici suspendũt è collo radices herbæ Acetosæ propter scrofulas,& ualent: Alij suspendunt ra
dices Arnaglossæ propter easdem,& dissoluuntur. Auricularis digitus abortiui si è mulieris col-
lo suspendatur,non concipit dum collo habebit. Hyoscyamus cum lacte caballino temperatus
& corio ceruino impositus & suspẽsus è collo mulieris, concipere nõ permittit, dũ in collo erit.
Quidam dicunt mulierem ranam accipientem & os eius aperientem, terq; ibi inspuentem,non
concipere illo anno. Alij oculũ hirci ligant radici sampsuchi in horto,& irrigant cum urina rufi
tauri uespere: mane autem extracta radix ligatur cum codẽ oculo in armo,libidinẽ augmentat.
Galenus inquit,lapis Coralli multum ualet ad passionẽ stomachi,si suspensus fuerit super stoma
chum,uel è collo patientis. Dioscorides,semen Croci hortensis ad scorpionis morsum ualet in

manu

A manu tentum, uel è collo suspensum: simile facit radix Lauri: idem etiam Iris agit. Alij dicunt, quod radices Asparagi siccæ super dentes ligatæ, trahunt sine dolore. Itẽ pedes Leporis & renes dextro armo ligati canes latrare nõ permittunt: similiter iecur facit canis, nisi coloris eius gñis fuerit, cuius iecur fuit. Indi dicunt, stercus Elephãtinum cum melle mistum, & in uulua mulieris impositum, nunquam permittit cõcipere: testatur hoc, quia arbori suspensum non permittit fructificare. Aaron dicit, stercus Elephantis cum lacte caballino mistum & corio ceruino ligatum, & umbilico mulieris suspensum, non permittit concipere. Quidam medici dicunt pedem testudinis dextrum pedi podagrici dextro suspensum iuuare, sinistro sinistrum: idem et in manibus. Item radix Pæoniç è collo suspensa pueris ualet epilepticis: similiter pyrethrum: idem facit pilus ex toto nigri canis. Nos autem hæc ex libris antiquorum excerpsimus, ut mens tua in incantatione, adiuratione, & suspensione nõ refragetur amplius. Sed omnia si ex libris antiquorum philosophorum extrahamus, librum protendemus. Atqui uoluntatem nostram hactenus exhibuimus. Hæc autem ego non tentaui: sed nec etiam neganda sunt mihi non uiderimus, quia si Magnetem sibi ferrum trahentem: non certificamur, nec credimus: similiter quod plũbum rumpit adamantem, quod ferrum non facit: et lapis, qui uocatur Nitrum, foco incenditur: Piscis autem qui
B dam marinus se capientis sensum aufert: quæ omnia si à nobis non uideantur, non creduntur, sed tentata certificant. Et forsitan itidem se habent dicta ab antiquis. Quorum enim actio ex proprietate est, rationibus unde fit comprehendi non potest: rationibus autem tantum comprehenduntur quæ sensibus subministrantur. Aliquando ergo quædam substantiæ habent proprietatem ratione incomprehensibilem propter sui subtilitatem, sensibus non subministratam propter magnam sui altitudinem.

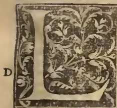

GALENO ASCRIPTVS LIBER
DE NATVRA ET ORDINE CVIVSLIBET CORPORIS

CENSVRA

Liber ordine & iudicio carens.

De Quatuor Humorum Natura.

Licet te sciam, charissime nepos, græcis literis eruditum ad hanc disciplinam posse pertingere, tamen nequid tibi poscenti ad memoriam denegetur, ex libris medicinalibus, Hippocratis intima latina feci: quod quia dignus es fideliter trado, daturus tibi aui tui patris mei librum, ex quo mundi rationem cognoscas: ut nosse possis quanta fuerit generis nostri sapientia. Nunc uero tibi corporis uniuscuiusq; na-
D turam et ordinem aggrediar exemplificare. Corpus igitur hominis ex quatuor humoribus constat: nam habet in se sanguinem, choleram rubram, choleram nigram, et phlegma. Qui quatuor humores habitant uel dominantur in locis suis. Sanguis dominatur in dextro latere in hepate, quod iecur uocamus: sic et cholera rubra ibidem dominatur: in sinistro uero latere, idest in splene cholera nigra dominatur: phlegma autem in capite, et alia pars in uesica: alia pars sanguinis dominatur in corde. Virtus autem ipsorum talis est. Sanguis est feruens, humidus, et dulcis: et cholera rubra est amara, ignea, et sicca: cholera nigra est acida, frigida, et sicca: phlegma uero est frigidum, salsum, et humidum. Hæc omnia crescunt suis temporibus. Sanguis enim crescit tempore ab octauo idus Februarij usque in octauum idus Maij, et sunt dies nonagintaduo. Cholera uero rubra in æstate ab octauo idus Maij usque octauum idus Augusti, et sunt dies nonagintanouem. Cholera autem nigra autumno ab octauo idus Augusti usque in octauum idus Nouembris, et sunt dies nonagintaunus. Phlegma uero hyeme ab octauo idus Nouembris, usque in octauum idus Februarij, et sunt dies nonagintatres. Hi quatuor humores hoc idem patiũtur die ac nocte. Sanguis enim dominatur horis septem ab hora noctis nona usque

in horam diei tertiam. Exinde dominatur cholera rubra uſque in nonam diei horam. Deinde E
cholera nigra dominatur ex hora diei nona uſque in horam noctis tertiam. Phlegma autem do-
minatur ex hora noctis tertia uſque in horam noctis nonam. Hæc omnia habent reſpirationes
ſuas per ſingulas partes corporis, ſanguis per nares, cholera rubra per aures, cholera nigra per
oculos, phlegma per os. Diuiduntur etiã hi quatuor humores per quatuor ætates, i. phlegma in
pueris ab ineunte ætate uſq; ad xiij annos cum ſanguine: exinde cholera rubra dominatur uſq;
in annos xxv. & exinde dominatur uſq; in annos xlij. maxima pars ſanguinis cũ choleris nigris:
dominatur exinde uſq; in ſummam ætatem phlegma, ſicut in pueris dominatur. Prȩterea hi qua
tuor humores faciũt in hominibus tales mores. Sanguis facit homines boni uoti, ſimplices, mo-
deſtos, blandos, euchymos ſiue plenos. Cholera rubra facit homines iracundos, ingenioſos, acu
ros, leues, macilentos, plurimũ comedentes, & cito digerentes. Cholera nigra facit homines ſub
dolos cũ iracũdia, auaros, timidos, triſtes, ſeditioſos, inuidioſos, habẽtes ſȩpius cicatrices nigras
in pedibus, uel in alijs membris. Phlegma facit homines cõpoſitos, inuigilantes, inter ſe cogitan-
tes, cito afferentes canos in capite, minus audaces. Oĩa ergo, quæ calidas habẽt uirtutes in ſupe-
rioribus locis corporis dominantur. Pulſus aũt ſuos hi quatuor humores habent uel faciunt. Sã
guis enim pulſus facit plenos, humidos, æquales. Cholera rubra facit pulſum tenuẽ, citatumq;. F
Cholera nigra facit pulſum plus tenuem, ſed tabentem, ueluti percuſſum, & aſperitatem. Phleg-
ma facit pulſum minus plenum, humectatum, æqualẽ pondere. Hi humores ſine ſe eſſe non poſ-
ſunt, & in omnibus ætatibus dominantur: ſed quoties ex his bumoribus aliquis excreuerit, tũc
facit ægritudinem longam, & cauſæ ueteres pro ſua uetuſtate. Et temperantiam, & æquitatẽ, &
æqualitatem pro corpore ætatum omnium, hi humores ſingulis ȩtatibus faciunt, quoties quiſq;
eorum augmentum acceperit. Et tunc longam ægritudinem facit, ſi imperitum medicum habue
rit, aut certe negligentẽ, aut q̧ cauſam non intellexit, aut ex quo humore ægritudo nata fuit. Et
quidẽ tunc diligens & doctus ægrotanti poteſt ſuccurrere: ſi uero negligens fuerit aut nõ intel-
ligens, tandiu protrahit ægritudinem, quandiu trãſeat humoris ipſius tempus, & alius exterius
humor augmentum accipiat, ita ut iſte humor excludatur, ex quo ȩgritudo fuerat nata. Nã ſi ſit
ex cauſa ſanguinis, qui ſanguis eſt dulcis & calidus & humidus, occurrendum eſt ſic: adhibeẽ ei
contrarium, quod ſit frigidum amarum & ſiccum. Si fuerit cauſa cholera rubra, quæ eſt amara
uiridis & ignea & ſicca & acris, debet adhiberi quod ſit frigidum & humidum. Si autem cholera
nigra fuerit cauſa, debet adhiberi, cum ſit frigida & ſicca & acetoſa illud, quod eſt calidum & hu
midum & dulce. Si ex phlegmate nata fuerit ægritudo, cum ipſum ſit frigidum ſalſum & humi- G
dum, debet adhiberi quod ſit dulce calidum & ſiccum. Hæc quando adhibita fuerint, tunc &
peritus medicus inuenitur, & æger cito ad ſanitatem reuertitur. Hæc tibi pro noſtri memoria re
ligioſe nepos dedi maiora te putans adepturum.

De Diſpoſitione Plaſmationis Fœtus in utero.

EXpoſitionem membrorũ, quo ordine, uel quibus iuncturis, uel quo ſchemate homo in utero
materno plaſmetur, hic docemus, exordiũ à capite ſumentes. Maioribus .n. noſtris, Apollini,
Hippocrati, Apollonio, & cæteris Santonicis placuit mortuorũ uiſcera ſcrutari, ut ſcirent unde
uel quomodo morerentur: hoc autẽ nobis facere ipſa humanitas prohibet, eò q̧ ipſis ſcrutanti-
bus oĩa manifeſta atq; aperta ſunt. Et quid dixerunt? Caput noſtrũ commiſſuras habet quinque
anguloſas ſe inuicẽ continentes, ſicut ſummus anatomicus philoſophus hic memorãs dicit: ma
ſculus in galea commiſſuras habet quinq;: fœmina uero in circuitu commiſſuras habet: cui ga-
lea ſuperpoſita eſt, quam Græci cranium appellant: quæ cohæret membranis, & ſuperpoſita eſt
cunctis, quæ habet cauſa decoris, ſcilicet ut ab æſtu & frigore oculos cuſtodiat. Vbi uero galea
eſt, ſubiacent tempora, quæ continetur ſpiritualibus uenis cerebri: quibus ſuperpoſita ſunt ſu-
percilia, ut ſi copioſus ſudor fronti aduenerit, oppoſita ſtatione pilorum contineatur, donec ex- H
cuſſus ab oculo ſudor auferatur. Oculi quoq; iſto ſchemate continentur. Ex naſo cerebri fora-
mina orta ſunt duo, per quæ tenuiſſimæ uenæ dextra læuaq; alterius inuicẽ ſibi cõtinentur. Tu-
nicæ ſunt quatuor uel quinque: prima tunica appellatur ceratoides, ſecunda choroides, tertia
oroenomides, quarta tinſenoides, quinta cryſtalloides. Suppoſita ſunt oſſa oculi, quæ malas
uocamus. Dentes etiam habent uiri xxxij, mulieres autem xxx. auctor Appollonius memorat,
dicens, Dentes uſque ad caninos ſingulas habent radices: alij uero interius, qui molares dicunẽ,
habẽt ternas & quaternas radices. Palato lingua ſubiacet, quæ cooperit canalem ſpiritualẽ, quẽ
Græci pneumaticum dicunt: quem canalem modo aperit, modo claudit: aperit .n. ſpiritualem ca
nalem quando loquimur, claudit autem quando manducamus: Quod probare poſſumus, quan-
do forti cibo uel potu utimur, & currit ex ſupradicto cibo in ſpiritualem canalẽ aliquid, ſtatim
tuſſis conſequitur, donec impellente ſpiritu illud repat, & in propria iterũ reuocet. Huic linguæ
dextra leuaq; parte glandulæ ſuprapoſitæ: quod autem ſuperpendet, uuula appellatur: poſt quã
cauernæ ſunt duæ, per quas fit infuſio uel raptus, quod Grȩci anarrhopbema uocant, nareſq; cũ
ſupradictis cauernis inſerunt, & per eaſdem uſque ad cerebrum tendunt. Aures uero uiæ ſunt

auditoriæ

A auditoriæ ſicut rerum natura compoſuit ad cerebrũ,& a cerebro deſcendẽtes faciunt exhalatio
nem.Coniungitur autem gula pulmoni. Pulmo uèro in modum ſabri ſcirarij ſollis eſt conſtitu-
tus,alter alteri ſpiritum tradens:& implet pectoris arcana.Stomachus autem uentri coniunctus
eſt,qui inſra pennas pulmonis medium poſſidet.Cor uero uenas habet quatuor:duas quę ſpiri-
tum continent,& duas quę ſanguinẽ trahunt:quæ ſpiritũ continent,pulmoni affixæ ſunt,quarũ
firma facta cõcatenatione totũ per corpus ſanguis diffunditur,& ſic uenæ pulſum reddunt.Pul-
ſus ita nutritur,modo recipit ſanguinẽ,modo repellit Cor uero,ut diximus,eſt cõiunctum pul-
moni:in ſiniſtra parte dominationem tenet. Id circa poſitum eſt,quod Græci pericardiũ uocãt,
attingens extremas partes pulmonis. Sed hic poſita ſunt præcordia,quæ Græci diaphragma uo
cant:continet aũt pulmonis ſubſtantiam,uentremq;,& inteſtina: cui iuncta ſunt latera & ſpina.
Venter autem orificia habet duo,unum proximum membranæ, quod Græci pericardiũ uocãt,
in ſiniſtra inclinatum,hoc Græci ſtomachũ uocant:aliud uero in dextra parte circa iecur poſitũ
eſt,extenſum uſq; ad longaonem,quod Græci pyloron uocant.Inde ad utranque partem renes.
Deinde uero ineſt ſollis ueſicæ . In ſiniſtra parte poſitus eſt ſplen, oblongus, uentri coniunctus,
continens membranas tenues,habens pinguiſſimas uenas, quæ inteſtina tegunt & caleſaciunt:
B hoc Græci epiploum uocant,ab orbo extenſum uſque ad renem ſiniſtrum.Subiacet autem ſub
hoc inteſtinum,quod Græci colon uocant . Sub hoc autem eſt locus continens longaonem,qui
iunctus eſt ueſicæ habenti collum longum, quod ueretro ineſt . Veſica uero renibus continetur
media utriuſq;: ex quibus renibus decurrit ad neruos, quibus teſticuli pendent,quos Græci uo
cant cremaſteras, à quibus iunctæ ſunt uenæ tenuiſſimæ, quæ ſperma deducunt ex cerebo:ori-
turq; ex ſpinæ medulla.Viris quoque teſticulos ineſſe maniſeſtum eſt:ſed alio ſchemate forma-
ti ſunt uiris.Mulierum uero teſticuli breuiores & fragiliores ſunt:nam quæ maiores habent,ui-
ragines appellantur . Igitur maniſeſtum eſt unam eſſe uiris & mulieribus interiorum uiſcerum
compaginatam lineationem. Sed multæ ſunt tunicæ teſticulorum:prima euſtrephes ideſt bene
retorta:ſecũda pericochliades i.circuntortuoſa:tertia perizoma i.circuncinctorium:quarta ue-
ro tunica tenuiſſima arcys i.rete appellatur . Similiter & matrix habet ſubiecta membra quibus
continetur,quæ Græci cyetica , ideſt genitalia uocant : nã ut eſt maſculo ueretrũ,ita eſt matrix
mulieri columna.Matrix.n.naturaliter fragilis & mobiliſſima eſt,conſtans ex neruis,& paruiſſi-
mis uenulis,& tunicis duabus:exterius neruis eſt firma,interius carnoſa & mollis,quæ eſt dire-
cta contra inteſtina;cuius ceruix tribus foraminibus erigitur uſq;ad longaonem . Siniſtra uero
C eſt matrix,in qua ſperma miſcetur,quando conceptio celebratur natura uolente,ideſt uiri ſemi
ne & mulieris ſanguine:quamuis & uirile ſperma ſanguis noſcatur eſſe. Vnde & maiores noſtri
conſanguineos appellauerunt ex conſanguinitate paterna uel materna natos . Nunc dicitur ab
imperitis quo modo ſperma ſanguis eſſe poteſt,cum ſit album? Nos tamen certa ratione proba-
uimus . Mare enim,ut ei natura tribuit,eſt colore uiride:quando autem in tempeſtatibus moue
tur ſpumam albam emittit:uel ſi uinum nigrum in quolibet uaſe exagitaretur,ſpumam candidã
faceret.Simili uero ratione & ſanguinis feruor concuſſus in albedinem uertitur.Dum enim coi
tio fit,non ſtatim formatur infans:nam ſi quoties coitus fit,toties conceptio fieret, innumerabi
lis eſſet multitudo filiorum. Certo enim tẽpore mulier concipit,aut in initio purgationis,aut in
fine : nam purgatio ſperma corrumpit,plurimo uſu ſanguinis materia ſuperante. Temporibus
certis infantem componi atque formari in utero materno maniſeſtũ eſt: omnis enim figura for-
matur in quadraginta diebus,aliquando in diebus triginta.Qui uero quadrageſimo die formau
tur,nono uel decimo menſe impingente naſcuntur Maniſeſtum eſt enim infantes in utero ma-
terno ita formari . Primo enim menſe iactu ſeminis congregatur in umbilico, & fit rhyſis, ideſt
congregatio ſanguinis. Secundo menſe expreſſio corporis animam tribuit.Tertio menſe vngu-
D læ atque capilli naſcuntur , & motum facit infans . Ideoq; & quarto menſe mulieribus nauſeæ
fiunt,quas Gręci nautias uocant.Quinto autem menſe facit *catarrhi ſignum,atque adulteria de * Al. creſcere ſ-num.
monſtrat. Sexto menſe facit neruorum compoſitionem . Septimo menſe medullam confirmat.
Octauo cum pelliculis oſſa cõfirmat. Nono uero menſe maturum mouet infantem. Infans uero
maſculus in dextra matricis continetur,fœmina uero in ſiniſtra:nam & hæc ſigna præcedere ſo
lent.Quòd ſi maſculus fuerit in utero materno dextro,robuſtior eſt:ſi fœmina,ſiniſtra.Dum er-
go infans in utero matris eſt,oculi genibus oppoſiti ſunt. Vnde hoc probauimus?quia genua tu
menria,oculi autem concauit:ideoq; cognita rerum natura,ita natura impoſuit genua. Et genæ
quoque cum acri dolore uel nimium percuſſus homo fuerit,& genua curuauerit,oculi continuo
lachrymantur:non enim vult natura eos obliuiſci ſocietatem genuum.Dentes autem noſtri or-
gana ſunt quodam modo linguæ . Infans uero dum dentes non habuerit,uagit:dum uero duos
uel quatuor dentes habuerit,muſſitat: dum uero os dentes repleuerint,loquetur . Dentes enim
noſtri quos habemus,alij uocantur,cynodontes,quos caninos dicimus,quos ad frangendũ ha-
bemus. Dentes enim noſtri oſſa nõ ſunt, nec medullam habent:ideoq; omnia oſſa confringunt,
ſed aſſiduo humore capitis ueniente uitiantur. Sicut enim aſſiduus humor ex alto in naſum ue-
niens perforat , ita dentes uitiantur à capite.

De cognoſcendis Febribus. E

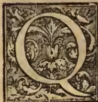
DE cognoſcendis febribus omnibus ſuperius ſcriptum eſt:nunc illud ſciendum:Scito ꝙ ma-
xime iam dixi primum cognoſcendas cauſas,&origines,& ſpecies febrium:& ut ſciamus,
quæ ſunt generales,& quæ ſunt ſpeciales,ideſt quæ ſunt ueræ,& quæ non ſunt ueræ:& quę ſunt
tropicæ,& quæ ſunt acutæ: uel quæ ſunt ſimplices, & quæ ſunt duplices:uel q̄ ſunt,quæ cū aiijs
febribus geminatæ fiunt:& quomodo accedant,& quomodo recedāt, ideſt qualiter moueātur,
& qualiter declinent:& quibus horis,diebus,& noctibus, uel quot horis paroxyſmus ideſt com
motio teneat,uel quando faciet paracmen, ideſt declinationem:quidve ſignificent,& quò ęgrū
ducant conſiderandum eſt: & iterum uirtus ægrotātis,qualitas,& impetus ægritudinis,& quan
titas:ex hoc enim uitæ mortiſq; indicia maxime,& ex pulſu,& cōſideratione urinę,ac genus fe
In lib. prognoſt. bris præuidere poteris,ſi fuerit aſſiduus lectionis doctiſſimus uſus:nec nō ex alijs ſignis,quæ no
com.1.t.5 & 6. ſter Hippocrates in prognoſticis probat:& futura ante prædicit:‖ Indicāt enim & quaſi tacite lo
& 7.4.191.h quunt ęgrotantis color,oculi,vultus,uox,taciturnitas,poſitio iacentis,ſchema,corporis habitu
do:quæ oīa in ægris diligenter conſideranda ſunt,ut ſciamus manifeſte quid tenere,uel quid re
fugere debeamus,ne forte hoc ignorantes,ægros lædamus. Addas & illud in his,ut cōſideres in
omnibus ſemper ægritudinibus regionum qualitatem, poſitionem locorum, aeris temperantiā F
temporum mutationem,ætatem,cōſuetudinem ægrotantis,naturā corporis,animi uigorē,cau-
ſas & originem:nec non & illud,aut animi aut corporis uitio ægritudo nata ſit, aut ne extrinſe-
cus aduenerit ex cibo aut potu uel ex corruptela aeris.Quando enim hęc omnia conſideras,tūc
rationē bene & uere eſſe cognoueris,& optime facies quicquid ad hæc omnia facere cōueniat:
qm̄ tunc medici beneficia uincuntur,quando nō in ſuo tempore adiutoria offerunt, aut natura
corporis à morbo fugata beneficia non ſentit. Itaq; præuidenti omnia diligenter perſpicienda,
& præuiſis atq; cognitis cauſis,ut dixi,ſuis curis, ſuiſq; temporibus curanda.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE ANATOMIA PARVA

CENSVRA

Liber maxime deridendus.

QVoniam interiorum membrorū corporis humani paſſiones erāt igno-
tę,placuit ueteribus medicis,& maxime Galeno,ut per anatomiā bru
torū animalium,interiorum partes manifeſtarent.Et cum quædā bru
ta animalia,ut ſimia,inueniantur nobis exterioribus ſimilia, ita ſcd̄m
interiorum poſitionē nulla inueniuntur adeo ſimilia ut porci,& ideo
in eis anatomiam fieri deſtinamus.Eſt aūt anatomia,recta diuiſio mē
brorum, quæ ſic fit. Porcum debes inuerſum ponere, & per medium
gutturis incidere. Et tunc tibi primum lingua occurrit,q̄ dextrorſum
& ſiniſtrorſum quibuſdā neruis alligata eſt,qui *motiui dicuntur:quia
* Al. reuerſiui. cum ipſi à cerebro ueniant ad pulmonē, à pulmone uertuntur ad lin- H
guā,per quos lingua mouetur ad uoces formandas.Ibi iuxta ſunt quædam carnes glanduloſæ,q̄
dn̄r pharynges:qui colligitur humor,in eis facit branchos. In radicibus linguæ oriunt̄ duo mea
tus,ſ.trachea arteria,per quā trāſit aer ad pulmonē:& ęſophagus,per quem immittitur cibus ad
ſtomachum. Et eſt trachea arteria ſuper œſophagum:ſuper quem quædā chartilago eſt,q̄ dicit̄
epiglottis, quæ eleuatur aliq̄n, ut cibus & potus per tracheam non deſcendat:& aperitur ut aer
intret,& exeat.Inter tracheā arteriā & œſophagum eſt locus,qui dr̄ iſthmos,i.inter duo princi-
pia,in quo aliq̄n humor colligitur, ad apoſtema,quod dicitur angina: aliquādo pars eſt intus,&
pars extra,& dicitur ſquinantia:aliquando eſt totus extra,& dicitur ſynantia. Tunc debes ſepa
rare tracheam arteriam ab œſophago,& inuenies pulmonem & cor.Cor uero eſt in ſiniſtra par
te,& pulmo in dextra:quorum quilibet in ſua capſula cōtinentur.In capſula uero cordis colligit̄
materia,quæ facit ſyncopen:in capſula pulmonis colligitur materia, quæ facit peripneumoniā.
Et tunc uidebis quandam uenam,quę concaua dicitur,q̄ ab hepate uenit per medium diaphrag
matis,& ſubintrat inferiorem auriculam cordis,& fit arteria: de qua ſunt omnes arteriæ aliæ,q̄
procedunt ad membra,in quibus fiunt pulſus:quibus mediantibus cor alligatum eſt pulmoni,&
tracheæ arteriæ,& fiſtulis pulmonis,in quibus colligitur humor,qui facit lanſugium:aliquando
colligitur

A colligitur extra eas,& facit anhelitum & aliquando intus,& extra eas,& facit orthopnœam. Et 9 pulmo sit cauernosus, potestis probare,si cũ calamo intromisso infletur. Sub illis membris est panniculus,qui dicitur diaphragma,qui diuidit ea à nutritiuis, qui cõiungitur teneritatibus co starum,in quibus colligitur humor,qui facit pleuritin. Tunc debes reuerti ad interiora,& ad nu tritiua: & computa longitudinem œsophagi usq; ad septimum spondylum, & ibi incipit os stomachi supra diaphragma, stomachus uero inferius. Sub stomacho est intestinum,quod dicitur portonarium:sub portonario est duodenum:sub duodeno,ieiunum:sub ieiuno,orbum:sub orbo,saccus: sub sacco,longaon : & sunt ibi quædam gracilia intestina,quæ lateralia uocantur,in quibus,est iliaca passio. Ex dextra parte sub fundo stomachi est hepar positum: in cuius substantia est quasi quædam uesica, quæ cystis fellis appellatur. Et super hepar sunt duo panniculi girbus, & sifac, qui sunt impliciti uelut rete,quod apparet ibi pinguedo : & dicitur grossus girbus, quod autem subtilis, sifac : qui procedunt usque ad splenem,per quos uenæ transeunt,per quas melancholia ad splenem ex hepate mittitur. Est autem splen membrum oblongum in sinistro latere positum. Loca quæ sunt sub splene & hepate dicuntur hypochondria. Tunc debes omnia intestina extrahere,& tunc occurret tibi in medio spinæ arteria magna, sub qua & uena magna

B continetur: quæ arteria fit de omnibus arterijs capitis, quæ de recto condensantur in uenam magnam,& arteriam quæ descendit ad lumbos: & ad se uarias arterias transmittit tam dextrorsum,quam sinistrosum ad inferiora. Vena autem magna fit de uenis capitis condensatis,quæ uenit usque ad renes, & bifurcatur, & ibi fit caua uena, in qua infunduntur capillares uenæ, quæ præ nimia paruitate sua uideri non possunt,per quas urina cum quatuor humoribus,uenit ad renes. Sunt inter ea autem & renes quædam membra oblonga & cõcaua, in principijs lumborum posita: & in renibus decolatur urina à quatuor humoribus. Tunc inuenies ibi duos meatus,qui ureteres dicuntur pori : & per eos refudat urina in uesicam, nam infiguntur uesicæ, qui etiam transeunt per quendam panniculum,quo omnia intestina præter lõgaonem clauduntur, qui uocatur * epigomẽ cinctus menon,quo aliquo erupto cadit intestinum in oscheum:supra quem est quædam pinguedo, quæ uocatur omentum : supra omentum est sumen. * Al.girbus.

Nunc de Anatomia Matricis dicendum est.

Sciendum est autem, quòd natura hoc membrum in mulieribus disposuit,ut quicquid in toto mense de superfluitate generaretur, ad hoc mẽbrum in consueto tempore tanquam ad sentinam totius corporis mitteret : & inde mulieres naturaliter menstrua habuerunt. Est etiam hoc

C membrum ager naturæ,qui excolitur ut fructificet: in quem aliquando ut in bonam terram semen eijcitur,quod adhæret in ea,& per actionem cooperantis naturæ calidę,& spiritu mediante inferius scinditur more grauis:& à se ramusculos emittit per quasdam radices uel ora quibus infigitur matrici,et per quæ nutrimentum sibi ministratur et futuro fœtui : et sic postea actione uirtutum,ut sępe à me uobis dictum est,si bene recolitis,futurus fœtus generatur,et augmentatur. Est autem posita matrix super intestina:et supra collum eius est uesica, et sub ea lõgaon est, et inferius est uulua. Tunc debes scindere matricẽ,per medium os : ubi inuenies duos testiculos superpositos,per quos sperma mulieris mittitur ad matricem,ut ex eo et uirili fiat fœtus. Habet autem matrix septem cellulas:et si prægnans est,in ea fętum inuenies,supra quem uidebis quandam tunicam,quasi quandam camisiam,quæ secundina dicitur:quæ rumpitur quando fętus recalcitrat ad exitum:quæ alligata matrici et fœtui uenis per eam transeuntibus nutrimentum ad maticem, et ad fœtum transmitit : et illi meatus,quibus fœtus alligatur, dicuntur cotylidones. Est etiam ibi quidam magnus meatus, qui umbilicus dicitur, qui rumpitur iuxta matricem in quantitate quatuor digitorum, ex cuius ligatura fiunt phlegmone in umbilico.

Nunc de Anatomia cerebri uideamus.

D Debes ergo in summitate capitis incidere, et remota cute inuenies pelliculas quasdã,quæ dicuntur musculi,sub quibus inuenies os,quod dicitur cranium:sub cranio est pellicula,quæ dicitur dura mater,sub qua est pia mater,deniq; cerebrũ. In oculis est tunica,quę appellatur coniunctiua,et apparet alba:quæ est iuxta eam,aliquantulum est subnigra,et dicitur cornea: quæ sub illa magis est nigra et minor, et dicitur uuea. Tunc incide per medium:et humor qui prius exibit,dicitur albugineus:qui post eum est,clarus est,et coagulatus in modum crystalli,et dicitur crystallinus : et qui ultimo est,ipse uitreus appellatur. Neruus,qui ab interioribus uenit ad oculum, qui est albus, et angustus, ipse dicitur opticus : et qui uenit ad aures,dicitur auditorius neruus.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE ANATOMIA VIVORVM

CENSVRA

Liber, in quo multa uera & Galeno digna continentur, sed tamen longe ab eo differens, quem Galenus edere proposuerat.

Partium Corporis Diuisio, Natura, Vsus, & Dignitas.

Edicorum anatomicos necesse est praegnoscere, quod humanum corpus cum sit compositum, ad hoc ut sit sustentaculum motuum & operationum diuersarum, ex multis & diuersis componitur instrumentis. F Coniungitur enim nobilissimae animae, à qua influunt ei potentiae nobiles, & uirtutes multiplices, quarum ministerijs regatur, & saluetur inesse, & prohibeatur à corruptione, et à casu ueloci. Sed cum nullius uirtutis ministerium compleatur nisi per organum conuenienter adaptatum, tunc exigitur adaptatio, et praeparatio organorū multiformiū, ad texturam corporis humani ordinandam, per quae uirtutes negocientur, et effectus quos intendunt attingant. Verum quia operatio qualibet absq; multiplici iuuamento non saluatur diu, neq; est fit, tunc oportuit ut organa specialia haberēt speciales texturas ex partibus diuersis. Et dico, quod tam ea, quae partes eorum à medicis membra appellantur: quorum generatio est ex humoribus proportionatis, sicut humorum ex cibis. Vnde membrorum alia simplicia, alia composita. Simplicia sunt, quorum quamcunq; partem sensibilē assumpseris, erit illa toti cōicans in nomine et definitione, sicut os et caro. Composita sunt quorum quamcunque partem assumpseris animalis, toti cōicans nō erit nomine et G definitione, sicut manus et facies. Membrorum similium partium primum est os: quod creatum est durum, quia corporis est fundamentū, et motuum substentamentum: tñ et ipsum ẽr scd'm magis et minus in duritie diuersatur. Post ipsum est chartilago in duritie mollior, ad flectēdum humilis, sed oībus alijs durior. In cuius creatione iuuamentum fuit, ut per ipsam ossium cum pelliculis et carnibus facilior et melior fieret continuatio. Si.n. molle cum duro absq; medio componeretur, accideret ei passio uehemens apud percussionem, et coarctationem seu cōstrictionem: et ex casu ipsius supra durum immediate, et resistentia, seu repulsione duri constantis. Quare ordinata fuit positio mollis cū duro: et inuestitae fuerunt ossium extremitates bucellares, et concauae, hoc corpore medio, sicut est in oculo, scapula, et in ossibus costarū, et in epiglottali chartilagine, et in osse suspenso in furcula, et in alijs pluribus. Non solum aūt hoc iuuamentum, sed ēt alia in eis reperiuntur iuuamenta plura, sicut in osse, quod suspenditur in furcula ad defensionem oris stomachi. Et quandoque per ipsam melior uicinitas fit iuncturarum sese inuicem fricantium: alioquin sui duritie rumperentur. Et aliquando iuuat in sustentando membrum molle extensum, et elongatū in suo itinere: propter quod alio indiget, cui innitatur, et à quo confortetur. H Postea sunt nerui, qui sunt tanquā uirgulta orta à cerebro, et à spinali medulla, à substantia † nuncia seu uicaria in ipsis, duram et flexuosam habentes substantiā, ad separandū difficilē. Et iuuamentum eorum est deferre uirtutes sensibiles à cerebro, et motiuas ad partes alias: et corroborare totum corpus per quod incedunt: et dilatare quandoq; se in cinctorio membrorū sensu carentiū, sicut hepatis, splenis, et pulmonis. Ista.n. membra, et si sensum non habent, positum est tamen super ea cinctoriū neruosum cooperiens ea: quae quādo apostematibus et uentositate tensa fuerint, peruenit apostematis grauedo, seu pondus, aut uentositatis extensi ad cinctoriū et ad ipsius radicem, et sentit ipsam. Postea sunt chordae ab extremitatibus musculorum ducentes originem, quarum substantia substantię neruorum similis est, ad membra tendentes mobilia: quae quando retrorsum trahuntur, propter sui principij attractionem ea retrahūt, quibus alligantur: et qnq; laxant, quia eis accidit relaxatio ex eo, quod relaxantur sua principia, et ad suos tēdunt situs: et quandoq; extendunt, sicut apud sui extensionem, quam habent ex suis principijs egredientibus mensuram suae longitudinis consuetae. Et substantia chordae componit ex neruo et ligamento ingredientibus musculum, in quo perficiuntur, et fiunt tanquā fila in eo, et ut plurimum penetrant per medium illius, et ex altera parte egrediuntur, et aggregantur in unum, et chordam constituunt: quae quando separatur à musculo, ad iuncturam uadit, aut ad membrum mouendum, et colligitur in se ipsa, et inchordat ipsum sicut chorda arcū. Postea sunt ligamenta

† Al. alba.

menta 1

A menta,ſicut prædiximus ſimilia neruis. Et quædã eorum abſolute ligamenta uocanẽ: & quędã
ſunt,q̃bus appropriatur nomen alhacab.Illud aũt, qđ ad muſculos extẽditur, non uocatur niſi
ligamentum:qđ aũt ad muſculum non extenditur, ſed continuatur inter duo extrema oſſium,
aut inter alia membra,annectendo unũ alii firmiter,& ligamentum & alhacab appellatur.Et ip
ſius extractio & origo eſt ab oſſe:unde & ſenſu caret ſicut & os:& hoc ꝓuiſum eſt ei melius, ne
propter motuum ſuorum uehementiam & multam fricationem doleat: Iuuamẽtũ ipſius eſt ne
xio,& concatenatio iuncturatum,& corroboratio neruorum.Qñq; enim nerui ſeparanẽ de ſuis
principiis,& patiunẽ,& ramificanẽ in membris:& propter hoc in ſuo proceſſu magis ſubtilian-
tur,quanto magis remouentur à ſuo motu,cum rami ipſorũ multo fiant ſubtiliores, quã radix:
quamobrem ne cadant in defectum & corruptionẽ, gubernauit eos Dei ſapientia miſericordi-
ter agens : etenim ex oſſibus rem ſimiliter ſibi extraxit,quæ connexio uel ligamẽtum appellaẽ,
& ipſam neruo miſcuit,& ex eis quaſi rem unam effecit:& ſic acquiſita ſibi craſſitie ſecurius in-
cedit neruus ad mẽbra longinqua,& non eſt timor de reſolutione uirtutis eius. Et præterea nõ
erat conueniẽs,ut nerui oſſibus continuarentur,quæ ſunt ſuſtentamenta & radices mẽbrorum
mobilium:oſſa.n.ſunt ſolida & dura nimium:neruorum autem ſubſtãtia mollis & ſubtilis. Poſt
B ligamenta ſunt arterię,quæ ſunt organa concaua,in lõgitudine extẽſa,neruoſa,& in ſua ſubſtã
tia ligamentalia,habẽtes motiones diuerſas, & quietes aſſimilatas,ſeu proportionatas motioni
bus & quietibus cordis,quod eſt earum principium. Et ſunt compoſitæ ad hoc,ut per ipſas euẽ
teẽ cor à ſuis fumis,& reſpiret calor naturalis,& ſpiritus diſtribuatur in membra,quæ ſunt poſt
ipſum,propter partitionem & ramificationem, quam ſuſcipiũt. Et poſtea ſunt uenę,arteriis in
aliquibus aſſimilatæ,nõ habentes motũ dilatationis uel cõſtrictionis,ſicut & arteria: & hoc eſt
ꝙ quietæ nominantur.Et ſunt creatæ ad hoc, ut ſint uiæ per quas feratur ſanguis nutrimẽtalis,
& membris partiatur ſcđm ꝙ neceſſariũ eſt. Vnde de neceſſitate ad omne membrum inſtrumẽ
tale ueniunt duæ uenæ,pulſatilis,& nõ pulſatilis ad deferendum duo genera ſanguinis, quibus
membra indigent ad ſui conſeruationem & nutritionẽ. Licet & aliam habeãt utilitatem iſtę ue
næ in corpore communem cum neruis in eo,ꝙ ſunt ligamenta carniũ,ſicut poſtes in pariete.Et
ſignificatio ſuper hoc eſt.ꝙ uidemus,ꝙ in corpotibus, in quibus liquefiunt membra & caro,ap-
parent uenæ craſſiores aliis membris magis diminutis. Et alia eſt neceſſitas ſuæ manifeſtationis
ut per uenulas paruas diuidatur ſanguis,& facilius accipiat alterationem,& conuerſionẽ:& ite
rum,ut ſanguis craſſus remaneat,& retineatur ab eis, & cohibeatur ab exitu:et in quibus relin-
C quuntur orificia ampla,non coercetur ſanguis ab exitu ſuo omnino:unde in palato,naribus, et
ano, fiunt multoties ſanguinis exituræ. Et poſt hæc ſunt panniculi, quorum textura eſt de filis
neruoſis ſenſu nequaq̃ perceptis:quorum ſpiſſitudo eſt tenuitas quædam in ſuperficiem ſuſcita
ta,ad hoc ut ſint continentes conuenienter: et bene cooperiẽtes ſuperficiem corporum aliorũ,
propter iuuamenta plura.Ex q̃bus eſt,ut ſemitam eorũ,in quibus eſt, in ſua figura et ſactura be
ne cuſtodiant.Et hoc iuuamentum eſt in tunicis cerebrorum,et grandinis glacialis, et humorũ
ſuorum,quorum ſubſtantia de natura currẽs et mobilis eſt,indigent tñ ut figantur et ſtent ordi
nati in ſuis figuris,ne accidat error in operationibus uirtutum perficiendis,quarum neceſſitate
creantur et exiſtunt,ut ſuam exiſtentiam in* conſequentiam contrahant. Et ex eis eſt,ut fiãt ſu *Al. manẽtiam.
ſpenſoria aliorum corporum,ſicut renum à dorſo: et ut ſint contiuentia quædam, ſicut ſtoma-
chus et inteſtina,et ut pet ea membra quædam ſenſum in ſuperficie ſolum habeãt,ſicut pulmo.
hepar,et ſplen,et renes.Et ex eis eſt,ut per eos diſtinctio, et diuiſio habeaẽ ſuper membra diuer
ſarum intentionum,ſicut inter os et carnẽ,inter ſpiritualia et nutrientia propria diaphragma:et
ut intet duas concauitates compares,et hæc eſt intentio uelaminis ſeparãtis thoracẽ. Et poſtea
eſt caro:cuius iuuamẽtũ eſt ut adimpleat tunicas,et connectat ramos:quæ in ſuis complexioni
D bus et coloribus diuerſa in diuerſis membris reperiẽ: ſicut alba et mollis in coniunctionibus, et
in glandulis oĩbus,et in mãmillis,et in ouis:ruſa ſeu roſea in pulmone:rubta ut in pluribus: ru-
bicunda ut in corde:purpurea ut in hepate:ſubnigra,ſeu nigra ut in ſplene, et ẽt in uua. Et mẽ-
bra alba albificant materias quas conuertũt,ſicut mãmillæ lac,oua ſemen:et rubra rubificãt,ſi-
cut hepar ſanguinem.Splen uero et renes ſanguinẽ rubrũ,quaſi ſimilẽ magis appetunt: ſimilem
dico in colore et natura.Et uerum eſt, ꝙ glandulæ ſunt ſpecies carniũ diuerſorũ iuuamentorũ.
In locis.n.iuncturalibus , et etiam ſub lingua , ponuntur ad nutritionẽ humiditatis neceſſariæ,
ad motũ facilem et uelocẽ,et prohibitionem areſactionis ſuperfluæ aduenĩetis ꝑꝑ fortitudinẽ
motuum:et qñq; ad recipiendũ uenas trãſeuntes ab uno in aliud, ſicut meſaraicas eũtes ab he-
pate ad ſtomachum et inteſtina,q̃ indigẽt ſolo,cui innitanẽ,ſicut res honoratæ in hora ſuę laxa
tionis,ne proſternatur uirtus earũ. Et conſimile eſt iuuamentum glãdulæ pinealis ſuppoſitæ ce
rebro : propter quod replet interſtitia uenarũ tranſeuntiũ ad diuerſas partes cerebri . Adipẽ et
medullã nõ negat Ariſtoteles partes aĩalis eſſe neceſſarias:quarũ gñatio eſt ex eo, qđ relinquiẽ
de nutrimento caloris innati,et coagulaẽ ꝑꝑ ſuã imbecillitatẽ,cũ cõſumi nõ poſſit: et eſt aereę
ſubſtãtiæ multũ:ad quod ſe cõuertit natura,et trãſfert in uſum neceſſariũ, et recipit ab eo iuua
mẽtũ multiplex.Quorũ unũ ẹſt, ut nõ dimittat calorẽ innatũ euaneſcere, ĩmo retineat ipſum,
et coadu-

& coadunet & multiplicet:& hoc notum est in zirbo,& in pinguedine renum.Quare circa mē- E
bra frigida de natura,calore multo indigentia, ꝑpter humiditatē multā, q̄ solet in ipsis dn̄ari,
circundata est in aīalibus, & plurima reni. & p̄cipue in locis distātibus à principio caloris natu
ralis,& maxime in frigidis complexione & humidis.Medulla est suꝑfluitas sanguinis in ossibus
concauitatē habentibus:& hoc significatur ꝑ hoc, ꝙ oē animal abūdās in sepo & pinguedine,
abundat & in medulla:& puer qn̄ est puer,in osse.n.eius reperitur sanguis:& conualescēte calo
re in ipso,& decoctione,albescit.Et ꝙ sit suꝑfluitas sanguinis ossa nutrientis significat, quia illa
medulla est calida & humida:& ossa sunt frigida & sicca: & superfluitas est cōtraria ei, cuius est
superfluitas:quare uidet̄, ꝙ potius sit superfluitas ossis medulla, q̄ eius nutrimentū. Et hoc signi
ficatur per hoc,ꝙ in ossibus aīalium frigidorū multa reperitur medulla,quia calor ossium in eis
non pōt dissoluere pinguedinē siue medullam: propter quod leo nō habet medullam, qm̄ cōsu
mitur ex calore in ipso osse.Iuuamentum medullæ ossis est,ut ipsum somētet & humectet,& ut
ipsum mollificet ne frangat̄,& ideo quia motus ipsum exiccat,& ut os per ipsam forte sit & soli
dum.Post partes istas ultimæ in mollitiæ, & à duritie maxime elongatæ,sunt hnmiditates uisui
deseruiētes,& p̄cipue albuginea,q̄ clara est ualde & subtilis: creata est.n.in facie glacialis. Cla-
ra igit̄ posita est propterea,ꝙ graditur delatio luminis super glacialem: si.n.spissa crearetur,obte F
geret & uelaret lumen ab omni eo,quod ipsum seqtur. Spinalis medulla ergo à quibusdā puta-
batur medulla,sed Aristoteles dixit,ꝙ non fuit medulla, qa in se habet duritiē, q̄ nō accidit me
dullæ.Et dixit, ꝙ ipsius iuuamentum erat per spinā trāsire ad modū tigni, iuuādo remotionem
spondylorū,& spinæ,& oīum q̄ ex eis oriuntur. Sed posteriores aliā inuenerūt ipsius utilitatē,
descendit.n.à cerebro sensificās uirtutes,& mouens membra sequentia caput.Et hęc sunt homi
nis simplicia membra, in quorum unoquoq; sunt uirtutes ad sui regendi custodiam & tutelam.
Et sunt duæ res necessariæ,s.motiua de loco ad locū,& digestiua,seu maturatiua. Et motiuā de
loco ad locū diuidunt medici in tres,s.in appetitiuā,q̄ trahit rem necessariam ad locum: & ex-
pulsiuam,q̄ expellit rem nō necessariam de loco:& retentiuam,quę retinet,quod necessariū est
in loco: licet eadē uirtus sit apud philosophū, ponentē principiū motus & quietis ab illo motu
esse indifferens.Et dico ꝙ materia uniuscuiusq; mēbri similiū partiū aut est ex spermate,aut ex
sanguine.Quæ gn̄antur ex spermate sunt oīa mēbra præter carnē & adipē : quorum gn̄atio est
ex sanguine.Et scd̄m philosophū sperma masculi & fœminæ diuersarū est intētionū:intētio.n.
spermatis masculi est informare ad similitudinē eius, à quo sperma separatū est: & intētio sper
matis mulieris est recipere formā scd̄m similitudinē ei⁹, à quo seminatū est.A spermate igit̄ ma G
sculi spirit⁹ est,& artifex,& forma:& à spermate mulieris est fundamētū,generatio,& materia.
Caro uero ad replēda loca uacua, ex sanguine solo gn̄atur spisso,quē caliditas et siccitas coagu
lauerat.Adeps uero ex eius aquositate et unctuositate,quē coagulauit frigiditas: ideo caliditas
eam dissoluit. Et ex sanguine generata renascuntur post perditionem suam: et illud quod est ge
neratū ex sanguine,in quo adhuc est uirtus ex istis spermatibus,si tollatur, iterū renasci potest,
sicut dentes in pueritia.Item quæ complexioni sanguinis uicina sunt non indigent multitudine
conuersionis sanguinis ad sui nutritionem,immo statim in suo occursu in eū cōuertuntur: quo
rum uero est materia sperma,et sunt à complexione sanguinis remota,necesse est ut multis cō-
uersionibus sanguis in eorum nutrimentū scd̄m ordinē conuertatur . Quapropter in quibusdā
membris tanta sunt foramina sicut in ossibus,quatenus eorum nutrimentum sanguinem stet in
ipsis et moretur, ut ea procedāt paulatim et paulatim conuertendo illud in sui similitudinē per
fecte. A carne aūt separata est ista foraminū diuersitas.Præterea licet plura prædictorū mēbro-
rum simplicia nominentur à medicis,nō suis tn̄ carent complexionibus, et texturis,sicut uenę,
et arteriæ,et panniculi omnes.Componuntur enim ex uillis seu filis,ordinatim in eorum textu
ra positis,sicut qn̄q; uidemus in artificialibus: et hoc propter necessitatem plurimā,nullus enim H
motus nisi per uillos completur.Motus enim uoluntarius per uillos fit in musculis: et motus na
turalis,qui est attractio,retētio,et expulsio,fit causa uillorū, ex quibus uasa naturalia texūtur,
sicut stomachus,et intestina,uenæ,arteriæ,uesica, gula.Et sicut in artificiali textura tendunt̄ fi-
la quædam in longitudine,quædam in latitudine, quædā in trāsuerso quandoq;, ita in naturali
quæ protenduntur in longum, appropriantur attractioni: in latitudine uero tēsa,expulsioni, et
sunt constringentia:quæ uero cadunt secundum transuersum,proprie deseruiunt retentioni,et
sunt tanquam fræna secundum formam situum suorum in medio posita,ad prohibendū super-
fluam uelocitatem motuum expulsiuorum et attractiuorum : neque sunt naturæ motus cū im-
petu, sed quadam successione et gradatione uolunt fieri. Et quandoq; oēs istæ species uillorum
in eadem tunica simul reperiunt̄,et qn̄q; in diuersis: et in diuersis tūc reperiuntur,quæ in latitu
dine tūc tendunt̄ magis in tunica extrinseca,et aliæ duæ uillorū species in tunica intrinseca ma
gis: ueruntamen illi qui in longitudine procedunt,ad superficiem magis declinant intrinsecam.
Et ista separatio uillorū nō fuit facta nisi ut uterq; motus prouenires melius et magis expedite.
Et in membris,in quibus exigitur multa mora et fixio longa,fortius cōmiscent̄ uilli retentionis
cū uillis expulsionis, sicut in stomacho,matrice,uesica,et monoculo,q̄ omnia ampla sunt,et cō

cauitatem

A cauitatem habentia:in membris autem in quibus nō habet locū ista necessitas, uehemēter, nō ita, sicut in intestinis, quibus magis necessaria est attractio multa cū forti expulsione. Item mēbrorum substantię neruosę & quæ proprie uasa sunt, quædā unam tunicā habent, quædā duas. Vnā tñ habent illa, de quibus nō est timor ut accidat eis læsio ex materia cōtenta, cū sit mollis & quieta, sicut sanguis quietus qui habitat in uenis. Vnde nec uenæ, nec uesica, indigēt multiplicitate tunicarū cooperientiū, nisi necessitate coacta: immo semper conanē corpus alleuare, quā tum possibile est. Igitur multiplicatio tunicarū propter multiplicem necessitatem & magnā cōmunitatē creata est cū prouidentia. Necessaria est.n.qnq; fortitudo & spissitudo uasis ꝑpter bonā custodiā securā, ne forte findaē propter motū materię cōtentæ, cū fortis sit et cōtinuus. Alia est necessitas plurima in custodia uehemēti materiæ mobilis circundatæ ne soluaē & pereat, ex quo immineret periculum maximū, præcipue cum ipsa sit uehiculum propriū aīæ: & ideo studendū ualde fuit in custodia eius: & hæc materia est spiritus & sanguis qui in arteriis repositus est, & est primus thesaurus, & melius, quē hēt natura: et hæc est causa multiplicationis tunicarū in arterijs. Tertia necessitas est uehemens attractio et uehemēs expulsio, quibus indiget membrum separatum. Vnde utrunq; instrumentum factum est membrum singulariter et absq; ꝑmi

B stione: et hoc manifestū est in stomacho et intestinis. Quarta necessitas est operationum diuersitas, q̄ à diuersis procedunt principiis, et diuersas habent intentiones, et cōpleneē melius scdm complexionum diuersarum naturas. Cū igiē hmōi operationes sint ineuitabiles in aliquo membro, et maxime necessarię, uoluit natura inter eas diuidere, et unicuiq; operationi instrm ꝑpriū præparare ad hoc, q utraq; operatio scdm q melius est, ꝑ se in actum ꝑcederet: sicut in stomacho, in quo fuit necessaria operatio sensibilis, q̄ melius cōpleē per membrū neruosum: et operatio digestibilis, quę melius compleē in membro carnoso. Vnde ipsum natura tunica carnosa muniuit et neruosa, ut per neruosam fieret temperātię et distemperantiæ rei ingredientis ꝑceptio: et ꝑ carnosam, rei digerendæ scdm q possibile est, maturatio accidit. Et natura situs istarū tunicarum cum prouidentia et discretione ordinauit: neruosam.n.et sensibilem interius posuit: carnosam uero digestibilem exterius. Potest enim digerentis actio ad digerendū sine occursu ꝑuenire: actio uero tangibilis absque obuiatione rei tangendæ non fit. Et cutis q̄ est totius corporis indumentū, ex duabus laminis constat: quare accidit eleuatio unius laminæ absque alia cū uesicula. Laminæ autem illæ ortum habent ab extremitatibus uenarum et arteriarum et neruorū, quę terminantur in eis. Et creata est* una perforata ut cribellū ad hoc, ut ꝑ ipsam fiat respiratio * Al. cutis.

C uaporosarum substātiarum seu superfluitatum interiorum membrorum, ex quibus in pluribus partib⁹ studet natura pilos multiplicare, ut eos obiiciat rebus nociuis et permutatiuis: et ut sint tutamentum et defensio nobilis membri, in cuius regimine solicita est nimiū natura. Et hęc est intentio in creatione palpebrarum et pilorū superciliorū, uidelicet ut sint in defensione à lumine superfluo, à fumo, et à puluere, et ab omni eo quod ad oculū uolat, aut descēdit de capite ad ipsum. Et sensificatur cutis à diuersis neruorum extremitatibus procedēt.bus à cerebro, et à diuersis spondylis medullæ spinalis. Et ipsius sensus debilitas uel subtractio semper sequitur nocumentum nerui deferentis sensum ad ipsam: sicut sequitur mollities cutis in posteriori parte capitis ex læsione partis neruorum egredientis à foraminibus existentibus inter primum, et secūdū spondylum colli. Cutis itaque diuersatur in raritate et spissitudine: ubi enim est magis rara et pilosa, magis est aspera: ubi magis spissa, magis lenis et plana: et siccior, magis est aspera: humidior, magis est mollis. Et quandoq; multiplicātur tunicæ uel cortices in mēbro propter fortitudinem et tutelā, sicut in tunica dura seu cornea, q̄ scdm ueritatē composita est ex tunicis subtilibus quatuor, quæ sunt cortices superpositi: et ut si excorietur unus eorum, nō fiat cōe nocumētū: et propter hoc q locus, q opponiē foramini, est magis indigēs fortitudine et tutela. Et hęc di

D cta sunt de partibus simplicibus pluralitatem in tunicis habentibus. Organorum uero alia sunt quibus fit seruitium, et sunt regalia, et alia sunt instrumentalia seruitia. Regalia igitur quibus seruitium fit, sunt ea, super quę est repletio uitæ, et sunt mineræ uirtutum spiritualiū animæ et spiritus et intellectus, et sunt officialia, et loca eorum. Membra uero regalia intrinseca sunt septē: et quædam eorū præeminent in sublimitate et principalitate eorum. Quorū sublimitas et principalitas magis notificātur, sunt quatuor, cor, cerebrum, hepar, stomachus: et ista creata sunt famosa in sublimitate, quoniam sunt mineræ uirtutum spiritualium regentiū corpus hominis: et post illa in celsitudine sunt testiculi duo, et renes, et uesica. Ista enim septē sunt diuersa secundū septem orbes stellarum, et centra earum. Et si istis addamus pulmonem et splenem, iam reperiemus nouem in dignitate famosa, comparata nouē sphæris, et diuisa iuxta nouē orbes mūdi. Regalibus seruiētia q̄dā sunt apparētia et extrinseca, ut oculi, aures, manus, et pedes: intrinseca uero ut epiglottis, gula, cāna, intestina, et similia. Et posuit Deus carnē, et neruos, et renes, et testiculos, et uelamē cordis, et pectoris, uuulā, et epiglotidē, et duas amygdalas, et linguā ex parte sanguinis. Et dico q sanguis est emanans ab hepate: et loc⁹ eius sunt uenę et cor: et domiciliū ei⁹ est in superficie corporis, et anteriori parte capitis: et ꝑprietates cōsequētes ipsum sunt risus, desideriū, gaudiū, coitus, multitudo somni. Et ꝑprietates ei⁹ in stomacho, est uelocitas digestionis,

gestionis,facilitas penetrationis,& in corpore toto facilitas alterationis substantiæ eius ad sub- E
stantiã carnis.Et creauit Deus excelsus cerebrũ,& pulmonem, & omne quod est in corpore ex
mẽbris frigidis ,& humidis,& phlegmaticis.Et ipsorum principium & elementum posuit phleg
ma:& diuisit ipsum sicut aquas,in diuisiones s.super faciẽ terræ:& in diuisiones aeris,quã defe-
runt nubes.Similiter pars phlegmatis,quæ currit in canalibus pulmonis,& continuatur aeri,ad
† Al. preparãdo. iuuat ipsum in†properando ad cor cũ facilitate,& excitat̃ per ipsum:& confortat̃ uirtus anheli
tus in expulsione fumi calidi,cuius retentio posset esse causa cõbustionis cordis.Et est pars alia,
quæ ascendit à pulmone ad cerebrũ,& post sui compressionẽ descendit de cerebro, sicut descẽ
dit ros ex aere propinquo terrę.Et eius dominiũ est in parte posteriori cerebri,& in pectore.Et
in moribus sequitur dominiũ ipsius id qđ est castitas,pietas,paucitas desiderij coitus: In motu
autem id quod est pigritia,grauitas,tarditas,& taciturnitas responsionis: In corpore autẽ id ꝙ
est paralysis,tremor, debilitas. Et proprietas eius naturæ in stomacho est infrigidatio caloris &
ex acuitate ciborũ & potuum,& reliquarum materierum superuenientiũ stomacho & cordi, ꝙ
est quia uirtus expulsiua cõfortatur,cum sit ei simile,sicut simile per suum simile , & cõpar per
suum compar. Et creauit Deus excelsus & gloriosus fel,quod est calidum & siccum,& igneum,
& domus choleræ citrinæ:& posuit ipsum annexũ hepati,adiuuans hepar super decoctione ci- F
bi.Et posuit dominium choleræ citrinæ in uertice,propter suam leuitatem & sublimitatem , &
eius altitudinem & eleuationem.Eius autem respiratio est in utrisque auribus,quia sunt ex diui-
sione eius,& ipsius natura.Et assimilatur ei ex membris,quod est calidum & siccum. Et ipsa q-
dem cholera currit in corpore cum sanguine,propter conuenientiam & cõbinationem eorũ, si
cut est cõuenientia olei ad lampadem.Et de ꝓprietatibus naturæ eius in stomacho est attractio
cibi,& adiutorium super digestionẽ,& emundandi fæcem. Et hoc quod consequitur uirtus mo
ralis ex actionib⁹ eius,est in constãtia,furor,& subtilitas,& acuitas,& solertia,& audacia,& ele
uatio,& desiderium coitus,et memoria,et uelocitas responsionis : et totũ corpus consequit̃ ex
eo calorem et siccitatem.Et assimilauit Deus ossa,chartilagines, pilos, et ungues , et ligamenta
choleræ nigræ.Omne enim membrum congelatum,terrestre,priuatũ sensu , est ex melãcholia:
Et sedes ipsius est in splene,et dominium in uisu,et in sinistro corporis. Et per eã accidit tacitur
nitas,et cogitatio,et grauitas,et fletus,et tarditas,et timor,et solitudo,et pusillanimitas, et aspe
ctus:et in successionibus,et in stomacho proprietatem habet retinendi,et expellẽdi,et excitãdi
appetitum:et corpus ex ea consequitur frigiditatẽ et siccitatẽ carnium,et immobilitatẽ ꝓpor- G
tionatam sibi scđm magis et min⁹. Posita sunt aũt quatuor principia regalia corporis aĩalis à q
busdã : ab aliis uero tria: ab aliis aũt duo: sed à sapiẽte uerificatum est unũ esse principiũ tm̃ in
aĩali,et illud est cor.Anima.n.una est uirtus actu,potẽtia uero plures:tũc exigit̃,ꝙ alicui uni cõ
iungat̃ priuatio, à quo oĩa sequentia suas trahant uirtutes uitales, et operationes naturales : et
defendat ab eo ut reducat̃ ad ipsum, sicut in particularibus reducimus ad sensum cõem oẽs sen
sus particulares.Quare in aĩalibus diuersa mẽbra officialia necessaria fuerunt,contrahẽtia s.uir
tutem ab uno mẽbro et uno principio, quod in perfectis aĩalibus est officiale, et in imperfectis
consimile,sicut in ostreis,s.quæ non habent sensum nisi unicum s.tactum, et mẽbris carent offi-
cialibus,habent tñ membrum consimile.Sed cum calor naturalis figat̃ et sustẽtet̃ in corde, me-
rito ipsum est principiũ oĩum aliorum:oĩa.n. trahunt aliquid ab eo, ipsum autẽ non de necessi-
tate ab oĩbus. Itẽ cum sit positum fundamentum spirituum & caloris uitalis : et cum spiritus sit
uehiculum uirtutum uitalium,sensibiliũ,et motiuarum : necessarium igitur fuit,ut uiæ luæ per
ipsum calefierent et ꝑficerent̃ ab eo, et ita ut haberẽt spm̃ tm̃ apud suã radicẽ.Calor.n.et ipsius
uia,sicut effectus et causa,ab ipsius radice cõsurgũt,ut dicit Aristoteles.Sed Galenus dicit,ꝙ he H
par est principium nutricationis,cerebrũ uero sensus et motus.Sed non uidemus hoĩem cõmu
nitatẽ habere ad plãtas scđm sensum et motũ,sed scđm nutritionẽ tm̃: quare cor cũ nõ sit prin
cipiũ nutritionis,neq; sensus et motus,scđm ipsum nõ erit principium.Sed si dicas ꝙ aliqua uir
tus habeat principiũ à corde,quæ non pertinet ad nutritionem, neq; ad sensum, neq; ad motũ,
tũc illa uirtus erit præter sensum et motum , et præter uirtutem in qua animalia cõmunicãt cũ
plantis,cõueniet omnibus membris. Sed non reperimus talem in animalibus,neq; in mẽbris ip
sorum. Et si dicas ꝙ si principium motus quod est secundum pulsum,tunc oĩa membra cõicant
cum eo in pulsu:aliter nõ esset principium uniuersale omnium membrorũ animalis. Et si dicas
ꝙ cor habet filum longum ad unam operationem motiuam,et alia in latum ad operationẽ aliã,
et in transuerso propter operationem tertiam,scđm ꝙ attrahit,retinet, et expellit, quare nõ est
uoluntarius,iam iste motus conuenit aliis membris,ut stomacho,matrici:quare non est princi-
piũ alicuius,quod falsum est:aut s.est principium nutrimenti, et sensus, et motus. Quod autem
ita sit,signum est,qm̃ alius est pulsus in dormiente,qui coniũctus est cum digestione nutrimẽti:
et alius in uigilante, qui coniunctus est cum operationibus animalibus. Ad idẽ quoq; alias pro
ponit ostensiones Arist.dicẽs.Quoniã id ad quod nulla uena uadit,et à quo oẽs uenæ tẽdũt,de
bet esse principium uenarum:et nullum membrum reperitur tale nisi cor.Itẽ omne quod nascit̃
ab alio,debet esse principium ei id à quo nascitur:sed hepar cum sit totũ carnosum, ab eo uenæ

A non nascit̃,cum sit substantiæ uenę,ipsius substantia ualde dissimilis:ergo nõ potuit esse principium uenarum. Verũ huic rõni instat Aristo. dicens,ꝙ corallus nascitur in terra molli & lutosa in mari,& tñ est arbor durissima. Præterea reperitur uena penetrare per mediũ ipsius substãtię hepatis,& in penetrãdo diuisiones & ramificationes suscipere:ergo in eo nõ habebit oriri : cor autem & quietam & pulsatilem in se terminat & iungit,& tã istius q̃ illius materias, quas defe runt,bene cõtinuat,neq; habet uenam aliquã in se,nisi postq̃ exierit,in se iterum reflectat̃ & redeat. Antecedit ẽt in ordine naturæ & creatione ꝑparatio cordis præparationi hepatis. Non.n. nutritur uel sensificat̃ mẽbrum aĩalis,nisi in quo est sustentatio uitæ cum calore naturali. Cum ergo ita sit,necesse est pręparationem & formationẽ membri ꝑmittere,quod sit creatio & sustẽtaculũ caloris & spiritus,ante creationẽ nutriẽtis ipsum & sensificantis. Sed hoc est cor : quare ipsum est antiquius & sublimius in corpore animalis, & non habet sibi compar, & oĩa alia sunt post ipsum,& disposita scd'm ipsum,& ei inclinata. Et Gal.mores, & uirtutum naturaliũ operationes diuersas diuisit iuxta diuisionem complexionũ cordis: & posuit earũ processum ordinatum & rectũ supra ipsius temperantiã, errorem uero & inordinationem supra ipsius distẽperantiam. Cõsequẽs ergo est apud eũ,scd'm rõnem & nõ scd'm sensum diiudicantẽ,cor esse basim & B radicem uirtutũ moralium,& eis desetuientiũ:ad motum.n.radicum sunt motus ramorũ, & nõ cõuertit̃. Cum.n.ipsius forma radicalis sit, supra quẽ mouent̃ uirtutes morales, & ipsum erit radix instrumẽtorum moraliũ:sicut.n. se habet perfectio unius ad perfectionẽ alterius, ita se hẽt unum perfectũ ad aliud perfectũ. In eo.n. qđ Gal.dicit,ꝙ hepar est principiũ sanguinis,ꝑꝑ hoc, ꝙ neq; in matrice,neq; in stomacho,neq; in inteſtino sequenti ipsum reperit̃ primo sanguis,sed in hepate,ꝑꝑ hoc ꝙ hepar circũstãt receptacula fœcis sanguinis ut cystis fellis, splẽ, & uesica, uidet̃ magis sequi semitã sensus ut medicus: qm̃ & si sanguis in prima sui perfectione appareat in hepate,& in uenas post ipsum,non tñ est ibi in sua peroptima perfectione. Optimam enim & dignissimã perfectionẽ cõsequitur sanguis in corde iterũ,ubi admiscet̃ ei spiritus,& ubi fit spiritualis & uitalis *summe. Quare postea in uasis,& magis securis ponitur à natura, propter timorẽ uehementẽ de perditione ipsius, cũ ipse sit melior thesaurus naturæ. Cor igit̃ scd'm Aristotelẽ, est primum mouens,& ultimum mẽbrorum animalium, spiritu plenũ & uirtutibus, q̃ alijs cõicãtur per influentiam ab ipso. Et cordis una extremitas subtiliata est,& ad unum punctũ aggregata:& hoc punctũ est à quo incipit natura primo protrahere informationẽ totius corporis: & altera sua extremitas est in circulum. Et istæ duę extremitates coniũgũtur figura circuli mediã C te:cuius initium angustissimũ est apud pũctũ,deinde multiplicat se cõtinuæ scd'm circulos crescentes,donec attingat extremitatẽ aliã,quæ est in circulo,*maximus circulorum cordis. Et sic gradata est ipsius figura ad similitudinẽ pineę,quatenus ipsa ingeniosa fabricatio superior & inferior sit cõueniẽs & bona,& nõ sit in ea superfluitas euagãs in angulos,in quibus lateat nocumentum & iuuamentum. In subtiliatione unius partis ipsius est,ut sit minor pars partium ipsius quæ parata est lædi ex cõtactu ossiũ. Et facta est dura similiter hæc pars cũ superfluitate, ut melius obuiet,& minus lædat̃ seu patiat̃ à rebus sibi occurrentibus. Et dilatata est ipsius extremitas altera ad meliorem comprehensionem materiæ ingredientis sanguineæ seu aeriæ, & ad euacuationem faciliorẽ egredientium ab eo,& ut sit sufficientia in origine eis,quæ ab eo oriuntur. Et apud ipsius radicem prædictum est membrum,quod pro fundamento imponitur simile chartilagini paruum,ut sit ei basis fixa & firma. Et eleuata est ipsius pars superior, ut elongetur ab inhæsione super ossa pectoris, & ut facilius accedat calor spiritualis ad eleuationẽ uirtutum uitalium,& perueniant mores boni:& elõgatæ sunt à depressione, quæ est causa timoris & tristitiæ & auaritiæ. Et quandoq; situs partium cordis,scilicet ante & retro,dextrorsum & sinistrorsum, sursum & deorsum,operantur situs partium corporis:& recessus earũ à suis sitibus naturalibus D est causa recessus ipsarũ à suis sitibus naturalibus, ex quo accidit deformitas in exterioribus cũ deformitate mentis. Substantia quidem cordis ex diuersis cõsimilibus cõposita est. Sicut enim principium omnibus aliis compositis & simplicibus partibus assimilatur scilicet in sui compositione compositis,& in simplicitate suarum partium simplicibus: componentia uero ipsum sunt caro,uillus neruosus, & chartilago uel simile chartilagini : In sua carne,carnibus: in uillis suis neruosis,neruis:chordis,ligamentis,panniculis,*adiutoriis:in substantia simili chartilagini,mẽbris duris,ut ossibus,& chartilaginibus assimilatur,cum caro illius fortis sit,& solida,& sicca,& dura,ut sit difficile passibilis. Species etiam uillorum fortium plurimæ diuersitatis in eo contentæ sunt,longitudinalium scilicet,attractiuorum:latitudinalium,expulsiuorum: & transuersaliũ, retentiuorum:ut sint ei sufficientes species motuum. Et apud ipsius radicem positum est ibi fundamentum membrum quoddam chartilagini simile,ut dictum est. Istæ igitur partes consimiles cum sint duræ et siccæ et terrestres,magis attinent complexioni terrestri:quare ipsum constans ex eis,est,frigidum et siccum magis:et hæc est intentio sapientis. Quæ enim est comparatio fornacis ad ignem contentum, eadem est comparatio cordis ad calorem et spiritum contentum. Et sicut fornacis compositio exigitur esse ex rebus solidis, lapideis, et indissolubilibus coram igne,ita et cordis compositio ex duris,et compactis,non liquabilibus esse exigitur, propter calorem

* Al.summa uel forma.

* Al. maximo.

* Al.clatoriis.

lorem fortem quem continet: quoniam aliter stare non posset in facie multitudinis sui caloris. E
Signũ super hoc est, ꝗ cõfortaĩ magis apud sui dissolutionem et remollitionẽ ex substantijs duris lapideis, quales sunt coralli, margaritæ, sapphyri, hyacinthi, et similibus, sicut iuuaĩ simile à suo simili, et cõpar à sibi cõpari: licet Gal. posuerit oẽ cor calidũ et siccũ, respiciẽs dispositinnẽ, quam trahit ex spiritu calido cõtento, et ex suis motibus: cuius simile imprimit in alijs mẽbris per exufflationem, et transmissionẽ caloris sui ad ea. Veruntamen est ita, ꝗ ista dispositio est naturalis ei scd'm ꝗ cor, et nõ impedit, quin partes primæ cõpositiuæ sui à principijs sint frigidę et siccæ, licet ipsum ex parte complexionis et perfectionis, quã trahit ex anima, sit calidũ et siccũ, propter spiritum calidum, et motum quẽ hẽt ex parte animæ. Et corpus ipsius positũ est in panniculo spisso et solido ualde, cui non inueniĩ cõpar in spissitudine in corpore hominis, ut sit clypeus et tutamen. et in ipso sunt duo uentres, ut fouea, quæ est quasi meatus quidã inter uẽtres, et non est uenter. Duo sunt ei uentres, ut sint receptacula nutrimenti duplicis quo nutriĩ, spiritualis et aerei s. et sanguinis crassi. Et fouea est minera generati spiritus in ipso, et sanguinis uitalis, et locus perfectionis, et mistionis eorum: et dilatatur apud dilatationem cordis, et cõstringiĩ apud sui cõstrictionẽ. Et sinistra uentris basis eleuata est super uentris dextri basim: et basis uẽtris dextri depressa est multum descendẽs. Apprehensum uero à dextro, crassum est et terrestre: F
comprehensum uero à sinistro, subtile et leue est: Leue autẽ facilius ducitur ad superiora: crassum autẽ ad inferiora. Temperatior ergo natura reperitur in ipsius medio. Et sunt duo orificia cordi, introitus duarum materierum, s. sanguinis, et aeris attracti, sicut duæ aures, q̃ creatę sunt neruosæ: rugosa et mollificata, dum constringuntur uilli: in dilatatione uero, tensa. Subtiliata ergo et mollificata sunt, ut melius sint obediẽtia utriq; motui: et facta sunt neruosa et extẽsibilia, ut remotiora sint à passionibus. Similiter ergo duo orificia pdicta, sunt duæ arcæ recipiẽtes à uasis, deinde remittẽtes receptum ad cor cum moderãtia. Et à parte dextra egrediĩ uena magna. deferens nutrimẽtum ab hepate, qđ est sanguis: et hæc est pars occupata in attractione ipsius, magis uicinãs hepati. Sed arteriarum origo est à uentre sinistro: quæ omnes creatæ sunt cũ duabus tunicis: quare interior est magis dura, ut sit bene obuiãs percussioni et motui forti substãtię spiritus, prę̄ter unam cuius uia est ad pulmonẽ, quæ est habens unã tunicam, ab oĩbus alijs arterijs diuersa, et noĩatur arteria uenalis. Sicut in uẽtriculo dextro nasciĩ uena, q̃ penetrat ad pulmonem, quæ sola inter oẽs uenas habet duas tunicas: et inde eam arterialẽ uenã uocant, cuius causa deinceps dicetur. Positũ ãt est cor in loco medio medii pectoris, qm̃ locus ille tẽperatior existit. Sed eius declinatio aliquantula est ad sinistram partẽ, ut amplificet locum hepati: hepati G
enim meli⁹ est cedere, q̃ spleni, qm̃ est sublimius. Et est alia ratio declinationis ad sinistrã, ut nõ totus calor coadunetur in dextra: superflue enim calefieret, propter uicinitatem nimiã utriusq; principii calidi, et pars sinistra superflue infrigidaretur propter eorum elongationẽ: et propter hoc fuit melior declinatio cordis ad partẽ sinistram, ut tẽperetur per ipsum latus sinistrum, præcipue cum splen ipse non sit calidus ualde. Et tertia ratio est, ut faciat uiam uenæ uentrẽ habẽti, ascendẽti ad ipsum ab hepate, uel descendẽti ab ipso ad hepar. Et locus cordis in medio est corporis, ut magis uicinetur æqualiter oĩbus circunstãtibus, & facilius eis afferãtur ab eo iuuamẽta: et alia famulantia ipsum circũstent undiq;. Et mensurauit Deus quantitatem cordis in sufficientia absq; superfluitate et diminutione, ut non sit ei grauitas propter quantitatẽ immoderatam, neq; fractura uel angustia in suis extremitatibus propter diminutionẽ. Ab eo enim est origo arteriarũ, suspensio ligamentorum, et uirtus omnis in uniuerso. Veruntamen excessus ipsius scd'm diminutionẽ et superfluitatẽ frequẽter in diuersis particularibus reperitur. Et dico ꝗ ipsius quãtitas superflua in *compositione corporis eius, nõ est causa audaciæ ut quidã autumãt: neq; quantitas parua causa timoris et pauiditatis. Animalia enim plura habent nimiã quãritatem cordis in comparatione sui corporis, et sunt cum hoc pauida plurimũ et timida, ut lepores, H
ceruí: cuius causa est, qm̃ in eis calor paru⁹ est, & extra ferĩ pars plurima ab eo ad mẽbra uiuificanda, & sensificanda, mouendo: quare non calefacit ipsum integrum, sed relinquitur frigidum & uacuum, unde & pauiditas. Sed quædã sunt è cõuerso parui cordis, & hæc sunt audacia, qm̃ in eorũ corde est caliditas plurima, & coarctatur propter loci angustiam, & cũ uehemẽtia ebullit: unde illa, quæ plurimum sunt audacia, sunt ea, quæ sunt magni cordis, & plurimi caloris. Et cor nutritur cũ suis uirtutibus naturalibus & earum motibus, q̃ sunt diastole & systole, & quietibus duabus inter ipsas: necesse est enim ut inter oẽs duos motus cõtrarios quies interueniat: Et in his reperitur ars musicæ cum natura: qm̃ quemadmodum ars musicæ completur per adiunctionem sonorum scd'm proportionem continuantem eos inter acuitatẽ & grauitatẽ ꝑ circulos casuum tẽporum, quæ sunt inter eorũ percussiones, similiter est dispositio pulsationis cordis, qm̃ proportio suorum temporum in uelocitate & spissitudine, est sicut proportio sonorum eius: & proportio dispositionum eius in fortitudine & debilitate, & quantitate, est sicut proportio adiũctionis eius: & sunt motiones proportionatæ ad inuicem, & quietes similiter: & motiones quietibus, & è conuerso. Et cum omnia ista concurrunt in cõueniẽtia scd'm ordinẽ, tũc saluum est regimen corporis, et procedunt omnia cũ incolumitate & quiete uera. Et si pdicta cũ

* Al. comparatione.

suis

A ſuis diſpoſitionibus proportiones naturales egrediantur, diſturbationẽ naturæ portẽdunt: & ẽt diſturbationis quantitas eſt ſicut quantitas egreſſa à portione. Eſt ergo cordis pulſatio, harmoniã principiorum complexionis corporis animati aſſimilãs, uel eorundem diſcordiam natã ꝑꝑ *occaſionem ducentẽ ad ſuꝑfluitatẽ & diminutionẽ, ſicut manifeſtũ eſt in paſſionibus aĩę, timore & ſpe, & lætitia, caſtitate & luxuria, largitate et auaritia: et in ęgritudinibus corporibus, calidis frigidis humidis & ſiccis. Et termin⁹ ad quẽ ſe extẽdit cor maxime, eſt in cõtactu tunicæ & pãniculi ſui exterioris, q̧ ſibi daĩ ad tutelã & cuſtodiã. & eſt ſpaciũ poſitũ inter hoc & hoc, ubi oriunĩ ab eo: & ſimiliter apud radicẽ ipſius, ut in ipſo dilatari poſſit abſq; ꝑ̃focatione, & cõſtringi ſicut in ſpatio amplo. Et motiones ipſius efficiunt motiones in arteriis cõſimiles ita, ꝙ dilatatio dilatationẽ, & cõſtrictio conſtrictionẽ: licet alii aliter ponant, inducentes exemplũ de follibus, cui experientia cõtradicit: uerbi gratia, ſi ponas manum ſupra cor alicuius, & alterã ſuꝑ arteriam, uidebis ſemꝑ depreſſionẽ cordis & depreſſionem arteriæ ſimul fieri. Et uerum eſt ꝙ pulſum rarũ & tardum efficit triſtitia: qđ nequaq̃ fieret, ſi ꝑ cõpreſſionem cordis dilatareĩ arteria. Itẽ ſcđm hoc magis deberet apparere facies inflata & rotũda in triſtitia, q̃ in ira: & pulſus magis eleuatus in humili, q̃ in ſuꝑbo: ſed in oĩbus hmõi accidit oppoſitũ. Quare oportet, ut ad ele- *Al. coctionem.

B uationẽ cordis ſequaĩ eleuatio arteriæ, & cõpreſſionẽ cõpreſſio. Proceſſio igiĩ caloris uitalis, incipiẽs eſt à cordis fundamẽto ubi oriĩ, ſ. apud † principiũ mõſtratũ, ſuperius tendens in latũ & amplum continue: cuius motus conſequiĩ figurã cordis, quod exeat, & recipiatur à uaſis, et feraĩ in ſpatium amplũ totius corporis, et ſpargaĩ in eo, et termineĩ apud extremitates ipſius: quare motui ſuo ſe ipſum aſſimilat cor in figura ſua. Et ſicut motus iſte eſt primus motuũ in ueritate, ita et figura ipſius, cũ ſit hmõi motum aſſimilans, eſt prima et mater figurarũ in oĩ mẽbro cõſequẽte. Intentio aũt Iſaac multũ eſt diuerſa ab hac intentione. Erectio ſiquidẽ totius aĩalis ſupra cor poſita eſt à natura tanq̃ ſupra radicẽ ultimam: ſed ꝑꝑ diuerſitatẽ uirtutũ nobiliũ ab eo egredientium neceſſaria fuit creatio diuerſorum organorũ abſq; permiſtione aliqua, ꝑ quę ferantur, & in quibus ſuſtententur, propter ſeparationem operationũ ſuarũ meliorẽ, et faciliorem prouentũ earum: identitas enim organorũ penitus confunderet, et earũ permiſtio uehemẽter impediret. Melius ergo cũ ſeparatione *certa ſunt et diuerſa naturæ receptacula, quatenus ſingulis ſingulæ ſpecificentur, et cõpleantur operationes nobiles, cũ eleuatione et abſq; impedimẽto: ꝓpterea creata ſunt cerebrũ et hepar et pulmo et ſtomachus, et ſunt tanquã nodi propinqui primæ radici, ſupra quos deinde et nodi alii eleuanĩ, qui in eorũ eleuatione ſunt ſecũda- † Al. terminum numeratum. * Al. creata.

C rii. Qm̃ ſicut in terræ naſcentibus radix eſt principiũ ſupra quam figiĩ: et poſt ipſum ſequuntur nodi aſcendentes ut in pluribus, in quibus coadunat ſe natura, ut iterũ fortius progrediaĩ, et attingat melius quod intendit: ita et in aĩali ſupra radicẽ ipſius, quæ eſt cor, eleuantur mẽbra conſequentia ipſum, quæ ſunt in comparatione nodorum in terra naſcentium, ut in ipſis efficiat natura operationes diuerſas, ſcđm ꝙ neceſſariæ ſunt ex parte regiminis aĩalis. Sed cũ bipartita ſit naturę ſolicitudo, quarum una cõſiſtit in reſtauratione reſolutorũ, et reliqua in cuſtodia, et ꝓtectione *reſtaurationis, cauſa exitus ipſius à corde eſt duplex, et iter ipſius ſimiliter bipartitũ, et uirtutes reſtaurantis, præter penetrationẽ ad exteriora corporis. Ipſa .n. opera ſua quærit cælari magis: quare cũ ſuis fornacibus et nodis ſepulta eſt interius in ſuis cõcauitatibus, q̃ ſunt duo uentres ſibi coniũcti, à natura pręparati, ſuperior ſ. et inferior, quos ſeparat diaphragma: licet ſuperiorem ſeparet panniculus, pectus per medium partiens: et ſuperior eſt domus cordis et pulmonis, in quo eſt ſpiritus præparatio et rectificatio, antequam cor ingrediatur: et attractio aeris ad hanc partẽ, eſt per cannã magnam, et per canales naſi. Inferior uero uenter, domus eſt organorum, in quibus aſſimilatur nutrimentum, cuius ingreſſio eſt per gulã, et ad q̃ adiiciuntur ſuꝑfluitates eius. Ex parte igitur aeris ſiue uiæ arteriæ exigiĩ nodus quidã, qui eſt pulmo, ſuꝑ quẽ * Al. reſtaurantis.

D eleuatur canna cum cymbalari, et canales. Et ex parte uiæ ſanguinis ſupra cor, exigitur nodus alius magnus, qui eſt hepar, in quo eſt prima apparitio ſanguinis: et ipſi ſupponũtur et alii duo nodi parui in comparatione ipſius, qui ſunt domus ſuperfluitatis et grauaminis ſanguinis, et urinæ colatoria. Et ſupra hepar etiam eleuatur ſtomachus cum ſuis appendicibus: licet cõſimiliter ſuſtenteтur ſupra cerebrum, et ſuper radicem primam, per aliam uiam, propter quantitatem ipſius ſanguinis ſuperfluam, et ſuarum appendicum, et propter quantitatem ſui ponderis in hora ſuæ repletionis: et ſupra ipſam erigitur gulam, recipiens cibum ab ore. Virtutis autem poſitę in cuſtodia et protectione nutrimentalis, et totius compoſiti proceſſio, eſt magis ad exteriora. Eleuatur ergo, et aſcẽdit in locum magis eminentẽ in toto: qui locus eſt magis dignus ſpeculatori exercitus: et eſt magis dignus in cuſtodia membrorũ: et in loco iſto coadunatur nodus, in quo cõplentur operationes mirabiles ualde: et nodus iſte appellatur cerebrum, ſuper quod merguntur nodi plures: in quibus operantur quinque ſenſus, qui ſunt exteriores ſpeculatores, et in q̧bus operantur iraſcibilis et cõcupiſcibilis: et iſti nodi ſunt muſculi ſparſi per uniuerſum corpus tã in quibuſdã intrinſecis, q̃ extrinſecis ea cooperientibus, et in extremitatibus q̃ ſunt rami membrorum, ſicut in manibus, et pedibus, et capite. Et nodi, qui ſunt principia generationis, eleuati ſunt ſupra cerebrũ ſcđm Iſaac: licet ſapientes poſt ipſum crexerint et ſuſtẽtauerint ab aliis pa-

riter,

riter,& per uiam etiam ſpiritualem à radice prima. Et uerum eſt ꝙ eſt ramificatio ab unoquoq; E
nodo primo procedens ad alium,& uirtutum diuerſarum adinuicē transmiſſio,quatenus unuſquiſq; ſuſtineatur,& conſortetur ex parte alterius uirtutis. Et demonſtratio per hoc eſt, ꝙ omnes ab eadem oriuntur radice.

De Anatomia Arteriarum.

A Siniſtro cordis uētriculo duæ oriunẽ arteriæ,quarū una ad pulmonē tēdit, & in ipſo partitur ꝑpterea,ut aer attrahat̃,& ut ēt ſanguis nutrimentalis pulmonis primo ad ipſum à corde deferat̃:& hoc eſt,qm̃ nutrimētū pulmonis primo deferẽ ad cor,in quo meliorat̃, & poſt ad pulmonē tranſmittẽ:& hæc eſt unicā tunicam habens,in quo differt ab oībus aliis arteriis,quare appellat̃ arteria uenalis.Et ſi cōparaueris inter duplicitatē tunicarū et firmitudinē ſeu ſoliditatem,& inter unitatē tunicæ & lenitatē,& raritatem,ſi magis eſt neceſſaria,& tunicæ unitatē, propter hoc:lenitas enim & raritas faciunt ei dilatationem facilem & conſtrictionem,& refudationem eius,quod ab ea refudat ad pulmonem,qui eſt ſanguis ſubtilis uaporoſus,ſubſtātiæ pulmonis magis aptus & ſimilis. Et hæc arteria uenalis in interiori parte pulmonis ſpargiẽ, & in ipſa ſubmergitur,& eſt deferens ſanguinē ſubtilem,uaporoſum,propinquum cōpletę digeſtioni, & non complete digeſtum:& non timetur ſuper hoc propter propinquitatē ipſius ad cor,à quo F
ad ipſum uenit uirtus calida facile digerens & conuertēs. Et eſt uena q̃ à dextro cordis uētriculo exiens ſubintrat pulmonē:& ipſa creata fuit duas habens tunicas, & ideo eā arterialē uocāt uenam. Primum autē iuuamentū in hoc exiſtit,ut ſit ſanguinis,qui ab ea refudat,ſubtiliatio perfecta:qm̃ in eo nō eſt talis digeſtio,qualis eſt eius qui ad arteriā effunditur uenalem:unde oportuit ut uena eum portans incraſſaretur multum cū ſuis tunicis. Et aliud eſt,ut non refudet ab ea ſanguis,niſi ſubtilis & bene coctus,propinquus ſanguini a ſiniſtra cōcauitate exeunti inquātū poſſibile eſt,quaſi ſpiritus ſubtiliatus,pulmonem magis iuuans in ſuo motu. Factus eſt igiẽ pulmo quatenus ſit receptaculū aeris frigidi, qui ueniens ad cor tēperet ipſum: niſi enim eſſet aer iſte,iam cor cremaretur ex calore in ipſo. Vnde omne animal habens calorē magnū, neceſſariū fuit habere pulmonē magnū:ideoq; quadrupeda magnum pulmonem ſunt habentia. Aues autem,cum ſint frigidioris naturæ,habent paruum pulmonē , quia aer inſpiratus ſufficit eis ad nutrimētum caloris ſpiritualis:ita etiam ꝙ quædam earum non potant, neq; ſitim habent, ſufficit enim aer inſpiratus calori earum . Et non dixit Galenus ꝙ attrahebat̃ aer ad cor ad nutrimētū cordis,quia aer cum ſit ſimplex,non tranſit in nutrimentū,ſicut neq; aqua ſimplex, ꝑpter remotionem ſimilitudinis,& diſtantiam plurimam inter ipſa:unde utrunq; eorum aut eſt pars nutri- G
menti,aut eſt faciens ipſum penetrare in eo ꝙ dat ei lubricitatē. Et dico ꝙ aqua eſt ad nutrimētum *corporis,aer uero ad nutrimētum ſpiritus:& uuſquodq; duorū,ſ.nutrimenti corporis,& ſpiritus,eſt corpus compoſitū,& non ſimplex. Modus autem, per quē accidit temperātia in corde & in ſpiritu eius per aerē,eſt euētatio ſuperfluitatis adustæ ſpiritus,qui eſt fumoſitas ꝓpinqua aduſtioni & inflāmationi, per motum ſui introitus,ꝑcipue cū ſit frigidus in cōparatione materiæ fumoſæ calidæ egrediētis. Et infrigidatio cordis per aerem attractū propinqua eſt infrigidationi ſtomachi,quæ euenit ei in hora ſuæ repletionis,propter motū & deſcenſum ciborū. Vnde philoſophus: Venter uacuus caleſit,& repletus infrigidatur, ꝑpter motum. Et eſt pulmo compoſitus ex partibus:quarum una,cāna eſt:ſecunda,eſt rami arteriæ uenalis, & tertia, rami uenę arterialis:quas proculdubio cōiungit caro mollis rara, cauſata ex ſanguine magis tenui & magis ſubtili,ex quo nutritur & ſuſtentatur in eſſe. Eſt ergo pulmo mollis,rarus,ad albedinē declinās, & plurimorum meatuum,quatenus in ipſo capiatur aer:& digeratur,& expellatur ſuperfluitas eius ab eo:ſicut creatum eſt hepar ſcd̃m ꝙ melius in cōparatione ad cibū. Mollis autē eſt, ut ſit ꝑparatus duobus motibus ſcd̃m attractionē & reſpirationē, quos tñ motus cōſequitur ex parte thoracis. Carnis autē ipſius eſt iuuamentū,ut adimpleat rimas,& coniungat ramos. Declina H
tio autem ipſius ad albedinē,eſt propter dominium aquæ ſuper illud quo nutritur,et propter illius plurimam frigiditatem : eſt.n.ſedes aquæ , ut per ipſam confortetur uirtus anhelitus in expulſione fumorum calidorum. Et continuatur etiam aeri, adiuuās ipſum in feſtinādo ad cor cū facilitate:ſed raritas eius eſt,ut redeat ad attractionem aeris,et recipiat ipſum. Aeris enim penetratio non eſt ſolummodo in canna: immo plurimum euadit ad corpus pulmonis ex eo : et propter hoc eſt multiplicatio ipſius aeris in eo,apparens manifeſta. Et eſt aliud iuuamentum raritatis ipſius,ut adiuuet in conſtrictione ad expulſionem. Pręparatur igitur duobus motibus:et ꝑpter hoc aperitur pulmo cum inflatione,et clauditur cum exufflatione : ipſius tamen cōſtrictio ſequitur conſtrictionem thoracis,et dilatationem dilatatio, ſicut dictū eſt:et hoc ne locus ſit uacuus. Et eſt ſimile uidere in ſpongia, quæ cōpreſſa manu coarctatur in ſpatio breui et anguſto: quæ ſi explicetur,ſequitur eam ſpongia,& ingreditur eam aer,et dilatatur,et redit ad locum amplum,ſicut primo fuerat. Et pulmo eſt diuiſus in duas partes,in quibus attenditur ipſius geminatio,ſicut eſt geminatio cæterorum membrorum in homine: Licet dubitetur de hepate,utrū geminetur in homine: licet in piſcibus duplex ſit hepar à duplici lacerto. Et quia homo hēt hemicraniam,et patitur quandoq; paralyſin unius partis et nō alterius, ideo cognoſcitur geminatio

partium

A partium in cērebro. Iuuamentum uero partitionis pulmonis in duas partes, ut nō cesset anheli-
tus, ꝑꝑ nocumētum uni duarū partium aduenićs. Et utraq; diuisio ramificatur in duos ramos:
licet in latere dextro quasi non reperiatur ramus, cuius iuuamentum nō est magnum in anheli
tu, sed est ibi tanꝗ lectus substratus uenæ concauæ ascendenti ad cor cū nutrimento sanguineo
cordis. Et secūdæ diuisiones pulmonis sunt sicut primæ ipsius diuisiones: & ut sint tāquā digiti
ipsius propter bonā cōpressionem cordis. Veruntamen addictio sectionis in dextra est ad hoc,
ut occupet spaciū pectoris, & ęquet ipsum, qm̄ declinatio cordis est magis ad sinistram partē. Et
pulmo insensibilis creatus est in se, & immobilis per se, qm̄ ipsum non penetrat neruus aliqs: &
oīs sensus, & motus influens influit per neruum. Cooperimentū tñ ipsius, panniculosum, & ner
uosum est, ut sit ei sensus aliquo mō in superficie, scd̄m ꝙ determinatum est. Et pulmo ipse sub-
sternitur cordi, sicut culcitra sustentās, & leniens ipsum. Et gibbositas ipsius est à parte dorsi: &
est duplex, ut melius recipiatur in concauitatibus à duabus partibus spinæ. Concauitas autē ip-
sius respicit anteriora magis, ad hoc ut amplectatur facilius cor, & meli⁹. Et spissitudo maior est
apud exitum cannæ: postea descendit attenuando se gradatim usq; ad sui terminū: & inspissatio
eius est superius magis necessaria, ad subleuationem meliorē capiti cordis magis lati, & magis
spissi, quare indiget fulcimento spisso, & molli superius. Sed consequēter cedit hæc spissitudinis
necessitas: unde postea attenuata est, scd̄m ꝙ proportionaliter cor ad acuitatem tendit, & subli-
B mitatē. Et cōparationem ēt habet ad folium, quod positum est in custodia, & protectionem fru
ctus, sicut ipse positus est in protectione, & custodia cordis. Iuuamentum autē quantitatis aug-
mentatæ, quæ est supra ipsum, est multiplex. Et unum est, ut sit cōtinēs pulmonis aeris, qui suffi
ciat pluribus pulsationibus cordis. Si enim numerus inspirationum, non pulsuum, propter par-
uitatem pulmonis cogeretur adęquari, iam cessarent plurimæ nobiles operationes, sicut emissio
longæ uocis: quæ necessaria est in sermonibus, uociferationibus, & cantibus: & non posset deti-
neri inspiratio coram se fœtida, & corrupta, neq; etiam in hora deglutitionis, immo accideret,
ut superoccuparentur inspiratione, & expiratione. Quare diu permanere non posset, qm̄ necessa
ria est plurima quantitas ipsius, ut spiritui cordis sit materia sufficiēs, dum summergitur in aquis
animal, aut qm̄ necessarium est ei uocem prolongare cū cōtinuatione, aut quādo abhorret attra
ctionem aeris propter corruptionem, & fœtorem eius. Et etiam notandum, ꝙ quædam animalia
sunt habentia pulmonem, quædam autem nō: quę autem sunt ambulabilia, & sanguinea pulmo
nem habent. Et piscibus loco pulmonis sunt brāchiæ. Et in quibusdam animalibus loco pulmo
nis, sunt canales. Delphinus quoq;, & lepus marinus, & animalia alia, quæ sunt communia terræ
& mari (quæ arabicæ cenalia dicuntur) & pisces respirāt uaporē per branchias: paucus. n. uapor
C sufficit eis, cum participent multum frigiditatis. Vtrum autem aliqui pisces respirēt aerem, dubi
tatur, propterea; ꝙ dicunt piscatores de delphino, quod quando dormit in superficie aquæ, sen-
tiunt ipsum stertere: & Galenus promisit se tractaturum hoc.

De Anatomia oculorum.

CReauit Deus caput aīalis, & posuit ipsum in superiori parte animalis, ꝑcipue ꝓpter oculos.
Et anteriorem partem capitis eleuatiorem fecit, ut oculi in illa parte siti essent in eminenti,
instar speculatoris undiq; prospiciētis aciem siue exercitum undiq; in plano positum: sic & ocu
li compaginem inferius speculantur. Vnde quędam animalia paruum habent caput, & decliues
hñt oculos, positos in quibusdā neruorū extremitatibus, quos qñq; emittunt à se, qñq; retrahūt
ad se, ut patet in limace, cuius extremitates uulgus cornua uocat. Quibusdā uero animalib⁹ illę
extremitates protensæ duriores sunt, neq; retrahi possunt, sed habent quædā defensoria suppo-
sita, quasi duos clypeos duorū oculorū, ut patet in cancro. A cerebro aūt exeunt duo nerui, quo
rū uterq; duobus panniculis est obuolutus, à duabus matribus siue meningibus ortū habenti-
bus: q pāniculi ad duos orbes oculorum tandē peruenientes, ibi dilatant̄ ꝑ circuitū, ut intra se
deglutitionē humorum possint accipere. Est ergo crystallinus humor, qui grādo glacialis ab Ari
D stotele appellat̄, quia in forma & colore est similis glaciei, in profundo, & medio positus duplici
ex causa, qa mediū dignior est situs in custodia, & ut à circunstātibus iuuamentū accipiat undi
que. Iste humor in posteriori parte sphæricā habet formam, in anteriori aliquantulum planam,
& hac rōne, qm̄ si undiq; haberet sphæricā, imago rei uisæ quodā mō lubricaret suꝑ ipsum, & tā
geret in puncto. Itē anterius planum est, ut parua corpora uisa multā haberēt in eo sectionē. Iste
aūt humor diaphanus, & translucens est, ut sit susceptibilis omnium formarū intra se. Post cry-
stallinum humorē interius uersus cerebrū positus est uitreus humor, qui sic appellatur, quia ui-
tro liquefacto assimilatur: cui⁹ color medius est inter rubrum, & albū similis uitro. Et est iste hu
mor ad rectificandum nutrimentum crystallini humoris, & ut fiat gradatio sanguinis dum con
uertitur in crystallinum humorem. Si enim perueniret sanguis in suo rubore ad nutrimentū cry
stallini, inficeret ipsum, & faceret omnia uisa apparere rubra. Et eleuatur iste humor ad maiorē
circulum crystallini, faciendo semisphærā circa ipsum. Et se habet iste humor ad cristallinum in
cōparatione stomachi ad hepar. Exposita aūt parte uitrei humoris, exterius crystallinum posi-
tus est albugineus humor, qui similis est albumini oui. Cuius finis multiplex est, scilicet ut ex

humoroſitate ſua defendat cryſtallinũ humorẽ ab areſactione aeris exterioris: q̃ q̃dem humor E
eſt defenſoriũ cryſtallini ex alia parte, & eſt ſuperfluitas illius, ſicut ungues capilli cornua ſunt
ſuperfluitates animalis, & defenſoria eiuſdem. Itẽ iſte humor præponitur cryſtallino, ut fiat gra
datio lucis, & imaginis ad ipſum cryſtallinum, quia natura non ſuſtinet repentinas mutationes:
unde iſto læſo deſtruitur uiſus. Itẽ iſte humor liquidus eſt, ut ex liquiditate imago rei ingrediẽs
diſtinctionem ſuſcipiat. Et eſt iſte humor poſitus in foramine uueæ tunicæ, quod q̃dẽ foramen,
pupilla oculi appellatur. Interior autem pãniculus ad maiorem extenditur circulum cryſtallini
humoris, claudens intra ſe ferè duos humores, ſ. cryſtallinum ferè, & uitreum ex toto: & uocaẽ
tunica ſecundina, quia à ſecunda matre. ſ. pia matre naſciẽ. A qua quidem tunica, in eodẽ termi-
no naſcuntur aliæ tres tunicæ, ſ. una quæ inferius reflectitur, interponens ſe cryſtallino humori,
& uitreo, ſeparatorium illorum ex una parte, & uocaẽ retina inſtar retis: partes habet innumera
biles ex uenis, neruis, & aliis. Ab eodẽ loco naſciẽ tunica alia: q̃ aranea nũcupaẽ, perficiens ſphę
rã cum retina, circundãtem cryſtallinum humorem: & dicitur aranea, qui ad modũ telæ araneæ
ſubtilis eſt, ne impediat lumen ingrediens ad cryſtallinum, & albugineũ. Ex alia parte extra hãc
tunicã, ab eodem loco, cum ea tunica naſcitur alia tunica, cum ſecundina ſphæram perficiẽs ex
terius: hæc tunica appellatur uuea, quia perforaẽ ad modum uuæ, ſuſpẽſorio eius ablato. Figurã F
illius & colorẽ cœleſtẽ habet, colorem. ſ. medium, admiſtum. ſ. nigro ſcd̃m maius, & albo ſcd̃m
minus: quia ſi ex toto eſſet albus, nimium diſgregaret uiſum: ſi niger ex toto, nimis cõgregaret.
*Al. anterius. Tunica aliquantulũ eſt ſpiſſa, *interius autẽ mollior, ut ſit ſimilis in mollitie cryſtallino: exterius
durior, ut ſit corneæ tunicæ ſimilis. Rugoſa autem eſt circa ipſum foramen, ut quãdo opus ſit, cõ
ſtringi poſſit ad modum burſæ, & hoc quãdo uirtus laxaẽ, & indiget recreatione: & q̃ñ opus eſt
dilatari poſſit, q̃ñ uiſus diffuſione lucis indiget. In foramine huius poſit⁹ eſt albugineus humor,
qui illas replet rugas interius: qui quidẽ humor q̃ñq; conſtringiẽ, q̃ñq; dilatatur, ſcd̃m dilatatio
nẽ, & conſtrictionem illius foraminis. Itẽ ab exteriori pãniculo oritur tunica, proximo loco in-
cludens ſecundinam, procedens ad modum ſphæræ, quæ ſclerotica propter ſui duritiem appel
laẽ, à qua naſcitur tunica cornea, cum ea ſphærã unã perficiens, quæ aſſimilatur cornu lucido be
ne abraſo, & polito in luciditate, & in duritie: ut ex illa duritie defendat interiora, & ex ſua luci
ditate ſit diaphanum ſiue peruiũ luci. Vnde per mediũ ipſius apparet circulus latus, foramen ha
bẽs in medio de uuea tunica: qui quidẽ circulus, oculi corona appellaẽ. Et hæc tunica in ſui cõ-
ſtitutione quatuor habet cortices: & ſi deſtruantur duo uel tres illorũ, quartus remanet: quo de
ſtructo oẽs deſtruunẽ. Vltimo loco ſupuenit coniunctiua, coniungens oẽs illas partes, quæ na- G
ſciẽ à quodam neruo, & non a matribus. Et cõponitur hęc tunica ex carne alba, & humida & te
nera, & ex neruis, & uenis ſubtilibus: & habet foramen in medio, ꝑ quod apparet corona oculi,
quæ eſt pars uueę tunicæ, quæ pupilla appellatur: quæ propter ſuã profunditatẽ prætendit aliũ
colorem album: q̃ re uera cum ibi ſit, ſicut aqua nimis profunda, apparet nigra, cũ tamen ea ſit al
ba. Habet autem hæc tunica ſex paria lacertorũ ſiue muſculorum, totum motum oculi ꝑficien-
tium: quorũ unus mouet oculum ſurſum, alius deorſum, alii ad duos angulos, unus ad angulum
domeſticum ſiue lachrymalem, alius ad angulum ſylueſtrem. Item ſunt alii duo ex tranſuerſo
poſiti, qui mouent oculum circulari motu. Et de compoſitione oculi hæc ſufficiant.

De Anatomia aurium.

CRreauit Deus aurem ut deſeruiret auditui. Cuius interior figura eſt anfractuoſa, q̃ñ breue
eſt cerebri ad aurem ſpatium: ſi autem recto tramite intraret aer ad cerebrum, ex ſua quali
tate, & ſuba lęderet cerebrum: ꝓpter hoc anfractuoſus eſt eius meatus, ut per tam breue ſpatiũ
prolongaretur. Et eius foramen à petroſo oſſe incipit, quod medium eſt inter os, & petram, ſicut
conchæ piſcium, & propter hoc utriuſq; ſuſcipit denominationem. Et ſimiliter anfractuoſus eſt;
ut in prolatione uariæ uoces, & uariæ ipſarum differentiæ percipiãtur, & cũ ipſo perficiat tinni H
tus neceſſarios: quæ non acciderent ſi directus eſſet tranſitus. Et eadẽ eſt cauſa, quare prolonga
tur iter aeris per aurem, cum cauſa quare prolongatur per tracheam, ſ. ne lædat cerebrum, ibi ue
ro ne lædat cor ipſum. In interiori autem cõcauitate oſſis petroſi, ſine comparatione manet aer
quietus, ibi autem diſcernuntur oẽs uocum differentiæ. Et ſe habet illa pars oſſis petroſi ea com
paratione ad auditũ, in quã ſe habet cryſtallinus humor ad uiſum. Reſidua uero pars ab oſſe pe
troſo extra apparens, chartilaginoſa eſt, non tamen mollis ſicut caro, ut debitam figuram ſibi re
tinere poſſit: neq; tam pura ſicut os, ut flecti poſſit, non frangi ad offendiculum. Poſita eſt auris
ad latus, nõ in anteriori parte ſicut uiſus, quia immutatio uiſus directe procedit, ſed immutatio
auditus indifferenter. Itẽ nerui audibiles procedunt à media cellula, propter hoc ſub illa latera-
liter poſita eſt auris: et potius ſub capite, quàm ſuperius, ne propter ipſos impedireẽ auditus. Itẽ
quidam panniculus exit à neruo deſcendente à quinto pari neruorum cerebri, q̃ interius inue-
ſtit os petroſum, et totam præſtat ei ſenſibilitatem quam habet: et eſt foramen ad ipſam aurem,
in comparatione pupillæ ad oculum.

De Anatomia naſi.

NAſum creauit Deus præcipue propter tria iuuamenta. Quorum unum eſt uapor deferens

odorem

A odorē rei odoriferæ,recipiatur in cōcauitatibus ipsis,& ibi quodāmō tēperetur, & præparetur odoratui. Aliud est,ut aer recipiaē ibi in magna quātitate,pro parte trāsmittendus ad pulmonē, pro parte ad cerebrum.Sicut.n.constringitur, & dilatatur, & infrigidatur per aerem,& sic cerebrum suo modo:quod ne lædatur ab aere recepto,subito recipit ipsum tanq̄ præparatoriū, mediante colatorio isto,sicut,& trachea arteria.Tertium iuuamētū est, ut sit unū emunctorium superfluitatum cerebri:unde longam,& eminentem habet formam,s.ut tegat mucilagines execuntes à cerebro & celet eas.In interiori aūt parte iuxta duram matrē,est quoddā concauū os duo habens foramina,per q̄ intrat odor,& exit mucilago.In ossis concauitate iacent duæ carunculæ spōgiosæ,instar duarū paruarū māmillarū, à quibus fugitur fumus,q̄ est uapor deferens odorē. Sub quibus māmillis sunt duo ossa foramen triangulare habentia,q̄ cōlunguntur ad unum latus eleuatum scd'm*foramen nasi,& duos angulos:à termino quorum inferiori adiungitur chartilago quædam,sicut in aliis locis,coniungens carnem cum ossibus, quasi inhæsio carnis pendentis circa foramina nariū.Itē in foliis narium sunt duo lacerti, quorū motus dilatatur,& cōstringiē in horis necessitatis, ut in impedimētis diaphragmatis.Itē superius in radice nasi sunt duo foramina exeūtia ad angulos lachrymales oculorum,quibus exeunt lachrymæ:signū huius rei est,

*Al. foramen.

B quando collyriū apponitur,eius odor sentitur:sed sapor lingua percipitur.Item fere ab*interiori parte nasi directe post palatum ꝓcedunt foramina duo quadam tela interposita usq; ad radicē linguæ.Quorum iuuamentum est ut intret aer ad cor refrigerādū, & pro parte exeat,ne tot* cadat in offensionē* uocis:unde illi,q̄ habēt illa foramina stricta,uel oppilata,imperfecte,& cōfuse formant uoces.Sed quæritur,quare inter cætera organa sensuum, sēp aures,ac nares sint patulæ,alia q̄ñq; aperta,cum continua operatiō debilitet sensum:ut patet in oculis piscium,qui non discernunt inter medios colores ꝓp debilitatem uisus ex continua apertione: & in hoīum odoratu,qui nō discernunt inter medios odores,sed inter extremos tñ,scilicet inter fœtidum, & aromaticum.Ad hoc potest dici,q̄ nares semper sunt apertę,ut per ipsas continua fiat inspiratio aeris ad infrigidationem cordis,dum os clauditur,cum uehemens odoratus non sit necessarius hominibus, sicut quibusdam brutis,quæ mediante odoratu nutrimentum acquirunt.

*Al inferiori.

*Al. decisionē.

De Anatomia oris, & primum linguæ.

CReauit Deus os tanquam necessarium instrumentum gustus.In cuius radice sunt duo foramina interius:unū foramen ad uentrē inferiorem,per quod intrat cibus in stomachū:aliud ad uentrem superiorem,per quod intrat aer ad cor,& pulmonem.Est ergo os uas uniuersalis or

C ganorum locutionis in homine,& uociferationis in brutis, q̄ sunt dentes,labia,palatum,& lingua,& uua,& duæ amygdalæ.Sunt autem linguę multa iuuamenta:unū est decisio uocis,& extractio literarum:aliud iuuamentum,est conuersio cibi masticati:tertium , est discretio gustus. Et ei præstat sensibilitatem quidam neruus descendens à quinto pari neruorum cerebri, qui circundat ipsam.Sub radice linguæ sunt duæ cōcauitates,quæ fontes siue hauritoria appellantur, in quibus saliua digeritur.In istis concauitatibus sunt quædam carnes glandulosæ , quæ parant humiditatem organis oris,ne ex nimio motu arefiāt.Cōponitur autem lingua ex carne alba cū rubore,ex uenis minutis,& subtilibus, deferētibus sanguinem per diuersas partes eius.propria figura est linguæ,ut sit mediocriter lata,longa,spissa,acumen habens in suo principio:unde qui habent linguam nimis acutam,uel nimis obtusam,peccant in formatione uocis . Habet autem lingua ix musculos in sui compositione,uarios eius motus perficientes:& habet binos,& binos musculos singulis motibus deseruientes,non enim tanti,& tam uarii motus ab uno musculo poterant perfici. Veniunt autem duo musculi ei ab additamentis sesaminis,i.q̄busdam paruis officulis ad modum seminis sesami,& sunt supplementa spōdylorum colli. Primi ergo duo à latere subintrant linguam,facientes motum dilationis.Veniunt autem alii duo musculi ei à superiori

D parte lambdæ,directe subintrantes ipsam,faciētes motum circuuolutionis. Veniunt uero ei alii duo ab inferiori mandibula,unus ab una parte,alius ab alia facientes motum duplicationis.Venit iterum ei musculus unus à superiori parte lambdæ,attingens usq; ad medium linguæ,faciēs motum retardationis.Et sicut cerebrum diuisum est in multas partes, ut si impedita fuerit operatio unius uirtutis,& partis,uigeat altera pars:sic & lingua diuisa in duas partes consimiles , ut si forte paralytica sit una medietas,reliqua motum suum,& sensum non amittat.

De Anatomia dentium,

CReauit Deus dētes propter multiplex iuuamentum,s. propter decisionem cibi ad preparandum stomacho,& meliorem decisionē uocis,& ꝓp arma in quibusdam animalibus,sicut in apris.Horum tres sunt species secundum tres speciales decisiones ciborum . Quidam.n.dicunē incisores siue incisiui,qui lineare habēt acumen ad modum cultelli:quorum officium speciale, est frangere siue incidere.Quidā dicunē canini,qui pineale hñt acumen : quorū speciale officiū est frangere siue constringere.Quidā latam habent figuram superius,et asperam sicut mola:quorum speciale officium est molere,et remollire,et in minutissimas partes cibos diuidere.Infigunē autem dentes gingiuis in quibusdam caueis per fortia ligamenta, quorum radices teguntur quibusdam additamentis carnium.Maiores autem dentes per plures radices figuntur,parui dentes

per pauciores,ut per unā uel duas.In brutis animalibus,ſicut in hominibus,unicus eſt ordo den E
tium:præterq̃ in quibuſdam,ut piſcibus,in quibus eſt multiplex ordo dentiū, ſed una maneries
tm̃,ſ.dentes fractores ſiue canini:non.n.eſt eis neceſſe niſi ut frangant cibos,non.n.poſſunt mo
lere,& diu tenere in ore,& hoc aqua impediēte,quę ſubintrat·ſimiliter in lupis multiplex eſt or
do dentium.Quibuſdā ēt dantur dentes ad armaturam,ſicut apris: & ſicut cornua dantur aliis,
ad armaturam.Quædā animalia habent duas maneries tm̃,ſicut inciſiuos,& molares,ut oues,&
boues,& equi,& cætera alia multa. Dicunt autem ſecundum curſum naturalem in homine,&
numerum xxxii dentes,xvj in ſuperiori mandibula,& totidem in inferiori.Vnde ſuperius in an
teriori parte duo inciſores,poſtea duo quadrupli,unus ex una parte,alius ex alia: qui duo dētes
ultimo adueniunt,ſicut poſtremo tempore creſcunt ipſius crementa,ſ.in iuuentute.

De Anatomia uuula.

VVula autem eſt quoddam membrum ſupra radicem linguæ ſitum : & apparet uiſui aperto
ore,& demiſſa lingua.Huius eſt iuuamētum duplex,ſcilicet ut detineat aerem,ne ſubito in
tret cum ſuis nociuis qualitatibus ad ipſum cor,aliud ad meliorem formationē uocis , eſt enim
quaſi ſecunda canna uocis,epiglottis uero prima.Vnde illi qui habent inciſam uuulā aut deper
ditam,plurimum habēt raucam uocem.Vnde Hippocrates in prognoſticis : | Vuulam incidere F
timendum eſt.Subiacent ei duæ pelliculæ,quæ galſamach dicuntur , iuuantes ipſum in ſuo offi-
cio.Duæ amygdalæ ſunt,quaſi duæ auriculæ ante os gulæ,quodam modo claudentes cibum: &
vuula media inter has,ne declinet in hanc partem,uel illam.

In libro progno. com 3. t. 41. 4 aph.

De Anatomia gula.

GVla eſt quoddam membrum compoſitum ex duobus panniculis, recipiēs cibum,& potum
intra ſe,qui fertur ad ſtomachum.Huius interior panniculus componitur ex uillis longitu-
dinalibus,ex quibus habet uehementem attractum:exterior uero panniculus cōponitur ex uil
lis latitudinalibus,ex quibus facit compreſſionē eorum,quæ recipit:& componitur ex aliis uil-
lis trāſuerſoriis,ex quibus habet aliquantulum retinere:propter hoc difficilis eſt uomitus.Pro-
cedit autem gula directe uſq; ad quartum ſpōdylum pectoris. Vnde ibi incipit declinare uerſus
dexteram partem,donec cōiungatur cum diaphragmate, cum quo alligatur fortiter. Poſtea de
clinat ab ipſo,donec perueniat ad locum ubi cōiungitur cum ore ſtomachi, ut circa xii ſpondy
lum.Hac autem ratione declinat ad dextrā partem ipſa gula, ſcilicet ut faciat uenæ concauæ lo
cum tranſeunti ab hepate ad ipſum cor. Si quæritur utrum ipſa gula cum ore ſtomachi cōtinue
tur,poteſt dici ꝙ continua eſt cum eo,tamē habens aliam compoſitionem , quoniam os ſtoma- G
chi magis eſt neruoſum,gula uero minus.Continuatur uero gula ſuperius cum palato.

De Anatomia ſtomachi.

CReauit Deus ſtomachum, membrum cōcauum, & oblōgum : rotundum in ſua lōgitudine:
concauum ꝓꝑ meliorem receptionem:rotundum,ne ſi eſſet anguloſus,colligeret in ſe no-
ciuas ſuperfluitates:oblōgū,q̃a ſi fuerit penitus rotundus,impediret ipſum diaphragma à mo-
tu ſuo,& ipſa ſpiritualia·unde illi qui hn̄t ſtomachum rotundū,poſt prandiū difficulter inſpirāt
& expirant.De tali loquiť Galenus,Vidi quēdā,&c.Habet aūt ſtomachus duplex os,unum inſe
rius,quod clauditur quādiu celebratur digeſtio prima:poſtea aperitur,& erit maſſa in eo contē
ta ad inteſtina.Os uero ſuperius neruoſum eſt ualde.Nā quidam neruus craſſus deſcendit à ce-
rebro,& intrat gulā,& per ipſam deſcendit ad os ſtomachi,in quo dilatať , ut ipſum efficiat mul
tum ſenſibilem,ut ex ſenſibilitate ſua ſentiat ſuam inanitionem,ſimiliter,& repletionē.Membra
enim inanita trahunt à uenis,uenæ uero ſugunt ab hepate,hepar à uenis meſeraicis , meſeraicæ
ab inteſtinis,& ſtomacho,ſtomachꝰ aūt inanitus appetit:unde ſi prædicta patiunť oppilationē,
ſtomachus patitur faſtidium.Componitur autē ſtomachus ex duobus panniculis,quorum inte
rior eſt magis tener & magis neruoſus,exterior uero ſpiſſior,& magis carnoſus.interior uero pā H
niculus componitur ex quibuſdam filis longitudinalibus,quibus mediantibus fortiter attrahit:
& ex quibuſdam trāſuerſis. Exterior uero panniculus componitur ex filis latitudinalibus,ut cō
primat,& exprimat maſſam in ſtomacho contentam,qn̄ opus eſt.Sed quæritur cum uirtus dige
ſtiua fundeť in exteriori panniculo,ſenſibilitas in interiori, quare neruoſitas ſit magis interius,
quā exterius.Ad hoc dicēdum,ꝙ digeſtio uiget ſecundū caliditatē:calor autem agit in partes re
motas ſicut in propinquas, ſenſus autem tactus in ꝓpinquas tm̃: propter hoc panniculus deſer-
uiens tactui,magis neruoſus eſt. Aſcendunt aūt exteriorem panniculum uenæ,& arteriæ,defe-
rentes ſanguinem ad eius nutritionem,quia carnoſus eſt,& caro habet nutriri ex ſanguine:quæ
tandem uenæ & arteriæ dilatantur in tantum, ꝙ circundant totum ſtomachum , & inteſtina in
modū cuiuſdā ſacci,quod tegmē,& girbus appellatur.Et eſt ſpiſſum,carnoſum,pingue,ut intus
detineat calorem naturalem ſtomachi.Pinguedo.n.extra circundans ipſum,claudit fumos cali-
dos ne euaporent,ſicut patet in cibis pinguibus: & ſub pinguedine ſupernatāte diutius retineť
calor.Et talem hēt ſitū,& poſitionē ſtomachus. Et ſuperior eius pars declinat uerſus ſiniſtram,
ut det locum hepati ſuperiacenti ſibi lateraliter in dextra parte.Secundū magis tamen declinat
eius ſuperior,q̃ inferior pars,quia maiorem locum occupat hepar,quā ſplen, cū in ſe contineat

hepar

A hepar materiam,& nutrimentum totius corporis: Splen uero unã eius superfluitatẽ,s.fęcẽ,siue
sanguinem melancholicum,qui transmittitur ad superiorem partem stomachi,ut ex sua stypti-
citate,& acetositate prouocet appetitum:unde styptica,& acetosa prouocãt appetitum. Et hoc
est unum iuuamentum splenis à superiori. Aliud autem iuuamentum inferius est,quia quamuis
ex sua complexione sit frigidus,& siccus,tamen ex calore actuali,quẽ habet in se, calefacit sto-
machum inferius. A cysti autem fellis transmittiẽ cholera ex alia parte ad stomachũ propter di-
gestionem confortandam,& propter eius nutrimentum. Vnde stomachus debet habere triplex
nutrimentum,unum à massa,quam continet in se , aliud à sanguine trãsmisso sibi ab hepate,ter
tium à cholera sibi transmissa à cysti fellis. Hepar autem in sua concauitate,quæ sima appellaẽ,
amplectitur unam partem stomachi,unde illa pars cæteris calidior est.

De Anatomia intestinorum.

CReauit Deus plura uasa fæcum,in lõgitudine sua inuoluta,& reuoluta,ut morã faciat in eis
massa cõtẽta,donec attrahatur ab hepate ꝑ uenas meseraicas,id quod subtilius est,& meliꝰ
ad nutritionem omnium mẽbrorum. Si enim omniũ unũ uas esset,& breue ipsarũ fęcum,statim
separaretur fæx illa à corpore. Vnde duplex accideret incõmodum , resumptio cõtinua ciborũ,
B & continua defessio. Per primum impedireẽ homo à suis negociis aliis ;& oporteret eum semꝑ
uacare super acquisitionẽ uictus: ꝑ secundum & turpe haberet nocumentum,& potius assimila
retur beluæ,q̃ creaturæ rationali. Itẽ alia est ratio melior,quare sunt longa,& inuoluta.s. ut nu-
trimentum contentum in intestinis euadat,& elabatur à primo ordine uenarũ meseraicarũ , &
reuolutione sequente redeat ad tertium ordinem. Quia multiplex est ordo uenarũ meseraicarũ:
quarum q̃dam sunt à stomacho,quædam ab intestinis: quæ quidem uenæ in multis locis subin-
trant ipsa intestina,quædam superius,quædam inferius: quarum uenarum orificia cõtiguantur
cum fęcibus ipsis. Sunt aũt sex intestina numero:quorum primum est duodenum siue portena-
rium,secundum ieiunum,tertium inuolutum siue ileon,quartum cæcum siue orbum aut mono
culum,quintum colon,sextum extale uel extensum siue lõgaon. Quorum intestinorum superio
ra tria sunt graciliora,& subtiliora propter hoc,ut facilius penetret ad ea uirtus delata ab hepa
te,quia massa in eis contenta,& subtilior,& liquidior est. Tria uero inferiora sunt crassa,q̃a maſ
sa in eis cõtenta crassior est,& terrestrior,pungens & mordicãs ipsa uasa,in q̃bus cõtinetur. Pri
mum aũt intestinum quod dictum est,duodenum appellatur,quia cõtinet xii. digitos eius,cuius
est in longitudine:& coniungiẽ ipsi stomacho inferius,sicut gula superius . Differunt , tum quia
C largum est orificium gulę plus,q̃ illius intestini:& ipsa gula crassiorem,& fortiorem habet cõpo
sitionem propter massam crassiorẽ,quã in se continet,quæ est liquidior q̃n descendit in hoc inte
stinum. Dominatur autem in hoc intestino neruus sc̃d'm latitudinẽ,quo mediante expellit con
tenta à se. Et componitur ex duabus tunicis sicut quodlibet aliorũ:tamen debilẽ habet expulsi-
uã: attractiua uero nõ oportet ut fortem habeat,quia stomachus superpositus expellit à se quod
cõtinet ipsum intestinum:& inferius intestinũ trahit ab ipso intestino:& massa ex sui grauitate
se ipsam deprimit. Est autem hoc intestinum rectum extensum duplici de causa: quarũ una est,
ut det locum hepati à dextra parte,& spleni à sinistra: alia causa est, q̃a oĩs penetratio ꝑ rectum
& extensum facilior est,q̃ ꝑ nodosum,& tortuosum. Post hoc intestinũ sequiẽ aliud,quod ieiu-
num appellatur:quia in aĩalibus mortuis uacuum inuenitur. Cuius rei causa duplex assignatur:
una multitudo uenarum meseraicarum sugẽtium ab ipso fortiter massam in eo coadunatã: alia
causa est multitudo choleræ descendentis à cysti fellis ipsum pũgentis,& mordicantis ipsum,&
cogentis ad expulsionẽ. Sed q̃riẽ,quare nõ accidat idẽ de inferioribus intestinis. Ad hoc dico,ꝙ
cholera in stomacho pura est,& sine admistione cum massa,& propter hoc magis uiolenta, q̃ in
aliis intestinis,in quibus admiscetur cum fæcibus,& uires suas amittit. Hoc intestinum sequitur
D aliud,quod ileon appellatur, ab ile,q̃ũ confusum siue inuolutũ appellatur,quia multas habet in
uolutiones propter multiplicem ordinem uenarum meseraicarum ad ipsum descendentium:cu
ius inuolutionis ratio superius assignata est. Post hoc sequiẽ aliud , quod orbum siue monoculũ
appellatur,q̃d crassum,& gibbosum est absq; inuolutione,ut in eo tota fęx colligi possit:quia in
isto intestino primo fit putrefactio massæ, quia colliguntur ibi sordes , ut simul expelli possint,
quia facilior est expulsio fæcis in summa,q̃ illius dispartitę. Item aliud est in causa.s.ne descẽdãt
in colon,& ibi ex crassitie,& multitudine faciant oppilationem. Item aliud est in causa,ut colli
gantur sordes siue fæces,ut excusetur homo à continua defessione:quod accideret, si statim q̃n
acciperẽ,descenderet fæx illa. Item hoc intestinum declinat magis in dextram partem,ut con-
forteturper calorẽ hepatis in illa parte existentis. Crassam amplam habet cõpositionẽ,ne læda
tur à crassitie fæcis contentæ in ipso. Habet autem unum solum foramen,& hoc ꝑꝑ situm suum
& positionem. Non dico,ꝙ sicut stomachus,quia stomachus protenditur in longum;unde facta
sunt ei duo orificia,unum inferius,& aliud superius: istud uero eleuatur in gibbositatem,& latꝰ
uersus dextram:& ut dictum est,unum foramẽ habet à latere,cui iunguntur duo foramina duo
rum intestinorum,quorum uni continuatur inferius,& alteri superius. Et decipiuntur quidã di
centes in stomacho crassari fęces propter nimiam suctionem uenarum meseraicarũ ab ipso , cũ

paucæ uel nullæ ad ipsum dirigantur. Post hoc intestinum sequitur aliud, quod colon appellaẽ à colando, quia angustum est ad modum colatorii. Istud inuolutum est, ut fiat gradatio fęcis cõtẽtæ in orbo ad ipsum, ne simul tota fæx ad unũ descendat: vñ in ipso diuersæ accidunt passiones propter eius angustationẽ, & fęcis crassitiem. Eius inuolutio incipit ab una parte, & flectitur in oppositum, & tandem redit ad medium, ubi coniungitur cum ore ultimi intestini, quod lõgaon uel extensum appellatur. Et in sua extremitate quatuor habet lacertos, quibus mediantibus an⁹ clauditur, ut teneaẽ fæx & expellaẽ. Istud autem intestinum habet uillos longitudinales, quibus medlantibus fortem habet attractionem. Sed quęritur, quare non habeat uillos latitudinales ꝑpter cõpressionem, quę el necessaria esset. Ad hoc dicendum, quòd, ab extrinseco habet iuuamẽtum fortis expulsionis, quia in mirach pellicula inuoluẽte intestina sunt octo lacerti, quibus mediantibus fit expulsio fortis ab isto intestino. Hoc autem ultimum intestinum, rectum, & extensum est ratione superius assignata: sed proximum suprapositum s. colõ, est inuolutum, ne si esset rectum, & extensum, fæx tota descenderet in ipsum, q̃ debet colligi in orbo paulatim, & successiue. Et in illa comparatione se habet orbus ad stomachum, colligendo eius superfluitates, in qua comparatione se habet uesica ad hepar, colligendo eius superfluitates. E

De Anatomia hepatis. F

ET creauit Deus hepar, ut esset uas generationis sanguinis, & origo uenarum: tñ in hoc dissentiũt Aristoteles, & Galenus. Vult enim Aristoteles, ꝙ cor sit principium sanguinis, & probat, ꝙ hepar non, his rationibus. Hepar enim compooitur ex uenis: cõponentia uero sunt priora cõposito: ergo hepar non est principium uenarum. Item hepar carnosum est: & nerr potius à neruo, q̃ à carne nascuntur, neruo. n. magis assimilantur. Item uirtus uitalis influit à corde ad cæteta membra: uita autem in calido, & humido consistit, & ita in sanguine: quare sanguis à corde. Gale. dicit, ꝙ ab hepate, hac ratione. Sanguis generatur ab hepate: ergo hepar est principium sanguinis. Item alia rõne. Superfluitates rei, origioem illius circunstant: sed urina est una superfluitas sanguinis, quæ contioetur in uesica: item sanguis melahcholicus est alia superfluitas, q̃ cõtinetur in splene: item sanguis cholericus est alia superfluitas, quæ cõtinetur in cystis: omnes istæ superfluitates, & earũ uasa, collocantur circa hepar: ergo in hepate est principium sanguinis cũ superfluitates circunstent ipsum. Ad hoc dicit auctor, ꝙ nihil prohibet sanguinem ortum habere ab hepate, licet hepar carnosum sit, uena aũt sit neruo similis, sicut in luto crescit corallus. Põt aũt dici, ꝙ tã cor, q̃ hepar, est principium sanguinis: sed primum, & mediatũ principium est cor, ab eo. n. est calor artifex: hepar uero est principium immediatum, & proximũ. Hepar cõcauũ est ex una parte, gibbosum ex alia, positum sub diaphragmate, declinans magis uersus dextrã: cõcauum, propter meliorẽ receptionem, recipit. n. stomachũ ex parte intra cõcauitatem si ã: unde habet plura additamenta, quædam minora, quędam maiora, quæ se habent ad cõcauitatem stomachi in comparatione digiti ad manum: membra enim bonæ comprehensionis debent esse, sicut uolę manuũ &c. Extrinsecus ãt gibbosum est hepar, ut forma eius exterior sit similis formæ corporis interioris: corpus. n. interius rotundum est. Et hepar coniungitur spinæ dorsi: vñ secũm formam rotundam ei assimilatur. Ponitur autem in dextra parte ex directo, ut suscipiat supra se insufflationem cordis ipsum uiuificantis. Ab inferiori autem concauitate hepatis exit quædam uena, quæ post suum exitum in una parte diuiditur in plures ramos, s. in quasdã uenas subtiles, quæ meseraicæ dicuntur: quarum quædam subintrant intestina, & sugunt ab eis: quædam uero subintrant stomachum, & ibi terminantur sugentes ab ipso quod melius est, & subtilius. Prædicta autem uena ramificatur, & diffunditur per totam ipsius substantiam. Ex parte quidẽ ei⁹ gibbosa rami hepatis iterum conueniunt, & constituunt quandam uenam maximam à gibbo hepatis, quæ caua uena appellatur: & dirigitur ad ipsum cor, ubi ramificatur interius in concauitate, quę lactea appellatur, quia quasi lacteus est humor ille, quẽ sugit ab intestinis, & à stomacho. G

De Anatomia uesicæ fellis, & splenis.

CReauit Deus singula uasa singulis superfluitatibus sanguinis, quia plura cõferunt iuuamenta naturæ. In secunda enim digestione tres superfluitates exeũt à sanguine, s. spumosa superfluitas superius calida, & sicca, quæ cholera appellatur: & fæx inferius residet, q̃ melãcholia dr: & aquosa superfluitas, quæ admista sanguini phlegma appellatur, intrãs autem uesicã urina dicitur. Fecit enim natura duas cystes, i. uesicas, maiorem s. & minorem, sed maiorem, s. uesicã urinæ: minorem autem, q̃ cystis fellis appellatur scilicet folliculum continens cholerã. Et supponiẽ ille follicul⁹, s. cystis fellis in cõcauitate hepatis, s. in loco generationis sanguinis, habẽs cõtinuationem cum hepate, & habet tres meatus. Vnus dirigitur ad fundum stomachi, quo trãsmittitur cholera in ipsum stomachum, propter digestionẽ confortandã. Alium habet meatum, qui ad intestina dirigitur per plures ramos, ut ad ieiunum, per quos transmittitur cholera ad mundificationem ipsorum intestinorum: unde ex oppilatione cysteos fellis plures accidũt passiones in intestinis: cholera enim, quæ transmittitur, mordicando, & pungẽdo mouet intestina ad expulsionem. Habet autem meatum ad ipsum hepar, quo mediante fugit ab hepate, quod calidum est ad sui nutrimentum, quia calidæ, & siccæ complexionis est. Collum habet iste folliculus, in quo dominantur

A minantur fila lōgitudinalia propter attractionē fortem. Componitur autem filis latitudinalibus
propter expulsionem: & filis transuersis, propter retentionem. Proprium autem uas superfluita-
tis melancholicæ est splen. Ponitur autem splen inter duo membra calida, cor s. & hepar, ut sua
potentiali frigiditate inducat temperantiam in extremis, est enim melancholicæ cōplexionis.
Et habet duos meatus: unum, qui dirigitur ad os stomachi, quo mediante transmittitur melan-
cholia ad illam partem, ad prouocādum appetitū: unde ex oppilatione splenis accidit fastidiū:
sicut ex nimia apertione eius, & transmissione melancholiæ superflua, accidit bulimus, siue cani
nus appetitus: Aliū autē meatū habet, qui dirigitur ad hepar, quo mediante sugit ab ipso, quod
melācholicum est ad sui nutrimentum. Habet autem figurā linguæ aliquantulum oblōgā, & ad
modum cinguli cingit ipsum stomachum: ex altera parte cōiungitur hepati, ut sugat ab eo, qđ
melācholicum est. Et propter hoc in passione splenis patitur stomachus, qm̄ nō transmittit ad ip
sum melancholiā in debita quātitate: patitur etiā hepar qm̄ non attrahitur ab eo melancholia in
debita quantitate, qm̄ ex retētione eius in hepate infrigidatur hepar, & accidit error secūdæ di
gestionis. Cōponit̄ autē splen ex crassa carne, & dura & melācholica, rara tñ & porosa, ut possit
suscipere intra se melancholiā ad sui nutrimētum, cum melancholica superfluitas generetur ex
sanguine, ut deportet sanguinē per mēbra: neq;. n. est necessariū totā superfluitatē illā dispergi
p mēbra: necesse aūt fuit illā separari à sanguine, & uno loco deponi: donec euceret̄ à corpore.

B *De Anatomia renum.*

CReauit Deus duo colatoria, qbus separet̄ aquositas à sanguine, ne sanguis corrumpat̄ p ip-
sam: quæ quidem renes appellātur. Et sunt duo potius, q̄ unū: qa si esset unū solū, oporteret
esse amplū, p p superfluitatem aquosam quā reciperet, & sua amplitudine impediret alia mēbra
uicina sibi: ppterea sunt duo parui, ut suppleat̄ officiū unius magni, quia non habet locum aliis
mēbris sufficiētē. Itē alia est ratio, quare sunt gemini, ut si impediatur unus aquosam superfluita
tē recipiendo, accipiat eā alter pro maiori quantitate. Habet autem sitū unus in dextra parte, al
ter in sinistra, ut directe sibi opponātur: quia ille, qui est à dextra parte superius collocat̄, & con
iungit̄ hepati: ille qui est à sinistra, iferius locat̄, ut amplificet locū spleni. Sūt aūt renes ex solida
suba, propter multiplex iuuamentū. Vnū est, ut concurrant multa in paruo spatio, & recipiant
multā superfluitatē i paruo spatio. Aliud est, ut sua soliditate resistāt humoribus, ut humori cho
lerico pungēti, & scindēti, q trāsit ad ipsos à stomacho. Tertium iuuamentū est, ut ex sua duritie
& soliditate cōprimāt sanguinē cū superfluitate, ad modū duorū nodorum comprimētium ali
quot meatus, rectificando sanguinem ad sui nutrimentū, reprimēdo aquositatē. Triplex enim est
separatio sanguinis ab aquositate: prima in gibbo hepatis: secunda in caua uena, à qua transmit
C titur aquositas cum primo sanguine, quasi lotura carnium ad ipsos renes, quibus fit secūda sepa
ratio: in renibus uero tertia. Vnde si meat⁹ renū nimis apetiant̄, ut sanguis fluat in uesicam, san
guis tunc exit in urina. Habēt autē renes duplex os: unū superius, per quod trāsiunt ab hepate p
quosdam canales, aliud per quod emittitur inferi⁹ ad uesicam. Dirigitur autem quædā arteria à
corde ad hepar per medium hepatis ad renes, deferens eis spiritū uitalem siue uitam. Itē quędā
uenæ diriguntur ab hepate ad ipsos renes exterius, deferentes sanguinis nutrimentum ad exte
riores partes renum. Interius. n. non habēt renes uenas, sed nutriuntur a sanguine, quē attrahūt
per canales cum aquosa superfluitate. Coniunguntur autem renes cum quibusdā spōdylis dor
si: unde transmittunt eis uestem, quæ uestit eos exterius, & dant eis sensibilitatem. Habent autē
figuram intus concauam aliquantulum, exterius gibbosam, & nodosam. Et circa orificia, q̄dam
habent additamenta, quę circundantur pinguedine, cuius ratio per similia alibi assignatur.

De Anatomia uesicæ.

SIcut creauit Deus propriū uas superfluitatis primæ digestionis, ita creauit proprium uas su-
perfluitatis secundæ digestionis, ut uesicā uas urinæ. Habēt ergo renes duo emunctoria, qua
si duos canales, per quos transuehitur urina post separationem eius à sanguine in uesicā. Subin
D trāt ergo illi duo canales exteriores tunicam uesicæ circa medium tumorē eius: & fluit urina in
ter duas tunicas ex utraq; parte uesicæ ad os illius: ubi tandem intrant per interiorem tunicā ue
sicæ penetrando ipsam: Et dum intrat uesicam urina transmissa à renibus, clauditur exterius os
uesicæ, ne aliquid exeat: & è conuerso dum exit urina à uesica, claudunt̄ duo p̄dicti meatus, ne
aliquid subintret uesicā interim: & hoc per dilatationem interioris tunicæ, & comprehensionē
eius cū exteriori. Cōtexta est aūt exterior tunica ex filis lōgitudinalibus, & uiget in ea magis at
tractiua: Interior aūt tunica contexit̄ ex filis latitudinalibus, & hoc propter cōprehensionē: &
ex transuersis, propter retentionem. Os autem uesicæ constat ex quibusdam lacertis, qbus me-
diantibus cōstringitur, & aperitur in horis necessariis. Duplicatur autem eius interior tunica ad
exteriorem, & in fundo uesicæ, quia necessarium fuit ut esset densa & fortis, ne acutis humorib⁹
& sanguine melancholico scinderetur: quod accideret sibi, si subtilis esset compositionis.

De Anatomia matricis.

CReauit Deus matricū radicē, ut esset instrumentū, & locus generationis in muliere. Cuius
collū est in cōparatione uirilis uirgæ: & eius siphac, s. interior cōcauitas, est in cōparatione

oſchei,i.burſæ teſticulorum.& hac comparatione ſe habent inſtrumētū generationis in mulie- E
re ad inſtrumentū gñationis in maſculo,in qua ſigillū imprimens ſe hēt ad ſigilli impreſſionē in
cera.Inſtrumentum fœminæ habet figuram inuerſam, & protenſam.i.fundatā intus:inſtrumen
tum hoīs hēt inuerſam,& protenſam extra.Collum aūt matricis lacertoſum eſt,multas habens
pelliculas,& inuolutiones ad modum burſæ,ſicut,& collum ueſicę ut poſſit dilatari,& conſtrin
gi,qñ opus fuerit.Qm̄ ante horā partus ipſius fœminæ os matricis cōſtringit̄ ſcd̄m oēs ſuas pli-
cas,ad modū roſæ;cuius folia complicātur anteq̄ expandatur ipſa: unde ita ſtrictus eſt meatus
colli matricis,ꝙ ſolummō uiam habet urina per ipſum.In prima autem defloratione dilatatur
collū matricis,& rumpunt̄ quædam uenæ ſubtiles,quæ ſunt in dextra parte ipſius colli, & exit
ſanguis.Duplex uero eſt os matricis,unum exterius,& apparet uiſui,ad quod terminatur collū
matricis:aliud uero interius,in quo inchoatur collū.Iſtud uero os in hora cōceptionis ita clau-
ditur,ꝙ nō poſſet ēt acus intrare:ita enim diſpoſuit natura, ne poſt cōceptionē aliquid de ſper-
mate exeat,uel de aliis ſuperfluitatibus ſubintret, & lædat fœtum.in hora autem partus ita dila
tat̄ collū matricis,ꝙ eius amplitudo ferè concauitati interiori ipſius matricis adęquatur,ad mo
dum roſæ,quæ tota expāditur ſcd̄m oēs ſuas partes.interius aūt circa mediū tumorē ipſius ma
tricis ſunt duo additamenta inuerſa,ſiue protenſa,ſicut duo cornua, uel duo capita mā̄millarū, F
q̄bus adhærent duo fœtus,unus à dextra parte ſ.maſculus,alius à ſiniſtra ſ.fœmina.Sicut enim
natura exterius præparauit duo inſtrumenta nutritionis ſ.duas mammillas,ita interius duo ſu-
ſpēſoria:& ſicut plures ſunt mā̄millæ extra,& intra,& plura ſunt iuuamenta matricis interius,q̄
ēt uiſui apparent.Vnde quidā perſimile dicebant decepti,in muliere eſſe quinq; cellulas,quidā
ſeptem,quia tot fœtus poſſunt ſimul eſſe in matrice.Ad hoc dicendum,ꝙ ſicut in arbore plura
pira apparent uel adhærent in ſtipite prouenienti ex arbore,à quo accipiunt nutrimentum, ita
in matrice poſſunt plures fœtus adhærere uni additamento,à quo oēs accipiunt.Patiunt̄ autem
iſta duo additamenta duas diſtinctiones corporis mā̄millæ:unam, ꝑꝑ colligantiam unius cum
dextra mā̄milla:reliquā,ob alterius cū ſiniſtra.Dicit Hippo.ꝙ ſi gracileſcat dextra mā̄milla,ma
ſculi abortum faciet.Ponitur inter longaonē,& ueſicā,& illi eſt illud inteſtinum, quaſi culcitra
ſup quā quieſcit.In quibuſdā collū matricis eſt gracilius,& longius,& tortuoſius: & in quibuſ-
dā breuius,& rectius,& craſſius:ſicut in quibuſdam uiris uirga gracilis,longa,& tortuoſa:in q-
buſdam,aliter diſpoſita.Componitur aūt matrix ex duabus tunicis,quarum exterior magis car
noſa eſt:interior uero magis neruoſa aliquantulū,ut ſenſum poſſit habere,non tamen magnum,
q̄a ſi nimium ſenſum haberet,matrix nimis læderetur in partu. Exterior aūt ſpiſſior eſt propter G
hoc,ut ſeruaret naturalem calorem:interior autem ligamentalis eſt,ideſt ex ligamētis,& com-
ponit̄ ex omni genere neruorum,ſ.longitudinalibus,latitudinalibus,& tranſuerſalibus. Alliga-
tur autem matrix ſpinæ dorſi fortiter poſterius,& duabus coxis.Similiter eius ligamenta deſcē
dunt ad genua: à genibus uſq; ad pedes.Superius autem alligatur diaphragmati, cuius ligamen
ta aſcendunt uſq; ad mammillas,& oculos. Sub iſtis autem additamentis extra ex utraq; parte
inferius prope os matricis ponūtur duo ianitores,quaſi duo oua,ſ.teſticuli,qui ſcilicet aliquātu
lum ſunt latiores,q̄ teſticuli maris,qui aliquantulum ſunt oblongi.Illi latiores propter humidi
tatem deſcendētem:iſti oblongi,ꝑꝑ caliditatē. Creauit autē natura iſta gemina, ut eis eſſet lo-
cus digeſtionis ipſius ſpermatis,ad hoc ut ex ipſo eſſet materia corporis humani.Sūt autem ua-
ſa ſeminaria antecedentia,& conſequentia,quibus defertur ſperma uel materia ſpermatis.Vaſa
aūt antecedentia ſunt q̄dam uenæ,q̄ prodeunt à cerebro uſq; ad teſticulos, & deferunt ſangui-
nem dealbatū,qui erat ad nutrimentum cerebri ad ipſos teſticulos,qui mediante ſua uirtute at
tractiua talē ſanguinem attrahunt ad nutrimentum: reſiduum autem illius nutrimenti à teſticu
lis tranſmittit̄ per ſeminaria uaſa conſequentia in ipſa uirga uirili,& per illā in matricē,ad gene
rationē fœtus. Cuius quidem ſpermatis in homine ſtrictus eſt meatus, & tortuoſus,& lōgus,ut H
ſubtilietur,& habilitet̄ per longum tempus : in muliere nō eſt ita neceſſarium ut ſubtilietur,q̄a
eius ſperma debet craſſius eſſe,& humidius,q̄ ſperma uiri maxime ab iſto agente patiens. Pro-
pter hoc breuior eſt tranſitus à teſticulis mulieris in matricē:ſtatim.n.ſubintrat matricē ſub in
feriori ore à latere matricis ex utraq; parte illius,& non per illud os: vñ non coniungit̄ cū ſper-
mate maris anteq̄ utriuſq; ſperma perueniat in matricē.Sub interiore autem ore matricis,illi
iacet os aliud:ſ.ueſicæ qd̄ ſubintrat collū matricis,& ita exit urina ſcd̄m eādē uiā,per quā itrat
ſperma.Cōueniūt aūt ſpermata maris,& mulieris in matrice ita,ꝙ ſperma maris agit in ſperma
mulieris:ſperma autē maris naturaliter intendit imprimere formam eius à quo decidit,& ſper-
ma mulieris intendit ſuſcipere.Illud aūt facit ſperma uiri in ſpermate mulieris, ut dicunt alii in
ſanguine menſtruo,quod facit fermentum in paſta, ſ.ebullitionē. Et Gal.uult,ꝙ utrunq; agat in
reliquum,& patiatur à reliquo.In principio.n.admiſcentur ſpermata,& fit ſpuma in eis median
te uentoſitate eleuante ampullas.In ipſis.n.ſunt tres ſpūs,ſ.naturalis,ſpiritualis,& uitalis,q̄ mo
uent materiā quolibet genere motus: quotū quilibet intendit ad generationem propriæ cauſæ
materialis,ſ.ſpiritus uitalis ad generationē cordis,ſpiritus naturalis ad generationem hepatis,&
animalis ad generationem cerebri. Subintrante ergo in profundum ſpermatis uentoſitate,
actione

In Apho.ſect. 5. Aphoriſ.38.Ext. ord.41.a

A actione triũ spirituũ in medio nascitur vesicula quędã: superius aũt propè alia vesicula: à latere iuxta inferiorẽ alia. Ex prima vesicula formatur ipsum cor: ex secũda superius posita cerebrũ: ex tertia hepar. Tamen maxima est dissensio inter auctores de ordine formationis. Hippoc. in libro de natura fętus voluit, φ cerebrũ esset primum in creatione, vt patet ex sensu, quia in ouo primo apparet caput pulli. Haac videtur consentire, quia comparat hominẽ arbori inuersæ, & cerebrum radici arboris. Alij volunt, φ hepar primũ sit in creatione, quia illud membrum cuius operatio primo est necessaria, primo debet creari: sin minus, inordinate pcederet. Et istã rõne dicit Arist. φ cor primo creat, quia eius operatio primo est necessaria, & ideo primo dẽt creari: non.n. posset nutriri nisi primo, vel prius fieret vita: vnde cũ operatio vitalis primo sit in corde, primo creatur cor. In istis tribus membris, artifice natura petente exteriores partes, exterius terminatur vehiculum, quo mediante alligatur foetus vni partium capitum mãmillarũ, per cuius vehiculi inferiorem meatũ transmittitur de puro sanguine menstruo matris, vel alio, per quem mẽbra, quæ prius erant alba, rubificãtur. Illud autẽ vehiculũ alligat foetũ matrici: & cũ illud vehiculum posterius fit in conceptione, alijs tamen prius est in perfectione. Per sex autem primos dies in illa materia apparet spuma, & aliæ tres ampullæ principaliũ membrorũ. Postea per tres

B sequentes dies inchoantur interius lineationes, & punctationes aliorũ membrorũ. Per primos autem sex dies nihil attrahit à matrice, quia parũ aut nihil deperdit de illa materia: & si deperditur, nõ est vtilis restauratio, vnde nihil attrahit. Per sex autem dies sequentes penetrãte ventositate, & spiritibus ad exteriora, perficiuntur ramificationes venarũ, & arteriarũ. Per xij. dies sequẽtes, subintrat sanguis per vniuersa membra carnea: vnde in abortu apparent tũc tẽporis frusta carnea: & per ipsos diuidit etiã spinalis medulla à cerebro p spinã dorsi. Item per ix. dies sequẽtes distinguunt mẽbra à se inuicẽ, latera à collo, & collũ à capite, coxæ à natibus, & ita de singulis alijs. Et ita in vniuerso erũt xxxv. dies: tñ in quibusdã ista tẽpora formationis anticipatur, & in quibusdã postponuntur partitiones totalis tẽporis formationis; tũ per vnũ diẽ, tũ per plures. Tripliciter ergo variatur totũ tẽpus formationis: quoddã.n. terminatur in xxx. diebus, quoddã in xxxv. quoddã in xl. ita φ qnq; dies semper interueniũt, & intercidũt. Causa autem huius diuersitatis est calor intẽsior in qbusdã, remissior in alijs: & materia magis, & minus obediens. Fœminæ corpus tardius formaẽ, q̃ corpus maris. Tẽpus aũt motus. i. illud, in quo apparet, vel sentit motus volũtarius ex anima sensibili, duplũ est ad tẽpus formationis. Tẽpus aũt partus triplum ad tẽpus motus. Et propter istas diuersitates temporũ formationis, etiã variant tẽ-

C pora partus. Et ideo quidã nascuntur in vij. mense, quidam in viij & quidam in ix. Totũ autem quod dictum est de temporibus formationis, experimẽto compertum est per diuersa tempora abortuũ, in quibus apparent visui antiquorũ medicorũ successiuæ diuersitates formationum.

De anatomia panniculorum fœtus.

IN quibusdã autem materijs calor est maior. Statim aũt declinãte calore, & penetrãte in profundũ extremitatibus relictis, induit pellicula ad modũ corticis exterius, sicut patet in ouis, quæ vestiunt extra tenuissima tela prius, & postea testa duriore. Similiter in arboribus, q̃ vestiũtur triplici cortice: & in fructibus quarũdã arborũ, quę duabus, vel tribus tunicis tegunt. Similiter fętus in vtero matris inuoluitur tribus pelliculis: quarum prima versus fętũ tenuissima est, & dicitur camisia pueri, vel profundatio sudoris: ista.n. pellicula abstergit pueri à sudore, q est quasi aerea superfluitas. Inter hanc pelliculã, & sequentem recipitur secunda superfluitas, s. vrina: statim.n. qñ excolat per renes, non intrat statim vesicam, sed per quendam meatũ dirigitur ad vmbilicũ, vbi exit, & subintrat istas duas pelliculas, & nõ expellit inde ante partum, immo exit cũ puero. Cuius retentionis hæc est causa, s. vt ex humiditate mollificet, & perfundat matricem, vt sufficienter amplificetur ad exitũ pueri, quia facilius excolatur p humidũ, q̃ p siccũ.

D Interior aũt tunica subtilior est cęteris: & cõponit ex arterijs, & uenis, in quibus defert sanguis ad nutrimentũ fętus, uenalis sanguis hepati, arterialis cordi: & hæc est tunica similis retinæ. Prima autẽ superfluitas nõ est in foetu, quia nihil dũ est in matrice intrat per os, & ita nihil in stomachũ & intestina, quod postea exeat per secessum. Venit aũt ei nutrimẽtũ p umbilicũ de sanguine materno, qui transmittit ad hepar, & ibi quãdã suscipit digestionẽ. Inuoluit ergo tribus pãniculis foetus. sed nõ p p dictas causas solũ, sed ut fętus firmiter adhæreat matrici: nõ.n. sufficeret illud unũ solũ uinculũ p umbilicũ, nisi in pluribus locis p pelliculas illas alligaret matrici: habet.n. foetus positionẽ, & situ mẽbrorũ naturalẽ secũdũ diuersas sui plicaturas naturales. Ambas aũt manus hẽt positas supra duo genua, brachijs extẽsis ex utroq; latere, & faciẽ positã inter manus, & nasum inter genua: & habet genua flexa, & pedes iũctos: processu aũt tẽporis crescit, & augeẽ uehemẽtius, & fortius mouet. Et tẽdit ad exitũ triplici de causa: una causa est propter angustiã loci in utero materno: alia cã est p p defectũ nutrimẽti. nõ.n. sufficit ei, quod trãsmittiẽ à matrice: tertia causa est angustia inspirãdi, & expirãdi, & paucitas aeris, qui quidẽ nimis calidus attrahiẽ. In matrice ergo tẽpore partus puer cõuertit se ad exitũ, s. caput inferius, & extremitates superius. Hic naturalis ordo est in excũdo, ut pcedat caput, & sequãtur cætera mẽbra: caput.n. ex sua crassitie, & grauitate facit locũ cæteris membris gracilioribus. Quando

uero

vero præcedunt pedes,timendum eſt ne brachia frangantur:quãdo præcedit vnus pes,timẽdũ E
eſt de alio:idem dico de cæteris membris.Rumpuntur.n.corylidones,& exit ſanguis cũ aquo-
ſitate,qui retentus inter pelliculas mollificat,& perfundit matricem. Matrix autem poſt tantã
dilatationẽ cito redit ad propriam,vel priſtinã conſtructionẽ,& hoc nimia operatione naturę.

De Anatomia genitalis virga.

HAbet autem virga virilis compoſitionem ligamentalẽ.Cõponitur.n.ex craſſis venis,ner-
uis,& arterijs,vt recipiat multũ intra ſe de ſpiritu,& vẽtoſitate,quæ faciũt ipſam inflari,
& erigi;quando opus fuerit,& per ipſam deportari materiam ſemontalẽ. Longitudinẽ naturalẽ
habet inter ſex,& nouẽ digitos, vt poſſit attingere ad locũ ſibi deſtinatũ in proiectione ſperma
tis.Itẽ hẽt duos meatus,vnũ in quo defertur ſperma à teſticulis,aliud in quo deferẽ vrina à ve-
ſica,qui tñ duo meatus cõueniũt tandem in vnum meatum. In ipſa n. virga ſic accidit, ſicut in
collo matricis:quia per alium meatum exit vrina,& per aliũ meatum intrat ſperma viri, tñ ipſi
duo conueniunt in ipſo collo,& fit meatus vnus.Veniunt autem nerui ad eius compoſitionem
ab inferiori parte ſpinalis medullæ: veniunt ẽt quædam ligamẽta à pubis oſſibus. Virga habet
duo paria muſculorum,vnũ par longitudinaliũ,& protenſorũ,quibus erigitur,& extenditur:&
aliud par habet muſculorũ tranſuerſorum,quibus mediantibus erigitur.Quare ſi vnus muſcu- F
lorum ſpaſmetur,tũc declinat verſus vnum latus:ſi alter,verſus alterum declinat:ſi neũter, di-
rigitur. Iſtis etiam mediantibus poſt iniectionem ſpermatis retrahitur ad priorem menſuram.

De anatomia cordis.

CReauit Deus cor ex carne craſſa forti,& dura,vt eſſet longinquum à læſionibus, neque ni-
mis velox,neq; nimis tardũ eſſet ad motũ,neq; nimis paruũ propter multũ aerẽ,& ſangui-
nem quem recipit.Figura autem eius eſt pineata, quia latum aliquantulum in rotundum eſt in
parte vna:& hoc vt locum haberent amplum venæ,& arteriæ exeuntes, & ſubintrantes in illa
parte.Et in alia ſua extremitate pũctale hẽt acumẽ,vt in vna ſua parte cõtingeret oſſa coſtarũ,
quibus vicinatur,ne læderetur ab ipſis.Et pineatam hẽt figurã,& rotũdã,quia nulla figura me-
lius,quã iſta,cõiũgit punctũ cũ ſuperficie, cum à pũcto per creſcẽtes circulos gradatim perue-
niat ad vltimã ſuperficiem.Inuoluitur aũt cor in quodam forti panniculo ad ſui defenſionẽ, q
capſula cordis appellaẽ:inter quẽ & ipſum cor, tñ vacat ſpatiũ,quod ſufficit ad plurimã cordis
dilatationẽ,ne ex conſtrictione inducat ſuffocationẽ in ipſo. Colligaẽ autẽ cordi in tribus lo-
cis,ſ.in punctali extremitate,vbi magis eſt chartilaginoſa,propter defenſionẽ illius partis à du-
ritie oſſium vicinorum:& in duabus auriculis ſimiliter.Quæ quidem auriculæ apparent extra, G
quaſi duo additamenta carniũ,per quarũ inferiorẽ ſubintrat vena deportãs ſanguinẽ ab hepa-
te ad nutrimentum cordis,& ad generationẽ ſpũum,& ſanguinis vitalis: ſuperiorẽ aũt auricu-
lam ſubintraẽ cãna pulmonis deportãs aerem ad temperationem caloris innati : & ita leuioris,
ſ.aeris,meatus eſt ſuperior.Cor autem habet tres diſtinctiones,ſiue ſolliculos,ad modũ quarũ-
dã burſarũ:in quarũ parte ſuprema recipitur aer:in infima recipiẽ ſanguis:in media, quę ſouea
appellatur,fit aeris,& ſanguinis cõmiſtio,& ſpirituum generatio.Vnde ille locus in corde dici-
tur minera ſpirituum.Componitur autẽ cor ex oĩbus generibus filorũ,ſ. lõgitudinalibus, qui-
bus attrahit:latitudinalibus,quibus expellit:& trãſuerſis vtrorumq;,quibus retinet.Vergit au-
tem cor uerſus ſiniſtrũ aliquantulũ,ut det locũ hepati poſito in dextra parte, ne duo tam calida
membra in una parte corporis ponantur corpus calefaciẽtia. Sunt autẽ duo ſubintrantia cor,
uena concaua deferens ſanguinem ad nutrimentum cordis,& generationem ſpirituum: & cã-
na pulmonis deferens aerem,ut ex ipſo,& aere generetur ſpiritus.Duo egrediunẽ, ſicut eſt ue-
na arterialis,uel alteria uenalis,quæ ſic appellatur,quia media eſt inter uenam,& arteriam, quę
deferunt ſanguinem calidũ,& ſubtilem ad nutrimentum pulmonis. Et propter hoc dicunt qui-
dam,ꝙ pulmo calidam,& ſiccam habet complexionẽ,quia nutritur calido, & ſicco ſanguine,ſ. H
cholerico:tamẽ ex accidẽti frigidus eſt,& humidus,unde dicitur propriũ uas phlegmatis : hu-
mor enim diſtillat à cerebro ad pulmonem,quaſi pluuia, unde ex accidenti abũdat in eo phleg
matica humiditas.Iſta autem uena unã tantum habet tunicã,cũ omnes aliæ ad minus duas ha-
beant:& hanc mollem habet:& hoc multiplici ratione.Vna ratio eſt, quia intrat ſubſtãtiã pul-
monis,quæ tenera eſt,& mollis:& ſi uena eſſet craſſa,& dura,de facili poſſet ſiccari, & ſuſcipe-
re rimam & fixurã,& pulmo per ipſam.Alia ratio eſt,quia mollis eſt, ut ſequatur motũ pulmo-
nis:quod nõ faceret ſi eſſet dura:& eſt ad modũ iunci in aqua,& qui ex ſua mollitie, & flexibi-
litate ſequitur motũ aquæ.Alia ratio eſt,quia uena non procedit per longam uiam,immò tantũ
per ſubſtantiam pulmonis: unde iacet ſuper pulmonem ſicut ſuper culcitram: unde, ſi ſanguis
uenam impleat,cum non habeat durum,& reſiſtens,nõ læditur ex percuſſione. Alia uena egre
diẽs à corde eſt illa,quæ dicitur aorta,quæ defert ſanguinem uitalem per totũ corpus:& habet
duas tunicas,interiorẽ duram,& exteriorem mollẽ.Durã propter ſubtiliorẽ ſanguinẽ,& pene-
trantẽ,ne illa extra reſudaret:defert.n.ſanguinẽ pulſatilẽ iſta:Exteriorẽ habet mollem, quia ſi
haberet eam durã,cũ iſte ſanguis pulſatilis impleret illã interiorẽ,& ipſa exterior ex eius duri-
tia repercuteretur,& læderet tũc:& ꝓpter hoc exterior mollis eſt, ut receptio ictus ſiue pulſus

A ſit tanquã in molli. Ramificatur autem iſta per totũ corpus: & eius rami interius ſuperiacẽt venis quietis. vt tãquã volubile oĩno ſuſtẽtẽt ab illis: exterius vero iuxta ſuperficiẽ corporis ſupponunrur eis, vnde habeãt ea quaſi ſcuta, & tegmẽta. Et diſcerniť iſte ſanguis pulſatilis, ꝙ vitalis eſt, ab ipſo qui nutrimentalis eſt, quoniã hic ſaltãdo exit interpolate, alius cõtinue, & ꝗete.

De anotomia pulmonis.

Viuit cor cũ ſuis dilatationibus, & cõſtrictionibus, & quietibus intermedijs: cuius calor excellens, ſignum eſt audaciæ: superexcellẽs vero ſignũ eſt maniæ. Nõ.n. magnitudo cordis cauſa eſt audaciæ, neq; paruitas eſt cauſa timiditatis, qm̃ lepus & ceruus magnũ cor habẽt ſecũdũ mẽſuralẽ ſibi proportionẽ, cũ timidi ſint: quædã ſimiliter animalia paruũ habẽt cor, ſed calidũ, & ꝑ hoc audacia ſunt, ſicut ſerpẽs thirus, muſtela &c. Et qm̃ cordi neceſſaria fuit cõtinua aeris attractio, vt in animalibus ambulabilibus: neq; potuit attrahi ab extrinſeco, tũ ꝑ loquelã, & vociferationẽ ſiue cãtum, tum propter corruptionẽ aeris exterius: neceſſariũ fuit, vt eſſet aliquod vas receptaculum aeris attracti interi⁹, vt aer reſeruareť ad tẽpus, & rectificareť à ſuis nociuis qualitatibus: quod quidẽ vas pulmo vocať. Eſt igitur pulmo caro tenera, & rara, vt recipiat aerẽ in magna quantitate. Vnde animalia, quæ magnum habẽt pulmonẽ, & valde rarũ, B multum moranť ſub aqua: quæ paruum, parum moranť: hæc.n. frequẽter inſpirãt, & expirant, alia vero rarius. Habet aũt pulmo magnã quandã cannã, quę ſuperius terminať ad epiglottidẽ, per quã attrahitur aer: quæ quidẽ canna ramificať, & diſpergitur per multã ſubſtantiã pulmonis. Et iterum ex oppoſita eius parte eſt canna, quæ ſubintrat cor deſcendẽdo. Non aũt moueť pulmo per ſe, & ſuo ꝓprio motu, ſed potius motu dilatationis in inſpiratione, & conſtrictionis in reſpiratione: qui quidem motus à corde*ſunt, qm̃ in ſui cõpoſitione pulmo nõ habet neruũ, à quo eſt motus cõis membro animalis. Exterius autẽ inuoluiť quadã pellicula, quę fit ex neruo dilatato circa ipſum: & ex iſta pellicula totum ſenſum habet in ſe. Et eſt pulmo in illa cõparatione ad alia ambulantia, in qua ſunt brãchię piſcium ad ipſos piſces. Habet autẽ pulmo quinque diſtinctiones, pelliculas, ſ. tres ex vna ſua parte, & duas ex altera: duas maiores, & tres minores: vt ſi forte lædať in vna vel duabus ſuis partibus, ſalueť in alijs: qm̃ ſi eſſet cõtinuatio ĩ ſua parte, læſio vnius partis per cõtinuationẽ totale mẽbrum læderet. Habet aũt pulmo diſtinctiones duas maximas, & quinq; ſubdiſtinctiones paruas, quas pelliculas nuncupamus, vt ſi forte vna earũ lædať, & impediatur à ſuo effectu, & actione, altera ſuppleat, neq; ceſſet ab officio ſuo. Tres autẽ illarum pelliculārum magis vergunt verſus dextram: quarum vna non mouetur ſicut C cæteræ, ſed tãtum ad hoc eſt, vt per eam trãſeat vena cõcaua, quæ ab hepate dirigitur ad ipſum cor: & illa vena eſt quaſi lectus in quo iacet. Duæ vero pelliculæ magis vergunt verſus ſiniſtrũ: cuius dictionis hæc eſt ratio, quia tres pelliculæ à dextris ſunt, vt vna illarum ſit uicinior uenæ concauæ, quam veſtit: alia ratio eſt, vt exeunte ex æquo duo panniculi ex parte cordis, cum ipſo corde teneãt ſiniſtrã partẽ pectoris. Et tres pelliculæ ex parte hepatis tenebunt dextram partem pectoris ex æquo, ne aliqua pars pectoris relinquatur vacua magis quã alia. Tibia autẽ pulmonis, inſtar ſtipitis habẽtis multas radices ramificatur ſecundũ ſubſtãtiã pulmonis: ꝙ quidem rami per totum pulmonẽ diffunduntur ita, ꝙ eorum capita ſiue orificia extrĩſece ſunt aperta, neq; aliquo tpe clauduntur, ſed ſugunt cõtinue, & attrahunt ſuperfluitates pectoralium, deſcẽdẽtes à capite ad loca inferiora pectoris. Neq; ſolũ per illos ramos cãnæ pulmonis attrahunť ſuperfluitates cordis, ſed etiã ſuperfluitates à capite deſcendẽtes. Eſt autẽ pellicula quędã diuidens ſuos thoraces à ſe inuicẽ, nãſiens per maiorẽ diuiſionẽ pulmonis, quaſi diſtinguẽs eum in duas medietates, alligatas cũ ſpinis dorſi poſterius, anterius vero pectori. Cuius cauſa finalis prohibet, ne tranſeat aliquod læſiuum ab vno thorace ad alium, ſi lędať, vel patiatur prius, quã alius. Canna autẽ pulmonis ſuperius cõponitur ex anulis quibuſdã perfectis, inferius autem ex annu D lis imperfectis: quanto.n. magis aſcendit canna, tanto perfectiores ſunt circuli, ita ꝙ in aſcenſu decreſcunt, donec perueniãt ad perfectionẽ. Gibboſitas autẽ ipſorum anulorum vergit exteri⁹, & efficit gutturis tumorẽ: verſus aũt interiorẽ partem ubi deficiunt circuli, eſt quædã pellicula fortis, & ſpiſſa, quæ ſupplet officium circulorum. Qñ autẽ cibus recipitur in gulam, illa pellicula cedit ipſi, & reflectitur interius hora deglutitionis, ne impediat illam, ſicut impediret, ſi eſſet chartilago interius, ſicut exterius. Superioris autẽ partis illius cãnæ, & exterioris illius, duplex eſt iuuamentum: vnum, vt inſpiratio, & expiratio fiat per ipſum: aliud, ut ſit primum inſtrumẽtum formationis uocis, & ita fiat inſtrumẽtũ uirtutis uoluntarię mobilis. Et eſt ſimile de pellicula cooperiente cerebrum, cuius duplex eſt iuuamẽtum: unum, ut cõiungat uenas, & neruos, & arterias exeuntes à cerebro: aliud ut regat, & inuoluat cerebrum, ne lædať, & diſſipeť, cum ſit teneræ ſubſtãtiæ. Expirať ergo ſuperfluitas aerea, quæ perueniẽs ad guttur, format uocẽ. Natura ergo format ſibi ſuperfluitates, & adaptat ad quædã ſua iuuamenta, ſ. ſquamas in piſcibus, & pilos in corpore. Cõponitur autẽ guttur ex tribus fruſtulis ad formandã uocẽ ſecundum plures ſuas differentias, ſ. gracilẽ, & craſſam, & ita de alijs: qm̃ ad diuerſos motus, & cõtrarios alicuius mẽbri, neceſſaria ſunt plura fruſtula alicuius membri: ſicut patet in digitis, qui ad uarios motus aptanť: quorum primum fruſtulum eſt quædam chartilago compoſita ad modũ aliarum cannarum

*Al. thorace.

cannarum ambarum. Ipſius circulus eſt imperſectus, ad modũ peltę, cuius gibboſitas extra ap- E
paret in gutture: eius vero deſectus eſt uerſus gulã: unde chartilago peltalis uocatẽ. Cuius quo-
dã modo ſupplet deſectũ quędã chartilago ſuppoſita iſti inferius, ſimiliter circulũ faciẽs imper
fectum: ſed cõtrario modo ſe habet peltali, q̃a eius gibboſitas interius eſt uerſus gulã, defectus
uero exterius uerſus guttur eſt. Et ita ſe habet hæc chartilago, ꝙ oritẽ ſeu collocatẽ ſuꝑ inferiorẽ
chartilaginẽ: cuius opus eſt, ne impediat deglutionẽ, qñ gula dilatatẽ uerſus ipſam. Hæc autem
chartilago cymbalaris, & coopertoria uocatẽ. Et eſt alia chartilago, quæ appellatẽ nomẽ nõ ha-
bẽs, cũ modo collocetẽ uerſus partẽ exteriorẽ, modo uerſus interiorẽ, qñ opus fuerit: q̃a eius iu-
uamentum eſt, ut qñ deglutitur cibus in gulã, interim tegat os tracheæ: & iterũ cum formetur
uox in gutture, interim tegat os gulæ. Si aũt accidat, ꝙ loquatur deglutiens aliquid, remouetẽ id
operculum, & aperitur os tracheæ: & quando ſubintrat mica panis per tracheã, tũc natura per
fortem tuſſim conatur expellere illam. Chartilago autẽ nomen non habens, duo habet addita-
menta, hac* illa quæ ſubintrant illud cooperculum, ſiue cymbalarem chartilaginẽ, & tenẽt ip-
ſam in debito loco, & poſitione. In formatione autem uocis, quãto magis eleuatur peltalis, &
cymbalaris, tanto magis graciloſcit uox, & trachea arteria tanto magis elongatur, & arctatur:
quando uero illæ chartilagines deprimuntur, uox craſſeſcit, & trachea dilatatur intus magis. F

De anatomia Diaphragmatis.

Diaphragma eſt quædã pellicula diuidẽs regionẽ uitalium à regione nutritiuorum: uñ dici-
tur diaphragma, quaſi duo frangens. Cuius compoſitio eſt ex neruis, & ligamentis. Habet
aũt illud iuuamentum, ſ. ut ſit primum principiũ motus inſpirationis, & expirationis: motu.n.
diaphragmatis mouetẽ pulmo: pulmo aũt nõ mouetur ex ſe, uel per ſe, cũ nõ habeat neruũ in ſe.
Alligatur aũt diaphragma ſpinæ dorſi retro, & anterius pectori. Et annexũ eſt circũquaq; corpꝰ
corpori ꝑ circuitũ, per muſculos aũt habet motũ circularẽ. Cum aũt motus dilatationis in cir-
culo, à medio puncto incipiat, & terminetur in extremitatibus, & motus cõſtrictionis incipiat
ab extremitatibus, & terminetur in medio: neceſſe fuit, ut principiũ motus diaphragmatis eſſet
in medio illius. Deſcendit ergo à ſexto pari neruorũ quidã neruus directe, & perpendiculariter
per mediũ punctum ipſius diaphragmatis, præſtans & ſenſum & motum, qui poſtea ramificatẽ,
& diffunditur per totum diaphragma. Præterea ueniunt alij duo nerui à quinto, & quarto pari
neruorum ab ipſa ſpinali medulla, & ſpondylis, ferentes ꝑdicto neruo principium: qui quidẽ ut
adhæreat ueſtitur carne, ut in ſuo defectu ſubintret pelliculam illam, quæ eſt diuidẽs duos tho-
races, facientes duas diſtinctiones pectoris: & quodãmodo ueſtitur, & adhæret, donec perue- G
niat ad diaphragma. Contingit autem ꝙ diaphragma quãdoq; apoſtematur, & impeditur à ſuo
motu: & tunc iuuatur à quibuſdam muſculis lateraliter ei uenientibus, qui ſunt 84. teſtãte Ga-
leno: & etiam iuuatur à folijs narium per uehementem inſpirationem, & expirationem.

De anatomia cerebri.

ET cerebrum diuiditur in tres ſubſtãtias, in uelarẽ, medullarẽ, & uentres plenos ſpirituum,
qui ſunt principia neruorum à cerebro oriẽtium. Cerebrum autẽ eſt frigidum, & humidũ:
Frigidum uero, ne inflammetur uapore fumorum aſcendentium à ſtomacho: & ne inflãmetur
motu neruorum ſenſibilium, uel per operationes ſenſibiles, ut imaginationes, & cogitationes:
& ut temperet ſua frigiditate ſpiritus uitales calidos aſcendentes. Molle & humidum eſt, ut de
facili ſuſcipiat impreſſiones ſenſibiles: & ut poſſit eſſe nutrimẽtum neruorũ, qui à principio ſuo
molles ſunt, & gradatim, & ſucceſſiue indurãtur. Itẽ leues ſunt nerui, rari, & flexuoſi: leues, ut ſu
ſcipiant ſpiritus: rari, ut præſtent ei facilem motum, & directum, & uelocẽ: flexuoſi, ut deſeruiãt
membris ad regendum ſe faciliter uerſus quamlibet partem. Itẽ cerebrum in anteriori ſua par-
te eſt mollius, & humidius, propter neruos ſenſibiles inde oriẽtes, qui molliores habẽt eſſe, quã
nerui motiui. In poſteriori ſua parte durius eſt, propter neruos motiuos inde oriẽtes, qui durio H
res habent eſſe, q̃ nerui ſenſibiles: & propter illam partẽ, in qua eſt theſaurus memoriæ, & repo
ſitio formarum. Cerebrum autẽ ſecundum latitudinem diuiſum eſt in duas partes, ut hoc mem
brum unũ, ſit ſicut & cætera membra bina, ut ſi forte lædatur una eius pars, altera ſeruetur illæ-
ſa. Deſcendit autem poſterior pars cerebri cum ſuis uelaminibus in concauitatem ſpinæ, & ex
illa parte oriuntur nerui, ex utraq; parte lateraliter, atq; ad ambas partes corporis uicinę tẽdũt.

De anatomia neruorum à ſpinali medulla orientium.

A Spinali medulla xxx. paria neruorum oriuntẽ, & unus neruus, qui caret pari. Quorũ vij. à
ſpondylis colli oriuntur. Alia uero vij. à ſuperiorum coſtarũ ſpõdylis oriuntur, quæ in re-
ctitudine pectoris ſita ſunt. Alia uero quinque, q̃ ſunt poſt ipſa, ab inferioribus coſtarũ ſpõdylis
naſcuntur. Oriuntur & alia quinq; à quinq; ſpõdilis renum. Ab oſſe uero, qđ renibꝰ ſupponitur
oriuntur alia tria. Poſt quæ alia tria ab oſſe caudę naſcuntur. A caudę autem ſummitate neruus
carẽs pari oritur. Primi paris egreſſio eſt à duobꝰ ſpõdyli primi foraminibus, quod in capitis ſo
lum muſculos ſpargitur: & eſt paruum, & minutum, quoniam melius uidetur, cum locus, à quo
egreditur ſit anguſtus. Par ſecundum à foramine, qđ eſt inter primum ſpõdylum, & ſecundum,
oritur, cuius maior pars tranſuerſa ad cutẽ capitis aſcẽdit, dãs ei motum. Et quod primum mi-

nus facit

A nus facit ꝑ ꝑ suã paruitatem, consequẽs ipsum complete emẽdat: musculoq; colli, & maxillarũ
coniungitur, dans ei motũ. Par tertiũ exiens à foramine inter secũdũ, & tertiũ spõdylũ, statim
in duo diuiditur ex vtraq; parte: quarum vna musculis qui maxillas mouent trãsmittitur, & est
qñ musculis miscet̃ tẽporum, & cum musculis aurium in bestijs, & qñq; in hominibus: alia vero
pars ipsius per musculos dispergit̃, ꝙ inter vtrasq; locant̃ scapulas. Par vero quartũ inter tertiũ
& quartũ spondylum exoritur, & partitur in duo sicut præcedens, sed pars ipsius ascendens est
parua. Et quidam dixerunt iam, ꝙ ab ea penetrant rami sicut araneæ tela extensa super venam,
donec ad diaphragma perueniat, separãs super duo latera diaphragmatis, & pectus in duo me-
dia partiẽdo incedẽs: sed eius pars minor ad superiora reflectit̃, & in fundo musculorũ profun-
dat̃, donec ad suprema vadat. & musculis mãdat ramos, qui inter caput & collũ sunt cões: & di
xerunt quidã, ꝙ ab eo ad dorsum descendit ramus. Quintũ vero par inter quartum, & quintum
egressum, in tres diuiditur partes: & est vnus ramus, & est minor pars. peruenięs ad musculos, q
caput anterius peruertunt, & ad alios musculos qui capiti sunt cões & collo: & alter ramus ad
musculos scapularũ dirigit̃, & miscetur, & ad medium penetrat diaphragmatis. Par vero sextũ,
septimũ, & octauũ, ab alijs secundũ ordinẽ egreditur foraminibus: sed octaui egressio est à fora
mine cõi inter finẽ spõdylorũ colli, & primum spondylum dorsi. Et eorum rami vehemẽti mi-
scent̃ mistura: secũdũ plurimũ eius ad scapulæ peruenit superficiẽ: & pars eius maior, quę est ex
B quarto, & minori parte, q̃ est ex tertio, peruenit ad diaphragma: & plurimũ septimũ peruenit in
adiutoriũ: licet sint quidã qui ex ipsis ramis ad musculos capitis, & colli, & dorsi cũ ramis quĩti
associati vadãt ad diaphragma: sed tñ ille, qui est ex quinto, ad partẽ manus tendit, & non trã-
sit scapulã. Sexti vero paris quidã ad musculos scapularũ dirigunt̃, & alij mouẽt adiutoriũ, alij
vero à superioribus partibus dant sensum adiutorio, alij mouent brachiũ, alij per cutẽ adiuto-
rij. Septimi vero paris quidam mandant̃ musculis qui sunt in adiutorio, qui spargũtur dãtes eis
sensum. Octaui vero paris partes quædã per cutẽ hanc quidẽ partiunt̃, dantes ei sensum, alij ve
ro ad musculos brachij tendunt motũ manibus præstantes. Primũ autem par ex paribus mem-
brorũ pectoris, egreditur inter primũ, & secũdũ spondylũ pectoris, quod in duas diuiditur par
tes: quæ autẽ maior est, in omnibus musculis spargitur costarũ, & in musculis dorsi super pri-
mas costas extensum procedit, & octauo neruorũ colli obuiat, & similiter ad manus protẽdit̃,
donec ad digitos, & palmã perueniat, & manum, & segregatur per eã, dans ei motũ, vel sensum.
Par vero secũdũ, à foramine egreditur, quod prædictũ sequit̃ foramẽ, cuius pars ad adiutorij tẽ
dit superficiẽ, dans ei sensum: & ipsius residuũ cũ alijs partibus, q̃ remanserũt, aggregantur, &
ad musculos scapulæ qui super eam positi sunt ascendunt, ipsius mouentes iuncturã: & ad mu-
C sculos perueniunt dorsi, qui ex istis neruis spondylorũ pectoris oriũtur. Et ramus, qui ad scapu
lam non protendit̃, ad musculos dorsi vadit, & ad musculos qui sunt inter costas primas in po-
sterioribus pectoris positas. Qui uero ex spondylis secundarũ nascunt̃ costarũ, ad musculos ve-
niunt, qui sunt inter costas, & ramos, cũ istorũ neruorũ ramis: præterea à ramis neruorũ arte-
riæ, & venæ aperte currunt, & spinalem medullã ingrediuntur per loca vnde ipsi egrediuntur.
Nerui exeũtes à duobus spondylis pectoris in hoc cõicant, ꝙ pars eorũ ad musculos dorsi per-
uenit: & pars ad musculos ventris, & ad musculos qui sunt in dorso pressi: tertia autẽ superior
cũ neruis miscet̃, qui à cerebro sunt descendentes, & non alia. Et duo paria inferiora ad partes
crurũ multos transmittũt ramos, cũ q̃bus ramus tertiæ partis, & ramus nerui primi, ossibus al-
chatim miscent̃. Sed isti duo rami coxę nõ pertrãseunt iuncturã, sed in ipsius spargunt̃ muscu-
lis, & ita eos pertranseunt incedendo ad crura. Neruorum aũt crurum, & pedũ forma, à neruis
manuũ, & pedum separat̃ in eo, ꝙ nõ iungunt̃, & inclinant submersi ad cerebrum. Non est autẽ
forma cõtinuitatis adiutorij cum scapula, sicut forma continuitatis femoris cum coxa, neq; ex-
tremitates cum origine suorum neruorum. Et isti quidẽ nerui ex parte cruris, diuersis tendunt
modis: sunt enim ex eis qui occultantur, sunt qui manifestantur, sunt qui submergũtur sub mu-
D sculis cooperti. Et quia musculi qui ex parte femoris oriuntur, neruos ad vtrosq; pedes non ha-
buerunt à posterioribus partibus, neq; ab occulto femorum, propterea ibi musculi multi, & ve
næ factæ fuerunt, vt pars neruorum, quæ est in pectine, curreret & penetraret in foramen, quod
ad testiculos descendit, donec ad musculos vadat femoris, & descendat ad musculos poplitis.
Primum autem par ex neruis sequentium spondylorum commiscetur cum neruis anteceden-
tibus, sicut diximus. Alia vero paria, & vnũ par, qđ ab extremitate orit̃ caudæ, musculis spar-
gunt̃ sphincteris, & ipsius virgæ, & musculo vesicæ, & matricis, et in pãniculis vẽtris, et in par-
tibus domesticis superioribus ossis femoris, et in musculis qui nascuntur ab ossibus alchatim.

De anatomia vena concaua.

VEna ventrem habẽs ad cor, qñ venit in rectitudinem diaphragmatis, transmittit ramos ad
ipsum nutriẽdũ: quæ postea perforat diaphragma: per cuius foramen venæ subtiles ab eis
disgregatæ pãniculo, qui pectus in duas diuidit partes, et cordis capsulæ, atq; glãdulę, q̃ à medi-
cis vocat̃ mina, continuantur, et per prædicta sparguntur membra. Postea uero quidam ma-
gnus ramus ab eis separatur, qui vni duarum cordis auricularum, dextræ scilicet, continuat̃, et
diuiditur

diuidiť in tres partes: quarũ maior dexteram cordis aurem intrat: secuda cordis superficiẽ ex- E
teriorẽ circuit: tertia vero ad inferiora ramos transmittit, & postea procedit ascendendo, & re-
torquet ad furculas, & transmittit à se ramos ad nutritionẽ oĩum partiũ vicinarum interiorũ; &
exteriorũ. Qñ autẽ ramificať ex vtraq; parte, & venit in rectitudine axillarũ, ramus quidã ma-
gnus exterius ab ea egrediť, & ad locũ qui est in alis axillæ protendiť, quæ basilica appellatur.
Sed ẽt prior, q̃ relinquiť circa furculas, q̃ est stipes huius basilicæ, in duas diuiditur partes: qua-
rũ vna ad dextrã, altera ad sinistrã tẽdit. Et iterũ vtraq; istarũ subdiuidiť: quarum una diuisio,
humero superposita ad manũ tẽdit, & vocať cephalica: Alia vero diuisio vtrinq; in duas diuidiť
partes: quarũ una per interiores partes colli ascendit, quousq; craniũ intret, & partes mẽbrorũ
cerebri, & suorũ pãniculorũ ibidẽ irrigat: & in trãsitu eius per collum vsq; ad cerebrũ diuidun-
tur ab eo rami subtiles, qui mẽbra in collo humectãt: & hęc vena gaudet cholera: Alia vero ma
nifesta ascẽdit, quousq; per faciẽ, oculos, caput, & nares diuidatur, vt omnia mẽbra nutriat: quę
ideo manifesta vocatur. A vena aũt humerali, dum per cubitum trãsit, rami quidã subtiles sepa
rãtur, à quibus ea, quę in adiutorio exterius manifesta sunt, irrigãtur. Similiter sub vena axilla-
rũ aggregãtur rami subtiles, qui rami adiutorij musculos nutriunt. Et quando humeralis vena,
& axillaris prope cubiti iuncturã veniunt, duę partes ab eis separantur, vna, s. ab axillari, alia ab F
humerali: & cõiunctim ascẽdunt quousq; ex eis vna fiat vena, quę purpurea vocatur. Alia vero
humeralis pars protẽditur secundũ diuersas adiutorij partes, & super arundine altera transit: &
vocatur funis brachij. Axillaris vero pars altera, quæ vna est ex inferioribus partibus brachij,
quæ est in pfundo, vsq; adeo protenditur, quousq; ad caput inferioris arũdinis perueniat: & fit
ex ramis suis vena vna, quę est inter medium, & auricularem, quæ saluatella appellatur. Pars au
tẽ quæ ad corporis inferiora descendit, super spõdylos costarũ transit, descendendoq; inferius
porrigitur: à qua egrediũtur rami, qui vadunt ad renũ fascias, & suorum panniculorũ, & ad mẽ
bra quæ ex eis disponũtur, & ea nutriunt. A qua postea duo rami magni separantur, qui renum
intrãt cõcauitates: post quos reperiuntur duo alij, qui ad testiculos vadunt. Deinceps ab eodẽ
in rectitudinem cuiusq; spondyli duo alij separantur, qui ad vtraq; procedẽtes mẽbra, quę cir-
ca ipsa sunt, vel quæ sunt occulta, vt vulua, vesica, vel manifesta sicut vẽter, ilia, humectant: quæ
quando ad vltimum venerit spõdylũ, in duas separatur: quarum vna ad dextrũ pedem, & alia
ad sinistrum vadit. Et ab his segregantur partes quæ femorum musculos nutriunt: quarũ quędã
sunt occultæ, à quibus occulti nutriuntur musculi: quædam manifestæ, quæ manifestos hume-
ctãt musculos. Quæ iterũ quando peruenerit ad genu, in tres diuiditur partes: quarum una per G
molam transit, cuius rami, omnes cruris musculos nutriunt, qui interius, & exterius inueniun-
tur: alia vero ad partem cruris domesticam tendit: quæ similiter occultatur usq; adeo taliter,
donec partem super malleolum interiorem operire incipiat: & tũc ex ea, quæ saphena uocatur,
fit vena: Pars vero tertia ad partem cruris syluestrem tendit, quæ similiter occultatur, quousq;
ad malleolum veniat exteriorem, quæ dicitur ischiadica. Ab vtraq; autem istarum, quando ad
pedem perueniunt, separantur partes quæ per pedem sparguntur: quarum illæ quæ in partibus
digitorum sunt, & si ab eo reperiantur, venæ ischiadicæ sunt partes.

De anatomia venarum manus.

VEnæ aũt manus, quæ phlebotomãtur, sunt quinq;: nigra siue purpurea, basilica, funis bra-
chij, & axillaris, q̃ est ramus basilicę, & scellẽ, & cephalica, q̃ oĩbus maior est. Basilica vero
magni timoris est propterea, q arteria cadit sub ea: & neruus, & musculus ẽt sub ea cadunt. In
basilica quoq; phlebotomãda quãto plus ad brachiũ descenderis, erit sanius. Propterea sciẽdũ,
q basilica axillaris, & cephalica sup iuncturã phlebotomiæ appropriãtur, & non sub ea, neq; in
ea, vt sanguis bene saliat, & sit securitas à nocumẽtis neruorũ, & arteriarũ. Cephalica uero qđ
est ex collo supra ipsum partim, & partim sub ipso euacuat, & terminũ partis hepatis nõ pertrã
sit, neq; hypochondriorum. Basilica uero euacuat partes pectoris, & qđ est à parte ventris infe-
rius. Nigrę vero iudiciũ inter cephalicã, & basilicã medium est. Funis uero brachij similis est ce
phalicæ. Scellẽ siue saluatella quidẽ, quæ in dextra, doloribus hepatis confert: & quę in sinistra,
doloribus splenis: & q sanguis phlebotomiæ dimittatur donec p se restringitur: manus quoq;
illius qui phlebotomatur, in aqua calida ponitur, ne cito sanguis restrĩgatur. Sed arteria man⁹ q̃
phlebotomatur, est arteria q̃ inter pollicẽ, & indicẽ existit. Eius iuuamẽtũ in antiquis dolorib⁹
hepatis, & diaphragmatis est mirabile. Galenus hoc uidit somniãs, & expertus est postea. Et ex
venis pedũ, quæ phlebotomantur, una est ischiadica, & est à parte syluestri calcanei: est alia sub
ea, aut supra ipsum. Et ligatur in fascia, & inuoluitur qđ est supra ipsum ĩ summitate coxę usque
ad calcaneũ fortiter: & melius q dẽ est, ut balneetur ante. Et si ipsa fuerit occulta, aliqs suorum
phlebotometur ramorũ. qui inter minimũ, & secundũ existit. Et iuuamẽtũ phlebotomię ischia
dicæ magnũ est in dolore ischij, & podagræ, & in uarice, & elephantiasi. Et saphena, quę est uer
sus inferiorem partẽ pedis, manifestior est quàm ischiadica, quæ phlebotomatur ad euacuatio-
nem sanguinis ex membris sub hepate, & ut sanguis à superioribus ad inferiora declinet: quare
menstrua prouocat, & hæmorrhoidũ orificia aperit. Et super calcaneum retro est uena, quę est
saphenæ

A ſaphenæ ramus,& operatur quantum ipſa. Et ad ſummũ phlebotomia venarum pedum cõfert ægritudinibus,quæ fiũt ex materiebus ad caput declinãtibus,& ægritudinibus matricis:& magis debilitat,q̃ phlebotomia venarũ manus.In venis capitis q̃ phlebotomant̃, quædã ſunt quietæ,quædã pulſatiles.Quietæ ſunt vena frontis,quæ inter duo exiſtit ſupercilia: cuius phlebotomia conſeri grauitati capitis,& proprie illi quæ eſt in poſteriori parte,& grauitati oculorum,& dolori capitis.Super cornu capitis phlebotomat̃ ꝑꝑ hemicraniam,& vlcera capitis.Et duę venæ tẽporum,quæ flexuoſæ incedunt:& duæ venę,quę ſunt in angulis oculorũ lachrymalibus: nõ apparẽt multũ,niſi ꝑꝑ conſtrictionẽ ſuffocãtẽ. Et in ipſis non eſt profundandus phlebotomus,qm̃ forte fierent fiſtulę:& nõ egredit̃ ſanguis niſi paucus.Iuuamentũ phlebotomiæ harum exiſtit in dolore capitis,& hemicrania,& ophthalmia antiqua,& lachrymis,& panno,& ſcabie palpebrarũ,& nyctalopibus.Et ſunt tres venæ, quarũ locus eſt poſt locũ, vbi extremitas auris tãgit,qñ ꝑuenit ad capillos.Et vna earũ eſt magis manifeſta,q̃ phlebotomat̃ in prĩcipio aquæ, & qñ caput ſtomachi fumũ recipit:& poſt hoc cõfert vlceribus crurũ,& colli, & poſteriorũ capitis.Et ex iſtis ſunt duæ iugulares:& minuunt̃ in principio leprę,& fortis anginæ, & anguſtatione anhelitus,& in aſthmate acuto,& in raucedine vocis,& in apoſtemate pulmonis,& in ſpi-
B rãdi difficultate,quæ ex multo ſanguine fit calido,& ægritudinibus ſplenis,& laterũ.Modus ligãdi eas eſt,ꝙ oportet trahere caput ad contrariũ partis phlebotomiæ, vt vena extẽdatur ſicut chorda. Et ex eis ſunt venæ labiorũ,ſ.quatuor:ſuper vnũquodq; exiſtit par: quæ conferunt vlceribus oris,& puſtulis,& doloribus gingiuarum,& earũ apoſtematibus,& earũ laxitati, & vlceribus,& fiſtulis,& ſciſſuris,quæ ſunt in eis.Et ex eis eſt vena,quæ eſt ſub lingua: & ꝑꝑ grauitatẽ linguæ,quæ eſt ex ſanguine,minuit̃.Et ex eis eſt vena,& eſt inter mẽtũ,& labiũ inferius, q̃ phlebotomat̃ ꝑꝑ oris fœtorẽ.Et ex eis eſt vena furculæ,quę phlebotomat̃ in mordicationibus oris ſtomachi. Et ex venis,quæ phlebotomãtur in corpore,ſunt duæ venę ſupra ventrẽ,quarũ vna ſupra hepar,altera ſupra ſplenẽ:& phlebotomat̃ dextra in hydrope, & ſiniſtra in ægritudinibus ſplenis.Ex arterijs vero quæ ſunt in capite,eſt arteria temporis, quæ quãdoq; phlebotomatur,quandoq; inciditur,quandoq; extrahitur, quãdoq; aduritur : et hoc fit, vt rheumatiſmi ſubtiles conſtringant̃,qui ad oculos deſcendunt.Et duæ arteriæ,quæ ſunt poſt aures, quę phlebotomantur propter ſpecies ophthalmiæ,et principium aquę,et pannos,et nyctalopas,et antiquũ dolorẽ hepatis.In earũ tamẽ phlebotomia ſemper exiſtit timor, et tardatur conſolidatio.

De anatomia membrorum conſimilium.

C OMnis operatio ab anima procedens,vt melius in actũ procedat,in corporibus noſtris perficitur.Inſtrumentorum autem corporalium alia ſunt ſimplicia,alia compoſita. Simplicia ſunt,quarum quamcunque partem ſumpſeris,ſenſibilem communitatem habet cum corpore, et diffinitionem. Compoſita uero ſunt illa, quæ non, etc. Sed quoniam ſimplicia ſunt in compoſitis, et non conuertitur, de his prius dicendum.

De oſſibus.

INter ſimplicia primum eſt os,quod eſt ſundamentum totius corporis,et erectio,et ſuſtentamentum motus,et ſenſus.Quædam oſſa ſpecialia habent iuuamẽta.Quoddam enim propter fundamentum eſt,vt os ſpinæ,ſiue oſſa ſpondylorum.Quędam,ut ſint ſuſtantamentum ſenſus, et motus,ut ſunt oſſa pedum,et tibiarum,et crurum.Quoddam ad tuendum,vt os cranij,nimirum ad tuendum cerebrum ab extrinſeco nocumento.Quoddam ad replendum, vt os quod ſupra ſpondylum excreſcit quaſi additamentum:et hæc oſſa ſeſamina,vel ſimemia dicuntur.Huiuſmodi oſſa maxime reperiuntur piſcium,ſcilicet qui non habent medullam tranſeuntem per medium ſpondylorum:quare parum apparent huiuſmodi oſſa in eis.

De chartilagine.

D Eſt autem chartilago membrum mediocre in natura inter os,et carnẽ:eſt enim mollior oſſe, durior carne:et eſt propter hoc in animali,ut ſit diuiſiuum oſſis à carne,ne nimis durum cõiungat̃ cũ molli immediate.Propterea uero caro qñ vulnerat̃,et quaſſatur ab extrinſeco,magis lęditur ab intrinſeco oſſe propter ſui duritiẽ.Quædã tamẽ chartilagines ſpecialia habẽt iuuamẽta. Vnde quædam poſita eſt in animali,ut ſit iuuamentum extremitatum buccellarum ingrediẽtiũ vacuitates alterius oſſis,et cõcauitatum eiuſdẽ:qm̃ inter illa minor lęſio eſt,q̃ ſi durũ ſupra durum fricaretur in motu.Quædã poſita eſt in extremitate ſcapularum,et humerorum,ut in hora percuſſionis minor fiat læſio.Quædam ad defenſaculum nocumẽti extrinſecus aduenientis,vt chartilago ante os ſtomachi poſita quaſi enſis protenſa.Quædam eſt ſuſcipiẽs, et retinens muſculos à remotis partibus venientes,et dicitur chartilago epiglottalis.Quædam ut ſit ſuſpenſorium carnium inferiorum:quæ ponitur in extremitatibus coſtarum inferiorum, et perſectarũ.

De neruo.

Neruus eſt membrũ mediocre in duritia,dilatabile,et extenſibile,ſolutionẽ cõtinuitatis nõ de facili recipiẽs ſiue rupturam,ſuſtentaculum motus,et ſenſus ad vniuerſa corporis membra.

De chorda.

Chorda eſt membrum ab extremitatibus muſculi ortum habens, ad ſimilitudinem chordæ

arcus

arcus effecta. Quemadmodum enim chorda arcus incuruata incuruatur arcus, & relaxata rela E
xatur, sic musculo relaxato chorda impellitur à musculo, & relaxatur, quare membrum extenditur: musculo vero contracto contrahitur, & chorda, quare membrum incuruatur.

De ligamento.

Ligamentum est membrum insensibile, ortum habens ab extremitate ossis: insensibile per se, sensibile tamen per accidens, quoniam per musculum. Et est duplicis iuuamenti in corpore: vnum est, vt ipso medio iungatur os cum neruo: aliud est, vt cum neruo iungatur ad hoc, ut fortis sit, cum subtilis sit in eius ortu, à cerebro scilicet, vel à spinali medulla alba: & cum multiplicem suscipiat decisionem in eius processu.

De musculo, & tendone.

Musculus est membrum ex neruis, ligamentis, & carne, ligamentorum, & neruorum interstitia replens: compositum, vt ipso tracto, vel dilatato secundum suas partes, sequatur extensio, vel incuruatio membri mediante chorda. Et est musculus idem quod lacertus, quasi laceratus, idest diuisus secundum diuersas suas partes. Tendo autem non est ligamentum, vt quidam existimant, sed est idem quod chorda. *De arteria.*

Arteria est membrum ortum habens à corde, concauum existens, vt per eius concauitatem F
concurrat spiritus uitalis ad omnes partes corporis.

De vena.

Vena est membrum ortum habens ab hepate secundum Galenum: concauum existens, ut per eius concauitatem sanguis nutrimentalis transmittatur ad omnes partes corporis.

De panniculo.

Panniculus propter multam necessitatem in corpore creatus est. Quidam enim continet mēbrum in sua forma debita, & positione, ut panniculus inuoluens cerebrum: ipsum enim est molle: similiter panniculus inuoluens intestina. Quidam est diuidens nutritiua à spiritualibus, ut diaphragma. Quidam est cooperiens intrinsecam costarum superficiem. Quidam est sensificans, & tales sunt qui pulmonis, hepatis, splenis, renum habentur: unde in profunditate substantiæ eorum non sensificatur homo extrinsecus, nisi secundum duos panniculos. Præterea renes mediātę suo panniculo suspenduntur in fine dorsi.

De medulla ossium.

Medullam quidam existimant esse membrum, cum mihi dubium sit. Mollis est in substantia unctuosa, quoniam mediante eius uirtute sustentatur. G

De carne.

* Al. intrinseca. Caro est propter hoc, ut repleat * interstitia neruorum, & ligamētorū, uenarum & arteriarū.

De humore.

Et humor membrum molle, ad suscipiendum impressionem de facili.

Quænam ex spermate fiant: ac multa de corde.

EX his ergo potest elici, ꝙ membrorū simpliciū q̄dā sunt dura, ut ossa, q̄dā mollia, ut humor: quædā media inter mollitiē, & duritiē, ut media: quædā magis accedētia ad duritiē, quędā magis ad mollitiem. Itē ꝙ oīum membrorum simpliciū siue cōsimiliū causa materialis est sperma, ꝑter quā carnis, & adipis siue pīguedinis. Adipis .n. causa materialis est unctuositas sanguinis: frigiditas & humiditas efficiēs, & remotio à partibus à pricipio caloris .s. à corde, & positio eius localis .s. circa partes uētris, & renes. Carnis uero, purior pars sanguinis est causa materialis: efficiēs calor, & siccitas, uillorū à se decisione, uenarū, & arteriarū interstitia secūdū suā positionē debitā adimplēs. Itē carnis diuersæ sunt species: quædā .n. dura, ut caro cordis: quædam mollis, ut caro pulmonis: quædā mediocris, ut caro hepatis. Itē carnes differūt secūdū colorē: quædā .h. nigra, ut caro splenis: quædā alba, ut caro glādis, testiculorum: quædā albior, ut caro H
uberū: quædā purpurea, ut caro heparis: quædā rubra, ut caro cōis: quædam rubicūda, ut caro cordis: quædam flammeola, ut caro pulmonis: quædā crocea, ut caro maxillarum. De spermate autē dubitatur, utrum sit materia prædictorum, vt dictum est, propter diuersas opiniones Aristotelis, & Galeni. Secundū Aristotelē sperma uiri coagulo cōparatur: sperma autem mulieris lacti. Quare in spermate uiri est uirtus coagulationis actiue: in spermate muliebri est uirtus coagulationis passiue. Secundū Galenū utriusque sperma coaguli est materia: sed uirile fortius, muliebre debilius. Item pars spermatis trāsit ad glādulosam carnē in oscheum deposita, similis ex simili producta, ad similitudinē partis pastæ depositæ quasi fermentū alterius. Item glandularū quædam posita est in radice linguæ, humiditatis collectiua, unde hauritorium saliuæ dicitur: q̄dam in locis iuncturalibus, similiter humiditatis collectiua, ut sub axillis, & in inguinibus. Item quædam carnes sunt uillosæ: quædam carent uillis, ut caro pulmonis, hepatis, splenis, renum. Villosæ, ut mūsculi, quibus deferunē sensus, & motus per diuersa corporis membra. Membrorū aūt uillos habentiū quædam habēt uillos longitudinales, & hi sunt attractiui: quædā latitudinales, & hi sunt uilli expulsiui: quædā uero transuersales, & hi sunt retentiui. Quoddam autem mēbrū magis habet de uillis lōgitudinalibus, & latitudinalibus, ut gula: quoddā magis de trās-

uersis

A uersis,& latitudinalibus,ut stomachus:quoddam magis de latitudinalibus, q̃ de aliis,ut intestina.Item membrorum uillos habentium q̄dam habent unam tunicam tantum,ut uesica,quia huiusmodi ratione mollis substantiæ cōtentiuæ:quædā duas,ut arteriæ,stomachus,& intestina,& hoc ne fiat fissura in his,qua exiret sanguis:quoniam nimia relaxatione,ipsius exhalarent spiritus:& ad impedimentum utriusq; operationis,propter diuersas operationes descendentes à diuersis principiis diuersarum cōpositionum.Item inter omnia corporis membra septem sunt mēbra regalia,& famosa,multam sublimitatem habentia, secundum septem orbes planetarum, & eorum cōtradistincta:quæ membra sunt mineræ spirituum animæ,& intelligentiæ,scilicet cerebrum,cor,hepar,& stomachus. Reliqua minus principalia,s.renes,vesica, & testiculi. Secundū vero quosdam,quatuor sunt principalia tantum,scilicet cerebrum,cor,hepar,& testiculi. Secundum quosdam uero,tria sunt principalia,scilicet cerebrum,cor,hepar, & testiculi non, eo quòd non faciunt ad esse indiuidui,sed ad esse speciei. Secundum alios duo tantum,scilicet principiū sensus,& motus, scilicet cerebrum:principium uitæ, scilicet cor. Secundum Aristotelem vero unum tantum,scilicet principium uitæ, idest cor. Vnde uidendum est,quæ sit eius substantia, q̃ compositio,quæ complexio, quæ forma, quis situs,qualis sit eis motus. Substantia uero eius est

B caro crassa,dura,& solida,unde ratione soliditatis ponderosa. Quòd sit dura probo. Caro eius melancholiæ est generatiua. Item si cor distemperetur,reducetur ad temperantiam cum lapidibus,scilicet corallis, margaritis, hyacinthis, & similibus duram substantiam habentibus: quare nō est aliqua pars humani corporis,sub æquali proportione ad ipsum,quę ita pendeat,sicut cor. Et frigidæ complexionis de substantia,& hoc secundum Aristotelem. Secundum uero Galenū est de calida, & sicca complexione de eo, quod continet in se calorem totius corporis, scilicet materiam caloris,scilicet sanguinem, & spiritum uitalem: quod per uniuersa corporis membra exufflat:quare ratione continentiæ,& influentiæ secundum Galenum dicitur calidæ,& siccę cōplexionis.Complexionem habet cor ex diuersis substantiis,aliorum membrorum substantiis similibus,scilicet ex carne dura,vt prædictum est:& chartilagine extrinsecus in radice eius existēte,quæ non multum differt à natura ossis:& panniculis fortibus, & spissis ipsum cor inuoluentibus:nec etiam ipsum contingentibus in aliqua sua parte,præter q̃ in duobus uentriculis,& parte pineata extrinsecus:et hoc ut possit se dilatare,et constringere, secundū quòd necesse est animali. Vnde secundum diuersas partes ipsum componentes, uniuersalius assimilatur aliis mēbris, quàm aliquod aliud membrum illi:quare est principium,et uniuersalius aliis. Item formam ha-

C bet ad modum pineæ aliquantulum rotundam:talis enim forma minus est superfluitatis collecti ua læsionem præstituræ.Superius est lata,ut secundum eius latitudinem uenæ et arteriæ competenter orirentur ab eo:inferius pineata et obstructa,ut secundum illam partem thoracē aliquantulum contingentem minus læderetur ab ipso.Item intrinsecus formam habet rugosam, quando constringitur: planam,q̄n dilatatur.Item intrinsecus uentres habet tres,scilicet dextrum sinistrum,et medium.Dexter est inferior,et magis uersus hepar dispositus,attrahens ab hepate, qđ sibi necessarium est ad sui nutrimentum. Sinister est minor et superior uersus pulmonē positus, attrahens ab eo de aere,quod sibi necessarium est.Inter hos uentres est medius,meatus quidam siue fouea ab auctoribus appellata,in profundo cordis sita, in qua sanguis cum aere attracto cō miscetur,et fit ex his spiritus uitalis,quem per uniuersa corporis membra exufflat. Cordis uero positio est in medio,ut omnē corporis partem calefaciendo respiret, et ab omnibus attrahat ad sui iuuamentum: Declinans uero uersus sinistrum magis:et hoc,ut hepar ampliorem habeat locum,quoniam ualde regale est: Præterea ut uena cōcaua uiam habeat ampliorem ab hepate ad cor,sibi deferens sanguinem:Præterea ut pars sinistra proportionetur dextræ in calore: quoniā splen membrum frigidum est,idest remisse calidum, secundum medicos: hepar uero membrum

D calidum est:et ita quod minus est ex parte splenis de calore,reperitur ex parte cordis.Item prædicta duo habent additamenta,cordis duabus auriculis comparata,quasi coxæ deposita, materiam spiritus uitalis utraque recipientia,et usque ad profunditatem cordis transeuntia.Item huiusmodi additamenta in cordis constrictione sunt rugosa:in eius dilatatione,extensa: idest suis uillis latitudinalibus,et transuersis,ut fit in ipso corde attractio,et expulsio: et ita in his tanquā instrumentis fit motus cordis.Motus autem cordis principium est uirtus motiua: uirtutis autē motiuæ causa est anima:caloris autē,motus:fortitudinis uero caloris,fortis motus et frequens: cor autem fortiter et frequenter mouetur.Motus uero cordis dilatatiui causa est attractio nutrimenti cibalis,cibatur enim spiritu et sanguine attracto. Fortiter autē mouetur,ut fortiter attrahat à membris,quæ prius hora constrictionis exiccantur. Præterea fortiter mouetur et frequenter,ut recuperetur in eo,quod ferè continue calore eius consumitur.Item motus cordis constrictionis causa,est superfluitatum collectarum expulsio fortis:motus causa,est fortitudo uirtutis: frequentiæ motus causa est necessitas. Item motu constrictionis exufflatur calor à corde per totum corpus,sanguinē subtilians,cursibilem efficiens ipsum,à putrefactione defendens: p̄terea à motu spiritus subtiliatur sanguis,et cursibilis efficitur. Sunt.n.coniunctæ pulsatilis uena et uena quieta: sed quieta supposita,pulsatilis supposita, in interioribus mēbris, quia pulsatilis dignior

eſt: In exterioribus uero pulſatilis ſuppoſita, quieta ſuperpoſita, ut ſit eius defenſaculum à nocu E
mento exteriori. Itẽ cor non ſolum mouet motu dilatationis & conſtrictionis, licet uillos in ſui
conſtrictione habeat, ſed ẽt cerebrum, ſed diuerſimode: q̃m cor per ſe, cerebrum uero per acci-
dens: ideſt per exufflationem ſpiritus uitalis à corde fit dilatatio cerebri, et per occurſum eius fit
conſtrictio. Similiter inferius orificium ſtomachi dilatando & conſtringendo mouetur, horis ta
men determinatis. Similiter oris matricis in hora egreſſus fœtus, et hora ingreſſus ſpermatis, fit
dilatatio: & tempore retentionis eiuſdem, fit conſtrictio. Similiter omnes uenæ meſaraicæ quan
do fit animal audax: propter paruitatẽ eiuſdem, fit timidum. Similiter propter diuerſas qualita-
tes materiæ contentæ ſuſcipit cor in ſe diuerſiones, & nõ propter ſuam magnitudinem & parui
tatem, ut quidam exiſtimant. Itẽ tres poſuit Ariſt. rationes perſuadentes cor eſſe principium ue-
narum & arteriarum exiſtentium in corpore. Prima talis eſt: principiũ caloris eſt cor: ſed calore
fit digeſtio nutrimenti: ergo cor eſt principium digeſtionis nutrimẽti. Item, eſt principium dige
ſtionis nutrimenti: ergo & eorum in quibus fit digeſtio: ſed ſunt uenæ & arteriæ: ergo eſt princi
pium illarum: ſi principiũ uerum, ergo ultimum. Contra dicit Galenus, ꝙ caua uena uadit ad ip-
ſum, deferendo ei nutrimentum ab hepate: Ergo à ſimili cũ venæ exeant à ſtomacho ad hepar,
ſimiliter ab inteſtinis uenæ exeant ad hepar, non erit hepar principiũ uenarũ, ſicut neq; cor. Itẽ F
contra Galenum ſic. Omne quod trahit originem ab aliquo, aſſimilat̃ illi: ſed uenæ trahũt ab he-
pate: ergo aſſimilantur illi. Contra, uenæ frigidæ et ſiccæ complexionis ſun, ergo hepar: quod
falſum eſt. Item hepar componitur ex uenis et arterijs: ſed componentia præcedunt cõpoſitum
in natura, non ergo hepar eſt principium illarum. Item omnia mẽbra perforata ſunt ex uenis &
arterijs præter cor: quibus mediantibus exufflatur calor ad uniuerſa corporis membra, ſicut he
par, ſplen, renes, teſticuli, ſtomachus, pulmo, & diaphragma, ſimiliter & cerebrum: decurrunt. n.
uenæ & arteriæ à corde ad anterius cerebri, ab anteriori ad mediũ, à medio ad poſterius, & ſic
ad ſpinalem medullã, & ita ad neruos principium habẽtes à cerebro: arteriæ dico deferẽtes ſpũm
uitalem exufflantur à corde ad neruos: quare patet cerebrum eſſe perforatum: cor aũt non eſt
perforatum: ſic ergo cor eſt principium illarum. Contra, Intra totam ſubſtantiam cordis contin
git inuenire uenas & arterias: ergo eſt cor perforatũ ſicut alia membra: non ergo erit principiũ
illarum. Solutio. Tam uenæ q̃ arteriæ originẽ habent à radice cordis: & egredientes, totam ſub-
ſtantiam cordis ipſius intrinſecus perforant: unde arteriæ uenientes ad ſiniſtram auriculã ipſius
ingreſſus reciprocantur in ſubſtantiam ipſius extrinſecus, & ita perforant extrinſecus. Similiter
uenæ ad dexteram aurem uenientes, iterum reciprocantur in ſubſtantiã propriam: ſed non aliæ G
uenæ & arteriæ, trahẽtes originẽ ab alio principio præterq̃ ab ipſo. Itẽ à forma. Sicut ab anima,
ſimplici in eſſentia, tanq̃ puncto exiſtenti, effunduntur omnes uirtutes ad uniuerſas partes cor-
poris, ut aĩa in ſuis operationibus perficiatur: ſic à cono cordis & radice et puncto porriguntur
uenæ et arteriæ ad ſuum circulũ, et ſic ad totum: in quibus defertur calor, qui exufflatur ad totũ
corpus: ſicq; anima eſt principium uirtutum: ergo à ſimili, cor eſt principium uenarũ & arteria-
rum: quod cõcedimus. Item dictum eſt Ariſtotelis. Omne quod habet ortum ab alio, aſſimilatur
illi à quo oritur: quare uenæ non habent ortum ab hepate. Contra hoc autem: ergo corallus, qui
eſt arbor duriſſima, non habet ortũ à luto, & re molli in fundo maris exiſtente. Solutio. Ariſtote-
les intelligit, quod dixit, quantum ad manentem materiam: appoſitio autem eſt ſecundum mate
riam tranſeuntem. Item dicit Ariſtoteles, ꝙ ſupra cor eſt reſolutio uitæ. Item ſupra cõmunionẽ
animalis ad plantas nõ percepit alias præter ſenſum & motum. Sed ſecundũ Galenum cerebrũ
eſt principium ſenſus & motus, hepar principium digeſtionis. Sed cor aut eſt principium uniuer
ſale, aut non: ſi primum, ergo ab eo ſunt ſenſus et motus, ſimiliter et digeſtio à principio: ſi non,
contra, aliquam habet uirtutem aliã à qua fit ſenſus et motus, et aliã ab illa, qua fit digeſtio: illa
uirtus quid erit, ſi uirtus ſit? quare fit pulſus? Cum cor ſit principium uniuerſale ad omnia mem- H
bra, erit et eius uirtus uniuerſalis: et ita pulſus fieret in omni membro: qđ falſum eſt, præterq̃ in
arteria ſolum. Item in corde fundantur omnes uirtutes morales: quod patet per hoc, ꝙ ad cõple
xionem cordis uariatam ſequitur uariatio uirtutũ moralium: morales enim uirtutes ſunt diſpo
ſitiones animalis interiores, uirtus autem motiua et ſenſibilis exteriores: ergo cor erit principiũ
illarum. Itẽ uirtus motiua et ſenſibilis fundat̃ in corde: ergo et uirtus uegetabilis: ergo ut prius,
cor erit principium uegetationis. Item, propter duas rationes poſuit Galenus hepar eſſe princi-
pium. Vna talis: In hepate primo reperitur ſanguis, et in eo fit digeſtio: ergo ipſum eſt princi-
pium digeſtionis. Et alia talis: In qualibet digeſtione expelluntur ſuperfluitates ad ſua propria
receptacula, ſicut ad ueſicam fellis cholera, ad ſplenem melancholia, ad ueſicam urina: ſed hu-
iuſmodi receptacula circunſtant hepar, et non cor: ergo hepar eſt principium digeſtionis, et im-
mediatum, ut à quo: et cor eſt principium mediatum, et proximum et immediatum eſt hepar.
Et ita patet diuerſitas inter Galenum et Ariſtotelem.

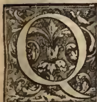
GALENO ASCRIPTVS LIBER DE ANATOMIA OCVLORVM

Nicolao Rhegio Calabro interprete

CENSVRA

Liber ex Galeno sed non admodum diligenter excerptus.

De Libri huius intentione & vtilitate.

B

Via oportet secundum amorem scientię,& utilitatem artis eos,qui co
nantur passiones,quæ circa oculos cōsistunt,curare, scire naturam &
positionem oculorum,qui in integritate & sanitate sunt (nā & uetus
ait magister,naturam corporis esse principium eius, quod opus est ad
medicationem/ideo necessarium putauimus existere pauca de oculis
ante usum & initiationem operationum dicere;vt in dispositionibus,
quæ in oculis cōsistunt,uel à positione,uel à periptosi aliqua, & in do
loribus qui sequuntur,& cōsensorijs passionibus(sicut licet uidere in
pūctione facta in cornea tunica, & cū ea uidelicet in secūda et tertia,
nam magna ex parte in sequenti die sequitur alteratio/possimus,eā q̄
scđm naturā scientes,cognoscere statim causam,et ita conuenientē et cōgruam curā adhibere.

De tunicis & humoribus oculorum.

COnsistit igiť oculus ex tunicis quidē quatuor,humoribus uero tribus,et musculis sex scđm
alterutrum oculum qui motus actum efficiunt , et alijs duobus qui cōprehendunt radicem
C nerui optici,et tunicæ quæ dř circūocularis:quæ à natura creata substernitur toti oculo,circum
tangens,et circuninduens os,ut oculus nō applicetř uacuitatibus ossium nudis. Accedit igiť illa
circūocularis à crassa meninge:pertransiens.n.ipsa suturas, et pericraniam,quā & circūossalem
uocamus,ex eis peruenit ad frontem per spatia oculorum, et eorū quæ sunt circa oculū: et usq;
ad iridis quidē circulū,unde cornea incipit subtiliari,peruenit:prorsum aūt non procedens, sed
è conuerso rediens,residuā induitionem operať corpori.Hanc igiť tunicam dicimus oculo here
rocraniacam passionem operari:ac ēt chemoses,quæ fiunt,illa suscipit . Videmus.n.in huius di-
spositionibus,circū scripta scđm circulū iridis, reliquas partes phlegmone laborare, & in eleua-
tione existere.Et quidē illi,qui de hac parte medicatiuæ diligentius tractauerunt,ita notificaue
runt,chemosin,quæ est qñ album oculi tumefactū superat circulum iridis,et ut nigrū oculi con-
cauum uideať:quo significať nobis,q̧ in circūoculari habuit cōsistentiā et nō in cornea . Sequiť
aūt semper ut et circulus iridis similis eleuationi et æqualis fiat . Sed tñ non est possibile corneā
p̄ se talē sustinere dispōnem,ceu chartilaginosam existentē et densam,sed totā eius circūferen-
tiā,præterq̄ si aliqñ toto oculo à basi eius moto disponať similiter toti corneæ. Manifeste aūt et
pterygia,quæ consistunt circa oculos,ostendunt istius naturā. Aucta.n.et modo quodā in dupli
D cata hac tunica efficitur pterigium, ita q̧ aliqñ eius augmento procedente, et comprehendente
partes corneæ,cooperiať non solum iris ipsa,sed et pupilla:et sic aliqñ comprehensa tota pupil-
la,non solum inuisibilitas sequať,sed et deformitas,et improperium,pulchritudine oculi cooper
ta à pterygio, et non apparente . Et de circumossali quidem tunica,unde habeat principium,et
quomodo perueniat ad oculos,moderate dictum sit.De reliquis uero particulis consequenter di
camus.A basi cerebri pori duo oriunť,ab una radice habentes et ipsi principium,subtiliata me-
ninge,quæ cerebrum comprehendit.In modum autem literæ lambda græce diuisi perueniūt ad
concauitates oculorum,portantes per foramina,quę in eis sunt,spiritum uisiuū.Vterq; uero ip-
sorum procedens,et figuratus angustationi ossis,cōtexit tunicas,adimplens concauitatem,quæ
est in eis:simul.n.atq; in poris incipit finem habere,incipit cornea ampliari,et inflata perficit p̄-
dictam tunicā.Ista igiť tunica ab angustia quidem pori,unde ipsa habet principium, usq; ad cir
culū iridis similis est,et sibi ipsi p totū chartilaginosa existens,et crassa.Inde aūt,ingeniāte natu
ra ut possit spūs uisiuus p̄cedere,et obiectum cōprehendere,subtiliatur, et crassitiem permutās
sit neruosa magis:et ita cornu similis cum fiat, p̄bet luciditatem spūi , qui uenit à parte interna.
Fides aūt eius subtilitatis,est cicatrix,quæ cōsistit in oculis.Si.n.qñ post ulcus illius loci fiat cica
trix, crassa accipiēte tunica naturalem crassitiem,quā et extra circulū iridis habebat, in colore

quidem talis apparet, qualis erat & ante iridem: operationẽ uero uisus, q̃ desuper ueniebat impediens offuscat, non adhuc potente uisiuo spiritu pertransire, sicut quãdo naturaliter se habebat oculus. Secunda uero tunica à poro optico habet explantationem: proueniens autẽ & ipsa scd'm propinquã positionem primæ tunicæ usq; ad iridem, colorem suum ostẽdit per corneam: deinde circa medium oculorũ ueniens finem, accipit ex foramine derelicto, quod nominant pupillam: in qua & tui uisus simulachrum uides: per quod spiritus pertingint ad id, quod extra est: & huius gratia foraminalis uocata est. Secũdum intrinsecam uero partem cyanea est: gaudet. n. hoc colore uisiuus spiritus. Neque enim nigram ipsam omnifariam fecit, ne tenebraretur uisiuus spiritus: neque albam, ne dispersus fatigaretur quando aspicit: sed ut resumptio & reintegratio ei fieret, sic facta est. cum hoc autẽ colore adhuc & hispida consistit tunica uuea: unde & uniformis uocata est consimiliter acinis uuæ. Habet autem & uasorum multum in forma retis, unde & retiformis uocatur: quia est sicut & retiformis meninx, quæ est ex multis uasis complexa in modum retis, ut spiritus qui fertur desuper inhabitet: non quia præbeat reliquis particulis de uisu, sed partiatur in toto oculo: & ut sustentatio fiat crystalloidi sedes. Tertia uero tunica & ipsa à poro procedens, & perueniens secundum propinquam positionem usque ad circulum, applicatur ad secundum uas palpebralium explantationũ, ad ipsam à cornea in circuitu explantatarum: deinde inde reuertens, similiter reti super attracto, unde & retina uocatur: sua enim peluicula amplectitur uitriformem humorem: qui humor efficit molem oculi, premens p̃ suam repletionem, & cõuexum faciens oculum apud extrinsecam partem. Vnde & his à quibus euacuatur ab aliqua plaga, concidit & residet inferius, tanquàm humore, qui figuram eius custodiebat, effuso & exciso: subtilis enim est ualde tunica assimilans, & proinde araneiformis uocata est. De quarta uero tunica quæstio non parua facta est à medicis. Quidam enim aiunt esse tunicam, & continere humorem crystalloidem, qui effunditur in peluiculam tertiæ tunicæ, ueniens quidem aduersus uitriformem, substentata autem à tunicis, quæ sunt extrorsum. Et sicut circum ocularis perueniebat ad oculum usque ad iridem, ita & araneiformis usque ad medietatem perueniens non comprehendit totum, ne impediat uisum. Alij autem tunicam ipsam quidem esse aiunt: neque enim explantationem habere à poro, sed supernatare: membranam autem esse crystalloidis humoris in hominibus, raro autem aliquando in aliquibus animalibus, sicut in leonibus. Est autem & tertius humor aqueus, qui, sicut dicit Asclepiades, replet intermedium spatium humoris uitrei & tertiæ tunicæ, materiam præbens ad uidendum. Vt autem dicunt quidam, in medio primæ & secundæ tunicæ est, & simulachra, quæ apparent, facit uideri: & hic humor coagulatur in suffusionibus.

De Musculis Oculorum & Palpebrarum.

MVsculi in oculi sunt sex secundum utrunq; oculorum, habentes substratam pinguedinem quibus actus commotionis spiritus commissus est, perficientis motus eius per ipsos. Facti sunt autem ut facile circunducantur oculi, quando uolumus huc & illuc* mouere. Et duos quidem aiunt musculos habere superiorem palpebram et inferiorem: quarum superior fortioribus indiguit, ut quocunque uoluerit nuete oculus, contrahatur, et ad se attrahat. Vnum autem secũdum utrunque angulum. vt per eos flexiones oculorũm efficiantur: quorum rursus ille, qui est extra et apud paruum angulum, maior et fortior est, propter prædictam causam ingeminatus et ipse. Secundum alios ueto, octo dicuntur esse musculi oculi, utrique parti duos distribuentes. Est autem et illorum fidem considerare ex his. Si enim aliquando aliquis eorum patiatur offensam siue à generatione, siue à periptosi, strabismi causa fit, uel spasmi. Et à genetatione quidem fortassis paralysis offendet oculum, augmentum suscipiendo, ut habeat spatium oculus declinandi ad alteram partem: quo modo efficiuntur strabismi, oppositis quidem musculis, trahentibus ad se oculum secundum naturam: eis uero, qui patiuntur, assentientibus tractioni illorum: et strabismus quidem ita fiet à generatione. Ex periptosi autem, adueniente aliqua causa, quæ musculo plagam infligat, et spasmi et tractus apud eum causa fiat. Ac etiam musculorum, qui secundum oculum, aliquis percussus, offendet oculum uel secundum lagophthalmum, uel secundum relaxationem. Si enim aliquis inexperte et inartificialiter hydatidem auferens fecerit appunctionem phlebotomi ultra medicinalem coniecturam, et percusserit musculum, siquidem à phlegmone spasmatice disponatur, passionis lagophthalmæ efficietur causa. Si uero relaxatio fiat, relaxabit palpebram, ut neque conante patiente eleuare musculus palpebram possit, aut aliquo modo oculos aperire, sed grauata palpebra propter relaxationem feretur semper deorsum. Quocirca oportet in chirurgijs huius pinguedinis, maxime quidem caute, et cum aduertentia, facere intromissionẽ phlebotomi. Maxime autem in medio palpebræ oportet incisionem facere apud uentres musculorum. non enim ita uentres q̃n uulnerantur anxiantur, sicut neruorum exortus, cauendo ab apostematibus, quæ accidunt, ut uituperia circa curam effugiens quis, fortiatur finem uenerabilẽ. Hæc igitur de humoribus, et tunicis, et periophthalmio seu circumoculari, ac etiam musculis, secundum nostram possibilitatem, quæ non erant in memoria audientiũ, ad nostram utilitatem, et amationem boni designauimus.

*Al. nuere.

GALENO

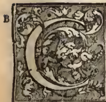

GALENO ASCRIPTVS LIBER
DE COMPAGINE MEMBRORVM
SIVE DE NATVRA HVMANA

CENSVRA

Aliqua & hic uera, aliqua deridenda, uidetur continere.

De Cerebro.

Erebrum natura quidē frigidū et humidum eſt, & ideo, ut facillime ad
B ſuſceptionē diuerſorū cōuertat, & ut mēbris mouēdis habilitatē præ
ſtet: & ut calido & ſicco ſpiritui ad caput exhalati tēperiē inferat. Cu
ius meninx ſrigida eſt, & ſicca, & denſa: & intra quā ſunt diuiſiones
tres: prima dicit phātaſia, ſcd'a rationalis, tertia memorialis. Inter phā
taſiā, & rationalē eſt pannus quidā ſrigidus & ſiccus, denſior, eo q̃ di
uidit inter memorialem & rationalē, habens in ſe modicū tenuiſſimæ
carnis. Ex memoriali uero ꝓcedunt duo canales tenues, & humidi,
ut ſpinalis medulla, qui penetrant ꝑ totam compaginem, & ueniunt
uſq; ad phantaſiæ cellulam, per quos poſſit phantaſticus ſpiritus, & ra
tionalis commendari memoriæ, & iterum memorialis duci ad rationem & phantaſiam.

Qualiter fiat Auditus.

Vnicuiq; auri ſupponit unum os frigidum & ſiccum, & ſine ſpiritu quidem, inferius adhærēs
illi tenui panno, qui diuidit inter phantaſiam & rationem: quibus ſunt ſingula foramina in obli
quo facta, habentia tenue initium ab ipſo panno: quæ intrinſecus habent indumentum tenuiſſi-
mum, frigidum tamen & ſiccum, ꝑ quod dicit aīalis ſpiritus ab ipſo iuteriori panno, p̄ſtans au-
C ribus uirtutem audiendi. Et eſt audibilis qualitas calida & humida, ut qualiſcunq; ſonus ꝑ aera
inſertur auri, atq; ab humiditate ſuſcipit, à calore attrahat ad cerebrum, ut ſciatur qualis ſit. Sic-
citas uero oſſium ad hoc eſt, ut ſonitus in eis æque obſeruetur ſecundum exteriorem euentum.

Qualiter viſus oculis adueniat.

Oculorum autem tres ſunt humores interiores frigidi et humidi: primus eſt ut aqua coagula-
ta lucidiſſima, in qua uirtus uiſibilis eſt: ſecundus eſt ut tenue oui album: tertius ut uitrum, modi
cum habens citrini coloris ab ipſa. Sunt autem ſeptem tunicæ, quarum nomina ad pręſens tace
mus. Dicēdum autem eſt, quo modo uiſibilis qualitas adueniat oculis, & unde. Ab ipſo ſ. tenuiſ-
ſimo panno, qui diuidit inter phantaſiam & rationem, ꝓcedunt duo tenuiſſimi canales frigidi
et ſicci, per quos fert ſpiritus ab eodem panno ad humiditates oculorum calidus et ſiccus et te-
nuis: qui penetrans omnes compagines oculorum p̄ſtat eis uiſibilem qualitatem: quæ † progre- † Al. progredit longius propè albulæ amplum.
diens longius prope album ampliatur: ‡ unde quæ prope ſunt, largius uidentur, quæ uero longe
tenuius: quæ ſtatim quando egreditur, ſi ſint uiſibiles res, rurſus reuertitur ad eoſdem oculos, et
præſcriptis humiditatibus imprimit cognitam in ſe rei ſimilitudinem: unde producit cerebro,
et à cerebro cordi præſtatur notitia. Eſt autem uiſibilis qualitas calida et ſicca: calida, ut ꝑ eam
D aperiat et exeat: ſicca uero, ut per eam ad præſcripta loca proprios habeat reditus.

Qualiter Odoratus naribus adueniat.

Naribus uirtus odorabilis præſtat: quarū poſitio ſe habet ita. Superius oſſeæ ſunt et foratæ, in
trinſecus inuolutæ tenuibus tunicis, frigidis tñ et ſiccis: quæ principium à phantaſtico pāno ha-
bentes, ferunt ab eodem ſpiritum odorabilem, qualitatem naribus p̄ſtantem. Inferius autem ab
oſſe, chartilaginoſę et mobiles ſunt, quarū natura frigida eſt et ſicca: frigida eſt, ut p̄dictā uirtutē
intus obſeruent: ſicca, ut aereum odorem naribus applicatum intus attrahāt, et cerebro ad di-
ſcretionē miniſtrent. Sunt et alia duo foramina intra chartilaginoſas concauitates ſita, principiū
à palato, et finē infra ipſas nares habentia: q̄bus duæ uirtutes ſunt, ſ. attractiua, et redditiua: qua
rum unā attractiuā a ſuperioribus hēt partibus, et ideo qñ attrahunt, nares deponūt: alterā ue-
ro ut redditiuā, ab interioribus palato adhærentibus, et ideo qñ reddunt, quaſi replendo eleuāt.

Quibus partibus guſtabilem qualitatem præſtent.

In toto autem ore præſtatur guſtabilis qualitas, gingiuis, palato, capiti gurgulionis et linguæ,
ſed magis omnibus linguæ, quoniam tenuiſſimæ carnis et ſpongioſæ eſt, habens tenuiſſimum
intra ſe humorem, qui ſaporatis rebus intra os poſitis ſe admiſcens, eodē ad ſe tracto, infert ſibi
uarios ſapores. Intra quos ſpecies ſunt nouem, ſ. dulce, amarum, acre, ſalſum, conditum, acidum,

comprimens lingnam,formicans,& fine sapore:quorum alios amicabiliter suscipit,scilicet dulce,& cõditum,& sine sapore:alios uero inuoluntarie. Gustabilis qualitas frigida,& humida est, frigida,ut obtineat,humida,ut saporum*humiditatem excipiat. E

*Al. diuersitatẽ.

Quod qualitas Tactibilis toti corpori prestetur.

Tactibilis uirtus toti attribuitur corpori,sed maxime manibus: magnis autẽ harum interioribus partibus,co ꝙ singulariter nerui lati & tenues spiritum tactibilẽ à cerebro ferentes,per medias plantas usq; ad digitos transeunt: ibiq; naturaliter manẽtes,ea loca sensibiliora cæteris reddunt. Natura uero tactibilis uirtutis penè æqua est, media scilicet inter calidum & frigidũ & siccum & humidum: unde calidum & frigidum, durum & molle,asperum & lene,& cætera æqualiter sentit.Operationes autẽ cerebrum alias accidentales habet,alias naturales:accidentales uero amittit quãdo ab aliquo uicino membro uicissim patitur: ut in epilepsia,sensus & intellectus & memoria perduntur: illud uero humidum:quod per spinæ medullam dorso,& cæteris membris,& per uiam consimilem linguæ naturaliter ab eodem conceditur cerebro, inter ipsas omnes angustias præstare non cessat, & non amittit humiditatem.

Qualitas Vuula, & Organorum Respirationis.

Vuula propterea palato suspensa est, ut tenuiter consimilem linguæ humiditatẽ tribuat, eáq; F
flexibilem præstet,ut cibum ori applicitum dentibus ad molendum subdat:œsophago ad ingluttiendũ cõcedat,etenim aliter inglutire non posset. Canales ad interiora ferẽtes duo sunt,unus pneumaticus,quem Latini spiritualem dicunt: alter œsophagus,cui nomen Latini gulam attribuunt:spiritualis autem ipse gulæ superponitur.Quorum capita quadam tenuissima chartilagine nectuntur,ut aperto ore,qñ aliquid gulę infertur,ex ipsa chartilagine spiritualis porus cõstrictus quicquam ex eo suscipere non permittatur: quando uero os clauditur,eadem chartilagine œsophago constricto, spiritualis porus ad inspirandum aptus, aut apertus reddatur. Eius constitutio non arteria uel uena continuatur, sed partibus quidem quibusdam lacertosis,& tenuibus unitis carnibus,constituitur:quod ita factum ad hoc asseritur,ut qñ pulmo dextra læuaque sequestratur ad suscipiendum aerem exteriorem,ualeat ad superiora ascendere:quando uero ad expellẽdas superfluitates innati spiritus cõstringitur,facillimo motu ad inferiora descẽdat.Eius inferior pars pulmoni affigitur:quæ diuiditur in duos canales, quorum unus per dextram pennam pulmonis,alter per sinistrã deriuatur: quorum dexter dextræ auri cordis,sinister uero sinistræ suppositus adhæret: qui superius suscipientes frigidum & humidum aerem aliquantulũ ex coquunt,& excoctum auribus cordis ministrant: ibiq; paulisper detẽtus iterum excoquitur:& G
sic interiori cellulæ cordis ad temperiem,& extra &*citra cor intra marsupium, quo circundatᷓ, ad euentationem faciendam præstatur.

*Al. circa.

Qualitas Cordis.

Cor uero in summo crassum est,& in fine acutum.Est autem spiritualium membrorum principalissimum:& naturalis caloris fundamẽtum:et omnibus membris corporis calidius: quia inde calor naturalis ad omnia membra uiuificanda procedit, calidum enim est siccum. De cuius interiori parte ꝓcedit arteria,quæ in simo hepatis cõiungitur, per quam attrahat sibi nutribilẽ sanguinem. Et ab exteriore alia procedit,quæ in duos diuisa canales,per unum nutribilem sanguinem et spiritum cerebro præstat:per alium uero in multis subdiuisa canalibus,naturalem calorem simul cum sanguine per totum corpus ad ministerium naturale infundit.Marsupium quo ipsum cor tegiᷓ,duabus existit et constat membranis,una interiore, et altera exteriore,*manente tenui carne qua*nutriuntur:Et propterea ita à natura factum asseritur,ut sit obstaculũ contra ea,quæ exterius cordi nocere pñt:et obseruet frigidum et humidum aerem:qui cordi ad temperiem faciendam tribuitur,ut superius admonitum aut commendatum est: cuius natura similitudinem dat,aut fert epiglottidis membranæ,quæ diuidit spiritualia membra, idest pulmonem H
et cor in superiori cella manentia à nutribilibus membris in inferiori degentibus: Et de eorum natura in sequenti tractabo.

*Al. mediante.
*Al. nectuntur.

De Oesophago.

Oesophagus,per quem cibus et potus stomacho attribuitur,frigidus,et siccus est.Et ex altera parte pneumatico canali supponitur uelatus:ex alia uero ceruici quibusdam tenuibus musculis nectitur,in similitudinem spinosæ cameræ subleuatus,quousq; ad epilottidis membranam producitur:quod penetrans ori circumplicatur stomachi, quod ipsi epiglottidi suspensum est.

Qualitas Stomachi.

Stomachus autem constat ex neruis tenuibus,et longis,qui lineares, et ex transuersis qui textiles,et ex obliquis qui uertentes dicuntur:quorũ lineares helecticen idest attractiuam,et anelcticen idest retentiuam trãsuersis, apocreticen uero idest expulsiuam obliqui sibi uendicant potestatem.Qui intrinsecus quibusdam* obteguntur membranulis trino schemate consistentibus, breui scilicet et medio prolixiore,quibus potum et cibũ naturali calore in lacteum succum cõuersum, et ita quasi remis quibusdam ad portam impingit stomachi. Quæ ide porta diciᷓ,quoniam musculis in ea positis,ministerio naturali usq; ad perfectam decoctionem nutribilis materiæ

*Al. obtegitur.

rix

A riæ constricta clauditur: qua decocta, eisdem mollificatis aperta redditur, quousq; præscriptum
succum duodeno intestino infundat, quod propterea duodenum dicitur, eo q duodecim digi-
tis spatietur: à quo accepta uice ieiunum intestinum succum ipsum suscipiens aliquantulum de-
coquit. Quod in duo diuisum, alterum, quod tenue est, in mesaraicis uenis sibi spõgiosis capiti-
bus inhærentibus ab ipso subtrahitur: alterum uero idest crassum, longo & patulo, cuidam axun
giæ innexo intestino conceditur: à quo monomacum suscipiens aliquantulum decoquit, & sic
crasso cõcedit intestino, quod manica dicitur: deinde ex tali diffusum, & ibidẽ à cholerica deco
ctum coloratur: cuius translatione aut titillatione per pudicum circulum foras dimittitur. Mo-
nomacum enim ideo dicitur, quia uno aperitur foramine, qđ insitũ est ori manicæ, ut sibi quic-
quid à longo accipit, sine contrarietate reddere possit: nam manica, eo quòd largum magis cęte
ris est nomitatur. Subtilis uero pars per mesaraicas de ieiuno subtrahitur. Quæ in obliquum po-
sitæ subtractum ad se succum decoquunt: & excoctum hepaticæ summæ ministrant: quo ibidẽ
moram faciente, adminiculo uirtutis naturalis in sanguinem uertitur: qui in duas diuiditur par-
tes, quarum quæ tenuior est, & uritis dicitur, *arte cõceditur hepatis: quæ per duos uritides cana * Al. alto.
les renibus deriuatur, ibiq; manens decoquitur: de qua sibi renes, quod utilius est ad nutrimen-
B tum obseruant, cæterum uero de eisdem poris uesicæ dimittitur: †quę cum ad collum uesicæ de † Al. quod autẽ
ueniunt, coadunata ruuntur. ‡ Collum autem uesicæ diuiditur quodã panno mediante, cui uri- uenit coniun-
tis porus ex una parte, & ex altera superiori membranæ scimatico schemate cõglutinatur: unde ctum unitur.
urina, & quicquid ex renibus affluit, fundo destinatur uesicę. Per aliã uero, idest per inferiorem,
cum uirga quadam continuitate coniungitur, & sc̄dm naturam & extra naturam uesica ipsam
urinam existentem foras transmittit. Altera uero pars quæ adicialis dicitur cholericum rubrum
felli, melancholicum spleni trãsmittit aut attribuit. Sanguinis uero quod utilius est, ipsum hepar
sibi ad nutrimentum obseruat: de quo quod tenuius est cordi, ipsum cor cerebro, ut præparatum
est, ministrat, Cæterum uero diuersis corporis partibus per quasdam uenas unicuique proprie
destinatas additionem largitur* diuturnam, quod bene coquentes ad similitudinem suæ natu- *Al. diuinam.
ræ à proprio esse mutantes, quod nutribile est sibi retinent: inutile autem, cum fortes sint, ex-
trinsecus per hæc decenter expellunt, per capillos, per ungulas, per aures ceratas gummas, per
lachrymas, per sputa, per egestiones, per urinas, per sudorem, & per cutis sordes.

De Sensibus Animalibus.

Per animales quinq; sensus corpus fruitur nouem uoluptatibus, sibi à cerebro illatis, scilicet
C dilectione, odio, tristitia, gaudio, audacia, timore, uerecundia, ira, et furore. Nam per uisum audi
tum, gustum, odoratum, et tactum, diligit uel odit, gaudet uel tristatur, audet uel timet, uerecun
datur, uel irascitur, uel furit. Quando autem aliquis per aliquẽ horum quinque ad alicuius amo-
rem erigitur, cor concutitur: et ex eius concussione duo quidem prodeunt spiritus calidi et sicci.
Quorum unus qui tenuior est, cerebrum adit: alter uero, qui densior est subito per neruos diffu-
sus ad uirgam ducitur: qui inter neruos quibus constituiť, et membranulas quibus inuoluiť, in-
siliens erigit eam, et tẽsione quadã eam inflexibilem reddit. Alter uero, quem cerebro adesse di-
ximus, humidum quoddam ab ipso suscipiens, per spinalem medullam ad uiam renum deduci-
tur: per cuius duo foramina immissus, sibi substratum attingit membranulum, quod*calefactum *Al. calefaciens.
penetrat. Et sicut membranulum egreditur, et penetrat, sic uenarum retinaculum prędicto mem
branulo annexum aggreditur: ex quo tenuissimum sanguinem secum à cerebro delatũ*hunc mi * Al. huic.
scet: et per duos canales inde procedentes ad testiculos funditur, ibiq; paulisper permanens ex-
coquitur: et in lacteum et tenacem succum conuertens, inde per geminos canales uirgæ appli-
citos completo communi opere secum foras educit. Nam pterygomatibus i. alis (et sunt orificia
uasorum spermatis, ex quibus mulieris sperma ad fundum matricis mittitur) sugentibus, per col
D lum matricis subtrahitur, et sic ad inferiores cellulas eiusdem destinatur.

De Communi sapore Coitus.

Sapor igiť * communis huiusmodi uiris in tota uirga, sed maxime in præputio est, mulieribus * Al. cõionis.
uero circa pectinem in confinio uuluæ. Mulierum testiculi duo sunt: quorum unus sub dextro
rene, alter sub sinistro teneť: qui fundo matricis coniuncti per singulos ex se procedentes, inci-
tata uenere, ad cellulas eiusdem sperma ministrant. Quod si simul cum uiri spermate conueniat,
uel modicum ante uel post, prius quam prælatum frigescat, unitur. Si uero in sinistra cellulas ma
tricis simul spermata cõueniunt, fœmineũ embryum generant: Si uero in dextera masculinum
pcreant: Si uero in media, quæ secundum calidum et frigidum æqua est, secundum plus uel mi-
nus utriusque spermatis, aut masculinum, aut fœmininum procreant.

De Embryo.

Oportet autem in embryi dispositione aliquantisper immorari: et dicetur quid in unoquo-
que mense à primo usque ad nonum sibi naturaliter fiat: et qualiter à primo mense usque ad
septimum, et à septimo usque ad nonum, si genitum fuerit, pereat: et in ipso septimo uel
nono si æditum fuerit, salubre perduret. Cum ergo utrunque sperma uiri scilicet et mulieris in
matrice conuenerint, si frigidum et humidum fuerit, omnino dissoluitur: si uero calidum et

ſiccum, conſumptionem incurret: ſi autem æqualitate perfruitur, nulla impediente concipiet E qualitate.

De Coniunctione Spermatis.

Spermate igitur utriuſque coniuncto, in ſpecie conchulæ expanditur: & radice producta ſibi ſuperficietenus alligatur: ex cuius calore præfati ſpermatis ſummitatibus decoctis ab ipſa diuiditur, & ex ſola radice, per quam nutrimentum accipit, cum ipſo tenetur. Medium autem, quod infra decoctas ſummitates in modum nucis eminet, inter eadem ſpatia ſanguineam glebulam quadam frigiditate cõſtrictam primo menſe obſeruat, nulla aliculus ſimilitudinis imagine in ea impreſſa. Secundo, in uermiculi longi ſcilicet & rotundi producitur ſpeciem. Tertio, in eo crura diuiduntur, & à lateribus brachia: collum caputq; perficitur. Quarto, formatur cor & hepar, & anima id ingreditur, & naturaliter mouetur. Quinto, omnis interior completur compoſitio, inteſtina ſcilicet quadam diſpoſitione formantur: digiti manuum pedumq; ſcinduntur: aures, nares, os, *ueretrum, & ipſe pudicus formatur circulus. Sexto, oculi ſcinduntur, ſupercilia formantur, palpebræ creſcunt, capilli & ungulæ producuntur. Septimo, fiunt axungiæ, & caro perficitur: cutis & omnis humiditas ſecundum diuerſas uaſculorum compoſitiones conſtituitur: & completis ſecũdum naturalem diſpoſitionem omnibus, laborat ut exeat: matrix autem nititur ut ob F tineat, & ut calore, quæ completa ſunt, cõfirmet & muniat: ſi uero debilis eſt, concedit ei ut exeat. & durat, eo ꝙ naturaliter completum eſt: ſi autem matricis natura fortis eſt, nititur, ut id retinear. octauo, embryo expugnato exitu non ſibi conceſſo, fatigatus quieſcit. In nono, matricis calore iam firmato & craſſitie confecto, natura concedente, patet ei aditus, & exire permittitur.

* Al. venter.

De Aetate Planetarum in Embrione.

Habent autem ſeptem planetæ aliquid in compoſitione embryonis ſpeciale. Saturnus quidem frigidus & ſiccus, ſua frigiditate primo menſe ſpermati grauedinem, & ſua ſiccitate compaginem parat: & ideo non creſcit embryo, ſed à ſuo calore in ſanguinem commutatus ſine augmento permanet. Secundo, Iuppiter calidus & humidus, calefaciendo conſortans, & humectando replens, in longi & rotundi uermiculi ſpeciem ſperma producit. Tertio, Mars calidus & ſiccus, calore roborans, & ſiccitate incidens, crura diuidit, à lateribus brachia ſeparat, collum & caput informat. Quarto, Sol minus Marte calidus & ſiccus, & animam & cor & hepar creat & cerebrum: & creatis animam ingerẽs, naturaliter embryoni motũ præſtat. Quinto, Venus frigida & humida. omnia *interiora format, aures nares os uirgam et pudicum circulum format, pedum et G manuum digitos diuidit. Sexto, Mercurius ſecundum calidum et humidum frigidum et ſiccum æquus, in quo manualis habetur ſcientia: et ponit ſupercilia, oculos ſcindit, palpebras creſcere facit, capillos et ungulas producit: Septimo. Luna frigida et humida, replens axungias, carnem et ſuperficiem complet: uenis et arterijs humiditatem tribuens, toti corpori nutrimentum præſtat: et quia omnia perfecta ſunt, ſi prægnans parturiet, ſalubriter perdurat: ſed quoniam adhuc in eo ſunt membra non bene firmata, indiget alio tempore ad id operis explendum. In octauo, Saturnus reiterata uice ſimiliter infrigidando embyonem, matrici grauitatem infert: ſuaq; ſiccitate humores extenuans, embryoni nutrimentũ parcius tribuit: et proptera ægre prægnantes in hac tenuitate exiſtunt. Nono autem, Iuppiter calefaciendo infrigidata, et replendo tenuia, embryonẽ corroborat, et matricis aperit aditus, et ſic exitus omnibus naturaliter perfectis conceditur. A primo autem menſe uſque ad ſeptimum ſi genitus fuerit, non perdurat, eo ꝙ naturaliter imperfectus habet: à ſeptimo uſque ad perfectum *nonum, quamuis natura perfectus ſit, tamen ſi generetur non ſubſiſtit: quia Saturni infrigidatione ſtupidus, et eius ſiccitate minorato nutrimẽto afflictus uel obſtrictus, corrupta matricis naturalitate calore materno exuſtus, ſi excuſſus fuerit, diſſoluitur. Solet autem non omnibus membris perfectus, ut in pluribus apparet, H embryo generari: plerunque uero craſſo capite, et tenui collo, uel magnis pedibus, et ſubtilibus cruribus, pedibus genibus applicatis, aut manuũ ſingulis uel duobus digitis perditis, hac luce perfrui. Sed hoc dupliciter in embryonis compoſitione contingit: aut enim natura æquam habet materiam, et redarguentem ſpiritum, et ſecũdum horum duorum æquitatem, moderate uel perfecte informat: aut abundantia materiæ et ſpiritu moderato, eidem materiei abundantiam alicui addit membro, ex qua naſcitur maius cæteris: uel ampliato ſpiritu, et materia minorata, aut ex parte membra attenuat, aut ex toto non dimittit procreari: et hæc omnia aut æquitate utriuſq; materiel ſcilicet & ſpiritus natura perficit, aut augmẽtatione horum vnius. Solet etiam in generatione quibuſdam uiris illud muliebre, et quibuſdam fœminis illud uirile, quo luxuriatur, adijci: ſed illud impedita uel oblita natura ſic perficitur. Nam quando aliquo euentu impeditur uel obliuiſcitur illud materiei humidum ſuperfluum, quod ad naturalitatem uel ad numerum alicuius membri ſolet diſponere, ad alterius naturæ membrum ſine ratione mutat.

* Al. exteriora.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE VIRTVTIBVS NOSTRVM CORPVS DISPENSANTIBVS.

CENSVRA

Ex veris Galeni libris fragmentum.

B E dispẽsantibus corpus nostrum uirtutibus, quot sint numero, & quæ sit unaquæq;, & quem in animali quælibet locum obtineat, necessariũ est scire omnes medicos, ad scrutandum de passionibus, & inuestigãdum eam, quę patitur, & sanandum maxime ipsam. Scire igitur oportet ipsas ex tribus prouenire particulis: Ex capite quidem eã, qua ratiocinamur, & meminimus, & sentimus, & de loco ad locũ permutamur: Ex corde uero eam, qua irascimur, & percalidi sumus, & adhuc pulsum habemus in ipso corde, & in omnibus arteriis: Ex hepate aũt eam, secundum quam nutrimur, & augemur, & cibum appetimus, & assumptũ elaboramus concoctione, & digestione, & sanguificatione, & appositione, & prosphysi, & discretione, & excretione. Ad has autem suppositiones sequitur necessario desipientias q̃dẽ, & manias, & melancholias, & phreneses, & lethargos, & catarrhos, & apoplexias, & epilepsias, primi principii esse ægritudines: & omnino in eis pati caput, uel primum & solum, uel cõpatiens alteri particulæ: Febres uero alias, & epialas, & impulsatilitates, & malas pulsatilitates, & infrigidatiões, & rigores, & syncopas, & marasmos, & q̃cũq; alia talia, alterius principii esse passiones: & pati in eis ipsum cor uel compatiens alicui alteri, & maxime or
C torum ab eo, uel solo ipso secundum se male habente: Atrophias aũt, & cachexias, & cacochymias & discolorationes, & icteros, & diarrhœas, & urinarũ immoderatas excretiones, & elephantiases, & cãcros, & uniuersos hydropas tertio principio fieri patiente, uel aliquo ortorũ ab eo. Spiritus autem, qui secundũ arterias & cor, uitalis est & nuncupatur. Qui uero secundum cerebrum, animalis: non ceu existens substantia animæ, sed ut primum eius organum habitãtis in cerebro, quicunq; sit secundum substantiam. Ignorare enim eam confiteor, cum à nullo demonstrationem euidentem didicerim: solum autem adinuenerim complexionẽ cerebri oportere custodire commensuratam necessario eos, qui meditari & uiuere recte eligunt. Sicut autẽ uitalis spiritus secũdum arterias & cor generatur, materiã habens generationis ex inspiratione & humorum uapore, ita aĩalis ex uitali amplius elaborato habet generationem: decẽs enim fuit magis omnibus eũ trãsmutatione certissima potiri. Quo circa & uelut labyrinthum telam perquã uariam condidit natura prope cerebrum, retiformẽ plicaturam, diuturnam eius moram in uasis ingenians. Omnes uero particulæ corporis, à cerebro habent sensum & motum, peruenientibus aliis quidem neruis ad organa sensuum ad dignotionem sensibilium: aliis autem mouẽtibus ea, quæcunq; mouentur motu, qui secundum impetum. Cerebrum quidem nõ sensibile or
D ganum à natura, sed sensuum, factum est. Hæc igitur sufficiant ad pręsens. † Generatio uero animalis, dispẽsatio à tribus principiis cõsistit: Vno quidem eo, q̃d in capite seruatũ est, cuius sunt opera secundum se quidem, phantasia, & memoria, & reminiscẽtia, & scientia, & intellectus, & excogitatio: in ad aliquid uero, sensus particulis animalis sentientibus, & eis quæ mouẽtur secũdum impetum, motum præstare: Alio autem eo quod in corde situatum est: cuius opera secundum se quidem modo est uelut uigor animæ, & permanentia in iis quæ ratio iusserit, & inuicta constantia: secundum passionem uero, uelut ebullitio innatæ caliditatis, desiderante tunc anima punire eum, qui existimatur iniuriam fecisse, & hoc uocatur ira: in ad aliquid autem, principium caliditatis esse iis, quæ secundum partem particulis, & arteriis motionis pulsatilis: Tertii uero principii firmati in hepate sunt omnia, quę secundum nutritionem animalis: quorum maximum in nobis, & in omnibus fere animalibus, est sanguinis generatio. Huius autem potentię est et delectabilium fruitio, in qua cum uehementius q̃ deceat mouetur, intemperantiam et incontinentiam efficit.

† Ex libro 7. de dog. Hippoc. & Plat. cap. 7.

GALENO

GALENO ASCRIPTVS LIBER
DE VOCE ET ANHELITV

CENSVRA

Videtur et hic ex Galeni libris ad Arabes peruenisse.

Ixit Galenus,Si neruis,qui sunt inter costas acciderit scissio prope spō
dylos,destruet̃ uox et anhelitus.Hoc aũt idem accidet,si ossa costarũ
scindãtur, aut spinalis medulla sc̃d̃m latitudinẽ inter finẽ colli,et ini
tium spondylorum,qui respiciunt ex opposito pectoris.Si autem spi- E
nalis medulla infra huius loci initiũ scindat̃,nec anhelitus oĩno,neq;
uox omnino priuabitur : sed tm̃ de utroq; priuabitur sc̃d̃m numerũ
spōdylorum,qui opponunt̃ pectori. Similiter accidit ex incisione co
starũ sc̃d̃m magis et minus. Musculus est organum motus uolũtarii.
Et ad unu mquẽq; musculũ peruenit neruus à cerebro,aut spinali me
dulla:qui si scindatur,non mouebitur musculus.Interior aũt muscu-
lus,qui est inter costas,facit anhelitũ:et tũc fit,qñ aer expellitur uehemẽter à pectore:et ex eo-
dem anhelitu fit uox,et est ei quasi materia.Et uoco collum illum locum , qui est inter superius
epiglottidis,et superius œsophagi,usq; ad radicem linguæ. In collo autem sunt musculi brōcho
rũ.Et raucedo accidit qñ musculi colli extendunt̃ et inchordantur,ut extẽduntur in assumptio
ne cibi et potus. Et qñ epiglottis inchordatur ita,ꝙ cōstringatur,fit uox:et qñ constringitur,in
chordant̃ musculi ex quibus pẽdet.Et anhelitus quidem fit apud extensionẽ musculorũ pecto-
ris,et solutionem musculorum colli,et epiglottidis,et tracheæ arteriæ . Raucedo autem accidit
extẽsione musculorũ colli, aliis omnibus remanẽtibus in suo statu . Vox etiã fit,si musculi epi-
glottidis extendant̃,licet nō musculi colli.Epiglottis ex tribus componitur chartilaginibus inę G
qualibus et dissimilibus:quarũ una est anterius,scilicet maior:duæ uero posterius,quarũ altera
* Al. quatuor. supponitur alteri:quarum superior est minor:Habent quoque * duas iuncturas: quarũ duę sunt
inter primam et secundam chartilaginem: et duo capita primæ chartilaginis intrant in secũdã:
et sunt duæ iuncturæ inter secundam et tertiam,quas cōtinent sex musculi.In utraq; s.iunctura
sunt duo musculi,qui attrahũt tertiã chartilaginem ad posterius,et aperiũt os epiglottidis.E cō
* Al. anterius. trario agũt alii duo musculi,et sunt *exterius:et qñ ambo extendũtur , claudunt os epiglottidis
clausura perfecta,ita ꝙ nihil ex aere egrediatur.Necesse est aũt ad hoc ut fiat uox,ut duo modi
musculorũ,ꝗ mouent epiglottidem,sint fortes ita,ut neutrũ par cedat alteri in actione.Et intel
lige per hos musculos,illos ꝗbus aperitur & claudit̃:& sunt erecti,& positi in rectitudine:& cō
tinuant̃ ex inferiori,& nō superius:& mouent iuncturam per superiorem extremitatem: & ha-
bent duos neruos proprios,unum in dextra parte epiglottidis,& alterum in sinistra,qui mouẽt
tertiam chartilaginẽ:quorũ cōcursus est ex inferiori parte ad superius:qui si scindant̃,laxabun
*Al. sex. tur illi,*scilicet musculi,qui mouent epiglottidem, & destruetur motus eorũ. Dũ uox est in epi
glottide,agunt in ipsam duo modi musculorum,illi s.qui aperiunt,,& illi qui claudunt:sed si illi,
qui claudunt,soli agunt:tunc accidet retentio anhelitus:& si illi,ꝗ aperiũt,soli agũt aut neuter H
tũc accidet anhelitus. Destruit̃ aũt uōx,quãdo musculi,qui claudũt epiglottidem,destruuntur:
siue illi,qui aperiunt,saluantur:non.n. addunt neq; diminuunt in destructione uocis.Qñ Crea-
tor uoluit in nobis ponere instrumẽtum uocis,primo posuit aliquid,quo aer sit in nobis ueloci
ter,& est pectus:deinde posuit occursum aeris in ipso ex uia ampla ad canalem strictum, ut aer
per stricturam canalium uelocius currat:uelocitas enim facit ipsum fortiorẽ:qui quãdo ꝑcusse
rit chartilagines,tunc fiet uox:percutit etiam pręter hoc tracheam arteriam,& uuulam,& supe
rius palatum,& locum cursus aeris per nares.Sed ex hoc non fit simpliciter eadem uox,sed qua
si uox,ut stertitio & azegiz. Vox autem non fiet,nisi quando aer percutit primã epiglottidem,
& est posita supra caput tracheæ arteriæ ad modũ instrumenti,quo musici utuntur tibicines.Si
epiglottis amplictur plus,quàm oportet,minuet̃ uelocitas motus aeris:& sic diminuetur forti-
tudo uenti tũc secundum diminutionem uelocitatis,& debilitatem percussionis: tunc enim mi
nus resistent chartilagines aeri:non enim ampliantur,nisi quando nō extenduntur,& remanẽt
laxatæ.Quando autem epiglottis cōstringitur plus,quam oportet,tunc aer,qui exit ex epiglot-
tide,erit paruus,et tunc erit minor percussio,quapropter, uox erit parua : uox enim non potest
crescere,nisi crescant illa duo, quibus fit,aer scilicet et percussio cremẽto ꝓportionali: quodli-
bet

A bet enim crescit propter crementũ illius, à quo constat in substantia. Egressio aeris uiolenta nõ
fit nisi per extensionem musculorũ ipsorum: hoc aũt differt scd̃m magis & minus, scd̃m fortitu
dinẽ extensionis, & scd̃m multitudinẽ & paucitatẽ musculorum. In egressione aũt aeris uiolen
ta nimis, necesse est ut oẽs musculi pectoris extendãtur nimis, & maxime musculi costarũ. An-
helitus aũt & uox nunq̃ fiunt absq; his musculis: In quibus si aliqđ impedimentũ aut nocumẽ
tum acciderit, secundũ numerũ nocumẽtorũ erit destructio uocis. Si.n. motus medii numeri il
lorum destruiẽ, medietas uocis destruiẽ: & si tertia pars motus destruetur, tũc destrueẽ & tertia
pars uocis: & uniuersaliter illa pars quę destruetur de uoce, erit scd̃m partẽ destructã de nume
ro illorum musculorũ. Adiuuant aũt hos musculos duo musculi, qui sunt apud radicẽ costarũ:
& illi, qui sunt ex duobus lateribus spõdylorum: & ex duobus musculis procedentibus in lõgi-
tudinẽ, musculi, qui sunt sub diaphragmate positi. Sermo est ex uoce: uox est ei quasi materia.
cũ.n. anhelitus occurrerit epiglottidi, ipsa epiglottide existẽte æquali in amplitudine, fiet uox:
nam quando percusserit illam, fiet illud, quod fit in fistula apud exufflationem.

Tractatus Secundus.

EX duobus neruis sexti paris ramificanẽ ex parte pectoris duo parui rami, qui reuertunẽ ascẽ
B dẽtes ad collũ ex duobus lateribus tracheæ arteriæ, quousq; perueniãt ad epiglottidẽ: quo
rum uterq; cõtinuatur cum quatuor musculis epiglottidis. Et sex ex octo musculis omnino ne
cessarii sunt ad hoc, q̃ uox fiat: duo autem alii non in omnibus animalibus reperiuntur: quorũ
actio est, dum epiglottis clauditur completa clausura. Ex istis autem sex duo sunt in ipso canali
epiglottidis: aliorũ uero quatuor, duo sunt à lateribus, & duo posterius. Duo aũt musculi, q̃ in-
trant in ipsum canalem epiglottidis, attrahunt iũcturam, q̃ inter secundam & tertiam chartila-
ginem: & aperiunt illã duo musculi, qui sunt in lateribus, attrahendo illã iuncturã ad latera: et
apetiunt eã duo alii musculi, qui sunt posterius, attrahẽdo eandẽ iuncturã retro. Et sex* muscu * Al. nerui.
li præter duos prædictos neruos continuantur cum musculis epiglottidis: quorũ duo nerui de
scendunt superne: & ramificantur ex septimo pari neruorum cerebri, quãdo illud par appropin
quat collo: & *subiungitur per omnes musculos, qui sunt extra chartilaginẽ scutalẽ. Et duo ner * Al. subinser-
ui ex illis sex descendũt ex transuerso, & intrant interius epiglottidi, & illic diuiduntur. Et sunt guntur.
duo nerui descendentes, qui occurrunt duobus neruis ascendentibus de pectore. Coopercculũ
epiglottidis est locus strictus, & est in medio primæ cartilaginis: in quo loco proprie fit uox. Et
aer, qui uenit ex pulmone: currit per tracheã arteriam: & primo † occurrit de amplissimo loco, † Al. occurrit amplissimo.
C & percutit ipsum: deinde occurrit orificio cooperculi epiglottidis, quod est strictissimũ ex illo
coopertorio: & acquirit uelocitatem motus, et fortitudinẽ: et illic fortiter percutitur cooperto
rium epiglottidis, et fit uox. Extensio duorum musculorum qui sunt intra epiglottidem, prohi-
bet ne copertorium claudatur apud uocem: nam quando aer uehementer eleuatur, et continet
in circuitu partes coopertorii epiglottidis, cõstringit illud coopertoriũ, et claudit orificiũ eius,
et sic prohibet ne fiat uox. Cum enim hi duo musculi ponantur circundantes coopertoriũ epi-
glottidis, tunc quando extenduntur, resistunt aeri, qui uenit fortiter. Coopertoriũ epiglottidis,
quando homo *uociferat, et quãdo anhelat anhelitu, aperitur et ampliatur multum. Quãdo au * Al. sitim fert.
tẽ anhelitus retinetur, aut quando aliquid comeditur, perfecte clauditur tũc, adeo q̃ nihil ex il
lo trãsibit neq; ab interiori parte ad exterius, nec ab exteriori ad interius. Causa aũt huiusmodi
clausuræ est in ipsa substantia coopertorii epiglottidis: est enim neruosa mollis et leuis, ut sit cõ
stans, et apta motui. Voci et orationi posita sunt tria membra, lingua s. et epiglottis, et trachea
arteria. Et unicuiq; eorum est positum quoddam instrumentum glandularum ad hoc, ut tempe
ret ipsum conuenienti humiditate. Lingua autẽ habet duas glandulas, in quibus sunt duę uenę,
in quibus currit saliua ad linguam, et ad totum os. Collum autẽ habet duas glãdulas, in quibus
D generatur humiditas. In epiglottide uero generaẽ humor phlegmaticus uiscosus ad hoc, ut hu-
mectet illa instrumenta. Sed ex duabus glandulis, quæ sunt in collo, et ex corpore, qđ est in epi
glottide, nõ ꝓueniunt uenæ, in quibus currit humor, sicut proueniunt ex duabus glandulis lin-
guæ. Sed illæ, quæ sunt in collo, sunt in natura spõgiæ, ex quibus pertrãsit humor ille, qui currit
suꝑne deorsum, sine hoc, q̃ indigeat eis, aut sint ei necessariæ uenæ, in q̃bus currat. Et posuit in
epiglottide duos dentes, et duo foramina transeuntia ad illos dentes, ad cõcludendum orificiũ
coopertorii epiglottidis. Et sunt ibi duo musculi continui, continentes radicẽ tertiæ chartilagi
nis. Et necesse est ad hoc, quod uox fiat, quòd aer exeat uehementer: et quod cursus eius in epi
glottide sit strictus. Quando uero canna erit stricta uox erit acuta: et si ampla, erit grauis: si-
curta, erit addens in acumine: et si longa crescit in grauitate. Humiditas autẽ epiglottidis facit
uoci grauitatem: siccitas uero acuitatem. initium generationis uocis, est ex orificio linguæ epi-
glottidis: quod orificium quanto magis extenditur, tanto magis aeris percussio crescit. Existen
te ergo amplitudine orificii ĩ suo statu, si lõgitudo crescit, altitudo uocis †cadit: sed magnitudo † Al. erit eadẽ.
eius crescit secundum extensionem orificii linguæ epiglottidis. Amplitudo autem linguæ, dum
percussio fit illa potentia, quæ erat antequam cresceret amplitudo epiglottidi, minuit acuitatẽ
uocis, et crescit in crassitie et magnitudine. Si uero lingua creuerit nimis, et * intrauerit de po- * Al. minuerit.
tentia

tentia percussionis,tũc crescet crassities uocis,quantũ crescet in grauitate, sed nõ crescet in ma E
gnitudine:uox autem crassa fit ex multo aere sine potentia. Cætera autem instrumẽta facta ad
uocem seruiunt huic instrumento,sicut illa quæ sunt anterius usq; ad orificium linguæ, quæ fa
cta sunt ad magnificandam uocem, non ad acuendam.

Tractatus tertius.

DVo sunt musculi eorum qui sunt epiglottidis,qui procedunt recte in longitudine: et conti-
nuant chartilaginem scutalem cum osse,quod est inter linguam et epiglottidẽ : et attrahũt
maximã chartilaginẽ epiglottidis sursũ et ante:et incipiũt à loco alto,deinde descẽdunt ad epi
glottidẽ:ex quo habemᵘ,ꝙ illi attrahũt scutalẽ chartilaginẽ ad suũ caput.Et similiter unusquis-
que aliorũ musculorũ attrahit mẽbrũ cũ quo cõtinuaṫ,ad partẽ sui capitis.Et si hi duo muscu-
li incidanṫ,accidet uoci maximũ nocumentũ:eradicabiṫ.n. scutalis chartilago, et amplificabiṫ
locus ille totus:et laxaṫ multũ ita,ꝙ non potest resistere aeri, nõ enim remanet in ipso nisi tela,
Al.nimis. quæ cõtinet œsophagũ et cannã tm̃.Si aũt neruus qui cõtinuatur cũ illis,scindaṫ, minus noce
bit uoci:diminueṫ enim magnitudo eiᵘ,et fiet raucedo.Et sunt quidam musculi,qui continuãt
inter hãc chartilaginẽ et secundam,quorũ motus si destruaṫ,modicũ accidet nocumentũ uoci,
s.duo musculi parui:qui si scindanṫ parua erit remotio,quę fiet inter primã et secũdã chartilagi F
nem.Et dixi de quatuor musculis, qui sunt super chartilagines epiglottidis, qũ cõtinent cannã
et epiglottidem intus:nã caput uniuscuiusq; eorũ est superius. Nõ ergo possunt declinari ad po
sterius,q̃a spondyli colli hoc ꝓhibẽt: nec ad anterius,ꝑꝑ hos musculos,neq; ad latera,ꝑꝑ mu-
sculos ex transuerso positos:et sic remanent in cãna et epiglottide extensi, hoc aũt multũ iuuat
in hoc ꝙ fiat uox:aer enim ex quo fit uox,ĩdiget cursu recto et stricto. Si trachea arteria ex una
esset chartilagine cõtinua,non posset fieri fluctuatio in aliqua parte eius in ꝑcussione aeris:sed
*Al. continuat. facta est ex pluribus chartilaginibus:quas *continet q̃dam tela gracilis,et sic moueṫ et fluctuat,
qñ aer occurrit:ideo necessarii fuerunt musculi ad hoc, ut adiuuẽt et coniungãt ipsam. Et quia
trachea arteria facta est et ad anhelitum et ad uocem,ideo posita est anhelitui tela,q̃ ligat ipsum
inter chartilagines: Voci aũt facti sunt cum chartilaginibus isti musculi, ut constringant et adiu
uent tracheam arteriã.Sũt enim duo musculi in canali uocis,quibus proprie fit uox:sunt et alii
duo extra,qui continuant tertiam chartilaginem cũ œsophago:et duo musculi qui mouent cã-
nam.Apud destructionẽ motus eorũ fit raucedo,et fit uox rauca ꝑꝑ hoc , ꝙ aliquod corpus nõ
sonorum percutit anhelitum. Et ipsa cãna est nõ sonora in radice,quia est carnosa humida:epi-
glottis autem est sonora acutæ uocis,cum sit chartilaginosa sicca,resistens aeri: ideo quãdo hu- G
mefit,accidit raucedo.Et tela quæ est super cannã humefit propter multa humida, quæ ꝑ ipsam
transeunt:unde ante aut potum aut cibum uox est clara,post aũt minus clara:quòd si potus fue
rit plus,q̃ oportet,uox erit rauca.Et ideo magis accidit raucedo senibus , ꝓpter multas suꝑflui
tates quæ generanṫ in eis . Et in omnibus corporibus illa q̃ sunt sicca,sunt clarioris uocis,q̃ illa
quæ sunt humida.Si omnia instrumẽta uocis aperiantur, tũc exit multus aer subito,& est an he
*Al.exit. litus:si uero constringanṫ,tunc cũ anhelitu *erit aliquod audibile,ꝙ diuersatur scd̃m diuersita-
tem instrumenti quod constringitur,adeo ꝙ fiet percussio.Si uero epiglottis fuerit illud qđ con
stringitur,tunc ille anhelitus erit uox acuta.Si autem fuerit canna, erit quiddam inter anhelitũ
& uocem,& est raucedu:& hoc erit,si non moueris epiglottidem,& dimiseris eã ociosam.Si ue
ro dimiseris cannam non motã,& moueris epiglottidem,tunc fiet uox sine raucedine.Cãna au
tem nullam habet actionem in uoce,nisi in hoc solummodo.Origo autem duorum neruorũ qui
†Al.ad partem. sunt in collo † à parte duorum neruorũ ab alis,ex ipso cerebro est:& hoc est,quia actio eorũ est
*Al. cognitio. de nobilioribus actionibus animalibus,& subtilior.Genera autem actionum sunt tria,s.*cogita
tio,uoluntatis conseruatio,& imaginatio rerũ.Et mittuntur à cerebro sensus & motus uolũta-
rius ad alia membra.Vox autem est nobilissima actio uoluntaria: fit autẽ ex nobilissimo motu H
animæ,s. ex motu cogitationis & deliberationis. Vnde hi duo nerui descendũt ex ipso cerebro
ad stomachum,ut quando cibus defuerit,sentiat homo:unde orificiũ stomachi fuit maioris sen
sus q̃ cætera mẽbra:& ex illo ascendunt duo nerui ad musculos epiglottidis. Et nõ posuit Crea
tor hos neruos ex medulla spinali,quæ est inferior, & propinquior his musculis, sed origo eorũ
neruorum fuit à cerebro, ut instrumenta uocis sint cõtinua cum eo quod regit uocem,s. cogita
tione,quę est in cerebro. Reuersio autem horum duorum neruorum inferne fuit,ut cõtinuẽtur
cum musculis inferne,& motus fit superne s.ex capitibus suis.Et duo nerui qui oriuntur à cere-
bro diuiduntur in quatuor ramos unusquisq; : et currũt super radices costarum ex superiori ad
*Al.intrat. inferius:et unus eorum intrat cor et pulmonem,alius stomachum,tertius *reuertitur ad radicẽ
musculorum epiglottidis,cæteri autem intrant alia membra interiora et canales. Et apostema-
ta musculorũ epiglottidis dicuntur angina interior et exterior . Et si in superiori parte palati ac
ciderit humiditas,tũc claritas uocis corrumpetur.Vox habet duos terminos in acuitate et gra-
uitate,quos si excesserit,destruetur . Nã si orificium coopertorii epiglottidis post stricturã quã
habet in acuitate uocis,amplius constringatur, abscindetur:si uero extendatur et amplificetur
post amplificationẽ,qua uox fit in ultimitate grauitatis, tunc fiet anhelitus almacror: & secũdũ

dimi-

A diminution[e] anhelitus, si fuerit medius ab anhelitu q est in nimia uelocitate, erit *diminutio p cussionis aeris in coopertoriũ epiglottidis à prima percussione. Si uero anhelitus almacror me dius iungat amplitudini mediæ in orificio coopertorii epiglottidis, tũc uox in ueritate erit me dia inter acutã & grauẽ, quia motus pectoris indiget potẽtia. Ideoq; qui multũ debilitaẽ, tacet frequẽtius, nisi ex aliqua solicitudine, & tunc cum magna angustia loquitur, & tunc musculi de biliter constringunt pectus, & trãsitus aeris erit tardus. Cogetur ergo ut coopertoriũ epiglotti dis ponat ualde strictũ, qñ uoluerit loqui, ut quod deficit ex uelocitate aeris, perficiatur ex stri ctura cursus eius in epiglottide. Nam si instra uocis amplissima essent, tunc uox destrueretur. * Al. diuisioně. *Al. diuisio.

Tractatus Quartus.

SI spinalis medulla abscindat in initio pectoris, & fine colli, et in initio dorsi, ubi septim⁹ spõ dylus occurrit octauo, destruatur exufflatio totaliter, & uox omnino: nerui.n. ueniũt ad om nes musculos, qui sunt intra costas, & intra hunc spõdylum. Ad diaphragma ueniunt tria paria neruorum, quorum maius oritur ex spinæ medulla post spondylum tertium spõdilorũ colli: mi nus oritur ex spinali medulla post spondylũ nonum: tertium †ex medio; inter hæc quidẽ oritur ex ipso cerebro. Si ergo spinalis medulla abscindaẽ apud tertium spõdylũ, tunc diaphragma ca † quod est medium.

B rebit duobus paribus neruorũ, & remanebit ei motus tertii paris, quod uenit ex cerebro. Anhe litus almacror fit per musculos qui sunt inter costas: & musculi qui sunt supra uentrem, augmẽ tant anhelitũ, & tñ, uox non ex actione istorum musculorũ augmẽtatur. Et si duo nerui q sunt ad partem duarum uenarũ pulsatilium destruantur, uox erit: & accidet musculis, qui sunt inter costas, aliqua *occasio: & ramificantur ex his duobus neruis rami, qui continuãtur cum cãna & pulmone, & diaphragmate, & stomacho, & hepate, & splene, & omnibus intestinis. Ad muscu los autẽ, qui sunt inter costas, non ueniunt nerui nisi ex sola spinali medulla. Et inter musculos & neruos, qui sunt in epiglottide & cãna, nõ est cõtinuatio. Et oẽs musculi, q sunt inter costas, sunt xxii, qui totidem habent neruos: quorum si unus abscindatur ab uno latere, destruetur me dietas anhelitus, & medietas uocis. Quidam putauerunt q actio anhelitus sit naturalis, cum fiat in somno & uigilia æqualiter, & sine uoluntate. Alii dicunt ipsum esse uoluntarium, quoniam qñ uolumus anhelamus, & quando uolumus retinemus: & hoc est uerum secundum nos, ut pa tet ex nostra anatomia. Alii dicunt q est medius inter uoluntatem & naturam.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE VTILITATE RESPIRATIONIS

CENSVRA

Multa uera in hoc quoque libro insunt, sed magna ex parte Aristotelica.

D Alorem uitalem, qui est in corde, dicit Aristoteles nutriri à sanguine, pingui & unctuoso existente, eodẽ mõ quo flamma nutritur ab oleo: Et eiusdem caloris extinctionem, quemadmodũ & flãmæ, dupliciter fieri. Nã sicut flãma extinguitur dupliciter, siue consumpto oleo, siue addita ei maiore flãma, similiter calor uitalis extinguit in morte aĩa lis, aut ex defectu puri & pinguis sanguinis ut in cõsumptis, aut aquo 'so sanguine repletis, aut ex supuẽtu caloris maioris, ut in febriẽtib⁹. Inuestigans aũt Aristoteles, quare maior flãma extinguat minorẽ flã mam ei appositam, dicit maiorem flãmam cõsumere nutrimẽtum mi noris flãmæ usq; adeo cito, ut nõ possit æque cito nutrimentũ succe dere. Dico autem maiorem flãmam trahere ad se minorẽ cã similitudinis usq; adeo cito, ut non possit æque cito minor flãma attrahere aliam flãmã, ex eo à quo nutritur sibi succedente. Nutri tur aũt flãma non solum à pinguedine aliqua, immo ẽt ab aere uicino: & fit nutritio non ut qui dam putant per alterationem nutrimẽti, neq; per assimilationem eius ad id q nutrit, sed p attra ctionem partiũ nutrimẽti, similiũ ei quod nutritur: id.n. à quo nutritur ignis, necesse est ut in se habeat igneas partes. Quòd aũt ignis nutrit ex aere, probaẽ ex eo, quia si inter terrã fodiat spe cus ampla angusti oris, & magna lignorum cõgeries intromissa incendaẽ immisso igne, obstru so quidem foramine, necesse est ligna eodem momẽto oĩno extingui. Exit.n. ignis per poros ter ræ superiectæ & non potest aer subintrare ad reparationẽ ignis exeuntis, tum q a aer obstrusior est igne, nec æque mobilis est ut ignis: tũ quia necesse est plus aeris influere, q̃ sit ignis affluẽs, qui

qui reparandus est ex eo, ꝓ eo ꝙ nō ex toto aere ſed ex ſolis igneis pártibus quę ſunt in aere fit E
ignis: fitq; ex plurimo aere multo minor ignis: nā & ſimiliter in omni nutritione fit ex multo nu
trimēto res modica ꝑ digeſtionē. Velociter ēt quicq̄d fit ex alio, minus eſt eo à quo generať, ꝙ
tñ pleriq; negant: nā ſicut, inquiūt, ex modica aqua fit multus fumus, ſimiliter quoq; ex modica
aqua fit multus aer, ita quoq; ex modico aere fit multus ignis. Dico autē ꝙ fumus non fit ex ſola
aqua, ſed habet plurimū aerē, in quo diſſeminatæ ſunt aqueæ particulæ : qđ eſt uidere hoc mo-
do. Nā qñ bullit aqua in uaſe ad ignem, ignis quidem tranſit per poros uaſis ad aquam, faciēs il
lā tumeſcere & ampullas eleuari: fiuntq; ampullæ ex directo ignis, qui eſt ſub uaſe: ſicq; ad me-
diam aquam tranſit ignis aſcendens in aerē, attrahitq; ſecum aqueas particulas, cū quibus aeri
admiſcetur: feruntur q; aqueæ particulæ ſurſum: donec deſerunť à calore inferiori aere, quē fri-
gidum eſſe conſtat, ut oſtenſum eſt aliàs. Amplius aūt nubes, cum ſit fumus, congelata quidē fit
nix, quemadmodum plu nia congelata fit grando. nix autem plurimum habet aerē quemadmo-
dum ſpuma: & eſt alba utraq; ꝑꝑ aerem ſibi commiſtum, quē Ariſtoteles eſſe albū oſtendit: ſed
hæc hactenus. Qñ aūt flamma in cōtinuo fluxu eſt, & continue generatur alia & alia flāma, ſuc-
ceditq; poſterior flamma in locum prioris, immo in moduin fluuii, putant quidam priorem flā-
mam ſurſum aſcendētem extingui ab aere. Dico autē eā admiſceri aeri, diſſeminariq; in eo per F
minutas particulas: nam & ſimiliter diſſeminata fuerat prius, non ſolū in eo à quo generata eſt,
immo etiam & in aere uicino, præſertim cum multo plus nutrimēti habeat flāma ex aere, q̄ ex
aliquo alio. Sicut autem flamma in cōtinuo motu eſt, & in modum fluuii alia alii ſuccedit, & ita
calor continue effluit à corde ad uenas, & ꝑ uenas ad totū corpus, & inde cōtinue effluit extra
corpus: nam & ueſtes non ob aliud calefaciunt, q̄ quia retinent calorē continue euaporātem à
corpore per poros. Sūt autem pori uenæ ſubtiliſſimę per quas effluit calor, & etiam ſudor, qui ni
hil aliud eſt q̄ aqua ſanguini admiſta: qñq; poris amplius dilatatis effluit ipſe ſanguis. Quod aūt
pori ſint uenæ ſubtiliſſimæ, inde patet, ꝙ quælibet uena producit ex ſe aliam uenam minorē, &
aliam iterum minorē, uſq; dum diuiſio perueniat ad capillarés uenas. Accidit autem poros per
frigiditatem, aut aliquo uiſcoſo fumo oppilari: & tunc calor multiplicať in uenis, nō enim ſuffi-
ciēter euaporare poteſt: tum propter anguſtiam pororū, tum quia fugit interius propter frigidi
tatem ſibi cōtrariam, quæ eſt exterius. Dicit enim Ariſtoteles ultimā digeſtionē cibi fieri in cor
de, ſanguinēq; in uentribus cordis generari. Dicit quoq; Ariſtoteles: Primū & uniuerſale inſtrm
oīum ſenſuum eſt cor, nō aūt cerebrum, ut quidā aſſerunt: hoc aūt eſt indiciū, ꝙ impoſſibile eſt
dolorem fieri in aliqua parte corporis, dum fiat paſſio in corde: & ſi multus fuérit dolor facit ſyn G
copen cordis: nam omnes partes corporis colligantiam habēt ad cor per medias uenas, & pelli-
culas, & neruos. A duobus igitur uentriculis cordis procedunt magna uena & arteria ad ſupre-
mum ſpondylum colli. Nā magna uena, quæ dicitur caua, procedit à dextro uētre cordis: & pri
mo trāſit ad gibbum hepatis, & inde per dorſum ad caput. Magna uero arteria, quæ dicitur aor
ta, qñ procedit à ſiniſtro uentre cordis, primo tranſit ad quintū ſpondylū dorſi, qui cæteris ſpō-
Al. vicinior ſit. dylis uicinior eſt cordi: unde qñ œſophagus ſpondylis innititur, declinat quidē in quinto ſpon
dylo dorſi, & in alteram partem dans locū magnæ arteriæ. Prædicta uena & arteria ueniētes ad
caput, coniunguntur duabus pelliculis cerebri, & etiam pelli, quę per omnes ſpondylos protēdi
tur, & tegit ſpinalem medullam. Dicunt aūt anatomici duplici pelle tegi ſpinalē medullam, quē
admodum & cerebrum. Ab his uero pellibus cerebri & ſpinalis medullæ procedunt omnes ner
ui corporis. Nihil igitur de corpore ſenſibile eſt præter uenas, & arterias, & pelliculas, & neruos,
cum ſit ex eis unum quoddā continuum cum corde: alia uero membra inſenſibilia ſunt, ut oſſa,
& ligamēta oſſium: Quorum duplex eſt genus: nam eorum quibuſdam colligantur oſſa ad ſe in
uicem, aliis uero colligantur ad muſculos: Sunt autē & chartilagines omnes inſenſibiles, quem
admodum & oſſa: nam & plerunq; ab oſſibus procedunt, & ſi non omnes. Sunt autem maximæ H
duæ chartilagines corporis, altera quidem ex qua conſtat trachea arteria, & altera q̄ ꝓcedit ab
*pubis. oſſe *puppis: & eſt maxima pars uirgæ uirilis, & colli matricis. Sunt etiā inſenſibiles oēs pingue
dines, & medullæ, & ipſum cerebrum, & eſt etiam caro pulmonis inſenſibilis: circūdatur autem
tribus pelliculis, quarū duæ procedunt à uena & ab arteria, quæ à duobus uentribus cordis pro
cedūt, & hæ duæ pelliculæ ſunt ſenſibiles: tertia uero ꝓcedit à trachea arteria, quæ eſt inſenſibi-
lis: quemadmodū ipſa trachea arteria à qua ꝓcedit, fitq; per hāc inſpiſſatio aeris ad cor ſcđm fi-
ſtulas ipſius, quæ à trachea arteria procedunt. Similiter aūt hepar & ſplen inſenſibilia ſunt, quē-
admodum & pulmo, exceptis etiam quibuſdā uenis, neruis, & pellibus quæ in eis ſunt, quę pro-
cedunt ad pulmonem, & hepar, & ſplenem, dilatanturq; in eis. Sunt autē glandulæ omnes inſen
ſibiles, quemadmodum & pinguedines, cum ſint de genere pinguedinis: quamuis quædā uideā
tur ſenſibiles propter pelliculas ſibi inſertas. Sunt autem tam pinguedines quam glandulæ oēs
in corpore ad fomentum & cōſeruationem caloris naturalis: quamuis enim calor à corde ad to
tum corpus procedat, ſunt tamen quędam corporis partes magis ſuſceptibiles caloris, quàm cæ-
teræ. Pinguedo enim q̄ ſuperpoſita eſt hepati, & ſpleni, & inteſtinis, calefacit ea, facitq; nutrimē
tū digeri in eis. Vnde cū cuidam pugili pinguedo hæc in palæſtra rupta eſſet, & poſtmodū liui-
da

A da facta, à medico erepta esset, cœpit pugil supra modũ frigoris esse impatiens,& consueta cibi
digestio in uentre mutata est. Glandulæ autem quæ à radice linguæ sunt,non solum generãt saliuã,sed etiam digerunt sanguinẽ in uenis,quæ ad meningas cerebri coniũgunt. Cum.n. meninges cerebri constẽt & ex subtilissimis uenis,q̃ à crassis uenis colli procedunt, non potest sanguis uenulas meningum subintrare , nisi fuerit plurimum digestus. Item glandulę sunt in mesenterio caloris causa,attrahentis succũ cibi ab intestinis ad uenã hepatis. Itẽ testiculi,& mãmillę glãdulosæ sunt ad generãdũ sperma & lac. Adiacẽt ẽt collo uesicæ glandulæ,caloris causa attrahentis urinam à renibus, & insuper sperma digerentis. Quidã ẽt inter glandulas annumerãt renes, qui urinã attrahunt à uena quæ est in gibbo hepatis:quãuis Aristoteles dicat nõ ob aliud renes esse in corpore,q̃ ut ꝑ eos excolet urina : nã uasa duo deferẽtia urinã à gibbo hepatis terminant ad duos renes:& rursus ex alia parte renum oriuntur alia uasa urinalia procedentia usq; ad uesicã, perforata intra uesicã foraminibus pluribus atq; subtilibus,ꝑ q̃ fluit urina uesicæ: & hæc quidẽ foramina in mortuo animali non apparent,pro eo ꝙ frigiditate obtusa sunt. Dico autem calorẽ, qui est in sinistro uentre cordis & in arteriis,non solum nutriri ab aere influente ꝑ fistulas pulmonis,immo ẽt ab aere influente per poros corporis: quod probat ex eo, ꝙ addidit in passione qua
B dã,quæ dr̃ suffocatio matris, in qua nulla fit manifesta inspiratio aeris. Dico aũt in hac passione cor cõprimi à matrice sursum eleuata:modicumq; calorem remanere in eo,quod nutritur à modico aere influente per poros. Nam & similiter plura animalia uiuunt, nõ habentia cor neq; pulmonem,quorum calor uitalis cum sit modicus,nutritur ab exteriori aere influẽte per poros:hęc autem sunt parua animalia,ut muscæ,& similia:& etiã in piscibus polypodes,& alii oẽs,qui sanguinem non habent:quamuis ẽt de cæteris piscibus sanguinẽ habentibus dubitetur, quõ spirẽt intra aquam. Constat autem maiores pisces spirare aerem extra aquã, quos etiam pulmonẽ habere manifestũ est. Minores uero pisces,qui loco pulmonis branchias habent, spirãt intra aquã: spirantq; aerem, qui modicus est intra aquã,per poros brãchiarũ,qui sunt proportionales fistulis pulmonis:quemadmodum enim fistulæ pulmonis , ita similiter & pori branchiarũ usq; adeo angustantur in ea parte,quæ terminatur ad cor,ut non capiant aquam,sed aerem solum,qui per poros excolatur ab aqua,transiẽs ad cor. Quòd autẽ aer sit intra aquã ꝓbatur ex eo, ꝙ qñ cõgelatur aqua,fit minor:propter aeris expressionẽ: unde Aristoteli uisum est,ꝙ pisces,qui brãchias habent loco pulmonis,non attrahant aerẽ, sed aquã attrahant ad refrigerandum calorẽ cordis. Nam & similiter de habentibus pulmonem dicit Aristoteles, quod attrahunt aerẽ ad refrigerã-
C dum calorem cordis,cum ostensum sit aerẽ inspiratum præstare nutrimẽtum calori cordis. Hippocrates autem in libro de generatione animalium dicit ‖ aerem inspiratũ refrigerare pariter ac nutrire calorem cordis. Aristoteles quoque in quodam loco affirmat, quòd omne nutrimentum influens,refrigerat id quod nutrit,& addit etiã quòd deficiente nutrimento,fiat caloris augmẽtatio rõne uacuitatis:& hoc ostendit per simile eius quod accidit in uentre & matrice,quę postquam sunt uacua,calidiora fiunt,q̃ quãdo plena fuerint. Huius autẽ causam determinauimus in libro quem de spermate edidimus. Et hoc quidem hactenus. His,igitur præmissis,postmodũ scire oportet,ꝙ cũ in corpore sint uena,& pellis,& neruus,quæ sunt receptacula sanguinis, & spiritus, & pellis quidem mediam habet naturam inter neruum & uenã : & manifestum est quòd ad omnem pelliculam coniungitur aliqua uena , quæ in ipsa pelle diuiditur in multas subtiles uenulas,subtilem sanguinem capiẽtes. Habet autem & neruus uenulas, ideo & findi potest in longũ: sed habet eas plurimum subtiles,solum capientes spiritum. Dico etiam ꝙ instrumẽta omnia sensuum continentur pelliculis,fiuntq; sensus in ipsis pelliculis:ut est uidere in oculo, cuius pelliculæ plenæ sunt humore aqueo,& originẽ habent à cerebri pelliculis:fitq; uisus non in crystallino humore oculi, ut Aristoteli uisum est : sed in pelliculis oculi. Quarum duæ procedunt à duabus
D pelliculis cerebri:& tertia à neruo, qui opticus idest uisibilis dicitur : ꝓceditq; ab ipsis pelliculis cerebri. Est autem præter has pelliculas tres,quædã alia quarta,quæ est in oculo:quæ alba est,& continet omnes alias,ꝓceditq; à pellicula quæ tegit cranium,& est insensibilis:est autẽ hæc pellicula in piscibus ualde dura,& ferè in modum ossis. Similiter autẽ & pellicula plena aere locata est intra aurẽ,in qua fit auditus. Et pelliculæ plenæ spongiosa carne locatæ sunt intra nares,in q̃bus fit olfactus. Et omnes hæ pelliculæ originem habẽt à pelliculis cerebri. Idẽ quoq; oportet intelligi & de pelliculis linguæ,in qua fit gustus. De tactu autem dicit Aristoteles,ꝙ fit in carne totius corporis. Dico autem ꝙ non fit in carne,sed in pelliculis carni commistis:manifestum est.n. reticulatam carnem esse pelliculis ualde subtilibus,quæ à crassis uenis procedũt, & ab eis deportant subtilem sanguinem ad nutrimentum carnis. Probat autem Aristoteles , ꝙ principium motus,quemadmodum & sensus,est in corde, pro eo ꝙ omnis motio fit cum ui & conatu. Vim aũt facit contentio spũs:origo autem spiritus est in corde:deinde ex cõtentione spiritus, fit in omni conatu inflatio uenarum,& neruorum, & etiã pellium cerebri, & spinalis medullæ,& principaliter diaphragmatis. Constat enim uires corporis omnes esse ex neruorũ tensione : causa autem tensionis nerui nulla est alia,quàm spiritus neruũ inflãs. Sed quia origo spiritus est à corde.oportet prius diaphragma inflari , & postmodum uenas , deinde duplicem pellem spinalis medullæ,

Fortassis in lib. de corde ad medium: quo in loco inquit Hipp. cor ipsum ex eo uentilari, & ipsũ attrahere.

&

& ipsius cerebri, ultimo uero neruos. Spiritum aũt uoco non solum uaporem sanguinis, sed ẽt ae E
rem inspiratũ, qui ei admiscet̃: transit.n. aer inspiratus à pulmone ad ambos uẽtres cordis, & in
de per uenas & pelles usq; ad neruos. In oĩ igit̃ conatu fit per contentionẽ anhelitus, conclusio
spũs inter diaphragma, & in ipsis fistulis pulmonis, q̃ procedunt à trachea arteria, * post quã fit
aeris inspiratio: & * idem spiritus cõprehensione diaphragmatis transmittit̃ ꝑ fistulas pulmonis
ad uentres cordis, & inde ad uenas, & pelles, & neruos. Cõtingit aũt oppilationẽ fieri in loco,
in quo uena & arteria procedẽtes à corde, trãseuntes ꝑ collũ, coniungunt̃ ad pelliculas cerebri
& spinalis medullæ, ex humore, aut fumo multo aut paruo, & tãtũ crasso, aut subtili: fitq; ibi op
pilatio per angustiã uenularum, quæ procedũt ab illis uenis, disseminanturq; in pelliculis cere-
bri & spinalis medullæ. Dico autẽ ex hac oppilatione fieri somnum: qñq; epilepsiam, & qñq; ẽt
apoplexiam. Fit aũt apoplexia ex humore plurimo & crasso. Epilepsia ex humore nõ tãto, neq;
adeo spisso: & qñq; ex solo fumo crasso, ascendẽte à stomacho, aut pede, aut aliquo mẽbro alio:
in his quidẽ uidetur aura subtilis & frigida ascendere ad caput. Somnus autẽ fit ex multo fumo
subtili, faciente diuturniorẽ, sed minorẽ, & facile solubilem oppilationem: unde quidam in som
no sentiunt, & mouentur, & etiam loquuntur, & imaginantur somniantes: nam & similiter ima
ginantur quidam in epilepsia, & etiam in syncope, quæ est passio cordis. Fit autem quibusdã in F
epilepsia spuma circa os, dũ spiritus qui fertur à corde in uenas sursum, occurrit humori faciẽti
oppilationem, & ei admistus spuma fit. Est.n. spuma admistio aeris & aquæ, aut humoris: ideoq;
alba est ut aer: & ephialtes quædam epilepsia, quę fit in somno, fit autẽ ex mistione tanq̃ epile-
psia: ideoq; non in uigilante, sed in dormiente. Vt enim prædictũ est, somnus et epilepsia fiũt in
eodem loco, et ex simili causa: unde Aristoteles dicit epilepsiã esse somnũ quẽdam: uerũ ephial-
tes lõgo tp̃e perdurãs in epilepsiã conuertit̃: Amplius autẽ dicit Aristoteles, ꝙ quibusdã uenis
colli compressis fit homo insensibilis: et similis dormiẽti: unde et antiqui uenas illas uocauerũt
caroridas, ꝓpterea, ꝙ in eis fit caros, quod est insensibilitas et immobilitas totius corporis. Com
pressio diaphragmatis, quę fit in respirando: causa est prolationis uocũ, qñ uuula, quæ est in gut-
ture, supponitur tracheæ arteriæ ita, ut respiratio fiat per angustum. Spiritus.n. exiens per angu
stum, qñ colliditur uuulæ sibi oppositæ, facit sonum, alioquin fit respiratio sine sono, quãdo spiri
tus liberum habet exitum: est enim diaphragma, respirationis origo, et uocis, et omnium uiriũ
corporis. Est autem et ipsa uuula principium uocis, quia sensibilis ac mobilis, quemadmodũ dia
phragma. Et insuper efficit uires corporis, quemadmodum et ipsum diaphragma: nam in oĩ co-
natu fit oppilatio omnimoda tracbeæ arteriæ suppositæ uuulæ, ut compressione diaphragmatis G
spiritus qui est in fistulis pulmonis, non possit sursum per os exire: sed transmittat̃ ad cor, et à cor
de ad uenas, et inde ad pelles cerebri et spinalis medullæ, à quibus nouissime trãsmittitur ad ner
uos: quorum tensio uires corporis efficit: tendunt̃ aũt modico spiritu os subintrante et inflante.

Pulmo autẽ est immobilis scd̃m se ipsum et insensibilis, quemadmodũ et ipsa trachea arteria,
unde et in peripneumonia non sentit̃ dolor, sed grauitas sola. mouetur autẽ pulmo cũ diaphrag
mate, eo ꝙ colligantiã habet ad ipsum quibusdã pelliculis: et insuper ex eo, quia dilatatione dia-
phragmatis maior existit capacitas inter diaphragma, quam necesse est impleri ex aere inspiran
do, et inflante fistulas pulmonis, quæ intra diaphragma continentur. Quæritur autem de motu
diaphragmatis, utrum sit uolunrarius. Si enim est uoluntarius, quo modo igitur fit in dormiente:
si autem non est uoluntarius, quo modo ergo potest uoluntatie retineri? nam et quidam legun-
tur tandiu cõtinuisse, donec extincti sunt. Dico autem motum diapbragmatis uolũtarium esse,
fieri quidem uoluntarie per neruos, nihilo minus etiã fieri propter aliam causam. Nam cum ca-
lor continue effluat à corde, necesse est continue influere aerem ad cor, qui inflat pulmonem, et
propter boc totum diaphragma, pro eo quod pulmone inflato necesse est capacitatem diaphrag-
matis augmentari. Non solum autem inflatio pulmonis, quæ fit ab aere inspirato, causa est ut dia H
phragma dilatetur, immo etiã, quia aer inspiratus transit à pulmone per cor ad uenas diaphrag-
matis, procedentes à corde, in quo est origo uenarum omnium, non solum pulsantium, immo
etiam et aliorum, ut alibi ostenditur. Non solum autem uenæ diaphragmatis inflãtur spiritu, im
mo ẽt aliæ uenæ remotiores à corde, ut in forti conatu est uidere: nam et uenas pellium cerebri
ab eadem causa accidit inflari, ut apparet in habentibus fractum cranium, si anhelitũ cõtineãt:
nam et spiritus, qui neruos subintrat, procedit à corde ad neruos per intermedias uenas: qđ pro
batur ex eo, quod quibusdam uenis colli compressis, fit homo absq; omni sensu et motu. Non so
lum autem pulmo ministrat cordi aerẽ ad nutrimentum caloris uitalis, immo etiam cõmunit et
conseruat calorẽ, qui est in corde: cuius simile est in cinere uidere, qui superponitur igni ad con-
seruandum ipsum. Habẽt autem pulmo, quemadmodum et cinis, plurimam raritatem, per quam
habet ignis moderatã respirationem, et moderatam aereis influxionem: fitq; inspiratio, et respi-
ratio per fistulas, ꝓcedẽtes à trachea arteria, ad cor terminatas, quæ sunt in pelle circũtegẽte pul
monem. Manifestum est enim, quod ad conseruationem ignis necessarius est aer, non ut quidam
putant propter refrigerationẽ, sed nutrimenti causa: est enim aer nutrimentum ignis: omne au-
tem nutrimentum, simile fit ei, cuius est nutrimentum: aer enim influens per poros cineris, ignit̃,
ad re-

* Al. per quam.
* Al. inde.

A ad restaurationem euaporationis ignis:aer.n. per digestionem fit ignis. Digestionem voco se-
parationem ignearum aeris partium ab alijs partibus:est.n.aer corpus dissimilium partium,ha-
bens caliditatis,& frigiditatis particulas in se ipso: vnde nec aer est elementum, sed, sicut alibi
ostensum est,duo tantum sunt elementa,calidum & frigidum.Dico etiã quòd ex aere fit aqua,
euaporatione ignearum partium.Nam cum omnium fluminum origo sit à mõtibus, dicit Ari-
stoteles non solum vapores aqueos ascendere inserne pet venas quasdam ad crepidinem mon
tium,& inde distillare,sed etiam in ipsis venis montium aetem per frigiditatem in aquã cõuer-
ti.Manifestum etiam,quòd nec aqua est elemẽtum,nec,aer: fit enim ex aqua glacies, expressio-
ne aeris,qui in ea erat: vnde minor est glacies,quàm fuerit aqua,propter aeris eductionẽ: nã &
omne metallum maius fit,si liquefiat,quàm fuerit prius: ignis enim subintrans liquefacit aquã,
quæ in poris metalli congelata est.Sunt autem pori in metallo adeo angusti,vt nõ possit aer,sed
solus ignis subintrare.Rursus autem oportet scire, in omni nutritione id quod nutritur, attra-
here & congregare particulas sibi similes,quæ disseminatæ sunt in eo,à quo fit nutrimentũ,pro
eo quòd naturaliter simile ad suum simile tendit.Fit autem digestio nutrimenti per calorẽ, pro
eo quòd calor,vt ait Aristoteles,aggregat similia,& disgregat dissimilia.Quemadmodũ.n.in vẽ
B tilatione adunatur per commotionem granum seorsum à palea, ita etiam similiter in nutrimẽ-
to fit per calorem commotio omnium partium, & in ipsa commotione similiter in nutrimento
similium ad se inuicem adunatio.Facit autem calidum commotionem,pro eo quòd in cõtinuo
motu est,vt est videre in aqua bulliente.Amplius autem calor inspissat nutrimentum, dum cõ-
tinua sua euaporatione partes aqueas secum trahit. Deinceps autem oportet scire solum dia-
phragma esse principale instrumentum respirationis, pulmonem autem fistulis plenũ recipere
multitudinem inspirati aeris in fistulis suis:& ob hoc receptaculũ spiritus appellatur.Subintrã-
te igitur aere inflatur pulmo,& rursus paulatim detumescit,aere paulatim trãsmisso ad cor, ad
nutrimentũ caloris qui est in corde.Vnde quia colligitur multus aer in pulmone,qui sufficit ali
quandiu ad nutrimentum caloris cordis,inde est,quòd aliquis potest aliquando absq; spiratio-
ne perdurare,& aliquando absq; interpolatione vocem protrahere. Insuper autem, & aer bre-
ui aliquando tempore permanens in pulmone calido existente, ibiq; digestus efficitur cõpetẽ-
tius nutrimentum caloris cordis.Dicit.n.Aristoteles,quòd pisces,qui branchias loco pulmonis
habent,attrahunt interius aquam,ad refrigerandum calorem uitalem cordis. Dico autem calo
rem vitalem nutrimento indigere,non autem refrigeratione: nutrimentum vero ignis nullate-
C nus est aqua, sed aer. Sunt.n.in prædictis piscibus pori quidem branchiarũ ad cor adeo subti-
les,quod non capiunt nisi aerem solum,pet quos transit aer,qui est aquæ commistus. Dicit aũt
Aristoteles aerem non esse intra aquam,persuadens hoc ex eo,quòd cum aer leuior sit, aquę su
pernatat,non autem admiscetur ipsi.Est autem sibi ipsi contrarius,cum alibi dicat glaciem fieri
ex aqua per expressionem aeris qui est in ea.Verum pisces pulmonem habentes multo plus ha-
bent caloris,quam cęteri pisces,vt delphini,& phoca,& canis,& cete omnia,& similia.Quoniã
igitur multus calor qui est in eis multo indiget aere ad sui nutrimentum, inde est, quòd spirant
extra aquã Scire autem oportet,quòd trachea arteria veniẽs ad pulmonem,facit circa eũ pellẽ
plenam fistulis pluribus ac subtilibus,quę terminantur ad uentrẽ sinistrum cordis: habentq; fo
ramina subtilissima,per quæ capiunt aerem solum,non autem sanguinem: fitq; per hęc forami-
na inspiratio aeris ad sinistrũ ventrem cordis: sanguis autẽ qui est in sinistro uentre cordis,non
potest per ea affluere propter eorum angustiam. Amplius aũt vena,& arteria procedẽtes à duo
bus uentribus cordis perueniunt ad pulmonẽ,& faciunt circa eum pelles duas,plenas venis,&
arterijs pluribus ac subtilibus.Quoniam autem in conatu fit* conclusio spiritus,nõ solũ in fistu- *Al.cõculcatio.
lis pulmonis,sed etiam in uenis,& neruis, contingit quãdoq; terminos venarũ ex multo spiri-
D tu dilatari,spirituq; exeunte trahere secum sanguinẽ: estq; sanguis hoc modo exiẽs spumosus,
propter spiritum sibi admistum. Accidit etiam eadem causa sudorẽ exire per poros corpotis.
Est autem sudor,sanguini aqua admista.Pori uero sunt venæ subtilissimæ q̃ à crassis venis pro-
cedunt.Contingit autẽ poros ex multo,aut feruido spiritu usq; adeo dilatari,vt etiã exeat san-
guis per eos,fiatq; sudor sanguineus.Miror autem plurimum super eo,quod dicit Aristoteles se
vidisse poros cordis in pulmone,per quos fit aeris inspiratio,& expiratio, cum sint impercepti-
biles ptopter suam paruitatem,quẽadmodũ & pori vesicæ,per quos ingreditur vrina: maxime
cũ per frigiditatem obstruantur huiusmodi pori in mortuo animali. Dicit enim tres esse vẽtres
cordis: cũ sit patens uisui esse tantũ duos, ab uno enim procedit magna uena,& ab alio magna
arteria: in paruis etiã animalibus unũ tñ esse,à quo procedit magna arteria. Postmodum autẽ
scire oportet,ꝙ pulmo,cũ sit spongiosus,& calidus,habet uim attractiuã: attrahitq; aerẽ ad se,
ad refrigerandum calidum cordis,quemadmodũ uentosa igne intromisso: exit.n. ignis per po-
ros uentosæ,& necesse est aerem subingredi.Idẽ quoq; est uidere in hepate, quod spongiosum
est,& calidum: attrahitq; succũ cibi ab intestinis per medias uenulas cuiusdã pellis, quæ media
est per intestina,& concauã uenã hepatis,& cõtinuata est utrisq;: dicunẽ aũt uenulæ illæ mesa-
raicæ,siue mesentericæ: pellis in qua sunt,mesentetiũ siue mesaręũ appellaẽ: & ꝓtendiẽ à me-

dio vētre per intestina. Dicit enim Aristoteles mesenterium vicem radicis obtinere: sicut enim E radix attrahit nutrimētum à terra, ita & mesenterium ab intestinis nutrimētū corporis animalis. Cor etiam, in cuius concauitate plurimus est calor continue effluens, attrahit continue à fistulis pulmonis: attrahit etiam succum cibi à concaua vena hepatis, quia, vt ait Aristoteles, in corde perfecte digestus sanguis fit. Rursus autem cor attrahit ab intestinis succum cibi aliūde, quàm per hepar, idest per mediam arteriam: arteria enim, quæ protēditur à corde per dorsum, & coniungitur mesenterio, non trāsit per hepar, cū dicat Aristoteles, In hepate nulla est omnino arteria. Est autem sanguis arteriæ liquidior, quàm venæ: & præ nimia sua aquositate nō coagulatur, quemadmodum sanguis qui est in vena. Huius autem hæc est causa, ꝙ hepar venę suppositum maximā habet vim attrahendi: attrahitq; succū cibi multum ac spissum ab intestinis: ideoq; in vena multus est sanguis ac spissus, qui cito coagulatur euaporante aqua. E contrario vero sanguis arteriæ modicus est & aquosus, pro eo ꝙ arteria habet vim attrahendi debilem ex solo proprio calore, & etiā ex corde. Dicit. n. Aristoteles, ꝙ in quibusdam animalibus sanguis ipsius venæ liquidus est, & nō potest coagulari, vt in ceruo, & lepore: suntq; huiusmodi animalia timida, pro eo ꝙ habent sanguinē frigidum, & aquosum. Rursus autem quædam animalia habent sanguinem valde spissum ac terrestrem, qui coagulatur statim, vt taurus: cuius etiam sanguis venenosus est. Et huiusmodi quidem animalia habent pinguedinem quandā terrestrē, quę F sepum dicitur: & sunt plurimum ossuosa: & sunt etiam calida, & audacia: nā sanguis terrestris plurimum calidus est, pro eo ꝙ est receptaculum amoris: sed prius contingit* calorē in eis egisse, vt est uidere in calce, & cinere, similiter & sale. Nam sal genus terræ est, estq; sal terra incēsa: quod probat Aristoteles ex eo, ꝙ quibusdam calamis incensis, & incineratis fit sal, si mistus fuerit aquæ, & eadem aqua bulliat ad ignem. Vinum etiam quanto fortius est, tanto terrestrius est: quod probatur ex eo, ꝙ quanto fortius est, tanto ponderis plus habet, adeo etiam ꝙ supernatat oleum* in eo. Amplius autem uinum, & liquores alij, varios sapores habent ex terra sibi admista: vnde in quadam regione vinum suspensum ad ignem in utribus, indurescit in modum salis, euaporante aqua. Dicit etiam Aristoteles, ꝙ in sanguine spisso inueniuntur neruuli quidam: & quanto spissior est sanguis, tanto plures insunt: in liquido autem sanguine nulli possunt inueniri. Dicit etiam Aristoteles, ꝙ homines liquidioris sanguinis, sunt timidi, sed boni sensus, ex eo ꝙ molles carnes habent, suntq; passibilia maxime in eis instrumenta sensus. Videndū autem est deinceps, vtrum aliquis meatus sit à vena ad arteriam: quod quidem probatur ex eo, ꝙ si scinditur vena, aut arteria, effluit omnis sanguis, tam qui est in venis, quàm qui est in arterijs. Quę- G ritur autem quo modo sanguis intret arteriam, si verū est, ut plurimi putāt, totum succum cibi, ex quo fit sanguis, trāsire ad venam hepatis. Aiunt igitur quidam, ꝙ cum vena, & arteria habeāt in corpore parietem communem fistulas quasdam habentem, sunt quidem in medio illarum fistularum quidam meatus angusti, per quos excolatur sanguis: & meatus illi in mortuo animali non apparent, quoniam per frigiditatem sunt obstructi. Dico etiam meseraicum, per quod trāsit succus cibi ab intestinis per totum corpus, non solum cōtinuari venis hepatis, immo etiam arteriæ cuidam procedenti à dorso, & non transeunti per hepar, sicut testātur oēs qui de anatomia scripserunt: ex quo manifestum est, succū cibi non omnino transuitti ad venā hepatis, immo etiam partim ad arteriā. Amplius aūt vena, & arteria simul in toto corpore sunt, ꝑrerquàm, vt ait Aristoteles, in hepate, & splene: iunguntur ꝗ; adinuicem quibusdā pelliculis, in ꝗbus sunt venulæ subtiles, per quas ab arteria ad uenam excolatur liquidus sanguis. Scire etiam oportet, ꝙ non solum à vena hepatis, immo etiam ab arteria sunt meatus quidam ad renes. Dico aūt, ꝙ ab omnibus venis, & arterijs corporis mittitur vrina, quemadmodum & sudor: nā quēadmodū vrina, ita quoq; sudor nihil aliud est, quàm aqua sanguini admista. Dico etiā, ꝙ quēadmodū hepar, ita quoq;, & splen attrahit succū cibi ab intestinis per medium mesenteriū, cui continuata H est uena splenis, quemadmodū & hepatis uena: unde splen, ut ait Aristoteles, recte hepar sinistrum potest appellari. Item à corde protēditur uena ad splenē, quemadmodum ad hepar, per quam cor attrahit sibi succū cibi à splene, quemadmodū ab hepate. In splene autem, vt ait Aristoteles, nulla est arteria, quemadmodum nec in hepate. Dico autem, ꝙ in curuatura hepatis, & splenis inueniūtur tam arteriæ, q̄ venæ: in gibbo autem hepatis solę inueniuntur uenę, quę conueniunt ad cauam uenam: in gibbo uero splenis nec uena est nec arteria. Miror autem quàm plurimos antiquorū ignorasse usum splenis in corpore humano: alios autem opinatos nosse, penitus errasse. Solus uero Aristoteles in libro de particulis animalium diligenter supra hoc scripsit: qui fuit solus ueritatis ostensor.

* Al. si priori contigerit.

* Al. ouum.

GALENO

GALENO ASCRIPTVS LIBER, CVI TITVLVS EST COMPENDIVM PVLSVVM

CENSVRA

Liber ieiunus, ſed non omnino reijciendus.

HOc ei quod de pulſibus poſſibile eſt competentem modum circuiit. Primum autem aiunt*egenum antiquum de pulſibus: itē non de pulſibus hoc intitulaſſe, ſed de palmon i. de ſaltibus: ignorauit enim, vt * Al. forte Aeg: minum.
B decens hic vir, quæ exiſtat differētia pulſus, & palmi, ideſt ſaltus, ſicut deinceps oſtendemus, primum dicentes, quid ſit pulſus.

De Definitione pulſus.

Pulſus igitur eſt diaſtole. i. dilatatio, & ſyſtole. i. cōſtrictio cordis & arteriarum: ſolæ enim hæ eorum, quę in nobis, pulſuali motu mouētur. Alia vero, quæcunq; vidētur, & ipſa pulſualiter moueri, vt meninges, quę circa cerebrum ſunt in pueris viſę, ſecundū participationem arteriarum mouentur: circa quas particulas fit palmos, ideſt ſaltus, & tremor, & ſpaſmus.

De ijs, quæ pulſui ſimulantur.

Similia vero pulſui ſunt, & palmos. i. ſaltus, & ſpaſmus, & tremor: etenim & hæc vidētur quibuſdam ita fieri, ſicut & pulſus ex diaſtole, & ſyſtole. Differētia vero in eis exiſtit plurima. Igitur Praxagoras quidem exiſtimauit hęc ad ſe inuicem differre quantitate, non adhuc autē qualitate: fieri autem ex pulſu, qui magis, eo circa motum extenſo, palmon. i. ſaltū: ex palmo vero, tremorem: & hoc quidem Praxagoras vir non liber neque in ijs, quæ ſecūdū medicinam ſunt, cōtemplationibus, neq; in alijs ſecularibus. Herophilus vero diligentius inſiſtēs huic loco, in qua-
C litate magis eas differentias inuenit: fieri. n. pulſum circa arterias ſolas, & cor: palmon autem. i. ſaltū & ſpaſmū, circa muſculos, & neruos: & pulſum ſimiliter generari cū aīali, & mori cum eo.

Fit autem pulſus ita. Quando cor attraxerit ex pulmone ſpiritum, primum quidē eū ſuſcipit in ſiniſtrum ſuum ventriculum: demum ſuper concidens, deinde ipſis arterijs præbet. Contingit igitur in conciſione, repletis ijs, quæ in corpore ſunt, arterijs, pulſum perfici: euacuatis autē, ſyſtolen. Igitur arteriæ quidem, ſicut dixi, repletæ curſum perficiunt, aſſumentes ſpiritum: cor aūt euacuatum, ſicut deinceps demonſtrauimus. Proprium igitur terminum. i. definitionem dedimus eius, pulſum dicentes eſſe diaſtolen, & ſyſtolen cordis, & arteriarum.

Vnde conſtet pulſus.

Conſiſtit aūt pulſus ex diaſtole, & ſyſtole. Quia vero in pari, & eodē tēpore, & cor & arterię pulſum perficiunt, & propterea exiſtimant ferè omnes, q repletis vtriſq; ſimiliter fiat, volo repræſentare eorum errorem. Nam quòd quidem impari tempore ex arterijs, & corde pulſum, q fit, aſſumimus: manifeſtum eſt: quòd autē arterijs quidē repletis, corde vero euacuato, hoc fiat, volebā remittere eos, qui volunt diſcere, ad anatomiam. i. ad inciſionem: vt autē nō videar inuidus eſſe, & liuorem habere, paucis repræſentabo. Corpus cordis. i. ſubſtantia, pinea forma exi-
D ſtit: & ampla quidem pars eius, in qua ſunt ora ventriculorū eius, pulmoni vnitur, & in medio quatuor fibrarū iacet: vna. n. fibra breuiſſima reliquarum exiſtens, tertiū thoracis ſpatiū repleuit: Acuta vero pars eius, & oblonga ſecūdū ſurſum cū pectore, nō vt ſit continua ſicut eſt baſis eius pulmoni, ſed eſt abſoluta. Continetur autem vndiq; cor membrano, quod uocatur pericardion. i. circa cor. Hoc autem non ſolū pulmoni vnitū eſſe inuenies à latioribus, ſed & pectori in illis partibus, in quibus diximus cordis acutum abſolutum iacere. Contingit autem ita, quādoquidē ex pulmone attraxerit ſpiritum, repletum vndiq; ipſum ad latera incedere, & multū ſpiritum à pectore auferre. Quando uero rurſum euacuatum fuerit cor, & euacuatum in naturalē figuram recurrerit, tunc proſilit pectori, & percuſſionem facit, & ita concidens pulſum perficit.

De differentijs naturalium pulſuum ſequentium ætatem.

HIs autem ita habentibus, dicemus prius differentias naturalium unamquanq; ætatum ſequentium pulſuum: demum eas, quæ ſunt in febribus: & poſtea pulſus, qui inueniuntur ſecundum paſſionem: in fine uero: pulſus qui ablati ſunt denominati.

De Pulſu puerorum nouiter genitorum.

Igitur nō genitorū pulſus puerorū exiſtit breuis oīno, & indeterminatus, & in diaſtole, & ſyſtole. Hūc pulſum Herophilus alogō. i. irrationalē cōſiſtere ait: Irrationalē uero uocat pulſum eū,

qui non habet aliquam analogiam.i.proportionē.Neq;.n.duplicē,neq; hemioliam, neq; aliam E
quandam rationem habet hic, sed breuis est omnino,& magnitudine puncturæ acus nobis aduenit:ideo & primum Herophilus alogon,idest irrationalem,eum competenter dixit.

De pulsu crescentium.

Procedente vero ætate,& corpore in augmentationem veniente,& ad rationē,& pulsus augetur ad rationem,diastolen latiorem systole accipiēs:quando de reliquo est eis logon.i.rationem,adæquare ad demonstrationē eius,quæ ex grammatica manuductionis. Nā primus quidem pulsus,qui in modo genitis pueris inuenitur,rhythmū.i.tenorē eū,qui breuis syllabæ existit,etiam in diastole,& systole habet:& propterea ditonus intelligit. Pulsus autem eorum, qui apud augmētationē sunt,proportionalis est pedi,qui apud eos theo:est autē hic tritonus, diastolē quidē in duo tēpora accipiens,in vnū vero systolen. Pulsus vero eorum,qui in statu ætate sunt,in vtrisq; par existit,vt in diastole,& systole,cōparatus pedi vocato spōdeo, qui utiq; dissyllaborū pedum longissimus est:constat igitur ex tēporibus quatuor: hūc pulsum Herophilus per paria vocat his qui pedi. Declinantium vero,& ferme iam senū pulsus, & ipse ex tribus cōponitur tēporibus,diastole duplo systolen accipiens lōgiorem. Et hi quidem sunt pulsus,qui secundum latitudinem ætates in sanis sequuntur. Deinceps autem sunt in febricitantibus. F

De pulsu in febribus.

EOrum, qui incipiunt febrire,pulsus paruus omnino est,& subintrans, persecutionē patiens in vtrisq;,& in diastole,& systole, vt fermè quādoq;,& uix incidat tactui. In superadditione vero secūdum parum adauget diastolen,& systolen,accipiēs & maiorē,& prolixiorē, ppter spiritus ascensionem. In statu vero in vtrisq; par existit,& in systole, & diastole, ceu & febri parilitatem accipiente. In descensione uero, systolen quidem diastole accipit prolixiorem. Calor vero in * uentre,superabundat magis, q̄ in extremis, quia in primis quidē ferè uniuersus calor in medijs superabundat,ut multoties,& infrigidari contingat extrema. Quando autem sunt in superadditionibus,circa media quidem amplior est calor,in extremitatibus uero paucior. Statum autem accipiente febri,& calor pariter inuenitur in extremitatibus,& in medijs. Et hi quidem sunt,qui secundum latitudinem sequuntur febrientes pulsus.

* Al. medijs.

De pulsibus passionum in generali.

PVlsibus autem,qui secundum passiones fiunt multis,& diuersis existentibus, & de his pulsibus,qui in acutis passionibus sequuntur, dicemus.

De pulsu phreneticorum. G

Phreneticorum uero pulsus breuis,& erroneus,& non bene robustus,propterea,q continue spiritus à uigilijs motus superaccidit tactui, ac si accideret motus ab arcu tensi neruı, & chordæ:& omnino minimis periculis manuum nostrarum superacciderit,idest occurrerit.

De pulsu lethargicorum.

Lethargicorum uero pulsus est magnus,& uacuus secundū longitudinē,& latitudinē, nobis superaccidēs profundo * intellectu:quare & quidā prǽsumpserunt dicere pulsum incorporeum.

* Al. intellecto.

De pulsu chardiacorum.

Cardiacorum uero pulsus est,minor qui finaliter est pulsu phreniticorum:robustior uero,& quasi morosior,ut & alijs partibus subaccidat,idest sentiatur tactu: hoc autem fit spiritu quandoq; quidem remissionem accipiente,& retentionem,quandoq; uero intensionem.

De pulsu pleuriticorum.

Pleuriticorum,& peripneumonicorum pulsuum,in paucis quidem est differentia, solum aūt ijs,qui ualde empirici,idest exercitati seu experimentati sunt,comprehensibilis est:acutus.n.& uehemens quàm plurimum inuenitur,& immissiones inæqualiter multoties faciens.

De pulsu epilepticorum. H

Epilepticorum uero eorum quidem,qui fiunt sine spasmo,& contractione particularum,pulsus est magnus,& diacenus.i.uacuus,& continuus,& fugatus,persecutionē patiens, quā plurimū. Et hi quidem sunt pulsus,q secūdū hāc passionē,secūdū plurimū assequūtur, similes pulsui lethargicorū. Eorū autem,qui fiunt cū spasmis,pulsus est magnus,& diacenus,idest uacuus.

De nominibus pulsuum.

SCiendum autem,q omnis pulsus consistit ex magnitudine,& uelocitate,& plenitudine, & rhythmo,& tenore. Et magnus,est secundū lōgitudinē,& latitudinē,& profundū:digna ratione tactui accidens. Plenus aūt,est uehemēs,& quasi neruiter tactum percutiēs. Eurhythmos autem,idest bene tenoratus pulsus,qui in unaquaq; ætate naturalem consequētiam seruat: dicitur autem hic pulsus eurhythmus. Pararrhythmus uero est,qui cito desilit à manu. Velocitas aūt à spissitudine differt, nam uelocitas quidē secūdum unam poterat arteriæ intelligi percussionē,spissitudo uero secundum plures. Ita deniq; dicimus quidem uelocem eum,qui in paruo tempore longitudinem explet:Spissum autem,qui continue per eundem locum deuenit.

De generibus pulsuum.

Genera pulsuum secūdū quietem spissitudo,& raritas,in quo uelocitas,& tarditas:secūdum totum

A totum robur idest tensionem, vehementia, & amydrotes, idest obscuritas: secundum corpus arteriæ, durities, & mollities. Igitur hi quidem ita.

De nominibus secundum antiquos quorundam pulsuum.

Deinceps autē de his pulsibus, qui à veteribus scripti sunt, & necessarij maxime sunt, & in quiete existūt, dicamus. Dicitur quis pulsus myurizon. i. muris modo caudatus: cuius sunt rursus duæ differentiæ: Hic quidē nanq; attritis digitis magnus, & vehemēs, demū eas q deinceps sunt diastolas longiores accipiens, in fine rursus, & citus, & magnus, & vehemēs sentitur: Alius vero paruus* sentitur, & eas, quæ deinceps sunt, immissiones magnas operās, rursus & citus, & paruus accidit: hic pulsus quidē quādoq; inuenitur, & sanos naturaliter assequens: quādo vero inuentus fuerit in ægrotantibus in paruitate superabundans, eos qui debent abire perindicat: qui vero in magnitudine, eos qui in lethargum. Dicitur pulsus & parempipton. i. intercidens, quando plures diastolas, & systolas operari dimiserit, secundam diastolen spissiorem attulerit: hic pulsus quidem quandoq; sequitur, & sanos: quando vero in ægrotantibus inuentus fuerit, nihil irrationale significat. Dicitur quidē pulsus dicrotus, qñ distās arteria maiorem vnā diastolē, alteram attulerit breuiorem: hic pulsus fit in sanis quidem, à cursibus, vel exercitijs, vel aliud quid cito nobis operantibus: in ægrotātibus vero, manibus maxime febriētium inuenitur. Dicitur autem pulsus, & dorcadizon, quando magnus prius accidens, mox breuis accidit, vt putet antequā systolen faciat finaliter arteria, rursus dilatari: hic pulsus inuenitur magis in ægritudinibus, quæ sunt circa thoracē. Dicitur pulsus myrmecizon: hic autē est, qui cōtinue, & subtiliter diastolen facit, vt videatur myrmecos. i. formicæ in manu fieri deambulatio: ferè ex omnibus deficiendo inuenitur. Vltimus vero omnium eorum, & breuissimus est, qui vocatˢ scolecizon, idest vermiculans: hic vero ita paruus, & languidus, & amydros, i. obscurus existit, q formiculante, & breuissimo penitus existente intelligatur diastole, & systole, in hoc autem nequaquam, sed uelut desinentia solum, & reuolutio spiritus in arterijs perficitur in eo. * Al. accidens.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER
DE MOTIBVS MANIFESTIS ET OBSCVRIS.

Quem Ioannitius de Græca lingua in Arabicam transtulit; Marcus autem Toletanus de Arabica in Latinam.

CENSVRA

Galenus huius libri sui sæpius mentionem facit: & in hoc etiam multos suos libros citat: ob varias tamen translationes aliquæ mendæ in eum irrepserunt.

De Facultate, & primis instrumentis Motus.

INquit Galenus, Illi quorum propriū est anatomiam meditari per hoc q dicunt motus liquidos, eos qui videntur in corporibus animaliū, sensui manifestos intelligūt: veruntamen quo membro fiant penitus ignoramus: & quāuis hoc videamus, qualiter fiant non scimus: †ideo de his doctrinam oportet nos agere. Principium autem inquisitionis de motibus liquidis est, vt primo inspiciamus, an sint actiones membrorum, & an ex eo, q sint passiones ab eis. Et per actiones, intelligo motus agentes imprimentes: & per passiones, motus intelligo, q fiūt à motore agente, quando ipse mouet aliquid aliud. Et tu poteris vnico exēplo duorū horum motuum naturā intelligere: Nam motus manuum & pedum, distendendo & complicando, vel inclinando, & mouendo ad utranque partē, quæ quidem ossibus eorum interiacent, iuncturis efficiuntur. Manuum autem fit iunctura, quę est in compositione ossis adiutorij, & hæc quidem iunctura vocatur mabit: & iunctura, quæ est in compositione duorum focilium, est cū ossibus: & iunctura ossium basiū, quæ interiacent duobus focilibus, † & pectini, & uocatur rasceta: & iuncturis* digitorū. Pedum uero motus fiunt iunctura genuum, & calcaneorum, & digitorum. Et si quis desiderat motus iūcturæ humeri numerare cum motibus manus, & iuncturæ motus coxæ cum motibus pedis, non intromittit in

† Al. iš intentio nobis hic est, ut eorum causas inquiramus.
† Al. & est pecti.
* Al. iunctura.

significatione diuersitatem per hoc,vel varietatem:veruntamē sufficit in hac significatione,vt E
* Al. summitas. dicaē,ꝙ * pomum ossis adiutorij,in iūctura cōponitur humeri cū pyxide, q̄ est in osse scapulæ:
& ꝙ summitas ossis adiutorij inferior, cōposita est in iuncturam abit cū duobus brachij focili-
bus: sicut duæ summitates duorū focilium,ab inferiori cum ossibus paruis rascetæ cōponūtur.
Similiter in pedibus iūcturæ ex cōpositione ossiū,q̄ sunt in eis,erūt.Quòd si res in hoc ita se ha-
bet,anatomici verū in hoc dixerunt,ꝙ motus manuū,& pedū fiunt ossibus nō tamē ab eis, qm̄
hęc quidē est actio lacerti mouētis ea.Prouenit ergo ex hoc,vt motus lacerti sit actio lacerti: &
motus ossiū sit passio eorū:& passio eius qđ fit,& actio eius qđ agit,simul existāt. Discrepāt tn̄
in eo,ꝙ agens est principiū sui motus ab ipso,& patiēs est principiū sui motus ab alio. Sicut er-
go qn̄ lacertus agit,mouet quidē primo vnū duorum ossium cōpositorum in iunctura, & est il-
lud os,quod continuatur cum adiutorio:deinde mouet secundo ipsam iuncturam mouēdo os:
ita anatomiam considerantes inuestigauerunt,an oporteat dici,ꝙ lacertus ipse agit primo, aut
recipit etiam virtutē motus ab aliquo alio. Vt aūt viderunt,ꝙ vnicuiq; lacertorum continuanē
arteria,& vena,& tertium quiddā.i.neruus,vnicuiq; eorū intēdētes vnūquodq; sigillatim vin-
culo constrinxerunt,considerātes in ipsa constrictione an motus impediretur lacertorum, aut
mobiles permanerēt. Postquā autē motū lacertorum strictis arterijs, & venis in suo manētem F
statu deprehenderunt,ipsumq; strictis neruis impediri,ꝙ ad lacertos quidem virtus digeritur à
neruis aliqua,per quā fit actio eorum,iudicauerunt. Deinde iuxta hāc viā inquisiuerunt diligē-
ter,an hæc actio sit neruis ex sua natura,& substantia, an supra neruos aliquod membrum sit,
quod neruis virtutē motus exhibeat,sicut lacertis exhibere viderunt. Adhærentes autē neruis
eosq; pręcidentes sectionē eorum superiorem in sua sensus,& motus habitudine persistere de-
prehenderunt:inferiorem autē,à loco sectionis sensu priuari,& motu.Ex hoc itaq; quod eis ap-
paruit,virtutē motus etiā neruis ab alio mēbro eis superiori transmitti,cōiecturauerunt. Pro-
spicientes igitur primam neruorum originem,eamq; indagantes, quosdam eorū oriri à spinali
medulla,quosdā à cerebro,deprehenderunt. Abscidentes itaq; spinalē medullam, deprehende-
runt,ꝙ ab inferiori parte sectionis non transmittitur virtus ad neruos quidem, à quibus uirtus
oritur,quæ prius transmittebatur ante abscissionem:& à superiori vero sectione, quæ est super
abscissionē,quæ prius transmittebatur virtus,transmittitur:ac tunc iudicauerunt uirtutem qui-
dem motus ad neruos à cerebro transmitti.Deinde postmodum inquisiuerunt, an sit hoc,qm̄ il-
la virtus sit innata substantiæ suæ propria, an à corde sibi trāsmittitur: neq; ad hoc in isto loco
necessitas vrget, cum nos inueniamus utiq; neruos exhibere lacertis uirtutē motus à cerebro G
procedentē.Primum igiē mēbrum ac præcipuum,vniuersa quidē mēbra corporis aīalis mouēs
motu uoluntario,est cerebrum:cætera vero,quæ quidē cerebro interiacēt, & ultimo membro
quod mouēē,mouēt se secundum ordinē ita,ꝙ unūquodq; eorum mouēs,ac motū existat.Re-
stat ergo ut cerebrum moueat tn̄,nec aliud moueat ipsum.Similiter fit vt manus ac pedes mo-
ueanē tn̄.Et iā declaraui ī tractatibus,qb* inuestigaui de virtute ordinatiua,de virtutibus aīę,
ꝙ cerebrū eget hepate,& corde ad cōseruādū substātiā suā:& ꝙ nō trāsmittiē ab illis virt*,qua
fit motus voluntarius.Hic aūt nō est aliquid,quod nos cogat, vt ꝓbationē ad hoc inducamus,
cum sufficiat in hoc tractatu conclusione propōnis illius vti duntaxat:quia non memoraui, qđ
apparet in anatomia,vt exponerē per hoc,ꝙ virtus ordinatiua trāsmittiē per neruos à cerebro
ad lacertos:verū vt à me intelligereē sufficiēter,in quo differāt motus,& actio:qm̄ significatio,
quam significat nomē motus,generalior est:& significatio,quam significat actio,specialior est:
cum nos appellemus actionem,motum agentem:& passionem, motum ab alio prodeuntem.

De motu respirationis, qui notior est visus veteribus.

ET sermo iste,in quo nos sumus,est,quo intēdo inuestigare de unoquoq; motu,quòd sit mē-
brū,quod ab eo patiē;& quod mēbrū opereē ipsum,verbi gr̄a de anhelitu:quia melius est, H
vt ponam sermonē meū de ipso,vt exēpli cā lucescat:cū nō cōferat ex exēpli quidē rōne dun-
taxat,verum cum ipso exemplo non est utiq; modica pars,de qua inuestigare proponimus.Vi-
demus.n.manifeste,ꝙ anhelamus:& hęc quidē actio animalis est cōposita ex aeris inspiratione
ab exteriori ad interius,& expiratione è conuerso:& apparet etiam ꝙ id,quod mouet in cōca-
uitate pectoris in anhelitu facili suauiter,concutiē inferius duntaxat:in anhelitu uero magno,
non solū mouenē inferiora tn̄, verū etiam mouenē loca lateribus omnibus vicina. Discordes
etiā fuerunt medici in motu anhelitus,an sit ēt ex lacertis,vt sunt alij motus uoluntarij, aut ali-
ter.Et quidam iudicauerūt,ꝙ hæc actio naturalis sit,sicut pulsus arteriarum,& cordis:alij uero
iudicauerūt actionē esse uoluntariā:alij autē,ꝙ sit actio cōposita. Et hæc quidē inquisitio magis
ad dialecticam,q̄ ad medicinā spectat.Inquisitio aūt quæ dignior est in operibus medicinę, est
qua quidem inuestigatur,quo instrumēto moueē clibanus.i. concauitas pectoris, per quam fit
anhelitus,qm̄ hic quidē * dilataē,prout apparet in anatomia.Apparet quoq; in anatomia,quòd
* Al. extrahitur. hic clibanus ex ossibus,quę latera uocant,& ex lacertis cōponit interiacentibus. Merito ergo
anatomiā cōsiderātes dixerūt,ꝙ illud mēbrum,qđ diaphragma uocaē,est una pars istius cliba-
ni,nec tamen illud totaliter:& hoc quidē usq; ad tempus magistrorum nostrorum homines ar-
bitrati

A bitrati sunt, q membrũ istud Instrumẽtis anhelitus nobilius existat. In nr̃o vero tẽpore* factum eius patuit ex eo, quod de operatione huius mẽbri declarauit, q. s. mouet partes clibani duntaxat inferiores, quẽadmodũ illud, quod mouet supiores eius, est lacertus à collo descẽdẽs. Mouet quoq; id, qđ interiacet, lacertus quidẽ, q inter latera cõstituiť: nisi q. hic lacertus quidẽ nõ dilatat clibanũ tñ, verum etiã ipsum constringit: cũ vnusquisq; eorũ habeat duas tunicas positione diuersas. Lacerti nanq; descendentes à loco, q est supra collũ, dilatant, & distendũt clibanũ tñ. Et vidi sæpe plures hoĩes in facto neruorũ, qui mouent huiusmodi lacertos quos prædiximus, qñ quidẽ vinculo constringebanť absq; clibani ruptura, q vinculũ illud eos motu clibani penitus priuabat: & discipulos meos instruxi qualiter hoc ipsum, quod declaraui, intelligerẽt. Et sñia illorũ, qui dicũt, q anhelitus est motus volũtarius, vel actio volũtaria, nullũ argumẽtũ inducit, qđ maioris, q̃ hęc, existat roboris ad pbãdũ veritatẽ eorũ: qñ motus clibanis impediť stati, & aĩal extinguiť subito ore aperto cupiẽs anhelitũ, cũ nequeat clibanũ mouere. Vnũquodq; horũ fuit ab antiquis inuentũ: & quædã pter illa, quæ ipsi inuenerũt, postmodũ reperi.

Comparatur cognitio aliorum immanifestorum motuum, & liquidorum quorundam ad antiquorum cognitionem: & ponitur excusatio tractationis illius.

B ET quodlibet horũ antiquitus reputabať ignotũ, qñ de ipso nihil anatomiã inspicientes tetigerũt, cui posset aliquis acquiescere, vel quo posset esse contẽtus, nedũ sufficiẽter probarent. Vtinam autẽ aliq̃s motuũ, & aliqua actionũ harũ, quæ reputabanť esse ignota, repereriť à quo mẽbro aĩalis prodirẽt: & qualiter ab agẽte causa, qñ quidem agit; multa quippe horũ, quæ vltimo comperi, penes me prius erãt ignota, quẽadmodũ de motu clibani retuli: Et in tractatu qui dẽ tertio de motu pectoris, & pulmonis quędam: siquidẽ mei docuerũt me doctores ad tẽpora sua, quibus adieci postmodũ in libro, quẽ de passionibus anhelitus edidi, quod adinueni, postq̃ à magistris meis didici. Confessus sum etiã in libro de iuuamentis membroru ignorantiã meã, quam habui de motu palpebrarũ superiorum: deinde vero narraui postmodũ, qualiter hoc fit, in tractatu decimo libri mei de cura anatomiæ. Eodem quoque modo ignorabam esse duorum neruorum ex vtraque parte arteriarum constitutorũ, qui falso, & sine ratione vocantur apoplectici, cũ fuerit in eis ingressa malitia, qualiter uox impediť: demum quippe cum labore maximo ac difficultate cõperi hoc, cũ nullus quicquã de ipsis tractauerit sufficienter. Et hæc quidẽ significatio erat incognita: demũ facta est nũc nota, quia reperi neruos mouentes* lacertos epiglottidis à duobus neruis duabus arterijs vicinis, qui apoplectici uocantur, oriri. Ignorabatur quo- *Al. lacertum.*

C que, cur, ex spondylis dorsi medulla spondyli primi si secũdũ larũ tota abscidatur, donec extrema non sese contingãt, vox impediatur illius aĩalis: Et similiter si vnus spondylus locũ deserit: quia spinæ medulla comprimitur fortiter. Inueni quoq; hæc & alia quæ reputabãt illi, q fuerũt ante me, ignota de anhelitu, & uoce: & eorũ inuentio fuit ex eo, quod in anatomia apparebat. Et reperi quoq; lacertũ, qui utrũq; mouet genã, cũ prius fuisset ignotus. ‖ Nec intelligo quidem in hoc loco per utranq; genam duo mandibularum ossa, sicut Hippocrates intellexit hac appellatione in libro suo de iuncturis,* quẽ quidẽ è contrario nempe uocauerũt: sed intelligo per vtranq; genam, corpora quæ duas continent mandibulas, quæ recipiunt, quod os implet de humiditatibus, & cibarijs aut uento, prout in illo, qui vtres inflat, videtur. Specierũ item lassitudinis, actio diuersitatis earum per anatomiã fuit reperta: quãdo in quibusdam, qui laborabãt hac passione, vel membri quod lassatur, sensus impeditur, vel in quibusdã motus, vel vtrunq; simul. Et in pluribus eorum nũnquam in hac specie locus putabať esse dubietatis, quoniam quidẽ nõ dubitatur, q in neruis, qui uadunt ad mẽbra, in quibus accidit ægritudo, quando ingrediť malitia, noceat sensui, & motui. Duæ vero species aliæ non putabantur, donec reperi, secundum quem modum erant in membris corporis, in quibus accidit illud, & non in alijs: quoniam hoc *In lib. de Articulis com. 11. t. 4. 7. 162. h* *Al. quam.*

D quidem nullatenus accidit in omnibus membris, ob hoc quòd non reperitur in omnibus membris neruus, qui sensum tribuat, & motum lacerto, qui est in membro patiente, præterquam neruus, qui sensum tribuit cuti, membrum scilicet illud includenti.

De motu virgæ.

ETiam narraui oĩa ista, quæ apparẽt ex istis rebus in libro meo de anatomia. Et qui indagat de istis rebus, remouet hæsitationẽ earũ: & patet esse ei* p hoc, qđ apparet in anatomia. Et quædam harum rerum, magis cõgruit, vt per dialecticã discurranť: nisi quia cũ hoc ad hoc anatomia iuuamur. Vtpote linguę prolixitas, donec emineat ori: & satyriasis, q̃ accidit in pueris: & in quibusdã est velocior, qñ intuentur quã amant, aut imaginantur eã: quia causa augmenti ex utroq; modo est difficilis, siue ex uoluntate fiat hoĩs, siue naturaliter sine uolũtate. Et in oĩbus motibus, qui fiũt ex uolũtate, nihil obscurius, & dubitabilius hoc. Qñ in pueris ego video, nedum in alijs, qñ ipsi uolunt aliquod mẽbrum ex membris suis replicare, aut distẽdere, aut in partem declinare, hoc quidem faciunt ex uoluntate, & hoc quidem ipsi faciunt per lacertum, q destinatur illi motui, & appropriatur, licet ipsi quidem lacertum illum ignorẽt, & non ipsi tantum, sed etiã multi medicorum. Et illud est qñ inuenio mẽbra corporis moueri per lacertũ, cui Creator, qui nos creauit, & plasmauit, & in omni tẽpore pręsens est nobis, prudẽter indidit po-

tentiam mouendi. Qñ igitur aliquē volumus motū, monet lacertum, quē ad hūc plasmauit, & E creauit. Et declaraui in libro meo de iuoamento mēbrorum, ꝙ creauit nos non solum prudens scire quid oportebat melius agere, imo cū prudētia habuit potētiā, qua quidem nihil ei de hoc quod melius, & cōpetentius prouidit esse, defuit agendū: & bonitatē ac largitatem, in qua nulla fuit auaritia creandi, quod melius est. Et imperscrutabile videt̄ opus Creatoris esse veraciter scire, & qualiter inest corporibus aīaliū: verūtamē non est quidem licitum dicere eū nō viuere, vel nō agere: imo vtiq; est summę prudēs, & potēs, ac benignus, sicut iā declarauimus. Et si notū est, & publicum, ꝙ in oībus corporibus est animaliū, sicut quidā putant, verbū istud inducit ad hoc, ꝙ duæ sunt in corporibus animaliū aīæ: quarum vna creat̄ naturaliter, & plasinat̄ oībus mēbris, & est præposita oībus quidē voluntatibus eius, ex quibus actiones procedunt per motum lacertorum, qui deputātur illis actionibus proprie: alia vero est aīa, qua uolūtas inest actionū. Quidam tñ hoc respuentes non fuerūt contenti hoc: & ab ipso fugerunt, dicētes ꝙ aīa, qua quidē voluntas existit, est illa, quæ per se & suā essentiā vniuersa corporis mēbra imaginat̄, vt quod voluerit de actionibus cōpleat̄. Et huiusmodi quidē dicti apparet peremptio, propterea, ꝙ si nobis esset hæc aīa, ignoraremus cū ignorātia actionum inuenire, an illi quidē lacerti sint, aut non sint. Et ex eo, quod cōpetit ei quod diximus, est quidē, qñ illud quod diximus, non so F lum est verū in animis hoīum, verum etiam in animalibus remotioribus intellectu, hoc est in brutis, vt sunt asini, oues, porci: adeo quidem vt animas habeāt in summa potētia, & prudētia, & bonitate, ac largitate, iuxta quod exposcit natura corporum eorū, aut creatura exigit. Et si nos quoq; cætera dimiserimus animalia, & simus homine cōtenti, cui quorūdam aīaliū cōparatione intellectus attribuitur † proprie infra illa, videbimus, ꝙ vita in actionibus, quæ fiūt à uolūtate consistit, nec in alijs liquet actionibus, & nō nobilioribus, atq; præcipuis. Cōgruit igitur vt dicatur, ꝙ nō est actio quidē nobilior homini, nec conueniētior rōnali, q̄ ratiocinari, ac loq; & hoc quidem erit cū distinctione, quā lingua agit in voce expedita, ab epiglottide * distincta: Cū lacertos habeat lingua, quorū qdā ipsam susum attrahunt ad partē palati ad oris suprema: alij vero in contrariā eius partē trahunt eā, donec ad inferiorē deponant mādibulam: lacertos quoq; alios habet q̄ plures, qui ad vtranq; partē eā declināt. Neq; aliqs est puerorū, neq; adultorū, & eorūdē, qui anatomiā inspiciūt, qui lacertos linguæ nouerint, qñ voluerit aliqđ noīum ꝓnūciare: verbi grā, si dicat Petrus, ꝙ valeat prius excogitare, & intelligere, quo lacerto, & quo motuum, illud nomē proferat. Cōuenit igit̄ & cōpetit, vt musculus, cui libido fuerit irrogata, secūdū hāc rationē incurrat satyriasim, qñ libidinē autumat, & imaginat̄ per aptitudinē rei ad G hoc. Et ꝙ mēbrorū corporis immutatio imitat̄ animę immutationē, nō in motibus tantum, sed in alteratione coloris erit instar huiusmodi. Et ante modos huiusmodi alterationū, quædā sunt alterationes quæ fiūt calore, & frigore: & ex hoc est, ꝙ sæpe contingit diminutio ei, quē arripit timor subitus, vel horror, vel angustia. Et ex hoc arguerunt quidam, dicentes, ꝙ animæ quidem nō sunt aliquid per se existens, adueniens corpori, vt possibile sit absq; corporibus existere, verū animæ sunt quid ex corpore. Et qñ hi inuestigauerūt de loco qd sit, diuersificati sunt diuersificatione nō modica. Quidā.n.dixerūt, ꝙ est spiritus: & quidā ipsorū dixerunt, ꝙ est alia maneries de cōmistione elementorum, quā unusquisq; eorum profitetur, aūt ex cōpositione eorum: & quidam nempe existimauerunt, ꝙ virtus esset substantiæ, quæ unicuiq; appropriāt̄ animali: & quidā putauerunt ipsi eidem animali essentiam sibi propriā. Verū substantiæ, quæ sentiunt, & mouentur voluntate, sunt illæ, quæ animalia nuncupantur: operatio uero eorū, quæ operantur ex eis secūdū epithetum substantię, quā habēt ex cōmistione elementorum. Et iam sententias in libro nostro elemētorū cæteras deteximus secūdū snīam Hippocratis, cū uera sit istorū snīa, qui dixerunt, ꝙ substātia generationi, & corruptioni subiecta, qualitatibus quatuor calida frigida sicca, & humida, & nō alijs, immutat̄. Inqrere aūt de anima an eius substātia sit corporea, H neq; cesset qñ corpus accidit alicuius rei aīalis descēdere in ea: aut sit aliquid corpori cōtinuū, qđ cū corpore accidit: aut spermatis sit virtus, & potentia aliqua, cui conueniāt quidē cū creatione corporis accidētia aīæ: relinquo hoc illis, qui de se existimāt, ꝙ hoc sciūt ueraciter. Satyriasis aūt virgæ scio manifeste, ꝙ fit volūtate, & fortasse imaginatione tātū. Similiter scio ab ore cuiuslibet hoīs egredi linguā, qñ hāc actionē uult. Causę aūt ꝓpinquę, hac appellatione appellant̄ à peritis, & sapiētibus uiris in hoc ca. & subtilis speculationis. Merito aūt dixerūt, ꝙ earum causæ duæ sunt simplices, & una composita. Causæ duæ simplices sunt, ꝙ ab arterijs spiritus ad ista duo mēbra destinant̄, cū sint rara, & porosa interius, s. uirga uirilis, & lingua: uel à se habent ut erigantur, & dilatentur: & utriusq; erectio sequitur, & comitatur spiritum intra oenas existētem usq; ad exteriora utriusq;: & pori, qui sunt inter utrāq;, necessitate uacuitatis implētur. Sic enim uirgæ uirilis impletio fit ab imaginatione, & uoluntate: & distensio quidem uehemēs habitudine, & ualida, prout dicunt, & testātur medici considerātes anatomiam, lacertis aliquibus attribuitur paruis, & spiritibus qui cōtinentur in arterijs. Et eodem modo fit in lingua, qñ erigitur, & dilatatur, ei quidem cōtinue spiritus immittuntur, cum eo etiā, ꝙ aliqui lacerti in ea habitudine distenduntur. Veritati quidem huiusmodi dicti attestatur, ꝙ arterię in lingua, & uirga

uirili

† Al. circumscriptis illis.

* Al. destinata.

A uirili confixæ maiores, q̃ in cæteris membris existunt. Cauebo ergo eũm qui uerbum meũ hoc audit, †ne scilicet abhorreat uerbũ meum, existimando, ꝙ arteriæ; spiritum quidẽ dũtaxat cõtinent, sicut Erasistratus existimauit: sed sæpius dixi, ꝙ in arteriis sanguis subtilis continetur* calidus cum subã quidem aerea: & extrema uenarũ orificia sunt adeo stricta, ꝙ id quod ab eis egreditur, spiritus est tñ. Et poteris quidem præcognoscere, qđ de duob⁹ dictis propinquius existat ueritati. Et magis elegi uerbum illius qui dixit, ꝙ distensio uirgæ uirilis nõ est minor causa, q̃ illius, qui dixit, ꝙ ab arteriis q̃dem spiritus destinatur ad uirgã uirilem, & linguã per id, quod narrabo. Quod est, quia præsumet aliquis, & anticipabit dicere, ꝙ unũquodq; membrum, suo ipsius intendit cõmodo, & reparationi: & hoc quidem non solum est sufficiẽs, sed & uerũ: sed quod dicitur, ꝙ membrum, alterius intendat commodo, modum, & quantitatem naturæ excedit, cum hoc quidem in hominibus cunctis non reperiatur, nedũ in brutis. Et hoc quidem declarauimus sufficienter in libro nr̃o de uirtutibus naturalibus. Et quod hoc affirmat, & asserit, est, ꝙ stomachus nequaq̃ cibaria digerit, ut per hoc intendat oĩa membra animalis reparare: neque hepar quoq; cibũ alterat hac intẽtione, & immutat à stomacho ꝓgressum ad ipm, ut cõuertat in sanguinẽ, & ad cætera mẽbra mittat: similiter quoq; à corde nõ quidẽ pulsus actio prodit pro alio

B mẽbro, sed pro suo cõmodo. Quod autem dictũ est uerisimilius sententiæ naturali, ut dicatur, ꝙ unumquodq; mẽbrum attrahit sibi quod cõuenit ei, ut ex ipso nutriatur: deinde illud immutat quod attraxit, & retinet, & assimilat sibi: & expellit à se, quod est sibi diuersum. Quod uero dicitur ꝙ unumquodq; membrum non intẽdit quidem reparationi suæ, sed quicquid operatur, operatur ut præstet obsequium aliis membris, non est uerum. Cum ergo hoc sit unum de iis, quæ in libro nostro De uirtutibus naturalibus declarauimus, oportet ut principiũ repletionis accidat quidẽ membris, quæ implentur, non ex arteriis, sicut quidam dixerunt, uerum ipsamet membra cum habeant erigi, & proprie dilatari, attrahunt spiritus ab arteriis, & implentur ex eis.

De motu linguæ.

Virga uero uirilis augetur manifeste, & fit magna, suscipiendo augmentum non solum in lõgitudine, uerum & in circuitione. Sed linguã uidemus ĩ longitudine distẽdi, qñ ab ore educitur, non tñ augeri in omne corpus suum, quemadmodum uirga uirilis. Similiter quoq; non uidetur ab ore uniformiter egredi, qñ fortius homo, q̃ potest, os suũ aperiit, aut qñ penitus* extat apertum, aut qñ inter duas habitudines mediocriter se hẽt. Qm̃ in ipso, cuius est os apertum fortiter, ac ualde plus, q̃ possit, inuoluitur in inferiori labio intantum, ꝙ si conetur quantum potest

C eam eleuare, non ualebis eã adaptare, ut ad figuram attingat mediocrem propter hoc, ꝙ mandibula quidem inferior concomitabitur eam, donec claudatur os: quoniam actio in aperiendo os & in claudendo, est huius mandibulæ tantum, superiori quidem mãdibula quiescente. Et maxime qñ aliquis quæsierit linguam eleuare sursum cum conamine, donec exterius inuoluatur sup labium superius, eam concomitatur mandibula inferior, donec concurrant labia, & os claudat: & hoc fit, quia uinculum linguæ est ex parte inferiori anterius: deinde post ipsum est extremitas linguæ absoluta, qua fit proprie distinctio uocis, ut fiat pronunciatio, & locutio. Et hæc extremitas est, quæ egreditur exterius ab ore, cum oris apertio quidem fiat, qñ mandibula inferior inferius attrahitur, & lingua mãdibulæ sigillatur, cũ sit ei ex parte inferiori tota continuata. Oportet igitur, ut non extrahatur extremitas linguæ sursum in illa habitudine, cum uinculum ab inferiori attrahat ipsam, & prohibeat. Et scd̃m hanc rationem, si aliquis quæsierit uiolẽter linguã suam sursum eleuare, uidebit mandibulam suam inferiorem sequi eam, & appropinquare mandibulæ superiori: & attinget hoc quoq; conclusionem oris. Cumq; iam præmisimus hoc, concludemus sermonem nostrum, sicut oportet conclusione sua: & narrabimus hæsitationem, quæ accidit nobis de esse linguæ. Et dignum fuit, & merito accidit nobis, cum nõ inueniamus causam,

D propter quam lingua prolixatur, donec ab ore quidem exeat: nec respõsio quam uidemus, egreditur ab illa ambiguitate. Scimus enim, ꝙ lacertus mouẽs linguam, sumit principium ex partib⁹ tunicæ nodi gutturis, & ossis quod assimilatur lambda literæ. Ideo oportebat tũc necessario, ut, si lingua attrahatur ad illas partes, ascendat interdum per lacertos, qui continuantur ei desuper: & humilietur per lacertum, qui continuatur ei deorsum, quãdo ipse ad se attrahit: & declinet interdum, deuiando ad aliquam partium per lacertum, qui circundat quidem in duas partes. Cum ergo anatomiam inspicientes in hoc conueniãt, ꝙ nullus motus obedit uoluntati nisi motus lacerti tantum: nec aliquis lacertus linguæ cõtinuatus distendit eam, donec adducat eã extra os; tunc merito in titubationem incidimus qñ scire uolumus qualiter actio fiat linguæ. Et si motus aliquis posset in corporibus animalis inueniri, qui uoluntate fieret absq; aliquo lacerto, non incideret in hanc quæstionem aliquid ambiguitatis.

De motu uomitus, & deuorationis.

Oportet ergo de* hoc inquisitione uehementi inquirere donec ad ueritatẽ ꝑtingamus huius ei. Et inspiciamus si forte inueniantũ in aliis quoq; membris motus uolũtates aĩalis imitãtes: & non solum uoluntates eius, uerum id, quod imaginamur existimãdo, sicut in uirga fit uirili: quia impletur corpus rarificatum ex uento ueloc iter, ac leuiter: deinde ad tãtum attingit motum

†Al. ne scilicet oberret.
*Al. clarus.
*Al. non existat
*Al. hac.

tũ, ꝙ impletione sui crescit. Et tu poteris scire manifestius ex aĩali quod ruminat, ꝙ motus uo- E
luntarius nõ est solius lacerti: quia hoc animal postq̃ implet uẽtrem suum herbis, aut ex alio nu
trimẽto, redit in idẽ, et erigit ipsum paulatim ex eo, quod trãsglutiuit ad os suũ, ut molat ipsum
& terat actione ruminationis. Quidam etiam hoĩum intendunt euomere, quod potauerunt, præ
ter conatum uehementem uolentes expellere facile, ac uelociter, ut non oporteat eos caput cõ
quassare, sicut alii faciunt: & non egeant membrorũ prouocatione quibus euomũt, neq; eorũ di
stensione. Et manifestum est hoc procedere ex eis, q͠a instructi sunt in hac actione plus, q̃ alii: &
consueuerunt oĩ die, q͠n exeunt à balneo euomitare, & sumunt potum ante cibũ. Quod si aliq͠s
dixerit, ꝙ œsophagus obedit uolũtati in huius actionibus: & si dixerit, ꝙ stomachus obsequitur
uoluntati: & si dicat, ꝙ uterq; ei obsequitur: nihil in hoc casu refert, in quo sumus inter hæc, nisi
quis alio modo, q̃ oportet inquiritur, cũ intenderimus inuestigare de motu mẽbrorũ: & non su
mus quidem cõtenti perspicere, ex quibus mẽbris illi fiant motus, * quin consideremus cũ hoc,
*Al. cum. scd̃m quẽ modũ fiat actio illorũ. Et uideo manifeste in lingua, & in generationis instrumentis,
illa eadem mẽbra, quæ mouentũ: & cũ hoc quoque uideo scientia manifesta, ꝙ actio linguæ, quæ
accidit q͠n ducitũ ab ore, uoluntati quidem obsequitur: actio uero generationis instrumentorum
non fit à uoluntate tñ, sed sæpius sine uoluntate obsequendo ei, quod anima format, & imagi- F
natur. In aĩali quoq; ruminante: & in euomente facile, merito quisquis fuerit q͠ſiuit, an illa actio
fuerit solius œsophagi uel stomachi, & similiter habitudo in uoluntate. Iam diuersificati sunt ho
mines in hoc. Et quidã eorũ actionem eius attractioni stomachi attribuũt. Et quidã eorum attri
buunt eã compressioni quidem œsophagi, qua comprimitũ id, quod discurrit per ipsum, & coar
ctatur. Qui aũt in sermone suo distinxit, & perscrutatus est breuiter actionẽ mẽbrorum, dixit ꝙ
œsophagus ex duabus componitur tunicis: una intrinseca, quæ quidem obedit stomacho, per
quam ipse attrahit, quod transglutitũ, sicut quod per manũ trahit aliquis: alia uero extrinseca im
pellit cõprimendo circũquaq; rem, quæ transglutitur, donec ad stomachum perueniat, quemad
modum coqui faciunt, q͠n manibus suis comprimendo id, quod continent intestina, emungunt.
Et quidã uiderunt, ꝙ utraq; tunica œsophagi agit in transglutiendo, nisi quia maior uirtus ac di
gnior in hac actione, est in interiori tunica: & exterior ei facile suffragatur. Et iã q̃dem declara-
ui in libro meo de uirtutibus naturalibus, ꝙ p̃cipua uirtus, & maior, & dignior, quæ ad transglu
tiendum operatur, est quidem tunicæ intrinsecæ œsophagi: actio autem, quę est in tempore uo-
mitus, quæ est contraria trãsglutitioni, fit quidem per aliam tunicam. s. extrinsecam. Oportet er-
go, ut ponamus causam in maiori parte, uirtutem quæ est in stomacho expulsiuã, quæ nõ est uo G
luntaria, sed naturalis: & fortassis causa in illa operatione uirtus est uolũtaria: & forte uirtus na
turalis in illa habitudine, uirtuti suffragatur uoluntariæ facile, & modicũ. Sed quando uomitat
homo sine uolũtate cibum, q͠n eleuatur ad orificium stomachi, sicut accidit pueris dormiẽtib⁹,
oportet quidem existimare, ꝙ causa in illa actione est uirtus expulsiua: & hæc uirtus etiam inuẽ
nitur in intestinis, & uesica manifeste, & matrice, & inuenitur etiã nõ minus in cęteris membris
animalis omnibus: nisi quia in istis occultius inuenitur adeo, ut probatione indigeat. Et iam ad
inuenimus in eis probationes, & fundauimus in libro nostro de uirtutibus naturalibus.

De motu egerendi, & uomendi.

ET sicut quidã uomitus fit à uirtute naturali sola, & quidã uel totus, uel maxima pars ipsius,
fit prorsus à uirtute uoluntaria, ita reperitur in euacuatione per inferiorẽ regionẽ. i. per anũ:
& in euacuatione, q̃ fit per urinam q͠n mingitũ, duplici quidem actione. Fortassis enim fiet hoc ab
aliquo lacerti iuuamento, qui congruit ei, extrinsecus condensando, & comprimẽdo anum: uel
forte absq; illius lacerti iuuamento fiet ab intestinis ut egrediatur egestio, uel à uesica per urinã,
& hoc fiet à dormiente. Et prouenit hoc etiam propter uigiliam nimiam, uel propter multã ma
teriam, quam quidem continent illa loca, uel propter materiæ punctionem, ut demum dimittat H
absq; uoluntate: & illa loca non comprimantur à lacerto, neq; in illa quidem habitudine quic-
quam habeant de actione uoluntaria, nisi tantum unicam, scilicet relaxationis actionem, & cir
cularium impedimentum lacertorum, q̃ continent quidem extrema lacertorũ illorũ, q̃ ne fiat
absq; uoluntate purgatio, solum uirtutem prohibent naturalem in eo, qui permanent in suo cur
su naturali. Quod si quidem accidat lacertis illis laxatio, aut incidantur penitus, donec lectio to
taliter appareat, & egestio quidem, & urina tunc progreditur prorsus absq; uoluntate. Et iam q̃
dam in hoc loco litigium induxerũt, ut uincere uideantur, nõ ex eo, ꝙ sequeretur inde commo
dum, interrogantes an actionis lacerti laxatio, comprimentis orificia meatuum, & impedimen
tum eius de actione computetur uoluntaria, & dixerunt quòd actio quidem lacerti sit per distẽ-
sionem eius, & incuruationem, & nõ per relaxationem. Congruit itaque in hoc capitulo senten
tia eorum qui sentiunt, ꝙ rerum uirtutes æstimandæ sunt: cum in eis iam conueniatur inquire-
re de nominibus. Restat autem ut concordes simus, ꝙ lacerti q͠n meatuũ extremitates compri-
muntur, non egreditur quicquam ab eis: quando uero ab eius actione arcetur, quod in illis exi
tit meatibus, egreditur. Merito igitur dicit obiector, quòd illud, quod egreditur quidem ab illis
meatibus, quando relaxatio uincit, illi quidem lacerto contingit actio non uoluntaria, quæ
fit

A fit per uirtutem tantum naturalem:& quod egreditur ab eis,eo in sua manente cõplexione,quã
do suffragat̃ lacertus illis conueniẽs instrumentis extrinsecus,actio fit uoluntaria:ueraciter erit
secundum primam intẽtionẽ,uel uiã,uel semitam primam,uel qualiter uoluerit nominare.Et si
quidem intendit uoluntate sua,illorum lacertorum impedire uel laxare actionem , ipsis per sua
natura non permanentibus,illud quod egreditur actio uoluntaria per secundam intentionem,
& uiam secundam,non primam appellatur.

De membris,quæ mouentur motu voluntario.

ET sub hoc occupationis genere multa continentur alia dubia:immo quidẽ,si dignius est ue
rum dicere,sub hoc capitulo oĩa,quæ q̃dem accidunt,& arcentur à nostra uoluntate, conti-
nentur.Qm̃ ambulare,currere,calcitrare,& cæteræ quæ pedibus actiones perpetrãtur, uolunta
riæ dicunt̃ actiones,per intentionem primam:similiter actiones,quæ manibus aguntur,uolun-
tariæ dicuntur.Vox,& locutio dicunt̃ esse à uoluntate,prima quidem intentione:manuum aũt
& pedum quietudo,& cessatio à sermone,dicunt̃ actiones uoluntariæ,intentione quidẽ, & sen-
tentia secunda.Qm̃ sicut,qñ membra nostra uolumus mouere,est illud,quod uolumus,actio uo
luntaria:ita idem etiam,qñ uolumus ea mouere,erit quidẽ quod uolumus,& hoc sequerur p̃ci-
B sionem consilii apud homines in aliqua actionum uoluntaria.Nec hoc quidem currit in sermo-
ne duntaxat hominum,uerum reperitur ad instar hoc in sermone Dei sublimis uiro comminan
tis,tempore necessitatis præsenti amico non subuenienti,in hunc modum dicentis. Nunquid tu
p̃sens fuisti,ac amico quidem tuo in mortis articulo iam cõstituto nõ subuenisti,deinde me frau
dulenter adiisti?egredere à meo sancto altari.Et quidam hominum non admittunt hunc sermo
nem,& existimant quidẽ,q non est appellanda causa illius,quod accidit,nisi quidẽ actio impri
mat aliquid in accidentia illius rei,q̃ accidit.Et cogitur,qui hoc dicit uerbum,dicere,q qui se,ne
in exercitum magnum uadat ex regis edicto ad pugnam,& ad supponẽdũ se periculo,occultat,
nullã pęnam meretur:qñ pugnãtes illius exercitus si ceciderint,ipse cadet inter eos ratione ca-
dentium,nõ quia ipse occultauit se ab eis.Et determinaui inter eos,qui dicebãt uerbum hoc,&
inter illos,qui aliud uerbum dicebant,hoc modo discordiam magnam,& ualidam.Et iã orta fue
rat sæpius inter medicos,& philosophos discordia atq; altercatio,utrum priuatio uel non factio
esset quidẽ causa accidentiæ rei,quæ accidit.Et doctores legum,& reges,eos qui absentant à pu
gna,& eam subterfugiunt uoluntarie,acrius puniunt,q̃ illos,qui post uictoriam hostium fugiũt.
Illi enim qui existimant,q non est aliquid priuatum causa accidentiæ rei,nõ possunt ratione de
C fendere se in aliquo cõtra illum,qui dicit,q illi,qui subterfugiunt pugnam timore cędis uel mor
tis,iuste puniuntur:sed contenti sunt hoc uerbũ dicere,& ipsum sæpius iterare,& successiue,cũ
non possint declarare atq; ostendere,quòd nequit aliquis eis sufficienter probare,quòd pribatũ
licet esse causam eius,quod accidit præsentialiter.Et quidam medicorũ intendentes hoc funda
mentum obseruare,fundauerunt se per ipsum,existimantes,quòd egressus egestionis, & urinæ,
quando fit absque uoluntate lacerti,qui est super orificia meatuum , actio est naturalis , & non
uoluntaria,neq; de actionibus animalibus prorsus.Sed qui sophistarum relinquit altercationes
& cõtrarietates,& intendit in eis quæ in arte iuuant medicinæ,cõcedit ei,qui uult actiones istas
appellare qualitercunque:& intẽdit inspicere qualiter ea,quæ iuuant,& utilia sunt,duntaxat in
ueniantur,quod est qualiter hæ fiant actiones:Exempli causa , quòd in stomacho , & intestinis
uirtus uiget naturalis,expellens quidem id,quod eis nocet quantitate sua uel qualitate nocua:
& expellit etiam cum hoc interceptum in eis,licet non sit nocuum,quando non iuuat:& hoc q.
dem in membris in sua manentibus natura,quando consequitur ex hoc,quod continetur com
modum per temperantiam. Et fortasse aliquid intendunt expellere membra in t̃pe indebito, &
non opportuno:& imitatur ipsa lacertus,qui comprimit,& coarctat illorum orificia meatuum,
D ut quid expellar,do.ec transiliat,& egrediatur:& similiter quãdo tempus accedit, quo sentitur
ille exitus superfluitatum , ille quidem lacertus relinquitur , ac remittitur : demum quiescit ab
actione sua,de quo sermo præcessit.Nec huius negocii fecimus mentionem, nisi ob id,quod ser
mo se ingessit ex continuo,non quidem principaliter ex prima intentione,quæ proposito,quod
intendebam,necessaria existeret præsenti.Nec est quidem absurdum cum eo,quod præcessit re
memorari,quod sum narraturus:Quod est,quia qui uidet ophthalmiã patientem insuetus hoc
uidere,oculi eius primo replentur humiditate:& si diutius inspiciat , ophthalmiam quoque in-
currit & ipse,quia oculi formidantes ægritudinem,debilitantur ex illa:et euanescit uirtus illo-
rum essentialis adeo,ut aliquid ab oculis admittat vicinis,qui sibi continuantur, quando fuerit
in eis superfluus humor atq; prauus . Et iã quidem hoc innuit Hippocrates, et his similia ex eo,
quòd corpori communicat cogitatio,et compatitur in accidentibus, sermone quem scripsit in
libro humorum huiusmodi.|Et fortasse quidem uidet homo serpenrem subito , et in colore suo In lib. de humoribus ad mediũ.
accidit pallor.Et fortasse quis incedens super apicem pinnaculi aut montis excelsi timet , et pe-
des eius tremunt.Similiter quoque homo uidet alium mingentẽ,aut egerentẽ,aut pandiculatio
nes agentem,et ad hoc prouocat̃ idem operari,quasi in membris ipsis uisio sit intellectus,et in-
spectio.Et manifestius hoc declaratur,ac liquidius sicut dixi in actionibus,quæ fiunt in lacertis
quoniam

quoniam illas actiones agunt pueri,nedũ adulti,qñ uoces imitãtur,quales alios audiunt profe- E
rentes,cum ignorent ipsi lacertos linguam mouentes,adeo vt incidant uocem incisione locutio
nem formãte:similiter accidit inspiratio,& expiratio,anhelante lacertũ quo hoc operatur igno
rante.Non est ergo mirandum linguam quidem moueri à lacerto uoluntate duntaxat,sed in ea
uirtutem esse,qua quidem perpeudit quod appetit intellectus, adeo, ut moueat se ipsam motu,
*Al. concepti. ut ab ore quid educatur*comperenti.Etiam quidẽ prædixi qualiter hoc fiat.s.linguæ raritatem
porositatem eius,sicut in uirga uirili . Sed quia porositates in uirga uirili ampliores existũt,aug
mentũ virgę virilis immensum,multam aeris comitatur substantiã:linguæ uero porositates mo
dicæ,ideoq; non accidunt in ea raritates multæ uel magnæ.Et huius generis q̃dem est , quod de
dolore quæritur:quid nanq; est,ꝙ illud quod quidẽ incurrit occupatus ex aliquo,& negociosus
in loco in quo est,apostema est minus.Qñ ergo euacuatur, cum eo quoq; quod ab eo non desi-
stit augmentatur.Quidam aũt dixerunt,ꝙ pars animæ dispositiua,& ordinatiua, qua fit ordina
tio,quia causa motus existit uolũtarii,& sensuum omnium membrorum sensibilium,qñ cogita
tione detinetur,& occupatur alicuius rei,retardat præuentionem. Et quidã dixerunt,ꝙ in ipsis
*Al. ordinatus. membris est q̃dam uirtus:quando ergo illa pars ad angustiam peruenit*ordinatam animæ,& de
bilitatur,& euanescit.& etiam laxatur:res autem debilitata,& euanescens hẽt necesse, ut cõtra F
id,quod nocet ei,ualidius insurgat. Et hoc quidem excogitauit uir quidam philosophus , cuius
philosophia atq; prudentia pura quidem,& non turbata fuit,neq; inuidia ducebatur, ueritatem
secutus non uerbo tantum,sed etiam opere.Percussionem sustinuit is in femore,ex qua sibi con
tigit apostema.Factum est ergo per hoc in quo dubitauit:& illud fuit,quoniam mirabaẽ ad plu-
rimum,qualiter languor eius noctu magis intendebatur,cum etiã maioribus uteretur remediis
in tenebris,& pedes eius tunc magis ociabãtur q̃ in luce,& totum corpus eius erat opertum, &
calefactum.Et ipse dixit,quòd sicut reuelatum fuit,illud quidẽ non fuit nisi quia non erat de no
cte alio negocio occupatus uidendi uel audiendi,neq; aliquid agendi,neq; in aliquo prospicien
di,nec cogitandi:sed eius cogitatio conuertebatur in apostema coxæ duntaxat.Et dixit , quòd
acciderat ei apostema prius semel in oculis suis,& dolebat noctu uehementius:& illud est, quo
niam sicut quando oculus sanus aspicit alium oculum ægrotũ,& intendit circa ægritudinem co
gitare,& imaginari,etiam ipse oculis ęgrotat.Sic ita non est mirandũm ut cogitatio operetur,ac
imaginatio illud:& quamuis sit in ægritudine femoris , quia dispositio eius , licet admodum sit
modica,tunc tamen ægritudo intenditur,& augmentatur.Harum autem rerum ueritatem licet
non attingamus perfecta probatione,quod tamen de eis dicimus firme,est sufficiens:& possibi- G
le est,ut non sit sufficientes tantum,sed uerum.

De motu palpebrarum.

ET iam tempus est ut ad aliam speciem motuum liquidiorum redeamus,ac si sit cõuersio eius
quod narrauimus.Qm̃ sicut quædam membra reguntur in uirtutibus naturalibus, & motus
in eis apparent animales,uel actionibus permisti naturalibus ,sic inuenio alia mẽbra,quasi uolũ
tatem sequentia:& uoluntas eis prædominatur dominio manifesto.Et cum hoc inuenio,ꝙ per-
*Al. motibus. miscentur eis motus naturales,sicut*motus palpebrarum:qm̃ quidem hæc actio erit in pluribus
hominibus absq; uoluntate:& non reperies aliquẽ fere,qui sic arceat palpebras suas,ut non mo
ueat eas,& apertis permaneat oculis,usquedum uelit eos elaudere,& claudat,nisi raro .

De motu clibani pectoris in tussi,risu,& sternutatione.

ET iam inuenimus quoq; in motu clybani pectoris totius in tempore tussis,risus,ac sternuta-
tionis,locũ ambiguitatis.Et hoc quidem est,quoniam istud mẽbrum aĩalis mouetur utique
semper per lacertũ:& initium motus lacerti mouentis ipsum procedit à fundamento neruorũ
& origine illorum,adeo ꝙ homo si intenderet illis neruis,& illos amputaret omnes incontinen
ti p̃pediretur anhelitus illius animalis.Et siquis uoluerit forti conamine tussi resistere, ut fortas- H
sis ualeat anhelitum arcere,ac continere propter tussim paulolum,si fortis fuerit uirtus in arcen
do,& comprimendo anhelitum suum dominando ei diuturniori tñ tẽpore non poterit resistere
quin deficiat,& uincaẽ,donec siue uelit siue nolit tussiat.Similiter fit in sternutatione , qm̃ neq;
actor eius ipsam comprimere,qñ uiolenter inuadit.Eodem quoq; modo hoc quidem inuestiga
tur,& anhelitus.Et quidã existimauerunt,ꝙ anhelitus esset actio naturalis nõ uoluntaria, ob id
quidẽ quia uiderunt eã in soporato,& apoplectico. Et iam sufficiẽter q̃dẽ exposuimus de anhe
litu in tractatu secundo,libri nostri de motu lacertorum:& librum nostrum inspicienti cõpetit
q̃d ibi diximus de anhelitu,ad tussim reducere,& sternutationẽ.Risus autem incitatus ex eo,ꝙ
superficialia tãguntur loca sub axillis,& uolæ pedum,non quidem sub hoc capitulo comprehẽ
ditur:neq; uideo quidem ad cognoscendam causam,propter quã si tangantur huiusmodi loca,
huiuscemodi tactu moueantur motu huiusmodi, uelut qñ aliquid uidetur risibile, uel auditur,
*Al. semicam. secundum aliquam semitam penitus:nec ad cognoscendam causam propter quam,quãdo simi-
lia uiderimus istis uel audierimus,corpus prorumpit in motum risus , etsi uelimus arceri ab eo,
& continere quanto possumus conamine soliciti.Tussis vero,sternutationis,oscitationis,singul
tus, pandiculationis habitudinem narraui quidem in causis accidentium.

A *De motu gitturis in deglutiendo:*

COntentus ſum aũt impræſentiarum ponere quidẽ exẽplũ ad inquiſirionem aperiendam de
actionibus ambiguis,de quibus hæſitaĩ,quõ fiant.Et iam aliquid ex hoc narraui in tractatu
ſecundi libri mei de anatomia uiuorũ aĩaliũ. Nunc aũt narrabo modum in alia ſpecie aĩalium,
cauſa quidẽ exercitii,conſcius inter oĩa nihil eſſe urilius ei,qui uoluerit acquirere ſcd̃m habitu
dinem,& modũ in arte medicinæ:ut in pluribus exerciteĩ exẽplis.cũ in tranſitu eius,quod trãſ
glutiĩ in œſophago plures diſcordent,oportet ad inquirendum diligenter intendere,qualiter rei
ueritas reperiatur.Et primo narrabo ex anatomia totã formã œſophagi qualiter ſit,deinde poſt
modum oĩa alia mẽbra,quæ ſibi continuanĩ.Et primum eorum q̃ ſibi cõtinuanĩ,& dignius oĩ-
bus eſt ſtomachus.At quidẽ ſi aliquis dicat œſophagũ ipſius eſſe partẽ,non uerebiĩ hoc dictum
neq; uerecundabiĩ.Secũdũ aũt de iis,q̃ continuantur œſophago,eſt nodus gutturis,demum lin
gua,atq; os.Et illud eſt,qm̃ una tunicarum ęſophagi.ſ.interior in ſua natura neruoſa,cũcta,quę
ſunt in ore & nodo gutturis inuoluit.Et vĩ apparibiliter(qñ id quod tranſglutitur ad ſtomachũ
per œſophagum tranſmittiĩ)de ſuo loco nodus gutturis moueri primo, & ad partẽ gutturis ele
uari:qñ aũt quod tranſglutitum eſt reſidet,in fundo ſtomachi,nodus gutturis incontinenti ſub
B trahitur,donec ad priſtinum locũ redeat.Et ex hoc quidẽ:quod apparet in hoc capitulo, nobis
aperitur initium inquiſitionis:& oriĩ quęſtio,an nodus gutturis tres habeat partes,q̃ ſint,nomẽ
non habens,peltalis,& cymbalaris:& an nodus gutturis in aliquo ſuffrageĩ, ſemetipſum erigen
do ad tranſglutiendum nutrĩmentum:an quidã moueaĩ motu liquo:quem agit, & operatur de
uoratio:Poſtq̃ aũt cogitauit ille,ꝙ magnæ fuit inueſtigationis in inquiſitione huiuſmodi actio-
nis,ꝙ antecedit deuoratio tranſitum eius quod trãſglutiĩ in ore,& gutture, indagauit an in mo
tu nodi gutturis ſit aliquod inſtrumentorũ,quod actionem opereĩ illam.ſ.tranſitum nutrimenti
in ore,& gutture:an non ſit ad hanc cauſam poſſibile,ut nodus gutturis attrahaĩ ſurſum,ſed ſe-
quaĩ neceſſario motum membrorũ,quibus fit tranſitus nutrimenti in ęſophago.Deinde, neſcio
qualiter diſcordauerunt, ut quidam eſſent quibuſdam cõtrarii.Et duæ illarũ ſectarũ † antiquio †*Al. præſumptuoſæ.
res,à ueritate fuerunt remotiores,quæ iudicarunt ꝙ nodi gutturis eleuatio atq; erectio motũ q
dem linguæ contingit,qui mouet eã,immittendo,quod tranſglutitur, donec ipſum ad œſopha-
gum ꝓducit.Et qui fuit ex illis in anatomia profundior,ipſe quidem exiſtimauit,ꝙ lingua, quã
do magis flectitur in tranſglutiendo,ſurſum attrahit duos lacertos:& attrahunt ſurſum illi duo
lacerti nodum gutturis per attractionem ſuam,qm̃ inter radicem linguæ, & nõdum gutturis in
C figuntur,propterea quidem,ꝙ cõtinuãtur chartilagini,quę ſcuto aſſimilatur.Et aſſertores huius
uerbi exiſtimãt,ꝙ duæ duorum lacertorum extremitates horum deſinant in chartilaginem.Cũ
oẽs ergo,qui profitentur anatomiam,in hoc quidem communiceot,ꝙ cuiuſque lacerti corpus,
qñ operaĩ,& agit,uerſus caput ſuum retrahitur,non eſt ergo mirandum,ſi qñ lingua incuruatur
in initio deuorationis totaliter illorum lacertorum uerſus caput,eorum corpora ununquodque
duorum ſurſum contrahit,& loca eorum iuxta linguam,& ſecum quoq; chartilaginem ſurſum
ſcuto ſimilem.Cum ergo reſiduæ chartilagines duæ nodi gutturis,huic continuentur chartilagi
ni,totus iccirco nodus guttutis eleuatur atq; erigitur.Quòd ſi res,ſicut exiſtimauerunt, ꝙ appa
rebat in anatomia,ſe haberet:uerbũ quod dixerunt, oĩbus q̃ dixerãt,ſufficientius eſſet . Sed q̃a
duo lacerti qui chartilagini quidem conrinuantur,ſcuto ſimili, non continuantur utiq; cum lin-
gua,ſed capitum eorum origo exiſtit à duobus oſſis lateribus,quod lambda literæ græcæ aſſimi
latur,eorum patet error,qui quidem exiſtimauerunt,ꝙ chartilago nodi gutturis aſſimilata ſcu-
to mouetur,ſiquidem motu linguæ ꝑ attractionem duorum lacertorum,quos prædiximus,ſur-
ſum.Et quamuis etiam cum cum hoc ꝙ exiſtimauerunt,uerũ exiſteret, quod apparebat in ana-
tomia,nõ quidẽ cum chartilagine ſcutea ſurſum quidem attracta duæ chartilagines reſiduæ de
D chartilaginibus nodi gutturis attraherentur, cum in eis diſtinctiones eſſent manifeſtæ ualde in
ter quaſdã chartilagines adinuicem . Quòd ſi quidem in animali intendas mortuo illos duos la-
certos ſurſum trahere,uidebis,& chartilaginem unicam ſurſum trahi parum, & non uidebis ip-
ſum mouere nodũ gutturis totũ ꝑ motũ eiꝰ. Et hoc apparet ĩ cæteris lacertis nodi gutturis, qm̃
unuſquiſq; eorum mouet quidem chartilaginem illam,quæ continuatur cum eo duntaxat,mo-
tu facili ualde.Et manifeſtior quidem modus,quo deprehenditur error huius ſententiæ , eſt qđ
in animali uiuo apparet. Quoniam ſi tu duobus illis intendas lacertis, & amputes illos , deinde
labia coniungas uulneris,& uinculo conſtringans,& dimittas animal agere quodlibet, uidebis
poſt modicum temporis ipſum tranſglutire cibum ſuum,& potum,& mouebit nodum gutturis
ſui ſicut prius:neq; hoc faceret,ſi forte lacertus qui ipſum mouet,amputaretur.Et quòd non ꝓ-
longetur ſpacium temporis inter inciſionem illius lacerti quam facis, & quod de hoc dixi opor
tet uidere.Eſt ergo ut animal,quod incidis , & ſcarificas , prius affligas fame uel ſiti: & quod de
hoc dixi eſt ſuperfluum,quod ad illud quod neceſſe habetur cum eorum ignorantia : cum qui-
dem eſſe duorum capitum duorum lacertorum ſolum ſufficiat ad errorem huiuſmodi ſententię
& conſilii detegendum . Qm̃ quidem hos duos lacertos infixos eſſe uideo in duobus lateribus
oſſis lãbda literæ aſſimilati:& duos alios lacertos uideo à ſummo uniuſcuiuſque laterum illius
oſſis

*Al. continuatis

ossis oriundos, abinde uersus linguam tendentes, duobus quidem lacertis * cõtinuatos ad nodũ E
gutturis discurrentibus. Et uidetur mihi ꝙ decepti sunt, & errauerunt in anatomia simiarum: qñ
in hoc qdẽ aĩali reperiuntur duo capita duorũ lacertorũ superiorũ iũcta duobus duorũ lacerto
rũ capitibus inferiorũ ita, ꝙ se contingunt, qñ aĩal carnosum extiterit, & delicatũ: & hoc erit ꝑ
angustia duorũ laterum ossis lãbda literæ græcæ similis, & subtilitate utriusq;. In aĩali uero cuius
duo latera huius ossis fuerint lata, tu quidem capita istorũ duorum lacertorum uidebis adnuicẽ
seiũcta manifeste, & maxime qñ aĩal extiterit magnum, ut taurus, & similia. Et inter illa capita,
distantia quoq; longitudinis est sensibilis in oĩbus aĩalibus dẽtatis. Studeas igitur exerceri qui-
dẽ primo in huiusmodi speciebus animalis, ut inter capita lacertorum horũ, de quibus fuit locu
tus, bene distinguas: deinde hoc idem in equis, & in cæteris habẽtibus ungues, coneris. Qñ igr̃
hoc feceris poteris inter utrũq; bñ distinguere. In simiis ẽt facile: & maxime quidẽ si prius exer

*Al. matrius.

cueris in simiis, quorũ capita capitibus canũ assimilanẽ. Et qñ fuerit aĩal antiquius, & *maturi*,
anatomiam oĩum lacertorum melius perscrutaberis. Post aũt q̃ perfecte deprehẽdimus, & uere
scimus, ꝙ huiusmodi uerbi professores, qd' perscrutati sumus, errauerunt in eo, cõsideremus igr̃,
an ab alia re, q̃ sit in ore de mẽbris, sit causa attractionis, & erectionis nodi gutturis tpe transglu
titionis: & aperiã spectionẽ inquirẽs secundo, cum inter ipsum, & œsophagum sit cõicatio non F
modica per tunicã quidẽ interiorem, in qua substantia carnis est modica ualde: deinde cessat in
éa caro annihilari paulatim, donec ea priuer̃ penitus: & fit in modum pelliculę spissæ, qua totus
nodus tegir̃ gutturis, & os, & cum ea tegitur superior pars linguæ. Et iam uidi semel quosdã bru
torum animalium medicos ac chirurgos uolẽtes in œsophagũ infundere quædã, quæ infundun
tur animalibus, & tenebar̃ eius lingua cũ mãdibula fortiter inferiori ita, ꝙ cõ mouebatur: & me
mini quorundam, quæ infunduñt hominibus, qñ apoplexiam incurrunt. Nos quoq; intendim*
faucibus oris quidẽ, & ponimus quædã in eis cibaria humida liquida: & in radicẽ linguæ immit
to, & infundo, quod est in uase in œsophagum: & uideo, ꝙ nodus gutturis tunc eleuatur. Et ex
hoc patet manifeste, ꝙ eleuatio nodi gutturis est accidens ineuitabile transitus eius, quod trãsit
per œsophagum. Et fortasse ponimus in ęsophago grana modica rotunda, quo quidẽ trãsglutiã
tur narcotica, & quædã *pharmacica, & quædam quidẽ, quæ alia opera faciunt, retenta cũ extre
mitate lingua, uel interius expulsa, ne prohibear digitos nostros, quibus intromittunt grana do
nec ad principiũ perducantur œsophagi: neq; tñ ex hoc huiusmodi ueritas patet uerbi, uerũ ẽt
ex hoc, quòd non est possibile, ut alius excogitetur modus q̃ iste, quem dixerunt quidã in lacer

*Al. ab istis.

tis, quo liceat linguæ qñ mouetur ad se nodum gutturis attrahere. Et illud est, quoniam cum ra G
dix linguæ, & duo lacerti descendant ad ipsam † à duobus locis, quæ prædiximus, oportuit illis
duobus lacertis linguã, neq; aliquid aliud moueri: quoniam uerbi illius, quod auctor asserebat,
quòd possibile quidem erar nodum gutturis illis duobus attrahi lacertis sursum descendentibus
ad chartilaginem scuteam, error detectus est, & patuit falsitas. Cum ergo sit hic quidẽ existima-
re alium modum, quo possit hoc stare præter hunc manifeste patet hoc esse falsum: neq; aliquis
aliud poterit dicere. Similiter etiã nullus poterit dicere, nisi ꝙ motus nodi gutturis erit cum tran
situ eius, quod transglutitur in œsophago, non cum actione linguæ, cum actio qdem linguæ trã
situm eius, quod in œsophago transglutitur, antecedat: deinde quiescit, & præpeditur tempore,
quo cibus in œsophagum transit. Restat ergo nobis indagare causam propter quã mouetur no-
dus gutturis cum transitu rei iniectæ in œsophago à principio usq; ad finem, donec incipiat eius
motus quando iniectum inchoat in œsophago transire, & quiescit quando quiescit illud & resi-
det. Et res etiam patet, & manifestatur ei, qui non exercuit cogitationem suam multo exercitio
quòd non potest esse quin sit uno duorum modorum: siue quod nodus gutturis innatum habeat
intellectum, quo moueat seipsum, cum uideat hoc esse sibi melius, ac dignius, siue, quòd eleuer̃
per attractionem. Cum ergo per primum dictum sit absurdum, restat ut secundum sit uerum, s. H
ꝙ nodus gutturis eleuetur, quando trahit ipsum œsophagus. Et approbat hoc esse uerum, & at-
testatur naturalis, quo declarauimus, ꝙ in omni membro uirtus est attractiua. qua quidem id,
quod est simile, attrahit sibi, & assimilat: quemadmodum in unoquoq; ipsorum est uirtus ex-
pulsiua ad id, quod est contrarium ei, & odit. Quod si est uerũ, est quod declarauimus, ꝙ deside-
rium est actio oris stomachi, & ꝙ œsophagus attrahit, quemadmodũ res attrahit manus, quod

† Al. Tunica uero alterius, & uilli qui uestiũt, & ẽt currunt in circuitu scdm latitudinẽ, utiles sunt quidem, & suffragantur.

competit ei, & desiderat, quod est in gulla. † Tunicæ uero alterius pellicula, q̃ currit, & inuestit in
in circuitu secundum latitudinem, utilis est quidem, & suffragatur, ʒ qñ stomachus quidem ad
euomendum aliquid mouetur. Similiter pellicula quædam, quæ est in intestinis omnibus inue-
stit in circuitu in latũ: nec aliqua pellicula ĩ eis existit, quę aliter, quàm hoc modo inuestiat, quo
niam natura non aptauit ad attrahendum aliquid conueniens, sed ad educendũ, quod in stoma
cho superfluit, sicut explicaui in libro meo de uirtutibus naturalibus. Probationes ergo secũdũ
hanc uiam apud eum, qui cogitationem suam circa uirtutes actionum exercuit naturaliũ, sunt
ueriores, & magis urgentes, & ad credendum digniores, q̃ argumenta, quæ sunt pręmissa. Ille ãt
cui non est insitum à natura, nec est aptus ad intelligendum subtilia: nec cogitationẽ suã circa
doctrinam eorum, qubus uere comprehenditur cognitio, à pueritia exercuit: nec postea in sciẽ

tia

A tia rerum naturalium intētionem ſuam diu appoſuit:probationes, quæ fiunt ſenſui mnaniſeſtę ſecundum modum illarum quas ſuperius narrauimus,nō erunt ei firmiores, & magis uigentes: nō.n.proſpexit,& ſciuit,ꝙ natura nil operatur fruſtra,& incaſſum.Et quia una tunica,ſcilicet in terior œſophagi ſola uidetur habere ſolicitudinē apparibiliter in œſophagi actione, nō reputo quenꝗ ad tantā deueniſſe ignorantiā, ꝙ dicat,ꝙ ſtomachus attrahat id,quod cōpetit † ei,per pel liculam,quæ diſponitur circulariter in latum: & expellat per pelliculam, quæ tēdit lineaIiter in longum:niſi quis in hac uita nihil de hoc excogitauit:ſed acquieſcat quidē ei,quod nouit ſenſu donec ipſum ueraciter comprehendat: ueluti quidā oſtendere nolens euidam uolenti hanc uiā in gallo,quod † pellicula quæ diſponitur in latū, quæ eſt in tunica œſophagi exteriori,quando amputatur amputatione in lōgum,uidetur illud animal traiicere.Et manifeſtum eſt,ꝙ hac utiq; anatomia debemus uti in gallo ſame prius afflicto:& illud eſt,qm̄ poſtquam fueris uſus hac ab- ſciſſione ſecundum rectitudinem ſacta in longum,cum nō in aliquo ſibi ad conſeruandum uitā efficiat,ipſe quidem comedit,& bibit prius,quā locus uulneratus apoſtemetur,& doleat,& tūc abſtinebit ab eſu,& potu.Et nō ſic quidem declaratur ei,cuius hæc fuerit uia ſua ſcilicet de tuni ca œſophagi: † cuius uilli tranſeunt lineaIiter in longum, & non quia cum interiore parte nodi

† Al. ei ꝑ uillos qui diſponuntur circulariter in la tum, & expellat per uillos qui tē dunt.

† Al. uilli qui di- ſponuntur.

† Al. cuius pelli- cula tranſit.

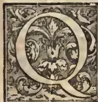
B gutturis cōtinuetur:hoc quidem modo factum in quo ſumus,magis declarabitur,ꝗ illo modo, quem prædiximus.Neq; declarabitur ei,cuius fuerit hæc uia ſua,id quod accidit quibuſdam pi ſcibus,ſcilicet chamæ,& illi qui uocatur ſonedis,ꝙ ſtomachus uniuſcuiuſq; illorum, qn̄ inrenſa fame conatur aliquod animal minus eo capere,& euadir illud,ſæpius inuenitur erectus uſq; ad os ſuum:& hoc quidem,quia in his animalibus appetitus ualde intenditur,& ſuperat.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER
DE DISSOLVTIONE CONTINVA

CENSVRA

Pleraque ex libris De Alimentis,& de cibis boni,& mali ſucci, in hunc librum ab aliquo longe poſt Galeni tempora tracta uidenrur; ineſt tamen in libro non nihil abſurdi.

Via corpora hominum ſunt in continua diſſolutione,& propter calorem naturalē qui eſt in ipſis, & ꝑꝑ calorē aeris circundatis ea extrin ſecus,fuit neceſſatiū reſtaurare in eis qđ diſſolutū eſt de ipſis. Ideoque fuerūt neceſſarii cibi,& potus:& fuit infuſa in ipſis uirtus appeti tus ad cognoſcēdū horam neceſſitatis eorū, & quātitatē aſſumendā de eis,& ſpeciē conuenientē eis.Verū quia nō reſtaurat̄ id,quod diſſoluitur,nec ſtat luco eius,niſi ſit ſibi ſimile:nec inuenitur in cibo, & potu aliquod ſimile ei,quod diſſoluit̄ de corpore:ideo fuit neceſſariū naturā mutare cibum,& potum,ut ſtet loco eius quod diſſolutū eſt, & ingrediat̄ in locū eius. Neq; pōt uirtus,quæ inuiat & conuertit ci- D bū,& potū in corpore hominis,facere,ꝙ mutetur,& conuertatur,niſi quod eſt ſimile corpori,& ꝓprium. Et qm̄ nō totum,quod comeditur,& bibitur aſſimilat̄ corpori,ideo nō eſt dubium,q̄n remaneat ex cibis,& potibus ſuperfluitas in corpore:quam de corpore mundificare oportet, & ab eo eiicere.Nam ſicut ciborum,& potuum,quando intrauerint ſtomachum,operatuſq; fuerit in eis ſtomachus ſuas operationes,eorum pats tranſit ad hepar,& reſiduum fit egeſtio mundificanda de corpore,ſimiliter faciunt organa corporis,et loca,ad ꝗ peruenit nutrimentum,ad hoc facta.Oportet igitur penitus eum,qui uult cuſtodire ſanitatē,ad duas res intentionem ſuam dirigere:quarū una eſt ad corpus,cum cibo cōueniente, loco eius quod diſſolutum eſt de ipſo:alia eſt mundificatio ab ipſo eius quod generatum eſt de ſuperfluitatibus ciborum.uerū oportet te ſcire diuerſitates naturarum ciborum,et diuerſitates naturarū corporum, et nocumenta eorū, ut ſcias conuenientiam cuiuslibet ſpecierum cibi, et cuiuslibet differentiarū hominis, propterea ꝙ naturæ ciborum ſunt diuerſæ.Nam eorum quidam ſunt temperati, ſicut ex quibus generat̄ ſanguis purus,et mundus;et quidam eorum ſunt nō temperati, ſicut ex qbus generatur ſan guis cū cholera aut phlegmate, aut cholera nigra ſuperflue,aut uētoſitas craſſa,et inflatiua:et eorū qdā ſunt craſſi:et qdā ſubtiles:et quidā,ex quibus generatur humor uiſcoſus:et quidā,ex quibus generatur humor ſine uiſcoſitate nocuus:et quidam, qui iuuāt proprie naturas alicuius

membro

mẽbrorum,et non alias.Et corporum quędam ſunt tẽperata etiam,quibus dñatur naturalis ſan E
guis purus,& mũdus:& quædam ſunt nõ tẽperata,& dñatur eis phlegma,aut una ex choleris,ſi
ue una duarũ cholerarũ:& quędã eorũ ſunt rara,& uelocis diſſolutionis : & q̃dã ſunt ſpiſſa . &
tardæ diſſolutionis:& quædã,quæ in oĩbus membris ſunt ſana : & quædam ſunt , quæ ſunt læſa
in aliquo mẽbrorũ,& nõ in aliis.Itaq; oportet,qñ dominans eſt ſcd̃m corpus ſanguis mũdus, ꝙ
miniſtrent̃ cibi æquales in quantitate,& tẽperati in naturis ſuis.Et qñ eſt phlegma dñans opor-
tet ꝙ ſint cibi caleſacientes,& exiccãtes,& nutriat̃ cũ iis,q̃ addunt in caliditate,& cõſumunt hu
miditatem.Et qñ ei fuerit dominãs cholera,oportet ꝙ nutriat̃ cum iis,quæ extinguunt cholerã,
& addunt in humiditatẽ.Et qñ ei nigra cholera dñatur,oportet ꝙ nutriat̃ cibis calidis,& humi-
dis.Et qñ corpus eſt ſpiſſum,& tardæ diſſolutionis,oportet ꝙ nutriatur cibis paucis,& ſubtilib⁹
& humidis,quia paucum eſt,quod diſſoluitur de corpore.Et qñ corpus fuerit rarum, oportet,ꝙ
nutriatur cibis multis,craſſis,ſiccis,& uiſcoſis propter multitudinẽ eius:quod diſſoluitur de cor
pore.Et hoc regimen eſt conueniens de neceſſitate , niſi ſit in aliquo mẽbrorum corporis læſio,
aut dolor.quia qñ fuerit læſio aut dolor in aliquo mẽbrorum , oportet ꝙ fiat conſideratio de ci-
bis conuenientibus mẽbro dolenti.Et ſi fuerit diuerſum à neceſſitate reſidui corporis , ſicut bñ
hepar eſt frigidum,& ſtomachus,& in uiis ſunt oppilationes,oportet ꝙ adminiſtrent̃ cibi ſubti F
les,& dimittat cibos craſſos.Et ſi ſit reſiduum corporis pręter neceſſitatem eorum,ꝑpter maio-
rẽ tenuitatẽ,& raritatẽ,ut nõ faciant cibaria craſſa oppilationẽ in hepate : aut ſi eſt aliqñ hepar
calidum:prohibebis cibaria dulcia,& ſi ipſi corpori conueniant propter uelocitatẽ cõuerſionis
eorũ in cholerã rubram.Et qñ ſtomachus eſt debilis:oportet confortare ipſum nutrientibus.Et
qñ eſt,ꝙ in ipſo generat̃ phlegma,oportet ipſum lauare,& abſtergere. Et qñ eſt,ꝙ in eo cholera
generat̃ uelociter multa,cõueniunt,q̃ extinguunt acuitatem choleræ, aut ꝙ prætermittãtur res
generãtes ipſam.Et ſi eſt aliqñ cibus remanens natans in orificio ſtomachi, miniſtrent̃ cibi craſ
ſi põderoſi,ut põderoſitate ſua deſcendant in fundum ſtomachi:& præcipias ei,ꝙ paulatim mo
ueat̃ poſt cibũ,ut declinet cibus de ore ſtomachi:& qñ hoc nõ fecerit,nõ eſt neceſſe, quod me-
morauimus de cibo,& motu.Et qñ eſt deſcenſus cibi de ſtomacho ante digeſtionẽ ſuam,indige
mus iis,quæ ſtringunt,& retinent. Et qñ eſt ſuperfluitas cibi difficilis deſcenſus de ſtomacho &
inteſtinis,indigemus iis,quæ deſcendere faciant,& uentrẽ mollificent.Et qñ caput eſt calidum.
ſuſcipiens uapores,prætermittamus cibaria calida,& ſicca,licet conueniãt in reliquo corpore.
Et oportet,quòd non ſis contentus iis,quæ memorauimus,ſine conſideratione.ſ.quãtitatis mo
tus ante cibũ,& ſomnũ poſt.Nã qñ eſt motus ante cibũ multus,ciba bñ,nõ cibis multis,craſſis, G
uiſcoſis,ad ſiccitatẽ declinantibus,qui ſint difficilis diſſolutionis:neq; iniungas ei diætam, quia
parum cõuenit ei.Et qñ non eſt ante cibum motus,uel eſt paucus,oportet,ꝙ nõ ſit cõtẽtus diæ
ta,cum.ſ.paucis cibis,& ſubtilibus ſine adiutorio,in purgãdo cum medicina laxatiua uel cũ bal
neo illud,quod generat̃ in corpore de ſuperfluitatibus:& qñq; cum prouocatione urinæ , & cũ
minutione ſanguinis. Et quando motus eſt cõueniens,dabimus cibos temperatos in ſubtilitate,
& craſſitie.Et qñ eſt ſomnus poſt cibum multus,oportet ꝙ donemus cibos multos,& craſſos:&
hoc conuenit fieri in hyeme,propter longitudinem noctis,& multitudinem ſomni. Et qñ ſom-
nus eſt paucus et leuis,ſubtilibus nutriatur,ſicut in æſtate,ꝑpter breuitatem noctis, & paucita-
tem ſomni.Et dicamus,ꝙ oportet,ꝙ menſuremus in cibis quatuor modos. Primus eſt,ꝙ nutria-
tur corpus bonis cibariis hora qua nutritur , ſicut ante memorauimus : quia qñ eſt dominans
ſcd̃m corpus caliditas, indigemus cibis frigidis:& qñ dominat̃ ei frigiditas,indigemus cibis ca-
lidis:& qñ eſt tempetatum conueniunt ei cibi tẽperati ſimiles.Et qñ eſt aliquis ciborum præter
bonitatem,nec eſt ei cõueniens,oportet ne ſit ſimplex,immo admiſceas ei alios, & comedas cũ
eo cibos cõueniẽtes,ut rectificetur,quod cum eo timet̃ de nocumento ciborũ malorum,quib⁹
utitur cum eo.Similiter & modus ſecundus eſt mẽſura ẽt ciborum ita,ut ſint in mẽſura uirtutis H
digeſtiuæ,quia & ſi eſt cibus in ſe ipſo bonus,& eſt corpori conueniens , et eſt uirtutẽ digeſtiuã
debilitans quãtitas ſua,generatur ex ipſo nutrimentũ malũ.Et modus tertius eſt prætermittere
ex cibariis,quæ oportet prætermittere,et poſtponere,quę oportet poſtponere:Verbi gratia,q̃a
aliquando aggregat homo cibos lenientes corpus in una comeſtione, et cibos ſtypticantes ip-
ſum:quòd ſi præmiſit lenitiuum,et ſecuti ſunt eum alii, leuiter deſcendũt cibi poſt digeſtionem
ſuam : ſed quando præmiſit ſtypticum,et ſecutus eſt leniens,non deſcendunt,ſed corrumpitur
totum:et hoc ideo,quia lenitiuus ſeparat inter ſtomachum et inter deſcẽſum cibi ſtyptici, et re
manet in ſtomacho poſt digeſtionẽ ſuam,et corrumpitur , et corrumpit corruptione ſua cibum
alium:ſed quando eſt cibus leniens ante ſtypticum,leniẽs deſcendit poſt digeſtionem ſuam, et
ſtypticus leuiter per uias deſcendit . Et ideo ſi aggregat aliquis in comeſtione una cibos uelocis
digeſtionis , et alios duræ , et tardæ digeſtionis , præponat cibos duræ , et tardæ digeſtionis in
fundum ſtomachi , propterea , quia fundus ſtomachi eſt calidior , et potentior ſuper digeſtio-
nem , propter multitudinem compactionis eius , quæ eſt in eo de partibus carnis : et ſuperius
ſtomachi eſt neruoſum,frigidum,debilis digeſtionis:et ideo quando natat cibus in ſtomacho,
non digeritur. Et modus quartus eſt aſſumptio ciborum in hora ſua. Et ideo, qui accipit ci-
bum

A bum secundũ post descẽsionẽ primi, & pmisit motũ sufficientẽ,& secutus fuit somnus sufficiẽs, fit bona digestio.& qui accidit cipũ, & remanserunt in stomacho aut intestinis reliquiæ in quãtitate ex priori cibo pter digestionẽ,corrumpit cibus secũdus cũ reliquiis primi.et qui comedit cibũ post motũ sufficientem,& accipit sup mundificationem & super necessitatẽ corporis,inuenit cibus calorẽ naturalem,sicut ignis qñ ardet.et qui sumpsit cibũ pter motũ, & accipit prçter mundificationẽ & præter necessitatẽ corporis, inuenit cibus secundus calorẽ naturalẽ submersum,sicut ignis qñ operit cinere.et in quo somnus sequit cibum reuocatur calor naturalis in ipso,& aggregat in interioribus corporis,& digerit cibum.et in quo motus sequit cibum,descẽdit cib⁹ de stomacho præter digestionẽ suã,& intrat uenas sine mutatione, & adducit in hepate oppilationẽ,& renibus & reliquis membris, & morbum.& aliqñ est membrũ debile ut stomachus, & natat in ipso cibus:& nõ iniungas somnum,donec non descenderit cibus de stomacho: & sumant immediate aliqd de uino,ut descendat cibus de stomacho aliquo descẽsu,donec deueniat in fundũ stomachi:& ante præcipias eum mouere parum, sicut memorauimus iam. Nec oportet unquam ꝙ accipiat ex uino multum in principio acceptionis cibi, ne descẽdat cibus cum uino & prohibeat digestionem,propterea ꝙ separet inter substantiam stomachi & inter cibum:&
B qñ non tangit stomachus cibum non mutat in similitudinem corporis conuenientem, sed remanet in ipso indigestus. et debent isti qui accipiunt cibum cum ipso sumere de uino,quod solũ sedet sitim:& abstineant se cum quantitate,qua possint:& quiescant,donec digestio fiat: postea sumant de uino,prout optauerint,nam ipsum adiuuat ad descẽsum cibi,& subtiliat ut penetret & ut ingrediatur in uenas subtiles.et debet similiter esse acceptio cibi in hora motus appetitus,ppterea ꝙ qñ mouetur appetitus,& non incipit accipere cibum,attrahit stomachus ex superfluitatibus corporis:quæ cum intrent stomachũ,destruunt appetitum,& corrũpũt cibũ, qñ admiscet ei.& melior horarũ in accipiendo cibũ, est hora frigiditatis, pp aggregationẽ caloris naturalis in interioribus corporis:sed in hora caliditatis oportet ꝙ dimittat acceptio cibi,qa caliditas aeris attrahit calorẽ naturalẽ ad exteriora corporis, & euacuat ab interioribus, & debilitat calor in interioribus corporis ad indigestionem.& pp hoc est,ꝙ antiqui præferebant cœnam prãdio, præcipientes ꝙ sumeret plus in cena, pp aggregationem caloris in interiora corporis frigiditate noctis,& somnũ,quia caliditas in somno reuocatur, & calefacit interius corpus, & infrigidat extrinsecus:sed in uigilia accidit cõtrariũ huiusmodi, quia calor extenditur in exteriora corpo-
C ris,& debilitat in interioribus.& ideo necessariũ est ꝙ homo, cui est dñium cõplexionis calidę: & cuius stomachus est calefactionis uelocis pp generationem choleræ citrinæ:& cui generat in stomacho,aut effundit ei multa cholera citrina:nutriatur cibis crassis duræ digestionis:& digeret eos,& nõ digeret cibos leues subtiles uelocis digestionis, qa cholera est potẽtior super leuibus cibis, & corrumpit eos,& non est potẽs corrumpere crassos. & ideo inuenimus hoĩes, qui digerunt carnes bouinas,& non digerunt carnes pullinas,& quæ similant eis ex cibis leuibus.et consuetudo in eis addit magnam partem,qñ qui cõsueuit prandere,& remouet ab eo, & est cõtentus cœna, magnificat nocumentum sibi:& qui cõsueuit sumere cibũ in aliqua hora determinata,& mutat ad aliam præter istã horã,declarabitur sibi hæc pmutatio nocua, & si mutauerit cibum ex oris malis ad horas bonas. & debet propterea imitari consuetudinẽ qñ est antiquata & longa,& si sit non bona,qñ non adducit aliquid necessitatis ad mutationem suam: nã cõsuetudo est natura secunda,sicut memorat sapiẽs Hippocrates.Quod si eueniat aliquid ui ducẽs ꝙ mutetur ab ea,cõuenientior rerum est in eis ꝙ mutet ab ea paulatim.& appetitus ẽt in opere digestionis cibi est maior pars,quia significat super conuenientiã et bonitatẽ. et qñ sunt cibi duo æquales in bonitate,et est necessitas appetitus de eis ad unũ eorum declinans,consentiemus da
D re rẽ appetitã præ alia ,quia conuenientior est naturæ suæ, et leuior ea in digestione. et qñ duo cibi sunt,et unus eorum est melior altero,et necessitas appetitus in eo est ad peiorem declinans, eligimus eum super meliorem eorũ,dummodo nõ timeamus ex ipso nocumentũ multo maius, q̃ eueniat ex ipso iuuamentũ,propterea ꝙ libẽter sumatur,et melius stomachus digerat ipsum: ut explanauim⁹ in eo quod rememorati sumus, ꝙ oportet studere ministrare cibos bonos et electos scdm cognitionẽ diuersitatum naturæ corporum, et operationũ eorum,et diuersitatẽ uirtutum ciborum.et declarauimus diuersitatem naturæ corporum. et operationes eorũ: et quod conuenit cuilibet uni eorum ex speciebus ciborum et potuũ : et ego nominabo species ciborũ, et rememorabor quod est in qualibet specie, et omnia quæ sunt in qualibet specie ipsorum : et rememorabor in qualibet specie dispositionis corporis, et conuenientium eorum.

CAP. 2. Ciborum subtiliantium tria sunt genera. Eorum enim sunt ex quibus generatur sanguis subtilis: et dicuntur ipsi subtiliantes, quia sanguis generatus ex eis quando cõmiscetur sanguini q̃ est in corpore,reddit totũ subtilius,quàm prius esset:sicut medulla panis frumenti fermẽtati, loti lotionibus pluribus,et carnes pullorum,et carnes aduragi,et phasiani,et starnę,et auiũ alaudæ omnium, et carnes piscium paruorum in quibus non est uiscositas, et cucurbitæ, et almesci, et quod similatur eis.et huius generis cibi conferent ei,qui non mouetur, et cuius labor naturalis in corpore suo est debilis,et qui non securatur quin in corpore eius generetur humor crassus: et

generef in hepate aut in ſplene oppilatio,aut renibus,aut in pectore,aut in cerebro, aut aliquid E
in iuncturis ſuis phlegmatis.Ciborum ſubtiliantiũ genus aliud eſt,quod ſubtiliat quod inuenit
ex re craſſa propter id,qđ eſt in eis de caliditate & acuitate: ſed ipſa ſunt in ſubſtãtia ſua craſſa,
generantia humorem craſſum:ſicut paſtinacæ,cæpæ,raphanus,& rapæ,& quod ſimilaf iſtis. &
huius generis ciborum,qñ coquunf & aſſanrur,ſeparaf ab eis caliditas,acuitas,& inciſio,& re-
manet ſubſtantia mala.& quidem poſſibile eſt,ꝙ eueniat iuuamentum per inciſionem iſtorũ ci-
borum & ſubtilitatem eorum : & ꝙ diſcedant à ſubſtantiæ ſuæ natura ſcđm unũ triũ modorũ:
Aut coquanf ſimul,& eius craſſities attenuetur,ſicut fit de cæpis,aut exprimanf,aur coquãtur,
& poſt ſumatur aqua ſua,ſicut fit de raphano: aut ꝙ comedaf aliquid crudũ ad inciſionẽ phleg-
matis,& uomatur cum eo, ſicut faciunt cum eo omnes. Et tertium genus ciborum ſubtiliantiũ
eſt , ex quibus generaf ſanguis ſubtilis , & tenuat quod inuenit de humoribus craſſis & uiſcoſis
in corpore. Huiuſmodi generis ciborum ſubtilium ſunt quatuor differentiæ.Prima eorum diffe
rentia eſt eius quod eſt ſapidum,dulce ſubtile, propter id qđ eſt in eis de uirtute mundificatiua
ſicut aqua hordei,& batheca,& ficus ſiccæ,& amygdalæ,& fiſtici, & mel, & hæc ex his q̃ abſter
gunt.& hæc differentia eſt propinqua in iuuamento ſubtiliantibus cibis qui ſunt ex primo gene
re,niſi ꝙ illorum perfectio eſt in ſubtili corpore.& ſecunda differẽtia eſt acutior,inciſiua:ſicut ſi F
napi,naſturtium,allium,porrum,apium,eruca,origanum,ficus,menta,mẽtaſtrũ, fœniculus,ru-
ta, anethum,cyminum,carui, uinum citrinum clarum ſubtile antiquũ calidũ . & hæc differẽtia
cõfert ei qui indiget apertione oppilationis ſplenis,hepatis,pectoris,& cerebri:& incidit ſubſtã
tiam & tenuat.Sed nõ oportet aliquis multum utatur eis,nam ſanguinem adurunt, & reddũt ip
ſum aquoſum.& hi cibi minuũt corpus,& poſtea ipſum debilitant:& poſtea calefaciunt ſangui
nem calefactione nimia,& redit plurimum eius cholera citrina:& poſtea, ſi cõtinuus ſit uſus eo
rum , ex ipſorum continua aſſumptione diſſoluitur ſanguis ſubtilis , & deducif ad exiccationẽ
& craſſitiem et plurimum fit cholera nigra:et qñq; generaf ex iſtis lapis in renibus nociturus. et
hæc differentia uehementius,et perfectius operatur in eo,in quo eſt cholera citrina dominãs.et
tertia differentia eorum q̃ diſſoluunt et tenuãt cũ ſalſedine ſua, ſicut muria,et piſces qñ ſunt ſa-
liti leuis carnis et paucę pinguedinis,et ſicla,et aqua caſei ſaliti,et oẽs cibi in quibꝰ poſitũ eſt ſal,
et muria,et baurach.et huiuſmodi differentiæ iuuamentum et nocumẽtum eſt propinquũ iuua
mento ſuperacutarũ,et nocumento earum,niſi ꝙ hæc differentia in mundificando ſtomachũ et
inteſtina,et leniendo naturã,eſt perfectior.et quarta differentia eſt eorũ quæ incidunt et tenuãt
cũ acetoſitate ſua,ſicut acetum,et ſecaniabin,et acetoſitas citri,et aquę granarum acetoſorũ,et G
oẽs cibi qui cũ eis accipiunf.et hæc differentia cõfert ei,qui eſt in ſtomacho et in reliquo corpo
re calidus,et qñ generaf in eo phlegma ex craſſitie ciborũ aſſumptorum,aut ex multitudine eo-
rum.Cibaria craſſa qñ inueniũt corpus calidum, multum laborant. et ſomni multi poſt cibum,
digerunt,et nutriũt corpus nutrimento plurimo adhærente,et confortant . et cõfortatione plu-
rima.et melius eſt ꝙ ſumantur hæc cibaria in hyeme,ꝑꝑ aggregationem caloris in interioribus
corporis,et longitudinẽ ſomni.et qñ quis ſentit in corpore ſuo diminutionẽ manifeſtã, et ſi co-
medat aliq̄d,et ſit in corpore ſuo caliditas pauca,et ꝓprie in ſtomacho,et labor ante cibum pau
cus,et ſomnus poſt paucus,nõ ꝑficitur digeſtio, ſed generaf in corpore humor ex eis craſſus ni
mium,crudus,generans oppilationẽ in hepate et ſplene . Ideo oportet, qui comedit cibos craſ-
ſos,et ꝑter neceſſitatẽ dominii appetitus eius, quòd paucos ex eis accipiat et cõmiſtos , nec aſ-
ſueſcat eis.& ſunr ex cibis craſſis,qui cum craſſitie & uiſcoſitate ſunt multum nutrientes, quan-
do digeruntur:ſed ſi non digerantur,ipſi eorum multitudine generant oppilationem. & cibaria
craſſa dominante eis ſiccitate duritie & uiſcoſitate, & ſimplicia & commiſta faciunt idẽ: & hoc
eſt quod rememoramus:aliquando enim propter nutrimentum ex natura rei,& aliquãdo addu
cit eis ex cõtactu caliditatis & coctione.& lenticulæ,& glandes,& lepores,& fungi,& ſabæ aſſæ H
ſunt craſſa,quia ſiccitas eſt dominãs eis in natura eorum.& hepata,et oua dura elixa aut aſſa, &
omne quod eſt frixum ex eis,et lac coctum coctionibus pluribus, & ubera, et uinum uuæ quod
eſt coctũ,et ſpecialiter quod eſt ex uua craſſa in natura ſua omnia ſunt , craſſa, quia caliditas in
coctione acquiſiuit eis ſiccitatem et coagulationem. et caro ceruí,et hirci, et carnes bouinæ, et
uentres,et inteſtina,hæc ſunt craſſa,propter duritiem naturæ eorum:et eodem modo lupini,et
grana pini,et rapæ,et faſeoli,et panis ſurni in exterioribus eſt craſſus , ꝓpter id quod acquiſiuit
eis ignis ex ſiccitate:et in interioribus eſt craſſus , propter uiſcoſitatem quæ in pane eſt de natu-
ra frumenti:et ſimiliter omne quod non eſt bonum,uti aſſatum,et conſcctum, et fermentatum,
aut nimis digeſtum ex pane,aut tenuius coctum: et omnis panis in teſtis cum oleo et ſine oleo:
et dactyli,et ſeſamum,et fungi,et ſimilia.et lagana,et cetebra,omnia ſunt craſſa, propter uiſco-
ſitatem quæ eſt in natura eorum,et pultes ſunt craſſi, propter coagulationem eorũ et uiſcoſita-
tem acquiſitas eis ex decoctione.et melangianæ ſunt craſſæ,propter ſiccitatem et uiſcoſitatem,
quæ ſunt in natura earum.et piſces duri et uiſcoſi ſunt craſſi,propter aggregationem duarum re
rum ex tribus in ipſis rebus.et caſeus eſt craſſus,propter aggregationem trium rerũ in eo. et au-
res,et labia,et extremitates muſculorũ,ſunt generantia humorem uiſcoſum nõ cum craſſitie. et

A etiam generatur accidentaliter ex cibis frigidis chymus crassus, propter debilitatem calidi corporis,& digestionis,& subtiliationis suæ,sicut accidit ex comestione fructuum ante maturationem eorum & ex comestione citrulorum,& cucumeris, & carnis citri, & lactis acetosi.

CAP. 3. Et ei qui est in corpore tẽperatus & sanus,nec labor eius est multus, nec est labor in uirtute, meliora sunt cibaria media inter subtilia & crassa,quia ipsa ei cõueniũt,& nõ debilitant sicut cibaria subtilia,nec generãt cruditatẽ,& oppilationẽ sicut crassa. Et oĩs panis bene ꝑparat⁹ arte, ouũ gallinarũ,caro hœdi anniculi,caput,& caro agni,& pecudũ,oẽs sunt humidę & uiscosę. Et caro pullorũ columbarũ,& paruarum auium, generat sanguinem calidiorem & crassiorem sanguine temperato.Sed hepata pullorum & anserum,& axillæ ipsorum,sunt temperata,& reliquũ corpus multarum superfluitatum. Et omnis auis, quæ est multi motus, & cuius pascua sunt in locũ boni nutrimẽti,mundi aeris & sicci,est melior multũ,& subtilior:oĩs uero auis quietis, est opposita,& peior,& immundior magis.Sed oĩa oua bene præparata,& maxime quæ sunt proiecta in aquam calidã,& reperiunẽ ante,q̃ indurescant,sunt tẽperatę crassitiei.Et oẽs pisces nõ duræ carnis,nec multæ uiscositatis:aut quibus non est uiscositas,& sunt boni saporis: & quorũ pascua sunt in aquis mũdis à sorditie,& aquis fluminũ:sunt tẽperati,& boni nutrimenti. Et de fru B ctibus,uuæ,& ficus,qñ sunt bene maturæ super arborẽ,et cito descendunt de corpore,et qđ generaẽ ex eis,tẽperatũ est in subtilitate:et si nõ cito descẽdũt,nõ sunt bonæ.Et de oleribus,endiuia,lactuca,et asparagi. Et oẽ vinũ cuius color est color granati clarus, nec est nimis antiquum.

CAP. 4. Cibaria uelocis digestionis sunt unius horum modorum. Primus modus est, qñ sunt naturæ non siccæ,sicut sunt lenticulæ:neque sunt duræ sicut lupinus:nec sunt uiscosa nimis, ut triticũ: nec aspera multum,ut milium et panicum,nec multũ unctuosa, sicut sesamum: nec abominabilia,ut uinum ponticũ nimis:nec sunt plurium superfluitatum,ut caro pullorum anseris:nec dñatur eis frigiditas uehemẽs,sicut lacti acetoso:nec caliditas uehemens,sicut melli.Et modus secũdus est sčđm naturam digerentium ea:et hoc est uno duorũ modorũ: Modus primus est cõuenientia cibariorum,et similitudo complexionis naturalis corporis,sicut quæ appetunẽ et sapiũt cuilibet homini.Et iam inuenimus homines diuersos in appetitu eorum: et quilibet tñ eorũ melius digerit,quod appetit,et ad q̃ multum declinat eius appetitus,q̃ quę non appetit, et ad q̃ nõ declinat.Et modus secundus est ex cõplexione accidentali corporis, in accipiendo cibos cõtrarios ei,sicut apparet,qđ cui dominaẽ caliditas ex aliqua causa, est cibos frigidos fortius digerere,quia extinguunt caliditatem corporis,et temperant eam,nec calidos digerit: et cui dominaẽ C frigiditas,calidos digerit,sed non digerit frigidos:et cui est corpus humidum totum,stomachus digerit cibos siccos,nec digerit humidos:et cui est actualiter siccum,est oppositum isti. Et iã declarauimus,ꝙ cibaria subtilia,et media,de se sunt uelocis digestionis: et etiam aliqñ euenit,ꝙ cibaria crassa uelociter digeruntur in aliquo corpore, sicut iã memorauimus.et declarauimus, ꝙ panis bene præparatus,et caro gallinæ,duragi,et starnæ,et hepata pullorum anserum, et eorum axillæ, et omniũ auiũ pinguiũ,et iuuenum,uelocius digerunẽ, q̃ axillæ macrarũ, et antiquarũ, et carnes auium omniũ uelocius digerũtur,q̃ quadrupedũ. et omne quod est ex aĩalibus siccis, paruum uelocius digeritur,q̃ magnũ:et ideo caro uituli uelocius digeriẽ,q̃ caro bouis:et hœdi anniculi,et agni,uelocius digerũtur,q̃ caro antiquorũ,et q̃ capra.et omne quod est ex animalibus humidis maius,uelocius digeritur ante, q̃ durescat, q̃ minus: et ideo anniculus ex pecude uelocius digeritur,q̃ agnus.et caro oĩs animalis,qđ est in augmento et cremento uelocius digeritur,q̃ eius,quod inueteratũ et antiquum est. et caro cuius pascua sunt in locis siccis, uelocius digeritur,ꝙ cuius pascua sunt in locis humidis,propter superfluitatum paucitatẽ,quę sunt in eo cuius pascua sunt in locis siccis: et multitudinem eorum, cuius pascua sunt in locis humidis. et omne cuius substantia est rara,uelocius digeriẽ,q̃ cuius substantia est spissa:et ideo nuces uelo- D cioris sunt digestionis,quã auellana: & oua non dura velocius digerunẽ, q̃ dura: & omne quod leuiter & facile masticaẽ.et similiter lactucę& endiuia,& citruli,& cucurbita,digestibiliora sunt q̃ apium,& carbthum.& omnis cibus,qui melius sapit est digestibilior abominabili: & ideo uinum dulce digestibilius est aspero.Quæ tarde digerunẽ,tarditatẽ habẽt, quia in natura sua sunt aut sicca aut dura aut uiscosa,aut spissa,aut multæ unctuositatis, aut superfluitatis,aut abominabilis saporis,aut caliditas est in eis nimia aut frigiditas. et quod est contrariũ cõplexioni naturali,qñ non appetit.et quod est conueniens accidentaliter diminuendo corpus,aut addendo in ipsum.et caro bouis,et caro cerui,et uenter,et intestina,et interiora, et aures omnium aĩalium,et caseus,et oua dura,tarde digerunẽ,propter siccitatem et duritiem eorũ. et eorũ quæ sunt ex auibus alcarasym,galsaguelut,et pauones,et uentres omnium auium. et de granis, oryza, et lupini,et lentes,et milium,et glandes,et castaneæ,et caro hirci,et maiores capræ, sicut meminimus, propter spumositatem,et abominationem eorum.et caro pecudum, et hepata omnium animalium, et pulli anserum, sunt tardæ digestionis, propter multitudinem superfluitatum eorum.et lac acetosum,propter frigiditatem suam.et frumentũ coctum,propter eius uiscositatem et spissitudinem.et fabæ,et faseoli,propter multitudinem inflationis eorum. et sesamum, propter multitudinem oleagineæ substantiæ. et vuæ,et ficus, et reliqui fructus, qui non ualde maturantur.

Et caro citri,& bedaruch,& rapæ,& pastinacæ,& oĩa olera,& radices, & uinum nouũ crassum, E
propter superfluitatẽ eorum. Cibi multarum superfluitatum sunt caro pullorum anserum p̃tet
axillas,& intetiora oĩum aĩalium,& cerebra,& aues de paludib⁹ & lacubus,& culturæ,& cicera
recentia,& fabæ uirides,& caro aĩalis lactentis,& oĩs caro quiescens non uelocis exercitij,et pi
sces,sicut meminimus,& istorum,ij qui sunt de aquis sordidis thermarum.Cibi nõ hñtes super-
fluitates sunt axillæ auium,& pedes quadrupedum,& genua:et aĩalia,quorũ pascua sunt in de-
sertis,& in locis siccis.Cibi multi nutrimenti sunt oẽs cibi crassi,qñ digeruntur bene in multitu
dine:& oẽ quod est superfluitatum paucarum,et est plurimi nutrimẽti.Sed oportet,ꝙ cibi mul-
ti nutrimenti sumantur ab eo,qui indiget cibis paucis nutrientibus cum nutrimẽto multo,sicut
est conualescens:& hi cibi grauant stomachum ꝓꝑ multitudinem eorum:et corpori cõueniunt
indigenti nutrimento multo. Et caro uaccina, & cetebra, et medullæ, et interiora,et uentriculi
auium oĩum:et pisces crassæ et uiscosæ carnis,et similia:et fabæ,et cicera,et faseoli, et lentes, et
lupini,et dactyli,& glandes,et castaneæ,et rapæ,nutriunt eum, ꝗ digetit ea,nutrimento multo
crasso.Sed axilla pullorum anserum,et panis similæ,et vuæ passæ plenæ dulces,et ficus,et lac re-
center mulsum,et uinum,nutriunt multum,proptet paucitatem superfluitatum eorum, & pluri
mam conuenientiã eorum ad corpus.Et nutrimẽtum lactis est crassum, licet subtilius minus nu F
triat:et crassum incrassat,sicut uaccæ.Et subtilius est lac asinæ lacte camelæ: et lac capræ est me
dium ĩter ista.Et nutribilius est uinũ rubrum crassum dulce:et post hoc nigrum,crassum dulce:
et post hoc album,crassum dulce:et post hoc crassum,rubrũ asperum:postea nigrũ,crassum aspe
rum:et post hoc uinum subtile:et de istis ẽt oẽ qđ declinat ad rubedinem et dulcedinem,est ma
gis nutritiuum:et minus nutritiuũ,est album subtile.Oẽs cibi subtiles sunt pauci nutrimenti: et
oẽs in q̃bus est nimia siccitas et humiditas,aut multa superfluitas, sunt minoris nutrimẽti:sicut
pedes,et uenter,et intestina,et aures,et pingnedo,et pulmo,et caro oĩum auium,& aĩalium an-
tiquorum,parum nutriunt,ꝓꝑ siccitatem,q̃ est in eis.Et ideo panicum,et milium,et papauer,et
oliuæ,& nuces,et amygdalæ,et auellanæ,et zarur,et caules,et cappares,et fructus lẽtisci,et vuę
passæ põticę,et pira pontica,oĩa parum nutriunt,ꝓꝑ siccitatem eorum.Sed pisces,et cucurbitę,
et granata,& mora,et poma,et pruna,et chrysomela,parum nutriũt, ꝓꝑ multitudinẽ humidita
tis eorũ:et nutrimentum eorũ neq; remanet,sed dissoluiť cito.Vnde panis hordei,&furfur,et fa
bæ humidę,et oĩa olera,uelut caules,et sicla,et acetosa,et portulaca,et raphanus,et sinapi,et na
sturtium,et pastinacæ,parum nutriunt,ꝓꝑ multitudinẽ superfluitatum eorum.Et cæpæ,allia,et
porri,qñ comeduntť cruda,non bene nutriunt:sed qñ coquuntur in cibis , nutriunt nutrimento G
pauco,bono,sicut memorauimus.Et medulla panis lota bene,et amylum, sunt nutrimenti pau-
ci,ꝓꝑ subtilitatẽ eorum:sed ficus,& vuæ passæ,sunt inter ea, q̃ minus nutriũt et quæ plurimum
nutriunt:et eorum nutrimentum est tenerum humidum:et similitet est nutrimentum fabarum.
Et oẽs cibi quibus hoc dñatur dominatione forti,amittunt id,qñ elixanť,aut assantur,aut infun
duntur,et nutriunt nutrimento paruo.Cibaria boni chymi sunt omnia cibaria tẽperata,in qui-
bus non est nimia fortitudo:et in quibus non fit egressio in quantitate, generant sanguinem cla
rum,mundum,sanum:et oẽ,qđ est simile istis,est conueniens omni corpori, et omni tꝑe,in cor
pore temperato,et in tꝑe temperato.Sed corpora,quæ egrediuntur temperamentum, indigent
cibarijs,quorum uirtus sit egressa temperamentum, cõtrariis uirtuti dominanti suꝑ corpus tẽ-
peratum:et similiter ẽt corpora temperata in tꝑe nõ temperato. Ac cibariorum temperatorum
quædam sunt crassa,et quædam subtilia,et quædam sunt media horum. et hæc cibaria tempera
ta,media inter subtile et crassum,sunt meliora omnibus hominibus , et maxime temperatis , et
in tempore temperato.et iam quidem narrauimus cibos crassos,et subtiles,et medios:et nomi-
nauimus eos,qui sunt boni:et quando quælibet eorum est bona species:et remansit ut nomine-
mus cibos generantes chymum bonnm,et diminutos,secundum quod diuisimus . H

CAP. 5. Dico,ꝙ panis frumenti mundi bene factus arte sua,qñ comediť in die suo: et caro gallinæ,et
hœdi anniculi caput:et pisces non cũ duritie, nec multæ uiscositatis,q̃bus non est zinuma,nec
malitia,nec pinguedo plurima:et quorũ sunt pascua in aquis non sordidis,nec aquis thermarũ,
ꝗ non nutriunť male,nec sunt uelocis corruptionis , sed remanent tꝑe longo ante q̃ mutentur:
et oĩa oua non dura,bene parata et cocta:et oẽ uinum boni odoris,leue,in quo est dulcedo pau
ca:oĩa sunt boni chymi tẽperati inter subtile et crassum.Sed panis de simila bene paratus ex ar-
te,et phasiani,et duragi,et pulli columborum,et axillæ omniũ auium:et pisces parui,quibus nõ
est pinguedo multa,et sunt teneri,in quibus non est uiscositas manifesta,et quorum pascua sunt
scđm quod nominauimus:et piscibus paruis teneris sal remouet uiscositatem:et surfur hordei,
et uinum boni odoris,persicum uel citrinum:omnia hæc sunt boni chymi ac subtilis.et lac rccẽ
ter mulsum est boni chymi,nisi ꝙ ipsum est crassum:et ideo aliquando caseatur in stomacho, et
propterea admiscetur ei mel et sal,et tenuatur cum aqua.et melius lac et temperatius, est lac ca
præ,quia est subtilius,quàm lac pecudum,et uaccæ:et est crassius,quàm lac asinæ,et camelæ.et
debet accipi lac ex aĩalibus sanis,iuuenibus,bene nutritis:nec est accipiẽdum in tẽpore,quo la-
ctant,quia tunc est crassum:et tenuatur post paulatim,donec fit aquosum. et melius est recipere

A lac statim mulsum, antequam immutetur ab aere, quia uelociter immutatur. et lagana, & caseus
humidus, & panis similæ bene paratus, & ex arte coctus, & panis frumenti, & caro uituli, & par-
tes, *et vbera & hepata & interiora, & de granis fabæ: & de uino id, quod boni est odoris, dulce: * Al. ut.
omnia hæc generant chymum bonum & crassum.

CAP. 6. Oĩa cibaria, q̃ non tẽperata sunt, non generant sanguinem purum, mundum, clarum. et ciba-
riorum mali chymi tres sunt species. Eorum.n. sunt, quæ addunt in phlegma: & eorum sunt, quæ
addunt in cholerã: et eorum quædam sunt, q̃ addunt in cholerã nigram. et oportet oẽm hominẽ
dimittere multitudinem eorum, & cõtinuationem assumptionis eorum: etsi.n. digerant ea, nec
inferãt nocumentum cito, tñ adunanẽ in corpore continuantis acceptionẽ eorum in longo tpe
chymi generantes ægritudines malas. et nõ dimittat oẽm speciem eorum, q̃ addit in eo id, quod
dñatur in corpore eius, sed accipiat ẽt id, quod est oppositum ei, quod dñatur corpori, quod est
nocuum minus. et ego finio rememorationẽ horum cibariorum. et memoro, qđ gñatur ex quo
libet eorum. et dico, ꝙ oẽ qđ accipiẽ ex pane, & farina multi surfuris, & frumenti antiqui aut fa-
rinæ, est mali chymi, addens in cholerã nigrã. et caro pecudis oĩs addit aliq̃d in phlegma. et caro
capræ multorũ annorũ oĩs addit in melancholiã. et mala est caro hirci, & caro bouis, & hirci syl
B uestris: et post caro hirci maxime nõ castrati: et post caro pecudũ multorũ annorũ: et post caro
bouina. et ex istis caro castrati ẽ melior multo. et caro capreoli, cerui, & leporis, est p̃ter malitiã,
quã memorauimus. et de mẽbris aĩalium, renes sunt mali chymi, ꝑꝑ spumositatẽ, & superfluita
tem, quas acquisiuerunt ex malitia urinę. et cerebrum addit in phlegma et oẽs uentres addunt ĩ
phlegma, ꝑꝑ multitudinem superfluitatis eorum. et õua cocta in tegamine uel in testis, generãt
nutrimentũ crassum et corruptibile: et similiter caseus, et maxime antiquus. Fungi generãt chy
mum crassum & frigidũ. et fęnumgræcũ, et cicera, sunt mali chymi, ꝑꝑ id, quod est in eis de cali
ditate. et lentes addunt in melancholiã. et milium, et panicum generãt sanguinem crassum. et pi
sces duri q̃bus dñatur uiscositas, generant phlegma: et si fuerint saliti et antiqui, generãt melan-
choliã. et ficus siccæ, si multæ sumanẽ ex eis, generant superfluitates putridas, & multiplicant pe
diculos. et pira, et poma, si comedanẽ matura, gñant chymũ frigidũ. et similiter cucumeres, & ci
truli, et aqua bathecæ, et cucurbitæ aliqñ ante q̃ digeranẽ, adducunt in corpore accidẽtia mala:
et aliqñ faciunt in stomacho corruptionẽ: corrumpunẽ.n. in eo, & gñant chymum malum, et ma
xime si inueniant in stomacho malã superfluitatem: et ideo accidit indigestio illi, q̃ comedit ba
thecã. et olera oĩa sunt mali chymi, ꝑꝑ multitudinem superfluitatum in eis, et paucitatem nutri
menti. et cępæ, et allia, et raphanus, et rapæ, et pastinacæ, ꝑꝑ malitiã caliditatis, q̃ est in eis, et a-
cuitatis. et qñq; addunt in cholerã, et qñq; in melãcholiã, sicut meminimus iã. Sed qñ coquunẽ,
C et effunduntẽ ab aqua illa, et coquunẽ cũ alia, remoueẽ caliditas et acuitas ab eis. et bedarus cale
facit sanguinẽ calefactione forti. et caules generant melancholiã: et similiter oẽs herbæ similes.

CAP. 7. Cibaria media sũt panis de farina crassa, et caro castrati, et ex uacca, et pecude: et ex mẽbris,
lingua, et ĩtestina, et aures: et ex fructib⁹ vuæ, et batheca, et maximæ appẽsæ, et ficus maturę hu
midæ, et siccæ cum nucibus, et castaneæ: et ex oleribus, lactuca, et post endiuia, et post citruli, et
atriplex, et portulaca, et olus iamenum, et acedula, et olera quibus non est multa acuitas.

CAP. 8. Cibaria calida conueniunt ei, cui dominatur frigiditas: et in temporibus, et in partibus frigi-
dis, et in ciuitatibus frigidis. et uitare debet ipsa ille, qui est calidæ cõplexionis, et in temporibus
calidis, et in ciuitatibus calidis. Ex quibus sunt frumentum coctum, et panis frumenti, et cicera,
et fœnumgræcum, et dactyli, et sesamum, et cannabis, et uuæ dulces, et passulæ dulces, et apiũ,
et rutã, et raphanus, et rapæ, et sinapi, et pastinacæ, et allia, et cæpæ, et porri, et caseus antiquus,
et uinum dulce, et calidum, et vinum dulce antiquum citrinum.

CAP. 9. Cibaria frigida debent administrari ei, qui est calidi corporis, et in temporibus calidis, et in
D ciuitatibus calidis. et ex illis est hordeum, et oẽ quod fit ex eo, et milium, et panicum, et cucurbi
ta, et batheca, et cucumeres, et citruli, et pruna, et persica: et q̃ declinant ad acetositatem, et põti
citatẽ, sicut vuæ, et passulæ, et fructus palmæ, et radix eius: et lactucæ, et endiuiæ, et portulacæ,
et papauer, et poma, et pira, et granata pontica sunt frigida terrea: et ea quæ sunt acetosa, sunt
frigida, subtilia: et acetum frigidum, subtile, nocens neruis: et vinum *album põticum est minus * Al. nigrum.
calidum uino albo, sed tamen hoc est crassum, nocuum et malum.

CAP. 10. Cibaria sicca cõueniũt ei, in cuius corpore dñatur humiditas, et in tpibus, et in ciuitatib⁹ hu
midis. et ex his sunt lẽtes, et caules, et sauich sicca, et oẽ quod assatur, et omne quod frixũ est, et
oẽ in quo plurimũ uini, et muriæ ponitur, et acetũ, et sinapis, et caro oĩs multorũ annorũ aĩalis.

CAP. 11. Cibaria humida cõueniunt ei, q̃ siccæ cõplexionis est, et in tẽporibus, et in ciuitatibus siccis.
et ex eis est hordeũ, et batheca, cucurbita, citruli, et cucumeres, et nuces humidę, et vuę, et ficus,
et pruna, et radix palmę, et mora, et lactuca, et olus iamenũ, et *catha si humida, et faseoli humidi. Al. atriplex.

CAP. 12. Iam memoramus, ꝙ qñ est in aliquo membro corporis morbus, oportet sit plurimũ intentio-
nis tuæ in cybariis, quæ cõueniunt illi mẽbro: et maxime qñ morbus existit in stomacho, aut in
capite, aut in hepate, aut in splene, aut in renib⁹. et qñ stomachus est debilis, et mollis, rectificant
eũ cibaria styptica, sicut cydonia, et oliuæ, et aquæ q̃ sunt salsæ, et acetũ, et oleũ ponticũ, et vuæ

sepultæ in uinaciis vuarum,& agresta,& uinũ ponticum subtilis odoris. Et cortex citri,qñ acci- E
pitur de eo parũ,cõfortat stomachum : & qñ accipitur de eo multũ, grauat, quia substantia eius sola,est duræ digestionis. Et oĩs cibus,& potus stypticus,si p̃mittat̃ ante alios cibos, stringit uentrẽ: si accipiatur post alios cibos,& potus,lenit uentrẽ,nã ꝓp duritiem eius adiuuat stomachum in deponendo cibũ. Et aliqñ aggregatur in stomacho phlegma viscosum,& adhærens,& auferẽs appetitũ ab eo:& rectificant cũ cibaria,q̃ incidunt phlegma,& mundificant stomachũ , sicut sinapi,& nasturtiũ,et raphanus,et uinũ calidũ,et nuces cũ ficubus. Et aliqñ est mollis, & debilis, in quo est phlegma adhærens:& conueniunt,q̃ amouent phlegmã,& mundificãt ipsum, & corrugant substantiam eius,et confortant,ut capparis p̃paratus cũ aceto solũ,aut cũ aceto, & melle,& fumus terræ,qñ comedit̃ cum aceto,et uinum ponticum,qũ miscetur cum uino calido boni odoris. Et quando generatur in stomacho calido,tunc cuscutæ , & apium mundificant eum.

CAP. 13. Sicla est mala stomacho propter mordicationem,quã hẽt ex acuitate,et bauracitate:& rapę, qñ non ualde coquuntur,ꝓp mordicatiuũ,quod est in eis:& olus iamenum,& cataf, propter uiscositatẽ eorũ,& ideo oportet,ꝙ comedat̃ cum aceto,& muria. Et fœnumgręcum est malum stomacho,facit.n.incensionem. Et sesamum est malũ stomacho,propter unctuositatẽ,& multitudinem oleaginosæ substantiæ:& lac propter uelocitatẽ immutationis eius naturæ:nã acescit in sto F
macho frigido,& cõuertitur in cholerã citrinam in stomacho calido. Et mel,qñ plurimũ accipit̃ de eo,pungit stomachũ,& facit incensionẽ. Et batheca similiter facit incensionẽ,qñ non digeritur in stomacho:& generatur ex ipsa humor malus, & ideo generat indigestionẽ : & oportet, ꝙ post comestionẽ batechæ accipiat̃ cibus plurimus boni chymi. Et cerebra oĩa sunt mala stomacho:& ideo oportet,ꝙ comedant̃ cum origano,& mentastro syluestri,& sinapi,et sale: & medullæ. Et uinũ nouũ,crassum,nigrum,ponticum, uelociter acescit in stomacho, et facit incensionẽ.

CAP. 14. Lac,et dactyli,et uua,q̃ sepulta est in uinaciis uuarum,et ruta,et fœnumgræcum,et sinapi,faciunt dolere caput. Et uinum citrinũ antiquum facit dolere caput,et inebriat plus,q̃ uinũ ponticum nigrum. Et uinũ album non facit dolere caput. Et omne uinum paucã sustinens aquam nõ facit dolere caput:immo aliquãdo sedat dolorem capitis,et est capiti melius,q̃ aqua qñ est sola.

CAP. 15. Cibaria quæ inflant uentrem,sunt cicera,et fabæ,et maxime q̃ coquunt̃ integrę: sed si torrefiant,minuitur earum inflatio:et post ista faseoli,& almesci,& lentes, & hordeum, qñ non bene coquuntur.et foca,& ficus humidæ generant inflationem: sed eorum inflatio descendit uelociter.et vuæ multum maturæ minus sunt inflatiuæ. Sed ficus siccæ non inflant, & humidæ inflant. et lac generat in stomacho uentositatem:& mel,quando non coquitur: sed quando coquitur & G
remouetur ab eo spuma eius,non inflat.et uinum dulce,& ponticum,& vua.

CAP. 16. Oĩs cibus inflatiuus si sit bene paratus ex arte, & bñ paratus ĩ coctione,& maturitate,minuit̃ eius inflatio:& si miscent̃ ei spẽs dissoluẽtes uẽtositatẽ,sicut cinnamomũ,anisum, & alcheisim, & ruta,minuit inflationẽ.et acetũ mistũ cũ melle similiter tenuat uentrẽ, & expellit inflationẽ.

CAP. 17. De ijs,q̃ mundificant est furfur,hordeũ,& fęnũgræcũ,& batecha,& oleũ dulce,& fabæ. et cicera nigra sunt de ijs,q̃ mundificãt renes,& frangunt lapidẽ gñatum in eis.et cappares cum aceto & melle,qñ comedunt̃ añ cibũ,abstergunt & mundificant stomachũ & intestinũ, & aperiunt oppilationes.et sicla ẽt aperit oppilationes hepatis,maxime qñ comedit̃ cũ sinapi.et cæpę,et allia,& porri,& raphanꝰ,ĩcidũt & subtiliãt humores crassos:& caseus similiter subtiliat.et ficꝰ humidę,& siccæ mũdificãt,& abstergunt renes. Et amygdalæ ꝓprie amaræ mundificãt, & renuãt, & aperiũt oppilatiões hepatis,& splenis:et adiuuãt ad spuẽdũ humiditatẽ ex pectore,& pulmone.et fistici cõfortãt hepar,& aperiunt oppilationẽ eius.et mel apũ tenuat,et mũdificat,et maxime qđ colligũt apes de arboribus calidis,& siccis,siue plãta,sicut est origanũ:nã mel tenuat sputũ crassum,et iuuat ad spuẽdũ.et secaniabin tenuat,& incidit humiditatẽ crassã,& viscosam: et aperit oppilationẽ hepatis,& splenis:et mũdificat pectus,& pulmonẽ . et uinũ subtile mũdificat H
uenas ab humore crasso,qñ ei est acuitas,et incisio:et cõfert ei,in cuiꝰ corpore est humor crassꝰ & frigidus.et uinũ subtile aquosum adiuuat ad spuẽdũ humiditatẽ ex pulmone,cũ cõfortatione mẽbrorũ,& humectatiõe,et tenuatiõe crassarũ sup̃fluitatũ,q̃ sũt ĩ eis,et hoc ẽt op̃at̃ vinũ dulce.

CAP. 18. De ijs,q̃ oppilãt est lac,qñ in eo fuerit aquositas pauca:& similiter caseus multus,qñ adducit oppilationẽ in hepate, et lapidẽ in renibus ei, q̃ multiplicat assumptionẽ eius, et cuius renes,& hepar parata sunt recipere læsionẽ. Et omnes cibi dulces sunt mali hepati et renibꝰ, qñ est in eis crassities. Et lac si comedatur solũ,auget̃ crassities splenis,& hepatis:et si comeditur cũ eo,quod subtiliat,et mũdificat,sicut est mentastrũ syluestre,et origanum,et piper, aperit oppilationẽ hepatis,et splenis:et dactyli humidi,et oĩa q̃ accipiunt̃ ex frumẽto,p̃ter panẽ bene paratũ ex arte. Vinũ dulce generat oppilationẽ in hepate,et lapidẽ in renibus,et crassum reddit splenem. Omne,quod tarde descẽdit,est sicut quod accipitur ex medulla frumẽti,et fabarũ,et lentium,et cerebra,et hepata,et interiora,et oĩa oua dura elixa,et assa,et oua frixa,et faseoli,et sesamũ,et glãdes,et poma,et pira pontica,et uinum dulce,ponticum,crassum,nouum, et omnes aquæ.

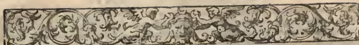
CAP. 19. De ijs,quæ uelociter corrumpuntur in stomacho, sunt chrysomela,et mora,et batecha : quæ si cito non descendũt de stomacho, et obuiãt humoribus malis, cito corrumpuntur . Et debent

A ista comedi ante cibum, amouenda de stomacho, propter uelocitatem descensionis eorum, & lubricitatem uiarum in eo, qui comedit prius ista: nam quando comeduntur post cibum, corrumpuntur propter remanentiam eorum in stomacho, & relinquunt corruptum cibum corruptione eorum, & quandoque taliter corrumpuntur, quod euenit sicut uenenum perniciosum.

CAP. 20. De cibis, qui non uelociter corrumpuntur in stomacho, melior, est crassus, solidus, tardę digestionis, sicut caro uaccina, & pedes: et maxime pedes uaccæ, & quæ similantur istis.

CAP. 21. Quando superfluitates ciborum tarde descendunt de stomacho & intestinis, debent dari cibi lenientes & pungentes, in quibus sit dulcedo, aut acuitas, aut salsedo, aut nitrositas, ut aquę caulium, & lentium: leniunt enim uentrem, & eorum substantia stringit uentrem: Et brodium galli antiqui, & panis multi furfuris, & fœnumgræcum cum melle. Et oliuæ cum aqua, quando comeduntur ante cibum cum muria, leniunt uentrem: & quandò etiam comeduntur post cibũ sine muria, & maxime quę sunt ponticæ, cum aceto, confortant stomachum, & deprimunt cibũ sicut iam memorauimus de rebus stypticis confortantibus stomachum. Et lac subtile, & multæ aquositatis, & caseus quando maxime admiscetur ei sal & mel, & caro paruorum animalium, & sicla, & *chataf, & oKis, & cucurbita, et batecha, et ficus, et passulæ dulces, et nuces humidę, et sic- • Al. atriplex.
B cæ quando mollificantur in aqua, et mora, et pruna humida, et sicca quãdo infundũtur in aqua mellis, aut comedatur, aut bibatur uinum dulce, et differatur plurimum cibus, sunt lenitiua uentris. Et aqua mellis aliquando tendit uelociter in uenas, et uadĩt cum ea totum nutrimentum, et claudit uentrem, et prognosticat urinam: et aliquando mundificat stomachum, et mordicat, et excitat ad deponendum cibum, et leniendum uentrem. Et mel quando non coquitur lenit uentrem, et si coquatur non lenit: et similiter aqua mellis, quando multum coquitur. Et secaniabin mundificat stomachum et intestina: et quandoque facit in intestinis tinesmon. Et uinum dulce, et mustum, leniunt uentrem.

CAP. 22. Quando est descensus cibi de stomacho ante suam digestionẽ, debent ministrari cibi stringentes styptici: et ipsi sunt, in quibus dominatur stypticitas, aut ponticitas, aut crassitudo: Et tales sunt cydonia, et pira, et grana myrti, et fructus spinæ albæ, et substantia lenticularum, et castaneæ, et glandes, et uinum pôticum: et hæc stringunt uentrem cum stypticitate, et ponticitate ipsorum. Et oriza, et panicum, et milium, et sauic hordei, stringunt uentrem cum siccitate eorũ. Et caro leporis, et caules cocti post effusionem, aquæ primæ ab eis, cum aqua eorum secunda, et lac coctum, et caseus, stringunt uentrem cum crassitie sua. Et oportet ꝙ lac coquatur, donec sit
C aquositas consumpta, nam eius aquositas lenit uentrem: et etiam possibile est, ꝙ lapides fluuiales, aut frusta ferri igniti, remoueant illam ab eo. Et quãdo separatur aqua eius, confert descensui superfluitatum acutarum, nisi sint multum crassæ, quando fit operatio cum eo. Sed aliquando caseatur, et glutinatur in stomacho: et aliquoties egreditur à stomacho, et generat in hepate oppilationes, aut lapidem in renibus: et oportet propterea mittere in ipso post consumptionem aquositatis aliquid ad sublationem ipsius, et ut non caseetur, nec generet oppilationem, nec lapidem. Et omnia acetosa, sicut poma acetosa, et granata acetosa, si inueniunt in stomacho humorem malum & crassum, incidunt et expellunt, et leniunt uentrem: sed si inueniunt mundum, stringunt uentrem.

EX GALENO ET ALIIS
PRAESTANTISS. MEDICIS
DE AQVIS

CAPITA SEX ORIBASII

Augustino Gadaldino Mutinensi Medico interprete.

Libri primi ad Eunapium.Caput xiiij: Et libri quarti ad Eustathium filium Cap. vltimum.
De Aquis ex Galeno. F

Quarũ prӕterea bonitatis ac uitiositatis experti esse debemus, nã hӕ
ad omnem uictus rationem multiplicioris sunt usus, quã cętera fere
omnia. Scire itaque oportet illam aquam esse optimam, quӕ nullam
prorsus qualitatem gustu aut odore prӕseferat. Statim uero et hӕc
bibentibus iucundissima est, uisuiq; pura: siq; ab hypochondriis con
festim descenderit, nullam aliam prӕstantiorem perquirito. Nam quę
in hypochondrijs diu morantur, uentremq; feriunt inflant ac grauãt,
licet prӕdicta bona adsint, semipraue iudicandę sunt: quin et quӕ in
eiuscemodi aquis elixantur, tardissime ac deterius elixantur. Satius
igitur est huiuscemodi aquam experimento indicare. Quòd siquis ex
indicus discernere ipsas uelit, ex ijs quӕ dicentur, iudicet. Quӕ enim ad septentrionem spectãt,
ac Solem auersantur, illę tarde permeant, ӕgre coquuntur, tarde etiam calefiunt et refrigerant.
Quӕ uero ad orientem uersӕ sunt, ac per meatum quẽdam, uel terram puram colatӕ, celerrime
tum calefiunt tum refrigerãtur, eas optimas esse sperandum est. Bonӕ ẽt et quӕ ӕstate frigidio G
res, hyeme calidiores existunt. Sunt qui pondere ipsas probent, ac quӕ leues sunt meliores esse
arbitrentur. Sed hoc si cum prӕdictis aliis indiciis numeretur, laudãdum est: sin per se solum sit,
In lib. de aere, aquis, & locis ad medium. non erit sufficiens bonarum aquarum argumentum. Leuissimӕ uero (ut ait Hippocrates) ‖ dul
cissimӕ, limpidissimӕ, ac tenuissimӕ sunt ipsӕ pluuiales, propterea, q Sol, quod leuissimum est,
trahit, idq; non ex cęteris solum aquis, sed et ex ipsis etiam humanis corporibus: unde facillime
omnium putrescunt aquӕ hӕ pluuiales, ut quӕ uariis ac multis constent qualitatibus. Nemo tñ
aquam quӕ facile putrefit, pessimam esse autumet, nãq facile alteretur, bonitati potius quàm
uitio tribuitur, quare ubi cӕteras habueris optimӕ aquӕ notas, licet facile putrescat, optima
hӕc censenda est: cum uero iam mutari cœperit, ijs qui eam biberint, raucitatum, tussium, gra-
uitatumq; uocis causa est. Harum autem aquarum pluuialium prӕstantissima est temporaria
seu ӕstiualis, deinde tonitrualis, postremo nimbalis. Quӕ uero ex glacie niueq; conflantur aquę
uitiosissimӕ sunt: dum.n. aqua cõgelatur, quicquid tenuiorum partiũ inerat, exprimitur. Aquas
*Al. fӕculentas. *palustres, fętentes, ac absurdis qualitatibus pditas, expedit elixationibus ad melius reducere,
sicq; bibere temperatas uino, acerbas quidem dulciori, alias autem acerbiori. Aliquas etiam co
† Al. salsas & bituminosas. lare bonum est, ut limosas: † sed salsӕ polentis *colentur. ‖ Quӕ uehementer frigidӕ sunt, post ci H
*Al. elixentur. bum bibantur, non tamen affatim aut inhianter, nec sine uino. Quidam cibos ac potus quosdã
remedia aduersus aquarum uitia inuenerunt: ac alii quidem cicerum decoctum prӕbibunt, uel
ipsa etiam cicera commanducant: alii caucalidas pariter cum pisce aliquo elixas, fœniculos iti-
dem: alii betas et cucurbitas cum muria uinoq; diluto prӕmandunt.

Libri quinti Collectionem medicinalium ad Iulianum Imperatorem.
De Aquis ex Galeno, Caput 1.

Gal. lib. i. de san. tuen. ca. xi. Gal. 4 part. 6. epi. cõmen. x. 5. Aph. 26. Extr. ordi 3p. h. & in lib de morb. popula. sect. a. ad medium.

AQua quӕ optima est, omni prorsus carere debet qualitate non ad gustum tñ, sed ẽt ad ol-
factum. Fuerit aũt et hӕc ipsa tum iucundissima bibenti, tum exquisite pura. Si uero etiam
celeriter ab hypochondriis descenderit, non est, q prӕstantiorem aliam perquiras. Ita ut q̃ purę
quidem sunt, et splendidӕ, et dum bibuntur non iucundӕ, diutius tamen in hypochondriis mo
rantur, uel uentrem ferientes uel inflantes uel grauantes, semiprauӕ censendӕ sint. Enimuero
multӕ etiã tales sunt, de quibus prӕcipue mihi uidetur scripsisse discrimẽ ab optimis aquis Hip
pocrates, ubi inquit, ‖ Aqua quӕ cito calefit ac refrigeratᷓ, leuissima est. Neque enim in cœnosis,

uel

A uel maleolentibus, uel quid medicamentosum gustu pſeſerẽtibus, eiuſcemodi dignotio ex uſu
eſt,ut quæ manifeſte omnibus appareant: ſed in quibus nihil quidẽ eiuſcemodi inſit,uerũ alia
quædam ob praui aeris ad miſtionem uitioſitas circa aquam ſit: ueletiam aliquod aliud inſit ui
tium,ipſi aquæ connatum,quod latentem habeat cauſam.in his enim memorata hæc dignotio
optimum eſt iudicandi inſtrumentũ:neq; enim celeriter aut caleſiunt aut refrigerantur eiuſce-
modi aquæ. Alia quoque huic ſimilis eſt dignotio per ea,quę in ipſa elixantur, uel olera, uel le-
gumina,uel fruct⁹,uel radices,uel carnes:celerrime enim in optimis aquis,tardiſſime in prauis,
elixantur. Hasq; tam prauas aquas ueteres quidã ἀτέραμνα & ἀτεράμονα ideſt indomitas ægreq;
coctibiles,ſeu crudas appellatunt: quo pacto & ipſa etiam legumina quæ difficulter elixantur.
Tutiſſimum ergo eſt experimento talem aquam iudicare. Quod ſiquis etiam ex indiciis eius fa-
Gal.lib.1. de ſa. tuen.ca 11.
cultatem prænoſſe uelit.Quarum fontes ex ſaxis ſcatutientes,ad ſeptentrionem erumpunt,So-
lemq; aduerſum habent,has omnes ęgre coctibiles tardiq; tranſitus eſſe iudicandum eſt.ſtatim
etiam ipſis accidit,ut tarde tum caleſiant,tum refrigerentur.Sicut i cõtra,Quarũ fontes ad ǫriẽ
tem erumpunt, ac per meatum quendam ac terram puram percolantur, celerrimeq; tum cale-
fiunt , tum refrigerantur, has præſtantiſſimas eſſe ſperandum eſt. Aquæ uero pluuiales (ut in
B quit Hippocrates)ſunt leuiſſimæ,dulciſſimæ,limpidiſſimæ,ac tenuiſſimæ.Nam Sol leuiſſimam
In lib de aere, aquis,& locis,ad medium.
aquæ partem tenuiſſimamq; attollit,ſurſumq; rapit:attollit autem non ab alijs aquis tantũ, ſed
& à mari,omnibusq; aliis corporibus:unde celerrime omniũ putreſcunt. Maxime enim ea cor
pora quæ unam in ſe ipſis habent qualitatem,difficilius putreſiunt,quàm quæ multas obtinẽt:
quando non ob aliam cauſam corpori adſit,ut uel difficulter uel facile putreſcat. Sane animum
attendere oportet,ne quiſpiam aquam quæ celerrime putreſcit,deterrimam eſſe opinetur:eadẽ
enim etiam præſtantiſſima eſſe poterit,ubi omnia optimarum aquarũ indicia ſuperiore ſermo-
ne tradita habuerit.Nam quod facile ſecundum qualitatem alteretur, id in bonitatẽ potius, q̃
uitioſitatem aquæ referendum eſt.ſignum autem bonitatis pluuialis aquæ eſt,quod à ſolari ca-
liditate concoquatur:nam & cætera omnia quæ elixantur, ſe ipſis dulciora euadunt . Cum ue-
ro putreſcere cœperit,penitus abſurda eſt:qui enim aquam adhuc putreſcentem bibunt, rauci
tatibus,tuſſibus,uocumq; grauitatibus,corripiũtur. Ex ipſis autem pluuialibus aquis, quæ ęſta
te ſit, quam borean ideſt horariã ſeu temporariam Hippocrates uocat,nimbali pręſtantior eſt.
Melior etiam eſt nimbali tonitrualis. Quæ uero ex glacie uel niue liqueſcenti fiunt, deterrimæ
ſunt:nam in ijs quę à frigore congelantur,quicquid in ipſis continebatur,quod tenuiſſimarum
C eſſet partium,id totum exprimitur.Sane præſtiterit,quæ fæculentæ ſunt & maleolẽtes aquę, &
Gal.4 par. 6.epi dem.com.2.
quæcunq; abſurdas habẽt qualitates,eas prius elixatione alteratas offerre. Et in alium ẽt uſum
aquam præcalefacientes refrigeramus:quamuis neque guſtum neq; olfactum prauũ habeat,ex
quiſiteq; ſit pura,quando ipſam diutius in uentriculo cõmorari,nocumẽtumq; aliquod inferre
Ibidem.
experti fuerimus.Nam caliditas aquam,quæ elixatur,totam æqualiter ſundendo, eã aptã ad ſe
cretionẽ reddit.Dum enim refrigeratur, terreſtres quidẽ partes innata grauitate deſcendẽtes,
ad uaſculi fundum peruenient,aqua uero his ſupernatabit:qua ſenſim in aliud uas trãsfuſa, ci-
tra noxam uti poterimus . Poſt elixationem uero quando aquã frigidiſſimam reddere uolueri-
Ibidem.
mus,niuem quidẽ ſi habeamus,aquæ prius calefactæ extrinſecus ipſam circumponimus : niue
uero ſi careamus,ex puteis,uel aquęductibus,refrigerationem ipſi comparamus,ipſam nimirũ
prius calefacientes,ut alteratu facilis reddatur. Nam quicquid ante calefactum eſt,prõptius in
Ibidem.
ſe ipſum totum,alterationem quę à uicinis corporibus ſit,ſuſcipit . Cum uero uaſculum in pu-
teos demiſerimus,uel aquæductibus ſubiecerimus,neceſſario operculũ ipſi faciemus: ac undi-
que ipſum exquiſite ſtipabimus,uaſculum ſane non implentes,ſed uacuũ id aliqua ex parte fa-
cientes,ut nimirum aer qui inter operculum & aquam in uaſculo poſitã medius eſt,prius refri-
D geratus,ita contactu propinquã aquam refrigeret. Vbi autẽ nihil eiuſcemodi adeſt,ut in Aegy
Gal. in 3 de vi&. rat.i morb. acu. comm. 40.
pto,uaſculũ ſuſpendentes,detectum id, quò aerem ſuſcipiat, relinquimus. Quoniam uero nec
Ibidem.
mordentis nec calidi quicquã habet aqua,iure optimo tarde meat,ægre cõcoquitur, ægre itidẽ
ſubducitur omnis aqua,quamuis alioqui optima ſit. Moratur enim multo tempore in uentricu-
lo,fluctuationes ipſi ferè ſemper inferens:ſiq; uentriculus biliosus fuerit,ſimul & ipſa aqua cor
rumpitur:cumq; uix à uentriculo in ieiunum trãſierit,haud facile diſtribuitur.Quapropter nec
ad mouendam urinã,nec ad educendũ ſputum natura apta eſt.Neque tamen ſitim ſedat,etiam
ſi diutiſſime in uentriculo moretur: quandoquidem in totam profunditatem non immergitur,
nec ariditatem irrorat. Quod autẽ non nutriat, ſed uehiculum duntaxat nutrimenti ſit, dudũ
In lib.de alimen to. in vlt. ucr b.
ab Hippocrate aliiſq; præſtãtiſſimis medicis dictum fuit:quare nec uitalem uirtutem poteſt ro
borare.Et hæ ſunt cauſæ,cur Hippocrates relicta aqua,ad melicratũ,oxymeli,& uinũ,in ægro-
tantibus peruenerit.Ac quantum quidem ad hæc,nunquam ea quis uteretur:plerique tamẽ in
aliis falſi,ad aquã confugiunt,in qua danda magnopere non poteſt aberrari,cũ nec uires ẽt ma
gnas ipſa habeat. Prauus autẽ ſit uſus oxymelitis,uini,& melicrati,tum ob confertas mutatio-
Ibidem.
nes,& tum ob acraton hoc eſt intemperatam meracamq; ſeu impermiſtam miſtionẽ à medicis
magna

Ibidem. magna ex parte factam. Nam ueluti manus quædã quæ ad distributionem aquam rapiat, min i E
mum omnino uini immiscendum est quo nimirũ aqua syncera esse desinat: Sic sane oxy meli
illud quod aquosum est, laudo. Posset etiam quis eo melicrato quod aquosum est, citra periculũ
uti: nam quod impermistum est, nisi prius aluum subducat, maxime nocuũ euadit, ac præsertim
in picrocholis, & iis qui magna habent uiscera: in quibus sane corporibus aqua etiam ipsa no-
cua est, quando in bilem uersa fuerit, diutius in hypochódriis morata: præter enim hæc omnia
quæ habet mala, adhuc etiam cum sit stercoris expers, nullam alui subductionẽ facit. Quòd ue
ro hæc ipsa, cum in accessionum initiis bibitur, lædat, omnibus sane notum est. Quando ergo
in potu utilis erit aqua? quando sola potione pro diæta laborans utitur, ptissanę cremorem nó-
dum assumens. Tunc ergo in medio aliorum potuum aquam quis in tẽpore offerat, pręcipueq;
quando laborans siticulosus fit: nam inundationem, græce πλημμυρίδα, quandã, hoc est humidi-
tatis multitudinem, ab ipsa fieri asserit Hippocrates: quare inter melicratum & oxymeli parũ
Gale. 5. de vict. rat. in mor. acu. com 41. Item lib. 5. de fa cult. simpl. med. cap. 8. aquæ dat, quippe quæ ad expuendorum humiditatem conferat. Quin & ubi uinũ maxime no-
cuum fit, tũc & aquam dat: nocuum autem est, cũ uel delirat laborans, uel caput uehemẽter do
let. Suam igitur propriã naturam humidam ac frigidam habet aqua: adscititiam autẽ acquirens
caliditatem, calefacit quidẽ ac humectat propinquas sibi res. At non similiter ambo hæc facere F
natura apta est, uerum humectat quidẽ summe, siue tepida, siue temperata, siue ẽt calidior exi-
stat: calefacit autem non summe nisi quæ extreme ferueat. Exploretur autem hic sermo in tẽpe
rata natura. Si enim huic naturæ aquã temperate calidã offeras, siue lauando siue perfundẽdo
quamcunque uelis partem, hanc ipsam humidiorẽ ac calidiorem demonstrabis in ipso perfusio
nis tẽpore. Si uero posthac quieueris, ut qui frigida corpus nec coegeris nec densaueris, paulo
post frigidiorem ipsam se ipsa factã cóperies, caliditate innata immoderatius perspirata. Non
tamen, quemadmodũ frigidius deinceps, ita etiã siccius demonstrat corpus calidæ aquæ usus:
quamuis certe & hoc fieri uideretur, tum ob meatuum raritatem, tũ ob corporis mollitudinẽ,
tum denique ob substantię fusionem. Necesse est enim ut largior in huiuscemodi affectionibus
Ibidem. fiat euaporatio: uapor autem humor est attenuatus. Verum non sic se habet rei ueritas. Nã quæ
in uasis ac aliis uacuis regionibus cótinentur humiditates, uniuersæ uacuãtur: corpora uero ip
sa uasorum, ac uniuersum carnosum genus, humidius se ipso fit: & hanc solam facultatem, ut ui
detur, nunq̃ deponit aqua. Neq; enim cũ feruens comburit, corpora quę usta sunt, sicca euadũt,
ut quæ ab igne assata sunt: neq; etiam cum summe frigida facta, toto die uel etiã longiori tẽpo-
re super aliquam partem perfunditur, eam sicciorem reddit: Sed hæc quidem accidũt, ꝓpterea G
ꝙ humiditas, quæ in uasis alijsq; regionibus continetur, uacuata est: innatæ autem ac solidæ ip
sæ partes, hoc est τὰ πεφυκότα, nulla in re se ipsis504 sicciores fiunt.

De Aqua frigida & Oxymelitis in ægrotantibus exhibitione, Caput 2.

QVoniam omnis affectio corporis, quæ præter naturam est, à sibi ipsi cótrariis curari est ostẽ
sa, patet febrem quoq; ipsam à frigida extinctam omnino iri, quando ipsa sola fuerit sine ul
la affectione quæ à frigida lædatur. Nam si cum febre, alia sit affectio, quam frigida lædit,
licet quæ ex hac ipsa affectione orta est febris, à frigida confestim extincta fuerit, alia tamen de
inde grauior febris accendetur, aucta ea affectione, quam frigidæ potio læserat. Læduntur autẽ
à frigida affectiones, tum quæ sunt partium phlegmone laborantium, tum quæ sunt succorũ in-
concoctorum: quorum nota ac indicium est ipsa urinarum inconcoctio. Si igitur urinæ con-
coctæ sint, simulq; nulla pars principalis phlegmone uexetur, hæc satis erunt, ut ad frigidam dã
dam nos impellant. Quòd si ęstatis tempore uehementia febris aliquando urgeât, laboransq; iu
uenis sit ac frigidæ potioni assuetus: si una cũ aspectu ac cósistentia urinarum sublimamentum
laudabile uideas: frigidam dando, non peccaueris, quamuis aliqua particula phlegmone uexe- H
tur: sed malueris hoc in loco, febris quidem uehementiam quàm primum sedari, reliquias autẽ
phlegmones pluribus diebus indigere: scirrhosiores enim solutuq; difficiliores ut ipsæ euadant,
necesse est. Si igitur non admodum adurentes sint febres, frigidam dãdo in particulis phlegmo
ne laborantibus, magnopere à coniectura aberrabis. Nam quæ uehementer flãmeæ sunt febres,
phlegmonen erisipelatosam quoquo modo esse significant: ideoq; frigida etiam hãc iuuat, sicu
ti in exterioribus conspicitur. In ijs ergo, qui incipientes habent phlegmones in iecore, uentri-
culo, aliisq; eiuscemodi particulis, exquisitiori determinatione est opus: magnopere enim hi om
nes læduntur, licet in tempore assumpserint, si aliquantũ potus ipse quantitate excedat. Qm̃ au
tem principia earum phlegmonarum, quę sine ictu aut uulnere consistunt, uel ob imbecillitatẽ
particularum, uel ob aliquam igneam caliditatem fiunt: Eas quidẽ quæ ob imbecillitatem fiũt,
semper frigida lędet: Eas uero quæ ob igneam quandam caliditatem, ea ipsa moderate exhibita
iuuabit: periculum enim est in largiori potu dando ne pars ad contrariũ excessum transeat. Ad
huc uero tales affectiones frigida potio iuuabit, si dum sani erant, ea ipsa uti solebant. Cósiderã
di igitur sunt, qui in thorace, uentriculo, iecore, ceruice, ac toto capite sunt ualidi morbi. Nã ac

tus

A tus (quæ cola græce hoc est membra longa dicuntur) haud magnopere fortasse lædētur: lædentur etenim aliquantulum per quasdam affectiones, quas deinceps dicam. Quòd uero horum eadem futura sit noxa, quanta prædictarum partium ualide affectarum sit, ne id quidē idiota asse reret. Si igitur erysipelatosa uel herpistica, hoc est serpiginosa quædā affectio in hypochondrio sit, uel erysipelatosa phlegmone, uel aliqua alia affectio summe calida ex intemperie nimirum si ne succis genita, tunc frigidæ potio iuuabit: Sicuti eadem maxime lædet, ubi abscessus, uel oedema, uel scirrhus, uel ulcus, uel intemperies frigida affuerit. Quoniam aūt de artubus dicere sum pollicitus, sciendum est, quod quæ in his sunt phlegmonæ neruosarum partium, à quibus alioqui spasmorum imminet periculum, à frigidæ potione maxime læduntur. Si autem in carnosa artuum parte phlegmone gignatur, bibere etiam frigidam homo poterit. Et si extrinsecus mēbro phlegmone uexato obtulerit, læderur quidē, non tamen insigniter nec omnino manifeste, pser tim si frigidæ potioni fuerit assuetus. Cum igitur febris fuerit sola sine ulla alia affectione q̄ à frigida lædi possit, tantum frigidæ dandum est, quantum laborās ipse anhelitu non iterato haurire poterit. Oxymeli autem æstatis tempore frigidum datur, ut laborantis sitim non exacuat: quapropter etiam ante, quàm concoctus sit morbus, oxymeli frigidum dare audemus æstatis tēpo- Gale. 1. de uict. ra. in morb. acu. comm. 93.
B re, aquam certe in eiusmodi affectione ad saturitatem non daturi: nam tum phlegmonen dēsabit, si ob eam febricitent: tum succos seruabit inconcoctos, si ob hos ægrotent. At oxymelitis tunc parum damus, tanquam tepidum prius fit in uentriculo euasurum, quàm eius frigiditas usque ad costam distribuatur. Quòd si exiguum quid distributum etiā fuerit, illud ab ipso oxymelite corrigetur, ut quod incidendi facultatem habeat.

Ex libris Rufi de Aquis. Est in secundo libro de Diæta seu potibus. Caput 3.

Aquæ, quæ resides sunt (uoco autem eas quæ sunt ex puteis) cum minime sint fatigatæ, neque ualde tenues sunt: siq; intro inierint, minus madefaciunt ac dissoluūt cibos, minus itē *concoquunt, nec bene etiā per urinam redduntur præ crassitie, & quia frigidæ sunt. Fiunt aūt potabiliores tum crebro haustu ac si effluerent, tum expurgatione puteorum. Quæ uero fluunt, multo sunt tenuiores, atque ad madefaciendum præstantiores, ad concoctionē itē, & ad urinæ redditionem. Quæ uero sunt ex stagno, omnes pessimæ sunt: nam & odorem absurdum habēt, * [illegible] est in græ. cod. uide etiam Aetium li. 3 cap. de Aquis. ex Rufo, qui uult quòd aqua coquat cibos in uentriculo.
C sicuti putrefactæ: & æstate quidem calidæ fiunt, hyeme autem frigidę: quod maximum signum prauitatis aquarum statuo. Aestate igitur uentres perturbant: tarde etiā in uesicam transeūt: sępius item difficultates læuitatesq; intestinorum homini inferunt, à quibus res tandem in aquā intercutem cedit. Hyeme uero cum frigidæ sint uentres quidem non admodum perturbant: rupturas autem, pleureses, & tusses faciunt: quin & ad lienem repunt, postea in aquam intercutē desinunt: ex liene autem & pedes ulcerantur, & ea ipsa ulcera celerem curationem non admittunt. Solæ autem aquæ in Aegypto sunt paludes, ex olbus quas nouerim, sunt salubres, 9 & hyeme aqua non putrescat, neq; enim supercalefit: & autumno Nilus paludes replendo, antiquam aquam extrudat, & aliam recentem in eius locum reponat. De aquis autem pluuialibus hæc cognosco. Aquæ pluuiales leues sunt, tenues, puræ, gustantiq; dulces: & si quid in ipsis elixare uolueris, celerrime id elixatur: siq; ipsas calefacias, celerrime calefiunt: uinoq; perexiguo tēperantur: quare bonæ sunt ad concoctionem: bonæ ad urinarum secretionē: bonæ iecori, lieni, renibus, pulmoni, ac neruis: cum enim facultatem ualde refrigerantē non habeant, merito hisce partibus fiunt benigniores. Vernales ergo ac hyemales opportunissimæ, ac optimæ sunt: quas sane ego præcipue laudo. Autumnales autem & æstiuales fuerint quidem aliis præstantiores, sed nō
D omnes omnibus: nam uiribus quidem eas quæ in terra sunt, antecellunt: quam uero sint uernalibus hyemalibusq; inferiores, dici sane non potest, nam terra siccius uaporat æstate, & autūno & aer multas habet terræ sordes, quas pluuiæ purgāt. Tales igitur licciores nitrosioresq;, ut sint necesse est, atq; ad abstergendum per intestinaq; descendendum idoneę: minime tn̄ sunt accōmodatæ renibus, pulmoni, & arteriæ: quin & plus uini tales aquas ferre necesse est, quo earū nitrositas uincatur. Differunt autem nō parum etiam aquæ penes flatus uentosve aquilonares & australes. In aquilonaribus enim dulcior quidem pluit aqua, uerum frigidior: in australibus aūt minus quidem dulcis, calida aūt magis. Et in uniuersum tempora quæ imbribus pluuiisve abundant, dulciorem: quæ eisdem carent, siccæq; sunt nitrosiorem aquam præbent. Quæcunq; autē à niue & glacie fluunt aquæ, uniuersæ durę quidē sunt, frigiditateq; excedūt, dulces tn̄ sunt gustanti: aqua autem quæ dura frigidaq; , sit neq; ad cōcoctionem, neq; ad urinæ redditionē cōmoda est: quin & neruis, pectoribus, costisq;, mala est, nam & spasmos tetanosq; infert, ruptionesq; in thorace facit, ut etiam non nulli subcruenta expuant ac suppurentur. Fontanæ aūt aquę, quæ ad orientem uergunt, uniuersæ humiditate, tenuitate, odoris bonitate, quodq; tū moderate humectent, tum moderate calefaciant, cæteris excellunt. Quæ ad septētriones, dulces quidē sunt,

sed

ſed immoderatius refrigerant. Quæ ad occidentem, uiolentæ ſunt in refrigerãdo, uiolentæ item E
& duritie: unde raucitatem, laterum morbos, ac ſpaſmos inducunt. Quæ ad meridiem, ſalſiores
calidioresq́ue ſunt minimeq; ut per urinam reddantur idoneæ: ad ſeceſſiones autem per inte-
ſtina, præſtantiores ſunt. Atqui licet aquas quæ ſunt in meridie, non laudem, Nilum tamen ita
laudo, ut paucis admodum fluuiis in bonitate aquæ comparandus uideatur: nam & uentrem
ſubducit, mulieribusq; purgationes citat, & in puerperio bibitur. Pleræque uero meridionales
aquæ reſides ſunt, quibus duplex eſt noxa, altera à regione, altera ꝙ non effluat. Pro terræ uero
natura ſic de aquis dignoſcere oportet. Nam terrarum alia eſt plana ſeu campeſtris, alia colles &
& montes. Campeſtris ad aquarum effluxiones deterior eſt: multiq́ue hoc in loco putei foſſiles,
fonteſq; reſides ſunt. Colles, & montes ſunt præſtantiores, nam & puriores aquas, tenuiores, &
meliori præditas odore, dulcedineq́ue ſuauiores præbent. Rurſus camporum non nullis ſalſugo
& nitrum inſidet æſtate & autumno: non nullis nihil, uerum terram hãc, dulcem appellant: hic
ergo & aqua eſt præſtantior potabiliorq́ue, illic ſalſa ac nitroſa. Ex montibus itidẽ alii terrei alii
petroſi: ac terrei aquas habent pſtantiores, quo ad mollitiem, & quia minus ſint frigidæ: petroſi,
quo ad duritiem & frigiditatem aquas habent deteriores, puriores tamen cæteris ſedimentoq;
uacantes. Maxima autem, ac notabiliſſima in aquis eſt differentia, tum ex metallis, tum ex her- F
bis illic natis. Ac metalla quidem tum ad aliam habitationem, tum ad aquæ potionem nocua
ſunt. Herbę uero non nunquam quidem admodum lædunt aquam, non nunquam autem ipſam
adiuuant, ut ſium, calamintha, & adiantum: hæ enim plurimæ in riuis ſeu canalibus naſcuntur,
ac laudabilem quidem aquam lædunt: prauam uero alioqui iuuant, cum quoddam ab eis ueluti
medicamentum ipſi aquæ commiſceatur. Euadunt autem præſtantiores ut per urinam reddan-
tur, eiuſcemodi aquæ. Non minima ergo habenda eſt conſideratio, an etiam à terra uel aliunde
aliquod aquis uitium adueniat. ꝙ non ſatis ſit fontes hic quidem præſtantiorem aquam ac pota
biliorem, illic uero ſalſam ac nitroſam præbere, niſi etiam quæ ad riuos attinent, ſimilia exiſtãt.
Quæ igitur maxima ſunt, in hoc ſermone dicta ſunt: dicãtur autem & alia ſigna bonitatis aqua
rum. Quæcunque aquæ hyeme quidem calidæ ſunt, æſtate uero frigidæ, quoquo modo uiden-
tur eſſe optimæ. Quæ uero ſimili modo in calore & frigore, quo tempora, ſe habent, peſſimæ. Nã
æſtate in terræ ſuperficiem calor aduentat, hyeme in profundum immergitur: ob idq́ue mihi
uidentur fontes, quicunque à profundiſſimis partibus fluunt, & quæcunque antra caua, omnia
per hyemem calidiſſima eſſe, per æſtatem frigidiſſima: ideoq; omnia quæ in ſuperficie ſunt, una
cum temporibus commutantur, quocunque modo ea ipſa tempora in calore uel frigore ſe ha- G
beant. Mirabile autem eſt quod * alicubi aqua hyeme euaneſcit, æſtate apparet, quamuis cõtra-
riũ iure eſſe deberet. Verum etiam huiuſce rei cauſam calor ipſe habet, ut qui profundas aquas
ſecum conuehat, nam & hæ calorem ipſum ſentiunt. Quicunque enim fontes profundi ſunt, pa-
rumq́ue admodum ab externis imbribus ſuſcipiunt, hyeme quidem ac per uehementiſſima fri
gora minimos, æſtate uero maximos comperies. Quare & quod in Delo eſt ſtagnum, hæc ipſa
eiſdem de cauſis patitur, puteiq́ue qui in Pythopoli ſunt. Vna ergo hæc ipſa eſt bonarum ac pra
uarum aquarum cognitio: ſi hyeme calidæ, æſtate frigidæ ſint. Secunda uero, ſi in ore guſtantis
nihil notabile habeant. Ita uero nec multo uino pro temperando indigebunt, omnique uino
conuenient. Eſto autem & pura illa, quæ præſtantior eſt, nec alioqui colore infecta, nec fœcem
ſubſidentiamq́ue habens. Statim uero quæ pura eſt pondere etiam eſt leuis, nam quæ pondere
leuis eſt, terræ ſemp impermiſta eſt: quæ uero eſt grauis, terræ ratione plus grauat. Sunt et hæc
nõ minime conſideranda, ut ſi cito ipſa calefiat, ac refrigeretur: nã eiuſmodi aquę cæteris ſunt
præſtantiores: Et quomodo ad concoctiones, quomodo item ad ſeceſſionem ſe habeant: nam
quæ citius * concoquunt, ſunt præſtantiores, & quæ ſecedunt, ſi per ueſicam ſecedant, ſunt præ-
ſtantiores: deterior autem eſt quę per inteſtina ſeceſſio. Quarum uero in noſtra arte non eſt ope H
ra perdiſcere, ea ab incolis percontari debemus: nequaquam autem facile ſciri poſſunt quæ præ
ter rationem eueniunt. Ne diutius morer, Aqua in Leontinis eſt, ex qua ſi quis biberit, moritur:
Huiuſcemodi alia in Phæneo Arcadiæ conſpicitur, quam Stygos hydor appellant. Huiuſmodi
item alia in Thracia, & ſtagnum illud quod apud Sauromatas eſt, quod nec auis tranſuolare
poteſt. Et aliud etiam apud Medos eſt, cui ichorem nigrum ſupernatare dicunt, qui ubi igni ad-
motus fuerit, accenditur, hoc medicamento Medeam tradunt Creontis filiam perdidiſſe. Et eti
am Suſis aqua, quæ ſi bibatur, dentes excutit. Sybaris autem fluuius homines infęcundos red-
dit. Quæ uero in Aethiopia eſt aqua rubra appellata, furorem inducit. Quæ in Aegypto eſt, bi-
bentium capita depilat. Horum ſane nihil ſciri poteſt, cur qui illis inconſiderate iam uſi fuerunt
multi quidem mortem obierint, multi uero aliud quid inconueniens perpeſſi fuerint. Sunt &
aliæ multę aquarum facultates, quæ non ſecundum communem naturam ſe habent. Nam quæ
Lyceſtis eſt aqua, bibentes ad temulentiam adigit. Quæ in Clitolio Arcadiæ eſt, in ea ſi quis ſe
lauerit, odorem uini amplius ſuſtinere non poterit. Aqua Arethuſę in Chalcide, mulieres qui-
dem iuuat: cætera uero animalia, ſi ex ea biberint, pedum doloribus afficiuntur. Cydnus pedũ
dolores

* Græc. codi. hic in margine habent, Loquitur de fonte illo qui in Lycia eſt apud Chimerã montem, quem Pegaſus ictu ungulæ aperuiſſe fingitur.

Codi. græci habẽt in margine, De Paradoxis quæ ſunt in aquis.

A dolores fędare creditur, euamuis frigiditate excellat. Qui uero habitat, ubi praua est aqua, excogitare debet, ut ipsam potabiliorem efficiat. Optimum igitur erit, ut ipsa in fictilibus vasis elixetur: ac ubi noctu refrigerata fuerit, rursusque calefacta, bibatur. Si uero exercitui bonam aquam ex praua præparare fuerit opus, foueas ex ordine ab altissimis locis ad decliuia fodere, per illasque aquam ducere oportet, terra dulci, ac pingui, quæ conficiendis fictilibus sit idonea, in foueas iniecta: semper enim hoc modo aquæ uitiositas in foueis remanebit.

Aquæ correctio ex libris Dioclis, Caput 4.

AQuam *imbecillissimam efficies, si tertiam partem decoquas, & *ouorum alba similiter incoquas: inijcere autem in hæc ipsa oportet glebam argyllæ aridæ, quousque maceretur: sit autem mensura semisextarius in amphoram. Vbi autem decoxeris, bibatur. Ita etiam odorem ab aqua extrahes, si calefactam manu ad uentum perfundas, & in uase immenso insoles, atque in multa uasa paulatim diffundas.

B *Aquæ purgatio ex libris Athenæi, Caput 5.*

AQua defæcatur partim uasis stillacidijs (quæ stacta à Græcis appellantur) partim colis (quę ab eisdem hylisteres uocantur) quæ nonnunquam quidem simplicia, nonnunquam uero duplicia uel triplicia fiunt, ut purissima aqua per hæc ipsa excipiatur. Quin & foueæ, tum iuxta mare, tum iuxta stagna fiunt: illic quidem, cum aquam potabilem à mari secernere uolumus: hic uero, ut si conturbatum fuerit stagnum, hirundinesque in se uel aliqua etiam alia uitia habuerit, purissima maximeque innoxia aqua per terram transudans, in fossas colligatur. Vbi uero multa aquæ quantitas haurienda sit, ut in exercitibus, latera foueæ lapidibus, uel lignis in orbem circundant, atque ubi pauimentum eodem modo instrauerint, puras conseruare aquas nituntur. Porrò aquæ quæ defæcantur, tenuiores purioresque fiunt, ob idque etiam frigidiores: plerçque uero, licet fuerint defæcatæ, uires tamen à sordidis corporibus perceptas adhuc conseruant.

DE VINIS

DE VINIS EX GALENO CAPVT SEXTVM

Libri quinti Collectionum Medicinalium Oribaſij ad Iulianum Imperatorem.

Auguſtino Gadaldino Mutinenſi interprete

Inum Aquoſum nominant homines id, quod colore & conſiſtentia
aquæ aſſimilatur: tranſparens enim ac ſplendens eſt et purum, ac cō-
ſiſtentia tenue apparet: tibiq́ue dum guſtaueris, nullam fortem habe-
re qualitatem uidebitur: dumq́ue temperatur, multæ aquæ haud ſu-
ſtinet mixtionem, unde ab antiquis oligophoron, id eſt pauciferum,
uocatum eſt. Haud omnino autem uinum hoc ab adſtrictione eſt ſe-
motum, at eam exolutam penitus habet: ſi enim ipſum aquæ compa
raueris, manifeſte ex ea comparatione guſtu perſenties, id exiguam
quandam adſtrictionē aſſumpſiſſe. Eſt & uiribus aquæ ſimile, nec ca-
put imbecillum, nec neruos imbecillos tangens, quoniam nec mani- G
feſte calefacit. Videtur etiam nullam aliam conſpicuam qualitatem poſſidere, non auſteritatem,
non acerbitatem, non dulcedinem, nō acrimoniam. Idoneum autem eſt hoc uinum ad eorum,
quæ in pulmone continentur, eductionem, uirtutem nimirum roborans, et humores humectās,
ac incidens moderate. Idem & ſebricitantibus minori cum periculo datur, quàm alia uina: nam
huic uni ex omnibus uinis ineſt, ut aquæ & uini malitias effugiat. Præterquam autē, quòd nun-
quam caput lædat hoc uinum, ſæpius etiam iuuat, leues eos dolores, qui ab humoribus in uen-
triculo contentis excitantur, ſedans. Inuenies autem aliquādo quoſdam ob aquæ potionem ca
pite dolentes, præcipueq́ue cum ipſa praua fuerit, quæ dum corrumpitur, naturale robur uentri
(* Al. ex ore uentriculi.) culi exoluit: quo iam imbecillo reddito, ichores biliosi ex *corpore in eius ſpaciū confluere con
ſueuerunt, ſicuti ijs, qui ieiunarunt, accidit: à quorum malitia & lęſione prędictum uinum homi
nem liberat, primum quidem ac ſtatim epicraſeos.i.contemperamenti ratione: poſt modum au
tem, eo quòd roboratus uenter, deorſum, quæ ſibi noxia ſunt, pellit. Iis autem, qui admodum ca
lidi ſunt temperamento, aquæ potio magis, quàm uini confert. Quòd ſi quandoque uino indi-
gent, dandum ipſis eſt, quod tenue ſit moderateq́ue auſterum. Vina aquoſa cum urinas cieant,
pauciſſimum corpori præbent alimentum: eaque ſola ex uinis tuto etiā recentia bibuntur, quē- H
admodum Gaurianum nominatum, & aliqua ex Sabinis. In unaquaque autem natione talia ui
na gignuntur, in Italia imbecillum Sabinum, quod etiam ſebrientibus dant: in Aſia Titacaze-
num, & Tibinum. At ſi eorum ſigna audieris, facilius in unaquaque natione talia uina inuenies.
Apud nos cito potabilia euadunt Tibinum, et Arſyinum, et præter hæc Titacazenum. Dulce ui-
num, nec tenue exquiſite, nec ſplendidum, ſed plus minus à prædictis recedere, neutrum uero
habere, comperies. Calefacit autem uinum dulce, craſſumq́ue conſiſtentia eſt. Ac particulares
eius uires, quas dum potatur, præ ſe fert, has duas qualitates conſequuntur: nam color ex ſua ra
tione nullam, uel in iuuando, uel in lædendo uim obtinet. Quàm craſſum autem conſiſtentia eſt
hoc uinum, tam etiam tarde meat, ita ut non ſolum aliquam ex obſtructis particulis obſtructio-
ne non liberet, uerum etiam obſtructionem adaugeat. Ob idq́ue iecori affecto maxime no-
cuum eſt, præcipueq́ue quando phlegmone aliqua uel ſcirrhus in ipſo ſit. Moderatius autem læ
dit, quando à craſſis obſtructum fuerit humoribus uiſcus id: uel quando imbecillitate afficitur,
ſicuti in affectionibus, quæ proprie hepaticæ uocantur. Poſt iecur lien à dulcibus uinis læditur:
non tamen pulmo, quando craſſum humorem in bronchiis habet: dulce enim uinum in acutis

morbis

A morbis ad expuitionem confert, cum iam peripneumonia & pleuritis concocta fuerit, nec iam phlegmone uexentur particulæ. Quo autem magis à uehementi caliditate distant uina dulcia, eo minus capitis grauitatem mentisque læsionem faciunt: at facilius, quàm alia uina deijciuntur, magnaque reddunt uiscera. Non sunt autem picrocholis idonea, materia enim sunt omnia uina dulcia flauæ bili. Nec solum, quia multa caliditas tales humores amaros reddit, uina dulcia febricitantibus non conueniunt, sed etiam quia cum crassa sint, neque ad urinam trāseunt, nec secum unà biliosos humores educunt, nec euacuant. Vnum autem duntaxat bonum hoc ipsis inest, quòd uentrem leniunt: quare ipsa præbibunt: nam si hoc non fecerint, omni sanè modo lędunt. Præter alia enim sunt siticulosa, hac ipsa re indicantia, quòd facile bilescunt. Sunt & talia uina flatuosa. Inferioribus tamen intestinis haud sunt nocua, quòd flatus ab ipsis genitus tarde meet, moreturque in hypochondrijs, quousque perfecte concoctus ac tenuatus fuerit. Dulce simul & austerum est uinum, quod in Cilicia est (Abates appellant) contrarijs constans qualitatibus: quare prauum existit, quippe quod nec distribuatur nec descendât, sed diu in uentre permaneat ipsumq; inflet. Nigrum uinum, quod citra dulcedinem austerum apparet uel acerbum, replet, ac tarde meat: ambasque deiectiones, tum quæ per aluum, tum quæ per uesicam fit, cohi-

B bet, facileque acescit, & uomitum prouocat: Solis autem uentris fluxionibus conuenit, nec in his ad saturitatem est bibendum. Album simul & austerum uinum, nec ipsum urinas ciet: sed si crassum est, in hypochondrijs moratur: si non crassum, non æque ad urinas transit, sicut alba & mediocriter austera. Cirrhum idest fuluum, & austerum uinum, fluxionibus uentris & ipsum competit. Duplex autem fuluum sicut & nigrum, est, alterum dulce, austerum alterum. Sed fuluum caput, & mentem magis ferit, quia nigro calidius est. Flauum uinum summe calidum est, quemadmodum & quod post ipsum est fuluum, post hæc rubrum, postea dulce. Album cæteris alijs minus nutrit. Ex albis uinis nullum est dulce, uerum quædam austera, ac crassa sunt: quædam aquosa, ac tenuia. Ex flauis, & fuluis quædam sunt dulcia, ut Hippodamātium, & Faustianum Falernum: quædam omnino dulcedine carent. Rubra uina his sunt crassiora: quemadmodum rursus rubris alia, quæ iam proxime ad nigra colore accedunt. Atque omnia hæc pro crassitudinis ratione nutriunt: ob idque iis, qui refectione indigent, ut uinum dulce bibant, concedendum est, præsertimque cum eorum iecur, lien, & renes uitio careant: Qui uero crassum humorem in uenis collegerunt, iis tenuis consistentiæ uina utilia sunt: siq; humor ille frigidus fuerit, acria & uetusta: si non frigidus, quæ nec acrimoniam, nec uetustatem habeant, conueniunt. Ad probos autem succos gignendos odorum præstantius est, sed caput ferit. Austeris ad roborandum stomachum, ac sistendam aluum fluentem utimur, alioqui sanè non usuri, propte-

C rea, quòd nec alimento distribuendo, nec sanguini procreando, nec probis succis gignēdis, nec urinæ ciendæ, nec sudori prouocando, nec aluo subducendæ, conferunt. Biliosis igitur corporibus nec Falernum, nec Tmolites fuluum & dulce, nec Ariusium, nec Lesbium illud, quod odorū ac fuluum æque, ac prædicta uina, est, conuenit. Calidiora enim omnia hæc uina sunt: facileq;, qui ea biberint, caput dolent, ac febricitant, atque aliqua neruorum affectione tentantur. Igitur nec biliosis naturis, nec Sole exustis, nec iis, qui in laboribus multis, aut penuria, aut mœrore, aut tempore, & cœli statu calido uiuunt, danda sunt talia uina. Contra uero iis, qui calefactione egent, pituitosis frigidisque temperamēto, ac humorum crudorum copia refertis, ociose uiuentibus, in regione frigida, & hieme, et cœli statu frigido ac humido, bona sunt. Sanè omnium uinorum, quæ nec ualde crassa, nec admodum dulcia sunt, ut Theræum, & Scybellites, cō mune est, ut cum in longum temporis spacium extensa fuerint, flaua fiant colore, ac quiddam more ignis coruscans acquirant. Nam nigra (quale apud nos Perperinium) si ueterascunt, in rubrum quidem prius uel fuluum, postea uero in flauum colorem transeunt. Et album, quale est

D Bithynum, quod cum inueteratum est, Romani Cæcubum uocant, iam quando est tale, amarum est, & propterea potui inutile. Vitanda igitur & ita uetustorum potio est, sicuti etiam recentium. Maxime autem abstinendum est à vinis natura crassis, quando recentia sunt: tantum enim abest, ut ciborum concoctionibus quicquam conferant, ut uix etiam concoquantur. Præterea nec per aluum transeunt, nec distribuuntur facile, nec urinas prouocant, nec sanguini procreando conducunt, nec nutritioni: sed diutius in uentre suspensa (ut aqua) remanent: sique de iis parum quis biberit, facile acescunt. Vetustissima uina ita ab albo simul, & austero, et recenti, et crasso differunt, ut alterum quidem ualidissime calefaciat, alterum sensibiliter refrigeret. Glaucos autem, id est mustum, quàm flatuosum concoctuque difficile, et crassi succi sit, omnes norunt. Solum hoc unum bonum habet, quòd uentrem subducit: quo si forte aliquando priuetur, maxime nocuum redditur. Celerrime omnium uinorum alba, et aquosa inueterascunt, id est prompte in ueterascentium qualitatem transmutantur. Hæc autem est acrimonia quidem primum, quæ plane calefacit: postea uero amaritudo, ad quam aliquando in decem annis peruenire conspiciuntur, nisi primis tribus quatuorve annis prius acuerint. potentia autem simul, et austera, et alba uina, quæ crassitudinem habent, etiam post decimum annum quando-

que,

que, nisi rite fuerint reposita, acescere contingit: contingit autem & ipsa plurimo tempore inue- E
terari. Talia sunt in Italia Tiburtinum, & Signinum, & Marsum, & Surentinum, quòd fermè an-
te annum uigesimum adhuc est crudum: uiget enim, dum tot annorum est, diuq; potui aptum
perseuerat, haud facile nimirum amarescens: ac uirtute cum Falerno contendit. Secus autem
patiuntur quæ aquosa sunt, Sabinum, Gaurianum, Arsyinum, Titacazenum, Tibinum, & id ge-
nus alia: facile enim ad contrarias qualitates transmutantur: ad acidam quidem in principio;
ad amaram autem si perdurarint. Locus sanè In quo reponitur uinum, multum ad eius altera-
tionem facit. In principijs enim optimus est frigidus, postea uero calidus, nam tepidus facile a-
cida reddit uina. Quando uero uina in frigido loco reposita, duobus tribusve annis perdurauе-
rint, exinde calefieri admodum desiderant, nec amplius locum tepidum ac temperatum requi-
runt. Quædam autem usqueadeo sunt debilia & aquosa, ut ne à principio quidem frigidum fe-
rant. Ex uasis porrò uina continentibus, quodcunque finas siue obturamento, facile acescit. Si-
cuti sanè, & ex ijs quæ obturata sunt, minus patiuntur, quæ plena suot: nam quæ subuacua sunt,
quia in se ipsis aerem continent, per illum medium citius ab ambiente extrinseco alteran-
tur. Quæ uero usque adeo sunt repleta, ut operculum à uino tangatur, per illud so-
lum alterationem habent, at tam imbecillam ac debilem, quàm sanè est den- F
sum operculum. Quæ uero à pice uel gipso stipata sunt, magis perdurare
comperies: quæ à corio solo, minus: quemadmodum & quæ à folijs
obturata sunt. Vina autem fulua apud nos optima, tria suut.
Tmolites, Lesbium, & probatissimum ueteribus Ariu-
sium, quod in Chio prouenit: quo omnes ad
optima medicamenta conficienda, ac
præcipue ad antidotos
utebantur.

GALENO ASCRIP. PRAESAGIVM EXPERIENTIA CONFIRMATVM

Georgio Valla Placentino interprete

CENSVRA

Imitatur, & hic liber ueros Galeni libros, sed ieiuna admodum oratione.

Vicunq; præsciscere libuerit mortis non diem mō, sed etiam horam, considerare expedit, quo potissimum tempore languens ab accessione uehementer affligatur, num inter accedendum, tum impense obrigescat, et æstu conflagret, diuq; ea permanserit intensio, pulsusque sit exiguus, et segniter somnum cœperit, somnolentusq; fuerit, uel id genus aliud subierit detrimentum, id omne tempus suspectum habere oportet, uel si etiam ita mediocriter habuerit. At circa uigorem, si
C ægrotum deiectum, aut cedentem, aut mœrentem spectes, febrisve magnitudinem minime tolerantem, plurimumque exæstuantem, et se tenebricum ululantem, et capite dolentem, et corde succumbentem, aut tali aliquo affectu uexatum, suspectum id tempus tibi esse maxime oportet, si etiam ac cessionis principio, ac uigore sint mediocria. Verum id si circa uigoris decessum fuerit, anima consternetur, et sudores sint inæquales aut frigidi, aut circa caput aut circa pectus insurgant, pulsusque obscuros et debiles efficiat, aliaque id genus, id tempus expedit suspicere: neq; tum definiendum quicquàm: neque dies mortis proferenda. Nam secunda die si contingant, et quarta accessionem uehemētiorem esse prima, tertius, et quintus, et sextus diem mortis indicabunt. Quot de causis succeduntur febres? quandoque aut ob additamentum idoneæ materiæ, aut ob motum, aut ob districtionem, aut putredinem, aut ob accessum caloris extrarii. Ac ob additamentum quidem, ut temperamentum quidem, ut cum temperamentum nacto calidum, adiectum fuerit piper, sinapi, allium, et similia: horum enim qualitas si cordi fuerit inuecta; et insita, succendet caliditatem, febremque inflammabit. Ob motum autem dupliciter: nam is, aut ab anima, aut à corpore suscitatur: ab anima quidem, ut cupiditate, et cura: à corpore autem, ut
D in labore immenso. Ob adstrictionem, cum ob glutinositatem, ob quampiam crassitudinem, exaruerint obstructique fuerint incerti corporis meatus, aut extrema uasorum, et in profundita tis difflammatione febris fuerit incensa. Verum ob putredinem, ut cum subiecta, et redundans materia putruerit introrsus, cordique fuerit obiecta, ac febrem succēderit. Ob accessum autem caloris alterius, uelut cum in Solis ardore caput exæstuauerit, præcipue tunicularis pituita per arterias cordi fuerit obiecta, febremque succenderit.

Signa febris futuræ.

IMminentis febris nuncius est hiatus, horror, oscitatio, nausea, somnolentia, tussicula subaspera, extremorum membrorum infrigidatio. Atque hæc quidem extrinsecus præsagia. A pulsibus autem ex paucitate, et inæqualitate deprehenditur etiam quod desideratur: ac iniectione quidem, cum impensior correptio, frigetque cum aliquanta inæqualitate atque exiguitate: at in ascensu fere sunt improbi, aucta diductione ad perfectum usque uigorem; sed calore intenso;

primum magnitudo augetur, deinde celeritas assumitur. Nam cum satis succensa febris conflagrarit, tum ingentes simulque celeres efficit pulsus: sin autem impensius, etiam crebros. Quo nempe pacto ante febres hiatus progignuntur? hiant ante febres ægri ob concussionem, & uim ipsos intendentem. Nam quemadmodum ex ahenis ad ignis uiolentiam positis uapor attollitur multus deseruente in ipsis aqua, ita etiam ex eis, quæ introrsus in corpore sunt, uapor exhalans intendit conuincitque corporis musculos: solent nanque nerui tepefacti desidere, atq; ita fiunt oscitationes. At quo nam demum pacto capitis dolores febricitantibus incitantur? nempe, cum uenæ plenæ, & à flatibus intumentes, interiectæ fuerint, in caput dolores aduehunt, vi ac tenore internotum flatuum, qui immissi dispersique sunt.

E

De Significatione sudorum.

FEbrem uero sudoribus dissolutum iri cognoscimus ex eo, quod languor sit uigoris maximi, ut est qui causus nominatur. Biliosus nanque is demum est morbus, qui cum impensius moueri oporteat, rigor efficitur. Et proinde si uenter astrictus sit urinave, proxima subeunte crisi, rigor erit expectandus: Sin amborũ fuerit astrictio, nec ullus præsto est uomitus, aut sanguinis eruptio, sudor multus consequatur necesse est, præsertim cum languentes prociderint, accessione incrementum capiente, ut ea de causa magis incalescant: non nullaque corporis sit calida euaporatio, qualis antea non fuerit in dudum memoratis. Pulsus ingentes, & sublimes, & celeres, in diductionemque potius properantes, ac uelut vndosi: cum arteriæ tunica atra humida que apparent. Totius uero corporis extrema superficies perpruriscit, ac remollescit, & quandoque ad horas rufescit. Atque hæc in critica accessione adueniunt, præunte concoctione. Et si critica die bona existente, salubriũ ac resoluentium sudorum fuerint indicia, non dubium, quin calorem esse expediat mediocriter sudoris solubilem, per uniuersum corpus sibi constare, exinanireque iuxta proportionem, atque habitiorem alacrioremque reddere hominem. Ar frigidi sudores cum acuta febre erumpentes, mortem subesse minitantur: At cum ardore, morbi longitudinẽ coarguunt. Si à sudoribus febricitantibus fuerit initium, boni & tertiani, & quintani, & septimani, & nonani, & undecimani, & quartidecimani, & uigesimiseptimani, & trigesimiquartani, hi uanque sudores morbos iudicant: qui autem ita non sunt, laborem significant, & longitudinem morbi, & subuersionem. Ac ubi est corporis sudor, ibi quoque dicito subesse morbum. Et ubi est corporis frigus: aut calor, ibidem est quoque morbus. Et ubi in toto corpore mutatio, fueritque refrigeratum corpus, aut rursus incaluerit, aut color ex alio alius emerserit, morbi longitudinem pronunciat. Sudor ex somno factus citra manifestam causam, corpus significat cibum assumpsisse plurimum. Quòd si cibi plurimi causa nom fuerit, significat egere euacuatione febricitantium corpora. Sudor aduentante febri, nec deficiente febri malum: longum nanque morbum, & humiditatis significat copiam.

F

G

De Sanguinis detractione ex uenis.

Vide in libro De Curandi ratione per sanguinis missionem, ex quo totum fere hoc caput extractum est.

IN omni die & noctis hora, urgente necessitate, sanguinem detrahito, Aduertendo tamen in febricitantibus uigorem cessantem accessionis. In aliis autem: siue ex lippitudine, siue ex alia ratione citra febrim, ubi sanguinis detratione ex uena opus sit, doloris aut inflammationis considerato magnitudinem: qua enim hora mitigatum dolorem inspexeris, sanguinem de uena mittes. Re nulla urgente quo minus fiat, satius fuerit matutino tempore de uena sanguinem detrahere: nec statim cum ex somno experrectus, sed posteaquàm ad horam peruigilarit. Ac prius abluere aliquos præstiterit, et alios prius obambulare. In quo autem præoccupata custodiæ causa sanguinem de uena detrahere permittitur, etiam post aliqua consueta exercitia sanguis è uena detrahendus.

H

Cæterum languoris magnitudo, et uirium robur atq; firmitudo, primæ sunt sangninis è uena detractionis considerationes. Proinde perspiciendum cuiusmodi ea sit naturalis hominis cóplexio. Ac atras habentibus uenas, et mediocriter tenues, neq; albis, neq; carne molliculis, ad euacuandum minus parcendum est: At contra parcendum, qñ sanguinis parum habent, carnemq; dilabilem. Hac de causa neq; pueris sanguinẽ ex uena detraxeris ad quartumdecimum usq; ętatis annum. At in maximis inflammationibus, ualidissimisq́, doloribus nullum noui maius adiumentum, q̃ ad deficientem usq; animã euacuare. Aduertenda sanè est diligẽter, qualis sit pulsus eleuatio ab eo q̃ ipsum attineat suffluẽte sidhuc sanguine: queadmodum in aliis unde sanguis detrahitur, siquid agere expediat: ne quid modo lateat deficientis animę, quod ad interitum ad

uchat.

A ueha t: Quòd si tempus fuerit uernum, locusque natura temperatus, & fuerit natura concinna, detrahito sanguinem. Et impensius, ubi pericula insideant aut pulmonis, aut anginæ, aut lateris aut cuiuspiam alterius acuti ac uehementis morbi, detrahendus, ut dictum est, sanguis, pulsu usque explorato: omne nanque percussum membrum aduerteris non annorum modo numero, sed etiam corporis habitudine. Formidanda uero frigidis temporibus larga euacuatio, ob cõ sequentem refrigerationem. Neutiquam perscribi potest singulorum hominum definienda eua cuationis mensura. Perspexi nanque in non nullis, nec plusquàm sufficeret, sanguinis libras sex ablatas esse, & confestim extinctam febrem, neque ullam consecutã fuisse uirium exinanitiõnem: Quibusdam uero libram dimidiam citra læsionem: quibus siquis duas modo exhausisset, impensissime offecisset: uidimus unam quoq; aliquando auferri, & minus, ac profuisse. Reuulsionis gratia, qui in rectum lãguentium secat uenas, confestim perspicuam inspexerit utilitatem: Si quispiam anularis digiti uenam secet, ut non nulli mediam inter medium, & anularem digitum uenam, sinentes sanguinem effluere, quoad sponte cessauerit, lienem iuuari, ut in ancone uenam secando inferiorem. satis commode nanque lieni prodest male habenti sanguinis detractio ex manu sinistra. Atque adeo profecto in pleuriticis in rectum languentis ex uena san-

B guinis detractio utilitatem frequenter demonstrat euidentissimam. At ex opposita manu, aut prorsus obscuram, aut expectabilem. Ingentibus oculorum doloribus succurit siue humeralis appellata uena, aut quæ ab ea deuiat in ancone secta, perspicuam confestim afferendo utilitatem. In latere autem languente, aut pulmone, aut septo transuerso, aut liene, aut iecore, ac uentre paraxillæ ad anconem diffractionem peruenientem diductam secare quidem expedit, præci pue ad emissionem, quæ per fracturam cui insidet humerali uena discreta pariter auulsa. Tres nimirum hi modi sunt ad anconem sanguinis detractionis, quæ extra, & intra, & quæ media. Quæ igitur intus, infra collum languentibus utilis: quæ extra, in facie, aut in capite: at medius locus quandoque quidem ambas habet diductas uenas ad partes anteriores manus protensas: deinde hic copulatus quandoque statim in se inuicem existentes ad inflexionem distractionis. Incerta igitur existente sua languentis membri uena, ad mediam aliquam eundum: diductioque potius, quàm in sua, sectio facienda. Est etiam cum distractio infra anconem, quæ in brachio diducenda nihil prohibet, non apparentibus in ancone. Vt autem dicta omnia mem bra in ancone sanguinis detractionibus adiuuantur, ita in inferioribus his est, ut in poplitibus, & talis. Sunt autem dictorum, quæ ad coxendicem, & uesicam, & uuluam, & renibus alternan-

C tes. Ideo in ancone quandoque sanguinis detractionibus obtemperant, cum recens fuerit inflammatio, & sanguinis uis multa. Sin affectio fit, quam proprie phrenitim appellamus, popli tem secare oportet, & in talis uenas. Vt in uuluis inflammationes, sectarum in cruribus uenarum adiumento, non parum leuantur. Enimuero euacuationibus ab anconibus siquid sit infestum, & obseruandum frigus expedierit alimentum exhibere mediocre ad tres, aut quatuor modo dieculas.

Cum olim pestilentia ingens Asiam occupasset, qua cadebant innumeri, tum ego secundo die nulla facta remissione, crus scalpendo, ad binas libras sanguinis euacuationem fieri permisi: & perinde deuitaui periculum. Multi quoque alii eo usi adiumento conseruati sunt, præcipue qui large sanguinem euacuarũt. At etiam mediocres capitis aufert dolores, fauciumque inflam mationes. At uetustiores tales casus scarificationum sectionibus dissoluimus. Oportet itaq; ex atrocibus morbis ad naturalem habitum perducere: neque quicquàm tam ad concinnam conuersionem agit, quàm ex scarificatione sanguinis euacuatio. Inter indicem uero, & pollicem secta uena, & fluens sanguinis, quoad sponte constiterit, uetustum dolorem, præsertim si ei mẽ bro insederit, curat. Purgatorum autem, & plus mediocritate euacuatorum, & refrigeratorum, Ex ca. 2. libri sedecimi Oribasii ad Iulianum Imperatorem.

D & resolutorum, & conuulsorum, cessare purgationem expedit, aquamque tepidam exhibendo uomere hortabimur: at præstabit illinere calido oleo manus, & pedes: sistit nihilo minus somnum, & lauacrum. Cæterum non satis purgatis balnea congruentiora sunt, nam noctu purgantur: hos minus pascere conuenit: at tuto purgatis, oua, & alicam, & sorbitiones, et uinum dulce exhibere expedit, quo intestinum purgatione moueatur per* xesmum: conuenit etiam per po steriora lac immittere, cum hircino adipe, dulcive uino, atque ita suffluentia componere clysteribus admouendo omnifariam purgationem. *Alelysmum.

De Adhibenda cautione in sanguinis detractione.

QVi detrahere sanguinem uelit, aduertere debet ne stercus multum cohibeatur inter intestina. Proinde molli clystere euacuandus æger, ne uenæ ab intestinis uenentur, attrahantque putridam quampiam superfluitatum essentiam. Expræsenti igitur morbo qui sanguinis detractione egẽt, quouis tpe è uena sanguinẽ detrahemus, uigorẽ, et delirium in febribus

particulariter custodiendo,& accessionem.Si cõtinua sit febris omnino,matutinum tempus ac- E
commodatius.Qui uero non pręsenti morbo occurrunt,sed cauendi causa sanguinis exquirunt
detractionem,his uernum cõgruit tempus. In ætatibus porro supra quartum decimum annum
detractio facienda,sicut intra annos sexaginta;nisi si qua modo efflagitans nos ingens urgeat,
necessitas.In totumque uires imbecillæ obseruandæ sunt.Nec non sub lingua uenas,ut in angi-
næ morbo,oblique dissecamus, adstrictionem obseruando: Quemadmodum,& in capite,& in
oculis ex morbis uetustis eo modo dispescunt.In pede autem,sicut in ischiadicis:aut ob anum,
supra interiorem talum utiliter secant. Verum per morbos acutos, detrahito ex uena sangui-
nem,si uehemens appareat ægritudo,& occupati morbo iam puberes sint,roburque eis adsit. Si
igitur angina fuerit,delige purgationem,uel siquid fuerit pleuriticum.Quòd si debiliores appa-
reant, si etiam plus sanguinis detraxeris, clysteribus tertio die aluum exhauri: ac si tutus fuerit
æger,etiam inedia utitor.Detrahendus igitur ex uena sanguis brachii dextri uena interio
re:iuxtaque habitudinem auferendus sanguis:ętatisque plus minusve consideran
dum. Eueniunt istorum pluribus talia, rubores faciei, & oculorum uacil
latio,diductioque manuum,pandiculatioque,stridores dentium,
pulsus, maxillarum contractio, refrigeratioque extremo F
rum, flatuum oblationes per uenas:quàm primum
prope sanguis de uena detrahendus subli
mibus cunctis existentibus męstis,
flatibus, & fluxibus ad
ferendam opem id ac
commodatius.
Ferendum
illud
perpetuo est ad curam salubrem ui-
ctum uniuersum, quàm
medicina longe prę-
stantius esse.

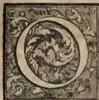

DE VRINAE SIGNIFICATIONE EX HIPPOCRATE

Georgio Valla Placentino interprete

CENSVRA

Nulla hic methodo Hippocratis, & Galeni uerba exſcribuntur.

OPtima urina eſt cum eius alba fuerit hypoſtaſis, quam ſubſtantiam dicere poſſumus, et lęuis, et ęqualis ꝑpetuo, donec iudicatus fuerit morbus ſignificat nanque ſecuritatem nec diuturnam fore ægritudinem. Si uero intermittat, et puram quandoque mingat, quandoque ſubſidat album quoddam, et læue, tum diuturnior efficitur morbus, et minus tut*. Si fuerit urina ſubrubra, et hypoſtaſis ſubrubra, et leuis, diuturnior hæc, quàm prima, uerum multo ſalubrior. Craſſioris autem farinæ ſpecie in urinis hypoſtaſes, malę: quibus adhuc peiores ſunt etiã folioſæ: at tenues, et albæ, admodum malæ: quibus improbiores furfu C raceæ. Nebulæ ſuſpenſæ, et mobiles in urinis, albæ quidem bonæ, nigræ uero malæ. Si erit tenuis, et rutila urina, ægritudinem ſignificat crudam, ac diuturnam: et ſine periculo eſſe non poteſt. Lethalis autem male olens, et aquoſa, et atra, et craſſa. Virilis autem ſiue muliebris atra urina, peſſima: infantibus autem, aquoſa. Quibus urinæ tenues, et crudæ minguntur diuturnæ, ſi alia ſigna tanquam euaſuris adfuerint, hos abſceſſum ad ſepti tranſuerſi regiones infernas expectare oportet. Pinguedines quoque ſuperne innatãtes araneoſas licebit improbare: colliquefactionis enim ſignum eſt. Conſiderandæ porro urinę, in quibus ſunt nebulę, ſurſum ne, an deorſum meent, quosque colores habeant: deorſum enim labentes cum coloribus iam memoratis, malas eſſe decet arguere. Nec te fallat ueſica ipſa ægra, quæ huiuſmodi aliquam reddat urinam: nec enim totius eſſe corporis ſignum, ſed ipſius per ſeſe. Quibus urinæ craſſæ, grumoſæ, paucæ, non febricitantibus, copia ex his tenuis adueniens prodeſt: præcipue tales adueniunt quibus, à principio, uel è ueſtigio ſtabilitur hypoſtaſis. Quibus urinæ perturbatæ uelut iumentorum, iis cephalalgiæ, aut adſunt, aut aderunt. Quibus urinæ perſpicuæ albæ ſunt, improbæ, præcipue in phreniticis apparentes. Quibus hypochondria ſublata, murmurantia, ilium dolore accedente, iis alui humectantur, niſi flatus erumpant, uel urinæ proueniat D copia: hæc ſanè in febribus. Quibus ſanguis, uel pus mingitur, renum, uel ueſicæ exulcerationis eſt argumentum. Quibus in urina craſſa exiſtente minutæ caruneulæ tanquam pili pariter adueniunt, iis à renibus excernitur. Quibus in urina craſſa exiſtente furfuracea eminguntur, eorum ueſica ſcabieſcit. Quibus ſponte ſanguis mingentibus exit, eis à renibus ſignificatur uenulæ fractura. Quibus in urinis arenoſa ſubeſt materies, iis ueſica calculeſcit. Si noctu mingatur multum, exiguum excrementum ſignificetur. Quibusublioſæ hypoſtaſes, ſuperne autem tenuitates, celerem ægritudinem ſignificant. Quibus in urinis inſident bullæ, ex renibus ſignificant ægritudinem, eamque longam fore. Quibus febrium uertigines à principio ſunt, et pulſatus capitis, et urina tenuis, eis expectanda eſt ad criſes febris acumine augeri: nec mirabor cum caput circumferri uidebitur, ſi in amentiam deciderint. Quibus pinguis hypoſtaſis, et acumulata, iis renum uitia, et acuta ſignificantur. Quibus ex renibus laborantibus prædicta ſigna ſint, laboresq; circa muſculos ſpinales extiterint, ſi in locis ſint exterioribus, abſceſſus, quæ Græci apoſtemata uocãt, foris expecta futuros: ſin in locis exterioribus fuerint dolores, abſceſſus in interioribus fore expectato. Si ſanguinem meiat, et grumos, ſtranguriaq; affligatur, dolorque ad perinæum, ac epigaſtrium incidat, ſignificat circa ueſicam eſſe ægritudinem.

tudinem. Quibus à principio urinæ sunt sabulosæ, uel etiam crassę, purgandi sunt, si cetera con- E
ferre uidebuntur. Quibus à principio urinę sunt tenues, iis medicamē ne exhibeas: at, si uidebit,
clysteribus utere, ita nāq; si curentur profuerit. Quod futurum quoq; est, ex urinis licebit conii
cere. Nam si densior, uel pallidior, melior erit urina: si tenuior et nigrior, erit deterior: salutē nā
que pronunciat. Hinc Hippocratis locum Galenus hoc mō interpretatur. Manifesto nūc crassio
res tenuibus comparans dixit: non naturalibus autem tenues, et nigras, pessimas ad solas tenues
effectas, minime concoctam significans ægritudinem: integre nanq; tenuis aquosa est, et perin-
de etiam alba. Quòd si mutationes habeat tempus significat: et necesse morbum commutari ad
inæqualitatem in deteriorem, et meliorem. Ex febribus inqt porro Hippocrates præcipue mor
bis urinarum significatio colligitur utilissima. Sed quoniam omne contra naturam ab eo, quod
est naturale inuenitur, à naturalibus sumamus principium. Vrina igitur in sanitate, et habitu bo
no constitutis hominibus, optima est, quæ subrutila, aut subflaua, crassitudine mediocris, quæq;
colorem non mutat, cumq; emicta fuerit, læuem, et albam, et æqualem perpetuo seruat hyposta
sim, iuxta bibentis rationem. In fœminis naturalis urina colore albior fit, quàm in uiris, ferè ne
cesse est, maioremq; habeat hypostasim. At infantium crassa est hypostasis propter puerorum
uoracitatem, inordinatumq; & intempestiuum motum. Læuem inquit Galenus hypostasim uo F
cat Hippocrates, continuam, & indiuulsam significare uolens, læue si quidem opponitur aspero:
æqualem uero, ut in totum semper similem mingat: nam quæ manet concocta, neque deinde in
concocta, non utique hypostasim uel profusionem totam habet inæqualem. Si quęramus igitur
in naturali urina colorem, uel profusionis constitutionem, & quæ a profusione inferuntur, ut
nebulam, subnebulam suspensam, & in fundo hypostasim, non dubium quin ad hæc conuersa
In prognosticis com. 3. t. 39. 4. 200. b urina inconcoctionem indicet in uenis esse. Optima quidem, inquit Hippocrates, urina est in
ægrotantibus, quę simillima sanorum urinę, subuiridis uel subflaua, & albam, & læuem, & æqua
lem habens hypostasim. At deterior, eleuationem habens albam, & læuem, & ęqualem. Est por-
rò inconcoctior, quæ nebulam habet, quæque est subternubilata. In qua enim flatus est in pro-
fundo crassus, & inconcoctus, si exiguus quidem sit extrudit reliquam materiam, ut ad fundum
uasis deferatur: ipsamque dispescendo dirimendoque uniri non permittit. Quòd si redundet in
concoctus in fundo flatus, attollit ad profusionis medium hypostasim, facitque eam sublimita-
tem appellatam. Quòd si flatus impendio plus fuerit incōcoctus, ad extremum profusionis agit
hypostasim: quæ nebula nominatur aut subnebula. Quanto igitur potuerit flatus distribuere,
nec sustollere hypostasim, tanto inconcoctiorem esse urinam arbitrator. Quòd neque hyposta- G
sim, neque sublationem, neque subnebulam, neque nebulam urina habuerit, sciendum est mor-
bum facientes humores naturam concoxisse. Quòd si quandoque quidem habet hypostasim,
uel sublationem, uel subnebulam, uel nebulam, quandoque autem non, pugnam naturæ osten-
dit cum ægritudine. In puris nanque tertianis, & quotidianis nebula solum, uel sublatio, sæpenu
mero ad morbi solutionem sufficit: quandoq; uero bene coloratam duntaxat esse urinam. Ple-
runque etiam color albus eius, quod intus apparet illatum in profusione, fallit ignaros, quòd hy
postasim utilem, quæ non sit, esse opinentur: euenit siquidem ut crudus humor, & albus cum uri
na excretus subsidat, præbeatque uidendam utilem hypostasim. Quandoque etiam iecore, aut
renibus languentibus pus cum urina excernitur, & subsidendo fallit etiam minus acutum artifi
cem: sed prius definiendum excutiendumque est, laguere hominem aut, ex renibus aut ex ieci-
nore, aliove membro, unde per urinam purgari consueuit: deinde etiā grauiter olens puris par-
ticeps inuenitur. At crudus humor per utiles hypostases distinguitur ab inæquali substātia eius
quod subsidet: neq;. n. id sibi cōtinuū manet, sed in minutas partes dispescit tāquā arenulas: ne
que oīno læue est, sicut uera est hypostasis. Suinde utiliū urinarū primū quidē apparet nebula:
deinde succedens sublationē facit: postremo residens in fundo uasis hypostasim facit, cū pse- H
cte id cōcoctū fuerit. Verū in crudis humorib⁹ statim ab initio in uasis fundo substernit uis mul
ta, q non sit utilis, sed mala tota profusio: deinde pedetentim cōcocta, & attenuata ad me-
dium sustollitur profusionis, facitq; sublationē. Cum uero attenuatior, ac concoctior
euaserit, subsidet in profusione, & nebulam facit, planeq; ignaros fallit, ut existi
ment in deterius lapsam esse ualetudinem. Si fuerit urina magis biliosa in
quit Agrius Hippocratis interpres, & hypostasis similis, debes eua-
cuare, siue per urinas, siue purgamine. Si biliosus fuerit color, hy
postasis autem alba, erit bilis cum pituita, utrunq; euacua
to. Si color albicās, & hypostasis rufa, seu manifesto,
seu obscure, uel plus fuerit, si potētia ualida sit
meq; sint uires, mitte sanguinem ex uena:
sin imbecillis sit, medicamen
adhibe, aut ei rei accom
modatum adhibe
cibum.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER DE SIMPLICIBVS MEDICAMINIBVS AD PATERNIANVM.

CENSVRA

Liber cum multis rationibus, tum ea maxime omittendus, quòd hæc doctrina in propriis Galeni libris uerior,& clarior habetur.

PRAEFATIO.

B Vm mihi proposuissem, charissime Paterniane, omnia Sinlgmata tam metallica, q̃ aromatica,& oẽm herbationẽ describere, optimũ duxi, quia studiosissimũ,& peritissimũ esse te prouabi. Itaq; accipe, tibi exẽ plũ uoluntatis,& ingenii offero. Igitur frater solicite exquire tota tua peritia hanc scripturam: ne autem calumniareris prospexi. Et nequis dum aut herbulam, aut aliquam aliam speciẽ siue aromaticã, siue me tallicam requirit, diutius erraret,& totum uolumẽ euolueret, ordine primarũ literarũ a b c d & c. agam omnia sinigmata nominare: quæ in simplario tractantur,& in usum medicinæ cadunt. Incipiemus igitur ab a.& sic deinceps ad extremam literam perueniemus.

De Aere usto.

Aes ustum fit maxime de clauis cupreis uetustis, qui in olla fictili cruda missi, in furno incenduntur, aspersi sulfure, uel sale, uel utroq;, uel alumine,& coquuntur, Bonum autem æs, quod est optime vstum, utpote rubricæ colorem faciet ad ipsa capitula in se, quod enim est fruitius, est cõ
C bustum. Est ergo uirtus,& efficacia æris usti similis squamæ, sed tamen fortior est.

De Acacia.

Acacia fructus est arboris spinosæ, quæ maxime in Aegypto nascitur. Hic igitur fructus uelut oliua exprimiť,& succus illius in Sole siccatur,& in glebã redigitur. Erit ergo optimã acacia q̃ est penitus leuis, leuiter subrubra, suauitate odoris sui subacidas transit,& gustu ualde styptica: hæc enim maxime de immaturo fructu premitur: nam nigra de maturo fructu premitur. Omnis autem acacia uiscide stringere potest.

De Aerugine uel uitreolo.

Aerugo circa aliqua metalla in quibusdam pelagis lẽte,& ueluti stillicidium manare ꝑhibeť. Verum,& conficitur hac rõne. Granula interiora uuæ, quæ quasi sunt, quæq; græce tritapta dicim⁹, ualde substruunť in uase aperto:& asperguntẽ miua:& aceto: deinde superponitur lamina ærea,& lata:& iterũ operitur eisdem tritaptis similiter aspersis:& lamina alia superponitur,& hoc ulterius fit quãdiu uas capit: deinde oppilať diligenter, ne aliqđ habeat aspiramentũ. Et sic die septimo aperiť,& prolatis laminis, ærugo quam traxerint, leuiter abradiť:& rursus intingun tur,& hoc fit usq; quo totæ consumanť. Alii super acetum acerrimum has ipsas laminas suspen-
D dunt,& diebus decem relinquunt: deinde perferunt,& ęruginẽ quãtã inueniunt abradunt. Alii massulas ęris ligãt,& eis quasi scobis ligamenta decidunt in acetoq; mittunt: et quotidie bis aut ter commouent, usq; quo ærugo euadat. Est ergo optima ærugo quæ est leuis, et tactu nullã aspe ritudinem habet. Vires autem habet quasi æris usti, uel lapidis, et maxime acutiores.

De Ammoniaco.

Ammoniacum est quasi lachryma herbæ, quę gręce nartex. i. ferula appellať, similis altit, idest assæ, sed uiscosior, et foliis ueluti pinguioribus: quæ contrita, est glutinosa quasi glutẽ. Nascitur aũt in terris Ammonis quondam regis in ultima Cyrene. Colligitur aũt ammoniacum sic: Maximis æstatibus huius herbæ radix, et thyrsus inciditur, et sic lachrymam fundit: et postea in ter ra colligitur: unde et sordem capit. Verum est optimum ammoniacum, quod est mundissimum, et recentissimum, et colore candidum,& quasi pingue ut thus. Et, si frangatur, spissum, et splendidum apparet: odore subsimile castorio. Potest igitur efficaciter remollire, et relaxare.

De Aloe.

Aloe succus est herbæ, q̃ est similis scillæ, cuius radice incisa hic ipse promanat succus, et colligitur: uel tota herba cõtusa premitur, et siccatur. Aliqui enim dicunt de petris eã collectã in Iudæa, et Asia, atq; in India. Verum optimam iudicamus, quæ est fragilis, gleba munda, pinguis,

splendida, subrufa, & dum aliter facile exhumidatur odore, subuiscosa, & gustu amarissima. Ef- E
fectū aūt duplicem habet. Si enim bibatꝰ, & deglutiatur, vētrem soluit, & purgat putredinem, &
choleram, & phlegma deducit: cum oxymelite datū drach. ij. stomachicis, & hepaticis magnū
adiutorium est. Alij post cœnam bina, vel trina grana sicut ciceris magnitudine deuorant, quū
corpus procurat, & escas non corrumpit: & si sitis fuerit, extinguitur, qū triueris cū succo cau-
lium, & feceris ad ciceris magnitudinem. Alij miscēt colocynthidos interiora, & scāmoniā, &
dant ad typos, vel ad varias infirmitates. Si vero corpus extrinsecus illiniaꝰ, efficaciter stringit.

De amylo.

Amylum omnibus notum est: est.n. quasi medulla frumenti, quod infundiꝰ in sportellam, &
cum pressura colatur. Cuius est optimum quidem, recentissimum, & candidum, & leue, & sine
vllo acrore, vel lutoso aliquo, aut inquinoso odore. Potest autem leniter stringere: propter qđ
collyrijs ad lachrymam facientibus miscetur: & ad profluuium ventris prodesse comprobatur.

De alumine.

Alumen dicitur rotundum, & scissum, & liquidum. Inuenitur autem omne alumen in insula,
quæ Melos dicitur, sed & in Aegypto, & in Macedonia, & pluribus locis. Verū est optimū scis-
sum alumen, quod grecę schiston dicitur, quiq; illius rotundi veluti flos est. Hoc igitur simile est F
albis capillis vexatis, & quodam modo carminatis. Liquidum deinde, quod est leue, perlucidū,
& aliquid in summo in modum floris quasi lactis habet, quod ipsum siccū ad dulco-
rem. Syncerum autem si fit, non inficitur ab illo. Rotundum eo, ꝙ est subalbidum, & aliquo pal-
lore velut pinguenatum, fragile, mundum: & colorem mutat asperso succo quem diximus. Po-
test autem omne alumen vehementer stringere.

De auripigmento, & psilotro.

Auripigmentum, quod aliqui arsenicum dicunt, naturale est. Intrinsecum colorem habet au-
reum: quod comminutum in laminas tenues comminutas funditur, quod in modum auri reful
get. Inuenitur in montibus Asiæ, & Armeniæ, Ponticæ, & Cappadociæ. Verū est quod de Ami-
sta, & Disponto affertur: hoc enim laminas habet latiores: & optimum est, & syncerissimum,
& aurigeneo colore limpidissimum. Vires quoq; habet sicut ignis, quòd urere possit, & alienа-
tiones consumere. Si cum calce viua mistum fuerit, & corpori illinitum, pilos tollit. Vnde grę-
cè hæc ipsa mistura psilotrum dicitur, latinè acilea nuncupatur.

De aphronitro.

Aphronitrum optimum est, quod est leuissimū, candidissimum, latum & fragile. Potest enim G
& calefacere, & cum aliqua mordacitate relaxare, & omnes sordes de corpore abstergere.

De alosardia.

Alosardium est veluti pinguamen, quod aquis supernatat, stantibus prout stant alia, colore
croceato. Cuius optimum est, quod nullo fallimine colligitur: hoc.n. coloratissimum est, & cū
aliqua pinguedine, aquosum, & penè putridum. Potest igitur acriter, & incidere, & calefacere,
& quasi sal aliena consumere. Item collyria, & malagmata colorare.

De alcimonio.

Alcimonium species habet duas: videtur autem siccum, & liquidum. Aliqui aiunt utrunq; la
chrymam esse arboris, qui in Iudæa, & alijs locis nascitur. Alij quidem certius veluti pinguamē
stagnorum esse dicunt, ualde glutinosum, & in se cohærens, & aquis palustribus supernatare:
hoc igitur in scaphulis pusillis attrabi, & imponi, & impletis scaphis non aliter pręcidi: & sic in
terra expositum siccari: & hoc ipsum maxime in Iudæa, & alijs locis fieri: Liquidum autē, quod
in Babylone, & Iacintho colligitur circa quosdam lacus. Est igitur siccum asphaltum, quod est
optimum, frigidissimum, & colore rufo ueluti purpura splendens: quod autem nigrescit, pice a-
dulteratur liquida: deinde quod est lucidum, & glutinosum, utrunq; odore grauissimo. Vires au H
tem habet uiscidas, & efficaciter relaxantes.

De aphroselino.

Aphroselinum in Aegypto tantūmodo inuenitur: quod ita creatur: Ros cœlestis positus ad
Lunæ claritatem, in specie lapidis, quem specularē uocamus, coagulatus stringitur: unde & no-
men sumpsisse uidetur. Cuius eligimus, quod est colore cęruleo, & lucido. Potest autem omnia
uitia capitis potatum emendare: & cephalalgicis, & epilepticis utiliter prodesse.

De argemone, & eupatoria.

Argemone herba est pluribus nota, cuius uires faciunt contra uenena ad diuersas composi-
tiones. Huius igitur radicem Græci eupatorium dicunt, & est diuretica ualde.

De apio.

Apium herba est, quæ in hortis nascitur, omnibus nota: & cuius semen facile nouerunt, ma-
gis tamen ad medicinam aptum est. Mittitur autem in purgatorijs, & in antidotis. Est autem ui
ribus acrius, & excalfactorium, & diureticum certum.

De aniso.

Anisum optimū est Creticū, deinde Aegyptium. Gallicum incertissimū, ueruntamen habet
uires

A vires relaxantes,& excalfactorias,& diureticas,& ad vsum idoneas. Et semen eius simile cicutæ. De nutrientibus,si bibatur,lac prouocat,& auget, odore eius suaui.

De agarico.

Agaricum ab arboribus excrescit, prout tubera, vel boleti:& est fractu leue,& quasi vanum: est pallidum valde,& aspectu subrubrum,penitus subalbidum,non dissimile sui furi : gustu initio videtur dulce,sed ex lento euadit amarissimum. Quod autem est optimũ,in Ponto maxime inuenitur:quod autem in alijs locis nascitur, multum est ineptius. Vires autẽ habet acriter relaxantes:& venenosis morsibus,& potibus resistentes. Sic & ventrem purgat aliquatenus: & choleram, & phlegma deponit. Ideo nec dolorem, nec vomitum facit.

De absinthio.

Absinthium omnibus notum est:& Sãtonicum,tam Gallicum,& marinum,quàm Pōticum, quod ipsum ex omnibus notum est. Hoc.n.& in succum redigitur contusa tota herba:& succus eius expressus siccatur,vel in aqua vsq; ad tertias decoquitur : & sic ipsa aqua recocta in mellis redigitur spissitudinem. Vsus quoq;,& vires absinthij,& ꝙ lumbricos expellit,nemo ignorat.

De amurca, vel fæce olei.

B Amurca fæx est olei quando premitur : nigra & aquosa:quæ coqui solet in mellis spissitudinẽ. Cuius est optima quæ de recenti coquitur:& sic venustatem accipit. Vires habet stypticas, valde propinquas ei quod in emplastris mittitur, & in alijs multis compositionibus.

De aristolochia.

Aristolochia est rotunda. Et hoc ipsum quod non est uetustum,& graue,siccum,& quodammodo spissum,& gustu amarum,in emplastris mittitur,& caua uulnera cōprehendit, & replet. Ad viperarum morsus,& ad alia venena intrinsecus facit.

De aconito.

Aconitũ herbula est,quæ folia habet à sua radice duo vel tria similia cucumeri,& thyrsulum nō altũ,radicẽ oblōgã,& ad vnũ magis tenuiorẽ, & minutiorẽ, speciem & colores ad similitudinẽ scorpionis pusilli sine pedibus. Vires aũt habet quasi thapsia. Et valde venenosa esse dicit.

De artemisia.

Artemisia herba est subsimilis absinthio,sed ꝑ oĩa vastior.i.folijs latior,ramis altior,& fortior sed aspectu & colore humidis. Pōt aũt relaxare,mẽstrua,& vrinã ꝓuocare, & partũ expellere.

De asparago.

C Asparagus,& semen,& radix eius vrinam prouocat. Potest duritiem relaxare. Vires habet aliquatenus calefactorias, & diureticas.

De amygdala.

Amygdala est,& suauis,& amara:& utraq; viribus styptica. Magis tamen sunt in vsu medicinæ,& aptiores amaræ,eo quòd subtiles magis.

De anagallide.

Anagallis est herba,quæ nascitur in locis humidis. Et ipsa species habet duas,etenim vna cæruleo flore,altera quasi roseo,verum vtręq; sunt in reliquo similes. Sunt autem thyrsulo humili,folijs mollibus,& pusillis,& quasi rotundis,habentes circa ramulos suos radiculas minutas, & subdulces,viribus stringentes. Efficacior quidem est illa cærulea,quæ in emplastris mittitur. Et succus illarum cum melle attico ad oculorum facit claritatem.

De ami.

Ami semen est Aethiopicum,cymino minutius quidem,& exalbius, & quodammodo spissum. Cuius optimum est quod est recens, & non furfurosum. Vires habet acres, & excalfactorias,& relaxantes:unde prorsus inflationem sedat,& urinam,& menstrua prouocat.

D *De ardacha.*

Ardacha nascitur in Gallia,locis humidis,circa calamos,quibus adhæret: & est spuma quæ est in specie spongiæ,consimilis halcyonio, sed asperior, & siccior, & leuis ualde. Vires habet acres,& in modum ignis excalfaciẽtes. Et si corpus de ea fricemus,cum magno calore pũctionis densat, & anathema facit.

De amomo.

Amomum genus est herbæ odoratissimæ,quę ramulos habet duros,& siccos,uirgulis assimiles,colore subrufo,circaq; folia habet iuncta & copiosa,& in speciem racemorũ implicata:flos eius,quasi uiolę,tota gustu acriter excalfaciens. Cuius etiã optimũ dicitur Armenium:sequitur Ponticum,quod ipsum asperius est,& durius:nam de Media,omnium est inertissimũ,eo ꝙ locis humidis nascatur. Vires aũt habet omne amomum calefacientes,& siccantes. Eligere tñ debemus,quod ab vna radicula omnes suos ramulos excrescentes,& integros habet folijs, & floribus,qualiter diximus. Item reprobare debemus, quod gummi conglutinatur coniunctum cum amomo,aut amomide herba,quæ est assimilis,sed caret odore, & flores habet origano similes.

De asaro, idest bacchare.

Asarum radicula est minuta, & nodosa, et transuersa, suauiter olens: quæ et in Gallia,et in

Phrygia

Phrygia inuenitur. Verum optimum Asarum Ponticum, & huius quod est recentissimum. Vires autem babet excalfacientes,& cum acrimonia relaxantes. Vnde & vrinam,& menstrua prouocat:& totum corpus calefacit, cum oleo & vino iunctum,atque læuigatum. E

De acoro.

Acorus herba est,quę & thyrsum emittit,& folia irridi similia,lata,& oblõga,& exalbida,& in summo extensa,& acuta,quasi gladius. Florẽ aureũ habet,radicẽ quoq; inplicatã,& nigriorẽ,q̃ iris habet,nodosam,& gustu acrẽ,& aliquatenus ad odoratũ Semẽ plenum,spissum,integrũ,& ipsum odore suaui perstringitur,qũo & meu:& per omnia est efficacius,& magis excalfacit. Et intra splenẽ videt cõsumere potũ. Et succus radicis illius claritatẽ oculis facit mirifice.

De auena.

Auena crescit in segetibus:& est tota similis folijs,& culmo frumento: sed fructu differt. Hęc igitur vires habet efficaciter relaxantes,& ad omnem tumorem facientes.

De portulaca.

Portulaca omnibus nota est. Ea viscide stringit: proprie tamen, masticata dẽtium offensam; quæ ab immaturis fit,quàm græcè hæmodiam dicimus, sanat.

De asphodelo. F

Albucus,qui dicitur asphodelus,nascitur in molli terra:& habet folia similia porro capitato, & circa terram diffusa:thyrsum lenem, rotundum,& oblongum:in summo ramulos excrescẽtes,habẽtes florẽ exalbidum,fructiculum nigrum:radices quoque oblongas, & rotundas,quæ sunt potẽtiores: Combustæ.n.& in cinerem redactæ alopeciam emendant,& albidas maculas.

Item coctæ aqua ipsa bibita renibus dolentibus prodest. Vrinam & mẽstrua prouocat: & ad tussim vetetem facit: nam tunsa,& imposita duritiem emollit.

De abrotano.

Abrotanum omnibus notum est,& amaritudine, et acrimonia sua. Similiter,vt absinthium proficit: sic lumbricos expellit.

De anetho.

Anethum uires habet acres,et excalfactorias,et diureticas, aptas et idoneas rursus ad infrigidationes omnes intestinorum.

De gramine, quæ dicitur agrostis.

Agrostis herba est,quæ in campis nascitur:et habet folia quasi auena pusilla,et ueluti uinculis in terra repentia,nodosa,radiculas quoq; longas spissas nodosas, quæ faucium uulnera glutinat:potata urinam prouocat. Canes etiam quando uolunt purgari,hanc herbam manducant. G

De armeonio.

Armeonium,uel minium optimum dicimus,quod est leue,æquale,cęruleũ,fragile,sine lapillis. Vires habet chrysocollæ,et ramen inferiores. Proprietate genas siccat,et nutrit palpebras.

De halosachne.

Halosachne est ueluti spuma maris,et quæ in petris insidet,et remanet. Vires habet quasi sal, et omne nitrum.

DE BDELLIO

Bdellium lachryma est arboris,quæ in Arabia nascitur,quod in modum resinæ manat. Optimum est,quod perlucet cum aliqua pinguedine prout chrysocolla,et gustu est amarũ,mundum,et nihil in se sordidum,aut alienũ habet,molle, et ab igne odorem suauem emittit. Potest tamen penitus,et in instanti excalefacere,duriries neruorum emollire,et stricturas relaxare, et ea quæ sine collectione habet euaporare. Sed et adulteratur gummi ipsius: quod gustu et sapore deprehendimus,amittit enim suam mordicationem.

De balaustio. H

Balaustium flos est syluatici mali granati: cuius floris aliquæ sunt species. Inuenitur autem, et album,et purpureum,et simile rosæ. Et quidem ipsum uires easdem cytinis habet.

De butyro.

Butyrũ fit ex lacte bubulo,et ouillo. Est aũt optimũ ouillũ,qđ colore subruso, et amplius est pingue: quod ita conficitur. Emittitũ.n.in capillam longã:et cũ uirga, quæ habet in capite rotulam,quæ intra cupã capere possit,agitatur diutissime hoc ipsum lac:et fit, ut quod est illius pinguissimum supernatet: quod colligitur,et in uasculo reponit. Optimũ est ergo butyrum, quod est pinguissimum,et ex ouillo lacte æstate factum. Vires autẽ habet leuiter relaxantes: unde ad uuluæ dolores,et tumores,et loca neruosa,et delicata,et siccitatem pulmonis, ꝓprie uſ facere.

De batrachio.

Batrachium herba est in modum cicutæ,similis coriandro,uel apio,arescens ueluti ferula: et in summo florem haber aureum,et splendidũ ualde:et radices subalbidas,et longas. Nascitur in locis bumidis. Vires habet causticas, et exulcerantes.

De bryonia.

Bryonia,herbæ radix est plerunque habens uastitudinem rapæ, et longitudinem pastinacæ.

Viribus

A Viribus acris,& calefactoria propter quod oleũ,in quo est cocta,ad acopa, & malagmata facit, naturaliter nascens in plurimis locis.

De Bulbo erratico.

Bulbi erratici flos est rufus,& odoratus.Cuius est optimus,qui longitudinem,& æqualem habet uastitudinem,& nimiã uastitudinẽ,in summo ueluti apicem abiicientẽ,recens,& aspectu ꝑ ut succinum perlucens,& ad tactum non humidus,& ad gustum linguam submordens,& saltiã diu multumq; inficiẽs:huiusmodi erit optimus,licet cornetum,licet sium, uel ægæũ,uel selgiũ, uel syriacum,& cyrenaicum,& centuripinum,siculumq; appellemus, uel siquid est aliud,à suo tractu taliter cognominatur.Vires autẽ habet omne crocum leuiter stypticantes:mitigat enim omnes dolores commistum collyriis,antidotis:& aliis q̃ pluribus cõpositionibus.Verum molybdæ adulteratur oleo rosaceo perunctum:atque de fructu,læuigata cum ea spuma argenti,aut molybdæna,aut lapide sparto:sed dignoscitur,aliquid enim tactu bulluastrum inuenitur: odor situosus, & terrenus:& de fructu austerus occurrit:& est enti fimus.

DE GADMIA

Cadmia fit in metallis ubi æs, cuprum, & argentũ,coquit:& conflatur,q̃ñ prima terrea pressa

B sunt.Nã quod est terreũ,coctura ipsa separat,& quasi fuligo lateribus,& cameris ex ipsa ple nitate furnorum agglutinatur:& sic tpe crassatum,& in speciem lati lapidis induratum auellit. Est ergo optima cadmia,& quasi prima,quam Græci botrytin appellant:quæ extrinsecus,quasi recemulos habet,& intrinsecus subuiridicat.Secunda,quã onychitẽ appellamus.Tertia ostracitis,quæ est tenuissima,& aspectu testæ assimilis.Oĩs ĩñ cadmia styptica est,& uehementer stringere potest:ꝑpter quod collyriis miscetur,& uulnera sordida expurgat, & ad cicatricẽ ꝑducit.

De Cerusa.

Cerusa sic fit:Acetum acerrimum funditur in aphorã,ut faciat quasi dimidiam: deinde plumbum dilatatum,& extenuatum super acetũ suspendit:& sic ipsa ui aceti remissa in soluto plumbo in amphora,ueluti fæx subsidet: quã fæcem de limpidato aceto læuigamus,& in Sole siccatam terimus,& ex aqua tandiu lauamus ut nihil habeat asperum,& læuigatã aquam in Sole siccamus.Cuius est optima,quę est candidissima,& non grauissima:& quæ lingua non denigratur. Vires autem habet stypticas:sed ex aqua,& uino potata,uenenosa esse dicitur.

De Chitran.

Chitran lacticinum est q̃ plurimarũ arborum:oĩbus notum est.Cuius quasi optimũ eligim⁹,

C quod est candidum,& mundum,& glutinosum.Præstat aũt,quod & dragantum facere dicimus.

De Chalcitide.

Chalcitis gleba est naturalis, quæ est in Cypro insula : quæ in metallis inuenitur colore subaureo,intus uenas habens diffusas prout alumen scissum,& in modum stellarum fulgentes. Cuius est optima,quæ est recentissima,& mundissima,& æqualiter fragilis. Potest igit sine mora uehementer stringere:unde ad profluuium sanguinis,humoris,& uentris,habetur utilissima.

De Como.

Comum herba est omnibus nota,cuius semen est simillimum aniso,& ad usum medicinalem colligitur.Refrigerat autem,& stringit.Sed,& succus illius expressus seruatur,nam,& ipsum eadem præstat.Verum optimum comum habetur Creticum.

De Castorio.

Castorium animalculum quadrupes:& q; Castor appellatur,testiculus eius est : quod partim in aqua,partim in terra uiuit,& circa aliqua flumina capitur. Verum optimũ castorium est ponticum:hoc enim plenissimum inuenitur, & cohærentibus suis testiculis positum , siccum colore cereo,odore grauissimo.Potest igitur firmiter excalefacere, & relaxare, & sic elimare lõginqua

D uitia neruorum,quæ nimiis doloribus contrahuntur.

De Chalcantho.

Chalchãtum in metallis inuenit.Cuius est,quod naturaliter fodit. Cuius quoq; optimũ dicimus,quod est colore cœruleo potius,q̃ pallido,Et aliud,quod ex hoc q̃ dẽ fit.Admista.n.aqua copiosa coquit in plũbeo uase satis amplo:& sic ex partibus copiosis instãter cõpositis ueluti laminæ insequunt:post quod ipsum chalcãthũ in glebulas dispartiũ spartitoris agglutinat . Verũ est optimũ,quod est colore prout diximus cæruleo graue,mundũ,perlucidum,et uiscide stringere potest.

Item de Chalcantho.

Chalcanthum in metallis fit.Quando enim æs remissum est,et purificatur,aqua frigida aspergitur subito,aut in fimo conficitur.Ipsum flos est in specie milii: et optimum est,quod est rotundum,graue,et aliquatenus splendidum,siccum,fragile si læuigetur.Adulterat tamen scobe æris, quæ frangitur.Verumenimuero æris flos uires habet uiscidas,et stringẽtes:sic enim cicatrices deducit,et factas in gulis extenuat,

De Crocomagmate.

Crocomagma fit expressis aromaticis crocini unguenti:et est quasi gleba lata, et oblõga.Cuius optimum dicimus,quod croci habet colorẽ,et similiter redolet,ut myrrha, et gustu linguã; submordet,

ſubmordet,dentes quoque & ſaliuam,& manus inficit,graue,& minime aſcloſum.Vires quoq; E
& ipſum croco repræſentat,ideſt ſtypticas; nam & hoc ſtringit. Plures autem in compoſitione propter precij diſtantiam pro crocomagmatę mittunt crocum.

De Cucurbita ſylueſtri.

Cucurbita ſyluaſtica naſcitur maxime in Aegypto,magnitudine ſimilis Infantili pilæ, guſtu amariſſima,nota quàm pluribus.Hæc igitur amaritudine, & acrimonia ſua viſcide, & cum vexatione totum corpus commouet,ſic & ventrem purgat,& in antidotis commiſcetur.

De Centaurea.

Centaurea herba eſt origano aſſimilis,aliqua maior,& aliqua minor:verum folia habet magis oblonga,quàm rotunda,inciſa quaſi ferula:ramulos ab ipſa radice plures,& longos,in quibus ſummus flos illius eſt purpuratus. Vires quoq; habet cum aliqua exaſperatione laxantes: vnde totum ventrem purgat,& nigram bilem prouocat,& menſtrua amouet,& partum expellit. Radix autem eius eſt vaſta,ardens velut ignis,mollis,fragilis,ſuccoſa, acris cũ magna amaritudine. Cuius ſuccus eſt colore ſubruſo,& facit ſuſpirioſis,& tuſſientibus.

De Chelidonia.

Chelidonia herba eſt omnibus nota: Quæ ſuccum quaſi croecum emittit:qui in ićteritijs ci- F
trinis,& in nigris bibitur:& collyrijs miſta ad caliginem oculorum facit.

De Cedro.

Cedrum lachryma eſt arboris eiuſdem nominis,ſolidum,viſcidum quoque, & ipſum efficaciter,& omni vexatione refrigerat,& ſtringit,propter quod maxime cauſticis admiſcetur.

De Cinadar.

Cinadar non eſt ſanguis draconis,quod aliqui putãt,ſed fit de lapide,qui dicit̃ argyritis arena.Et eſt optimũ,quod in Hiſpania fit:hoc.n.ſplendidiſſimum eſt, & coloratiſſimum eſt colore ſanguineo,veluti coccineo.Poteſt igit̃ leniter ſtringere, quapropter q̃dẽ collyrijs addit̃: ſed & coloris gr̃a:inficit.n.& colorat adhuc magis,q̃ hęmatites.Aliq̃ dñt ipſum eſſe miniũ cinnabar.

De Cera.

Cera omnibus locis inuenitur:Sed optimam dicimus,quæ aliquatenus pinguis eſt, munda, & odore ſuaui,& quaſi melleo. Verũ omnis cera remollit,& laxat durities,propter quod in emplaſtris, et acopis, et malagmatibus mittitur.

De Careo.

Careũ eſt ſemẽ oĩbus notũ. Cuius & uſus,et efficacia ferè talis eſt,qualis et apij: hoc tñ ali- G
quatenus viroſius uidetur eſſe,et magis ad compoſitionẽ idoneũ: verũ in antidotis,et in purgatorijs mittitur.

De Cypero.

Cyperus radiculæ ſunt puſillæ,non diſſimiles oblongis oliuis. Quarũ eligimus,quę ſunt grauiores,et ſplendidiores,ſed et duriores,et ueluti lanuginẽ habẽtes ad ſimilitudinẽ ſpicæ,et ipſę colore fuſciores,redolentes ſuauiter,et guſtu acres,et ſubamaræ. Viribus excalefaciẽtes: et aliquatenus ſtringentes.

De Cocco Cnidio.

Coccus cnidius fructus eſt herbæ,quæ in mõtoſis creſcit. Autumno colligitur,et in Sole ſiccatur. Duos habet veluti cortices, vnum extrinſecus rubrum: alium intra ſe, quaſi nucleum album habentem. Verum purgat vehementer: et nimio ſuo calore prout ignis excalfacit.

De Cyclamino.

Cyclaminos herba eſt,quæ radicem habet nigro cortice,clauſam in ſpeciem rapæ, et thyrſulum puſillum: circa quam folia ſimilia hederæ,ſed nigriora,tria uel quatuor: et floſculum roſeũ in ſpecie. Hæc igitur radix,quo tẽpore tota herba floreſcit,conciditur,et in pila tunditur: et ſic in preſſorio ſuccus eius exprimitur: et in patella fictili ſiccatur, vel etiam coquitur, vſq; dũ mel-
lis habeat ſpiſſitudinem. Vires autem habet acres,et excalfactorias: vnde et uentrẽ purgat. Hic H
ipſe ſuccus potatus,et commiſtus cum melle,aut cum lacte,aut aceto, per nares infuſus, caput purgat: et ſuffuſiones ſuper oculos inunctus diſſipat.

De Coſto.

Coſtũ radiculæ ſunt non ignotæ,et plenulæ,et ſpiſſæ,et ſiccæ,non vermiculoſæ. Quod ducimus ex Creta,eo quòd ſit recens: tale eſt enim optimum coſtum. Sed et guſtu ſubmordet,et excalfacit. Hæc omnia in ſe habet,quod ab Aegypto affertur: ſequens eſt Arabicum: hoc enim leuius quidem,et odore ſuauius: deinde Indicum,quod eſt naſtum,et nigrum,et leue,prout ferula: infirmius. Syrium eſt: ſtrictum eſt enim,colore buxeo,et graue ualde,et odore graui. Verum omne coſtum uires habet acriter ſtringentes, et excalfacientes.

De Cantharidibus.

Cantharides animalcula ſunt; Quorum ſunt efficaciſſimæ,quæ in ſpicis frumẽti adhuc floreſcentis inueniuntur,uirides,et quaſi diſtrictæ circa papillas ſuas, violaceo colore,oblõgæ,et uaſtæ: inertiores enim ſunt,et minores,et latiores,quę circa roſas colligũtur: et adhuc infirmiores quoq; ut colore ſunt. Hęc enim animalia momẽto à vapore aceti ſuffocantur,et in vas nõ picatum reponũtur: Faciunt.n.ad aliquas antidotos,et ad aliqua cauſtica: ſed uenenoſa eſſe dicunt̃.

A *De Chrysocolla.*

Chrysocolla est quasi puluis viridis valde: Cuius optimam dicimus de Armenia: est enim leuis, & sine vlla aspredine, & omnium viridissima: sequens est Macedonica: postq; Cypria, ærugini similis. Verum omnis chrysocolla vires habet acriter stypticas. Unde & collyrijs ad lachrymam facientibus miscetur: & in cerotis posita carnes luxuriantes stringit.

De Calisina.

Calisiua fit de lapide, q. affectatim uritur: & est uiscidissima, quæ est recens, & non mundata. Mittitur autem in emplastris, & in causticis, est enim, & ipsa caustica, & uires habet acerrimas.

De Coriandro.

Coriandrum notissimum est. Huius ergo succus uiscide refrigerat, & stringit: propter quod ad ignem sacrum proprie facit, sed & ipsa folia trita, & imposita. Item semē eius tritum, & potatum cum oleo lumbricos occidit.

De Cymino.

Cyminum viribus præcipuis præditum videtur Aethiopicum: sequens Afrum. Verum omne cyminum leuiter laxat, & calefacere potest: & sic inflationibus, & tortionibus prodest: & visci-
B de dolorem placat: & si bibatur, pallorem facit.

De Chamæleonte.

Chamæleon herba est non vna specie. Inuenitur autē nigra, & albida. Verum albida, est quæ folia habet circa suam radicē in terra diffusa, varia, densa, aspera, quasi spinosa: & in medio uelut surculum acutum stantem: florem purpureum, densum, & minutum, qui, & albescit: semen quasi anethum: radicem albam, & vastam, mollem, grauiter redolentem, gustu subdulcē: Quę cum passione vrinam mouet, & hydropicos siccat, & lumbricos occidit. Nigra deinde quæ est, folia habet tenuiora, & pauciora, & subrubicunda: thyrsulum oblongum, crassitudine digiti, & ipsum rufum: in quo summo cumulum, & florē spinosum, hyacinthino colore: radicem vastā, & nigram, vel variam, spissam, subrufam, & submordētem, sicut asseritur: Quæ facit ad maligna vlcera, quæ græce cacoethe dicuntur. Item maculas, & lentigines cum alijs rebus commista tollit. Vtranque tamen quibusdam locis circa folia sua dicunt viscum emittere.

De Cardamomo.

Cardamomum semen est, quod nascitur in Arabia, & in alijs locis. Est optimum, quod est flauum, plenum, graue, durum, & quasi lentum, & non rugosum, & totum conclusum, & si franga-
C tur puluerosum, gustu subamarum, excalfaciens, odore graue. Vires habet acres, & excalfactorias, relaxantes: vnde torsiones, & inflationes ventris sedat, & vrinam, & menstrua prouocat, & partum expellit, & ad tussem veterem facit.

De Chamæmelo.

Chamæmelus herba est omnibus nota: Cuius virtus, & efficacia est cum suauitate calefactoria, & cum omni dulcedine temperata, & sudorem prouocans.

De Calamo aromatico.

Calamus aromaticus est, q. in India crescit, & subrufus, & nodosus maxime, & quasi araneas habens, & qui frangitur in plura frusta sicca, & minuta, & odore suaui, fructu & viribus stypticis, & glutinosis, acris & excalfaciens. Reprobamus autem, qui aut exalbidus est, aut nigricās, & nodos raros, & paucos habens.

De Chamædry.

Chamædrys herba est oblōga: cuius folia sunt simillima quercus, sed minora, gustu amara, thyrsulum, & florem ex parte rubicundum habens, & pusillum: nascitur in locis asperis. Vires habet acres, & relaxantes: propter quod ad tussim ueterem facit, & menstrua, & urinam prouo-
D cat, sed & partum expellit, & hydropicis prodest.

De Casia.

Casia cum plures habeat species, & aliquibus locis colligatur, Optima est, quæ in Arabia inuenitur: est enim aspectu grauissima, colore rufo, tenuis, leuis, longa fistula maiori, ad tactū lenissima. Hæc igitur ipsa certis est cum uirgulis, quæ sibi crescunt tenues, & oblongæ: quarū cortex tempore certo à virgulis suis recedit, et quasi tribulus adducitur, prout dracones squammis suis se exuere dicuntur. Verum omnis casia fistula uires habet acriter calfaciētes, et stringētes: vnde ad omnia uitia thoracis facit: et in antidotis mittitur, aliquando pro se, aliquādo pro cinnamo duplicatis ponderibus eius.

De Chifien.

Chifien est quasi suffimenti genus. Quod ex his rebus conficitur, calamo aromatico, cinere aspalathi, myrrha, primo cypero, iuniperis ueteribus, et nuce elapidata: puluerizari q̄ possunt, tunduntur, et cribrantur: et siccum reliquum in uino maceratur una die: deinde aspalathum cōburitur, et læuigatum aspergitur: et tunc mel decoctum admiscetur: et sic omnia in unum diligenter commouentur: et in vase fictili reponuntur. Hęc antiqui, qui eis utebantur. Medici quoque illud in aliquas compositiones mittunt. Potest autem acriter, et efficaciter relaxare.

De

De Cinnamo. E

Cinnamum sunt quasi ramuli,& virgulæ,quæ ab vna radice plures excrescũt rectę,& minutæ,& non adeo longæ,& colorẽ subrufæ,& extenso cortice,non rugoso, qui cortex vngue nõ facile abraditur:nodulos plures,& interualla habent,& in medio leues : & si frangantur, quasi puluerem emittunt:odore oĩa vincentes:ferè.n.hæc maxima probatio cinnami est, ꝙ est oĩum rerum odoratissimum.Gustu vero,& viribus est acre,& excalfactorium:& extensos stringit, & submordet:ꝑpter qđ in multas compositiones mittitur:tamẽ in antidotis preciosum est valde.

De Cucumere Erratico.

Cucumer erraticus nascitur maxime in locis sabulosis:& est per omnia dulci cucumeri similis,sed pilosior,idest asperior,& multo breuior,& minor: radicem habet quidem vastam : Quæ læuigata,& pro fomento imposita,ad dolorem,vel duritics neruorum, & ad podagras facit : & siccata, & rasa, & cribrata, omnia mala de corpore tollit.

De Conyza.

Conyza est omnibus nota: Cuius folia præ acrimonia sua viperas,& serpentes fugant,& ad morsus earum faciunt:sed & vuluæ longinqua vitia remediant.

De Colchico. F

Colchicon,vel ephemerum hanc ipsam herbam aliqui bulbum erraticum dicunt: effert aũt florem album,deinde emittit quasi bulbi fructum in thyrsulo rubrum:radicem subrufam,& nigricantem,intrinsecus albam,& mollem,dulcem,lacte plenam:Quæ dicitur vicem fungi strangulatoris facere: & ferro præcisos sanare linita.

De Clematide, vel Vite Alba.

Clematis,hanc aliqui vitem albam dicunt,flexibilem,subrufam,& quasi circunflexam:folia habet acria,& exulcerantia:fructum vuæ similem. Phlegma deorsum deducit, & purgat.

De Cnico.

Cnicũ thyrsos habet bene longos spinosos,capitella,& folia habentes oblonga,aspera, & vitiosa,& ipsa spinosa:florẽ quasi croceum:semen oblongum,& quasi angulosum,rubrũ,& albũ: Quod totum ventrem purgat,& phlegma,& choleram deponit. Sed moderate tunditur semen eius:& expresso succo eius,datoq; in ptissana,aut in iure pulli,alumẽ,vel anisum, vel amygdalas miscent: & faciunt dysentericis magnum adiutorium drachmæ sex.

De Corallo.

Corallus est colore rubro, quasi arbustum. Vires autẽ habet stypticas: vnde sanguinem excreantibus mire proficit. G

De Cuculo,i. Vua Lupina.

Cuculus græcè cinenon dicitur,alij strychnon vocant:& est herba facile nota. Nascitur in hortis:ramos habet plures,& diffusos,folia autem maiora , & latiora: quæ facit grana rotunda , & viridia primum,similia quasi granis uuæ:deinde quando maturuerint,nigra efficiuntur:& dicitur uua lupina. Vires igitur habet stringentes,& bene refrigerantes.

De Cano.

Canũ optimũ habeť,qđ ualidissimũ est,& est cęruleũ.Inuenit̃.n.in metallis,in quibus cõflať, & qbusdã littoribus maris. Vires habet,uerum acriter stringentes,& quodammodo causticas.

De Cornu Cerui.

Cornu ceruinum.Vires habet stringẽtes:unde ad oẽ profluuiũ facit. Sed & limať, & radiť, & in ouo in potum datur,& lumbricos expellit.Item si suffumigatur,uiperas,& serpẽtes fugat.

De Coagulo.

Coagulũ oẽ stringere,& glutinare põt:usi ad oẽ profluuiũ,aptissimũ & ualidissimũ habetur.

DE DICTAMNO

Dictamnum herba est mollis,quæ quasi ramos emittit rotũdos,& oblongos,nodulos copiosos habentes circa quos foliola excrescunt similia menthæ,sed exalbidiora, & angustiora: & in summis ramulis flosculum roseum:& in hoc ipso uelųti semen nigrum,& similiastrũ:odore penè artemisiæ,sed suauiore,& gustu exlento excalfacit cũ amaritudine. Vires habet excalfacientes,& leuiter stringentes.Et proprie tamen urinam,& menstrua prouocat : sed & fœtum mortuum expellit,& odore suo uiperam,et serpentes occidit. H

De Diphrige.

Diphriges est ueluti fex,quæ à cupro uero crescit,qđ subinde calefacit,qđ similiter, ut calx uiua uritur,quodq; primum in Sole siccatur,deinde coquitur.Potest igitur uiscidissime stringere,& in modum niuis refrigerare,unde optimum dicimus, quod gustu ualidissime stypticũ est, et similiter,ut alumen exiccat.

De Dryopteride.

Dryopteris filix est, quę in arbore crescit,quod Græci polypodium uocant:Per omnia iridi terrestri, et specie similis, et efficacia.

De Dauco.

Daucum optimum est creticum.Hoc igitur radiculã habet oblõgã,crassitudine digiti:thyrsulum

A fulum eadem longitudine: In quo summo flosculum exalbidum, & in medio semen, quasi pilosum, magnitudine milij. Est & aliud, cuius semē oblongū uidetur, & cymino simile. Tertium uero, quod cymulam habet quasi coriandri. Verū oē daucū uires habet acres, & excalfactorias: sic protinus ad gustum linguam remordet, & excalfacit. Vrinam quoq; & menstrua prouocat: & partum deijcit: & ad tussem ueterē, & ad omnia uitia thoracis, quæcūq; fuerint, idoneų facit.

De Dorycnio.

Dorycnium, & alicacabum aliqui dicunt. Folia haber colore similia oliuæ, sed longiora, & aspera: florem habet album: & semen quasi orobi, & in folliculos: Quod aliqui quasi amatorium describunt. Verum tota herba uenenosa est.

De Cridrio.

Cridrium radicula est plerunq; pusilli digiti colore humaceo, idest terreo maxime penitus. Cuius eligimus, quæ est sicca, & spissa, non uermiculosa, gustu excalfaciens. Vires habet acriter relaxantes: & maxime ad oculorum claritatem facit.

DE EVPHORBIO

Euphorbium est lachryma arboris, quæ in Mauritania nascitur, & ut aliqui uolunt, & in partibus Italiæ, quæ Galliæ adiacent. Optimum est ergo euphorbiū, quod est recēs, subalbidū B & guttulis suis assimile minuto thuri, gustu exlento linguam uehementer mordens, & excalfaciens. Potest autem purgando humores stringere, & calefacere aquaticos humores, prout finapi Alexandrinum, quod est minus acutum, & igneum. Hydropicis maxime datur, & colicis omnibus, qui frigidi sunt. Ventres autem cholericos turbat: & sitim grauem facit, quia nimis exiccat. Commiscebis autem ei petroselinum, aut anisum, aut cyminum.

De Ebeno.

Ebenum genus ligni, quod in Aethiopia nascitur: Cuius optimū est, quod est nigrū, & ęqualiter læue, simile sua lenitudine* coruo. Est n. aliud in India, quod aliqua in se adiectitia hēt subrufa: uerū melius est ad usum medicinalem, quod prius diximus. Vires autem habet ad gustum acres, & aliquatenus stypticas: unde scobes illius in collyrijs miscenī, & ad uulnera polyhęma. * Alcorau:

De Ebea, seu Oliuæ Lachryma.

Ebeas* drachi, oliuę lachryma est, & gūmi assimilaī: & similiter ab ipsa matrice oliuę manat: & maxime in Aethiopia inuenitur. Cuius est optimū, qđ est recens, mūdū, pingue, rufum, gustu submordens. Vires autem habet uehementer excalfactorias, & ad oculorum caliginem facit.

C *De Elaterio.*

Elaterium succus est erratici cucumeris: quod hac ratione cōficitur: Collectis quā pluribus cucumeribus prius, quàm in plenā maturitatem ueniant, hos ipsos oēs admordemus: & in colū mittimus, supposito alio uase, quod succū excipiat illorū: & sic maxime illos supprimimus, ut non solū humorem exprimamus, sed etiā ipsius cucumeris quicquid est carnosum: deinde si fieri potest siccamus in patella fictili, nimisq; probatū delimpidamus. Siquid aquosum est super natat: & quod est admodum quasi feculentū, in mortario læuigamus, & in pastillos redigimus. Aliqui etiam aquam miscent, aut pluuialē, aut marinam, & rursus delimpidant: deinceps cętera similiter faciunt. Verum optimum est elaterium Ciruzaicum: hoc enim est candidissimum, & leuissimum, & maximam habet amaritudinem, & gustu aliquatenus excalfacit, & saliuā euocat in modum ueratri. Quod autem est quasi pallidum, uel fuscum, & asperum, & graue peius est.

Vires quoque habet similes elleboro, uel etiam uastiores. Totum. n. corpus promouet: sic & uentrem, & uiscera depurgat, & uomitum suscitat: & si plus modo sumatur, uenenum esse dicit.

Sed & adulteratur amylo, propter candorem, & leuitatem: Item cinere polinæ: Item farina orobi, uel succo ipsius radicis. Hæc tamen intelliguntur eo, quòd amaritudinis, & candoris, qđ D diximus aliquid amittat, & aliquid grauitudinis assumat, nec ad gustum sic excalfacit.

De Erificio.

Erificium herba est, quæ in summis montibus inuenitur: quæ folia habet similia apio, & thyrsulum oblongum: in cuius summo flosculum, quasi uiolaceū habet, & semen in medio: radicem quoque ad magnitudinem, & ualetudinem in specie cæpæ oblongæ, & ueluti ad unum* extuatæ: habetq; radices alias, quæ sic radiculas minutas è lateribus emittunt nigro cortice clausas. Hæc ipsa uiribus est aconito similis, & thapsiæ. Proprio gustu omnes illas probare deuita. * Al. eleuatæ.

De Helenio.

Helenion herba est omnibus nota, nam et in hortis nascitur, et est assimilis lapathio: folia habet asperiora, et latiora: habet thyrsulum alium, in cuius summo flos est aureus: aliqui sine thyrsulo describunt: radicem habet bene olentem, uastam, subrufam, amaram. Huiusmodi igitur folia ex uino cocta, et imposita renibus, coxiosos emundant. Item succus florum cum ruta suffitibus, et ruptis prodest. Vrinam quoque, et menstrua prouocat, et partum expellit.

De Eruca.

Eruca omnibus est nota. Et habet vires excalfactorias, et diureticas et coitum per suam uirtutem ad uenas portitat.

De Hedera. E

Hedera nascit̃ i diuersis arboribus, parietibus vel petris, & terra: est oĩbus nota. Hui⁹ trita folia dysentetias remediãt. Itẽ trita, & ꝓ fomẽto ĉt posita, ad cõbusta, & vulnera cãcerosa faciũt.

De Elelisphaco.

Elelisphacos herba exalbida, vasta, & oblonga: virgam habet vastam, & quadratam: folia aliquatenus aspera, odore non insuaui: fructus in summis ramis quasi ormini syluani: nascitur locis asperis. Porest autem acriter stringere: propter quod ad dysentericos facit: & succus foliorum eius denigrat, & vrinam prouocat.

De Epithymo.

Epithymum est flos herbæ assimilis setæ, subuiridis, & nauseosus: Qui ventrẽ tẽperat, & uomitum facit. Nam verus epithymi flos exalbidus est, & asper, & plurimũ in Pãphilia inuenitur.

Cholerã nigrã soluit tritũ drach. vj. aut cũ vino dulci, aut cũ melicrato, miscẽdo & modicũ salis: & his dabis quibus ꝓcordia ab inflatione uexantur, & hepaticis, & qui suspiriũ patiuntur.

De Erpyllo, vel Serpyllo.

Erpyllum herba est, quæ in hortis seritur, & in campis saudis, & petrosis crescit. Iacẽs veluti repens ramulis, & oblongis, foliolis densis, pusillis: odore suaui in modum sampsuchi: flosculũ habens in summo rubicundum: inuenitur aliquando, & stans. Potest igitur vrinam, & menstrua prouocare. Et in fomentationibus capitis phreniticorum, & lethargicorum aliqui illo utuntur. F

De Erythrodano.

Erythrodanũ ramulos habet tenues, & quasi nodosos: folia ex interuallo, & iuxta singula veluti stellulas: fructũ rotundũ, viride, deinde rubicundũ, & ad maturitatẽ nigrũ: radiculã tenuẽ, pusillã, rubicundã, diureticã: Cuius vsus ad eadẽ proficit, ad quæ alias diureticas herbas facere diximus. Latos ramulos habet vj. uel vij. tenues, & oblõgos: folia quasi ex se pilosa, & styptica: vñ frõti imposita lachrymã oculorũ stringit, & cocta deĩde, & mãducata ad dysentericos facit.

De Ebulo, & Sambuco.

Ebulus, & sambucus uidẽtur quasi magnitudinem, & folia, & florẽ, & grana similia habere: & ferè easdem habere uires. Proprie tamẽ ebuli radix hydropicos & inanit, & purgat: sed & ipsa folia cocta, & manducata, ventris sunt purgatiua.

De Erice.

Erice adsimilis hiricæ, sed multo breuior est, & acris ualde: Propter quod & comula illius serpentes, & viperas fugat. G

DE FICV

Ficus fructus est arboris eiusdem vocabuli: Quæ nimium comestæ stomachũ cõburũt, ventrẽ deponunt, feruores nutriũt, sudorẽ prouocãt, sitim prohibẽt. Siccæ uero, quæ caricę uocantur, stomacho utiles sunt, sitim operantur, & uentrem stringunt: faucibus, arterijs, renibus, & uesicæ utiliter prosunt: & eos, qui spiritũ tarde recipiunt, iuuant: illos etiã, qui de longa ægritudine colore pallidi uidentur, meliorãt: hydropicis prosunt: thoracis sorditiẽ purgãt. Decoctę uero cũ hyssopo, et careno, potui ieiuno daræ, tussibus antiquis prosunt, et pulmonũ uitia mũdant. Cum aqua uero mulsa decoctæ, arterijs, et tonsillis tumentibus optimũ gargarismum est. Durities, et parotidas, et feruores soluunt ficut iris, et intra decoctæ imponant. Crudæ quoq; similiter, nitro et sale permisto, durities, et uulnerũ rheumatismũ emendant. In aceto coquant, et cum eodem succo permistæ coquantur, et imponantur: Impetigini, et maculis utiles sunt.

De Fœniculo.

Fœniculũ est oĩbus notũ: De cuius radicibus contusis in pila lignea, ut betę succus exprimitur: Idoneus est ad multa medicinalia, et maxime ad uitia oculorũ premit̃. Similiter et de semine, et de ramis illius adhuc uiridibus. Verũ optimus est succus, qui de radicibus fit: leniter. n. calefacit, et remollit. H

De Folio.

Folium folia sunt herbulæ, quæ in India nascitur locis humidissimis, et paludibus: colligũtur aũt hæc ipsa folia in aqua supernatãtia. Verũ est optimũ, quod pilosum, et hastile est, notissimũ, et integrũ leue, exalbidũ uiscide, suauiter redolens in modum spicæ, et eundẽ odorẽ diu multũq; seruans, gustu subamarũ. Potest autẽ uires habere similes, quas spicam habere diximus.

De Facula.

Fæcula fæx est uini, uel aceti, quæ coquitur, et reponitur: Cuius est efficacissima, quæ est recentissima. Mittitur autem in caustica.

De Filice.

Filix herba est sine flore, sine fructu: ramulos habẽs lõgos, uastos, patulos, diffusos, et in specie alarum, et pinnarum adapertos: uasta, extrinsecus nigra, penitus uiridis: nascitur maxime in locis petrosis. Vires habet acres, et relaxantes, et aliquantulum uentrem mollientes: et proprie tineas, et lumbricos expellit ex mulsa aqua potata.

De Phu.

Phu herbæ genus est, quæ in Ponto nascitur, quęq; habet folia similia apij saluatici, thyrsum rufum

A rufum, mollem, cauum, leuem, ex interuallo nodos habentem: et flores maiores, q̃ narcissi, cum aliquo pallore purpurascẽtes: radiculam subrufam, uastitudine pusilli digiti, ex aqua aliæ excrescunt minores in se implicatæ: Quæ tota radix uires habet excalfactorias, & diureticas.

De Fimo.

Fimus omnis efficacissime tumorem lenit, & ueteres durities remollit. Item podagricos in accessionibus mitigat. Caninus fimus albus, tritus, cum melle impositus, et tumores & uulnera delicate mundat. Asininus autem cum aceto tritus, uel succus eiusdem, dentium dolorem tollit.

De Felle.

Fel omne uires habet acres & thermanticas: unde potest omnem sordem de corpore abluere & abstergere. Item caligines, & cicatrices oculorum eximit.

DE GLAVCIO

Glaucium succus est herbæ eiusdẽ nõis, humilis, & foliosæ: cuius folia similia sunt papaueri: nascitur autẽ locis planis & humidis. Hæc ipsa folia siccãt, & calido cinere opprimũt, ut sic succũ remittãt. Alij hanc herbã tantummodo in olla noua addunt: & sic ollã luto undiq; circũliniunt, et in fumum seruẽtem mittunt: & sic folijs maceratis succum eorum exprimũt, & siccatũ
B in Sole, in pastillos redigunt. Alij ex aqua dulci coquunt, quousq; aqua croci colorem habeat: & tũ colant, & similiter siccant. Est aũt optimũ glauciũ, qđ recentissimũ, & tinctũ croci colore, qua si similiter inficiens croco mundo, odore graui & defrustato, gustu amaro. Vires autem hẽt stypticas: unde resolutum in aqua, & inunctum prius, impetus lippitudinis, & lachrymas stringit.

De Galbano.

Galbanum est lachyma naturaliter manans ex arbuscula assimili ferulæ, quæ in Media nascitur: Cuius lachrymam eligimus, quæ est mundissima & similis ammoniaco, non uda, nec dura, q̃ minime astulosa. Cuius uires præstant, quod & ammoniacum.

De Git.

Git herba est, quæ in segitibus crescit, habens semen nigrum & minutum, & odore non insuaui pluribus notum. Hæc igitur relaxare & calfacere potest. Si potetur, menstrua et urinam prouocat, & lumbricos expellit. Imposita tumores, et durities soluit.

De Galla.

Galla est quasi nux parua, uel malũ arboris assimilis quercus: quarũ sunt aliquę ꝑcussę: aliquę integræ, et extrinsecus asperæ, q̃ ipsæ sunt uiscidiores. Verũ oĩs galla uehementer stringit. Elegi
C mus tñ q̃ sunt nigriores integræ grauiores, et quodã mõ pleniores, quas Græci cicidas appellãt.

De Fænograco.

Fœnumgræcum est omnibus notum. Vires autem habet leniter relaxantes: unde ad omnem rigorem, et tumorem idonee facit.

De Glycyrrhiza.

Glycyrrhiza herba est, quæ folia habet actu pinguia et gumosa circa uirgulas oblongas, et flosculum quasi hyacinthi, fructiculum magnitudine similem pilulis: plãtæ radices quasi buxeo colore oblongas, et in oẽm partẽ diffusas in modũ uiticularũ, ad gustum dulces: ex quibus succus coquitur similis glaucio: Nã habent uires suauiter relaxantes, et cũ dulcedine exhumectantes. Nascitur autẽ locis glareosis, et in campis. Vnde et sitim sedant, et renum et uesicæ dolorem mitigant, prouocant enim urinam et menstrua: et omnem tumorem tunsæ et impositæ placant.

De Gentiana.

Gentiana herba est assimilis coctæ lactucæ: folia quidẽ in gyro habet incisa in specie serræ: et thyrsum oblongum, crassitudine digiti, cauum, mollem, ab imo rubicundum: semen in foliolis: radicem longam, similem aristolochiæ, sed nigriorem et lentiorẽ corticem: hæc igitur gustu est
D amarissima: Et habet uires acres, excalfactorias, et relaxantes: et acrimonia, et amaritudine sua potest partum expellere: et omnem serpentem fugare: et aduersus uenenosa prodesse.

De Gladiolo.

Gladiolum omnes nouerũt. Huius igitur radix potata ex uino, et ad uenerea percitat, et menstrua prouocat. Item trita, et in modũ fomenti posita, surculos, et spinas de corpore extrahit: etenim durities dissoluit, et euaporat.

De Gesen Terra Samia.

Terra samia terra est naturalis, et genus cretæ: Cuius optimã iudicamus, q̃ est leuissima, candidissima, mollis, et fragilis, et q̃ solaria oblõga habet, et linguæ applicata uehementer adhæret: huiusmodi quoq; est, quã florẽ asterẽ appellamus. Facit autẽ terra samia ad ea, q̃ instantius stringere uolumus: sic et cœliacis, et dysentericis, et ad omne profluuiũ fortiter prodesse obseruatur.

De Gypso.

Gypsum lapidis genus est, simile uitro: Cuius optimum est, quod uenas habet latas, lucẽtesq; et hac ratione paratur: In clibano missum, ut calx candidum fit. Vires habet, quas et terra samia et amplius stypticas, et refrigerantes fortiter: unde illinitum fronti, sanguinis fluxum restringit: potatus uero, et dysentericis et cœliacis omne profluuium sistit.

De Ge seu Terra Ampelitide.

Terra ampelitis terra est,et genus cretæ,colore nigra:Cuius optimam dicimus quę est nigerrima, splendida,leuis,et quæ ab humore cito resoluitur, Stringens ualde,et denigrans : propter quod capillos inficit.Sed et in calliblephara mittitur. E

De Ge seu Terra Erethria.

Terra érethria gleba est rubicunda:Cuius est optima quæ sine sabulo est et sine lapillis. Vires habet ualdę stringentes,et efficacius quàm terra samia.

De Ge seu Terra Chia.

Terra chia gleba est alba et lata,nõ ualde candida:auferẽ aliquãdo et in patellis rotundis aut quadratis:et ipsa efficaciter stringens. Sed et cutem purgat,et extenuat,et splendidam facit.

De Ge seu Terra Selinusia.

Terra selinusia uires habet quas et terra chia.Et est optima quę est lucens, candidissima,splendens,et quæ ab humore cito remadet.

De Ge seu Terra Melina.

Terra melina est colore spodij,et dura ualde:ad gustum sapore aluminis,et linguã exiccat.Eligimus autem quæ est melior,et recens,et quæ ab humore cito resoluitur,nec in se quicquam la- F pidositatis habet.Hanc autem probationem in omni creta desideramus. Et hæc quoque prioribus illis similiter proficit.

De Ge seu Terra Cimolia.

Terra cimolia est aliqua cãdida,et spissa,et purpurea,uelut pinguis.Et melior uidetur et ad tãctum frigida.Valde quoq; illinitur ad ignem sacrum et combusta,pustulas enim fieri prohibet.

DE HERBO

HErbum nascitur in lenticula: quod et serĩẽ:et aliud pallidum,aliud subrusum. Vires habet acres,et diureticas ualde.Et si comedaẽ extra rõnẽ,caput grauat,uentrẽ soluit,p urinã sanguinẽ educit. Boues saginat,si decoctum deẽ. Fit aũt farina de illo quod albius est,ita ut si aqua parum aspergaẽ, et in patellis assetur, corium dimittat,et sic tundatur,et tenuissime cribelletur. Ventrem utiliter laxat, urinam mouet, et colores malos emendat,ad mensuram trium cochleariorum cum melle uel uino datũ.Vulnera quoque similiter cum melle optime purgat et implet: lentigines uel maculas tollit, duritiem mamillarum soluit, carbunculos ẽt malignos sanat, et contra canis et uiperæ morsum utiliter imponitur: cum aceto uero acceptum urinã mouet,tortionibus prodest. Aqua uero ubi coctũ fuerit,pruritum prohibet,si totum corpus inde lauetur. G

De Herba Sauina.

Herba sauina omnibus nota, est inter uires acres et excalfactorias: ꝑpter quod et in uino potata partum expellit,et super urinam sanguinem inducit.

De Hasceg.

Hasceg,id est minium species habet duas. Est enim unum lene,et plus uenustũ et ualde cęruleum:quod inueniri solet † circa primitiá,‡et quasi radiculas foliorum calamorum,qui in* India nascuntur.Est et aliud,quod maxime in Italia fit,quando†purpura tingitur:‡nam quod est spumosum,et quasi supernatat,et lateribus uasorum illorum adhæret,colligitur: et cum ipsa argyritide terra mistum in similitudine digitorum formatur, uel in pilulas siccatur : Cuius est optimũ quod uehementissime cæruleo colore fulget æqualiter,et fragile.Potest igitur siccare et refrigerare:unde locis turgentibus et distensis impositum cito emollit,et quasi rugulas facit.

De Hustolige.

Hustolex est quasi collyrij genus subcæruleum,quod confringitur aliquatenus. Huius ipsius sunt genera duo, est enim, quod fodiẽ et in terra inuenitur,est,quod potius præparatur ratione tali:Mortarium est cupreum cum pistillo,et sic læuigatur alumen liquidum,et sal uel nitrum eis H dem ponderibus, ex aceto acerrimo(alij et aceti lutei uetustissimi duas partes cõmiscẽt)et hæc læuigant æstibus maximis et in Sole calidissimo usq,quo spissitudinem aliquam accipiat,et colorem cæruleum,deinde fingitur uelut collyrium. Aliqui ex urina infantis masculi hoc faciunt,et fit aurificibus idoneum ualde ad aurum glutinandum.Vires autem habet uiscide stringentes ualde,et nimis cum magna exasperatione.

DE IRIDE

IRis ad similitudinem iridis, quam in cœlo uidemus, diciẽ et hæc cognominata,quo modo.n. illa plures et dissimiles,habet colores,sic et hæc uarios et differẽtes emittit flores,aliqui enim purpurei sunt,aliqui uiolacei,uerũ folia sunt similia gladioli,sed maiora et latiora et pinguiora, ramuli quoq; ipsi,similiter radiculæ nodosæ et duræ,suauiter olentes in modum uiolę:Quarum optima est iris Illirica et Macedonica , est enim spissisima , et breuis, et non fragilis, et subrufa, odore suauissima,et gustu linguam uiscide excalfacit,et dum tunditur sternutare facit. Ab istis Africana laudatur, quæ est colore candidior,et gustu amara.Verum si tempore relinquantur et quasi senescant,fiunt quidem uermiculosæ,sed odore suauiores.Possunt igitur excalfacere leniter,et vulnera concaua replere.

A *De Ibisco.*

Ibiscus genus est herbæ similis erraticę maluæ,omnibus notum:Cuius radix et tota quidem herba lenit:& efficaciter omnem duritiem & rigorem mollire & relaxare potest.

De Iunipero.

Iuniperum fructus arbusculæ rubicundus & dulcis,omnibus notus:Cuius uires sunt excalfa ctoriæ,& diureticæ,& ad digestionem facientes.

De Ichthyocolla.

Ichthyocolla est aliqua quæ conficitur coctis ex aqua corticibus quorundam piscium:est aliqua quæ uentriculus uidetur esse piscis:quę in Ponto nascitur.Verum omnis ichthyocolla strin gere potest:unde & cutem extendit,& splendidam facit.

De Inanthe id est Floribus Labruscæ.

Inanthe,flores sunt uitis syluaticę,qui solstitio colliguntur.Idus viij.nam qui ante hunc diem uel post eum flos colligitur,infirmus est.Vires autē habet inanthe bene refrigerantes,& stomacho præstantes.

DE CHAMAEPITY

B Chamæpitys species habet tres.Est aūt q̄ ramulos emittit oblongos, & curuos in similitudinem anchoræ,& fruticulum,tenuem comulā,flores tenues & aureo colore semen nigrum & odore plenum.Est & alia,quæ masculus dicitur,quę folia habet tenuiora,& quasi pilosa,thyr sulum asperum,tenuem,molliculum,& subaureo colore:semen & ipsum pinum redolens.Est & tertia,q̄ quasi in terra serpit,folia habens similia cardis,sed quasi pinguiora,ueluti pilosa:floscu lum aurei coloris:et ipsa similiter olens prioribus. Verum oēs uires habent acres et diureticas.

De Chamædaphne.

Chamædaphne folia habet quasi laurus,sed leuiora,tenuiora,et in extremo spinosa: fructum in ipsis folijs rotundum,et subrufum,et diureticum.

De Chamælea.

Chamælea ramulos habet oblongos:folia fortiora q̄ lapatij,in speciem quasi folij oliuę,densa et tenuiora,et spinosa,et gustu mordentia. Tota herba uentrem purgat tepida attractione.

DE LEPIDE IDEST SQVAMA

Lepis colligitur quando massæ cuprec diu multumq; in igne calefactæ et in aceto luteo extin ctæ super incudem atteruntur,ut lamulæ,et ueluti spumellæ decidāt.Has igitur colligimus:
C et Græco nomine lepidas appellamus : Quæ et ipsæ uiscide stringere possunt. Eligimus autem quæ sunt uastissimæ,et colore subrufæ.

De Lycio.

Lycium succus est arbusculæ pusillæ et spinosæ : Cuius grana, et folia, et radices in unum ex aqua dulci coquuntur:et diebus admodum quinq; relinquuntur:et iterum coquuntur,donec fę cis habeant crassitudinem:et sic in uascula defunditur:maxime Pōticum tale est. Aliqui diutius coquūt sic,ut in glebam redigant.Verum est optimum lycium radicum: hæc enim gleba est extrinsecus nigricans,et intrinsecus subrufa,et assimilis aloe, gustum habens amarum,et stypticū. Vnde adulteratur amurca,et absinthij succo.

De Lasere.

Laser lachryma est herbę,quę silphium appellatur quæ in multis locis in speciem et magnitu dinem ferulæ crescit,folia circa se habens maiora q̄ apij,semē simile.Optimum est ergo laser qđ Cyrenaicum dicitur:hoc enim subrufum est,et perlucidum et intus exalbidum, odore uiscidū, et ab humore cito resoluitur,et ad gustum confestim humorem prouocat.Vires aūt habet acerrimas:unde cum magnis uexationibus excalfacit.

D *De Libistico.*

Libysticū semē est herbæ eiusdē uocabuli,acre.Vtile stomacho,et excalfactorium,et ad dige stionē ualde utile:p p qđ ad inflationes potū facit:et in antidotis, q̄ colicis prosunt, admiscet.

De Lauro.

Laurus omnibus nota arbor est:fructus illius est quem baccam lauri appellamus:Quæ bacca et tota arbor uires habet acriter calefacientes,euaporātes et relaxantes.Lixiuiū eius in caustica mittitur,et est ad usum medicinæ efficacissimum.Quod est ex cinere quæ de quercu fit,non solū hominibus prodest,sed et pecoribus:multis enim causis necessarium est in vulneribus.Sed et in terioribus partibus ut potio datur,habet enim propriam rationem,quibus uero causis detur de mōstrabo:Pecora quibus pulmo tensione uexatur,et quibus uenenata aliqua res per cibum obrepserit,ex hac ratione liberantur.Hac ratione multum et vulneribus præstat.

De Lixiuia.

Lixiuia uires habet stypticas et acres:inurit.n.et exuulnerando instaurat:humectātia vulne ra extaurando et exuulnerando siccat:ideo uix cohærētia vulnera,et fistulę, et his similia q̄ fuerint,lixiuia calida clysterizantur sæpe.Facillime curā medicamēti sententia ad sanitatē perducit.Difficilia ad sanandum vulnera callosa,longo tempore sordida,quæ nullam medicamentorū

uirtutẽ pro longo tpe senserunt,utile est lixiuia quotidie lauari:ex cuius uirtute omnis limus & E
quęcunq; ꝓ uetustate stupida facta sunt auferunt,si quotidie fiat:& post hoc deinde curari opor
tet sicut ipsa vulnera dictauerunt medicamentis aptis : uirtus.n.lixiuiæ non sanat,sed ad sanandum vulnera disponit.Hoc idem superius in interioribus fieri partibus dixi.Ex quo cinere lixiuia facta,cuive necessaria sit,& qui cinis,& qũo tẽperatus,impositus quid pstet uide.Etenim ex
sarmentis cinis,ex cinere lixiuia fit. Dicẽda.n.est res acris & styptica,cum tam solide curet,sed
magis stringat.Sed & ipse cinis in recentia vulnera in profundum positus sanguinẽ statuit á cut
su:Ideoq; oĩbus pecoribus castratis cinis impositus ꝓdest,oĩbusq; abscissis.De sarmẽtis tñ oliuæ cinis acerrimus est,& ex nucleo solo acrior est:et ex hoc lixiuia,uulnerũ cãcerata aufert:etenim acriore lixiuia sordida vulnera lauanda sunt. Caprifici cinis oĩbus superioribus acrior est.

De Lentisco.

Lentiscus arbuscula est similis myrto:corticẽ in cyma subrubrum habet, foliis pusillioribus.
Virtutis est stypticæ.Huius folia,aut extremitatẽ amarã,vel radicis corticem,in aqua uehemẽter decoques,quousq; mellis habeat spissitudinẽ,& sic uteris : facit autẽ eis qui sanguinem reijciunt.Ex posca frigida dato scrup.v.uel vj,& ad fluxũ uentris,et ad dysentericos similiter oblatũ,et ad ueretri uitia tritũ imponito. Fit autẽ succus de foliis eius uel cymis cõtusis et expressis, F
similẽ in oĩbus habens uirtutẽ.Aqua,in qua folia eius fuerint decocta, si fracturas frequẽter fomentaueris,aiunt celerius solidari.Facit & ad dentes se agitantes:si.n.frequentius in ore teneatur,stringuntur.Fit quoq; de semine eius oleũ similibus causis necessarium: Capillis cadentibus
inunctum prodest,eo ꝙ calidã et stypticam habet uirtutem. Nascitur uero in Chio insula.Vtile
sanguinem reijcientibus & tussibus antiquis in potatione sumptum. Prodest hæmoptoicis cum
aqua frigida seu posca:tussientibus in mulsa calida.Est autem stomacho optimum,& ructuosis,
et fœtori oris prodest manducatum . Pilos etiam qui iam in oculis nascuntur contrarij acu,uel
graphio calefacto optime colligat. Gingiuas tumentes impositum emendat & sanat.

De Lenticula.

Lenticula herbæ semẽ est,quod seritur locis sabulosis,lapillosis,& tostis: Quæ si sæpius fuerit
comesta non cocta,inducit caliginem turbando:excoriata uero decocta in acero,uentrem stringit.Podagricis cum polline missa præstat medelam:cũ melle autem vulnera purgat & glutinat:
in aceto posita cocta & imposita,durities & scrofas emollit.Oculorum doloribus uel tumoribus
optimum adiutorium est.Si cum cydonio in aqua cœlesti fuerit decocta, & oleo rosacco admista,ueretri uitia emendat:et si melle adiecto ponatur in succo mali granati,sanat. Et ad uesicas, G
& ad ignem sacrum,et perniones,simili modo decoctum imponito.

De Lupinis.

Lupinus herbæ fructus est,quæ seritur oĩbus prouincijs.Virtus eorum est calida:nutriũt corpus:sunt indigestibiles, & uentrem temperant si cocti mãducentur.Aqua uero ubi cocti fuerint
cũ ruta et pipere,modice potui data spleniticis prodest. Scabiei maculis uel feruoribus apta,optima fomentatio est. Cum aceto uero in modum cataplasmatis impositus,scrofas, ustiones,&
malignos humores accipit. Farina uero eorum cum marrubio pari pondere in umbilico imposita lumbricos expellit.Radix eorum in aqua decocta,& in potu data urinam mouet.

De Lipsianis.

Lipsiani comesti lupinis minores,sed uirtute similes : Tñ optimi sunt ꝙ maiores sunt:Nã pñt
acriter relaxare,& sua amaritudine non solum lumbricos occidere,sed & partum expellere.

De Lapathio.

Lapathium herba est oĩbus nota:& inuiscatiuũ esse dr̃. Huius igiẽ radix,& radicis cortex intus,ex aceto uel alumine liquido, omnem maculam á sudore factam infricata in balneo tollit.

De Lilio. H

Lilium omnes nouerunt:Cuius uires possunt durities neruorum remollire:& ipsa folia cocta
& imposita ad combusta proficere : sed & potata,aut ipsum semen menstrua prouocat, partum
deiicit,& ad serpentis morsum facit.

De Ladano.

Ladanum hac ratione colligitur:Funiculi ligati circa hederam distrahũtur:et sic quicquid illis glutinosum in modum sordis adhæret,abraditur,& in glebulas expansas redigitur.Aliquando etiam genibus & fœminibus caprarum, quæ hedera uescuntur adhærens,hoc ipsum ladanũ
inuenitur,& similiter abraditur hoc totum.Verum est optimum quod olet,et quod est subuiride,et pingue,et resinosum,sine ullo sabulo:maxime tamen in Cypro colligitur:quod enim á Cilicia uel Arabia affertur,infirmum est.Vires autem habet ladanum acres,& excalfactorias,et relaxantes: propter quod in malagmata & in emplastra mittitur:et ad tussem ueterem facit. Item
capillos fluentes cum oleo myrtino continet.

De Lonchitide.

Lonchitis folia habet rubicunda,florẽ nigrum,assimilem personis comędorum,quorum orificia patent:semen albũ,oblongum in specie lancearũ:radicem quasi dauci, similiter diureticã.

A *De Lathyride.*

Lathyris nascitur circa aquam & ipsa: à qua foliola habentur pusilla rotundula: flosculũ exalbidum. Tota herba est acris, diuretica, acuta. Thyrsum habet oblongum, uastitudine digiti, cauum, & in summo quasi ramulos diffusos, folia longa, fructiculum in summis ramis triangularẽ & penè subrotundum quasi capparis, in quo sunt tria granula rotunda, & interstrata tenui uelu ti membranula: Quorum septena uel *nouena uentrem uiscide purgant, aqua frigida superbibita: quæ choleram rubram & phlegma deponunt. *Al. octona.

De Linozostide vel mercurialis herba.

Linozostis folia habet quasi ocimum: thyrsulos binis nodulis & densis & pluribus cauos: fructum fœmina quæ dicitur, habet copiosum, & quasi racemosum: quæ deinde masculus, pusillum & rotundum, combinatum quasi testiculos, folijs ipsis adhærẽtem. Verum utrunq; uentrem soluit, similiter & phlegma & humores calefaciendo deponit: & quasi olus decoctum manducatur, et succus idem et ius bibitur.

De Lapide Hæmatite.

Lapis hæmatites est naturalis qui ab Aegypto, et India, et Hispania affert: durus est extrinse-
B cus, et lenis, et ueluti colore liuidus intus, deinde sanguineus: Cuius maxime idoneum iudicamus qui tritus in cote ex aliquo humore in modum sanguinis inficitur. Verum potest uiscide stringere, et tamen sine magna acrimonia.

De Lapide Schisto.

Lapis schistus colore fusco est, aliqua in se ostendens subrufa, oblõgus, et spinas habens directas prout alumen scissum. Hunc quoq; optimum iudicamus, qui et ipse uiscide stringere potest.

De Lapide Asio.

Lapis asius in Alexandria tantũmodo inuenitur: Cuius est optimus ad usus medicinæ, qui est colore candidus, fragilis, leuis in modũ pumicis, et ueluti puluis in manibus insidens. Effectu aũt uiscide relaxare potest: aliquid enim salsuginis et nitrosi saporis ostendit. Vnde et corpora quæ in eo sepeliuntur, tempore consumit: quapropter Græci sarcophagon appellant.

De Lapide pyrite.

Lapis pyrites est purissimus et grauissimus, colore æris: et si ferro percutiat, scintillam et ignẽ mittit. Vires habet acres, et ad similitudinem cadmiæ, et proprie ad oculorum claritatem.

De Lapide Magnete.

C Lapis magnes inuenitur circa littus Oceani, colore cœruleo, qui probatur. Hic quoq; ferrum ad se trahit et tenet. Vires autem et purgatorias habet: propter quod hydropicis in potu datur, et omnem humorem per uentrem eministrat.

De Lapide Gagate.

Lapis gagates colligitur in Lycia, circa ripã fluminis quod Gages appellatur: et est colore niger, et aridus, et quasi latus, leuis ualde: Cuius est melior qui ad lucernã accẽditur facile, et odorem asphalti habet. Potest autem remissius ex aqua dentes qui agitantur restringere et stabilire.

De Lapide Thracia.

Lapis thracias est niger quasi calculus: nascitur in Scythia in amne quodam, qui Pontus dicitur. Vires easdem habet, quas gagates: et dicitur accendi ab aqua, et extingui ab oleo.

De Lapide Quadrato.

Lapis quadratus in Aegypto inuenitur, et est exalbidus. Vires habet uiscidas et stringentes: unde conceptum uitare dicitur. Inuenitur et in Aethiopia.

De Lapide Phrygio.

Lapis phrigius in Phrigia inuenitur: Cuius melior est qui est pallidior, et aliquatenus grauis.
D Hic eo ꝙ nimium stringit, et exulcerare solet.

De Lapide Galactite.

Lapis galactites est quasi cinereus, et dulcis ad gustum, et humorem facit quasi lacteum, leniter stringens: propter quod ad lachrymam oculorum facit.

De Lapide Melitite.

Lapis melitites per omnia priori similis. Sed hic spernitur, ꝙ dulciorem humorem emittit.

De Lapide Morochtho.

Lapis morochthus in Aegypto ĩuenit, et est pallidior. Vires hẽt et ipse efficaciter stringentes,

De Lapide Phlogino.

Lapis phloginus et ipse in Aegypto inuenitur, aureo uel flammeo colore. Illinitus senium facere dicitur.

De Lapide Crystallo.

Lapis crystallus est limpidus, et plucidus colore. Vires habet stringẽtes, et lac prouocare dr̃.

De Lapide Thyite.

Lapis thyites, quem uidimus, in Aethiopia colligit, colore subuiridis, et ab humore remissus. Habet uires acriter mordentes: propter quod caliginem et cicatrices oculorum extenuat.

De Lapide Batrachide. E

Lapis batrachides ab Aegypto affertur, colore ranæ rubræ. Vires habet leniẽtes & relaxãtes.

De Lapide Smiride.

Lapis ſmiris poteſt uiſcide ſtringere, & penè nimie: propter quod in cauſtica mittitur.

De Lapide Miſye.

Lapis miſy prout chalcitis & ipſe in Cypro inſula inuenitur & in eiſdem metallis: ſimiliter & glebula eſt, & auro refulgens, ac fragilis. Cuius fragmenta ſunt ſuper minuta, & in modum ſabuli. Optimum autem miſy dicimus quod in aginem colorem maxime ſplendet, & dum læuigatur mollis ſentitur, & æqualiter fulget. Qui eſt idoneus non eſt pallidus, & æqualem tractamus, & aqua tantum cito denigratur. Verum effectu uidetur exuperare chalcitin.

DE MELLE

MEl ſuccus eſt roris cœleſtis, qui ab apibus colligitur: Cuius ſunt genera duo: Vnum quod in cupiliones ab apibus quę ſunt oblongæ colligitur: Aliud eſt quod ſub terra inuenitur, et atticum appellatur, quod uariolæ et lanuginoſæ et fortiores apes repõnũt: & habetur melius ad claritatem faciei et oculorum. Vtriuſq; uirtus eſt calida. Solum enim mel quaſi compoſitionem in ſe habet, quia ex multarum flore uel ſucco herbarum colligitur: propter quod omnibus uale- F tudinibus pro occurſu citato prodeſſe poteſt. Ideo omnibus antidotis commiſcetur: vulnerum ſorditiem adhibitus comedit adiuncto ſale: illinitur extrinſecus ſaucibus exiccatis: deducendo humores aperit. Mel ſolum faſtidium tollit, orexin facit, nauſeam prohibet: vnde pulmoni et interioribus omnibus per totum leniendo medetur, atque ea relaxat.

De Myrrha.

Myrrha lachryma eſt arboris eiuſdẽ nominis, quæ maxime in Arabia ĩuenitur: quæq; aliquo loco inciſa, hãc ipſam lachrymam emittit. Eſt ergo optima myrrha quæ eſt mundiſſima, & tacta quidem aſpera, & arida, & fragilis, et leuis, et glebulis puſillis, extrinſecus uno colore, intrinſec⁹ deinde ſubruſa, et ueluti uenulas habens albicantes, odore ſuaui, guſtu amara, & excalfaciens: hæc igitur in montibus inuenitur. Colligitur autem altera myrrha in planis, quæ & ipſa eſt melior & pinguior: quam exprimere in liquorem ſolent. Quod eſt illius quaſi liquidiſſimum, in uaſcula reponitur, & Græci myrrhã ſtacten appellant. Verum eſt omnis myrrha ſtyptica, et acris, et excalfactoria. Huius itaque effectus uehementer commouere poteſt.

De Mandragora.

Mandragora herba eſt pluribus nota: ſic & aliqui herbam ipſam apollinarem appellant. Hu- G ius ergo ſuccus colligitur, ſolijs ipſius herbæ penitus et improbe excisis, ut quaſi cõcauus locus earum relinquatur: aut ipſam radicem, prout panacis, aut mala eius uel totam radicem in pila tundunt: et ſic omnis illius ſuccus origano exprimitur, quod græce mandragorochylon appellamus. Vires autem habet refrigerantes, & hac ipſa ratione ſtringentes: ſed et grauem marcorem facere poteſt, unde et ſomnifera creditur: compeſcit autem dolores et uigilias.

De Molybdana.

Molybdęna eſt quaſi ſtercus auri et argẽti. Eſt et alia q̃ fodiť in Corintho. Verũ optima eſt q̃ eſt colore quẽ diximus, nõ lapidoſa, fragilis, ſplẽdida. Vires quoq; hẽt aſſimiles ſpumæ argenti.

De Malo Granato.

Malum granatum quod græce rhœa dicitur, fructus eſt arboris eiuſdẽ uocabuli: Qui recẽs et maturus manducať ſine ſuo cortice, qui malicorium uel ſidia dr̃: & cũ aliqua dulcedine ſua uentrem ſtringit, et ſtomachũ erigit. Magis tñ ſtringit quod eſt ſubacidum: cuius ipſius flos cytinus dr̃. Vehementiſſime ſtypticus is eſt et efficaciſſime ſtringit: vnde dyſentericos ſanat, & uulnera recentia glutinat. Eadem et cortex illius præſtat, quem malicorium diximus nominari.

De Medulla. H

Medulla quidem omnis leniter mollire et relaxare durities et tumores poteſt. Veruntamen efficaciſſima uidetur ceruina, ſequenter uitulina, inde caprina numeratur.

De Menta.

Menta herba eſt, quam omnes nouerunt: Quæ eſt apta ſtomacho ualde, ualde ſanguinis abũdantiam ſtringit, et capitis dolorem ſedat, item ſingultus et nimios uomitus reprimit, & conceptum uetare dicitur.

De Maſtiche.

Maſtiche genus eſt reſinæ, quæ in modum gummi ab arbore manat, quæ ſchinus dicitur: et in Chio inſula naſcitur, locis aſperis et petroſis. Eſt ergo maſtiche aliqua albida: verum optima eſt quæ candidiſſima et perlucida: et quæ, dum maturatur, aliquatenus molleſcit. Vires autem habet euaporantes, et cum ſuaui euaporatione laxantes. Adulteratur reſina à cypreſſo, et a pino: ſed iſta odore ſuo deprehenduntur.

De Marrubio.

Marrubiũ herba eſt, quæ ramulos emittit oblongos uel minutos tres aut quatuor, circa quos folia mollia, et exalbida, quaſi rotunda: floſculum ruſum, et aſſimilem pulegio: naſcitur in cam-

pis

A pis *faudis & petrosis,& est optimum creticum. Vires autem habet acres,& efficaciter relaxantes: vnde succus illius cum melle ad tussim facit, & in partibus neruosis optimum est.

De Myrta.

Myrta genus est herbæ lignosæ. Duobus generibus est,& nigra,& alba: utraq; est oībus nota. Vires habet stypticas ualde: & nigra tñ illa stringit potentius, unde et sanguinē excreantibus remedium est, et dysenrericis, et oē profluuium stringit. Eius uero nigræ, quę in montosis locis nascitur, grana sicca uel niridia cōmanducanda offerunt iis, qui sanguinē reiiciunt, et *uiscide tædia sustinēt. Stomacho est conueniens: vrinā mouet: et scorpionum morsibus prodest, si imponatur, aut potui deт, aut locus qui tactus fuerit ex eadem cataplasmetur. Et uiridis myrta similiter operaт. Coctura eius cū uino musta capillos tingit. Et ex uino decocta, et in modū cataplasmatis imposita, uulnera sanat. Cum polline tritici immista, tumores oculorū cōpescit, et ægylopibus utiliter facit: grana ēt contusa & expressa faciunt: et ideo parum decoqui expedit, ne acescat: et uase piceo reseruaт. Fit aūt contra ebrietatem, et sursures capitis: et vulnera curat, si frequent et inde lauenт: et capillis fluentib⁹ prodest. Fit ēt oleū de foliis eius contusis,& in oleo diu decoctis, qđ in incuruationibus prodest: et articulis uel fracturis utiliter imponiт: sed et macu- *Al. anethi.*

B las perfricatum emendat: aures prurientes curat, sed tepefactum immittatur. Ipsa folia trita cū aqua imposita vulnerū rheumatismum sanant, uel locis fluentibus prosunt, fluxum uentris emēdant, et ignem sacrū uel tumores testium curant. Sicca autē et cribrata, panaritijs, et locis urentibus prosunt. Commista autem folia eius tenuem cum cetoto ignem sacrum curant. Folia eius trita, pensus piperis medietate, acetum quantum sufficit, masculis prosunt.

De Meu.

Meu radiculæ sunt herbæ assimilis *anisi, quæ radices inueniuntur in omnem partem exporrectæ, tenues, oblongæ, suauiter olentes, et gustu linguā excalfacientes: nascitur maxime in Macedonia. Vires habet ipsa radix relaxantes: vnde potata omnem rigorem uesicæ, et renū remollit: et inflationes dissipat. Item urinam, et menstrua prouocat. *Al. vesicæ.*

De Malabathro.

Malabathrum qui putant esse folium spicę, falluntur: licet autem sit similis odore, tñ certe alterius est naturæ. Inuenitur aūt supernatans quibusdam paludibus in India in specie foliorum, et sic habeт leuis: lino trahitur et siccatur. Est ergo optimum, quod est recentissimum, odoratissimum, tenue, integrum, nigricans, gustu non falsum, sed potius picem refetens. Potest autem ea-

C dem præstare, quæ spica: et easdem uires habet, quas et cetera aromata habere diximus.

De Marrubiastro.

Marrubiastrum est subsimile marrubio, et facile notū: cuius nires faciunt ad serpentum morsus, et ad suspiriosos. Itē strucinas. i. scrofulas, uel hæmorrhoidas cęcas dissoluit, et mēstrua prouocat.

De Millefolio.

Millefolium thyrsum habet ex una radice mollem, et subrufum, et quasi manu lineatum, folia quasi fœniculi, Quæ uulnera glutinant, et sine tumore custodiunt.

De Myrice.

Myrice fructiculum affert mollem, fragilem, et ueluti florem, in Aegypto quidē, similem gallæ. Huius igiт succus, et aqua in qua fuerit coctus, pediculos occidit: et culices, et pulices fugat.

De Moro.

Morus arbor est spinosa, q̄ affert mora similia rubo, sed & fortiora, et albidiora: quę et uentrē laxant,& digestionē faciunt. Succus eorū cū melle & careno, uel uino austero, pari mensura ꝑmistus, et ad spissitudinē mellis decoctus, synāche laborātes curat. In Sole in uase æneo positus uehemētior erit: & iō vulnera et attritiones curat, uel putredines. Sed, ut supra dictū est, synan-

D chen cū tumore uenientē emēdat. Si cū alumine scisso uel galla, croco, & pauco myrrhæ, cōmisceaт, nō solū his reb⁹ ꝓdest, sed et uitia oris abstergit. Cortex radicū eius I aqua decocta, in potione data, uētrem soluit, et lūbricos eijcit. Folia eius quoq; trita et imposita, in igne cōbustum sanant.

De Moris Syluaticis.

Mora uero syluatica, ratione quæ de rubro colligiт, stringunt fortiter: & synanchicos melius curant. Succus eorum, uel alicuius rubi succus cum melle æquali mēsura coquatur ad tertias, et sic gargarizetur frequentius: si enim bibatur, uentrem stringit apte.

DE NEPITA

NEpita est omnibus nota: Cuius sunt species tres: est. n. quæ folia similia ocimo habet: et est, quæ pulegio assimilatur: est, quæ mentæ habet speciē. Verum omnia folia gusto sunt acria, et excalfactoria ualde sunt. Igitur coxiosis genere sinapismi prodest: et regium morbum emendat: et lumbricos, et tineas, et partum expellit: et uermes in auribus occidit.

De Narcisso.

Narcissus thyrsum habet oblōgum, folia quasi porri, sed breuiora, et plena: florem album, inter croceum, aliqñ purpureum: fructum quasi quasdam membranas nigrū, oblongum: radicem quasi bulbi, quę maculas in facie tollit, et suppurationem ponit, et intumescere non permittit.

De Nascaphtho.

Nascaphthum affertur ab India:& est quasi cortex elamulæ,non odoratus,& uiscide excale- E
faciens:Propter quod & in antidotis excalefactorijs mittitur.

DE OPIO

OPium succus est quodam modo erratici papaueris: quod sic colligi solet : Cũ quidem hoc
ipsum papauer flores suos amittit,& ampullulæ succrescunt uirides & teneræ,harum ipsa
rum capitella homines scalpello acuto leniter abscidunt sic,ut intrinsecus non lædant: et dein-
ceps in gyrum scarificant:& sic lacticulum quod promanat digito conterunt, & in cõchulis re-
ponunt,& siccant.Meconium autem fit contritis in vnum foliis, & ampullis uiridis papaueris.
Verũ succus organo pressus,& siccatus in pastillos redigitur,& meconium appellatur.Erit ergo
optimũ,qđ est odore grauissimũ,& colore subrufum,& gustu amarissimum,& quod humorem
quo resoluitur,ꝙ citissime cãdidum facit,& accensum splendidam, & aliquatenus durantẽ flã-
mam emittit,& rursum extinctum pristinum odorem reseruat: maxime Hispaoum tale inueniť.
Adulteratur autẽ, et lentis,et lupinorum farina: sed et gummi nigro,et lactucæ erraticæ succo:
item glaucio.Sed et adulteratum quod est,sic intelligimus,eo ꝙ non omnia coeant,quæ synce-
ritatem illius comprobare diximus.Potest autem syncerum opium lacbrymam stringere colly F
riis admistum.Habet et circumlinitum refrigerare,et auricularum dolorem, et totum corporis
languorem mitigare,illa uidelicet ratione,qua etiam somnum facere dicimus.

De Omphace.

Omphax succus est de radice moræ syluaticæ , & immaturæ uuæ : qui expressus siccatur in
Sole:et in pastillis latis vsquequo fieri potest formatur,et sic reponitur.Optimum est illud,quod
est colore rubido,et fragile pistillo,et gustu styptico ualde, et linguam submordens . Vnde po-
tenter stringit,et omne profluuium confestim tenet.

De Opopanace.

Opopanax succus est herbæ,ꝙ panax dicitur,simillimæ ꝑ omnia ferulæ:quę nascitur in Cap-
padocia,Africa,et Macedonia,locis asperis,et lapidosis . Colligitur ergo hic ipse succus hac ra-
tione:Mediis æstatibus terra,ꝙ est circa radicem,et herbam foditur,et cauatur, deinde foliis ip-
sius sternitur:et sic ipsa radix,et ferula in oblongũ,et in gyrum inciditur : postq; humor lacteus
emanat, et in folia supposita defluit, et siccatus quasi exalbidæ myrrhæ colorem accipit . Ergo
optimus est opopanax qui ab Africa affertur:hic est extrinsecus ueluti crocatus, intrinsecus la
cteus,mundus,odore graui equidem uiscide.Potest igitur opopanax et laxare,et calefacere, et G
mollire stricturas et duritics,fugare uiperas et omnem serpentum accessum.

De Opobalsamo.

Opobalsamum lachryma est arboris,quã balsamum appellamus,similis malo granato,ramo
sæ ramis tenuibus et exalbidis,qui xylobalsamum dñr:quæ folia habet similia erucæ. Hæc ipsa
arbor in India tantummodo crescit,et fructum affert aliquatenus oblongum,circa medium ua
stiorem,et quasi uentrosum,ad capitula utraq; subito deductum, rubicũdum ualde, grauem,et
plenũ,et si frangatur mollem,et si masticeť similiter ut piper mordẽtem,et suauiter redolentem
quem carpobalsamum dicimus.Huius ergo arboris lachryma colligitur uere usq;ad autumnũ .
Inciditur autem ipse truncus in aliquot locis,et ipsi ramuli:et sic uascula supponũtur, ꝙ lachry
mam fluentem excipiant.Quod ipsum aliquot coloribus uidetur. Verum est optimum,quod re
cens,et syncerum,et exalbidum est,et austerũ,et odore graui et acuto et non acri, et qđ aliqua
lenitudine linguam submordet.Sequens est quod est colore subrufo:et quasi glutinum se distil
lat à digito,leue etiam aspectuq; gratum.Tertium autẽ,quod est tenue ualde,et perlucidũ.Om-
ne autem opobalsamum quod uetustatẽ accipit,fit subrubrum et terrestre et siccum. Verũ opti
mum est syncerum,quod quando aquæ mundæ instillať,non protinus diffundiť, sed magis sub H
sidet,postmodum totam aquam exalbidam facit: lacti aũt admistum,in caseum illud adstringit
ut coagulum.Item uestimẽto albo aut mundo instillatum,maculã non facit.Quod enim syncce-
rum est,in summa aqua diffunditur et supernatat,et prout oleum quasi pilulas ostendit.Nam ui
res habet aliquatenus acriores,quæ uiscide excalfacere et relaxare efficaciter possunt.

De Oleo.

Oleum uetus optimum est,quod cum bona pinguedine perlucet,odore & gustu simile uetu-
sto pinguamini. Vires autem habet excalfactorias,quæ penitus relaxant. Sed et ad caliginem
oculorum facit,si fuerit de pluribus annis:et ad diuturna et indurata uitia neruorũ. In cibis ue-
ro admistum omnibus conuenit,et lenitiẽ stomacho et uentri reddit, et siqua strictura aut vul-
neratio intrinsecus facta est,leniendo relaxat.Accepta rosa refrigerans inuenitur.Nardo deco-
ctum,metasyncreticam uirtutem habere incipit: Chamæmelo uero,itidem metasyncreticum
esse uidetur.Cum bacca lauri decoctum,plus quàm oportet thermanticum esse certũ est.Semi-
ni lentisci mistum,sicut rosaceum,per longum tempus,stypticam uirtutem affert.Maltichæ ad-
mistum,colleticum esse uidetur,Anethum illic per tempus madefactum,thermanticum cõpro-
batur.Mala cydonia illic per tempora madefacta , paregoricũ uel stypticum aliquantũ inueniri
faciunt.

A faciunt. Cucumeris agrestis radice admista & decocta,catharticam,& thermanticã habet uirtu
tem:& quidem proprie attritis inunctio facit.Iridi admistum,pluribus ualetudinibus prodest.

De Ouo.

Ouum partus gallinæ est,quod oẽs nouerunt.Effectum habet duplicem.Si semicoctum biba
tur,uirtutẽ stomacho præbet,& nõ permittit corpus debilitati,eo ꝙ naturę sit animãtis:lenit.n.
oĩa,quia lęuem uicem habet.Crudum aũt potatum, raucos emẽdat. Lachryma quoq; tepida in
oculis dolentibus inuncta salutem restituet.Virellus uero eius extrinsecus in aliqua parte corpo
ris illinitus,paregoricus,uel stypticus inuenitur. Coctum uero in aceto ut sit perdurum,dysen-
tericis prodest.Virtute autem sua cibi et potus uicem præstat. Si crudum bibat̃ sitim prohibet.

De Ocimo.

Ocimum herba est omnibus nota. Vires habet acriter excalfacientes, & relaxantes, & urinã
prouocantes.

De Origano.

Origanum & ipsum omnibus notum est.& habet uires acres,& excalfactorias,& relaxantes,
& euaporantes.Vnde & suspiriosis, & tussientibus prodest,& serpentes fugat , item biles detra-
B hit, ueutrem detrahit, sed urinam & menstrua prouocat.

De Orobo.

Orobũ oẽs nouerunt.Huius igit̃ farina cum melle uulnera purgat,& maculas tollit,& aliena-
tiones tenet.Ipse autẽ orobus manducatus,capur replet & uentrem,& sanguinẽ per urinã pro-
uocat.& est optimus Atticus:est enim colore uiolaceo,effectu uiscide sistens,& iu modum cani.

DE PONITIO

POnitium hac ratione conficitur:Chalcitidis partes duæ,& cani una in mortario læuigantur
æstu calidissimo, infuso subinde feruẽte et acerrimo aceto : et hoc fieti hẽt donec res rubro
colore apparent. Habet igitur ponitium uires quam chalcitis equidem uastiores.

De Pipere.

Piper fructus est arboris,quæ in India nascitur:Quod qñ primum crescit, oblõgum et rotun-
dum apparet:et longo piperi assimilatur, quod ex minutis et q̃ pluribus granulis ueluti cõstipa-
tis constat: et quæ tempore ipso accrescunt at dissipantur, maturata enim et nigra facta nigrũ pi
per dicuntur.Eligimus.n.Longum piper,quod quando frangitur,et strictissime granula sua con-
iuncta habet,et circa suam ueluti medullam cohærentia,quodq; gustũ uiscide mordet et calefa
C cit.Album deinde,quod sine ruga sit candidissimum,graue,et non minutum,et ad gustum simi-
le longo.Item Nigrum, quod præter colorem in reliquis sit simile albo.Potest autem omne pi p
syncere stringere,et excalfacere,et totum corpus uehementer commouere. Sed adulteratur lõ
gum quidem,sinapi et gummi formatis in speciẽ piperis longi : et album deinde leuigatur cum
spuma argenti,et excuditur in pilulas eiusdem magnitudinis redactum:item nigrum his ipsis pi
lulis denigratis,sed et leue,et cauum,et farinosum piper est, lapillulis admistum.

De Pompholyge.

Pompholyx est quasi flos spodii.Simul aũt utraq; colligunt̃ circa metalla, ubi æs, et cuprũ,et
argentum conflat̃.Verum pompholyx prout leuissima fuligo in ipsis cametis inuenit̃ : spodium
circa parietes.et adulterat̃ stellis siccis tenuibus combustis,itẽ cannis quibuslibet,sed fiũt sufri-
diora et non æqualirer læuia.Est enim optima pompholyx,quæ est læuissima,et candidissima,et
ad tactum nullã habẽs asperitatẽ:easdẽ.n. et spodiũ uires habet, stypticas, et q̃ siccare possunt.

De Purpurisso.

Purpurissum quod et facum aliqui dicunt,glebulæ sunt quadratæ et pusillæ in modum tessel-
larum:quæ ab infectoribus tingũtur colore roseo:tale est maxime Canusinum,sequens Puteo-
D lanum. Vires habet aliquantulum stypticas.

De Pyrethro.

Pyrethrum radix est oblonga,colore fuscior, intus exalbida , crassitudine digiti pusilli, gustu
excalfaciens uehementer,et saliuam copiosam prouocans.Cuius optima est quæ est recens.Po
test autem efficacitet relaxare , et calefacere acriter.

De Pumice.

Pumex lapidis est genus,qui in littoribus maris inuenitur , quiq; assiduc a fluctibus illisus fit
leuissimus et exalbidus,et undiq; concauus in similitudinem spongiæ.Facit ergo pumex ad dẽ-
tifricia. et scriptores pennas uel calamos sibi in eisdem temperantes bene scribunt . et mittitur
hæc ipsa pumex in malagmata . Abradit autem, et sua asperitudine læuigat.

De Pulegio.

Pulegiũ herba est oĩbus nc .a.Quæ cũ aliqua acrimonia excalfacit:et est diureticũ ualde:sed
et mẽstrua ꝓuocat, et partũ expellit:et olim tussientibus prodest: et odor eius nauseã pruhibet.

De Propoli.

Propolis circa fauos et circa aluearia apũ inuenit̃:et est quasi gen⁹ ceræ.Cuius eligimus quæ
est colore subrubra,odore melleo,est autem quasi mum.Vires hẽt similes cerę,sed efficacio

c

De Psyllio. E

Psyllium semē est herbæ nigrum,& minutū, pulicis magnitudine, unde et cognominatū uf: herba tota assimilis fœno,longa,& angusta:& calamū minutū,& oblongū hēt: à quo medio incipit quasi spicula oblonga,in qua ipsum semē inuenit: quod efficaciter refrigerare & stringere potest·unde oculis lachrymātibus cito prodest.Itē dysentericos,& podagricos emēdat:& capitis dolorē ex aqua læuigatū,& in fronte linitū confestim sedat.Et hæc ipsa herba pulicaris dicit.

De Plantagine.

Plantago similiter herba est. Et huius succus & folia efficaciter refrigerant,& stringunt: quapropter succus illius sanguinem excreantibus utiliter datur.Item folia cōtrita cum pane imposita,quæ stringere & siccare uolumus, id utiliter faciunt.

De Polio.

Polium herbula est oblonga,exalbida folia habens:et in summo quasi canitiem,& comulam semine plenam,odore graui & non suaui. Potest ergo omnem uiperam fugare: potest & res uenenosas extinguere.Laxat quidem stomachum, & caput purgat:sed & urinā, & uentrē mouet.

De Pelecino,uel capa canina.

Pelecinus herba est,quæ in itineribus nascitur:plures &tenues ramulos habet,folia pusilla:& granula in folliculis terna uel quaterna,subrufa,& amara ualde : Quæ possunt cum aliqua acrimonia uiscide stringere:propter quod & in antidota mittitur,& menstrua prouocat. F

De Panace.

Panax radix est herbæ,de qua opopanax conficitur:Quæ & ipsa etiam,& si infirmius,eadem præstat,quæ opopanax.

De Paucedano.

Peucedanū herba est,thyrsum & ramos habēs similes ut fœniculū:radicē uastā,& nigrā,odore grauem,succi plenā:& circa illā comulā densam:florē aureo colore. Hæc igit radix aliqn̄ pp succū suū exprimit:et succus eius melior est,si sit colore subrufus,et ad gustū excalfacit : aliqn̄ siccatur et reponitur.Facit aūt ad uulnera antiquata,et expurgat uiscide: propter quod ī aliquibus emplastris,et malagmatibus mittitur.et radix eius incensa serpentes,et uiperas fugat.

De Pastinaca.

Pastinaca omnibus nota est:nam sumitur in cibo,et in reliquis uirtutibus.Vires habet acres, et excalfactorias et diureticas.

De Petroselino. G

Petroselinū nascitur circa petras.et est optimū Macedonicū:est.n.odoratū,subdulce,diureticum ualde,et excalfactorium:unde et stomachi et coli inflationes et tensiones remediat.

De Peristereone ,uel uerbena.

Peristereon herba est columbaria: folia habet modica quasi incisa, radicem mollem , thyrsulum stypticum.Tota herba uulnera glutinat,et alienationes stringit : et ad omnia uenena potui data optime facit: similiter ad tertianas et quartanas disposita est . Huius succus in collirtis mittitur.Hæc autem et columbina,et uerbena,dicitur.

De Polypodio.

Polypodium herba est similis filici,quæ in petris, et circa radices arborum uetustarum, et in querceis arboribus crescit:hæc melior habetur:cuius radix pilosa et hirsuta uidetur,gustu styptica cum aliqua dulcedine:in foliis uero habet binos ordines quasi punctorum aureorum. Vires habet uentrem soluentes , et bilem distrahentes.

DE COLOCYNTHIDE

Colocynthis simllis est cucurbitæ rotundæ,uel malo granato.Huius uero medulla,i.quod intus habet carnosum,et semen, uiscide uentrem purgare pōt:et in plura cathartica mittitur. H

DE RVTA

Rvta herba est oībus nota utilis ualde.Hæc.n.stomachū erigit, et tussientibus pdest, et coli dolorem sedat:item urinam et menstrua prouocat:partum quoq;,si plus sumatur,expellit.

De Resina.

Resina est quasi lachryma herbæ:et locis q̄ pluribus colligitur. Verum sicca quæ est, inuenitur circa nucipinum,et pityn:alia liquida circa terebinthū,et peucen, et cypressum : et quæ circa lentiscum,quam aliqui mastichinā esse dicunt,in Chio insula colligitur:aliæ,prout diximus, pluribus locis inueniuntur.Communiter uero omnis resina laudatur,si sit munda, perlucida, et si odorem suum pristinum seruet.Specialiter tamē liquidarū optima est terebinthina , habet.n. et candorem,et munditiem,et perlucet , et uitro assimilis esse debet : post mastichina recipitur, colore non dissimili ponticæ ceræ : Item siccarū receptissima est pityina: postquam numeratur peucena et nucipinea,quam græce strobilinam dicimus. Verum omnis resina efficaciter relaxare,et remollire potest:et in usu aliquando crudæ accipiuntur , aliquando friguntur.

De Roremarino.

Rosmarinus herba,est fruticulus:et semen dicta cachrys,adsimilis spondylio : q̄ herba radicem

A cem et folia habet quasi fœniculum;sed asperiora,et exalbidiora,et crassiora, et ueluti thyrsum oblongum,et ramosum.Huius igitur semen quod est breuius,et uastius, cachrys dicitur : quod inde tenerius et oblongum,rosinarinus.Verũtamẽ efficaciter stringere,et relaxare potest:unde et urinam mouet,et antidotis cõtra maligna admiscetur.Et quidem cachry acrius, et uiscidius.

De Rubo.

Rubum omnes nouerunt.Huius igit,et folia,et flos,et mora leuiter stringunt:unde ad uuulã et fauces euidentee faciunt : quamuis omne profluuium idonee stringant.

De Rhu.

Rhu,quod ab aliquibus radix dicitur,aliqualiter uasta,et nigricans, fragilis leuissime : odore et gustu amara, et leniter stringens: et, si fricetur, et masticetur, fit ueluti glutinosa et croceato colore:Vnde optimum rhu est ponticum.Vires autem habet efficaciter stringentes:propter qđ cum uino læuigatum , et quasi fomentum impositum, inflationem siccat, et ulnera glutinat,et sanguinis abundantiam reprimit. Mittitur et in antidotis.

De Rosa.

Rosam omnes nouerunt:Quæ et ipsa suauiter stringit, et refrigerat.

B *De Rapa,et napo.*

Rapa omnibus nota est.Huius radix comesta inflationes facit , et multum carnis, sed inutilẽ nutrit humorem.Aqua uero in qua fuerit cocta,podagricis, et ad prægnationem optimũ fomẽtum est:sed et ipsa contrita,et imposita idem operatur. Si excauetur,et accipiat oleum rosaceũ, et ceræ modicum,et sic in cinere calido coquatur ita,ut cerotum faciat,ulnerosos promouet, et curat. Est etiam rapæ similis napus , qui similiter inflat : sed semen huius napi contra uenena potui cum uino optimo datur,uel ex mulsa contritum.

De Raphano.

Raphanus oĩbus nota est,quę radix appellatur.Radicem habet similem rapæ,sed longiorem: Quæ comesta à ieiuno,prout antidotũ,magnũ est adiutoriũ sanitatis,et tutamẽtũ corporis:sed inflationẽ operatur,ructus fœtidos facit,et urinã mouet,uẽtrẽ relaxat:decocta aũt in cibo sum pta phthisicis prodest:& thoracẽ à phlegmate laborãtẽ emẽdat. Cortex uero eius cum aceto et melle acceptus,uomitus mouet:hydropicis et spleniticis prodest:si in modũ cataplasmatis imponatur cũ melle cõmista,et prodest.Putredines curat,et liuores tollit,et contra uiperarũ morsus prodest.Alopecias capitis iuuat.Fungos malos,aut in potu,aut in cibo sumpta, cõpescit.Se-

C men uero eius cũ aceto datum,splenẽ minuit.Si in aceto,et melle radix ipsa coquatur, et sic gar garizetur,synanchen curat.Folia eius tunsa et imposita, omnibus articulis dolentibus prosunt.

DE SARCOCOLLA

Sarcocolla est,prout aliqui aiunt,lachryma arboris,quæ in Perside nascitur. Alii quidem fieri dicunt ex suffimentis æque similiter resinę per parietes læuigando.Alii enim sarcocollã,ar gemonem herbã uocant:Quam optimã iudicamus,quæ est subalbida,fragilis,sine odore, florę subrufo,foliis quasi rotundis,radice longa: quarum sunt infirmiores, quæ subrubicant,et ad gu stum commista dulcedine aliquam habent amaritudinem,et dentibus pressæ agglutinantur.Po test igitur stringere lachrymam, et quodãmodo hilarem uisum facere . Adulteratur autem gũmi,et resina, sed tactu facile deprehenditur.

De Spica nardi.

Spica nardi ad similitudinem cognominata est:similis est enim spicæ frumenti : et hæc plurimas habet uelut aristas,et quasi setarum uel capillorũ fasciculus ad modũ patet : nascitur enim in India ex una radicula sine foliis. Dicitur tamẽ et Syriaca, non quia in Syria legatur,sed quia mõtis illius in India,in qua plurima inuenitur,pars ad Syriã aspectat. Verum optimã diximus,

D quæ est odoratissima,et colore subrufa,recens,et ad tactum non grauis,nec uasta, sed magis dẽ sa.Hæc ergo uires habet suauiter stypticas,et leniter calfactorias.

De Syrico.

Syricũ fit de cerusa plurimũ siccata,et cribrata.Coquit aũt in patella fictili sup carbones usquequo sandycis habeat colorẽ, ꝙ ipsum cerusæ uires repræsentat:est optimũ, qđ ignis hẽt colorem.

De Saluicula.

Saluicula herbulæ genus est,quę radiculas et folia sub floribus similibus uiolæ, ꝙ plurima habet,quę tota prodest:hæc resossa in modum stabularum stringitur:nascitur autẽ in alpibus summis,et in Norica regione:Quam ipsam optimam iudicamus,quæ est odoratissima: cui tamẽ, et hæc adesse oportet,ut recens, et sine sabulo sit, et ꝙ plurimas cum ramulis suis radices habeat; ille autem sunt uiscidissimæ. Potestas igitur saluiculæ est,quæ et spicæ , etsi infirmior.

De Sale.

Salẽ oẽs nouerũt.Colligitur aũt in quibusdã littoribus,et partibus maris, aut foditur, aut pa ratur,prout aliquibus in locis in Gallia,maxime tamen in Italia uel in diuersis prouinciis. Verũ est optimus sal,qui ex mari fit mundus,et candidus,cuius uirtus sapore ipso probatur, potẽs cõ medere,et purgare:multis quidem rebus misceri præcipiũt.Cuius salis uirtus est, ꝙ omnibus cibis

bis admiſtus conuenit,& oxerim facit,faſtidium auertit,nauſeam prohibet.Qui aũt foditur, eſt E
uelut uena alba,& ꝑlucida:uenas habet prout ſchiſtos,quem,& nos ſalem armeniacũ diximus.

De ſucco.

Succi uirtus duplex eſt,uel triplex.Hic eadem,& ſi incertius,præſtare poteſt, q̃ & ouum dixi mus facere:uicem.n.cibi & potus præſtat.De hordeo ptiſſanas faciũt,q̃ frigidam, & humidam habent uirtutem,& relaxare poſſunt:ſi oleum roſaceum admiſceas, & febricitantes refrigerat, & reparat.De hordeo ĩmaturo ſuccus uẽtrẽ ſtringit,& infrigidat,& uires acquirit. Et alicæ, uel orizæ ſuccus ſimiliter operatur:Siligo enim tritici uentrẽ ſtringit,& ardorem,& corruptionem.

De ſtibio.

Stibiũ lapis eſt ſulgẽs,& ſplẽdẽs,nulli lapidi ſimiliter,q ĩ metallis ĩuenit, colore aſſimilis plũbo:Cui⁹ eſt optimũ,qđ late reſulget,fragiliſſimũ, & qđ eſt ĩ ſe mũdũ,lapidoſum uel terrenũ nõ cõtinẽs. Vires aũt hẽt ſtypticas:vñ & refrigerare,& ſtringere,& lachrymas uelut oppilare põt.

De ſandaracha.

Sandaracha affertur maxime à Põto,& Cappadocia,& Cilicia:& eſt à principio lapis igneo colore,qui in minuta comminuitur.Eſt ergo optima ſandaracha,quam florem appellamus, quæ eſt roſeo colore,munda,uel nihil exterum habens:Effectu,& ipſa fortiter ſtringens. F

De ſagapeno.

Sagapenũ eſt lachrymæ genus,quod in aliquibus locis colligitur:Cuius optimũ dicimus, qđ eſt globulis minutis durũ,colore ſubſimillimũ myrrhæ,guſtu acri,& quaſi glutinoſum,odore ce paſtrũ,recẽs,mundũ,et intus albidũ,et extrinſecus rubidũ.Vires hẽt, quæ cũ acrimonia uiſcide laxare poſſunt.Hoc ipſum galbano aliq̃ adulterãt, formatis ex eo gurtulis eiuſdẽ magnitudinis.

De ſepo.

Sepum omne mollire poteſt durities. De quadrupedibus optimum eſt leoninum:melius eſt leopardinum:nunc melius urſinum, quàm taurinum,uel ceruinum: caprinum uero ſpiſſius eſt, et ſiccius,et magis hircinũ,uel aſininum. De uolatilibus uero optimum eſt anſerinum, melius pullinum.Item melius phaſianinum,et omnibus melius uulturinum.

De ſanguine.

Sãguis oĩbus humidus eſt.Foris ĩ corpe illinit⁹,ſtypticus ĩuenit: et oculis ꝓdeſſe cõprobat.

De ſyricio.

Syriciũ herbulæ radix eſt,nota q̃ pluribus,exalbida,et ſpiſſula:Quæ acrimonia ſua,et aſperi tate,urinã,et calculũ ꝓuocat:Sternutare copioſe facit tunſa,et cribrata,et in naribus impoſita. G

De ſtaphide agria.

Staphis agria ſemen eſt herbæ,quæ floreſcit ſimiliter,ut uites erraticę:et fructum affert in ſol liculis uiridibus quaſi ciceris,triangularem,album,ſubruſum, guſtum acerrimum, et amarum. Verum optima eſt,quæ eſt recens,nigra,plena. Hæc ipſa cum maximis uexationibus uiſcidiſſi me relaxat.Pediculos quoque ex oleo læuigata,et corpori illinita occidit.

De Sepia.

Sepia eſt marinum animalculum,cuius teſta,et item os ſiccatum,et repoſitum, leue,et candi dum,et oblongum uidetur,et ad uſum medicinæ facit.Admiſcetur autem collyriis : et ſolum in mortarium leuigatum,dentiſricium eſt optimum.

De ſulfure.

Sulfur optimum eſt,quod uiuum appellatur, et eſt ſplendidiſſimum, et perlucidum,et ueluti perunctum uires habet uiſcide relaxantes,et plurima uitia remediantes.

De Silphio.

Silphiũ radix eſt,cuius lachrymã laſer eſſe diximus,et eſt radix pluribus nota. Viroſe,et acri ter excalfacit,et ueſicã lędit: uerũ admiſceẽ antidotis,et purgatoriis:et ſale cõdita ſuauiter facit H

De ſeſeli.

Seſeli ſemen eſt herbæ,quæ ſimilatur fœniculo,et anetho:creſcit,et grauat,et grana affert ua ſtiora,et oblongiora,quàm utrunque.Verum,et hoc eſt diureticum,et in plurima antidota mit titur proprie tamen ad colicum dolorem facit.

De Scammonio.

Scammonium, quod et colophonium,uel diagridium dicitur,ſuccus eſt herbę,quæ à ſua ra dice plures ramos intra ſe mittit,quæ naſcitur,et in Myſia, et in colophone:et ſimiliter,ut credi tur,mãdragoræ,aut quaſi panacis,radix illius incidit,et foliis ſuis ſuppoſitis lachryma, q̃ ema nat,excipit.Verum optimum diximus ſcammonium,quod eſt medium,leue,perlucidum,intus nõ ſpiſſum,ſed magis prout ſpõgia fiſtuloſum,et ſplendidũ, et quod ſimul, ac ſaliua tãgitur hu morẽ lacteũ,et amarum oſtendit.Hoc igitur ipſum ſtomachum quidem euertit,ſed uentrem ui ſcide purgat.Adulteratur autem tithymali ſucco,ſed ita deprehenditur, quòd tithymali ſuccus ad guſtum minime excalefacit, quodam modo,ſed urit,quod abeſt ab ſyncero colophonio.

De Singibere ſeu Zingibere.

Singiber herbulę radix eſt puſilla,exalbida,leuis,et ueluti trunca.Inuenitur maxime in Tro glodytis

A glodytis,& Arabiæ partibus:& aliqui illam piperis radicem putāt. Hoc ergo optimū eſt, quod eſt recentiſſimum,& ſine fiſtula ulla,quod ἄτρητον grece dicimus,odore ſuaui,guſtu & ſapore ſimile piperi. Cuius uires plurimæ ſunt, ſed proprie digeſtionem facit: & ſtomachum confirmat & corroborat:& uentrem laxat.

De Styrace.

Styrax eſt quaſi lachryma arboris,quæ & ipſa ſtyrax appellatur,ſimilis tota cydoniæ. Huius igitur arboris ramuli & uirgulæ ut uermiculi,circa ipſas medullas naſcuntur:à quibus inciduntur,& foramina ipſorum ſcobem quaſi furfur emittunt,quæ cum lachryma confiſcatur:quod in modum reſinæ pityinæ manat,maxime æſtibus mediis,& Sole candidiſſimo. Verum optimum dicimus ſtyracem,qui eſt ſubrufus,& qui multum reſinæ ſpecie permanet, odore ſuaui & quaſi melleo,& ſubauſterus,ſine humore,& leuis dum fricatur. Viribus autē poteſt leniter relaxare: calefacit enim & lenit durities,& mollit.Sed adulteratur copioſa ſcobe ipſius arboris,uel etiam alterius,exinde tūſa,& cribrata,& cum melle decocta,ſubacta, & rurſus cera & adipe reuoluta.

De Symphito.

Symphitum,quod aliqui anagallicum dicūt,herba eſt pluribus nota:cuius radix uidetur ob-
B longa,cortice nigra,ad guſtum ſubamara,& glutinoſa.Propter quod ad reſtringendum,ſanguinem excreantibus datur:uiſcide autem ſtringit,& glutinat.

De Spuma argenti,uel lithargyro.

Spuma argenti fit in metallis,& purgamentis argenti quando conflatur. Item è ſcoria, quam Græci molybdenam dicunt. Aliqua ex plumbo,& ipſa coctura in ſpeciem puſillorum tribulorum redigitur. Verum optimam dicimus,q̄ eſt colore aſſimilis auro, & uſque grauis. Poteſt autem aliquatenus ſtringere,& refrigerare:& eadem præſtat,quæ & ceruſſam facere dicimus.Ab aliquibus uero lithargyrus appellatur.

De Sori.

Sori glebula eſt uiridis,quæ foramina habent quam plurima.Dicitur & aliud eius genus inueniri colore argenteo.Verum optimum iudicatur Aegyptium,ideſt, quod ab Aegypto affertur: quod plurima hbet foramina,& eſt fragile,& dum comminuitur infuſcatur,guſtu ſtypticum, & odore nauſeoſum ſic,ut & uomitum quibuſdam moueat.Coquitur autē uſquequo fit colore rufum. Et habet uires ualde ſtypticas & acres: unde & alienationes continet:& uulnera, quæ lu-
C xuriantur, exiccat.

De Stœchade.

Stœchas herbula eſt,quæ ramulos emittit tenues & oblongos, circa quos habet folia oblongiora,quam thymbra,ſed non diſſimilia, & ſemen minutum: tota herba eſt odore ſuaui, guſtu acris,& ſubamara.Vires habet relaxantes:unde menſtrua prouocat,& uitia thoracis ſedat,& in antidotis miſcetur. Naſcitur plurimum in inſulis, quæ ſtœchades dicuntur.

De Sapone.

Sapo conficitur ex ſeuo bubulo,uel caprino,aut*ueruecino,& lixiuia cum calce:Quod optimum iudicamus Germanicum,eſt.n.mundiſſimum, & ueluti pinguiſſimum: deinde Gallicum. Verum omnis ſapo acriter relaxare poteſt, & omnem ſordem de corpore abſtergere uel de pannis,& exiccare ſimiliter ut nitrum uel aphronitrum.Mittitur & in cauſtica. * Al. hircino.

De ſampſuco.

Sampſucus herba eſt: folia & ramos habet plures & puſillos, circa terram diffuſos, non diſſimiles nepitæ,tota herba olens eſt ſuauiter: Viribus acris, & excalfactoria, & ad omnem duritiem,uel rigorem ualde idonea.

D *De Sinapi.*

Sinapi omnes nouerunt:Cuius efficaciſſimum eſt Alexandrinum: habet enim Vires acriter & uiſcide diſtinguentes:propter quod uitia longinqua eliminat, eo quod loca ſanguine manantia exiccat, et extingit, et corroborat ſimul ſtomachum: quod ipſum ſinapi moſano uidimus contingere.

De Sertula.

Sertula herba eſt humilis,odore ſuaui,exalbida: floſculum habens ſubruſum: Cuius melior habetur,quæ eſt recens,et uaſtior,et non nimis exalbida.Vires autem habet leniter relaxantes: propter quod et oculorum tumorem ſedat:et partibus neruoſis,et delicatis, ex aqua multa cocta, in modum fomenti trita et impoſita facit.

De Syro.

Syrum naſcitur in Africa, et in India: Optimum tamen habetur Arabicum, et huius ipſius, quod eſt recentiſſimum,et plures et breues calamos habet:et ſi frangitur,rubicundum intus apparet:redolens ſuauiter,ſi fricetur inter manus: et guſtu linguam ſubmordens, quod Vires habet acriter relaxantes.Proprie quidem ueſicam petit,et urinam prouocat.Mittitur et in antidota, quæ aduerſus uenena faciunt.

De

De Scilla. E

Scilla radix est herbę pluribus nota: est enim colore & corticibus uasta, & cępe uel* bulbo assimilis. Vires habet acerrimas, & calfacientes: unde & tussientibus, & hydropicis utiliter datur. Et si fricetur in corpore, magnam, & intolerabilem pruriginem facit.

* Al. allio.

De Scordio, uel allio agresti.

Scordium herbula est uirgulas mittens quadratas, rectas, & oblongas: & folia stringentia, ad gustum subamara, odore oleaginosa, flore rubicundo. Vires habet acres, & diureticas, & ad uiperas facientes.

De Scinco.

Scincus animal paruulū est, quod in India inuenitur, quadrupes, et simile lacerto, sed multo maius, et longius, et uentrosum: hoc igitur salitur. Et uenerea facit drachma una carunculæ illius ex uini cyatho potata: si enim plus sumatur, affert periculum.

De Sedo.

Sedum herba est, quam aliqui senecionem uocāt: quæ et in petra nascitur, et super tecta: folia enim habet uiridia, densa, et quercui similia, sed crassiuscula, et pinguia: thyrsulum emittit oblongum et subrufum: capitella habet oblonga, in summo habens in modum* uerticilli. Vires habet stringentes, et refrigerantes: propter quod similis est plantagini, et ad eadem proficit. F

* Al. umbilici.

De Satureia.

Saturcia fere easdē uires habet, quas, et thymus, et eadē facit, etsi est aliquatenus infirmior.

De spondylio.

Spondylium locis humidis crescit, et habet radicem albam, et assimilem radici, quam in cibos mittimus: et thyrsos oblongas quasi fœniculi: folia quasi platani: semen quasi seseleos, duplex, sed candidius, et latius, et ueluti psliastrum, florem album. Huius igitur semen potatum bilem detrahit, et uentrem soluit acrimonia sua. Regio morbo, et ad tussem, et suspiriosos uidetur prodesse.

De Sisymbrio.

Sisymbrium est assimile mentæ: latiora quidem folia habet, et odore suaui: Et excalfactorium est, et diureticum: et ad apicularum et similium animalculorum puncturam confert præsidium. Semen illius potatum ad eadem facit.

De Smyrnio.

Smyrniū est assimile apio, sed folia habet latiora, et subaureo colore, et quasi pinguia, et fortiora, redolentia cum aliqua acrimonia, ramulum et capitellum, prout anethi: semen rotundum nigrum, fere gustu mirastrum: radicem succosam, mollem, leuem, odore suaui, cortice nigro, intus uiridem aut exalbidam, et ad gustum fauces mordenrem. Vires autem habet acres, et sudorem suscitantes: unde et tussientibus, et suspiriosis, et hydropicis, et coxiosis prodest, et ad serpentum morsum facit. G

De Satyrio.

Satyrium herba est, ramulum habens oblongum, et purum florem purpureum, exalbidum: folia quasi lilii, subbreuiora et subrufa, tria uel quatuor, ad terram iacentia: radicem duplicem, quasi testiculos: quæ radix potata uenerea prouocat. Succus illius inunctus lippitudines optime curat. Est et aliud satyrium erythraicum. quod assimilatur semini lini uastius quidem est, et leue, et splendidum: cuius radicis cortex tenuis est et rubens, ipsa penitus alba et dulcis. Tertium quidem satyrium aliqui herbas basilicam appellant: cuius folia sunt priori satyrio similia, sed grauiora, et leuiora, punctis asperis, nigrioribus: radix eius, pedis ursi habens similitudinē: flore aureo uel croceo: et si cum aqua uel uino fuerit trita, croceatum efficit colorem. Vires habet excalfactorias, et aduersus uenena facientes. Quam herbam siquis secum habuerit, ab omni genere serpentum erit securus. H

De Sisario.

Sisarium notum est omnibus. Et huius radix uires habet diureticas.

De Scolopendria.

Scolopendria similis est scolopendrię animali: in petris humidis nascitur, nec florem habet: folia ipsius in superficie uiridia sunt, sed rufa et limosa. Cum aceto potata splenem curat: et extrinsecus cum uino posita iuuat: et calculos expellit. Vires habet diureticas.

De Scopa regia.

Scopa regia facie est nota omnibus: et habet radicem tenuem, et oblongam: et uirgulas oblongas: et folia ex interuallo assimilia lactucæ, sed fixiora et fortiora. Vires autem habet et ipsa acres, et diureticas.

De Sinopide.

Sinopis optima est, quæ in Lemno insula inuenitur: et huius ipsius, quæ sphragis appellatur. In terris autem sinopis in quibusdā speleis colligitur: et caprino sanguine in modum fermenti subigitur, et in pastillos redigitur. Adhuc optima sinopis dicitur cuiuscunque loci erit, si bene fuerit

A fuerit cocta, quæ est rubicundissima, & spissa, grauis, per omnia eodem colore, & sine lapillis: quæ ex una mica plurimum humoris in similiudine sanguinis inficit. Vires habet efficaciter stringentes.

De Syo.

Sium semen est, quod maxime de Assyria defertur, fusculum, oblongum: Acre, & uiscide excalfactorium: propter quod ad inflationes, & rosiones stomachi, & choleræ proprie facit.

DE TRAGACANTHA

Tragacantha est lacryma herbæ lignosæ & spinosæ: cuius radix incisa hanc ipsam lachrymam emittit: quæ aliquatenus sicca, prius tamen quam indurescat, cultello in tenues laminas secatur. Est ergo optima tragacantha, quæ mundissima, tenuis, lucens, recens, & subdulcis. Vires autẽ habet quales sarcocolla, & aliquatenus efficaciores: magis .n. stringit, plus & lachrymam reprimit.

De Thure.

B Thus lachryma est arboris, quę in Arabia & in India nascitur, quę græce libanus dicit. Quod ergo de Arabiæ arbore manat, candidius est: Quod de India, subrufum: uerum utrunque masculum appellatur. Est & tertium minutum ualde & rufum, de quo maxime manna conficitur. Erit ergo optimum thus, quod masculum diximus, subrufum, rotundum, & naturaliter lene, fragile: & si pinsatur, in miculas minutas, & ut sabulum dissipatur: & quod ad ignem cito accenditur, odorem suauem & copiosum emittit. Vires autem habet leniter excalfaciẽtes. Sed adulteratur resina pityina, & gummi, & thure commistis: & fit in speciem synceri thuris fortis. Itidem & mãna adulterant aliqui, læuigata resina pityina, uel farina, & cortice thuris, & cortice nuclei pinei. Sed deprehenduntur ita: Thus enim quod resinam uel gummi habet, si masticetur, fit quasi mastiche, & ad ignem non cito accenditur, nec talem odorem habet. Similiter & manna, & cortex, si syncera non sint, tardius & fumosius incenduntur.

De Tithymalo.

Tithymalus fere tot habet uocabula, quot et species, sed non refert: eadem autem omnium uis est. Colligitur ergo et quasi lachryma, et quasi succus: quasi lachryma sic. Singulæ uirgulæ prope ipsa capitella franguntur: et sic lachryma ueluti colum quod manat, in conchulas quasi
C opium colligitur et siccatur: similiter et hoc est* uiridissimum. Succus deinde ab ipsis foliis contusis et expressis excipitur, et eadem ratione siccatur: et est infirmior. Verum eadem facere tithymalus potest, quæ et elaterium facere diximus: et extra quasi psilothrum pilos tollit, etsi incidat cutem qua causticum urit, maxime quando est recens, et dum colligitur.

* Al. ualidissimum.

De Thapsia.

Thapsia succus est herbæ eiusdem uocabuli: quæ folia habet similia fœniculo, sed rectiora et uastiora: thyrsulum quasi ferula: florem uiolaceum: semen latum: radicem albam et uastam, quã qui uolet effodere, aut succum illius exprimere, prius corporis sui quicquid erit nudum, ceroto liquido perungere debebit: sin minus, inflationes et pustulas circa faciem et manus patietur. Exprimitur ergo succus thapsiæ lota ipsa radice, et in pila contusa, et sic organo pressa: qui succus in mortario læuigatur, et in Sole siccatur. Aliqui et folia cũ radice iungunt, et nimium tundunt, et exprimunt, quod est inertius. Alii autem, quod est optimum et uiscidissimum, ipsam radicem refossa terra nudant, ita tamen quod una in terra maneat: et sic eam cum ferula sua acuto scalpello incidunt, et ueluti scarificant, et lachrymam quæ manat, colligunt. Vires autem habet thapsia acerrimas, et in modum ignis causticas: prodest tamen longiuquis uitiis, illa ratione, qua et
D sinapismus.

De Thymo.

Thymus herbula est humilis, et ramosa, et ramulis duris, et lignosis, quæ folia habet pusilla, et angusta, et oblonga, et subalbida: in summo capitula in speciem formicarum in se implicitarum, & concurrentium. Vires habet acres, et excalfactorias, et stringentes: propter quod omnibus, uitiis stomachi, et thoracis, aptissimum est.

De Thlaspi.

Thlaspi herbula est, quæ folia habet magnitudine digiti: thyrsulum subalbibdũ, tenuẽ, et oblongum: semen assimile cartamo, et quasi patulum et dilatatum. Vires quoque habet acres, et relaxantes, et ueluti mordẽtes: unde asperitudines oculorum, et cicatrices extenuat. Et potatum, uentrem sursum et deorsum purgat cum oleo lęuigatum. Punctiones, frigora, et horrores in accessione discutit.

De Trifolio.

Trifolium herba est omnibus nota. Huius igitur folia et pota, et pro fomento imposita, uiperæ morsus remediant. Item semen illius in emplastrum mittitur, et radix in antidota: utraque ad uenenosorum serpentum morsus facientia.

DE VERATRO VEL ELLEBORO E

VEratrum radiculæ herbæ sunt eiusdem uocabuli, exalbidæ, et oblongæ, et ab uno capitulo copiosæ et directæ, ut quæ per ętatem maiores quidem, q̄ porri capitula, sed nō dissimiles: Quarum optimæ sunt, quæ aspectu unctulæ uidentur, et non rugosæ: et quę medullam tenuem habent, et gustu magis excalfaciunt, et uomitum prouocant: tale nanq; est Creticum, nam Galli cum multo est inertius. Verum omne ueratrum est uiscidissimum medicamentum, et fortissimū purgatorium in tantum, ut uenenosum esse dicatur. Est et aliud ueratrum nigrum, quod magis purgat. Aliqui secundum ambo purgant ueratra, et elleborum dicunt.

De Visco.

Viscum succus herbæ est, quæ de ramis arborum excrescit: quæ herba habet fructum rotundum in specie uuæ, pallidiusculum: qui fructus tūditur, et commodatur ad aquam frigidam copiosius, et diligenter, usquequo nihil asperum de cortice eius fruticulus habeat, sic.n.euadit glutinosissimum. Alii quoque in aqua coquunt, et eadem diligentia expurgant. Verum optimum est, quod in quercu arbore crescit: et quod est mundum, subuiride, purum: et quod si extendatur, non rumpitur, sed in specie membranę extenuatur. Vires habet acres, et quæ durities remollire possunt. F

De Viola.

Viola species habet tres: est enim alba, et purpurea, et aureo colore: floresque de radice eius excrescunt: Quibus melior habetur, quæ est purpurea. Verum omnes uiscide relaxant, sicut et urinam prouocant aliquando. Et semen illarum partum expellit, et lumbricos occidit. Odorem uero habens est flos ipse suauem.

De Vrtica.

Vrtica est omnibus nota: Et est calefactoria ualde: quapropter attrita, cum oleo uel axungia inuncta, contra frigus facit. Item potata cum uino, morbum regium emendat: et antidotis, quæ colicis quidem sunt propria, admiscetur. Item trita cum melle singula cochlearia diurno potui data, tumorem uentris, uel frigus ex pulmonibus conceptum, sedat: et calore suo omnes humores dissoluit.

De Vella.

Vella herba est foliis quidem minor, quam eruca, sed non dissimilis: flore uiolaceo: semen habet uelut folliculis oblongis, ordinis stipati, prout nasturtii: et gustu calefactoria est, submordens, et uiribus relaxans: unde ad tussem ueterem, et ad regium morbum cum melle optime G facit.

De Vetonica.

Vetonica herba est, quæ radices habet aliquatenus crassitudine digiti: et ramulos longos quadratos: folia quasi quercus, suauiter olentia: florem purpureum: semē circa ramulos in circuitu, in modum spicæ, nigrum: nascitur in pratis et montibus. Vires habet leniter acres et diureticas.

De Vite.

Vitis est, quam omnes nouerūt, ex cuius fructu uinum exprimitur. Huius igitur folia uiridia in frontem frequenter exposita et immutata, oculis ex rheumate dolentibus prosunt, eo q̄ stypticum et austerum habent. Botrus uero eius maturus calidus est: infundit et procurat uentrem, et maxime si albus sit. Passa autem uua ardorem facit, et uentem procurat. Immaturus uero botrus uuæ, frigidus est, et uentrem stringit: unde et dysentericis facit.

De Vino.

Vinum omne calidum est. Vires atque motum corpori præstat, eo quòd calefacit, et resumit, et reficit omnia membra, quæ ex frigore et dolore constricta tenentur. Vinum et oleum si calidum ex unguento ponatur, oportet diu petfricare, quousque totum corpus illud perbibat: simi H liter et iis quæ in humeris dolore tenentur. Vinum recens, calidum minus est uetusto et uentrē procurat. Vinum album, diureticum est, et toti corpori aptum. Vinum nigrum et dulce, sanguinem nutrit: et oculis contrarium est: et capitis scotosin.i. uertiginem, et corpori grauitudinem, et stomacho turbationem, et somnos graues infert. Vinum maxime si cum modica aqua bibatur, saluti corporis prodest, eo quod nutrit, et custodire potest sanitatem. Primo quod album est magnum remedium corpori facit. Vnde et de ipsa aqua ratio est reddenda. Omnis uirtus aquæ frigida est, et dulcis, et humida: et febribus acutis aliquoties facit. Vulneribus cancrosis si sola adhibeatur, perniciem infert: quia omne uulnus in corpore dulce esse uidetur, et tunc gaudet cancer, et crescit, dum sibi consentiens et amplius nutriens incrementum acceperit: nam cum melle et aqua iuncta, aut ex lixiuia, cancer semper lauari præcipitur, aut cum uino et melle simul. Vinum autē aceto factum, incipit frigidū esse, et stypticū, et nō nutrit, sed magis cōpescit. Fiunt nanq; de uino diuersis modis proportiones corporibus aptę. Vnde mel et uinū solum uentrē procurat, et calefacit: piper uero adiunctū.i. cōditū plus calefacit et siccat: similiter et urinā deducit, et corroborat stomachum, maxime si crocus modice admiscetur: et infundit, et uentrē procurat. Sambucatū similiter, et mastichatum uētrem procurat, et choleram rubram tēperat.

Rosatum

A Rosatum infrigidat,& urinam & uentrem procurat. Absinthinum,uentrem & choleram emun dat.Violaceum,urinam prouocat,plus stomachum corroborat,& lumbricos excludit.

DE XYLOBALSAMO

XYlobalsamum ramuli sunt arboris,quæ balsamus dicitur,tenues,exalbidi, suauiter olentes, gustu & uiribus acres,& calfactorij,& relaxantes.

De Xylocinnamo.

Xylocinnamum est assimile aspectu cinnami,sed crassius,& longius,& quodam modo lignosum:sed uiribus & odore infirmius:et ad eadem sumitur,et eadem præstat.

DE HYOSCIAMO

HYosciamus est quem aliqui altercum dicunt,herba omnibus nota:Quæ species habet tres: est enim,quæ semen et florem album habet:quæ utrunque nigrum: quæque uehementius B uelut purpureum maxime, quod eligimus : quod quidem folijs et cauliculis non multum uires habet refrigerantes,et stringentes,et marcorem facientes.Quapropter succus ex folijs et cauliculis dum adhuc sunt uirides exprimitur,et siccatur: et similiter ut opium in antidotis et collyrijs mittitur:et eodem modo omnem dolorem compescit.Aliqui uero eum interficere dicunt si bibatur,et esse uenenosum.

De Hysopo.

Hysopus est quasi sordes et succus lanarum succidarum:qui hac ratione colligitur:Lanas succidas sordidissimas,et iam mox detonsas,mittimus in uas,quod habeat calidam aquam:et aquã succendimus ut aliquantulum ferueat:deinde refrigeramus,et quod supernatat in modum pinguaminis,abradimus manu,et in uase stanneo absternimus:et sic ipsum uas aqua pluuiali imple nius et opertum tenui linteo in Sole pronimus,et rursus delimpidamus:et tunc hysopum reponimus.Vires enim habet cum aliqua acrimonia mollientes,et relaxantes.Sed adulteratur ex pinguedine et ceroto molli:sed statim deprehẽditur, eo quòd syncerus hysopus reseruat succidum lanæ,et si manibus fricetur,in similitudinem cerusæ efficitur.

De Hyssopo herba.

C Hissopum herba est:est uero erraticum et hortulanum:uerum omne hyssopum facile notum est : Et habet uires acres,et calefactorias: unde tussientibus,et suspiriosis prodest: et lumbricos expellit.

De Hypocisthide.

Hypocisthis herba est,quę nascitur subrufa.Huius succus exprimitur,et reponitur,non dissimilis acaciæ, sed mollior tactu, et effectu uiscidior,stringit enim uehementissime:unde uentris profluuium, et sanguinis abundantiam reprimit,et sine mora præbet effectum.

De Hyperico.

Hypericum herba est,quæ ramulos hàbet plures,tenues,et oblongos,colore subrufo:folia similia rutæ:florem tenuem,et aureo colore,uel est similis uiolæ:semen nigrum,in forma hordei. Vires habet acriter stringentes,potatumq; ischiadicos emẽdat,et urinam prouocat,uentrẽ stringit:et pro fomento positum, combusta sanat.

De Hyacintho.

Hyacinthus thyrsulum habet lęuem,florem purpureum,folia et radices quasi bulbi.Tota herba uiribus et effectu styptica est ualde.

D

EPILOGVS

HAec sunt frater charissime Paterniane,quæ memoriæ nostræ subuenire potuerunt: et quæ partim ipsi probauimus, et quæ experti sumus,et apud antiquos et receptissimos auctores medicinę inuenimus. Nunc pro tua examinantissima diligentia curabis omnia examinare,et etiam singulas res cum sua scriptura comparare, ideo ut siquis post auctorum lectiones ad hanc fuerit conuersus scripturam, in nullo possit reprobus inueniri.

GALENO ASCRIPTUS LIBER
DE VIRTUTE CENTAUREAE
CENSURA

Liber, qui licet Galeni non sit, pleraque tamen, quæ in eo continentur, ratione non carent.

De Intentione eius in hoc libro. CAP. 1.

Go vidi frater mi Papia, ficut Themiftius famofus magifter narrabat
de arnogloffa, quòd re uera incredibilia exiftimantur effe, quæcunq;
de centaurea volo narrare, ita multas, & difficiles paffiones curat. Sed
fi non credideris mihi, & probare uolueris, quam uirtutem habeat,
non deeredes, fed miraberis de eius fucco, ficut de nullo alio phar-
macorum: nihil.n. eft propè dixcrim inuenire euidentius, & ad mul-
ta vtilius centaurea. Fortaffis autem non erit iniuftum, illis qui libe-
raliter eius experientiam oftenderunt, præbere grates. Sic.n. à certa
notitia uteris boc pharmaco, cogitans quòd non funt folũmodo pro-
nunciationes ea, quæ dicuntur, cum fint iam ad actũ producta. Apol- G
lonius igitur fenex vnus virorum, qui valde erant approbati in Roma, cuius magifter fuit ex-
pertus medicus, utebatur hoc pharmaco in multis aduerfitatibus: & per Deum miratus fum de
ipfo in circũambulatione: plurimũ.n. propter hoc circũambulabam cum ipfo. Cumq; quendã
morfum à cane rabido curaret præfente me, & deridente, & dicente, nunc nõ habes uti centau-
rea, conuerfus ad famulũ ait, da mihi pyxidẽ: cumq; dediffet ei, videns eũ de pyxide accipiẽtẽ
de pharmaco, primo quidẽ putabã & ipfum deridere: erat.n. maxime fimplex homo: poftquàm
aũt vidi curã facere de ipfa, multũ miratus fui de fucco: & exinde diligẽs inquifitor factus fum
de ipfa, ut dicta antiquorũ percurrerem: & eorũ, qui fecundũ nos, plurimos medicorũ interro-
garẽ de ipfa fi aliquod nouũ haberent dicere. Nihilominus oĩa aggregãs, iudicaui fcribere tibi
de ipfa, vt nihil tibi deficeret eorum, quæ à nobis cognita funt. Hęc quidem in tantũ dicta funt.

De fpeciebus Centaurea, & notificatione earum. Cap. 2.

CEntaureæ autem funt fpecies duæ: & fecundum ueritatem ita eft, ut Crateuas dicit in ter-
tio libro eorum, quæ eradicantur: Vna quarum folia habet ficut lapathium hortulanũ, mi-
nora tamen: in circuitu autem funt fciffa, ficut ferra: caulem autem habet ficut trium palmo- H
rum: opum uero habet rubrum: in fummitate verò eius caput laminiginofum cancro marino
fimile: radicem autem habet folidam, & craffam: & eft in guftu dulcis, & fubacris: nafcitur ue-
ro in locis altis, & aliquando in planitie, & in locis, quæ afpiciuntur à Sole: hęc quidem cẽtau-
rea folida dicitur. Altera uero, fubtilis centaurea dicitur: nominatur autem ab aliquibus lim-
nefia. Magna igitur centaurea fructuofa eft, & in pratis nafcens. Parua uero eft unius palmi, ra-
mos habens paruos, & flores paruos, radicem uero omnino fubtiliffimam, & debilem, & in gu-
ftu eft amara ficut abfinthium: nafcitur autem maxime in locis ftagnofis, & paludofis.

De modo fuccationis feũ extractionis, & conferuationis, fucci Centaurea. Cap. 3.

Eft autem fermo hic de ultima. Succatur aũt ficut & alia, quæ ꝓdicta eft, modo tali: Lebes ꝓ-
ponitur magnus, ficut qñ fit hepfema.i. uinũ coctũ: & ponitur centaurea minor, vt plurimũ tpe
quo uigent oporę: & aqua fuperinfunditur tanta, quanta fufficit continere herbam: & tunc fup
ponitur ignis, & coquitur herba fufficiẽter. Demũ poftquàm bene cocta fuerit, ut uirtus tota fit
emiffa in aqua, aufertur centaurea, & exprimitur, & mẽfurat̃ decoctio: & tertia pars hepfema-
tis, i. uini cocti, fuperinfunditur ei, & coquitur quoufq; habeat fpiffitudinẽ mellis. Ego autem,
ficut

A ficut prædictus fenex,coxi eam in lebete,& auferens,& exprimens incidi eam:& iterũ coxi in aqua:deinde exprimens,& colans mẽsurauii & iunxi vini dulcis decocti optimi tertiam partẽ, & coxi quousq; habuit consistentiam:& feci valde fortiorẽ huiusmodi confectionẽ: & ille fenex laudauit.Fit autem,& absq; aqua huiusmodi herba incisa, & expressa. Et fit etiam de flore eius fuccus,inciso eo,& expresso,& confert in ophthalmijs.Oportet vero attẽdere in decoctione,ne induretur:post hoc autem dimitte infrigidari:& repone in vase, & obtura diligenter.

De natura fucci Centaureæ, & eius conseruatione, & vtilitate. Cap. 4.

Est autem huius fuccus,vt fensibiliter est dicere,stypticus,& ficcatiuus, & calefactiuus,cum virtute immanifesta operans: quam non est possibile exponere verbo, neque ad excogitationem venire, ita est utilis ad multa.

Ad Passiones capitis.

Confert enim dolori capitis,qui fit propter multam adustionem Solis,vel vini meri potationẽ,qñ permifcetur cum aceto,& vngitur.Confert ẽt ad fudores capitis,permistus cum uino,& unctus abrafo capite. Iuuat etiam vlcufcula, quæ fiunt in capite fpissa, & parua, & rubicunda paruis papillis fimilia,& phygethla fpissa,& parua;& rubicũda, permistus cum aqua, & unctus B abrafo capite.Confert etiam ad furfures cum aceto,abrafo,& prçlauato capite cum aqua falsa.

Ad Passiones oculorum.

Confert etiam ad cancros oculorum afperatos, & ad pruritum oculorũ, & cicatrices albas, & caligines,& fycofes, & communiter ad omnes antiquas dispositiones oculorũ. Mitigat etiã phlegmonas oculorum,& dolores,quando vngitur defuper: & rubicũdos,& fanguinofos oculos fine phlegmone, fi ungatur cum aqua: & fimiliter approximata cũ aqua curat hordeolum.

Ad Passiones aurium.

Mitigat etiam aures phlegmone laborantes,& dolentes, fi apponatur in quãtitate lẽtis cum aqua rofata,uel uino.Sanat etiam ulcera quæ fiunt in auribus,cum uino. Et etiam confert auribus fanie manantibus,& humidis,& fœtidis,fi cum uino austero colluantur, & postea cũ uino folo.Confert etiam ad fonitus aurium,permista cum aceto,& infusa: & ad difficultatẽ auditus cũ fucco raphanidis.Iuuat etiam ad pulices,& cimices,et cõfequẽter ad omnia alia,quę ingrediunẽ ad porũ auditus,cum aceto permista:proprie uero ad cimices cum oleo. Mitigat etiam phlegmonas,quæ fiunt in poro auditus in fuperficie,et rubores,et quassationes auriũ,cũ uino.

Ad Passiones narium.

C Confert etiam ad narium ulcerationes,et putredines,et fœtores,cum aceto. Et fistit fluxum fanguinis narium cum aceto permista,et cum lixiuio posita.Iuuat etiam fracturas narium, ungendo narem,quæ patitur,ab intra, et ad extra.

Ad Passiones oris, & partium eius.

Confert etiam ulcerationi oris,fi ungatur cum aqua:et alcolis tam albis quàm nigris,in pueris quidem cũ aqua, in perfectis uero cũ uino austero colluta. Confert autẽ putredinibus oris, et depafcentijs malignis,fi colluatur cum uino,et ungatur.Iuuat etiam os humidum,et fœtidũ, fi colluatur cum aceto.Prodest etiam fcissuræ labiorũ,et gingiuis diu fanguinolẽtis, et tumidis, et phlegmone laborantibus,et ulceratis, et corrofis: et etiam eis quæ pungunt in productione dentium,fi colluatur cum uino,et ungatur.Confert etiam ad parulidas,et epulidas,quę funt tumores gingiuarum,et paristhmia phlegmone conflictantia:et communiter ad palatum,et radicem linguæ cum aqua generofe. Iuuat etiam fynanchicos,fi ungatur cum aqua:et fimiliter cõfert ad efcharas paristhmiorum,aliquando quidem cum aqua,aliquãdo autem cum melle.Curat etiam cionida feu uuulam dislocatam, uel relaxatam,uęl phlegmone affectam, cum aqua. Confert etiam post chirurgiam cionidi, fi ungatur cum aqua hoc pharmacum.

Ad Liuiditates oculorum.

D Tollit etiam hypopya.i.liuiditates,quæ fiunt in oculis,et alias liuiditates recentes oculorũ, feu fanguinem mortuum, permista cum aqua, et uncta,fafcia fuperapposita.

Ad Pudenda.

Cõpetit etiã pudendorũ,et ofchei ulceribus,uncta cũ uino.Cõfert ẽt rhagadijs,et thymis,et phlegmonem patientibus pudendorum,uncta cum aqua:et annadibus pudendorum cũ uino. Generofe etiam operatur,et in depafcentijs,et nigroribus qui circa pudendum, et in extremitate uirgæ,quæ dicitur glans.Vfus autem in his est diuerfus.Accipitur.n.de fucco tantum,quãtum est nux,et de uino cyathus unus uel duo,et feruent fimul: et de hoc colluitur locus quolibet die: deinde fuperapponitur ab extra hydromeli. Non oportet autem pudendum trahere deorfum,ut fluant liquores,fed apprehendatur cum ligaturis,ficut multi medicorum apprehẽdunt,et ligant:ita enim ualde multos uidi curatos ab illo fene, et ego ipfe curaui non paucos.

Ad Anum.

Mitigat etiam fufficienter,et phlegmonas ani cum uino: et ulcerationes eius cum aqua: et quassationes eius,uel depafcentias,uel putredines,cum uino. Confert etiam exitui ani colluta cum aceto, demum uncta.

E

Ad vngues.

Confert etiam quassatis vnguibus, & apostematis, superligata fascia.

Ad sudores, erysipelata, & exflorationes.

Totum autem corpus iuuat ad sudores, cum vino: & ad erysipelata cum vino: & ad exflorationes similiter.

Ad herpetem.

Sistit etiam herpetas depascentes, seu ambulationes, cum aceto: eos autem qui non sunt depascentes, cum aqua. Delet etiam impetigines, cum aceto.

Ad combustionem ignis.

Confert etiam combustis ab igne, cum vino, absque superligatione, absterso prius loco cum spongia infusa in vino.

Ad vlcera chronica.

Confert etiã chronicis, & antiquis vlceribus, vncta cum vino: in corrosis vero, cum aceto: & in putridis similiter. Vsus autem fuit Apollonius in gangræna cum aqua, & circũcharaxauit locum, vt ipse dixit: ego enim non vidi, sed credidi huic viro: multum enim erat veridicus. F

Ad plagas.

Maximum autem est hæc succositas pharmacum ad omnes plagas. Plagarum autẽ aliæ sunt superficiales, & aliæ profundæ. At superficialium aliæ quidẽ sunt in diuisione sola, aliæ in quassationes, aliæ in aposyrmate, aliæ vero vsque quo emittit͂ os. Ad hæc autem oĩa excellens pharmacum est centaurea: quia vero diuersus est usus eius, redeo ad eum. In omnibus igitur superficialibus, ungitur cum aqua: uel ponitur in corio, & superapponitur loco, & ligatur cum fascia. In profundis uero, cum ellychinio cum melle, & superappositione fasciæ: qui modus etiam cõfert qñ fuerit scissio usq; ad ossa. Vidi enim ego tertiam partem cutis capitis aposyrma pati, & curari illo modo per dies septem, & aliquando nouem, & aliquãdo undecim. Habet autem proprietatem hoc pharmacum non colligendi humiditates. Iuuat etiam per modũ collyrij in plagis, in quibus denudatum est os, & non est magna diuisio. Colligens.n.tu labia uulneris, immitte pharmacum, & ad consolidationem ducet: & si futuram feceris, fasciam de panno, uel corio pone in septem, uel nouem, uel quatuordecim diebus, & fomentes cum spongia. In sagittis aũt, & aculeis, & calamis, oportet immittere hoc pharmacum superapposita fascia. In percussionibus uero gladij, sicut in duellãtibus, ponatur in fascia de corio, fomenrato loco prius cũ spõgia infusa in oxalme, idest aqua salsa, & aceto: & tunc utendo centaurea cum melle, dimittẽdo usque ad quatuor dies. Iuuat autem, & in chirurgia, quando consolidare uoluerimus posita in fascia, sicut in colobomatibus, & atheromatibus, & fauis, & adipiminibus, & scrophulis, uel aliquo tali: confert etiam, & acrochordonibus, & similibus, unctis per fasciam. Consolidat etiam plenas plagas cum melle mista. Ego autem usus fui in cura duellionũ hoc pharmaco, proijciens fascias, & ligaturas, & utens hoc pharmaco solo usque ad consolidationem. G

Ad apostemata incisa.

Summe etiam confert in apostematibus incisis paruis, & multis diuisionibus, propter decorem, aut magnitudinem, uel loci ineptitudinem. Quando igitur utemur in apostematibus, ut dictum est multis, aut paruis incisionibus, tribus aut quatuor diebus exungentes cum aqua salsa, & aceto, diligenter inungimus centauream cum melle.

Ad feras venenosas.

Confert etiam, & in feris uenenosis interficientibus, & non interficientibus: In apum quidẽ et incisiuorum morsibus, uncta cum uino: In reliquorum uero sicut, et hydri, et cerastæ, et aspidis, et araneæ, et scorpionis, et turturis marinæ, et mygales, et hammoditæ, et amphisbænæ, et basilisci, et dryini aquatilis, et prasij, et scolopendræ, et ascalabotæ, et canis omnis, et proprie rabiosi, et leopardi, et crocodili, et similium, usus quidem est diuersus. Statim enim quòd plaga facta est, uel mordificatio, scarificare oportet eum qui in circuitu est locum: et in ipso loco qui patitur facere unam diuisionem profundam, et sic mulgere, et educere humorem: deinde in plaga superponere collyrium, et desuper fasciam de corio: et soluere per dies octo, aut quatuordecim ad plurimum, et uino abstergere infuso in spongia. Aquam uero non oportet adducere, et maxime in morsis à cane: quinimmo abstinere oportet à balneo usque ad annum ex omni aqua. Vlcus autem in morsis à cane rabido custodimus inconsolidatum tempore multo, sicut multi medicorum faciunt, secundum ueritatem tamen permittendum est consolidari, sicut et alia ulcera in proprijs temporibus. Ita enim, et Apollonius curauit quendam genere Gallicum, morsum à cane rabido: et ego curaui quendam iuuenem, dans ei ad bibendum pharmacum istud, et aliquando ex superabundanti cum oxymelite. In omnibus autẽ, quæ ędematæ intumescunt, per excellentiam confert, si ungatur cum ouo: mitigare.n.et replere natum est in omnibus extrinsecis. Tusses etiam mitigare uidi datũ in fabę magnitudine cum aqua: et stomachicis similiter cum aqua. Purgat etiam choleram cũ melicrato: et soluit crassos, et uiscosos humores, in quãtitate auellanę cum aqua. Iuuat etiam asthmaticos, H

et or-

A & orthopnoicos,in quantitate auellanæ datum cum oxymelite.Confert etiam ad ruptiones,& vulsiones.Et similiter curat spleniticos, in quantitate fabæ ægyptiacæ datum cum aqua. Iuuat etiam empyicos, in eadem magnitudine datum cum aqua: & hydropicos in eadem similiter. Confert etiam dysentericis,in quibus requiritur stypticatio,& retentio. Confert etiam in dysuria,in magnitudine fabæ ægyptiacæ bibita cum aqua:& in ischiadicis in quantitate auellanæ datum cum melicrato.Operatur etiam in hydropicis,si inungatur cũ vino: & bibatur cũ aqua, vel hydromelite in quantitate modica.Iuuat etiam matricem,& orificium eius,quando phlegmone laborat,si inungatur cum vino:& similiter vlcera eius:Si autem nigra fiant, & putrefiãt, vel sint depascentia,oportet vt vino,& alumine colluantur.Mundificat autem, & matricẽ immundam,in quantitate vnius auellanæ cum aqua.Bonum etiam est in collutionibus mulierum quidẽ cõmuniter,proprie uero matricis.Et hæc de centaurea quidem in tantum dicta sufficiãt.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE CATHARTICIS

CENSVRA

Liber corruptus, & adhibitis ueris libris cum iudicio legendus.

C QVoniam cognouimus, qualiter Hippocrates de augmento humorum locutus est,nũc demum introduco medicũ, qui de virtute catharticorũ locutus est,vt pdictos humores possit examinare:& expellere, quæ nocua sunt corpori: primum cõsiderãdo quomodo Erasistratus Homeri versus cantabat:& Hippocrates libros,amore medicinę per diuersas ciuitates,prouincias,& singulas regiones proficiscens,experimẽto cognoscit collegisse:& artificiose vitã,& theoremata cõsummasse:& quomodo ordinãdo nobis medicinã derelictã, voluisset pquirere,vt posteris traderet.His omissis oportet nos cõmoderari ordinẽ disciplinæ, ut hi qui post nos humõi artis fuerint rectores, correctius teneant ea,quæ ab eodẽ videnẽ esse composita.Fuit igitur solicitudo nõ tm̃ mihi, sed ẽt multis desiderantibus gloriam,vt de catharticis scriptis aliqua traderent, & propter senectutis obliuionem thesaurizarent frequẽtibus:purgationũq; genera,& uirtutes,& usus eorum,diligẽti solicitudine traderent.Dicendum est ergo in primis de carthartici virtute, & officio eius. Ait " Hippocrates, Graciles,& facile vomentes sursum purgare cõuenit,vitantes hyemem,difficile In Apho. cõ.4. " autẽ,& medie crassos deorsum,æstatem vitantes.Melãcholicũ ergo humorẽ deorsum purgare extra ordinem Apho.4.28.
D eadẽ ratione contraria opponentes i transitoriã vitam opponentes mihi, quia multũ laborauit ad explicandum artem medicinæ,sed de catharticis tacuit,& nihil inde exposuit: nã si salutare esse conspiceret, nunque de his nequaquam reticeret:quod ille se fecisse commemorat, sed eius bibliotecam Romæ arsisse cognouimus,& librum ipsum ibi crematũ non dubitamus. Pro qua re liber de catharticis ab eo scriptus non inuenitur,quem uobis scriptum tradere conamur.

De generibus catharticorum.

CAtharticorum uero genera tria esse scripserunt physici:Primum trahendi, secundum euacuandi,tertiũ purgandi habet facultatem.Et ex his tribus definitionibus, una quidẽ est à loco,altera à quantitate,tertia à qualitate.A loco quidem,declaratur locus ab eo,quod trahit: quantitate,ex eo quod euacuatur:qualitate,ab eo quod purgat.Hoc igitur modo disposito, q̃rendum est de significatione trahentis.Habet nanq; genus tractionis,sicut à physicis dicitur,cõtemplatiuam esse suam similitudinem,cui cõparari potest,sicut & euacuans,& purgãs.Trahẽs uero simile est magneti lapidi ferrum trahenti ad se:& sicut ceruus serpẽtẽ de cauernis naribus educit.Similiter purgatio à simili fit,& à cõtrario. A simili, quãdo lacticinia mucos aquosos,& tenue phlegma purgãt;A contrario,quando colocynthis,& elleborus phlegma purgat. Virtus

nanq; quę ad se trahit, dicitur græce helctice: quæ autem educit, epispastice uocaẽ. Attrahens E adiutorium fit, qñ sanguis de naribus fluit, & qñ ventosæ hypochondrijs imponunẽ. Nunc q̃ dẽ iam diximus omnem detractionẽ, medicinæ esse calidę, & humidæ, dicentes ꝙ dulcia sola, omnia secũdũ qualitatẽ suæ dulcedinis tãto plus calore participant, quãto dulciora fuerint: & quãto minus dulcia: tanto frigidiora. Et ideo phlegma aquosum, & magis tenue educit detractio.

De Aloe.

Aloe igiẽ in se habet aliquid cathartici, sed humorũ non est purgatoriũ, sed stercus, & cholerã purgat. Quare falluntur qui dicunt aloen non esse amaram, & stypticę virtutis. Apta est ergo stomacho, & choleram de ventre, & intestinis educit, & non de alio. Hæc ergo irritationem vẽtris, & depositionem per naturalẽ meatum facit. Bene ergo antiqui ad similitudinem, cholerici de ventre, vel intestinis, humores esse purgandos dixerunt, & eos stercora esse diffinierunt.

De colocynthide, scammonia, epithymo, & ellebore.

Colocynthis vero in tertio gradu est calida, & sicca. Sammonia aũt in primo gradu ponitur. Nihil ergo erit admirandum: si aloe frigidæ, & calidæ tẽperantiæ sit, & condensatoriæ, & extenuatoriæ. Veniamus igitur ad epithymum, & ellebrorum. Ergo cathartica sunt, & melancholicũ purgãt humorẽ, nã calidæ, & siccę sunt temperãtiæ. Intelligere iam debes, ꝙ duplex est siccitas in eis, & vna pars ignea: & extenuatoria sunt natura, frangendi nanq; & incidendi pinguem habẽt facultatẽ. Etenim ellebotus, & epithymum tenui, & calida natura consistunr, & frigidã, & terrestrẽ habẽt substantiã, idest humorem purgãt melancholicum, & à contrario medicinæ. F

De catharticis purgantibus superiorem ventrem.

QVærendũ est, q̃ qualitates medicaminũ superiorem purgent ventrem, & quæ inferiorem. Nam quæcunq; medicaminũ calidæ, & siccæ, & ignitæ substantiæ, vel spiritus compositę sunt, hæc ꝑ vomitũ purgãt ventrẽ: ex quibus primũ est elleborus albus. Et q̃cunq; terrestri substãtia participãt, inferiorẽ purgãt uẽtrẽ, ut sunt lepis, colocynthis, & elleborus niger. Et quæcunq; admista, s. aere spirituali, & terrestri grauitate, hęc superiorẽ purgãt uentrem, & inferiorem. Et ꝙ colocynthis caput purget, experimẽto testamur: quia lenis est, & lanuginosa, & tumentiua: & ideo purgat superiora: & si daẽ drach. j. cum mulsa, ex capite purgat phlegma: & eadẽ rõne cætera cathartica perpẽduneẽ: quæ à multis per lõgum tẽpus inuẽta sunt sapiẽtibus.

Nũc aũt, quia de catharticis, & purgatorijs disputare statuimus, in primis quæ purgãt cholerã rubram quærendum est. Ergo purgat cholerã scammonia, agaricũ, aloe, succus herbæ heliotropij. Phlegma educit coccus Cnidius, lathyris, euphorbiũ, colocynthis, ellebor⁹ albus. Nigrã G uero cholerã purgat epithymũ, polypodiũ, niger elloborus, & prasij succus. Sanguinem educit porri succus, malua agrestis, herba mercurialis, liliphagus. Et hoc ad exemplũ proposuimus, ut quis amator bonorum operũ, qui ad hæc arcana desiderauerit accedere, ex his q̃ ꝓposita sunt, cætera doceat cognoscere. Mihi autem tẽpus est ad alias passiones transire, idest locales: & per singula loca cathartici operationes exponere. Oculis nanq; adhibẽda sunt purgatoria medicamina, & auribus, & naribus. Cathartica autẽ lateri, thoraci, uẽtri superiori, & intestinis superioribus, hepati & simæ eius parti, & spleni. Cæterũ oculi purgantur per lachrymas, per nares, per mucos: Os, per phlegma, & saliuam: Mammillæ, per lac: Thorax, per tussim, & spurũ: De stomacho uero educunẽ cibus, & phlegma, & oẽs humores, & cibi indigesti, & lumbrici rotundi: Ex hepate, & simo eius, humores per uentrẽ educẽdi sunt: ex gibbo autẽ, per urinas: De splene uero, humor melancholicus, & sanguis fęculẽtus: De renibus, sanguinis superfluitas, & lapidũ imminens periculum: Ex matrice, sanguinis ichores: De uesica, urina: Ex maioribus intestinis, scybala, & lumbrici lati: De extremo intestino, ascarides: De cute, corporis pediculi, & lendes, & sudores. Sed & sanguinis fluxum ex matrice factum uentosa in mammillis posita restringit, & phlebotomia in contraria parte facta. Et sæpius irrationabiles impetus sanguinis, ligatis coxis H retinemus, & qui fiunt ex naribus. Purgare aũt uolẽtibus, per phlebotomiã adhibẽdũ est adiutorium: & considerandum est quantũ sit materia in purgandis. Sed hęc purgatio catharticorum purgationi* compaginatur, & cõpatitur quid modice, sicut herculeus lapis ferrum ad se trahit, & electrum fricatũ paleas, & ceruus spiritu suo serpentẽ de cauernis, & serpens spiritu suo mures ad se trahit. Sed reuertamur ad propositum, & ostendamus nõ solum compatiẽtes rationes extrahere, sed ipsa utiq; medicamẽta de capite, & thorace, & pulmone, & hepate, & stomacho, & renibus, & uesica, & arteria, & neruis, quæ optima sunt, extrahunt. Et siquis approximauerit naturæ cogitando, uidebit nõ solũ propriã in humoribus habere uirtutẽ proposita medicamẽta, sed in partibus membrorũ corporis ꝑdictũ ministeriũ medicamentorũ facere uirtutes. Quidam aũt nos culpantes directo extenso supercilio, directi sunt ad fallaciã, ut dicant cathartica experimenta lõga esse ab experimento. Etenim naturalem cognitionẽ admittẽtes facti sunt hęretici male intelligendo: & non discernẽtes uirtutẽ, & naturã splenis, & renũ operationes, cõfitenẽ utiq; dicẽtes, ꝙ esset talis materia medicaminũ, q̃ has possit habere uirtutes. Si autem uerũ est, sicut uerũ cõstat esse, ut aliqua expediẽtia credanẽ esse localia medicamẽta, ĩ hepatis passiones festinãter adhibẽda sunt adiutoria, & naribus similiter, & in collo, & in intestino, & uesica, &

* Al. tractioni,

A ca,& ſplene quod ad hoc fuerit vtile:neq; medicameu ad patiẽtes locos adhiberi poteſt,ſed æqualiter ſingula ſuum præbere beneficium. Ex quibus manifeſtum eſt, quæ ſunt medicamenta ad humores,vel ad corporis membra expedientia.Nam ſi non eſt admirandum,ꝙ alia ſunt coprotica,ideſt tantum ſtercora mouẽtia:alia hydragoga.i.humores liquidos,& tenues, & aquoſos educentia,ſpiſſos humores non deponentia:alia vero choleram rubrã: alia autem nigram: alia phlegma:alia ſanguinem ſunt deponentia: Et cum alia caput purgent, alia thoracem, alia pulmonem,alia hepar,alia ſplenem:quædam etiam in ventrem purgẽt humores, quædã renes, quædam veſicam,quædam matrices,quædam inteſtina tenuia,& arterias,& neruos,& muſculos:& quæ horum omnia ſunt purgatoria,diuerſas habent virtutes:Diſce ſi potes ſpecies eorũ, quæ experta ſunt ad purgandum ſuperiorem ventrem,& eorum quæ ad inferiorem.

De ſimplicibus medicinis.

VOlo igitur dicere de ſimplicibus medicamentis,quæ Græci hapla uocant. Ergo colocynthis caput purgat,& phlegma.Scammonia autem,corpus ſuperius,& inferius,& caput,& phlegma cum cholera:quia natura eius calida,& ſicca tenuem habet ſubſtantiam,generãs tractoriã virtutẽ.Siquis igĩ ſimplicia medicamenta ſcire deſiderat,requirat,& inueniet virtutem ſuã in primo gradu eſſe calidam,& acutiſſimam ad purgandum. Lathyris ẽ cõtra purgatoria eſt
B phlegmatici humoris:ſemen eius moderate in guſtu eſt dulce: & dictum eſt dulcia mediocriter eſſe frigida. *Oculorum cenotica,quæ ex oculis lachrymas educunt.* Oleum amygdalinum, nucinum, & laurinum,& anethinum,opobalſamum,centaurea,ſuccus rutę,ſuccus chelidoniæ,cæpæ,caſtoriũ,calcanthum,ſtypteria,ſinapis,ammoniacum,mel,crocus, & alia plurima, ſicut in dynamidijs diximus,oportet prius per catharticum corpus purgare. *Aurium cenotica.* Aures purgat mel,vinum,oleum nucinum,& amygdalinũ,cæpæ ſuccus cum adipe plurimo,aphronitrum cũ melle,& aceto,& hydromeli,& acetum,nitrum miſtum cum vino,oleum roſeum,ſuccus betæ. *Narium cenotica.* Purgat enim nares ſuccus betæ, cæpæ, elaterium, piper nigrum, ſinapi,pyrethrum, hyſſopus,thymus,elleborus albus,ſtruthium,euphorbium, cardamomũ. Purgat caput per os ſtaphis agria,piper,ſinapi,pyrethrum,hyſſopus,thymus,& alia plurima,quę in dynamidijs ſcripta ſunt,& gargariſmata. Lac in mammillis reuocat ptiſſana, ſemen fœniculi.

De purgantibus pulmonem, & thoracem.

PVlmonis,& thoracis cenotica. Purgant pulmonem,& præcordia daucus,papauer nigrum, ſemẽ lini,thymꝰ,aniſum,piꝑ,coſtus,ſulfur,ſcilla,amygdalę,Iris,mel,orobꝰ,praſiũ,capita por
C ri,& alia plurima,quæ in dynamidijs poſſunt reperiri. Eſt aũt cõfectio ad purgandum experta: Styracis,terebynthinæ,ſandarachę,maſtiches,medullę ceruinæ,añ drach.i.iuuat ſtomathicos, pleureticos,phthiſicos,& omnẽ tuſſem. *Superiorum uentris cenotica.* Vomitum facit cedri cortex cũ oxymelite,ſinapi cũ mulſa,elleborus albus,ireos puluis cũ mulſa. *Inteſtinorum tenuium cenotica.* Purgat nanq; in inteſtinis crudos humores,& indigeſtiles cibos,& lumbricos rotũdos excludit,ſemẽ tithymali:& opos eius cũ caricis,aut cũ dactylis comeſtus:iris, herba mercurialis,thymi decoctio,aloe,abſinthium,abrotanum,& alia quæ in alijs commemorauimus. *Hepatis ſimorum cenotica.* Purgat ea polpypodium,lathyris,canubea cum abſinthio, & lupinorũ apozemate. *Hepatis gibborum cenotica.* Purgat nardus celtica,ſquinanthum,agaricum,gẽtiana, abſinthium,peucedanũ,opobalſamum,myrtus. *Splenis cenotica.* Purgat ſplenem elleborus niger, epithymum,polypodium,agaricum,capparis cortex,ſcolopendria. *Renum cenotica.* Purgat renes apij ſemen,fœniculi ſemen,daucus,aſarus,ſquinãthũ,ſanguis hircinus,graminis decoctio. *Matricis cenotica.* Sanguinem educit peſſarium cinnamomi,ſabina,calamus aromaticus, abſinthij decoctio,artemiſia,dictamnum,elleborus niger, ſicut in dynamidijs continetur.

De prouocantibus menſtrua.

D
PEr impoſitiones prouocant menſtrua calamus aromaticus,caſtorium,lupinorum decoctio, ruta,piper,melãthium,balſamum,pæonia,artemiſia,dictamnum,lapathij radicũ decoctio. *Veſicæ cenotica.* Euacuant,& purgant ueſicam aſarũ,apozema acori,amygdalę amaræ,abſinthiũ ponticum,ſemen balſami,bryonia,pęonia,ſemen liquiritiæ, pulegium, dictamnum, dracontij radices. *Renum & veſicæ lapidis cenotica.* Lapides frangit cardamomum,oleum amygdalinum, bdellium,ſemen fœniculi,amygdalæ amaræ,lapathij radicum decoctio, lini ſemen, ſaxifraga, electrum.i.ſuccinum,ſanguis hircorũ,ſemen oleris atri. *Scybalorum cenotica.* Scybala euacuant mel,ſal,fœnigręci decoctio,maluæ decoctio. *Ventris cenotica.* Aloen & ſalem cũ melle coquas, & ſubijce. *Aliud mirabile medicamen.* *Myrrhæ,cæparũ ſucci,añ drach.j.mellis drach.ij.in truliones coquas,& ſubijcies,vt paſtillos. *Sudoris cenotica.* Sudorẽ educũt vinũ cũ oleo irino,& oleũ chamæmelinum,& anethinum,& ſicionium,& alia. Per os data hæc prouocat ſudorẽ, ſtaphis agria,pulegium,ſiſymbrium,artemiſia,coſtus,libanotides,caſia,cinnamomũ,agaricũ. Quę per ſuffumigationem ſudorem mouẽt,ſunt caſtoriũ cũ pulegio,ſemen balſami,bdellium. *Quæ pruritum mouent.* Sunt porrum,allium,caulis,aſparagus,paſtinaca,ruta,cardamomum, raphanus, omnia ſalſamenta.Et hæc de ſimplicibus,quę per lõga tẽpora colligere potui, habeas experta.

* Al. myrrhæ

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE GYNAECEIS, IDEST DE PASSIONIBVS MVLIERVM

Nicolao Rhegio Calabro interprete

CENSVRA

Ieiuna prorſus, & anguſta tractatio.

DE paſſionibus mulierũ, & matricũ vtile ꝑuldi vobis ſcribere. Super- F
ueniẽtiũ.n.diuerſarũ,et pluriũ paſſionum in matrice, aliquę pericu-
loſæ,et inſanabiles fiũt: ob quã rem turpitudinẽ nõ ꝑferẽdã cenſeo,
qm̃ abſcondere periculoſum eſt.Fit igit̃ in ore matricis dolor,et ſym
ptoma forte:et ſi cito nõ occurrat̃,vulnera in ipſa fiũt.Et qñq; ad hy
pochõdria ſuppoſita ſuffocationẽ facit: et ad cor dolor ſuꝑuenit for
tiſſimus:et nominata cõſequitur amara ſaliua,velut ſi aceto,et aqua
os adimpleat̃:et tibię frigidę fiũt:et caput,et lĩgua formicitãt:et uox
deficit. *Cura*. Sub matrice ponẽda eſt lana inuoluta balſamo, aur.o-
leo amaracino,aut alio qualicũq; bene redolẽti. Naribus vero offer
aſphaltũ molle:et vomica cũ capillis nigriẽtibꝰ, aut pẽnis coruinis ĩ acetũ immiſſis ꝓ uomica,
offer naribꝰ ſternutamẽta:et ſoluto ore,et lĩgua ad loquẽdũ,bibẽdũ eſt caſtoriũ cũ vino, et di
gitũ tinctũ in oleo naribus offer.Lana aũt ſuppoſita ſit donec ſanet̃:qa ſi tollet̃,reuertet̃ paſſio.
Si aũt matricis deſcẽſio ĩ veſica dolores magnificet,et fiat formicatio tibiarũ,et urina cõcluda
tur dũ vis ſanare,huic offer bene olẽtẽ myrrhã,et oẽ ſuauiſſimi odoris,qđ inueneris: ad matri
ces vero appone inolẽtes ſuffumigationes vſq; dũ reſtituat̃. *Fumigatio*. Ad matricũ ſuffocatio- G
nes,ſi uox deficiat,et ad periculũ mortis deuenerit,ut per os potiones recipere nõ poſſit, ſuffu-
migatione ſuccurrit̃.Rutã uiridẽ frica,et cõfert.Itẽ ſulfur cũ aceto naribus impone. Itẽ aſphal-
tũ in carbones pone,et nares ſuffumiga. *Potio ad idem*. Succus vrticæ colatus datus in uino,aut
melicrato,mox iuuat.Itẽ in periculo caſtoriũ in uino bibat. Aut caſtoriũ,et aniſum in oxyme-
lite. *Sternutatio ad idem*. Elleborũ album, aſphaltũ, caſtoriũ tere, et offer naribus. *Peſſarium ad
idem*. Ruta cũ melle bono linias os matricis. *Ad idem*. Lenticulas infunde in vino,et poſtea te-
re,et uellere calefacto collige,et appone: mirificũ eſt. *Item quæ in pectine habent dolores quaſi ve-
ſpam incidentem*. Apiũ tere cũ caſtorio,et adipe anſeris,et peſſarium impone. *Item ad eas quibus
facta eſt aphonia de ſuffocatione matricis*. Picem in lanam mollem inuolue, et peſſarium impone.
*Ad dolorem matricis propter abſtinentiam viri, vt contingit ſæpe viduis, & virginibus, & quarum vi-
ri diutius abſunt*. Fit aũt illis dolor, nauſea,ſaliua,tibiæ frigẽt,et q̃ in matricũ ſuffocatione cõtin
gũt patiunt̃(ad eiꝰ curã,adhibẽda ſunt q̃ in geneſia Cleopatræ legunt̃ capitulo decimo) itẽ fe-
bris acuta,eleuatio uẽtris,et duritia,dolor renum,et ſtomachi,anaptæ,nauſea phlegmatica,aut
quaſi acetoſa,aut cholerica,urinæ detẽtio,ſtrictio uẽtris,faſtidiũ,ſitis aſpera, lingua nigra quaſi
atramẽto tĩcta,dolor ceruicis,et in genis,tẽpora ſaliũt,et oculi,dolẽt extremitates digitorũ, et H
ungulæ:et ſi in natura deponẽt digitũ,ſentiunt magnũ calorẽ,et ſiccitatẽ,et duritiam,et ſtrictũ
os matricũ.Axungiam porci uirginis cum melle aduna,et poſt balneum ſuppone:hoc etiam ad
oẽm paſſionem matricis prodeſt. *Item ad illas quæ tumorem habent, nec faciunt aliquid ſanguinis*:
Adipem anſeris miſce in lana,et ſuppone. *Item ad eas, quæ ante, & retro patiuntur in coxo, & per
totum uentrem, neque ſurgere, neque dormire poſſunt*. Butyrum medullæ ceruinæ miſce, et utere.
Ad dolorem matricis. Ceræ citrinæ, ceruinæ medullæ, terebynthinæ, adipis anatis, opij obolos
ij.cũ oleo cyprino utere in peſſario:facit ad ignẽ ſacrum,et febrẽ,in fiſtulis apoſtaſim, atq; cali-
ginẽ,et punctionẽ,et ulcera,et alia multa. *Item ad pectinis dolorem, dorſi, & ventris, & frontis, &
quandiu ſtare non poteſt*. Adipem anſcrinum,et myrrhã cum mero uino teres,et in linteo pones.
Ad eas, quæ dolorem matricis patiuntur. Si cũ uiro dormiũt,ſi hæc paſſio perſeuerat,colicę fiunt.
Vniuerſaliter aũt hę latas uęnas habent, penitus libidinoſæ,natura tumeſcit plus intus q̃ foris,
patẽt palpebræ oculorũ qñ cõcumbunt:curabis ſic:Lac mulieris quæ maſculum lactat,et ceru-
ſam miſce,et calefac,et pone peſſarium in ore matricis.Item galbano cum roſis ſimul utere.Itẽ
oui aſſi inure modicũ, et roſ. impone peſſario. *Ad inflationem, & apoſtemata matricis*. Butyrum
cum opio, et roſis aduna, et in melle peſſario appone. Suffumiga ſic: ceram,terebynthinam,

uel

A vel sagapenũ carbonibus appone, superposito emmoto. *Si lumbarum dolor, & circa matrices pru rigo, in natura, & in uentre humidior, tunc nanque iam patet se rheumaticam factam. Cura.* Ireos radicem succo mali granati misce: & ecligma facies postquàm urinam fecerit. *Ad cancrũ matricis, cuius hac sunt signa dolor in uẽtre, & sexu, ut putet se spinã, uel lignum in corpore habere: aliquando effusio sanguinis cum urina.* Betam syluaticam, & alumen scissum, & nitrum in ligno tere, & cataplasma impone. Item succum solatri cum adipe anserino in pessario. Item raphanum tempera cum eo, & utere. *Ad ulcera matricis.* Ceram, myrrham, & adipem porcinum, cum melle in lana suppone. Item oui testam assam, sisclon cum rosis misce, & impone. *Ad matricem frigidam.* Si frigida fuerit dolet, & sanguinem profert, frigidus sudor superuenit. *Cura.* Terebinhinæ, mellis, adipis anserini, ana: misce & utere. Item artemisiam, adipem anserinum oleo rosarum misce, & impone. *Signa uentositatis matricis.* Renum amotis, & intestinorum, conducit ei uentrem, & clausa dolorem concitant. *Cura.* Myrrham in nigro uino bibat, scilicet temperate. Item medullam ceruinam tere, & misce rosis ad crassitudinem mellis, & fac pessarium. *Matricis hydropica signa.* Nares muscusæ, oculi nigri, torpet per loca calida. *Cura.* Cyminum, uuam passam, sal modicum pinse, & misce, & pessarium appone. Item rubi radicem coque, & bibat ieiuno. *Ad matricem clausam.*
B Bdellium tempera, & appone, ac suffumiga. *Si matrix exiuerit, & tardauerit, & foris uulnerata fuerit.* Terebinthinæ, medullæ uitulinæ, opii, croci, rosarum, cicutæ pessarium impone. *Ad hæmorrhoidas in ore matricis.* Coronam spinæ teræ, & superasperge. *Ad rheumatismum album uel aquosum, uel rubrum, uel sanguineum, aut nigrum, sine dolore, aut cum dolore.* Sanabis sic: Papauer cum uino nigro bibant: testam oui contere, & appone in capite funiũ ceræ cum olibano, & impone. Item acaciam tere cum aceto, & appone in lana. *Signa matricis plenæ humoribus.* Visceribus nimis impletur: extrema oculorum fiunt sanguinea, febres assiduæ, & acutæ. *Cura.* Cyperum, & rutam cum uino albo temperata ieiuna bibat ad cotylam unam, & non plus. *Ad effusionem sanguinis matricis.* Grana uuæ siccæ tere, & cum uino da: aut folia uiridis maluæ. *Si ex partu contingit sanguinis fluxus.* Corion basilicon incende, & tere, & cum aceto inuolue, & impone in pessarium. Item lapathii succo intinctum pessarium appone. *Si ex partu natura plaga fuerit.* Testiculos tauri etiam solue cum aqua frigida, & cum rosis liquefactis lineo in panno cum modico croci impone. *Si uero consuetudine super menstrua uenerit.* Cyneres uitis teras, & in linteo imponas: uel calcem teras, & similiter apponas. *Potio ad idem.* Radicem myricæ, & corticem tere, & cum uino bibat. *Si matrix ex partu ulcerata fuerit.* Helenium butyro ueteri misce,
C & fac pessarium, & suppone. *Ad consuetudinem prouocandum.* Piperis grana commisce staphidagriæ, da post balneum cum uino, & cito subueniet. Item centauream tere cum foliis in aqua, & fac pilulas, & impone ori matricis. Item rubiam, nigellam, & myrrham, ana, cum uino bibat. *Ad Rhagadias in ore matricis.* Coronam spinæ, gallas omphacinas tere, et unge adipe anserino, ut adhæreat puluis, et super sparge: facit & ad condylomata. *Ad eas, qua non pregnantur.* Castorii, piperis grana xii, uino communi simul temperata cum pulegio bibat. *Vt non conceperit.* Nitrum in ore matricis in modum ciceris post concubitum mittat. *Vt cognoscat si sua culpa, aut uiri est, quod non concipiat.* Vasa fictilia duo signa, intus posito hordeo, & ibi fac eam & eum urinare, & pone in loco frigido per xii dies, cuius hordeum ingerminauerit, eius culpa est. *Vt cognoscat an pregnans masculum uel fœminam in utero habeat, & cognoscat, si sua culpa aut culpa uiri non concipiat.* Apium cũ radice sua capiti eius appone, ipsa ignorante: & si primo nominauerit dum loquetur masculum, masculum: si fœminã, fœminam pariet. *Vt fœmina concipiat.* Vuluam leporis siccam tere, & ambo bibant, & edant. *Vt cognoscat si conceperit.* Si collum calidum habet, dorsum frigidum, concepit: si uero equale corpus, non. *Ad eam quæ prius fœcunda fuerit, postea sterilis facta est.* Folia mali granati sicca tere, & cum melle fac pessarium digi-
D torum quatuor: & post purgationem impone diebus tribus, non tollatur. Et uuam passam cum granulis suis tere, & fac pessarium, ut dictum est: & quando coagulata stillauerit, cognoscat uirum. *Ad uiolatam ut non cognoscatur.* Alumen scissum, gallas omphacinas cum uino amineo tere, & fac encathisma. Item cum succo pastinacæ collige, & fac magnitudinẽ orobi, & apponat per unam horam ante, quam coeat. *Ad tumorem uberum.* Betam oleo coque, donec soluatur, & sic tere, & simul ceram solue, & cataplasma impone. *Item ad ubera ulcerata.* Portulacam tere cum oleo rosæ, & linteolo impone. *Ad duritiem uberum inflationem, & ulcera, & crassitiem, & omnem passionem.* Caulem uiridem tere, & cataplasma fac. Succum autem eius spissum line. *Item ad ulcera, & cancrum, & Diatasin.* Folia hederæ coque fortiter, & cataplasma, & ex apozemate fomenta. *Ad lac augendum.* Lumbricorum uiuorum ʒ i tere, et cum melle bibat, ut non cognoscat. Item lac uaccinum aqua calida salsa uel marina fomenta, et postea cum uino calido bibat.

GALENO

GALENO ASCRIPTVS LIBER SECRETORVM AD MONTEVM

CENSVRA

Secreta hæc ut Galeni non ſunt, ita non omnino inutiliter legi poſſunt.

Ogaſti me, amice Montee, ut deſcriberem tibi librum in medicatione ægritudinũ ſcd'm experimentũ medicinale, & conſiderationes rationales ex eis, quæ expertus ſum multis ſapientum & bonorum in cultu legis. Feci igiẽ illũ, & poſui ipſum ex ſecretis, quæ non eſt neceſſe F propalare unicuiq; hominũ, timẽdo ne fiant pigri, confidendo in ipſo, & dimittant, quod neceſſariũ eſt in ſcientia radicũ & ordine capitulorum, ſuper quam eſt fabricatio artis. Et ego quidem ſcripſi tibi in illo ſcd'm menſuram uirtutis, & fideliter. Dico igiẽ ꝙ ſubſtãtia ſubiecta generationi & corruptioni mutaẽ in qualitatibus ſuis, quę ſunt caliditas, frigiditas, humiditas, & ſiccitas: quæ adinuicẽ agunt & patiuntur: & eorum ęqualitate, complexionis exiſtit bonitas. Quod eſt, quia cõplexio eſt factorũ ſubſtantiæ cuiuſcunq; membrorum animalis propria. Complexio igitur eſt ſubſtãtia corporis, & natura eius. Et poſtea ſunt res ſequẽtes cõplexionem neceſſario, & ſunt odores, & ſapores, & colores, & durities, et mollities, et lenitas. Natura uero de tribus dicitur rebus: quarũ una eſt complexio, ſecunda eſt uirtus rectrix, tertia eſt cõpoſitio. Et quamuis ars, quæ ſolicita eſt de corpore, ſit una, ſicut uerificatum eſt iam in libris aliis, tamen partes eius ſublimes ſunt duæ: quarũ una eſt regimen ſanorum, et altera eſt curatio ægrorum. Et ſunt ambæ in operationibus ſuis diuerſæ, quia ambarum prima intendit ad conſeruandũ corpus ſcd'm diſpoſitionẽ in qua eſt: et ſecunda intendit ad permutandum ipſum ab eo ſecundum quod eſt. Et quoniã ſanitas antiquior G eſt ægritudine, et ſublimitate et tẽpore, tunc neceſſe eſt nobis ut acquiramus in primis, qualiter conſeruemus ſanitatem: et poſt illud, qualiter ſanemus ægritudines ſanatione bona. Via autem communis ad inueniẽdum eas ex rebus duabus eſt, ut ſciamus diſpoſitionem, quam nominauimus ſanitatem, quæ diſpoſitio ſit: quia nõ poſſumus ſeruare ipſam quando exiſtit, nec reducere ipſam, quando corrumpitur, niſi ſciuerimus quid ſit. Nos uero iam proceſſimus, et oſtendimus, ꝙ ſanitas ſimilium partium, eſt æqualitas: et ꝙ ſanitas membrorum compoſitorũ completur poſitione membrorum ſimilium partium, et eorum numero. Illud uero quod ſurgit per conſeruationem horum membrorum, eſt poſt conſeruationem ſanitatis: ſicut ſi corpora noſtra nunq̃ finirentur, niſi per dolorẽ communicantem eis, nõ eſſet nobis ars neceſſaria, qua ſciremus læſiones eorum omnes. Genera autem ægritudinum corporum noſtrorum, et corruptiones eorum, ſunt duo, quæ eis ſunt neceſſariæ, q̃ ſunt ex operatione caloris innati: et ſunt eis corporibus à principio eſſe corporum radices. Et ex eis ſunt, quę non ſunt neceſſariæ, et nos non ſumus eas mouẽtes, quæ quidem corrumpunt corpora noſtra non minus illis neceſſariis. Et ego quidem ſum diſtinguens unumquodq; duorum generũ ſcd'm ſe. Dico igitur, ꝙ principium noſtri eſſe eſt ex ſanguine et ſpermate: ueruntamẽ ſanguis eſt materia properans in receptione eius quod deſcẽdit. H Et nos quidem intelligimus per materiam hylen, ſequentem formam in omni parte: ſperma autem ſtat loco Factoris. Et unũquodq; iſtorum duorum eſt compoſitum ex elementis, ex quibus compoſitum eſt alterum (et nos quidem demonſtrauimus ita in libro, quem edidimus de elemẽtis ſecundum ſententiam Hippocratis) ueruntamen in menſura miſtionis ſpecierum diuerſificatur, quia plus eſt in ſpermate. Et iam nos quidem demonſtrauimus ſecundũ quod diximus, et teſtificati ſumus illud in libro de morbis et accidentibus: et mihi quidem uidetur, ut uadã ad fundamentum ſermonis, in arte medicationis per experimentum, et conſiderationẽ, et copulationem et abbreuiationem ſermonis, et appropinquationem locutionis. Frater Montee, iſte magis iuuatiuus liber eſt, quem compoſui in medicina: omnem nanq; deſcriptionẽ eius expertus ſum multoties in complexionibus cõparibus. Deſcriptiones autem quas diximus in almemiri, i deſt pharmacorum, et eſt liber qui nominatur de medicinis, compoſitis, nõ ſunt niſi compoſitiones quorundam quos dixi, ſicut Archigenis, et Archelai, et Seueri, et aliorum: quibus ſi uteretur aliquis ſecundum quod dixerunt, non fieret iuuamentum per eas, immo generarẽt ægritudines. Verum ergo rectificaui eas, et exercitaui ſuper errorem, qui eſt in eis. Prima ergo deſcriptionũ eius, quas ego compoſui, eſt deſcriptio medicinæ huiuſmodi.

Ad Stuporem

A *Ad stuporem, & frigus, & paralysin.*

Vir quidam sexagenarius fuit super quem uincebant humiditates superfluæ, & uentositates
phlegmaticæ, & erat mollis corporis, & ipse quidē conquerebatur de stupore in corpore suo, &
frigore addito, & inceptione paralyseos. Composui ergo hanc confectionem, quæ est medici-
na multorum iuuamentorum. Et ergo quidē iuuamenta ipsius dicam, post artem eius. *Confectio-
nis permistio.* Rec. euphorbii, croci, casię lig. cinnamomi, apii, acaciæ, costi, amari, spicæ, gūmi ara
bici, seminis urticæ, granorum alKerua, bdelii, olibani, sumach, ellebori, sulfuris citrini, styracis
calamitæ, piperis albi, oīum ana. ʒ. vi: rosarū siccarū, pyrethri, arthanitę, setesusiæ, seminis apii,
oīum ana. ʒ. iiii: seminis albedarogiez i. ammeos, seminis taraxacō, amborū ana. ʒ. medullæ car-
tami, zingiberis, amborū añ. ʒ. iiii. tere & cribella: deinde infunde in uino antiquo trib⁹ diebus,
donec fiant sicut mel: deinde fundatur super ea mel crassum despumatū: deinde misceatᷣ, & fun
datᷣ super ea ex oleo balsami mēsura unciæ unius: deinde ponatᷣ super ignē leuē, & bulliat ebulli
tionibus duabus leuibus, & fundatur in uase uitreo: & dimittatᷣ sex mēsibus: & quāto plus anti
quatur, tanto est melius ei. Vsus est ea uir, & conualuit usq; ad quartam hebdomadem. Et dosis
quidē eius est ex aureo usq; ad. ʒ. iiii. Quòd si ille q utitur ea fuerit adolescēs, sumat ex ea. ʒ. i. &
s. Hæc aūt medicina cōfert morsui facto à cane rabioso iuuamētū manifestū statim: & dolori q
B fit in acumine uerticis antiquo, & cui radunᷣ pili capitis, deinde accipitur de hac medicina pon
dus aur. unius, & soluitur cum aceto uini, & linitᷣ cum eo caput. Et ad dolorē dentiū fricatur cū
ea. Et ad dolorem auris soluitur cum oleo balsami, et colatᷣ, deinde destillatur in aurem. Et ad an
ginam datur in potu cum aqua, in qua cocta sunt sebesten, et anethum, et deglutitur post ipsam
butyrum tepidum. Et similiter ad asthma, et splenem. ʒ. i. et. s. cum aceto, in quo decoctæ sunt ra:
dices capparis, et tamarisci. Et ad renes, et ad dolores eorū cū aqua, in qua decocta est calamin-
tha fluuialis. Et ad serpentes in uētre. ʒ. i. et. s. cum aqua, in qua decocti sunt cortices granati dul
cis. Et ad hęmorrhoidas aur. i cū uino antiquo. Et ad dolorē hepatis, et stomachi, et ad hydropē
itaq; qñ est cōplexio decliuis ad frigus. Ad ultimum uero serua à me secretum magnum in om-
ni medicatione tua. Caue igitur multiplicationem calefactionis, et inclina ad frigidationē per
cōparationem, et non absolute: et incipe in propinquitate complexionis hominis: et hic quidē
est locus considerationis. Serua igitur hūc modū curationis, et intellige ipsum. Et fac medicinā,
immittēs species boni odoris aromaticas: est. n. electuariū magnū: et nō errabis, si De⁹ uoluerit.
Et fuge à stupefaciente oculum, nisi raro, et apud necessitatem: nam faciet festinare ad eum qui
C utitur ipso debilitatem tunicæ corneæ. Et hoc iterum considerandum est intellige ergo ipsum.

Ad Phrenitim, & tussim siccam, & febrem conclusam.

Medicina aūt Austri, qui est ex illis de Luca: qñ cōquestus est mihi de phrenitide, et aposte-
mate in cerebro suo ita, ꝙ permiscebatᷣ: et fuerūt cū eo calor, et tussis sicca, et dolor capitis into-
lerabilis, et febris conclusa. Etiam medicati fuerunt ei quidam medicorum, et errauerunt super
eū. Incepi ei uti hmōi medicina, et sanatus ē usq; ad hebdomadā unā. *Medicinæ permistio.* Rec.
psyllii infusi in aqua cucumeris indi: deinde extrahatᷣ, et coletur cum cribro, et coaguletur cū
rob uuæ leui igne: et sumatur tragacanthæ albæ, gummi arabici, medullæ se. citruli, et medullæ
cucumeris, et medullæ se. cydonii: medullæ se. cucurbitæ, medullę amyli, sandali, seminis portu-
lacæ, se. maluauisci, oīum ana partē i. terantur contritione bona: deinde misceanᷣ coagulato i.
rob. Et administrentur de eo omni mane ʒ. iiii, et apud somnum similiter. Et cibus eius sit aqua
hordei, in qua decocti sint cancri fluuiales, et sebesten. Hoc enim medicamen est, cui nō est par.

Ad dolorem capitis, & lachrymas oculorum, & ad insomnietatem.

Et conquestus est mihi adolescens uicenarius (cuius cōplexio erat calida, et cuius color erat
fuscus, et erat multæ quietis, et tranquillitatis, et erat uincens semper cōplexionem regionis ei⁹
D caliditas) de dolore capitis superfluo inquietāte, lachrymis in oculis suis, et dolore in eis, et non
dormiebat. Cōposui ergo ei hoc caputpurgiū, conualuit ergo ex uice una. *Modus confectionis.*
Rec. croci daniK ii, ladani. ʒ. s. condisi. ʒ. i. lache Kirat i. cāphorę Kiratā mediā, lubue, ambuæ, añ
ʒ. iii, opii, ʒ. ii. terantur, et aggregentur cum melle medicinæ siccæ, et soluanᷣ humidæ cū sambu
cino, terantur, et aggregentur cum melle despumato. Qñ igitur necessitas eius est sumatur, sicut
milium, et soluatur in lacte mulieris, et fiat cum eo caputpurgiū. Vir aūt cuius corpus est forte,
sumat pōdus sex granorum: huiusmodi. n. medicina est ultima. Primum aūt quod oportet ꝑmit
tere in curatione ægritudinum, qñ uides repletionē, et tempus nō lōginquum phlebotomiæ, est
ut præmittas phlebotomiam in cephalica, si ægritudo est in superioribus corporis: et in basilica,
si ægritudo est in inferioribus corporis. Noster autē sermo in hoc iam ꝑmissus est in multis no-
strorum librorum. Qui aūt uult esse prudens in arte ista, legat libros meos, et nūc utatur istis me
dicinis, quas ego composui, et expertus sum, postquàm cognouerit cōplexiones utentium eis.

Ad dolores oculorum, & ophthalmiam.

Quia dolores, q accidūt oculo, sunt multi, et diuersi, et ex eis est dolor, q uocanᷣ ophthalmia,
multoties accidit oculis in multis dispositionibus, uidetur mihi ut ꝑmittā causam eius super re-
liquos dolores oculi. Quia cuidā uiro q noīatᷣ Fisulus, aduenit dolor inquietans, et ophthalmia

calida

calida per causam:& erat quadragenarius:et erat quietus,crassi corporis. Leniui ergo ei naturã E
cum infusione myrobalanorum:& firmabo uel ostendã eam in hoc libro.Deinde præcepi ei,ut aperiret cephalicam.Et composui ei hoc sief:& nominaui ipsum iuuatiuum, qa iuuatus est per ipsum ipsa uice Prima. *Modus Sief.* Rec.cerusæ dc plũbo,amyli,amborum ana partes ii &.s. sarcocollæ,croci,opii omnium ana quartã partem illius:teratur cerusa,& cribelletur,cum orali:& addatur super ipsam de aqua dulci,quantum necesse est:& teratur in mortario diebus x in hora quieta à uento,& in loco in quo nõ fit puluis:deinde infundatur gummi post illud in aqua dulci in uase mundo.Quando ergo soluitur,& fit sicut aqua,coletur cum panno lini super medicinam in marmore:deinde teratur cum ea.Quando ergo facta est medicina sicut pasta, proiiciantur super ipsam reliqui pulueres,& terantur cum ea,donec inspissentur:deinde fac ex ea sief,& exiccẽtur in umbra in loco tecto:deinde proiiciatur super ipsam pannus sabini,aut pannus subtilis,defendens ipsa à puluere postea reponantur,& medicetur cum eis.Et sumatur ex eis unum,& soluatur in aqua rosa.& lacte mulieris:& sumatur in uenera,et distilletur in oculum. Hoc autẽ sief est conueniens,uel conferens apostematibus,& inflationi,& uuæ,& ulceri nigro, & uesicis accidentibus in oculo,& pluribus ægritudinibus eius.

Ad Albuginem oculi. F

Alchohol autem,quo usus est Ebinus monachus ad albuginem,quæ erat in oculis suis:& omnes medici conuenerunt,quòd sanaretur: & posui ipsum ei,& conualuit usq; ad triginta dies. *Modus alchohol.* Rec.Spumæ maris,quæ natat super aquam,stercoris lacertæ, sachari, massacumiæ,baurach,omnium partes æquales:terantur,& cribellentur:& sumatur ex memirem media uncia,teratur,& decoquatur cum libra aquæ, donec consumatur medietas:& coletur, & imbibatur cum hac aqua in marmore:deinde cõtinuetur cum contritione in Sole diebus aliquot:donec consumatur aqua:deinde fiat puluis:Hoc enim est ultimum,& secretum magnum.

Ad conseruandum sanitatem oculi alchohol.

Alchohol autem,quod cõseruat sanitatem oculi, Montee amlee, ego usus sum ad sanitatem amicorum meorum:& nulli,qui eo usus est,accidit nocumentum in oculis suis dum remãsit.Et ipsum quidẽ conueniens est omnibus hominibus propter subtilitatem suam. *Modus alchohol.* Rec.alchoroniç,& est thutia Inda,antimonii,hæmatitis,rubiem,& est sepia abluta,et sit marina nec adurat,thutiæ, æris combusti,corticũ æris, aloes,folii,croci, omniũ ana partẽ unã:piperis, macropiperis,salis ammoniaci,oĩum ana partẽ mediã:margaritarum minutarũ,myrobal.Kebulorum,spumę maris,cadmię aureæ,sachari,musci, camphoræ,oĩum ana quartã partẽ,terantur, G & cribellent̃,& fricent̃ in marmore diebus aliquot donec fiãt sicut atomi: Hoc enim est ultimũ.

Ad Impetiginem & pruritum.

Medicina,cuius descriptionem incepi pro Sertato,pro qua ipse ꝓiecit medicinas multas aurus de ea usquequo accepit illam:et rectificaui ipsam,et curaui cum ea multos homines ab ĩpetigine,quæ in capite,et cruribus,et baras,et pruritu,et casu capillorum,tabal,et alopecia, et lendibus,et pediculis,et scabie ulcerosa:et est certa. *Modus unguenti.* Recipe gallarum.ʒ.iii.granorũ armenii baurach aureum i.sulfuris citrini aurei ii,arsenici rubri,aristolo. amborum ana aur.s.salis ammoniaci,frustri testudinis, fimi ueteris,amygd.amararum excorticatarũ,colocynthidis, æris usti,uenarum citrinarum,merdasengi,radicis capparis,foliorum fici siccæ,radicum cannæ, siccarũ, et ziniar,aluminis, iameni, siefmemithe,myrrhę,aloes,olibani,omnium ana ʒ.s.Kitrã, foliorum oliuæ, fellis uaccini, omnium ana aur.i. terantur,et cribellentur, et conficiantur cum aceto uini,donec permisceant̃ : deinde leniatur cum eo:Est enim bonum ad tineam,et assafati, et ad ægritudines antiquas.

Ad uermem auris.

Ingenium,in extractione uermis de aure,quod ego feci multoties.Distilletur in aurem quod H distillat caro uaccina,s.quando assatur cum aqua almarmacur: deinde præparetur cãnula cum mensura quæ ingrediatur in aurem: et sugatur cannula à superiori parte eius uehementi sugione,egrediuntur enim uermes,si Deus uoluerit.

Ad extractionem aqua cadentis in aurem.

Pro extractione aquæ cadẽtis in aurẽ sumat̃ uirga iunci triangulata, et est planta quæ oritur sup flumina et inuoluatur eius extremitas cũ coto,et liniatur cum oleo:deinde intromittat̃ extremitas eius secũda in aurẽ cũ mẽsura,q̃ possibilis est,et incendat̃ extremitas in qua est cotum cum igne.Quãto igit̃ plus cõburit̃,aqua cadet de aure:et itera illud,donec egrediat̃ aqua tota.

Ad extractionem spina de gutture.

Ingeniũ in extractione spinæ,q̃ñ adhęret in gutture aut trãsuersat̃. Elixet̃ frustũ carnis uaccinæ,et liget̃ cũ chorda,et deglutiatur,deinde extrahatur extractione subtili,egredietur.n.spina.

Ad dolorem auris.

Ad dolorẽ ãt in aure factũ res magis iuuatiua est,ut sumãtur uermes inuẽti sub urceis aquę, et decoquant̃ cũ oleo ro.et mandragora,et distilletur in aurẽ postq̃ tepet. Quod autem dicitur amice de ęgritudinibus aurium,iam ostẽdi illud in libro De ingenio sanitatis,et in aliis libris.

Ablutio

A

Ablutio capitis cerebrum confortans.

Dico igitur, quod quandoq; accidunt naribus ægritudines, quæ prohibent ab olfactu, & inspiratione. Di-
co ergo, quod prohibens ab illo, non est ex ægritudine neruorum: quoniam duæ extremitates anterioris
cerebri, quæ sunt similes duobus capitibus mammillarũ: & sunt illæ, quas diximus in eo quod præ
teriit de sermone nostro, quod sunt lenes, & quod ipsæ nõ numerãtur in numero neruorum: cõplent in
spirationẽ, & expirationẽ, sine medicatione neruorũ: & ad ipsas ascendit odor ex foramine, quod
est in chartilagine intra coronam. Cuius medicinæ descriptionem scripsi Costæ monacho, & fe
cit ipsam: & similiter scripsi descriptionẽ eius Chilichedeo, & Festito, & excusauit eos ab oĩ cu-
ra. Et abscindit nocumenta attracta ad caput, & confortat cerebrũ, & cauterizat ipsum, & expel-
lit nocumentũ ab ipso, & separat inter ipsum, & uapores, & humiditates, ex quibus proueniunt
coryzæ, & delet sodam. *Modus ablutionis confortans cerebrum.* Rec. salis gemmæ, salnitri cõbusti,
spumæ maris, baurachi albi, oĩum añ partem unã: ellebori albi partẽ mediam: cõdisi, staphidis
agriæ, sinapis: fæcis uini i. tartari combusti, oĩum añ partẽ unam: sulfuris, ros. gallarum, sumach,
alchãnçæ, squinanthi, prasii, gummi arabici, olibani, gariophyllorũ, xyloaloes, lycii, arsenici, alu
minis, folii, spicæ, nucis muscatæ, oĩum añ partes. s. terãtur, & cribellentur, & soluantur in aquæ sapo
nis communis part. iiii: cũ aceto vini antiqui: & conficiantur cũ eo medicinæ, & percutiantur in mor
B tario: & sit acetũ bulliẽs, quando soluis ipsum cũ sapone: & fiant trochisci. sitq; unus trochiscus † ʒ. vi † Al. drach. ii.
& exiccẽtur in umbra. Quando igitur necessarii sunt, teratur, unus trochiscus, & soluatur cũ aqua ca
lida, & abluatur caput cum eo, & caueatur ne cadat aliquid ex eo in oculum: & sit natura lenis.

Ad fluxum sanguinis narium.

Et cõquestus est mihi uir ex illis bonis de Roma, in primis quando hospitatus fui in ea: et erat qua
dragenarius, et erat delitiosus, teneri corporis, cõplexioq; eius decliuis ad caliditatem, et humi
ditatem (et hæc est cõplexio Romæ) quod ipse fluxum sanguinis narium patiebatur superfluum. Et
medicati fuerunt ei multi medicorum, et non contulerat eorum medicina. Cõposui ergo ei hãc
medicinam, cuius descriptionem acceperam à patre meo, et iuuaui eum statim. Et ego quidem
permutaueram me à domo eius, sed ipse permutauit me ad eã: et hæc fuit prima domus in qua
quieui. *Modus medicinæ ad fluxum sanguinis narium.* Rec. chartæ Indæ i. de papyro, cucurbitæ sic-
cæ combustæ, atramenti uiridis cõbusti, olibani, opii, aluminis usti, omnium ana. ʒ. i. terantur, et
puluerizentur, et cribellentur super ellychnium, quod submersum sit in aceto, et supponatur in
nares ex eo desoris. Et ponatur super tempora, et frontem lutum armenum tritum, confectum
C cum aceto: et ligentur strictè manus, et pedes, et duo adiutoria cum ligamentis, et testiculi etiã:
et surgatur cum uentosis supra hepar sine incisione, et super splenem: et cephalica phlebotometur
ex parte sanguinis: et embrochentur pedes cum aqua calida, ut attrahatur sanguis ad inferiora:
et dormiat supra dorsum suum: et fundatur super faciem eius aqua frigida cum aceto, hoc enim
est secretum magnum, serua igitur ipsum. Hæc quidem medicina abscindit sanguinem à quocũ
que membro, et si submergantur in ea pili leporis carminati, erit mirabilis.

Ad mollificationem linguæ.

Et cõquestus est mihi uir senex mollis corporis de mollificatione In lingua sua, et fuit de qua
dã uilla ex uillis Romanis. Composui igitur ei hanc medicinam, et sanatus est usque ad paucos
dies, qui fuerunt minus tribus septimanis. *Modus pilularum ab accidentia phlegmatica.* Rec. albo-
tiz, opopanacis, alitit dulcis, nucis muscatæ, omnium ana partem unam, terantur, donec fiant si
cut pasta, et fiant sicut cicer pilulæ. Et ponatur sub lingua una post unam, et sugatur, et assidue-
tur gargarismus cum sinapi, et balneatio cum aqua non dulci. Et sanatus est.

Ad nauseam, & malitiam digestionis, & combustionem in stomacho & retentionem urinæ.

D Et conquestus est mihi uir quadragenarius, cuius complexio erat decliuis ad caliditatẽ et sic
citatem (fuit in Alexãdria regione) de nausea et malitia digestionis, et cõbustionis in stomacho
et retentione urinæ. Composui igitur ei hanc medicinam, et iuuatus est ea statim. *Modus syrupi
de fructibus.* Recipe succi basilici, succi granati dulcis, et succi granati acetosi, aquæ tamarindo-
rum, aquæ casiarum, aquæ citrulorum, aquæ melonum, aquæ cydoniorum, omnium ana lib. i.
rob uuæ uere dulcis, et est carenum, lib. iiii. decoquantur, donec fiat ei spissitudo, eius malitiam
securans, i. ne putrefiat. Et sumatur de ea omni die cochlearium unum cum aqua frigida.

Ad debilitatem stomachi, & uomitum, & solutionum uentris.

Rob de fructibus conferens debilitati stomachi, et uomitus, et solutioni uentris superfluæ, et
angustiæ, et adustioni quæ fit in stomacho. Composui quidem hanc medicinam Ruso propinq
temporis, qui fuit Persa. *Cuius permistio.* Recipe granati acetosi, cydoniorum, amborum ana xx
numero, pirorum, iuiubarum, amborũ, ana c numero: sumach aur. xl. granorum myrti, centau-
reæ: terantur omnia, et ponantur in uase bireno s. lebete, et fundantur super illud aquę xx chist:
et decoquatur decoctione bona et exprimatur fæx, et proiiciatur, et sumantur lib. tres mellis, et
ponatur ipsum cum illa aqua et accendatur sub ea ignis donec fiat sicut mel spissum et coletur,
et reponatur: Cuius dosis sit cochlearium unum cum aqua frigida.

Ad

Ad febrem aduſtam, & ſitim, & aduſtionem in ſtomacho. E

Et conqueſtus eſt mihi uicenarius adoleſcēs de febre aduſta,& ſiti,& de aduſtione in ſtoma-
cho.Compoſui ergo ei hos trochiſcos. *Modus trochiſc.febris aduſtæ.*Recipe ſeminis citrullorum
excorticati,ſe.portulacæ.liquiritiæ decorticatæ,oīum añ.ʒ.viii.tragacanthæ.ʒ.iiii:terantur, &
mollianī,& cōficianī cū mucilagine pſyllii:& fiant inde trochiſci,ſitq; omnis trochiſchus.ʒ.i.

Ad febrem tertianam trochiſci.

Trochiſci boni(quos ego ſum expertus,& quos compoſui uiro ex bonis, qui habebat febrē
tertianam & medietatem quotidianæ, & iuuatus eſt ex eis cito iuuamento ueloci) ad febrem
tertianā,& febrē incenſiuam,& febres permiſtas calidæ cauſæ: & ſunt nobilis quantitatis: ſer-
ua ergo eos.*Modus trochiſcorum febri tertianæ.*Rec.roſarum.ʒ.xx,ſpodii.ʒ.v,amyli.ʒ.iii.tragacā
thæ.ʒ.ii.croci danich.ii.terantur,& cribellentur,& cōficiantur cum aqua,& fiāt inde trochiſci:
ſitque omnis trochiſcus.ʒ.i. Et ſumatur in potu cum aqua, & ſyrupo acetoſo.

*Ad ſtricturam anhelitus, & dolorem ſtomachi, & dolorem duorum laterum, & mali-
tiam digeſtionis, & eructationem acetoſam, & dolorem hepatis, & ſplenis.*

Et conqueſtus eſt mihi Herodes religioſus de illis de Roma de ſtrictura anhelitus, & dolore
ſtomachi ſui,& dolore duorum laterum,& malitia digeſtionis,& corruptione hyſtimbræ,& eru F
ctatione acetoſa,& dolore hepatis ſui,& ſplenis,& dilatatione anhelitus magna, & fuit infrigi-
datus ætatis quadragenarius.Compoſui ergo ei hāc medicinā,& iuuatus eſt ea multum uſq; ad
hebdomadē.*Modus ſyrupi iuuatiui.*Recipe ſcillę lib.ii.zz,ſe. fœniculi,petrol.aniſi,pyrethri,hyſſo
pi,ſe.ocimi gariophylati,coſti,aſari,oīum añ un.i.ſe.apii,piperis,cymini carmeni,oīum ana un.
ii.dauci,amnieos,libyſtici,cardamomi,oīum añ un.iiii.ocimi hortulani,ſatureli.i.aceti aceroſi,
chiſti,mell.chiſt.rob chiſt.i.tere medicinas, & īfunde eas ī aceto trib⁹ dieb⁹: deinde coque ipm,
donec cōſumaī medietas aceti:deinde proiice ſuper ipſum uinū,et coque ipm donec cōſumaī
quantitas medietatis uini:deinde remoue ipm,& cola ex ipſo medicinas,& dimitte ipm,donec
infrigideī bñ:deinde infunde ſup ipm mel deſpumatū, & accēde ignē ſub ipſo donec fiat ſicut
mel ſubtile,& repone ipm. Sitq; potio eius cochlear unū cū aqua frigida . Et ſi uolueris ipm ſo-
lutiuū,tūc bibaī ex eo cochlear unū cū aqua tepida,& duobus danich ſcāmonij,eſt.n.mirabile.

Ad frigus ſtomachi, & corruptionem eius.

Et conqueſtus eſt mihi uir,qui erat in ætate,& cōplexione, ſicut ille qui præceſſit ante hunc.
Compoſui ergo ei hanc medicinā ad frigus ſtomachi eius, & ad corruptionem eius,et ad mali-
tiam hyſtimbræ eius,& febrem quartanā,quę erat à putrefactione phlegmatis,propter debilita G
tem,quæ euenerant in corpore eius,& in manibus eius,& ipſius renibus. *Decoctio ad febrē quar
tanam.* Recipe uini antiqui boni odoris albi lib.iii.mellis lib.i.zingiberis.ʒ.v:heyl,cardamomi,
oīum ana danich.ii.& s.croci.ʒ.ij:muſci,piperis macropiperis,omnium ana danich i &.s.teran
tur,& cribellentur,& pulucrizentur ſuper ſyrupum:& dimitte eum in Sole diebus multis.Dein
de utere ex ipſo cocleari i.cum aqua frigida.

Ad corpus infrigidatum, & humectatum, & alia multa.

Et conqueſtus eſt mihi uir infrigidati,& humectati corporis:mutati coloris ex fluxu ſangui-
nis ſuperfluo,qui accidit ei pp ſyncopen,& frigus in hepate ſuo,& ſuo corde:& debilitate ī ſuo
ſtomacho,& corruptione in uenis ſuis,& ſolutione uentris ſuperflua,& uomitu multo.Compo
ſui igitur,ei hanc medicinam ſublimem.*Modus concoctionis.*Recipe coſti,folii,calami aromatici,
gariophylorum electorum,omnium ana vnc.ii.caſiæ ligneæ ſalis romani,amborum ana. vnc.i:
galliæ,acaciæ,foliorum ro.ſpodii,ſauſel,† thuris maſculi,oīum ana vnc.s.terantur,& cribellen-
tur:& conficiātur cum rob cydoniorum,& reponatur.Et ſumatur,ex ea ad magnitudinem nu-
cis,quando neceſſe fuerit:eſt enim ultima primaria ualde.

* Al piperis uſualis.

Ad triſtitiam, & cogitationem, & debilitatem, & anguſtiam. H

Et conqueſtus eſt mihi uir adoleſcens ex filiis regum(& erat teneri corporis,et delitioſus)de
debilitate nimia,& ſubtilitate eius,& anguſtia,& triſtitia,& cogitatione : & erat continens nos
aer autumnalis corruptus,alteratus:& locus in quo conuenerat,erat horizon ciuitatis Lucæ,ſu
per cuius aerem uincebat caliditas et humiditas.Compoſui ergo hāc medicinā,et exiuit ab ęgri
tudine ſua uelociter.*Modus confectionis magnæ.*Recipe ſe.ocimi,bugloſſę ſiccæ,foliorum proprie
mentæ ſiccæ,lapidis lazuli aduſti abluti,margaritarum paruarum tritarum, Karabi marini able
ti,coralli albi,lapidis armeni,ſetæ combuſtæ,omnium ana.ʒ.x.galliæ , ſpicæ indæ,myroba.epi-
thymi Cretēſis,cinnamomi,thuris,maſtiches,zedoariæ,doronici,been albi,et rubri,folij,carda
momi,gariophyl.electorum,uſneæ,caſtorii,liquir.excorticatæ,croci,ſe.lactucæ,ſe.hyoſcyami,
ozanorti i.ſquinanthi,mandragoræ, xyloaloes bonæ,pæoniæ, rauedſceni, ſe. armel,nucis mu-
ſcatæ,darſeſſaham,carnub,feliuiafelelias i.agni caſti,ſe.coriandri,ana.ʒ.v. limaturæ argenti.ʒ.
iiii,limaturæ auri.ʒ.s.camphorę.ʒ.i.roſarum,ſpodii,amborum ana.ʒ.vii,muſci aur.i:teranī oīa
et cribellentur,et leniantur cum vnc.i.olei roſ.et quarta vnc.balſami : et adiungatur ei tantum
ſacchari triti,et cribellati,quantum ſunt omnes medicinæ:et conficiatur totum cum miua,et re
ponatur ſex menſibus in primis , Et ſumatur ex eo omni die ſicut abundachari aſſidue.

A *Ad Tussim,& ad asthma.*

Et cõquestus est mihi uir quinquagenarius)cuius cõplexio erat æqualis, declinis ad calidita tẽ,& humiditatem crassi corporis,& erat regio eius multorũ uentorũ meridianorũ)de tussi, & anhelitu latitudinis, & asthmate antiquo.Cõposui ergo ei hãc medicinã, & iuuatus est ea ĩ heb domade una.*Modus medicinæ.*Rec.hyssopi sicci,ocimi,capilli ueneris,prasij,liquir. decorticatæ, omniũ ana.3.vi.funde desuper mensuram sacraiati uni us de aqua,& coque ipsam donec perue niat ad medietatem:deinde cola,& funde super ipsam cochlear mellis:deinde da ei in potu.

Ad sputum sanguinis,& solutionem uentris.

Et conquestus est mihi Iesas,qui erat ex Armenis,de sputo sanguinis,& uentris solutione:& erat adolescens trigenarius,extenuati corporis,& calidi:& eius regio calida ualde. Composui ergo ei hanc medicinam.*Trochisci nobiles.*Rec.carabi marini adusti,acaciæ ablutæ,gummi arabi ci,spodii,rosarum,therathit;omnium ana.3.x.opii drach.i.mastiche drach.iii, coralli drachmas iiii:terantur,& cribellentur,& conficiantur cum mucilaginibus granorum cydoniorum,& fiãt trochisci,sitq; omnis trochiscus eius drach.i. Cuius dosis, sit trochiscus unus cum aqua frigida apud somnum. Et si dimiseris hos trochiscos, donec aggregentur partes eorum diebus aliquot

B erunt completiores ad operationem suam

Ad Retentionem menstruorum,& multa alia.

Et cõquesta est mihi mulier cuiusdã amicorũ meorũ, q̃ erat ex sapientibus mulieribus:& pe peterat,et retenta erãt ei mẽstrua,et minoratũ fuerat lac eius:et acciderat ei sputũ sanguinis,et saniei,et tussis,et anelitus dilatatio.Composui ergo ei hanc medicinã,,et iuuit eã.*Modus electua rij.*Rec.succi brasii vn.vi.boni uini unciam vnã,mellis unciam unam:piperis albi.thuris, myr rhæ, omnium ana drachmã:unam:coniungatur aqua prasii,et uinum in olla, et coquantur do nec consumantur duæ partes tertiæ,et tunc proiiciaĩ super ipsum mel:et accẽdatur sub ea ignis donec coaguletur,et fiat sicut mel:terantur ergo medicinæ,et puluerizentur super ipsum,dein de misceantur super ipsum,quando igitur permiscentur,tunc repone ipsum in uitreato. Et lam bat ex eo infirmus cochlearium i ieiunus.Iuuata est ergo hac medicina in spatio bræui.

Ad Sputum sanguinis,& solutionem uentris.& sanguinis.

Emplastrum quod ego composui:et ponitur super pectus,et abscindit fluxum sanguinis:et su per ipsum stomachum ex solutione uentris,et super caput ex fluxu sanguinis narium.*Cuius per mistio.*Recipe myrrhæ,thuris,aloes omnium ana.3.iiii.balaustiorũ,sanguinis draconis, acaciæ,

C sief memithe,*seluzaharagi,et loco eius chochol caubem,omnium añ.3.viii.opii,radicis spicę, hyoscyami,omniũ ana 3.iii,aluminis abluti,*lacunę sigillæ,atramenti,omniũ ana.3.ii. sumach, gallarum,granatorum sumitatum f.balaustiorum,omnium ana.3.vi.tere illud, et cribella ipsum cum cribello subtili,et confice ipsum uino passularum bono,aut cũ aceto uini permisto, donec fiat sicut mel spissum.Deinde line super pectus ex sputo sanguinis,et super caput ex fluxu san guinis narium,et super omnẽ locum, ex quo egreditur sanguis,et line ipsum super stomachum ex solutione uentris.Et hoc ultimum est in eo,quod diximus,serua ergo ipsum.

Ad uentositatem uentris,& apostema in hepate,& hydropem.

Et conquesta est mihi mulier de uentositate in uentre suo,et apostemate in hepate suo ĩ supe rioribus eius,et inceptione hydropis,et erat mulier tricenaria,aut quasi tantũ, et erat causa ei* retentio menstruorum,et erat uincens continens nos aer calidus,et humidus. Cõposui ergo ei hanc medicinã,et iuuata est ea usq; ad xxx dies.*Confectio,quæ prouocat menstrua, & expellit uen tositatem.* Recipe eupatorũ,spicæ,corticum casiæ ligneæ,croci,seminis apii montani,et domesti ci,liquir.squinanthi,carpobalsami,rubiæ,omnium añ.3.iiii.reuetseni.3.iii.mastichets, laccæ,q̃ non est operata,spodii,rosarum rubrarum,aristolo.omnium añ aur.i.terantur omnia,et cribel lentur:et conficiantur cum melle despumato.De quo sumatur omni die pondus.3.ii.

D *Ad Icteritiam nigram.*

Et conquesta est mihi mulier,religiosa,quam extenuauerat religiositas,et abstinentia,de icte ritia nigra multum apparente:et erat corporis macri,quæ iam transierat lannos,et erat eius re gio Romana,et erat tẽpus autũni,in diebus in quibus ego fui ibi. Cõposui ergo ei hanc medici nam:et accepit ex ea aur.i.et exiuit ex ægritudine sua exitu bono. *Medicina ad extrahendum me lancholiam.*Recipe aloes pondus.3.vii.mast.3.viii.agarici,polypodii,cartami,epithymi,omniũ ana pondus drach.ii.folii,casiæ ligneæ, spicæ, omnium ana drach.ii.terantur,et cribelentur,et conficiantur cum melle despumato. Sitq; dosis eius aureus i cum uino,si non fuerit febris.

Ad Icteritiam citrinam

Et conquestus est mihi uir tricenarius,qui erat monachus bonus,multæ lectionis in libris:et erat calefactus de icteritia citrina multum apparente.Composui ergo ei hanc medicinam, et iu uatus est ea uelocitet.*Medicina ad extrahendum choleram.*Recipe amygdalarum amararũ,amyg dalarum dulcium,spodii,folii,rosarum,absinthii,mastiches,spicæ,anisi,omnium ana.3.iii: semi nis scariolæ drach.x.coriandri syluestris drac.ix.aloes drach.vi.terantur,et cribellentur, et con ficiantur cum uino.Et sit dosis omni die drach.ii.pondus.

Ad

Ad Duriciem splenis, & apostema in hepate, & aquam citrinam, & dolorem Stomachi, & renum, & tussim cum icteritia. E

Et conquestus est mihi uir ex amicis meis ex bonis religiosis de duritie in splene suo, & apostemate in hepate suo, & aqua cirrina, & dolore in stomacho suo, & dolore renũ, & ex thussi cũ icteritia. Composui ergo ei hanc medicinam. *Confectio ad agritudinem uentris, uel uacuitatis.* Rec. spicæ Indę, costi, corticum casiæ ligneæ, omnium ana pōdus drac. ii· fœniculi drac. iii: piperis, semi. apij, acori, andacochæ, ireos, xylobalsami, omnium ana drac. iiii: uenarũ cappar. drac. quinque: passularum mundatarum à granis suis, drac. x: terantur donec fiant sicut medulla: & terantur medicinæ, & cribellentur: & cōficiantur omnia cum melle despumato. Et sumant ex eo omni die drac. iii. cum aqua capparũ, & calaminthes, & secaniabin pauci aceti. Iuuatus est ergo ea iuuamento manifesto in spacio paruo. *Emplastrum conferens duricies splenis & hepatis.* Recipe ammoniaci, bdelii, ireos, sepi uaccini, oĩum ana drac. *x: ficus, thuris, opopanacis, galbani, omnium ana drac. viii, piperis c & l grana: ceræ, picis siccæ, amborum ana. 3. xx: aluminis iameni, sulfuris myrrhæ, omnium ana. 3. x: pyrethri, radicum capparis, amborum ana drac. v: uisci, aristolochiæ, croci cordumeni, amomi, olei nardini, omnium ana drach. iii: terantur bene cum aceto, & conficiantur cum eo donec permisceantur: & liquefiat cera, & permisceantur omnia te- F rendo in mortario, donec fiat corpus unum: & ponatur super splenem.

* Al. xvi.

Ad Febrem quotidianam, & fluxum uentris, & tenesmon, & tussim.

Pilulæ quas ego composui uiro oratori, qui habebat quotidianam, & fluxum uentris superfluum, & punctionem, & tenesmon uehementem, & tussim: & iam erat desiccatus: & desperauerat se, & sperauerat mortem. Iuuatus est ergo his uice una. *Pilularum permistio hac est.* Recipe castorii, myrrhæ, amborum ana aur. i. & sem. seminis hyoscyami albi. 3. iii, seminis apii. 3. viii: tere illa, & confice cum uino, & fac inde pilulas sicut piper, & sicca eas. Sitq; dosis eius grana v. cum rob myrthi, & aqua. Inquit Galenus nō est nobis necessarium rememorari in hoc libro radicum ægritudinum, quoniam iam eas diximus in aliis libris: hunc autem librum non fecimus, nisi ad descriptionem propriè. Et quamuis nos consortemus per ipsum rationes Empiricorum, tamen quando ego cogito, ratione certa agnosco, quia est unum de secretis medicinæ, & thesaurus ex thesauris eius. Et omnem *medicinam eius iam expertus sum uicibus multis in eo, qui aptus, & cui conuenit, & est conueniens *complexio eius.

* Al. modum.
* Al. cōplexiōn.

Ad Dolorem ani, & tenesmon, & uentris solutionem, & puncturam. G

Ellychnium quod supponitur in ano, & efficit opus pilularum, immo melius. *Eius permistio.* Recipe myrrhæ, thuris, mastiches, croci, omnium ana partem unam: terantur, & cribellentur, & conficiantur cum uitellis ouorum, aut cum succo alesinis i. psyllii: & fac inde, quod sit simile glādi, & pone in unoquoque eorum filum. Quando ergo facis illud, inunge ipsum ante oleo rosato, & pone ipsum in ano, & præcipe ut teneat ipsum nocte tota. Quando igitur uoluerit extrahere, trahat filum, & extrahat ipsum. Hæc autem medicina est sublimis ad dolorem ani, & tenesmo sanguineo, & solutioni uentris, & puncturæ Scias ergo bonitatem eius.

Ad Colicam, & uomitum, & dolorem stomachi.

Medicamen ad colicam, quod composui adolescenti trigenario, cui acciderat colica, quæ dicitur ileos, & uomitus, & exiccatio fortis, & dolor stomachi. *Cuius permistio.* Recip. myrobalanorũ citrinorũ, & nigrorũ, masti. anisi ammeos, seminis apii, corticũ * thapsiæ, medullæ seminis cartami, omnium ana partem unā: salis Indi partem s: aloes scotrensis ad pōdus omniũ medicinarum terantur, & cribellentur, & conficiantur cum aqua foliorum citri humidorum: & fiāt inde pilulæ. Sitq; dosis eius aur. ii. cum aqua calida ante cibum: est enim bonum ad digestionē ci- H bi, & lenit uentrem, & ad colicam, & uentositatem, & dolorem dorsi, & crudum humorem.

* Al. casiæ ligneæ.

Ad Lapidem renum.

Et conquestus est mihi uir de lapide, quā habebat in renibus suis, & quandoq; exierat in urina: & narrauit quia egessit eum: hoc autem longinquum est, ueruntamen ego audiui, quod Archigenes in quibusdam libris dixit hoc, sed *nescio causam eius. Composui ei hanc medicinā: & iuuatus est ea usque ad xxx dies. *Confectio ad lapidem.* Recipe aristolo. dauci, floris squinanthi, carpobalsami, spicę, croci, meu, phu, apii, casiæ, camædryos, scorodi, ammeos, prasii, dragacāthi, enulæ: ireos, origani montani, carui, seseleos, corticum radicũ cappar. gariophyllorum, cymini, seminis fœniculi, scillæ assatæ, sinapis, myrrhæ, seminis erucæ, condisi, omnium ana partē unā: pinearum decorticatarum ex cortice suo, quantum est pondus omnium: terantur, & cribellentur, & conficiantur cum melle despumato. Sitq; dosis eius omni die. 3. iii.

* Al. dixi.

Ad Debilitatem coitus, & ad dolorem uesicæ, & lapidem, & Dolorem in utrisque lateribus.

Et conquestus est mihi adolescens teneri corporis ex filiis Regum philosophorũ ex amicis meis, de coitu, de uesica, de dolore in ea, & lapide, & de dolore in utrisque lateribus. Composui ergo

A ergo ei hanc medicinam,& iuuatus est ea uelociter. *Confectio ad coitum.* Recipe pinearum excorticarū de cortice suo libræ unius quarram: medullæ seminis melonum,medullæ seminis cucurbitæ, been ru.& citrini, sesami decorticati,galangæ, zingiberis,secacul, semi. alphagdi, sepi scinci,omniū ana drac.x.seminis urticæ, seminis sinapis,seminis cæpæ albæ,anisi, seminis papaueris albi,liquir.decorticatæ,seminis bauciæ,omnium ana drach.vii.penidiorū quātum est pōdus omnium:terantur,& cribellentur,& cōficiantur cum melle despumato. Et accipiatur ex ea mane,& apud somnum,quantum est nux. Et præcipe ei,ut fiat hoc sibi cibarium diebus,quibus accipit confectionem. Recipe bauciarum mundatarum ex uenis suis & cortice suo medietatē libræ:elixetur ergo donec dissoluatur:& proiiciatur in eam oleum omphacinum,& mel: formetur cum uitellis v.ouorum. Et quandoque decoquuntur cum eo passeres. Et coloretur cum croco & zingibere: & aromatizetur cum musco.

Ad satyriasim.

Medicamen cui non est simile super terram in satyriasi,& est uelocis sanationis. *Cuius permistio.* Recipe olei sambucini uel de zambach.i.de iesemino,libram unam : formicas habentes alas, mille:nemeresin unā & est fœmina parua uulpes,quę in Sabano moratur:& cum formicis B misceantur:& inungatur cum hoc unguento mirach,& duo testiculi,& uirga,postquàm suspenditur in Sole duabus hebdomadibus.

Ad Dolorem testiculorum, et apostemo, et uentositatem in eis, et pruritum.

Et conquestus est mihi uir ex bonis religiosis ex amicis meis de apostemate in testiculis,& ramice,& uentositate in eis,& dolore eorum. Composui ergo ei hoc emplastrum,& iuuatus est eo iuuamento magno. *Cuius permistio.* Recipe masticheS,setæ,thuris,sarcocollę,omniū ana drachmas vi.terantur,& cribellentur,& incorporentur cum uino: & liniatur super apostema,& annectatur super ipsum cotum: & dimitte ipsum donec exiccetur:deinde accipe pānum,& liga duo oua ad duas ancharum pyxides. *Ad Pruritum testiculorum.* Ad pruritum in duobus testiculis, sumantur cerusæ drac.vi.sulfuris citrini drach ii,opii drachma una : terantur omnia cum aceto uini permisto cū aqua, & pone ipsum tribus uicibus. *Ad Apostema Testiculorum.* Et ad apostema in duobus testiculis,sumantur ciceris partes ii,altheæ par.i.terantur cum aceto,& liniantur super apostema:est enim bonum.

Ad Dolorem iuncturarum.

Et scripsi ad Glauconem philosophū,qui erat ex bonis & puris amicis meis: & erat eius ætas C adolescentia:& erat teneri corporis delicatus:& ipsius regio Beneuentum:inuaseratq; eum dolor iuncturarum & carnium,quæ super dorso in directo ancharum sunt,& podagra, & dolor ancharum. Composui ergo ei hanc medicinam,& est una ex illis quam accepi ab Archigene:& addidi in ea,& rectificaui eam. Iuuarus est ergo ea usq; ad lxx.dies,& non redijt ad ipsum: & est secretum magnū ex secretis medicinæ. *Pilule ad dolorem iuncturarum.* Rec.myrobalanorum Kebul.indorum,& corticum cucumeris asinini,*buzaram loco cuius ponitur zingiber,colocynthidis interioris,salis indi,hermodactylorum,aloes scotrensis,osum ana.ʒ.i.sagapeni.ʒ.ii.terant,& puluerizentur,& conficiantur cum aqua foliorum KeKengi,& aqua albuzaran:& fiant pilulæ sicut piper,desiccentur in umbra. Et bibātur ex eo omni nocte tertia.ʒ.iii.cum aqua calida. Et sumatur post illud hæc medicina,cuius modus est. Recipe buziden.i.satyrionis partem.i.hieræ picræ partes.ii.terantur,et cribellentur,et conficiantur cum melle. Et bibantur ex ea.ʒ.iii. *Al.zedoariæ.*

Ad Ischiadem.

Et conquestus est mihi uir ex una uillarum romanarum,super cuius aerem erat uincēs humiditas, et uincēs super complexionem uiri simile illi de ischiade. Purgaui ergo corpus eius semel cū hac medicina:et excusaui ipsum à cauterio et unguēto. *Medicina ad ischiadem.* Recipe hermodactylorum,turbith carnosi,buziden.i.satyrii,sanę,medullæ seminis cartami,pulpę colocyn D thidis,medullæ seminis citruli, omnium ana drach.i.terantur et cribellentur:et conficiantur cū butyro et melle. Et est hæc potio una.

Ad Humorem crudum lapidosum, & mollificationem crurium, et debilitatem corporis.

Et cōquestus est mihi Abyn,qui erat*exiccatus(cuius erat ætas adolescentia,medię habitudinis,delicatus)de humore crudo lapidoso,qui faciebat eum sedere,et mollificatione crurium suorum,et debilitate corporis sui,et stupore in utrisq;. Composui ei hāc medicinam,et usus est ea per mensem,et redijt ad sanitatem suam naturalem. *Medicina ad humorem crudum.* Recipe myrobal. Kebul.et emblicorum,et indorum,et satureiæ,ammeos,apii,origani persici,hermodactylorum, turbith gummosi in duabus extremitatibus, omnium ana.ʒ.i.buzaran,loco cuius ponitur zingiber,drac.ii.fenæ arabicæ lib.i.tertiam,spicæ,hehel,amomi,omnium ana drach. viii:cinnamomi,nerem:scb,piperis,macropiperis,spodii,ro.salis naptici.omnium ana drach.iiii. nasturtij unc.s.salis an mon aci aur.i.acori drach.iiii.berengi,doronici,zedoariæ,tertiam aur.i.teranē,et cribellentur, et le uātur cū butyro uaccino,præparato cum clissisia tritici.i.simula,donec eiiciat *Al.ex siculis.*

ipsum: & adiungatur media libra penidiorum,& conficiatur cum melle despumato. Et sumatur E
ex eo omni die.ʒ.s.cum aqua,in qua decocta est acorus. Et utatur hoc oleo,est enim ultimum in
ægritudinibus iuncturarum , & mollificatione earum , & corruptione complexionis earum , &
ipsarum dolore. *Oleum probatum,cuius permistio.* Recipe costi,carpobalsami,corticis casiæ,om-
nium ana.ʒ.xxx:calami aro:buzaran loco cuius ponitur zingiber,abrengi loco cuius sagapenū
oīum ana.ʒ.xx.macropiperis.ʒ.vii.cordumeni,zingiberis,staphides agriæ, omniū ana.ʒ.vi.cy-
peri.ʒ.xi.uenarum squinantbi,ireos,amborum ana.ʒ.xii.cyperi,blactę byzantiæ,foliorū myr-
ti sampsuci,omnium.ʒ.x.tere medicinas contritione crassa,& infunde eas in uino boni odoris,
scd'm mensuram qua cooperiat eas,die ac nocte:& pone ipsum in olla,& infunde super eam ex
aqua quantum est mensura uini : deinde infunde super illud oleum sesami,& oleum lentiscinū,
de unoquoque x.asacraiati:deinde accende sub ipsa ignem lentū quantitate viii.horarum:dein
de tolle eam ab igne,& permitte illud infrigidari,& funde oleū ab aqua: Deinde accipe in deco
ctione eius scd'a, asari spicæ,amomi, ana.ʒ.x.folii.ʒ.vi.myrrhæ vnc.i.tere oīa,& infunde ea die
ac nocte:deinde cola eam in ollam,& funde super eā oleum:sitq; olla,in qua decoques uice pri-
ma, & secunda,& tertia,olla limpida,in qua ponantur medicinæ,& oleum. Et accipe ollam ma-
*Al. maraxiam. gnam à loco * masiam,& funde in eam aquam:deinde pone ollā,in qua sunt medicinæ & oleum F
in concauitate eius:& accende sub ea ignē lentū,donec cōcoquatur oleum,& medicina per ca-
lorem aquæ . Qñ ergo decoxeris ipsum scd'm terminum quem narraui , & peruenerit ad finem,
remoue ipsum ab igne,& permitte ipsum infrigidari. Deinde cola ipsum oleum,& coque ipsum
†Al. va. semis. tertio . Et accipe gariophyl. blactæ byzantiæ, nucis muscatæ, omnium ana.ʒ.iiii.bdellii.ʒ.iiii.
mellis, styracis calamitæ.ʒ.xxx.olei balsami † .ʒ.s.tere medicinas siccas, & infunde eas in uino
die ac nocte . Deinde cola eas in ollam : & funde super eas oleum:& accende ignem sub eis se-
cundum quod narraui tibi:deinde cola oleum,& repone: Ipsum enim est ultimum in ægritudi-
nibus iuncturatum . Et in læsione fiat inunctio ex eo,& bibatur:soluit enim naturam,& extra-
hit humorem crudum:& confert colicæ,& ægritudinibus uiscerum.

Ad Caninum appetitum, & Singultum , & Eructationem acetosam.

Electuarium dia trion pipereon quod ego cōposui Hedino,qui fuit ex bonis: & erat intra Ro
mam,& erat septuagenarius:conquestus est de frigore in complexione,& humiditatibus super-
fluis,& canino appetitu,& singultu,& ructu acido. Composui ergo ei hanc medicinam:& iuua-
tus est in hebdomade. *Cuius permistio.* Rec.piperis albi, piperis nigri,macropiperis,omnium
ana quartam libræ:xylobalsami.vnc.i.spicæ,amomi,amborum ana.ʒ.iiii.se.apii,zingiberis,sese G
leos,Keifim,casiæ mundatæ,enulæ,asari omnium ana.ʒ.iii.tere omnia,& cribella, & confice cū
melle despumato,& repone ipsum. Et sumatur ex ipso quantum bundacha.

Ad Tremorem cordis,& inquietudinem, & cogitationem.

Syrupus quē composui Demicrati,quæ est mulier bona,multi ieiunii:cui accidit tremor cor
dis,inquietudo,& cogitatio,& stoliditas,& mentis ablatio,& quandoq; egrediebatur à ratione
sua:& erat quadragenaria, cōstrictæ carnis albæ. *Cuius permistio.* Rec.buglosæ exiccatæ,folio
rum rosarum,foliorum citri,foliorum ocimi citrati,capilli ueneris,ocimi gariophyl.omniū ana
hosmatum.i.quod est quarta libræ,& tria grana: malorum mandragoræ incisorum.ʒ.viii.frustū
panis,Karabe contriti,setæ crudæ incisæ,lazuli contriti,nucis muscatæ contritæ,zedoariæ, do-
ronici,been albi & rubri,sandalorum alborum,margaritarum minutarum,coralli,spodii berbe-
ris,xyloaloes boni crudi,mastiches,thuris masculi,omnium ana aur.i.terantur et decoquantur
omnia in xiiii.libris aquæ fontis,donec consumantur duæ tertię:et comprimatur manibus pan-
nus, in quo sunt species, et colentur : et aggregentur duæ libræ aquæ cum x.libris boni uini,et
x.libris mellis despumati, et coquatur, donec fiat spissitudo:et frigidetur, et aromatizetur cum
ʒ.i.musci contriti. Et bibatur septimanis iiii. *Ad tremorem cordis linimentum.* Rec.thuris,ro. H
xyloaloes, gariophyl.spodii, sandalorum rubrorum: Karabe marini,sandarachæ, omnium ana
ʒ.i.aluminis iameni.ʒ.s.terantur,et cribellentur,et conficiantur cum aqua ros.aut cum aqua ma
lorum:et ponantur super cor et stomachum:est enim ultimum.

Ad Dolorem hepatis,& Splenis,& multa alia.

Et cōquesta est mihi mulier deuota magnæ quātitatis nobilis(cuius cōplexio decliuis erat ad
caliditatē,et eius anni xl.erant)de dolore stomachi,et hepatis,et splenis, et duritie in uentre,et
apostemate,et inceptiones hydropis,et dolore amborū renū,et pulmonis,et amborum laterum
et uesicæ,et matricis,et dolore in oībus membris suis,et sputo sanguinis,et pleuritide. Cōposui
ergo ei hoc emplastrū . *Cuius permistio.* Recipe ceræ,helKalimbat.i.terebinthinæ,bdellij,thuris,
ammoniaci,cordumeni,fructus myrti,fructus uitis,tortellarū de feni,amomi, spicæ,croci,myr-
rhę,mastiches,oīum añ.ʒ.viii.olei uiolati,olei sesamini,amborū añ.ʒ.xl.uini boni odoris,quāti
tate qua infundat,donec fit emplastrū:et accipe ammoniacū,bdelliū,et thus,et myrrhā,et tere,
et in uino ea infunde,et contere ea,et liquefac cerā cum duobus oleis,et bulliat. Qñ ergo lique-
fiunt repone ea desuper ignē, et tere reliquas medicinas,et pulueriza super ea,et moue ea tādiu
donec ꝑmisceant adinuicē. Deinde line ea sup loca in q̄bus durities est,et apostema,et dolor.

Ad Vomitum.

A *Ad Vomitum immoderatum, & Fluxum ventris.*

Emplastrum quod cõposui mulieri religiosæ deuotæ,cui acciderat uomitus immoderatus & solutio uentris superflua,& febris cõclusa,& sitis,& adustio uehemẽs: & erat trigenaria: & erat tempus æstiuum. *Cuius permistio.* Rec.cydoniorum mundatorum decoctorum cum aceto lib.i. gallia, seminis myrtæ,sumach,acaciæ, fructus uitis, myrrhæ,mastiches,oĩum ana.ʒ.iiii.tortella rum de seni.ʒ.viii.aromatici.ʒ.i.tere illud bene donec permisceat: & funde super illud oleũ rosæ & acetum uini,& aquam ro.tali mẽsura quod humectet,& line stomachum. Et iuuata est ea statim.

Ad Febrem quotidianam trochisci.

Modus trochiscorum ad febrem quotidianam qñ maturat. *Quorum permistio.* Recipe rosarum, spodij, eupatorij, seminis,cuscutæ,berberis,seminis endiuiæ,oĩum ana.ʒ.iiii.xyloaloes, tragaganthi, absinthij, anisi,doronici,omnium ana.ʒ.i.terantur,& cribellentur,& conficiantur cum aqua calida:& fiant inde trochisci,quorum unus sit drachmæ duæ. Et bibatur cum syrupo acetoso septem diebus, & eradicabitur.

Ad Febrem tertianam decoctio experta.

B Decoctio ad febrem tertianam post tres accessiones experta. *Cuius permistio.* Recipe terenia bin i.semen album habens saporem mannæ,medullæ cassiæ,tamarindorũ, oĩum ana vnc.s.myrob.vnc.i.decoquantur cum lib.s.aquæ, donec consumantur duæ tertiæ,& coletur. Et bibatur cum media vnc.olei sesam:ipsa enim eradicatur statim.

Ad Febrem Quartanam trochisci.

Modus trochiscorum ad febrem quartanam inquit G.iam narraui in multis librorum meorũ quod quartana qñ inuadit in autumno,pertransit in uere:& quãdo inuadit in æstate,dimittit in sex periodis,quando medicus est prudens:nam quando maturatur,& utitur hac medicina,tũc facit eam redire,tertianam,deinde medicatur tertianæ cũ eo quod dixi. Quare eradicat febris tertiana hoc regimine ante horam quam determinauerunt medici,qui fuerunt ante me:& ego quidẽ determinaui illud.Verum ego iam ingeniaui cum hoc,& est secretum magnum:ueruntamẽ nos non utimur nisi in corporibus fortibus. *Quorum permistio.* Rec.eupatorij,absinthij,costi,zurũbet,doronici,ammeos,aristol.scorodi,myrrhę,euphorbij,oĩum añ aur.i.aloes,bdellij,pyrethri, sagapeni,opopanacis, harmel,acori,amomi, oĩum ana.ʒ.i. infundantur sagapenũ & opopanax in uino,& moueantur: & terantur medicinę,& cribellentur,& conficiantur omnia:& fiãt inde

C trochisci,sitq; trochiscus.ʒ.i.& bibatur cum aqua raphani.

Ad Hydropem pilula.

Et conquesta est mihi filia Nicolai Regis,& ipsa quidem monacha erat deuota:& senserat de hydrope horrida,& aqua citrina(in qua fatigati erant medicantes)& strictione naturę.Præparaui ergo ei hanc medicinam : & conualuit usq; ad septimanas quatuor, & exiuit ab ægritudine sua egressione bona & sana. *Pilula ad hydropem.* Rec.spicæ indæ,& Romanæ,ambarum ana ʒ.iiii.agarici,aristol.amomi,croci, æris combusti epithymi, mastiches, hyperici,costi, chamædryos,omnium ana.ʒ.iii.myrrhæ,Kerse medicinalis,squinanthi,tithymali,omniũ ana.ʒ.i.aloes viii.tere illud,et pulueriza ipsum: et cerne eum,et confice cum aqua,et fac de ipso pilulas,et inunge manus tuas in cilini.Sitq; dosis earum.ʒ.ii.cum uino misto.

Ad Icteritiam sparsam.

Medicamen ad icteritiam sparsam scilicet super totum corpus,quod ego composui. Rec.euphorbij, epithymi, aloes, sulfuris,omnium ana partem.i.tere illud,et da in potu ex eo.ʒ.ii.cum aqua calei:est enim ultimum quando non est calida. *Ad Icteritiam causa calida, Medicamen,quod ego composui.* Rec.aquæ lactis caprini coagulati cum tamarindis lib.i.succi endiuiæ lib.i.succi fo-

D latri libræ quartam, aquæ absinthij humidi vnc.s.berberis, sandalorum alborũ et machoziri. i. citrini,aloes, omnium ana vnc.i.spodij, spicæ,rauedseni,omnium ana.ʒ.i.terantur,et cribellentur: et permisceantur omnia, et permaneant in nocte. Et bibatur ex eo omni mane lib.s.colato cum vnc.ii.iulep.Postea ponas ipsum in loco frigido,aut fumatur cum geleniabin.

Ad descensum aquæ in oculum, & vertiginem,& Ischiadem.

Modus medicinæ ad descensum aquæ in oculum, quam ego composui uiro qui erat ex uiris religiosis,qui multiplicauerat comestionem hordei,et assiduationẽ uigiliarum: quare euenit super eum malum ex descensu aquę in oculum suum:& acciderat ei uertigo et ischias:iuuatus est ergo et conualuit.Et ipsa quidem confert omnibus ægritudinibus melancholiæ, et phlegmatis, et anginæ,accidentibus ex crassitudine humorum:et ad morsum canis rabidi,et habentium uenenum,et præfocationi matricis. *Cuius permistio.* Rec.epithymi aur.x.scammoniæ,prasii,stœchados,myrrhæ,ellebori nigri,ana aur.iiii.scillæ assatæ,euphorbii,aloes,croci, gentianæ, petroselini,ammoniaci,opopanacis,omnium ana aur.i.polii,cinnamomi,sagapeni,myrrhæ,spicæ,floris squinanthi,calaminthes fluuialis,aristolochiæ longæ, omnium ana aur.ii.teratur illud et cribelletur:et in fundantur gummi in uino boni odoris,et conficiãtur cum melle despumato quod sufficit,et dimittatur donec antiquetur. Sitq; dosis eius aur.iiii.

Ad Inquietudinem, idest guessegues.

E Modus medicinæ quam ego cõposui religiosæ mulieri, cui acciderat inquietudo ut & sola loqueret secum, & syluestritas: & medicati fuerũt ei multi medicorum, & nõ ualuerat eorum medicatio in ea ita, ꝙ iam desperauerat de se. Composui ergo hanc medicinam, & iuuata est per eã, *Cuius permistio.* Rec. scãmoniæ, anisi, Karabe, curalli combusti, xyloaloes puræ, seminis coriandri sicci, margaritarum minutarum, foliorum rosarum, spodii, mastiches, omniũ ana. ʒ. iii. myrobalanorũ indorũ, citrinorum, chebulorum, omnium post mundificationem ex nucleis suis, ana ʒ. x. turbith albi aur. xii. agarici aur. viii. zedoariæ, doronici omniũ aũ aur. ii. sacchari tabarzet ad pondus omnium medicinarum: teratur illud totum, & cernatur cum orali, & permisceantur. De quo sumant. ʒ. v. in puluere, & sumant diebus multis, & bibant cũ aqua frigida. Cibus aũt sit illud qđ lene est, sicut pulli: & altereť aqua cũ syrupo myrtino, aut cũ syrupo de rosis recentibus.

Ad Obliuionem, et frigus in renibus, et dolores in iuncturis et alia multa.

Et conquestus est mihi uir Aburosus religiosus, qui erat amicus mihi: & iã consecutus fuerat de oratione sua ꝗ alius in suo tpe consecutus nõ fuerat: & de ętate cõsecutus fuerat annos lxx. & erat propinquus mihi: & partes quidem frigoris iam uicerant super eũ, quare acciderat et obliuio, et frigus intensum, et dolores in iuncturis. Composui ergo ei hãc medicinã, et iuuatus est iuuamento sufficienti, exiuit ab ægritudine sua usq; ad duas hebdomadas. Et ego quidem probaui eã in multis, et inueni eam conferre ęgritudinibus uesicæ et humori crudo: et sanatio eius est ex oĩbus ægritudinibus iuncturarũ et soda, generatis ex humoribus frigidis, et eo quod eleuabatur ad cerebrum ex uaporibus ab illo humore, et à tussi phlegmatica: et pręparat stomachum, ut coria ꝑparanť galla, et rectificat ipsum, et fugat uẽtositatẽ crassam ex eo, et digerit cibũ, et excitat appetitũ, et resoluit qđ ex phlegmate incrassať in stomacho: et aliqñ abstergit uisum, et acuit mentem, et delet obliuionẽ: et clarificat uocẽ, et tardat canitiẽ, et dissoluit podagrã frigidæ causę: et quicũq; senex utiť ea, nõ indiget alio in cõseruatione sanitatis. *Confectio Dia trion pipereon secunda.* Rec. piperis albi et nigri, macropiperis, galãgæ, cassiæ ligneæ, calami aromatici, croci, spicæ Indæ, gariophil. cardamomi, carpobalsami, asari, zingiberis, seminis myrti siccæ, oĩum ana partẽ i. mastiches partes v. teranť medicinæ, & cribellentur, & cõficianť cũ melle despumato: & ponatur in uase uitreo læuigato. De quo sumať aureus i. apud somnũ: & est ex secretis magnis. F

Ad Dolorem iuncturarum, & complexionem corruptam.

G Et conquestus est mihi Arsatus religiosus (qui erat amicus, & erat orator: & iã consecutus fuerat annos lxx. & dicebatur de eo, ꝙ nunquam irascebať, neq; cõtrarius fuerat alicui: & erat multæ taciturnitatis, & dilatatæ scientiæ) de dolore in omnibus iuncturis suis: & uidi complexionẽ eius corruptam, et alterata erat ei mẽs. Præcepi ergo ei, ut uteretur hac medicina. *Hiera magna.* Recipe chamæpityos, scorodi, amborũ ana vnc. s. seminis apij, ammeos, hasce, agarici, oĩum añ unc. i. gẽtianæ aur. iiii. cẽtareæ minoris vnc. s. myrrhæ, spicæ, calamĩthes mõtanę, spodii, petroselini, prasii oĩum ana vnc. ii. seminis rutæ, hyperici, hyssopi sicci, phu, oĩum ana aur. iiii. chamædryos vnc. iii. folii unc. i. terantur oĩa, et cribellentur cũ orali, et lenianť cũ ii. unc. olei balsami, et conficiantur cum sufficientia mellis origani despumati: et repone in uase leni interius: et dimittatur sex mensibus: ipsa nanq; iuuat, hæc. n. medicina est melior. Montee, si scieris mensuram eius excusabit te ab alijs, ego. n. uidi ipsam conferre ei: et est cõplexio eius sicut theriaca. Huic quidem uiro rediit sanitas eius. Deinde posui ut experiter ipsam. Inueni ergo in quibsdã iuuamentum eius, quia excitat uirtutes naturales et præcipue digestiuam: et extrahit melancholiã cum uapore: et subtiliat phlegma, et attenuat ipsum, et alleuat exitũ eius ex corpore, et refrænat choleram citrinam: et confert omnibus ægritudinibus hepatis et splenis, quoniam aperit oppilationem; et si profundatur in uenis mirabiliter ualet, ita quòd forsitam est ex mundificatione sanguinis: et conseruat ipsum ad substantiam suam, si fuerit seruans sanitatem, quoniã uadit in uenas et arterias, et cõsumit quod inuenit in eis de superfluitatibus crassis, et mundificat meatus; propter illud frangit lapidem: & mundificat fæcem humorum ex corpore propter subtilitatem suæ operationis deinde non soluit superflue propter suam frigiditatem. Et eius potio integra est aureus i. cum aqua calida. H

Ad Maciem, & dispositionem senectutis.

Et fuit mihi ò Montee amicus ex bonis, qui erat æqualis complexionis subtilium humorũ, extenuati corporis: & ipse quidẽ multiplicauerat lectiones librorũ, & ieiuniũ, & orationẽ, & laborabat multũ: et erat parũ obuiãs cibo: et uigilabat plurimum noctis: et erat trigenarius die, qua cognoui eũ: quare minorata est humiditas corporis eius, et addita est ei macies, et siccitas cõplexionis: et nõ cõsecutus fuerat xl. annos: et iã *superauerãt ei modi ęgritudinũ, et albificatũ erat eius caput, et debilitati erãt motus eius innati, et factus erat in dispositionib⁹ senectutis vltimę. Præcepi igiť ei comedere; quare humectatus est hora post horã, et paulatim scđm gradationẽ. Cõposui ergo ei hãc cõfectionẽ: et ꝑcepi, ut uteretur ea. Excitauit ergo eius caliditatem innatã: et rectificauit ex dispositionibus eius multũ: ęt ambulabat super pedes suos, et cõfortata est

* Al. superuenerant.

quidem

A quidem uirtus.Et eſt bona ſenibus multũ,qm̃ aperit oppilationes,& confortat caliditatẽ innatã
in eorũ corporibus:& reſoluir humiditates corruptas, & cõfortat,digeſtionẽ,& confert uentoſi
tati,& reſoluit phlegma à ſtomacho & à iuncturis:& cõfortat,& expellit nocumentũ frigoris,&
prouocat urinã. *Modus Confectionis.* Rec.piperis,macropiperis,cinnamomi calidi.i.acuti,floris
ſquinãthi,ſpicæ,Indæ,galangæ,ammeos,cymini carmeni,oĩum ana aur.v.maſtiches,ſeminis fœ
niculi,aniſi,zingiberis ſicci,calaminthes fluuialis ſiccæ,oĩum ana aur.x.folij Indi,cyperi,croci,
aſari,caſiæ ligneæ,coſti dul.ſeminis apij hortulani,oĩum añ aur.iii.gariophyl,cardamomi mino
ris,cubebæ,nucis muſcatę,maceris,xylobalſami,carpobalſami,pyrethri,foliorũ agni caſti,zar-
neb.i.roriſmarini, acori,oĩum ana aur.ii.terantur medicinæ,& cribellentur,& ponatur cum eis
ſacchari tabarzet libræ tertia:& cõficiantur omnia cum duplo ſui cum melle deſpumato:& re-
ponatur in brumati leni.Er ſumatur ex eo ab aureo.i.uſq; ad aureos ii.ante cibũ,& poſt cibum.

Ad Anginam Emplaſtrum optimum.

Iſte autem eſt modus emplaſtri,quod accepi ex libro antiquo,& rectificaui ſcd̃m ſententiam
meam,& probaui ipſum in apoſtematibus gutturis,& inueni ipſum mirabile, & non uidi,quod
uelocius conferret ipſo:& eſt ex magnis ſecretis. Rec.vnc.merdaſengi id eſt plumbi uſti,ſuper
B quod proiiciatur ex oleo ſeſamino,& oleo uiolato,quo coaguletur:poſtea accipiatur mucillagi
nis pſylii, mucilaginis ſeminis lini, & ſeminis altheæ,ſeminis almaru, oĩum ana vnc.s.ouorum
triũ, gummi amygdalarũ vnc.i.infundanĩ in aqua coriandri die ac nocte:deinde coleĩ,& proii-
ciatur in ea chamæmeli,meliloti,amborum ana vnc.iii.aggregentur,& percutiãtur,percuſſione
bona,deinde fiat corpus unum,& fiat ex eo emplaſtrum.

Ad Omnes ægritudines Emplaſtrum.

Emplaſtrũ mirabile cõferẽs oĩ ægritudini.*Fit hoc modo*. Rec.olei,aceti uini,amborũ ana lib.
iiii.merdaſengi lib.i.&.s.chalcu cecaumenu.ʒ.xx,ziniar.ʒ.xvi,colchotar qđ eſt atramẽtũ albũ,
chalcanthi,corticũ æris.i.batirura,oĩum añ.ʒ.xvi.decoquaĩ acetũ & oleũ,& remoueaĩ ab igne,
& proiiciatur in eis lithargyrus & reliquæ medicinæ:deinde reducatur ad ignẽ,& decoquaĩ do
nec inſpiſſentur,& rubeant. Deinde utatur in oĩbus vulneribus,& ulceribus,& apoſtematibus.

Ad Morſum canis rabidi.

Illud aũt,quod ſanat à morſu canis rabidi,eſt id,quod dico tibi:& eſt ex medicinis nobilibus,
& ſecretis magnis:& eſt medicina,quam faciebar Aſinius ſenex antiquus,qui uituperabat medi
cinas*per eam.Et ipſe quidem non uidit aliquem,quẽ momorderit canis rabioſus,& biberit eã, * Al.ſuper.
C mori:& ſi non conſequebatur ipſum in principio,quãdo momorderat eum canis.Dabat ergo in
potu ex ipſo cochlearia duo, & potabat ipſum ex ea xl.diebus integris:et emplaſtrũ faciebat lo
co morſo,quod dicam poſt medicinam. *Modus Medicinæ canis rabidi.* Rec.cineris cancrorum
partes decem,gentianæ partes vii,thuris partem unam.Doſis eius eſt cochlear unum magnum:
& puluerizetur ſuper aquã & bibatur:& nõ bibatur ex ea minus.ʒ.iii. *Modus Emplaſtri.* Rec.
aceti uini Kiſti,opopanacis vnc.ii.picis lib.iii.aggregetur illud,& fiat emplaſtrũ ex eo. Et empla
ſtretur ex eo locus morſus:eſt enim mirabile.

Ad ſtrangulationem prouenientem ex fungis.

Quid aũt ſanat ex comeſtione fungorũ illũ,cui accidit p̃ſocatio? Dixit Gal.ego uidi medicũ
de terra Alexãdrię,qui urebaĩ ſtercore gallinę in medicatione ſtrãgulationis eius,q comederat
fungos:uſus ſui iſto,& probaui ipſum:Quod fuit,quia exiccaui ipſum, & cõtriui ipſum, & dedi
in potu ipſũ in aceto,& aqua,& melle, & uino: & uomuit ſtatim humorẽ craſſum,& phlegmati
cũ:& ſedatus eſt, & quieuit,& inuenit trãquillitatẽ integrã:& euaſit ab accidẽte,qđ ei acciderat.

Ad Petram medicamen.

Medicamen ad petram,quod ego compoſui uiro ex Regibus Alexãdrię,cui euenerat lapis:&
D laſſi erant medicantes,donec deſperauerat de ſe ipſo.Compoſui igitur ei hãc medicinã,& iuua-
tus eſt per eam,& exiuit ab ægritudine ſua egreſſione integra. *Et eius modus eſt.* Rec.opii.ʒ.iii.
acori danichi &.s.pyrethri,euphorbii,caſtorii,corticis radicũ capparis,ſeminis hyoſcyami,ga-
langæ,oĩum ana.ʒ.i.cinnamomi,ſeminis bauciæ ſylueſtris,ſeminis apii,coſti petroſelini,caſię li
gneæ,mẽtæ, myrrhæ,chamæpytios,calaminthes fluuialis & mõtanæ,gẽtianæ Romanæ,radicis
liquiritiæ,enulæ,chamædryos,praſii,ſcolopendriæ,ariſtolochiæ rotũdę,ſeminis ammeos,maſti
ches,radicis lilii cœleſtis,cymini carmeni,gariophyllorum,ſeminis fœniculi,ſcillæ aſſę,ſinapis,
granorũ pini,aniſi,carpob.ſeminis erucæ ſylueſtris,cordumeni,ſeminis rutæ ſylueſtris, ſeminis
agni caſti,aniuden nigri,ana danichi.&.s.terantur omnia,& cribellentur, & liniantur cum oleo
balſami,quantitate quartæ unius unciæ: & conficianĩ cum melle deſpumato. Doſis eius eſt Kiſt
i.&.s.uſq; ad ʒ.s.Deinde probaui illud poſt illud,& inueni ipſũ frangere maiores lapides,& ex-
trahere omnes eos.Quod autem dicunt oẽs homines de lapide Iudaico,iam expertus ſum,& nõ
inueni in lapide ueſicę operationẽ:uerum ipſe in lapide renum eſt fortis,& ualde mirabilis ope
rationis.Et ipſe quidem eſt lapis ualde albi coloris,in quo ſunt fila nigra:qui lapis inueniĩ in Pa-
læſtina.Et modus dandi ipſum in potu,eſt ut fricetur ſuper corem uiridem,donec ex eo reſolua
tur aliquid:deinde aggregetur limatura illa,& abluatur:& detur in potu cum aqua calida.

Ad Aegritudines Phlegmaticas, et Melancholicas, et morpheam. E

Decoctio mirabilis, quã cõposui ad ægritudines phlegmaticas, & melancholicas, & ad morpheã sparsam, & ictericiã, & uentositatẽ, & humorẽ crudũ, uiro quinquagenario. *Cuius hæc est permistio.* Rec. specierũ triũ myroba. absinth. epith. cũ semine, stœchados, suchaha, bedeguard, floris uiolarũ, seminis anisi, seminis fœniculi, poly podij, turbith carnosi, cartami, agarici, cẽtaureę, chamæpitios, cham ædryos, oĩum añ. ʒ. s. capilli ueneris, fumi terræ, oĩum añ cabdati unũ: tamarindorum quartã libræ unius: sebesten quinquaginta, iuiubas totidem: cõtundanẽ medicinæ, & infundantur in x. lib. aquæ bullientis die & nocte: & decoquantur lento igne, donec consumantur duæ tertiæ: confricenẽ digitis, & colentur cum æquali pondere de rob, & reponatur. Dosis eius est quarta lib. unius cum quarta libræ aquæ calidæ, & guttis olei sesami, & põdere duorum denariorum scammoniæ antiochenę. Cibus eius sit caro ouis annualis, & potus sit syrupus de melle.

Ad Multam infrigidationem, et humectationem corporis, et uentositatem.

Electuarium Dia trion pipereõ, quod ego cõposui Fortuno, qui iam processerat in ætate: & erat magni corporis humectati, multæ uentositatis, infrigidati corporis. *Cuius permistio.* Rec. piperis nigri, & albi quod est leuius ex eo, macropiperis, cinnamomi, zingiberis, seminis fœniculi, anisi, asari, mastiches, oĩum ana vnc. i. xylobalsami, carpobalsami, spicæ, corticis casiæ ligneæ, amomi, oĩum añ vnc. i. cardamomi minoris, semi. apij ammeos, croci gariophyllorũ, seminis mastiches oĩum ana quartã vnc. i. terantur, & cribellentur, & conficianẽ cũ melle despumato. Et sumatur ex eo omni mane pondus. ʒ. ii. cum aqua mentæ & mastiches, & anisi, & sit cibus tenuis. F

Ad dolorem Frontis, et acetositatem in stomacho, et punctionem.

Tryphera, quã ego cõposui Mõteo, qui habebat dolores frõtis, & acetositatẽ in stomacho, & punctionem. Vsus est ergo ea diebus aliquot, & sanatus est ea ab ægritudine sua. *Cuius permistio.* Rec. specierũ trium myrobalanorũ, & emblicorũ, & sitarabegi & est butyrũ conditum cum melle & lacte oĩum añ aureos x. teranẽ, cribellenẽ, & leniantur cũ oleo de amygdalis dulcibus: Deinde sumaẽ zingiberis, mastiches, cinnamomi, piperis, asari, croci, oĩum ana aur. x. costi dul. macropiperis, setaragi Indi, cortic. casiæ ligneæ, oĩm ana aur. iii. nucis muscatæ, maceris, cardamomi, xyloal. indæ, cubebarũ, calami aro. oĩum añ aur. ii. penidiorũ vnc. ii. teranẽ, & cribellenẽ, & leniantur cũ oleo balsami: cõficiantur cũ melle despumato. Et sumatur ex ea oĩ die aureus i.

Ad Anxietatem et humectationem.

* Al. anxiosus. Tryphera, quam cõposui filio Regis, qui erat religiosus, *anxiosus, humectatus. Rec. myrob. Kebul. bell. emblicorum, oĩum ana quartam libræ unius: coquãtur in x. lib. aquæ, donec cõsumãtur tres quartę & coletur, & proiiciatur illa aqua super myroba. & bell. & emblicos: & ponaẽ in sufflatione uenti septentrionalis, donec bibatur aquositas: deinde exiccentur, & puluerizenẽ, & cribellentur, & leniantur cum oleo bal. Deinde addaẽ turbith gummosi pondus. ʒ. xxx, postquã teritur, & lenitur cum oleo de amygda. dul. masti. bdelii, hoch. i. mororũ celsi, ammeos, granorũ neræ, cinnamomi, asari, xyloaloes Indæ, setargi Indi, ligni pæoniæ, oĩum ana. ʒ. iiii. terãtur omnia, & conficiantur cum melle origanali despumato. Et sumantur ex eo omni die. ʒ. iii. cũ aqua mentæ: est enim vltima ad epilepsiam, & melancholiam, & colicam quæ est ileos. G

Ad Diabetem.

Conquestus est mihi uir de ægritudine quæ nominatur diabetes. Composui igitur ei hãc medicinã. Iuuatus est usque ad hebdomadem. *Medicina ad hanc læsionem.* Rec. spodii, xyloaloes ustæ, sandali, seminis portulacæ, tragacãthæ, gũmi arabici, turbith, berberis, seminis endiuiæ, boli armenti, omniũ añ ʒ. iiii. Mastiches, cinnamomi, origani, oĩum ana ʒ. iii. sacchari vnc. i. teranẽ & cribellentur, & conficiantur cum geleniabin, & reponatur. Et sumantur ex ea oĩ mane. ʒ. viii. Cibus autẽ eius, sit aqua hordei, & robub fructuum: et emplastretur dorsum eius taratit trito et confecto cum aqua rosarum. H

Ad Retentionem menstruorum, et dolores.

Conquesta est mihi mulier, cuius ætas xxx. annorum, de retentione menstruorum cum doloribus: erat æqualis complexionis per comparationem. Composui ergo ei hanc medicinam, et iuuata est ea cito. *Medicina ad Prouocationem Menstruorum.* Rec. spicæ Indæ et Romanæ, et corticem casiæ ligneæ, rubiæ tinctorum, asari, anisi oĩum ana quartam unc. i. medullæ seminis melonum, medullæ seminis cucurbitarum, medullæ granorum faseolorũ, seminis apii, rueæ, ciceris nigri, seminis endiuiæ, berberis, et euerberis i. costi, omnium ana aur. i. teranẽ, et cribellentur et leniantur cum melle despumato. Et sumantur ex eo ante aduentum menstruorum octo diebus. ʒ. iiii. omni die cum aqua in qua decoquuntur cicera aut faseoli.

Ad Dolorem iuncturarum, et podagras, et ventositatem.

Et conquestus est mihi Afflius (qui erat ex mancbara: et habebat corpus strictum, ad æqualitatem propinquus) de doloribus iuncturarum, et ægritudine podagrę, et uentositate. Composui ergo ei hanc medicinam, quæ est mirabilis medicina ad podagram. Rec. acori, dactyli albi recentis. ʒ. i. ossium uetustorũ, lentis excorticatæ, turbith, senæ, omnium ana unc. i. sachari vnc. i. terantur, et cribellentur. Et bibantur ex ea omni die. ʒ. iii. cum aqua calida.

Ad

A *Ad Varices.*

Et conquestus est mihi uir prædictus nuper de quo iam dixi, qui erat de illis de Manchara, de ægritudine uaricum in cruribus suis. Composui ergo ei hanc decoctionem. *Modus decoctionis ad Varices.* Rec. epithymi cretensis, mytobalanorũ Kebulotũ, amborũ ana vnc.i. polypodij excorticati, succhaha, bedeguad, floris uiolarũ, tamarindorũ, absinthij romani, squinanthi, centaureę, herbæ eupatorij, oĩm añ vnc.s. passul. enucleatarũ quartã libræ unius: contundanẽ, & decoquanẽ cũ tribus libris aquę, donec cõsumanẽ duæ tertię & cõfricenẽ manib⁹, & colenẽ. Et bibaẽ ex ea tertia libræ cũ vnc. olei amygdalini amari in oĩ die tertio: & fiat emplastrũ super crura cũ emplastro de adipibus. *Emplastrũ de Adipibus, cuius iste est modus.* Recipe adipis agni, adipis porci, adipis ursi, uituli, cerui, hirci, asini syluestris, anatis gallinæ, vulturis, ana oĩum vnc.i. olei sesami, olei de Kerua, olei lẽtiscini, medullæ cruris uaccini, olei amygd. amararũ, cerę albæ, oĩum añ vnc.s. cerę rubræ, butyri uaccini, amborum ana librã unã: liquefiat, & coletur, & administretur.

Ad Hæmorrhoidas.

Et conquestus est mihi uir qui mecum cõuersabatur, & erat multi ieiunij, sicci corporis: super quem uicissim eueniebant hæmorrhoides, q̃ erant in interioribus eius & ipsius exterioribus, &
B illud erat ꝑꝑ multitudinẽ ciborũ suorũ frigidorum, sicut est farina hordei, & comestio lentis: & acciderat ei cum illo tremor uehemens. Composui ergo ei hanc medicinam, & euasit ab ægritudine sua usq; ad decem dies. *Confectio ad Hæmorrhoidas.* Recipe myrobalanorum Kebulorũ citrinorũ, belliricorũ, feremblegi, oĩum an. ʒ.i. terantur, & cribellenẽ cum ii. vnc. olei amygdalarum dulcium, donec proijciant ipsum: deinde adiũgatur ei bdelij Indi quarta lib.i. foliorum rosarum, spodij, granorũ myrti torrefactorũ, scoriæ ferri infusæ scilicet in aceto, Karabæ, mastiches, xyloaloes, neruiK, abrengi, plũbi usti cum sulfure, oĩum ana. ʒ.iiij: terãtur cum rob coagulato. Et sumantur ex eo omni die. ʒ.vi. cum aqua calida: & utatur hoc emplastro. *Modus Emplastri ad Hæmorrhoidas.* Recipe plumbi usti cum sulfure & cerusa, lithargyri, cineris uitis, cineris corticũ nerigil, balaustiorũ, oĩum ana. ʒ.i. ceræ albæ, olei sesami, butyri, oĩum ana quartam libræ unius: adipis porci vnc.ij. medullæ cruris uaccini vnc.ii. liquentur, & colentur dum calent in mortario de plumbo nigro, & sit manica eius ex ipso: & siccenẽ in Sole diebus aliquot, donec accipiat ex plumbo uirtutem. Emplastrum autem de adipibus nuper prædictum est magnorum iuuamẽtorum ad uentositatem gibbositatis, & dolores iuncturarum & ægritudines earũ, & ad uentositates, & ad spasmum qui nominatur tortura, & ad omnẽ spasmum in neruis, & paralyticos siccorũ
C corporum: Et similiter hoc emplastrum in quo diximus plumbum, confert omnibus ægritudinibus ani, & ægritudinibus neruorum, & ulceribus melancholicis: & administratur in ægritudinibus multis, quando medicus est prudens.

Ad Cogitationem & Timorem.

Descriptio electuarij dia pepereon, quod composui uiro ex regibus qui erat *Caron: & erat septuagenarius, & erat magnus, & acciderat ei cogitatio & timor. Cõposui ergo ei hãc medicinã, & iuuatus est ea plus aliis medicinis. *Cuius permistio.* Recipe piperis albi, & nigri, macropiperis, *neremisK, galangæ, zingiberis, spicæ Indæ & Romanæ, Keisim, amomi, carpobalsami, xylobalsami, corticũ cassiæ ligneæ, mastiches, xyloaloes, gariophyllorum, asari, cinnamomi, Keffati, abrengi, corticũ citri siccorum, oĩum ana. ʒ.i. been albi & rubri, zedoariæ, doronici, ammeos, radicũ liquiritiæ margaritarũ minutarũ, Karabi, coralli, lazuli abluti, sandarachę, croci, nucis muscatæ, aristolochiæ longæ, seminis portulacæ, seminis apii, coriandri, setæ crudæ incisæ, oĩum añ vnc.i. & .s. maceris, lausel, galliæ, oĩum ana quartã partẽ vnc. unius: musci. ʒ.iii: terranẽ, & cribellenẽ, & lenianẽ cũ duabus vnc. olei amygdalarũ: & cõficiantur cũ melle de fauis, postquã auferẽ spuma eius. Et sumantur ex eo omni die vnc.ii. hoc.n. stat loco confectionum magnarum, cum medicinæ speciales sint uelocioris iuuamenti aliis medicinis, propter susceptionem à natura. * Al. neremisin.

D *Ad Torturam, & inclinationem, & Spasmum in facie.*

Et cõposui hãc medicinã puero paruo, cui acciderat tortura, & inclinatio, & spasmus in facie sua, à casu uirtutis mouentis lacertos, exeuntis à uẽtriculis cerebri. *Medicina ad Spasmum, & inclinationem faciei.* Recipe calaminthes, rosarum, cinnamomi, zedoariæ, gariophyllorũ, oĩum añ aurẽ.i. sandalorũ, xyloaloes, amborũ ana. ʒ.i. musci. ʒ.s. terantur, & cribellentur, & lenianttur oleo balsami: & conficianẽ cum melle despumato. Et bibatur ex eo oĩ mane quarta. ʒ.i. usq; ad ʒ. unã cum syrupo de calaminthe, cũ quo singillaẽ liber iste. Iuuatus est ergo ea usq; ad hebdomadem.

Odoramentũ quod est Caputpurgiũ, Spasmo conferens, & inclinationi quæ dicitur ventositas torturæ: & ipsum confert statim. Rec. castorii, doronici, been albi & rubri, cõdisi, opopanacis, abrẽgi, spicę, baurach, oĩum añ partẽ.j. teranẽ, & cribellenẽ, & aromatizẽẽ cũ musco: & fit sternutatio cũ ipso.

Syrupus Acetosus, quo conseruatur Sanitas corporis.

Syrupus acetosus purus, quo cõseruaẽ sanitas. Rec. aceti albi libras x. mellis despumati libras decem, rob libras decem: decoquantur omnia donec fiat eis spissitudo mellis: hoc est.n. ultimũ

Syrupus de calamintha, qui est iuuatiuus Spasmo, & alys pluribus.

Syrupus de calaminthe, cuius descriptionem conditionauimus in fine libri: qui est iuuatiuus

spasmo accidēti pueris,& decrepitis,& medijs, & hydropicis,& asthmaticis,& anhelitui dilatationis, & ægritudinibus phlegmaticis & melancholicis,& est gloriosioris quantitatis medicinis omnibus in hoc modo. *Cuius permistio.* Recipe calaminthes fluuialis,calaminthes montanæ, uenarū,radicis liquiritiæ,radicis squināthi,radicis endiuiæ,radicis fi ariolæ,radicis lilij cœlestis polij,centaureæ,omnium ana quartam libræ unius:contundatur,& decoquantur cum xx libris aquæ,donec consumantur duæ tertiæ, & remaneat tertia:& fricetur manibus,& colet.Et sumatur pannus lenis,& ponatur in eo spicæ Indæ & Romanæ,& rauedseni,croci,masfiches,squinanthi,gariophylorū electorum,nucis muscatæ,cyperi,araKieri,cubebæ,omnium añ aur i.terātur & ponantur in panno præparato ad modum bursæ,& ligentur ligamento mollificato : & decoquātur cum eo quod clarificatur ex aqua: & fit sicut aqua mellis despumati:& fit medietas eius de rob: & decoquantur donec fiat spissitudo,& coletur,& reponatur:& administretur,quando necesse fuerit,ad omne quod narrauimus.Inquit Hunayn filius Isaac,Istud est quod inuenimus ex libro reglioforum Galeni:& est gloriosioris benedictionis quàm libri eius alij,& iuuamenti: Quòd si acciderit alius liber ab ipso, transferam ipsum.

GALENO ATTRIBVTVS LIBER
DE MEDICINIS EXPERTIS
CVI TITVLVS EST
MEDICINALIS EXPERIMENTATIO

CENSVRA

In huiusmodi Arabum experimentis iudicium & ratio adhibenda est.

Gnis qui de cœlo descēdit super altare,combussit libros Regis:& cum his combussit plurimos libros medicorum.Mihi autem combussit plurimos libros:quorum quidam erant completi,& quidem quos inceperam componere. Et non doleo de illis libris,quantum de quibusdam experimentis medicinæ, quæ erant ibi : quæ acquisiueram à quibusdam bonis uiris experimētatoribus & forte pro uno experimento acquisito dabam multa bona experimenta, & forte dabam pecuniam. Et scio unum qui curabat lapidem in uesica perfecta curatione,& hoc in multis hominibus:et lucrabatur infinitam pecuniam per hoc:& solummodo per hanc medicinam acquisiuerat sibi nomen optimi philosophi.Et scio alium,qui curabat ficum in ano perfecte:& lucrabatur infinitam pecuniam:et aliquem docere nolebat.Et scio alium,qui curabat morsum rabidi canis perfecte: et alij medici uocabant Bezar,id est à morte liberantem.Et forte medicus ex istis medicinis poterit congregare multa.Et bonus medicus ex Græcis quando sciuit aliquem hominem scire aliquod experimentum, tribuit illi magnam pecuniam ut ab eo doceretur. Et Thamor de regione Aethiopia, qui fuit ex bonis experimentatoribus,habebat bona experimenta experta : quæ sic custodiebat,ꝙ nullus in tpe uitæ suæ potuit ea habere : et postquam mortuus fuit,peruenerunt illæ medicinæ in manus Satiriorū,qui per ea,mirabilia faciebant:et exultauit eis nomen inter medicos.Et nos non laudamus hominem ignorantem artem,ut habeat has,qm̄ uellet prodesse forte, et nocebit. Et propter hoc oportet hominem scire complexiones,causas,et accidentia,ut cognoscat ęgritudines, et earum accidentia : qm̄ qui ignorat hæc,non est securus,quin noceat plurimum,et pro maiore parte:et si aliqñ proderit etiam,hoc erit ex fortuna.Et fortassis est aliqua medicina composita ex magna scientia experti uiri,aut ad fluxū uentris,aut colicā passionem,aut ad sedandū dolores,aut ad alias ægritudines: et qm̄ utet illa medicina non in suo tpe,nec in suo loco: ideo nocebit.Verbi gratia,ponatur ꝙ aliquis patiatur fluxum uentris iam diu,donec corpus extenuetur,aut ex humore,qui alterat cibum:aut ex frigore interiorum membrorū ita,ꝙ non attrahant cibum:aut ex debilitate cysteos fellis in attrahendo choleram, ita ꝙ cholera impellatur ad intestina,et faciat fluxum:aut ex apostemate duro,ex genere apostematū melancholicorum,in concauitate hepatis,ita ꝙ cibus non possit peruenire ad ipsum,sed ad intestinum faciat fluxum uentris:uideatur tibi,quod cura sit eadem,tñ nō est. Ego autem dico,ꝙ medicina experta laudata, quando

A quando usurpata fuerit ubi non conuenit,cum eo ꝙ non prodest,etiam nocet.Quare nos laudamus medicos altarium,qui curant cum cibis sacrificiorum, quoniã error ueíociter corrigitur,error autem medicinæ,forte ducit ad mortem. Quare oportet ut medicus cõsideret cõplexiones & curationes cõsideratione perfecta.Et ego composui hunc librum ex medicinis expertis,quas ego probaui, & acquisiui ex bonis medicis,& magnæ solicitudinis. Et non ponam in hoc libro id quod notum est iã medicis,sicut hieræ,opiatæ,& theriacæ,& aliæ medicinæ, quæ sunt notæ omnibus hominibus:& non ponam in eo nisi medicinas,quas fere omnes ignorant. Hunc etiã librum fecimus unius tractatus.Et si accidat postea,ꝙ experiar aliquas medicinas, scribam eas.

Prima compositio ex eis est medicina, quam accepi ab Astorone experimentatore, qui erat de ciuitate Tereste:& curabat cum ipsa febres antiquas:& ualet ad complexionem corruptam: aperit uenas, & prouocat urinam,& adiuuat digestionem.Cuius hæc est confectio. Reci. cinnamomi drach.i,spicæ nardi drac.ii,xyloaloes drac.i s.mastiches drachm.i, anisi.ʒ.ii,spatanæ,gariophyllorum,ana drach.s. conficiantur cũ melle optimo.Et accipe ex eo quantum auellana una, cũ aqua calida: & qui est frigidæ complexionis,& habet oppilationes,cum aqua fœniculi & anisi.Et iste Astoron,quãdo aliquis patiebatur dolorem acutum,coquebat chamemælum,& dabat aquã ad bibendũ,& cu-
B rabatur:& nos experti sumus multoties.& inuenimus esse uerũ. Et experti fuimus medicinam primam sæpe,& non fefellit ex eis quæ nominata sunt in laude. Et testificatur hoc ratio ex compositione eius:Quoniam cinnamomum cõtra operatur putrefactioni:illi autem est bonus odor quare cõfert membris interioribus,et subtiliat.Et spica nardi habet bonum odorem, et stypticitatẽ:et operatio eius est quasi propinqua operationi cinnamomi, sed cinnamomũ est subtilius. Lignum aloes cum eo ꝙ ualet ad hoc,ad quod ualet cinnamomũ,est utilissimũ ad frigiditatẽ stomachi,purgãs id quod est in humiditatibus per mirabilem eius proprietatem . Et mastiche dol. sedat in stomacho,et digerit humiditatem. Anisum prouocat urinã,et aperit oppil.est enim ualde subtile: et liquefacit superfluitates:et facit dol.qẽscere:Spatana;aperit oppilationes, et ualet spleni utilitate magna.Gariophyli desiccãt humiditates extraneas, et confortant mẽbra interiora.Et dabat ad potandum aquã,in qua decocta fuerat radix iridis,patientibus oppilationẽ crassam,ea prima hora curabãtur.Et ego dico ꝙ decoctio absinthii,et cẽtaureæ minoris faciũt hęc, sed radix iridis fortius operatur. *Alia medicina , quam accepi ab aduena Aegyptiaco , qua curabat oppilationes antiquas, & febres,& asthma antiquum : & non est ei similis . Et iste aduena acceperat ab uno medicorum altarium.Cuius hæc est confectio.* Recipe radi.iridis,aristolo.longæ et ro.succi mar-
C rubii,ana.ʒ.iiii:succi gafit,myrrhæ,chamedryos,et cãphoræ, ana drach.i.spicæ nardi , spatanæ añ.ʒ.ii:granorum balsami,ligni aloes ana drach.ii et s. pulurizẽt , et cõficiantur cum syrupo mel. *Qui fit secundum hunc modum.* Rec. gariophyl.cinnam.cardamo.myrrhæ,ana.ʒ.i et s. liga has medicinas in panno raro,et pone in i lib.aquæ die et nocte:deinde cola,et colaturę admisce lib.i mellis boni:et coque super prunas sine fumo et flãma,et coque,donec fiat syrupus:postea confice cum oleo alias medicinas,et serua.Et da ex eo in ægritudinibus quas diximus,in modũ auellanæ uel castaneæ. Hoc electuarium est de melioribus medicinis quas uidimus. Et uidi hũc medicum curare multas ægritudines per medicinas simplices. Et ex eis quas dabat est.ʒ.i. aristolo.ro.asthmatico.Et dabat decoctionẽ epity.epileptico ex melãcholia : et accipiebat .ʒ. i.ex eo,et ponebat in aqua calida ꝑ noctẽ : mane colabat, et apponebat à sexta parte ʒ. scamoniæ; usq; ad octauã partẽ ʒ:,nos aliqñ addidimus agarici.ʒ.j. Et dabat ad bibendũ decoctionẽ agar. cõtra dolorẽ capitis.Et dabat ammoniacũ cõtra dolorem iuncturarum ex humore crasso: et sæpe curabat taliter.Ego autẽ semper soleo dare de succo marrubii et stecados, mistis cũ aqua, in qua decoctũ fuerit marrubiũ uiride et chamædrys,et dabã asthmatico: et ex eo sanaui multos.

Aliud medicamen,quod accepi ab aduena, cui non est simile: ualet epilepticis, & anhelosis , & tussien-
D *tibus: & est expertissimum ad epilepsiam.* Rec.hyssopi sicci,ireos,myrrhę,piperis nigri et lon.carda. sed in loco eius ponĩt nastur.et carui,ana.ʒ.ii:spicæ nardi,costi,ammeos,añ drac.i.confice cum aqua,in qua decoctũ sit squinanthum: et si uolueris ꝙ purget,cũ melle confice : et da ex eo tm̃ à.ʒ.ii usq; ad iii:et ultimum ad hoc. *Et dicamus decoctiones quas probauimus , & lucrati sumus ab isto medico.* Decoctio squinanthi,& granorum balsami:qñ biberit ex ea epilepticus,& qui habet hu.crassos,quotidie,cõfert ei.Aquã,in qua decocta est assa:quando biberit tristãs; curabit. Decoctio agarici:quã siquis biberit,qui habet dolorem antiquum capitis,sanabitur.Decoctio carui,& seminis apii,prouocat urinã & mẽstrua fortiter,& subtiliat humores crassos. Decoctio cẽtaureæ curat ischiadem.Decoctio corticis fistici cõfortat stomachũ , & mundificat cãnales pulmonis & hepatis.Decoctio asari prouocat urinam,et menstrua fortiter: Decoctio mastiches cõfortat stomachũ debilẽ ualde. Istas ergo decoctiões accepimus ab aduena Aegyptio expertas: & probauimus eas,et inuenimus esse ueras. *Medicamen , quod accepi à quodam sene, curat splenẽ durum. Et si positum fuerit super scrofulas,dissoluit:et est sublime ualde.* Recipe ammoniaci.ʒ.quatuor,dissoluatur in succo chamæmeli,aut in succo anethi,aut in decoctione floris chamæmeli:et misce cũ eodẽ radi.capparis:cõficiatur,& da ad bibẽdum.ʒ.ii cũ decoctione carui. *Medicamen expertum,quod habui & accepi à quodam uiro experimentatore,ualens ad splenem.* Rec.scolopẽdrię,

granorum

granorum balſami,granorum tamariſci,rubiæ,ana.ʒ.ii: cõfice cū melle:& denſ ex eo.ʒ. iiii: & E
poſtea bibat acetū in quo cocta fuit ſpatana.i.acor*,ita ꝗ de ſpatana.ʒ.ii mittanſ in octo.ʒ.ace
ti:& coque uſq; ad iiii.ʒ.*Medicamen quod accepi ab eo etiam,& ualet ſtomacho frigido, prouocat uri
nam,aperit oppilationes,& eſt minus forte.* Recipe cinnamomi.ʒ.i,folii,corticis fiſtici,cardamomi,
abſinthii,agarici,ſquinãthi,granorū balſami,ana.ʒ.ii:ſucci ſtœchados, ſeminis fœniculi, aniſi,
aſari,ana.ʒ.iiii:myrrhæ,ariſtol. rotūdæ,radic.iridis,maſtiches,ana.ʒ. i.cõfice cū melle bono:et
ſume drac.ii.cum aqua,in qua decoctum ſit aſarū & ſemē fœniculi. *Aliud medicamen,quod recepi
ab Agorgeo,cõfortat membra frigida:& ualet ſpaſmo,& mortificationi membrorum: et generaliter om
nibus paſſionibus cerebri frigidis,et neruorum.* Recipe agarici,ammoniaci,ſucci ſtœchados, piperis
triū generū,ſquinãthi,carui ana.ʒ.ii:caſtorii,aſari,ſcillę aſſatę,ana.ʒ.i:radic.iridis,et maſtiches.
& ſeminis apii,ana ʒ.s:ſpatanæ,ſcorodi,zinhiberis,ana.ʒ.i s:cõfice cū melle bono:& ſumat ex
eo.ʒ.ii. cū aqua calida.Et iſte Agargeus fuit de ſapiētibus qui fuerint tpe ſuo. *Et erat qui habe-
bat unam medicinam,quam neminem docere uolebat. Dabat enim eam habentibus fortem dolorem, &
ſtatim prouocabat urinā,& uentoſitatē expellebat,ita ꝗ mox auferebatur dolor. Cuius confectio hæc eſt.*
Recipe iridis,chamædrios,ſeminis fœniculi, aniſi,apii, aſari, ana.ʒ. ii:cinnamomi,zingiberis,
*Al.florum. carui,*foliorū chamæmeli,ana.ʒ.i:ſucci ſtœchados,gētianæ,marrubii,ana.ʒ.ii:pulueriʒenſ, & F
cõficianſ cū decoctione aſari,ſquinãthi,ſeminis fœniculi:fac pilulas.ʒ.i:& da cū aqua in qua de
coquitur flos chamęmeli.Hæc etiam medicina eſt fortis ualde, & non eſt ei ſimilis in ꝓuocãdo
urinam,& ſubtiliando humores:& aperit oppilationes,& ſtomachum frigidum tēperat & con-
fortat. *Aliud medicamen quod accepi ab eo,et ualet ad febres compoſitas, & digerit humores crudos.*
Recipe ſeminis apii,ſeminis fœniculi,radicis iridis, ariſtolochiæ lõgæ & rotundę,fol.chamæpi-
tyos,meu,phu,ana:cõficæ cū oxymelite ſcillæ: et ſumat ex eo cū aqua calida, in qua decoquiſ
ſemen apii. *Aliud ad febres compoſitas et chronicos expertum, & item probaui multoties.* Recipe
aſſæ fœtidæ bonæ piperis nigri & lõgi,& ſeminis apii,aniſi, fœniculi:pulueriʒenſ,& cõficiãtur
cum uino antiquo: et da de eo cum aqua decoctionis fœniculi. *Aliud expertum prouocans urinā*
Recipe aſari,ſeminis fœniculi,rubiæ,coſti,ana.ʒ.i.ſaturtiæ,hyſſopi ſicci,ana.ʒ.ii:pulueriʒenſ,&
formenſ pilulæ:& deſ ex eis.ʒ.i.cū aqua decoctionis fœniculi & aniſi. *Aliud ad pūcturas ſcorpio
nis.* Recipe aſſæ fœtidæ,ſcorodi,cētaureæ minoris,ana.ʒ.ii:ſeminis rutæ,caſtorū,ana.ʒ.iiii: pul
ueriʒentur,& conficiantur uino antiquo. *Experimentū probatum quod laxat humores uiſcoſos: &
eſt optimum contra iſchiadem:et eſt de experimētis Iruni Romani.* Recipe ſatureiæ: maſtiches.radic.
ireos,ſucci ſtœchados,zurungē,ana.ʒ.i:agarici,turbith,ana.ʒ.iiii: cõficianſ cū ſucco fęniculi: G
fac pilulas, & ea ſecundum uirtutē patientis. *Aliud conſtipans naturam Aroſtrocamet,ualens ad
fluxum uentris, quando fit ex debilitate uirtutis retentiuæ: Confortat inteſtina & membra interiora.*
Rec.ro.pul.granorū myrtæ,ſumach,luti armenici,ana:cõficianſ cū ſucco plantaginis, & fac pi
lulas.ʒ.ii:& da cū aqua decoctionis granorū myrtæ. *Aliud ualens ad fluxum ex debilitate hepatis:
& eſt expertum.* Recipe ligni ál.roſ. ſpicæ nardi,cinnamomi,berberis,ana.ʒ.ii:laccæ,rhu barbari
garophil.añ.ʒ.s:conficiantur cū aqua decoctionis roſarū:& da.ʒ.ii. *Aliud, & eſt ad fluxum proue-
nientem ex cauſa frigiditatis mēbrorum. Et iſte modus fluxus quando occidit, uix ſeparatur:et iſta me-
dicina eſt nimis utilis ad hoc.* Recipe cinnamomi,ligni al.gariophyllorū,aniſi,carui,chamædryos,
ariſtolochiæ rotundæ,ſpatanæ,ana.ʒ.i:pulueriʒenſ,& cõficianſ cum aqua decoctionis ligni al.
*Medicamen aliud,quod accepi ab Acoſtror,qui fuit ſocius Aſtrocani: & uocabat ipſum, electuariū ligni
al.et non eſt ei ſimile:et iam probaui id ſæpe. Et ualet ad debilitatem membrorū interiorum, & ad fluxū
hepatis,& aperit cannales,& ſubtiliat humores,& confortat hepar ualde.* Recipe.rhu barbari, laccę,
ſpicæ nardi,aſari,chamæpityos,galangæ,garioph.aniſi,añ.ʒ.iii: roſ.maioranæ, maſtiches,gra-
norū balſami,phu,meu,ana.ʒ.i:ſquinãthi.ʒ.i & s: ligni aloes chamædryos, ſucci ſtœcados,ana
ʒ.i:cõficianſ cū aqua decoctionis ligni aloes & ſpicæ nardi:poſtea miſce mel ꝗ ſufficit,& mala- H
xa.& ſume ex eo.ʒ.ii uel iii.cū aqua decoctionis ligni aloes & ſpicæ nardi. Et hæc medicina eſt
de nobilioribus medicinis ad ea ꝗ diximus,quoniã prouocat urinā,& confortat mēbrū, et ape
rit cannales,& ualet ad lapidē. Et iſte Acaſtrot dabat ad potandum decoctionē chamæmeli ei,
qui patiebatur dolorē fortem ex frigida cauſa: & ponebat patientem in balneo eiuſdem herbæ.
Et dabat decoctionem utriuſque ariſtol.aſthmaticis,et ad prouocationē mēſtruorum.Et dabat
ſaccharum roſ.habētibus flammam in ſtomacho. *Medicinæ breues quibus utebatur Caſion,qui erat
ex Armenia anteriori: & fuerunt expertæ, & bonæ inuentæ ſunt. Medicamen ualens ad morſum ſcor-
pionis.* Recipe aſſæ fœtidę,galbani:conficianſ cū decoctione ſcorodi, & ariſtolochiæ: & accipe
ex eo auellanam,cū aqua calida. *Medicamen ualens aſthmaticis.* Reci.marrubii,ariſtolo. ana.ʒ.ii,
laccæ ʒ.iii:conficiantur cum melle:& da ʒ.iii. *Aliud ſubtilians humores:et ualet contra putrefactio-
nem.* Recipe ſpicæ nardi,cinnamomi,garioph.ariſtolochiæ longæ:conficianſ cum uino odorife
ro,aut cū aqua decoctionis ariſtolochiæ rotūdæ,& gaſit. *Aliud ualens ad hepar, & cannales eius:
et extenuat pingues homines.* Rec.ariſtolochię ro.laccę,rhu barbari, ſpicę nardi,añ.ʒ.iii.cõficiãtur
cum melle:et da.ʒ.iii. *Medicamen prouocãs urinam fortiter:& eſt ualde bonū contra febres phlegmati
cas & melancholicas.* Rec.caſię,laccę,aniſi,apii ana;cõficianſ cū melle:& da.ʒ.iiii. cū aqua calida

in qua

A in qua coctum fuerit anisum. *Medicamen dissoluens naturam cito, & dissoluens uentositates.* Rec.
masticbes, anisi, zingiberis, ana ʒ.i, turbith drach.iii: puluerizentur, & conficiantur cum melle
bono: & da ʒ.ii. *Aliud huiusmodi expertum.* Recipe turbith, agarici, ana ʒ.i, masticbes, anisi, añ
ʒ.i. & s: conficiãtur cum melle: & da ʒ.iii. *Aliud purgans cholerã: et datur in qualibet hora, et dissol-*
uit cito. Accipe scãmonię ʒ.ii. mitte in coctano, & assa sub cinere calido: postea extrahe, & mitte
cũ scammonia in cydonio drac.i. mastiches: postea pinse, & fac trochiscos à drac. i, usq; ad iii.
& da i. Istæ ergo sunt medicinæ confectæ: & sunt ualde bonæ, & expertæ.

De medicinis Catilinæ.

CAtilinæ medicinæ, qui fuit medicus Lithois Regis. *Medicamẽ expertum ualens hydropi, dis-*
soluens uẽtositates crassas, et confortans stomachũ debilem: et est sicut beZahar ad has agritudines
quas diximus. Rec. anisi, iridis, laccæ, spicæ nardi, ligni al. gariophyl. agarici, ana ʒ.iii. carui, her-
mel, fœniculi, ana ʒ.ii. aristo. lõgæ & rotũdæ, cẽtaureæ minoris, satureię, ammeos, myrrhæ, ori-
gani, ana ʒ.iiii. mastiches rosarum, ana drac.viii. rhu barbari, gentianæ ana drachm.v. squinan-
thi, † myrrhæ siccæ, ana drac.vi. Conficiantur cum melle bono: & sume drac.ii. usq; ad iii, cum † Al. mentæ.
aqua decoctionis carui & aristol. Et hæc medicina est nobilis ad ea quę diximus, & eius cõposi-
B tio hoc ostendit. *Electuarium expertum ualens febribus antiquis, et uentositatibus crassis: et pur-*
gat urinam. Recipe floris chamæmeli, anisi, laccæ, aristolochiæ rotundæ, ana drac.iiii. mastiches
drachmam, rosarum drach.ii, rubiæ drach.i. conficiantur cũ me le, & utere. *Aliud.* Recipe floris
chamæmeli, anisi, rubiæ, fęniculi, asari, ana conficiantur cum melle: & sume ex ea drach.ii. cum
aqua decoctionis anisi. *Aliud prouocans urinam.* Recipe asari, rubiæ, seminis cucumeris & cymi-
ni, seminis apii, ana: conficiantur cum syrupo facto ex marrubio & melle. *Medicamen expertum*
ualde hydropi: dissoluit enim inflationem. Rec. iridis, aristolochiæ, agarici, ana: conficiantur cum sy
rupo facto ex asaro, carpobalsamo, & melle: & sumat drach.ii. cum decoctione fęniculi. *Aliud*
prouocans urinam. Recipe amygdalarum dulciũ, seminis cucumeris, assari, aristolochiæ lõgę, ana
drac.i. conficiantur cum aqua decoctionis rubiæ: & detur cũ aqua decoctionis fœniculi & apii.
Aliud ad Hydropem, & asthma. Recipe iridis, succi marrubii, aristolochiæ longæ & rotundæ, lac-
cæ, ana: conficiantur cum decoctione iridis: & detur cũ aqua calida decoctionis gẽtianę. *Aliud*
prouocans urinam. Accipe saliuncæ, seminis cucumeris, *laccæ rubræ, ana: confice cũ melle: & dẽ * Al. lactucæ.
tur ex eo drac.iii. *Aliud confortans Hepar confortatione magna: et ualet cõplexioni frigidæ et hu-*
midæ, & est mirabile. Recipe rhu barbari, laccæ, gariophyllorum, ligni aloes, rosarũ, rubię, añ: cõ
C ficiantur cum aqua decoctionis corticis fistici & gafit: & dẽtur drachmæ duæ ex eo cũ aqua de
coctionis aristolochię *rosarum, & gafit. *Aliud expertum ad splenem.* Rec. scolopendrię ammo- * Al. rotundæ.
niaci, radicis capparis, ana: confice cũ melle & aceto: et dentur ex eo ʒ.iii. cũ decoctione aristo-
lochiæ rotundæ. *Aliud ualens contra lapides.* Recipe sanguinis hirci sicci, lapidis iudaici, saliun-
cæ, lapidis qui inuenitur in cysti fellis uaccæ, asari, amygdalarum amararũ, seminis cucumeris,
bdellii, costi, ana: conficiantᷓ cum aqua & melle, in quibus sunt decocta rubia et costus: et dentᷓ
drac.ii. cum aqua decoctionis asari, et floris chamæmeli. *Aliud expertum contra lapidem renum.*
Rec. sanguinis hirci sicci, lapidis citrini q inuenitur in cysti fellis uaccę, fœniculi, saliuncę, amyg
dalarum amararum, ana: confice cum uino antiquo, uel aqua decoctionis radicum apii et fęni-
culi: forma trochiscos unius drachmæ: et da unum cum syrupo de saliunca.

De medicinis Socionis.

SOcionis medicinæ. Iste fuit maximus medicorum Græcorum, qui habebat experimẽta plu-
rima in fine nobilitatis: quæ nos acquisiuimus à discipulis eius, scilicet. Teranoz & Harge-
mez & Harcoz. *Medicamen magnæ nobilitatis & utilitatis, laxans & dissoluens crassas uentositates,*
& non est ei simile: quod etiã iam probauimus. Accipe agarici drach. tres, ellebori nigri drachmas
D duas & semis, mastiches drac.decem: folii, ligni aloes, asari, radicis iridis, turbith, squinãthi, ana
drac.ii. anisi, carui, fœniculi, ammoniaci, ana drac. una: scillæ assatæ drac. quatuor, rosarũ ʒ.vi,
scammoniæ drach.i. confice cum melle bono: & da de eo quasi auellanę pondus. *Decoctio pur-*
gans matrices mulierum, & dissoluens uentositates, & prouocans menstrua. Rec. florum ammeos, har-
mel, asari, florum chamæmeli, fęniculi, gentianæ, spicæ nardi, squinanthi, chamæpityos, chamæ
dryos, anisi, rubiæ, ana ʒ.decẽ: coquantur in tribus libris aquæ, donec remaneat libra una: de-
inde amoueatur ab igne, & dissoluatur in eadem aqua calida drac. una ammoniaci, & detur de
eo, quoniam est mirabile. *Decoctio ualens nimis in declinatione febris quotidianæ.* Rec. gentia-
næ, radicis apii, radicis fęniculi, rubiæ, agarici, turbith, asari, rosarũ, spicę nardi, ana drach. unã:
ponãtur in caldario cum tribus libris aquę, & coquantᷓ super ignem leuem sine fumo & flãma,
donec remaneat libra una & soluatur in ea calida drachmæ.i. laccę, & utatur. *Aliud prouocãt*
urinã cito. Recipe phu, rubiæ: terantur: & dentur ex eis ʒ. duę & s. cũ aqua decoctionis hysso-
pi & satureiæ calida. *Aliud dissoluens omnes durities: curat & duritiem splenis, & scrofulas.* Recipe
tragacãthæ, floris chamæmeli, & picis liquidæ, ammoniaci, medullæ cruris uituli, galbani, ana:
conterantur, & dissoluatur ammoniacum in aceto antiquo, liquefiat medulla & pix, & confici-
antur pulueres, & misceãtur: & super locum ponantur. *Aliud huiusmodi.* Accipe foliorum cap-

paris

paris,ammonlaci,galbani,capillorũ ueneris,floris chamæmeli,medullæ cruris ceruini,ana:cõfi E
ciantur,& ponantur ſuper locum durum. *Aliud quod cito laxat et diſſoluit inflationem,et prouocat*
urinam, et ualet hydropicis. Recipe turbit,agarici,fęniculi, anili, ana drach.i. ſcammoniæ octa-
uã partẽ drac.i.radicis iridis,laccæ,ſpinæ romanæ,rubiæ,phu,ana drac.i.& ſemis : cõficiantur
cum ſyrupo facto cum melle,hiſſopo,& origano,ſarureia:& utatur. *Aliud ualde bonum,ſubti-*
lians humores:bonum contra aſthma,& laxat humorem uiſcoſum. Recipe ariſtolochiæ rot.rhu bar-
bari,ſucci marrubii,laccæ turbith. ana ʒ.unam : maſtiches drachmas duas , agarici drachmam
unam:conficiantur cum ſyrupo facto ex melle & marrubio:& utatur. *Aliud ualde bonum , et di-*
citur electuarium iridis:et eſt multarum utilitatum : & eſt ualde mirabile contra hydropem , et contra
debilitatem hepatis : et prouocat urinam et menſtrua:et laxat humores diuerſos. Rec. ariſtol. rotun-
dæ,laccæ,ſquinãthi,marrubii,ana drac.tres:ligni aloes,roſarũ,ana drac.iiii.agarici drac.viii.ra
dicis iridis unc.i.conficiantur cum bono melle:& detur ſecundum uirtutem cũ aqua decoctio-
nis ſpatanæ & ſatureiæ. *Aliud electuarium, et dicitur electuarium rhu barbari : et confortat hepar: et*
eſt nimis expertum : & nos iam probauimus ipſum ſæpe. Recipe ariſtol.rotũ dæ,ligni aloes, laccę,ſpi-
cæ nardi,folii roſarum,añ drachmas decẽ:rhu barbari drac.xx. conficiantur cum ſyrupo facto
ex melle: & detur ex eo quaſi auellana cũ aqua calida decoctionis folii & gariophyllorũ: eſt.n. F
optimum in confortatione heparis, & omnium membrorum interiorum. *Aliud electuarium ari-*
ſtolochiæ ad remouendum typum in febribus chronicis. Recipe aſſæ fœtidæ,zingiberis, folii,chamæ
meli,piperis nigri,& lõgi centaureæ,harmel,ana drac.i.ariſt.rotundæ, ad pondus omnium,con
ficiantur cum ſyrupo facto ex melle,& ariſtolochia:& utarur ſecundũ uirtutem patientis à ʒ.i.
uſque ad drachmæ.ii. *Aliud diſſoluens uentoſitates.* Recipe aſſę fætidæ,rutæ,ſatureiæ, caſtorii, ana
drach.ii.aniſi,fæniculi, ana drach.i.conficiatur cum melle : & utatur cum uino puro . *Aliud.*
diſſoluens uentoſitates,et prouocans urinam fortiter & menſtrua. Accipe aniſi,laccæ,ariſto.rotũdæ,
rubiæ,gentianæ,meu,phu:,ſpicæ nardi,coſti:conficiantur cum melle:& dentur ex eo ʒ.iii. cũ
aqua calida decoctionis fęniculi.

De medicinis aZariconis philoſophi.

AZariconis medicinæ.Iſte uir quamuis nõ habuerit nomen inter medicos, recepi tamen ab
eo quatuor medicinas nimium expertas. *Primum medicamen ualet ad febres chronicas, quæ*
fiunt ex humore craſſo, et aufert Typum:& ſoluit uentoſitates:et laxat humorem uiſcoſum: & ualet Pa-
ralyſi. Recipe iridis drac.x.piperis nigri & lõgi & albi,aſſæ fœtidę,ſcorodi,caſtorii,folii, ſeminis
rutæ,aſari,ammoniaci,galbani,ſarureiæ,ſanguinis anſeris ſicci,ſagapeni,xylobalſami,carpobal G
ſami,añ drac.ſ.ſpicæ nardi,croci,ana ʒ.iii,chamæpiryos,chamædryos,ammeos,mẽtæ, maiora
næ,foliorũ rubi agreſtis,carui,gariophyllorũ,ligni aloes,cinnamomi,aniſi,ana ʒ.iii.turbith, ad
pondus omnium,agarici drach.x.terantur,& confice cum ſyrupo facto ex melle:& detur ex eo
drac.i.& ſ.cũ aqua calida decoctionis gentianæ & aſari. Iſtud enim medicamẽ eſt ualde exper-
tum contra infirmitates frigidas iuncturarũ,& aſthma,& dolores frigidos,& diſſoluit uẽtoſita-
tes, & ſæpe probauimus ipſum. *Medicamen confortans membra interiora : et eſt ualde bonum ad*
fluxum chronicũ, et confortat ſtomachũ,et aufert uomitũ. Rec.nucis cypreſſi,ligni aloes, tamariſci,
añ drach.iiii.roſarum,maſtiches,laccæ,cinnamomi,ana ʒ.ii.confice cũ aqua decoctionis rubię
& myrtæ: et da cum aqua decoctionis cypreſſi. *Tertium medicamen ualet ad lapidem renum &*
ueſicæ: et aperit oppilationes,et expellit faces per urinam:et eſt expertum. Rec. capil, ueneris, cineris
ſcorpionis,gentianæ,uitri adusti,lapidis iudaici,ſeminis cucumeris & cucurbitæ,aniſi,radicis li
lii cœleſtis:puluerizenẽ,& conficiantĩ cum aqua decoctionis chamæmeli uel meliloti, & melle,
& ſumatur cum decoctione agarici. *Quartum medicamen ualet hydropicis , et frigiditati hepatis,*
& citrino colori. Recipe agarici,lilii cęleſtis,laccæ,ariſtol.longæ & rotũdæ,ſucci ſtæchados, ſucci
marrubii,olibani,phu,chamædryos,chamæpityos,cinnamomi,añ drac.ii.folii,gariophyllorũ, H
ana drac.v.rhu barbari,aniſi,ana drach.iii.ligni aloes,ad pondus omnium:puluerizentur,& cõ
ficiantur cum melle:& dentur ex eo drachmæ iii.

De medicinis Gerconis.

GEreonis medicinæ Græci.Ab iſto uiro habuimus undecim medicinas expertas ad diuerſas
ęgritudines:quas nos probauimus , & inuenimus ipſas eſſe mirabiles. *Primum medicamen*
ualet ad infirmitatem ſtomachi frigidi , et confortat ipſum:et eſt nimis mirabile . Rec.trium piperum,
ſpicæ nardi,zingiberis,ro.añ drachmas decem: ligni aloes ad pondus omnium:confice cũ mel-
le:da cum decoctione ammeos,& mentæ, & gariophyllorũ. *Secundum ualet ad dolorem fortem*
et iam probauimus ipſum. Recipe floris chamæmeli,ſquinanthi,cẽtaureæ,ariſtol. rotundæ: cõfice
cum melle:& da drachmas quatuor cum aqua calida . *Tertium huiuſmodi eſt, ſed præcedens ſecu-*
rius eſt. Rec. croci, ſpicæ nardi, opij thebaici,ana drach.duas:chamæmeli drachmas duas: cõfi-
ce cum melle:& da drach.ſ.cum aqua calida *Quartum huiuſmodi,& eſt mirabile .* Recipe ſucci
coronæ regiæ,chamæmeli quãdo fuerit uiridis,ana drach.quatuor.Et ſi iſtę herbæ nõ fuerint in
uentæ uirides,accipe earum decoctiones: & pone octauam partem drachmę croci, ſquinanthi
ʒ.iii:& bulliant uſque ad medietatem:& da bibendam colaturam, *Quintum valet ad dolorem ex*
oppilatione.

A *oppilatione*. Recipe radicis lilij cœlestis, agarici, ana drach. iiij. aristolochiæ longę & rot. chamępityos, ana drach. v. coquantur, & ponantur in lib. iij. aquę, & bulliant super ignē leuem, donec remaneat lib. j. & appone laccę. ʒ. j. & s. & da ad bibendum tepidum. *Sextum dissoluit Ventositates, et valet Colica ex uentositate.* Recipe cymini, fœniculi, carui, anisi, ana: terantur, & conficiantur cū syrupo facto ex mele & ammi & satureia & origano: & sumatur ex eo cū aqua decoctionis radicis apij, & cum. ʒ. j. agarici. *Septimum huiusmodi.* Recipe anisi, cumini, agarici, absinthij centaureę: terantur: & dentur de illis ʒ. iij. quando vētositates fuerint multę, & passio fortis. *Octauum Laxat humorem viscosum: et est nimis banū contra Epilepsiam et Paralysin: quo ego semper utor.* Recipe agarici, absinthij, colocynthidis, ana. ʒ. j. anisi, ligni aloes, mastiches, ana. ʒ. ij. spatanæ, ammoniaci, sagapeni, assę fœtidę, radicum lilij cœlestis, ana. ʒ. j. & s. aggregentur, & conficiātur cū aqua decoctionis anisi, aristolo. longæ, & ro. & melle, & sumatur ex eo quasi auellana. *Nonum ualet Tristibus et Timidis.* Recipe radicis aristol. rotundæ, gariophyllorum, ligni aloes, ana. ʒ. iij. conficiantur cum melle & aqua maioranæ: & da de eo. ʒ. iij. *Decimum ualet Lapidi renum et vesicæ: dissoluit Ventositates, et Laxat diuersos humores: et est Bezahar.* Recipe turbith, agarici, vitri vsti, zinziberis, lapidis iudaici, sanguinis hirci sicci, anisi, fœniculi, trium piperū, chamæ- B dryos, chamæpityos, bdellij ana. ʒ. iiij. cōfice cum bono vino decoctionis agarici et carui. *Vndecimum ualet ad Asthma.* Rec. turbith, agarici, aristol. ro. ana. ʒ. j. confice cū decoctione marrubij, et da cū decoctione asari. Istę sunt medicinę, quas probauimus sępe, et inuenimus eas optimas.

De Medicinis Betarnem.

BEtarnem Siciliæ medicinas modo dicam, et sunt tres, quas probauimus sæpe, et inuenimus eas esse veras. *Primum ualet contra medicinas mortiferas, et est nimis experta.* Rec. laureolæ, luti sigillati, phu, meu, apij, cinnamomi, ana. ʒ. j. rutæ, xylobalsami, carpobalsami, ana. ʒ. ij. confice cum melle: et da ʒ. j. et s. debilibus, vel ʒ. ij. fortibus. *Secundum ualet ad morsum Scorpianis: et Calefacit corpus: et aufert tremorem in febribus.* Recipe castorij ʒ. j. scorodi drac. ij. costi amari ʒ. j. et s. zingiberis ʒ. j. conficiantur cum melle: et detur ʒ. j. et s. cum vino. *Tertium prouocat Vrinam et Menstrua.* Recipe pulegij, cymini, radicis lilij cœlestis, aristolochiæ rotundæ: conficiantur cum melle: et dentur ʒ. iij. *Medicamen quod composuit Amaloz de Macedonia: valet ad Febres phlegmaticas, et dissoluit humores, liquefacit eos: et est bonum Duritiei splenis.* Recipe scolopendriæ, squinanthi, chamæpityos, castorij, trium piperum, spicænardi, folij, asari, ana ʒ. j. turbith, radicis lilij cœlestis, carpobalsami, xylobalsami; puluerizentur, et conficiantur cum C melle decoctionis asari, squinanthi, opopanacis: et det de eo quasi auellana. *Medicamen Squilitam, quod valet morsibus Scorpionis.* Recipe aristol. longæ, et rotundæ, ana aur. j. cymini ʒ. j. assæ fœtidæ, carui, seminis rutæ, ana ʒ. ij. castorij ʒ. iiij. confice cum melle: et da ʒ. ij. cum aqua calida decoctionis gentianæ, vel aristolochiæ, vel cum bono vino. *Medicamen melius, quod ualet ad Dolores fortes: et iam probauimus ipsum, et inuenimus melius quam theriacam.* Rec. cymini, carui, assæ fœtidæ, aristo. chamæmeli, coronæ regiæ, absinthij, agarici, ana ʒ. x. trium piperum, opij, ana. ʒ. j. croci, carpobalsami, squinanthi, cinnamomi, ana. ʒ. ij. asari, gentianæ, ana aur. j. puluerizа, et confice cum syrupo facto ex melle et squinantho et chamæmelo et corona regia et aniso: & da cum aqua decoctionis anisi.

De Medicinis Achaasos.

A*B Achaasos experimentatore Athenarū, sumpta medicina.* Ab isto nobilissimo medico accepimus tres medicinas cōpositas, qbus semper vsi sumus, postquā nouimus eas: sunt enim mirabiles. Et ab eo acquisiuimus triginta medicinas simplices expertas in diuersis ægritudinibus. *Primum Medicamen compositum valet ad Asthma antiquum, & aperit Oppilationes.* Rec. asari aureum vnum; succi marrubii, hyssopi, styracis sicci, castorii, ana ʒ. s. trium piperum, anisi, ana aureos duos: conficiantur cum oxymelite scillitico: et detur ex eo a ʒ. iii. vsq; ad iiii. *Medi-* D *camen Secundum valet ad Fluxum antiquum, qui contingit ex frigiditate membrorum.* Recipe nucū cypressi, folii, ligni aloes, spicæ nardi, rosarum, ana ʒ. ii. confice cū aqua decoctionis ligni aloes: & da de eo ʒ. iii. cum decoctione rosarum. *Medicamen Tertium confortans uirtutem Retentiuam.* Recipe gallarum, sumach, berberis, ana aureum vnum: gummi arabici vsti, ligni aloes, ana ʒ. i. rhu barbari drac. iii. confice cum decoctione seminis lapathii acuti, et granorum myrti: et detur cum decoctione cypressi. Iste vir curabat ęgritudines multas cū medicinis: ex quibus elegimus triginta medicinas veraces. Primo dabat mastichen ad dolorem stomachi. Secundo dabat ʒ. ii. assæ fœtidæ contra morsum scorpionis. Tertio dabat drac. iii. aceti fortis calidi contra morsum viperæ: et est fortis operationis. Quarto mittebat succum iari*, et intromittebat contra maculā oculorum: et sępe hoc faciebat. Quinto dabat ad purgandum pectus drac. iii. radicis lilii cœlestis. Sexto dabat drac. i. asari, et curabat stranguriam. Septimo dabat chamæmelum puluerizatum, et malaxatum cum melle, ad dolorem ventris* et renū, propter frigidos humores existētes in illis instrumentis: et prouocabat vrinā, et curabātur. Octauo dabat drachmas duas laccę contra oppilationes hepatis. Nono dabat drachmas iii. ammoniaci splenitico, et curabat eum oīno in paucis diebus. Decimo dabat lac leprosis, et curabat multos. Sed in hoc requiritur scientia in

* Al. aristolochiæ.

* Al. vesicæ.

cognoscendo

cognoſcendo cauſam lepræ in qua lac conueniat. Vndecimo dabat rhun barbarū ad debilitatē E
hepatis de frigida cauſa,& curabat oēs omnino. Duodecimo dabat drachmas duas cubebarū
ad aperiendū oppilationes quę accidunt in membris interioribus. Tertiodecimo dabat drach-
† drach.j. rhu barbari. mas tres maioranæ cum†drachmis duabus rubiæ:ad prouocandū mēſtrua.Quartodecimo da-
bat drachmas duas aſari ad prouocandū mēſtrua.Quintodecimo dabat carui romanum contra
iſchiadem cum calida,& curabantur. Sextodecimo dabat caſtorium cōtra lapidem renum.De-
cimoſeptimo dabat.ʒ.iiii.laureolæ cum aceto, & curabat morſus ſcorpionum. Decimooctauo
dabat. ʒ.iii.zingiberis ad infirmitates frigidas,& calefaciebat: & eſt nimis forte. Decimonono
dabat drach.ii.aloes contra triſtitiam, & ad confortandū os ſtomachi,& curabantur vſitando.
Vigeſimo dabat centauream minorem ad iſchiadem,& curabantur.Vigeſimoprimo dabat pul-
uerem gariophyllorum contra debilitatē virtutis digeſtiuæ.Vigeſimoſecundo dabat decoctio-
nem caſith contra debilitatē hepatis,& oppilationes, & curabat omnes. Vigeſimotertio dabat
oleū viride contra ſpaſmum ex ſiccitate.Vigeſimoquarto dabat decoctionē agarici contra ęgri
tudines cerebri & hepatis.Vigeſimoquinto dabat alfenid ideſt penidias,contra infirmitates pe-
ctoris,& curabat aſthma. Vigeſimoſexto dabat decoctionem centaureæ & rutæ cōtra morſum
rutelæ.Vigeſimoſeptimo dabat decoctionem iuniperi ad prouocandum menſtrua. Vigeſimo- F
* Al. matricis, octauo dabat decoctionem ſquināthi ad dolorem mulieris* poſt partum. Vigeſimonono dabat
decoctionem gentianæ ad frigiditatem membrorū,& ad fluxum prouenientem ex ea. Trigeſi-
mo dabat galbanum ad prouocandum vrinam,& ad extrahendum embryum. Nos autem non
ſcripſimus has medicinas,quamuis plures earum cognoſcantur ab omnibus, niſi vt non negli-
gantur ab eis: quoniam ſi utatur de illis vt oportet, erunt mirabiles. Et quoties vſus fui deco-
ctione facta ex hyſſopo,& aſaro,& duabus ariſtolochiis,curaui de epilepſia: Et cum decoctio-
ne ſolius hyſſopi,ex aſthmate. Sed oportet medicum ſcire, quando oporteat dare has medici-
nas, & in quo tempore,& in quibus complexionibus ualeat: aliter non ualent.

De Medicinis Andrezeos.

ANdrezeos medicinæ ſunt hæ.Iſte fuit philoſophus in tempore ſuo,& habebat multas me-
dicinas compoſitas:ex quibus elegi quinq; expertas,& dimiſimus alias quæ cognoſcūtur
à pluribus. *Primum medicamen valet Hydropicis, & frigiditati Hepatis: & prouocat vrinam gene-
raliter & fortiter: & dico q nulla medicina eſt ei ſimilis in opertione hepatis.* Rec.radicis lilii cœle-
ſtis,agarici,calami aromatici,laccæ,aſari,roſarum,ſpicæ nardi,cinnamomi,ligni aloes,ana.ʒ.i.s
gaſit,fiſtici,ana.ʒ.i.maſtiches,aniſi,ana.ʒ.ii.puluerizentur,& miſceantur cum uino & melle: & G
dentur.ʒ.iiii.cū decoctione radicis lilii cœleſtis,& gaſit. *Secundum medicamen valet ad Aſthma,
cuius cauſa eſt humor craſſus.* Recipe gentianæ,hyſſopi, agarici, ana.ʒ.s:maſtiches.ʒ. ii.confice
cum melle.& da drac.v.Et nō eſt ſimilis iſti medicinæ:laxat enim humorem craſſum, & ſcindit
humores craſſos.*Tertium ualet ad Dolorem membrorum interiorum:& liberat à Colica paſſione quæ
fit ex craſsis humoribus in inteſtinis.* Recipe agarici.ʒ.viii.radicis lilii cœleſtis,ariſto.rot.hyſſopi,
maſtiches,ſquinanthi,carpobalſami,aniſi,ana drac.i.turbith ad pondus omnium:confice cum
decoctione agarici:& da drach.iii.cum calida. *Quartum ualet ad extrahendum Embryum: & eſt
valde forte.* Recipe ariſtol.longæ & rotundæ,aſſæ fœtidæ,ana drach. v:ſpicæ nardi,agarici,ana
drach.iii.myrrhæ drach.i. confice cum decoctione ariſtolochiæ rotundæ,& da drac.ii. *Quin-
tum eſt Laxatiuum diuerſarum humorum.* Recipe turbith,agarici,maſtiches,lilii cœleſtis,ana.ʒ.i:
ellebori nigri,maſtiches,ſcillæ aſſatæ,ana drac.i:colocynthidis.ʒ.ii. ſcammoniæ drach.s: confi-
ce,& da.ʒ.i.& non plus. *Electuarium quod ualet ad morſum Scorpianis.* Recipe rutæ,ſulfuris viui
non poſiti ad ignem,ana.aur.vi.caſtorii aur.i.aſſæ fœtidæ aur.ſemis: pyrethri,ſtyracis liquidæ,
ana aur.i:confice cum melle:& da ʒ.i.& s:cum uino puro. *Electuarium bonum ad Dolorem mem-
brorum interiorum: quod habui à quadam muliere,quæ acquiſiuerat illud à medicis altarium.* Rec.cro H
ci aur.v.opii aur.ii.ſpicę nardi aur.iiii. ſpatanæ aur.ii.rad. lilii cœleſtis aur.vi.floris chamæmeli I
aur.ii.cōficiantur cū bono melle,& vtat̄ de eo. *Aliud optimum ex compoſitione Gomes,& eſt nimis
forte.* Rec.cinnamomi aur.vi.croci aureos quatuor & ſemis,piperis albi aur.iiii. & ſemis,galba
ni aur.quatuor,coſti aur.ii.& s.confice cū melle:& da drac.duas,uel tres in maiori fortitudine.
*Electuarium Zacharonis de Babylonia contra ventoſitates,& paſsionem Colicam, & frangit Lapidem,
& Laxat ventrem:& iam probauimus ipſum.Et eſt valde bonum,quando dubitamus in ægritudinibus,
vtrum ſit Lapis vel Colica,quia cōmune eſt ambobus.* Rec.turbith,ſpatanę,an̄.aur.vi.cymini,carui,
aur.i.agarici,rad.lilii cęleſtis,ariſtol.ana aur.vi.origani, hyſſopi,ana aur.i.ſquināthi,maſtiches,
† aliter viij. ana drac.†i.confice cum melle,et da quaſi auellanam. *Theriaca valens ad Dolorem capitis chro-
nicum,& Ventoſitates,& eſt mirabilis.* Rec.ſucci ſtœchados,ſucci marrubii,abſinthii,maſtiches,
rhu barbari,chamædryos,chamæpityos,an̄.ʒ.viii. hyſſopi aur.i.agarici ad pondus oīum,pulue
riza,et cōfice cū melle:Et da de eo ad īfirmitatē cerebri,cū aqua calida decoctionis ſtęchados:
et ad aſthma,cū vino bono: et ad prouocādum menſtrua,cum ſucco iuniperi et fœniculi: et ad
dolorē fortē,cū aqua decoctionis chamæmeli:et ad oppilationē,cū decoctione abſinthii: et ad
epilepſiā,cū decoctione pyrethri:et ad iſchiadē cū decoctione centaureæ minoris: et ad lapidē

cum

A cum decoctione radicis lilii cœlestis. *Electuarium lacca, valens contra Oppilationes chronicas, et pronocans Menstrua: et est bonum valde. Est etiā utile ad Asthma chronicū, et ad tussim chronicam.*
Rec. laccæ aur. xx. piperis lōgi, & nigri, cētaureæ minoris, aristol. rotundæ, costi, galbani, ammo
niaci, ana aur. x. marrubii, asari, ana aur. iiii. folii, radicis lilii cœlestis, liquiritię, ana aur. vii. pulue
riza, & cū bono melle: & da quasi auellanā cum aqua calida. *Electuarium Lacca magnū, quod habuimus ab Aridione filio MeliZ: et est expertum, et est multæ utilitatis. Valet Asthmati, et Tussi, et pronocat Vrinam: et sedat Dolorem fortem, liquefaciendo phlegma: et aufert Tristitiam, et dissoluit Ventositatem: et est mirabile ad tremorem cordis, et Melancholiam, et aquā oculorum; et contra morsum Canis rabidi, et contra puncturā Viperæ. Et generaliter dico, quòd valet omnibus puncturis mortiferis.* Rec. Arist. rosarū, radicis lilii cœlestis, ana aur. x. squināthi aur. ix. asari aur. xv. pipe. nigri,
& albi, añ. aur. vii. chamæpityos, succi marrubii, succi stœchados, ana aur. viii. spicę nardi, spicæ
romanæ, mastiches, ammoniaci, galbani, scillæ assatę, ana aur. x. rosarū, iuniperi, ana aur. ii. tur-
bith, agarici, cyperi, ana aur. decē: folii, ligni aloes, rhu barbari, croci, olibani, cētaureæ min. ana
aur. xx. laccæ, aur. i. cōficiātur cū melle rosato: & detur ex eo secundū ꝙ conuenit ægro. Et est
hæc medicina nimis mirabilis ad dolorē fortem: & laxat humores sine labore: & consortat cor,
B hepar, & stomachū. *Electuarium Asistri, Calefaciens corpus, ualens Oppilationibus hepatis, et splenis.* Recipe aristol. rotūdæ aur. xx. marrubii, chamædryos, gasit, ana aur. v. assæ fœtidę, costi, triū
piperum, ana aur. decem: mastiches aur. viii. pyrethri aur. quatuor: confice & da cum vino. *Decoctio Squinanthi, Valens ad Febres chronicas, & aperit Oppilationes, & pronocat vrinā, & soluit ventrem.* Recipe squināthi drach. octo, marrubii drachmas duas: absinthii, radicis lilii cœlestis, ana
drachmas tres: aristolochiæ rotūdæ aur. vi. agarici aur. iii. radicis fœniculi, carui, ana aur. decē:
costi aur. ii. mastiches aur. quatuor: ponatur in caldario, & cū libris tribus aquæ decoquātur do
nec remaneat tertia pars: & dentur de eo drachmæ tres. Hæc decoctio est valde mirabilis habē
tibus ægritudines phlegmaticas, & debilitatē interiorū membrorum ex causa frigida. *Decoctio Asari confortans membra debilia ex frigore, & auferens Dolores, & scindens humores crassos, & aperiens Oppilationes: & est expertissima.* Rec. asari aur. iiii. anisi aur. viii. absinthii, gentianæ, ana aur.
iiii. seminis fœniculi, cētaureę mino. ana aur. ii. ponātur cū tribus libris aquæ, & bulliant donec
remaneat tertia pars: & da de eo drachmas iiii. *Decoctio Aristolochiæ ualens ad Lapidem.* Recipe
aristolochiæ aur. x. asari aur. ii. marrubii aureū unum, radicis lilii cœlestis aur. quatuor: saliuncę,
seminis cucumeris, anisi, ana aur. vi. coquanī cū duab⁹ libris aquæ, donec remaneat tertia pars;
C & da de eo drac. quatuor. *Decoctio Agarici, ualens ad Epilepsiam, & purgans matrices, & pronocans vrinam.* Recipe agarici. ʒ. x. turbith. ʒ. i. anisi drach. iii. armel drach. ii. radicis apii ʒ. v. radi-
cis lilii cœlestis drach. iii. mastiches drach. ii. radicis pęoniæ drach. vii. coquantur cum tribus li-
bris aquæ, donec remaneat medietas: Et dentur qualibet die tres drachmæ: vtilis enim est val-
de, & in epilepsia expertū est. *Decoctio Assa fœtida, ualens ad Oppilationes aperiendas: & est utilis valde.* Rec. assæ fœtidæ, rad. lilii cęlestis, rad. apii, radicis fęniculi, aristolochię rotūdę, ana. ʒ. x. co
quantur cum libris quatuor aquæ sufficienter: & dentur de eo drach. iiii. *Decoctio Pæoniæ, quæ aperit crassas Oppilationes, & est ualde experta.* Rec. pęoniæ. ʒ. x. radicis pēraphylli, drach. v. aristo
lochiæ rotundæ drach. vi. coquantur cum libris tribus aquæ sufficienter: & dentur drach. iiii.
Decoctio perfecta Aristolochiæ & est mirabilis Hydropicis, & cito curans eos. Recipe duarum aristo-
lochiarum, centaureæ min. chamędryos, squinanthi, laccæ, ligni aloes, rosarum ana aur. x. spicę
nardi, phu, meu, apii, anisi, radicis lilii cęlestis, rad. apii, fistici, cubebarū, hyssopi, gariophyllorū,
marrubii, stęchados, cinnamomi, ana aur. viii. ammeos, myrrhę, ana aureos v. costi aur. ii. coquā
tur in libris tribus aquæ sufficiēter: & dentur drachmæ quatuor cum ʒ. iiii. istius electuarii. Re-
cipe aristolochiæ rotundæ, granorum iuniperi, centaureæ, ana drach. ii. ligni aloes aur. i. spicæ
D nardi drach. i. marrubii drach. iiii. conficiantur cum prædicta decoctione. *Decoctio Chamæmeli, pronocans Menstrua, & auferens dolorem fortem.* Recipe chamæmeli aur. ix. aristolochiæ aur. iiii.
laccæ. ʒ. ii. spicæ nardi, cinnamomi, radicis lilii cœlestis, ligni aloes, ana drach. i. coronæ regiæ
drac. x. decoquantur cum libris decem aquæ in igne lento & sufficiēter, donec remaneat tertia
pars: & dentur drachmæ quinque. *Decoctio Hyssopi, contra passiones Pectoris, & Tusses chronicas, & ægritudinē Asthma, & Anhelitū malum.* Rec. hyssopi, agarici, rad. lilii cœlestis, liquiritiæ, squinā
thi, pęoniæ, asari, aristolochiæ rotūdę, ammoniaci, seminis fęniculi, succi stęchados, succi marru
bii, laccæ, ana aur. ii. decoquātur in libris tribus aquæ sufficienter: & dētur drachmę quatuor in
mane. *Electuarium optimum contra Aegritudines diuersas: & valet Scotomiæ & Vertigini: & scindit Phlegma viscosum, & purgat ipsum: & aufert Dolorem frigidū. Et est bonū contra Venena: & aperit Oppilationes: & pronocat Menstrua, & vrinā: & Calefacit corpus: & ualet ad Febrem chronicā: & purgat Matrices.* Rec. agarici, aristol. rotūdæ, succi marrubii, laccæ, ana. ʒ. v. assæ fœtidæ, galba-
ni, rhu barbari, spicæ nardi, phu, seminis fœniculi, radicis apii, trium piperū, ana drachmas vi. li
gni aloes drachmas quatuor, turbith aur. decē: confice cū syrupo facto ex melle, & asaro, & aga
rico, & spica nardi, & lacca. Et dentur drachmæ quatuor cū aqua calida. *Electuarium expertum contra Oppilationes matricis.* Rec. aristoiochiæ, laccæ, radicis lilii cœlestis, ana: confice cum deco-

ctione

ctlone gasit:& dentur drachmæ quatuor cum aqua calida. *Electuariū curans Lapidem in Vesica: et est expertum.* Recipe squinanthi, stœchados, ana drac. vnam: sanguinis hirci sicci drach. vi. lapi E
dis iudaici drachmas duas, anisi. ʒ. iiii. pulverizentur, & confice cum decoctione radicis apij. *Aliud ad Lapidem.* Recipe sanguinis hirci sicci, anisi, aristolochiæ rotundę, de lapide inuento in felle tauri, vitri combusti, saliuncæ, agarici, lapidis iudaici, amygdalarū amararū, ana: pulverizē tur & conficiantur cum melle. Et dentur drac. iiii. cum aqua decoctionis seminis apii. *Aliud mirabile contra ventositatem fortem.* Recipe anisi, cymini, satureiæ, carui, ana: cōficiantur cū melle: & dentur cū decoctione agarici, quæ sic fit. Recipe agarici, cyperi, folii, radicis squinanthi, aristolochiæ longæ, & rotundæ, radicis apii. ʒ. vi. ponantur in caldario in libra vna aquæ super ignē leuem. Et dentur drac. iiii. cum duabus drachmis medicinæ prædictæ. *Medicomen bonum contra Asthma chronicum.* Recipe laccæ aur. x. aristol. lōgæ aur. vi. succi marrubii aur. vii. conficiātur, & dentur quasi nux cum aqua calida. *Medicamen quod accepimus ab Acritone contra frigiditatē stomachi, et contra humiditatē eius.* Rec. ligni aloes, cinnamomi, rhu barbari, spicæ nardi, mastiches, cardamoni: confice cum decoctione rosarum & nucum cypressi: & detur quasi nux. *Aliud valens ad Colicam ex ventositate et humore crosso.* Recipe anisi, cinnamomi, absinthii, cymini, florum
chamæmeli, ana. ʒ. x. agarici drac. xx. scammoniæ drach. i. mastiches drach. v. conficiantur cum F
decoctione carui: & dentur ʒ. iii. cum aqua decoctionis gasit. *Aliud ad Dolorem capitis, et contra Cephalæam, quod est expertū.* Reci. succi stœchados drac. viii. gasit, spatanæ, ligni aloes, ana. ʒ iiii. mastiches drac. vi. agarici ad pondus omnium: conficiantur cum decoctione rosarum & mastiches: & detur à drac. ii. usq; ad tres drachmas. *Aliud quod valet in principio descensionis aquæ ad oculum, quo sæpe curaui multos: et est expertum, et uelocis curationis.* Recipe spicæ nardi aur. x. cinnamomi aur. octo, agarici aur. ix. mastiches ad pondus omnium: conficiantur cum bono melle: & sumantur de eo quotidie drachmæ duæ, est enim mirabilis operationis.

De Medicinis habitis à Zenone.

Zenonis de Athenis medicinæ. Iste fuit unus de magnis medicis. Ego autem nō vidi ipsum, quia nō fui temporaneus eius: sed magister meus vidit ipsum. Et ille habebat experimēta bona: ex quibus discipulus eius dedit nobis viginti experimēta experta. Et nos probauimus ea sæpe, & inuenimus ipsa optima. *Primum medicamen, quod dicitur Electuarium spica nardi, confortat Hepar debile et Cor, et valet contra Vomitum chronicum.* Recipe spicæ nardi aureos centū, spicę romanæ aureos decē, absinthii aureos octo, cinnamomi aureos qndecim, laccę mūdatę aureos
nouē, gariophyllorum aureos quinque, gasit aur. xvi. marrubii aureos duodecim: aristolochiæ G
rotundæ, rhu barbari, ana aur. xvi. confice cum melle: & da aureos duos cum aqua calida. *Medicamen Secundum, quod dicitur Electuarium Centaureæ, valet ad Podagram, et ad omnes passiones Iuncturarum, cui non est simile in hoc. Nam prouocat vrinā, laxat crossos humores et diuersos, et sedat dolores, et aperit Oppilationes: et est optimum ad Lapidem, et liquefacit phlegma: et mundificat superflua à Pulmone & pectore. Hoc medicamen dedit Zotton de scriptis Zenonis, qui composuerat id per versus.*
Al. gentianæ. Rec. centaureæ min. aureos centum zirungen * aur. decē. anisi, fęniculi, apii, ana aur. vi. olibani, gariophyllorum ana. ʒ. unam: agarici, radicis lilii cęlestis, ana aureum vnum: cubebæ, galbani, ammoniaci, castorii, triū piperū, spicæ romanæ, ana aur. xx. spicæ nardi, turbith, ana aur. triginta: aloes succotrinæ aur. xvii. carpobalsami, xylobalsami, scillę assatæ, ana au. xvi. mastiches, croci, ana aur. x. scāmoniæ aur. viii. pulverizēt, & cōficiantur cum melle: & submittantur in hordeo per sex menses: & detur ex eo drachmæ quatuor. Et hoc medicamen est de maximis medicinis quas habebat ille medic⁹. *Medicamen Tertium, quod dicitur Electuarium Colocynthidis, quod Laxat humores aquosos, & phlegma, et melancholiam: et cum hoc prouocat vrinam. Et vere dico quòd non est ei simile ad acuendum visum, quia est in hoc mirabile.* Rec. colocynthidis, scillæ assatæ, asari,
triū piperū, añ aur. vi. spicæ romanę, anisi, apii, fęniculi, carpobalsami, gasit, croci, ana aur. duos: H
spicæ nardi, chamædryos, chamæpityos, arist. rotūdæ, gentianæ, ana aur. vii. pulverizēt, & conficiantur cū melle: & submittantur in hordeo per sex mēses: & detur à drachmis duabus vsque ad tres. *Medicamen Quartum, quod dicitur Electuariū Squinanthi, valet ad dolores fortes, & prouocat vrinam, & aperit Oppilationes, confortat Hepar confortatione maxima, & frangit Lapidem, & valet ad Febres chronicas.* Rec. squinārhi, aur. ccc. aristol. rotun. aur. sex, ligni aloes aureos tredecim, gasit aur. xiii. croci, spicæ nardi, carpobal. opii, ana aureum vnum: mastiches aur. iii. triū piperum, folii, chamæpityos, ana aur. septem: conficiantur cum bono uino: & detur de eo quasi auellana cum eo quod conuenit tali ægritudini. *Medicamen Quintum, quod dicitur Electuarium Capillorum veneris, ad purgandum quod est in Pectore ex humore crosso: & est nimis expertum.* Reci. capillorū veneris aur. vigintiquinque: radicis lilii cęlestis, liquiritiæ, pęoniæ, carpobalsami, marru
Al. rosarum. bii, floris chamæmeli, aristol. rotundæ, * ana aureos quindecim pulueriza, & cōfice cum syrupo facto cum melle & capillis veneris: & dentur drachmæ quatuor cum decoctione chamæmeli. *Medicamen Sextum, quod dicitur Electuarium Folij, valet ad Aegritudines fortes, quæ accidunt mulieribus in matricibus earum: & prouocat Menstrua, & valet ad Dolorem matricis: & calefacit Renes.* Recipe folii indi, aureos uiginti: cinnamomi, spicæ nardi, spicæ romanæ, rubiæ, castorii, trium

piperum,

A piperum,gariophyllorum,ligni aloes,ana drach.xx.rhu barbari,mastichcs,thymi,ana aur.xvi.
cõfice cum melle:& detur quasi auellana. *Medicamen septimum,quod dicitur Electuarium Aristo*
lochiæ,ualet contra dolorem matricis,ualde prouocat menstrua,et confortat stomachum debilem , et in-
tercipit fluxum chronicum,et est mirabilis operationis,et non est ei simile:,et sæpe probauimus ipsum : et
*iste * Zotion utebatur ipsum.* Rec.aristol.longæ,& rot.ana aur.uiginti:radicis lilij cœlestis, laccæ, * Aliter Zeno.
squinanthi,marrubij,ana drac.ix.rhu barbari drac.xxv.spicæ nardi,ligni aloes,ana aur.xx.pul-
uerizentur,& conficiantur cũ melle:& dentur drachmæ iiii.cum aqua calida : & ad fluxum in-
tercipiendum cum decoctione xyloaloes:& ad menstrua prouocanda,cum decoctione aristolo
chiæ *rotundæ:& ad dolorem matricis,cũ decoctione chamæmeli,& asari. *Medicamen octauum* * Al.longæ.
quod dicitur Electuarium olibani,quod est ualde vtile cõtra humiditatem stomachi,et liquefacit phleg-
ma:et conuenit senibus,quia confortat colorem naturalem in corporibus eorum. Recipe olibani aur.x.
mastiches aur.iiii.squinanthi,aristo.ana aur.ii.ligni aloes,laccæ,ana aur.i.radicis lilij cœlestis ʒ.
j.rosarum,rhu barbari,ana aur.v. anisi aur.vi.puluerizentur,& cum melle conficiantur:& detur
ex eo quasi auellana. *Medicamen nonum, quod dicitur Electuarium gasit , valet ad hepar,quia con-*
fortat ipsum,et operit oppilationes eius:et valet hydropicis, et contra corruptionem complexionis . Rec.
B gasit aur.xx.laccæ aur.x.ligni aloes aur.vi.gariophyllorum aur.ii.cinnamomi aur.xxi.squinan-
thi,cubebæ,rhu barbari,ana aur.xvi.rosarũ aur.xviii.aloes nõ abluti aur.ii.agarici aur. iii. ma-
stiches aur.x.puluerizentur,& cõfice cũ syrupo facto ex melle,& agarico:& est medicamẽ val-
de nobile. *Medicamen decimum, quòd dicitur Electuarium Rhu barbari,maxime valet fluxibilitati*
stomachi,et confortat hepar,et ualet hydropicis:et non est neque fuit aliquod simile in hoc: et Zenon ne-
mini uolebat dare.Cuius compositio non lateat medicos, quoniam eius compositionem acquisiuit eius cõpo
sitor cum magna solicitudine. Rcc.rhu barbari aur.centũ,laccæ aur.xx.ligni aloes aur.xxxvi,cin-
namomi aur.xi.aristol.longæ & rot.aur. triginta, fistici aur.quinquaginta,squinanthi aur. lxxx.
maioranæ,anisi,luti sigillati, ana aur.xx.agarici, folij,ana aur.vi. gasit aur. triginta, spicæ nardi
aur.xvi.trium piperũ,zingiberis,ana aur.decẽ:stœchados,origani,ana aur.ix. radicis lilij cœle-
stis,radicis endiuiæ,ana aur.vi.hyssopi sicci,mastiches,croci,ana aur.vii.carpobalsami,xylobal
sami,ana aur.xvii.pulucrizentur, & cõficiantur cum melle:& detur à † drachmis tribus usq; ad † Al.drach. duabus usq; ad tres.
quatuor. *Medicamen vndecimum, quod dicitur Electuarium Capparis, valet ad duritiem splenis, et*
aperit oppilationem eius:et est optima operationis . Rec.capparis aur.xx.opopanacis, scolopẽdriæ,
marrubii,ana aur.v.gasit aur.xvii.ammoniaci aur.decem,sagapeni aur.octo: puluerizentur , &
C conficiantur cum bono aceto:& da drach.duas cum decoctione carui,& capparis, & gasit. *Me-*
dicamen duodecimum, quod dicitur Electuarium scolopendria, ualet ad duritiem splenis,et est expertũ.
Recipe capparis drach.xx,marrubij drach.quinq;,scolopendriæ aur.xvi. cõfice cũ aceto, & fac
trochiscos:& da drach.duas cũ decoctione tamarisci & gasit. *Medicamen decimumtertium,quod*
dicitur Electuarium turbit, ualet ad febres chronicas, et laxat humores uiscosos,et calefacit renes,et est
optimum ad passionem colicam ex uentositate,et prouocat vrinam:et est mirabile. Recipe turbith aur.
quinquaginta:agarici aur. xvi:croci, mastiches, ana aur.vi:squinanthi, aristol.ror.stœchados,
ana aur.viii:confice cum melle:& detur à drachmis duabus usq; ad tres. *Medicamen decimum*
quartũ,quod dicitur Electuariũ ellebori,ualet contra vertiginem . Recipe ellebori nigri aur.xx.ligni
aloes aur.i.&.s.croci aur.j.anisi aur.ij. mastiches aur iiii. maioranæ aur.i. agarici aur. vi:radicis
lilij.cœlestis,stœchados,ana aur.viii.turbith albi& gummosi aur.iiii.cõfice cũ melle,& da drac
iiii. *Medicamẽ decimumquintum,quod dicitur Electuarium Agarici,ualet contra Cephalæam ueterẽ*
stomachum confortat et hepar . Recipe agarici aur. xvi.pæoniæ,centaureæ min.ana aur.v.laccæ,
ligni aloes,añ aur.viii.gasit,anisi chamædryos,chamæpityos,squinãthi,floris chamęmeli,masti
ches,ana aur. vii.rhu barbari, spicæ nardi,añ aur.ii.turbith.aur.iii:cõfice cũ melle, & da drac.i.
D &.s.usq; ad drach.ii.cũ aqua calida. *Medicamen decimũsextum,quod dicitur Electuarium Scillæ, ua*
let ad asthma, et ad oppilationes,et uentositates: sed non debet dari habentibus uulnus in membris inte-
rioribus. Recip.scillæ assatæ aur.vi.† stœchados aur.iiii.agarici drach.† xvi.mastiches ʒ.ii.gasit, † Al. aloes aureum unum.
costi,triũ piperum,ana aur.x.radi.lilij cęlestis aur.v.capillorũ ueneris aur.iii. floris chamæmeli • Al.aur.vi.
aur.iiii.confice cũ decoctione agarici & melle:& da ʒ.ii.cũ aqua calida. *Medicamen decimumse-*
ptimum,quod dicitur Electuarium gummi, et ualet contra passiones frigidas, et uentositates crassas , &
ad dolorẽ iuncturarum,et Ischiadem. Rec.ammoniaci,sagapeni,opopanacis,ana aur.x.sarcocollæ
aur.ii.mastiches aur.iiii.anisi,cymini,assæ fętidę,añ aur.iii.euphorbij† ʒ.ii.aristo.lõgę,& rot. ra * Al.aur.j.
dicis lilij cęlestis,añ aur.iii.pone gũmi in succo fęniculi,uel in decoctione eius:& reliqua terantur,& cõficiantũ cum melle:& da à ʒ.ii.vsq; ad tres cũ aliquo qđ conueniat passioni. *Medicamen*
*decimumoctauum,quod dicitur Electuarium Luti:et est utile contra venenum.*Rec.luti sigillati,anisi,
salis indi,agar.ana ʒ.ii.rhu barbari,auellanarũ,radicũ pæonię,añ aur.iii.pulueriza, & cõfice cũ
melle: & detur quasi auellana.*Medicamen decimumnonum,quod dicitur Electuariũ Assa fœtida,ua-*
let contra morsum scorpionis,et contra febres chronicas,et liquefacit phlegma uiscosum,et dissoluit uen-
tositates. Rec.assę fętidę,costi amari,et dulcis,añ aur.v.arist.rot.zingiberis,asari,ana aur.ii.casto
rij,cinnamomi,aloes,añ ʒ.iii.radicis lilij cœlestis,sarcocollę,ana ʒ.i.& s.aristolochię, gentianę,

ana drach.vj. puluerіza,& confice cum bono uino,& melle rubro:& dentur drachmæ tres. E *Medicamen vigesimum,quod dicitur electuarium rosarum,ualet in fine quartidianæ, & Hydropicis, & dissoluit ventositates.* Recipe rosarum drac.lx.radicis lilij cœlestis drach.i.& s.agarici aur.ii. marrubij drac.iiii.laccæ,rhu barbari,ligni aloes,cinnamomi,anisi,sem.fœniculi,cymini, absinthij,mastiches,ana drac.vi.spicæ nardi,aristol.rot.ana aur.i.confice cum melle:& da drach.iii.Istę ergo sunt medicinæ Zenonis:& iam probauimus ipsas. Nunc uolumus scribere medicinas quas multoties experti sumus,& deinde abscindetur tractatus. *Medicamen subtilians humores,& præparans ad exitum,in principijs ægritudinum frigidarum ante acceptionem laxatiui.* Recipe absinthii,anisi,seminis fœniculi,aristol.rotundæ,squinanthi,carpobalsami,folij,cyperi, agarici, radicis lilii cœlestis,ana:pulueriza,& confice cum melle:& detur quantum auellana. *Electuarium,quod dicitur euadens,ualet ad dolores chronicos:& confestim.* Rec.spicæ nardi aur.xvi.myrrhæ,opij,laccę,opopanacis,castorij,olibani,ana aur.*septem:galbani aur.vi.mastiches aur.v.folij aur.vi.piperis lõgi ii,croci aur.x.squinãthi aur.ix.ammeos,cinnamomi, ana aur.iiii. scorodi aur.ii. bdelij aur.i. radicis lilij cœlestis,agarici,ana aur.xvi.pulueriza,& confice cũ melle.Istud electuarium expertum est multoties,& confestim aufert dolorem:Sed nõ debes dare plus, quàm drachmas duas. F *Medicamen Amoranis Regis,valet contra podagram,et dolores iuncturarum ex phlegmate uiscoso, quo destruitur manus:& ualet ad repletionem, & ad debilitatem neruorum: & est optimum mulieribus in quibus abundant superfluitates phlegmaticæ:& etiam ualet contra Lapidem. Et generaliter dico,quòd compositio huius electuarij est per adiuuamen diuinum:quod infinitis uicibus probaui,& à me non separaui nec in ciuitatibus,nec in uillis.* Rec. radicis lilij cœlestis aur.xx.galbani aur.vi,& danich.iiii. ammoniaci aur.x.& drach.ii.ellebori nigri aur.vi.aristol.lõgę,aur.v.rosarũ aur.xx.turbith aur.vi.liquiritiæ aur.x.stœchados aur.viii.satureiæ,centaureæ min.ana aur.viii. & s.squinãthi aur.viii.croci aur.i.meu aur.vi.phu aur.iiii.gafit aur.i.eupatorij aur.xvi.zirungem aur.xx.& drach.viii.xylobalsami,carpobalsami,ana aur.viii.olibani aur.ii. chamæpityos aur.xvi.chamædryos aur.ii.mastiches aur.vi.anisi,asari,granorum iuniperi,ana aur.v.spatanę,hyssopi,ana aur.v.harmel,cymini agrestis,maioranæ,scillæ assatæ,ana aur.viii. sagapeni, ammoniaci, aloes succotrinæ,ana aur.v.costi,gentianæ,ana aur.ij.origani aur.vii.nasturtii,calami aromatici, ana aur.iiii. confice cum melle:& submittatur in hordeo per sex menses: & detur quasi auellana cum aqua calida decoctionis satureiæ & duarum aristolochiarum. *Medicamen Asrita Romani,ualet ad Lapidem uesicæ,& prouocat urinam.* Rec. amygdalarum dulcium,seminis cucurbitæ,& cucumeris, lapidis iudaici,agarici,floris chamæmeli,gentianæ,ana drach.iiii.aristol.capillorum ueneris,sa- G liuncæ,sanguinis hirci sicci,uitri cõbusti,lapidis,qui inuenitur in felle uaccæ, anisi, radicis apij, bdellij,myrrhæ,ana aur.v.pulueriza,& confice cum melle: & detur drachmæ quatuor cũ aqua decoctionis radicum apij,& fœniculi. Dixit Galenus,iam dicimus in hoc libro nostro,quẽ uocamus librum experimentationis medicinarum,quas probauimus, & accepimus à sapientioribus hominibus,& habentibus solicitudinem erga artes: & nos iccirco composuimus hunc sermonem,ut semper medicus habeat considerationem ad ipsum. Scias autem ꝙ medici altarium curabant per cibos sacrificiorum:unde nobiliores probantur aliis medicis.Optime enim debemus laudare uirum,qui illa facit per cibum,& plus,quàm illum qui curat per medicinam: quia corpora,quæ curantur per exhibitionem diætæ,reducuntur melius ad temperantiam, quàm q̃ curantur per medicinam.Et medicus pro uirili sua debet considerare,ut cibus, & materiæ,quæ debent propinari,sint propriæ naturæ patientis,uel accipientis:Et sint boni sapòris,ut æger delectetur in ipsis,& diligat.Et non debet uti eadem medicina diu,ne fiat ei quasi naturalis. Et caue ne præbeas medicinas mali saporis, quoniam medicina, quam infirmus habet in odio, plus nocet,quàm prosit.Vnde & medici dignum duxerunt cum medicinis miscere res dulces, & res saporitas, sicut nos fecimus in rob nucum, quod accepimus ad anginam. Et similiter ingeniati H fuerunt in medicinis laxatiuis ponere aliqua, quæ stomachum confortant. Et debes cauere in curatione malitiæ complexionis, sine materia, ab euacuatione, & è conuerso. Et debes laxare naturam à leuioribus consuetis generaliter,sicut diximus in libro interiorum.Sed semper quando uolueris euacuare,primo subtilia,post euaçua parum,deinde mediocriter,deinde fortius.Et caueas à medicinis non expertis,sed utaris expertis,& vsitatis à bonis physicis, & expertis. Et scias,quòd omnes istæ medicinæ sunt bonæ in locis suis,scilicet ubi conueniunt: & sunt uenena in suis contrariis. Nos autem iam diximus in hoc tractatu de istis medicinis plures expertas: & si postea acquisiuerimus alias,scribemus eas in fine huius tractatus.

*Alibi.xij.

DE MELANCHOLIA EX GALENO RVFO ET POSSIDONIO

Caput Nonum Libri sexti Aetij.

Iulio Martiano Rota interprete

Icut in apparentibus corporis membris interdũ eadem omnibus tẽpe
ratura cõspicit, uelut in deprauato corporis habitu,uocataq; elephá
tiasi,& aqua inter cutẽ : interdũ unũ aliquod membrũ, uel biliosum
vel melancholicum,uel pituitosum humorẽ suscipiens,ipsum suã tñ
B temperaturã immutat : ita contingit,& cerebrũ lædi, quãdoq; totius
ratione,quia sanguis,qui in omnibus uenis cõtinetur,melancholicus
effectus est:qñq; partis,quia reliquo sanguine illęso permanente,is q
cerebro continetur,solus immutatur: hocq; duobus modis, aut quia
talis in cerebrũ aliunde fluat,aut quia melãcholicus in cerebro redda
tur:redditur aũt ab eius caliditate,uel flauã bilẽ,uel crassum,& nigrũ
sanguinẽ,adurente.Ferè semper aũt partes,q̃ in præcordiis sunt,ita prius affectæ cerebrũ tacito
quodã consensu in eundẽ affectũ trahunt,atq; ita desipere hominẽ faciũt, uel atra bile cerebrũ
occupante,uel melancholico uapore in idem ascendente:quẽadmodũ fieri cõsueuit in eo mor-
bo,quem flatuosum,& hypochondriacũ nominamus.Neq;.n.propositæ tractationi quicquã ob
stat,aliunde,atq; ex alio mẽbro,huiusce affectus initiũ originẽq; esse, cũ facile ostiolũ uẽtriculi
quiduis patiens in similẽ affectum cerebrum ducat, nimirum ob cõuenientiã quã cum eo hẽt,
ꝑ duos neruos,qui desuper à cerebro ad ipsum maximi descẽdunt.In eosdẽ affectus cor quo-
que idẽ trahit propinquitatis ratione:itẽ & septũ trãsuersum,cui adnatum est.Conuenit quoq;
uẽtriculi ostiũ cũ spinali medulla,qua parte ipsi adhęret,& colli uertebris adnexũ est.Principiũ
C aũt hmõi melancholiæ,ut plurimũ ex cruditate cõsurgit:nã flatus plurimi cõsequuntur,& quo
cunq; cibo assumpto,sublimes,& ferè semper in p̃cordiis obuersantes: ructus insuper acidi,fœ-
tidi,ac uelutĩ piscẽ olentes subsequunt,quãuis eiusmodi nihil comederit:aluus ut plurimũ ipsis
est sicca:somnus exiguus,atq; diuulsus,& ꝑ somnũ uisa perturbãtia enormiaq;:saltus toto cor-
pore alij atq; alij:capitis uertigines,& in aurib⁹ uẽtorũ sonitus: putãtq; se alij caput repletũ ag-
grauatũq; hr̃e: cõtra alij vacuũ & leue: quidã ne caput q̃dẽ prorsus sibi esse,cui Philotimus ad
alia remedia,plũbeã galeã imposuit,qua oppressus caput sibi adesse intelligeret.Euadũt pleriq;
melãcholici in uenerẽ proniores,obliuiosi,timidi,misericordes,ad fleũ prõpti, solitudinũ amã
tes.Dæmones ab inimicis ueneficis immissos sibi q̃dã suspicant.Alij noxiũ quippiã se deuoras-
se credunt:quã opinionẽ id ipsis cõfirmat,q̃ mox abominabilia,& mõstruosa uomunt.Videtur
aũt aliis alia:prorsusq; morbus hic uarius est,& inexplicabilis. Velut cccc,vt de timore loqnar,
q̃dã amicissimos formidat,alius oẽs ẽt alios hoĩes metuit:hic in lucẽ prodire timet,ille tenebro
sum aerẽ sectat,alius eundẽ refugit:ferè oẽs tñ in obscuris locis uersari gaudent, sepulchrisq; &
solitudinib⁹. Nõnulli ẽt uinũ,oleũ,aquã quoq;,& oĩa liq̃da metuũt,ut q̃ à cane rabido demorsi
sunt.Atq;,ut paucis me expediã,melãcholiæ,& insaniæ multas spẽs habẽt,siquis uniuersas earũ
D imaginationes cõsectari uelit: verũ ex eis oĩbus duæ cões sunt, timor & mœstitia: mæsti itanq;
sunt oẽs præter rationẽ,nec si percõteris causam ob quã tristes sint,reddere ualent: metuunt.n.
nõ pauci mortẽ, & quædã alia,quæ metu digna nõ sunt, quãuis nonnulli mortẽ ẽt uehementer
appetãt.Cæterũ cũ rationalis animi sedem atra bilis occupauerit,mirãdũ nõ est si metus, si tri-
stities,si mortis expectatio obnascatur: cum ex iis,q̃ extra corpus nostrũ posita sunt,nihil adeo
nobis formidolosum fit,ut tenebræ:quãobrẽ,cũ ueluti obscuritas q̃dã rationalis aĩę sedem oc-
cupauerit,necesse est semꝑ hoĩem terreri,eo q̃ terroris cãm secũ quocunq; deferat:nã ut in te-
nebris pueri timẽt,& ex adultis nõ cõsueti,sic & atræ bilis color,tãquã nox q̃dã rõnalis aĩæ se-
dem obumbrans metus ꝑcreat.Oẽs itaq; causas accidentium q̃ cuiq; contingunt explicare ne-
mo põt,cum pleraq; dubitationes haud paruas cõtineãt,ut cur aliqui q̃dã fugiunt tanquã mole
sta,cũ rñ molesta nõ sint,& quędã q̃ bona non sunt tanquã bona sectantur:itẽ,cur alius dome-
sticos timet,alius oẽs hoĩes,atq; id genus alia . Medico tñ plurium accidentiũ causas exponere
difficile nõ est,uelut is q̃ se figulinũ uas arbitrabat,ob siccitatẽ arbitrabat:frigidus.n.& sicc⁹ est
melãcholicus humor,qua de cã & alius cutẽ suã pellẽ siccã opinabatur . Nã q̃ caput se non hr̃e
putabat,fortassis ob leuitatẽ capitis id arbitrabat:leuitatẽ aũt capitis,flatus qui attollebat,effi-
ciebat.Sed cur melãcholici plurimos cibos appetunt?an q̃a frigidũ os uentriculi hñt? Cur uinũ

eorum aliqui plurimum hauriunt? an quia calefieri frigidus humor desiderat? Cur seipsos peri- E
munt? an quia putant se à maioribus malis explicare? nisi talis opinio ptidem ipsis indita sit, ut
mortē sibi inferre pulchrum existiment, qua in opinione pleriq; barbari persistant. Cur aũt assi-
due cruditate laborãt? an quia turbulentũ plenũq; excrementis corpus hñt? atq; ideo eorũ uen
triculus male tẽperatus semper ob humorem melancholicũ friget. Cur ipsis ferè semper aluus
stricta est? an quia flatus ipsis circa p̃cordia uagatur, nec deorsum admodũ inclinat, atq; idcirco
eorum aluos astrictas esse oportet? interdũ tñ ex longa detentione multa repente, & colliquata
remittunt. Conniuent aũt, oculisq; prominentibus, & labris crassis sunt, ut plurimũ, ob spirituũ
crassitiem. Fusci sunt, qm̃ humor ad cutim effundit. Pilosi euadunt istorũ plurimi, quia multis, et
crassis excrementis abundant. Linguã uelocem ferè semper habẽt, sed et balbe, et exili uoce lo-
quuntur ob linguæ incontinentiam: nã uehementes linguæ motiones à spiritu crasso fiunt, om
ne aũt quod uehementer mouetur, celeriter quoq; motũ suum absoluit. Sed finẽ faciamus, nam
hisce excitatus poterit quisquis uoluerit aliorum quoq; accidentiũ causas indagare. Nigret aũt
humor iste quãdoq; calefactus plusq̃ deceat, qñq; frigefactus magisq̃ cõueniat. Quod.n. carbo-
nes accensi patiuntur (nã lucidissimi cũ sint, extincta flãma nigri fiunt) id hilaris sanguinis color
patitur, frigiditate sublatus: cuius rei exẽplum habere possumus in quibusdã membris, quæ fri- F
gore liuida primũ, tum nigra fiunt. Nimia quoque caliditas cum exiccet, et consumat humorẽ,
quo naturalis calor nutritur, humores nigrefacit, non aliter atq; Sol fructus, et hosum corpora.

Hactenus, q̃ medicũ scire oportet prius, quã curationẽ aggrediatur, diximus: Nunc quæ no-
scere debeat is, qui hoc morbo laborãtibus succurrere uelit, subiũgemus. Nõ minimũ aũt inter-
est scire, unde morbus originẽ ducat. Nam cũ uniuersum corpus, totum sanguinẽ melancholi-
cum hẽt, principium curationis à missione sanguinis auspicãdũ est: cum autem solum cerebrũ,
sanguinis missione æger non eget, modo plurimo sanguine non abundet, et præseruandi causa
sanguinẽ detrahere nolimus. Ex his aũt cognosces, utrũ totum corpus melancholicũ sanguinẽ
contineat, an in cerebro tñ is sanguis aceruatus sit. Nã qui nigri, et hirsuti sunt, uenasq; latiores
habent, facile melancholicum humorem gignunt. Interdũ tñ et hoĩes rubicundi repente in me-
lancholicam temperaturam deueniunt. Et ab iis, qui fuluo colore sunt, præsertim si uigiliis, labo
ribus plurimis, solicitudinibus, uictui tenui, melancholicis cibariis, se diu exposuerint: insuper
si se uena aliqua in sede suppresserit, aut aliqua alia consueta sanguinis euacuatio, uelut in mulie
ribus menstrua. Nõ parũ quoq; ad hoc facit anni tẽpus, aeris cõstitutio, regionis situs, ægrotãtis
ætas, et eiusdem ars. Hęc oĩa, ubi perspexeris quoties in omnibus uenis corporis sanguinem me G
lancholicum contineri dubitabis, firmissimam dignotionem conficies, si cubiti uenam secueris:
mediam uero secare melius est: quam statim supprimes, si sanguis, qui effluit melancholicus esse
non uideatur: sin erit, tantum detrahes quantum laborantis habitum expostulare censueris.

Tertia melancholiæ species, quam principiũ à uentriculo habere dicebamus, quamq; hypo-
chondriacam, hoc est p̃cordia infestantem, appellabamus, ex antedictis plerunque dignoscitur.
Primo nanque superius dicta accidentia circa uentriculũ incipiunt, inflationes dico, gurgulatio
nes, ructus acidos et uirulentos, astrictam aluum, atq; id quod egerendo uel euomẽdo excerni-
tur supernatans: tum ipsi ægrotantes in pręcordiis turbari oĩa et commisceri sentiunt. Quemad
modum igitur plerunq; uapore quodam fuliginoso fumosoue, aut crasso sursum ad oculos ele-
uato cæcutire sibi nonnulli uidenĩ, ut qui suffusionem patiuntur: ita et nunc in cerebrum ascen
dente melancholico uapore tanquã fuligine quadã aut fumo, melancholici casus menti obuer-
santur. Quoties igitur melancholiæ dementiæ propria signa magna nõ apparebunt, et circa uẽ-
triculum, aut nihil turbulentum affuerit, aut parum admodũ, existimãdum erit cerebrũ primo
affectum esse, quẽadmodum dictũ est. Quæ igitur cerebro primũ affecto melancholia consistit, H
assiduis balneis, uictu boni succi et humido, nec flatuoso, p̃curanda est, omisso quouis alio potẽ
ti remedio, qñ noxius humor diuturnitate t̃pis nõ dum euacuationi rebellis erit: tunc.n. uarias
et ualentes magis conuenit adhibere medicinas. Oportet aũt incipiente morbo mederi, nã in-
ueteratum et auctum medẽtis manus respuit. RVFI. Cõia autem remedia siue cerebrum, siue
præcordia primum patiantur, sunt quæ aluũ subducunt. Sed in primis studiũ adhibere oportet,
ut concoctio probe fiat, postmodum purgare epithymo & aloe: siquidẽ ex his uel exiguũ quid-
dam singulis diebus sumptum plurimũ iuuat, & leniter aluum subducit. POSSIDONII. In
quibus sanguis abundare uidebitur à principio statim uenam cubiti incidere conuenit, præser-
tim in quibus consueta aliqua sanguinis euacuatio retenta est: in mulierib[9] aũt quibus mẽstrua
defecerunt, tali uenã aperire confert. Quisq; uero pro habitus sui ratione inaniendus est. In qui
bus autẽ mali succi potius abundant, vbi prius ægrotãtem recte cibaueris, utere Rufi hiera uel
Archigenis aut Iusti. Quòd si & sanguis & praui succi abundauerint, primum uenam incide: tũ
purgationem exhibe: postea diebus aliquot interiectis, clysteribus aluum subducas, primo cre-
more furfurum, spuma nitri, & melle: deinde filiculæ radicem contusam uel epithymum furfu-
ribus incoques: ab hoc clysteri diebus tribus interpositis hieram dabis amaram, quæ aloen re-
cipit, & præ cæteris omnibus epithymũ habet: Conficies autẽ ipsam, sicut Themison docet: im-

ponesq;

A ponesq; aloes drach.centũ:mastiches,croci,spicæ nardi,cinnamomiq;,& casię duplũ:asari ue-
ro,& carpobalsami,singulorũ unc.j.addesq; epithymi duas vncias. Ex aqua mulsa hanc dabis
quantũ magnũ choclear capit bis,aut ter,ex modicis interuallis.Hinc vbi laborantẽ rursus vi-
ctu cõueniẽti recreaueris,hierã Rufi denuo exhibebis,aut Archigenis,aut Iusti.Quantitate au
tẽ quæ exhiberi debet,sunt drach.ij.ex aqua mulsa,& salis cochlearium paruũ. Melius est autẽ
aluum inanire ijs,quæ leniter vnius diei spatio subducũt. Nigram autẽ bilem ducũt amaracus,
& quam cunilam uocant,inspersæ mulsæ,& ebibitæ duum drachmarum pondere. Confert etiã
sero lactis aluum inanire,sed non id quod è caseo fluit dãdũ est:melius est enim, quod feruefa-
cto lacte seiungitur ab alio.Sit autem potus lac equinum,sin minus, bubulũ: imponatq; nouæ
ollæ,agitetutq; ramo ficus:ac dũ efferuescit,ter aut qnateraqua mulsa irroretur: postea colatũ
exhibeatur,melle primum admisto:tum vbi venter fluere cœperit,non amplius addito melle:
sumatur autem ad cotylæ mensurã,nec minus quinq; cotylis. Post omnes autẽ alui subductio-
nes maluæ semen valde læuigatũ ex aquæ cyathis tribus dandũ est,duarũ drachmarũ põdere:
summopere nanq; ad rem facit:quamobrem eo frequenter utendum est. Optimũ est etiã pule-
gij decoctũ crebro bibere,tam ante,quã post purgantia medicamenta.Idem & centaurij mino-
B ris decoctum potest.Nam absinthij decoctum,& frequenter,& subinde præbebis,cum & aluo,
& ventriculo æque prosit,ac præter hoc multam in uentre uẽtositatem gigni prohibeat, nec in
totum siccari aluum permittat:lotiũ insuper prouocat,& cõcoctionẽ impensius adiuuat, adeo
ut hoc solo quosdam viderim ipse liberatos.Exhibenda sunt etiam,quæ urinã mouẽt,anisum,
daucus,petroselinũ,nardus,& asarum,atq; præ oĩbus his hippomarathri semen,& radix: quan-
quam chamępityn,& trixaginem sumere promptius sit:quodcũq; uero ex istis,aut ex aqua eli
xum dabis,aut cõminutum poculis aridũ insperges.Bonæ sunt etiam inanitiones, quæ per su-
dorẽ fiunt,siue laboribus,siue balneis procurentur, siue inunctionibus in Sole factis, ueluti ex
oleo chamæmelino,nitro oleo admisto.Quibus peractis,ubi ęgrotantis habitus melior esse ui-
debitur,ad hieram denuo redi.Curam quoq; præcordiorum habere conuenit cũ eũ qui curare
quempiã incipiat,tum eum qui in curatione multum processerit.Fomenta itaq; cõueniũt, quæ
ex oleo fiunt,in quo rutæ,anethi,serpilli,absinthij,artemisię,pulegij,viticisq; semẽ,& lauri bac
cæ,aut folia tenera bullierint:hoc enim & dolores mitigat,& inflationes minuit.In uentositati-
bus autẽ quę uentriculũ mordẽt,cuminũ & pulegiũ aceto incoquenda sunt, & spongijs admo-
uenda:aceto quandoq; alumen inspergimus.Cataplasmata oleo conflẽt,in quo decoctũ sit,uel
C anisum,uel apiũ,uel cuminũ,uel cyperũ comminutum,irimq;,& libanotidem adijcies: confe-
runt autem,ut plurimũ,tam ante,quam post cibum facta. Cataplasmate autem ablato præcor-
dia contegenda sunt,uel lana quam latissima,uel agnina pelle leuissima,& pura,ubi prius nardi
no pigmento locum inunxeris.Vnctionibus cucurbitulas adijcies, aduersus inflationes quidẽ
leues:aduersus inflammationes autem,& tumores duros, scarificatas: quibus ablatis cyprino
ceroto uteris,& polyarchio,& eo qui ex styrace constat,& alio præcipue qui è seminibus con-
ficitur,atq; alijs id genus.Procedẽte uero curatione proderit admodũ uti rubificãte, quod è fi-
cubus,& sinapi componitur:concoctionem.n.reuocat,uẽtriculoq; robur addit: & siquis dolor
in præcordijs remanserit ipsum aufert.Vtemur,& acriter abstergẽtibus præcordia,medicamẽ-
tisq; picem recipiẽtibus,hoc est pice sicca per se ipsam liquefacta,uel cũ modico oleo:calida ue
ro cuti imponitũ tã ante,quã in dorso,quoad sponte decidat: quare & cum ea lauetur, & siquid
parum à cute recedat,auferendum est forfice.Summe autem iuuantur qui siccum bouis stercus
aceto mulso commistum sibi indiderint:bulbique cum nitro,uel alumine læuigati magnopere
prosunt:hæcq; bubulo stercori commista utilia sunt,maxime cum mordicationis sensus in ore
D uentriculi ipsis aderit:nam quibus corpus frequenter conuellitur,expedit bibere castorium,&
eodem in oleo sicyoneo dissoluto corpus inungere.Conuenit etiã ipsos ante cibum ambulare,
& exerceri quantũ uires tolerãt:nã balnea bene cõcoquenti nõ admodum sunt necessaria, nisi
lassitudinẽ quãpiã sedare uelis: quicũq; uero uentriculũ habet ad concoquẽdũ non idoneum,
huic frequenter balneis uti prodest,uel ieiuno,uel peracta iam concoctione. Post balnea dabi-
mus cibarja concoctu facilia,non inflantia,bonam aluum facientia:diligẽterq; obseruabimus,
quomodo à singulis ægrotus afficiatur:neque enim omnes eodem modo,iisdem cibis afficiun-
tur.Verum qui ferè omnibus cibi cõueniunt,sunt panis recte confectus in furno coctus. aues q
nec pingues sint,nec edaces,et in montibus degant:oua gallinacea leuiter cocta.Pisces saxati-
les,quiq; carnes teneras habeant:echini uero marini plurimum excellunt cum gratia, tum uti-
litate: reiicienda sunt,quæcunq; in cœno,et paludibus uiuunt.Carnes hœdinæ conueniunt, et
lactentiũ animalium:horũ præcipuæ partes sunt,quæ multam carnem non habent,elixę: inuti
les quoquæ nõ sunt uuluæ,sumẽ,et pedes porcini.Ex oleribus quoad cõem uictũ prosunt dul-
cia:na quæ acria sunt,ut medicinæ exhibeanũ,uelut palustris asparagus,petroselinũ,et similia.
Quãtitas omniũ quæ assumuntur moderata sit. Vinum autẽ album,tenue, nec ualde antiquũ.
Non oportet autem inter cibũ repente multum bibere,neque plurimum sit id quod bibit,ne ci
bus in uẽtriculo fluitet.Placet etiã,ut pręter hæc omnia,aceti acidissimi cochlear unũ post cœ-

nam forbeat,cum dormitũ uadit,& eo inter comedẽdũ obsonia intingat. Præstat aũt aceto scil E
læ parũ,& rutæ,& aristolochiæ tenuis admiscere. POSSIDONII. Ad inflationes Oxyporiũ tale côuenit:Ligustici:feminũ apii,zingiberis, thymi,singulorũ uncia:mellis despumati quãtũ sufficit:dato cochlearis dimidiũ,tã mane, quã uesperi.Quod si mellis dulcedinẽ auersent,aliud qđ cõcoctionẽ iuuat ita côficies:Scillæ tostæ un.i.salis ammoniaci un.v.semi.apii,fœniculi,thymi, petroselini,anisi,sisonis,zingiberis,singul.3.iiii.panis ficci,& puri un.v. piperis unc.i & s.ex hoc dato ad comedendum quantum cochlear capit,cum cibo,quo pacto uult ægrotus. Dãdum est insuper per quædam interualla quantum cochlear cõtinet theriacæ ꝑsertim hyeme, & ueris initio.RVFI. Vomant ex longiorib⁹interuallis à cibo,&ieiuni ꝑsumpto raphani origanive aut thymi decocto nequaquã uero fumant,ꝙ uehementius uomitũ côcitant, noxia sunt enim eius modi,uentriculoq;,& eius ori debilitatẽ addunt,in iis,qui iamdiu morbo laborarint: nã quidã uomitum acrius concitantia,uisi sunt melancholia capi.Illud quoq; nouisse conuenit, plerosq; hoc morbo infestatos,quo tẽpore curabantur,nihil profecisse,sibi dimissos conualuisse,propterea,q̃ recte prius à medicis tractati,postea uires aduersus morbũ maiores acceperint,cũ antea remediis attriti forẽt. Quamobrẽ naturę,quies cõdonãda est: quã pluribus auxiliis affligi q̃ ete resici,uidemus,atq; iã extenuatos morbos superare.Qui canina lupinave melancholia tenenẽ, F
Februario mẽse noctu domos exeunt,in cunctisq; lupos,& canes imitãtur,usq; ad diluculũ uagãt sepulchraq; ꝑcipue recludũt.Ita affectos his notis dignosces. Pallidi sũt,segniter aspiciũt, oculos aridos,habent,concauos,nõ lachrymãtes,linguã siccã proferunt,saliuam nunquam reiiciunt,siticulosi sunt in tibiis ulcera gestant,quæ sanari non possunt,& quia crebro offendunt,& q̃ à canibus mordentur.Hæc eorũ indicia sunt,estq; hoc morbi genus melancholiæ ſpẽs: Quã curabis cũ se cõstitutio aeris immutabit, si uenã incides,& usq; ad animi deliquiũ sanguinẽ effluere fines ægrotantẽq; boni succi cibis ales,in balneas dulces adduces:& ubi trib⁹diebus sero lactis usus fueris,ægrotantem hiera,quæ colocynthim habet purgabis,Rufi,Archigenis,aut Iusti,bis aut ter ipsam ꝑ interualla ꝑbens. A purgationibus theriacã propinabis,quæ uiperas hẽt. Alia quoq; remedia,quorũcũq; supra meminimus,admouebis. Vespere demũ aduentãte morbi uiolentia soporiferis medicamentis caput irrigabis:odoramẽta somnũ procurãtia porriges, nares q; papaueris succo inunges: et interdum aliquid,quod somnũ conciliet bibendũ exhibebis.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE CVRA ICTERI

CENSVRA

Multa hic uera,& ex Authoribus doctis exscripta.

AD Icteri curã prima quidẽ duo sunt maxime necessaria auxilia,ꝑ phlebotomia & purgatio.Sed purgatio qđ ẽst ꝑpinqua, eo ꝙ cholera & nõ sanguis abundat in ictericis.Fiet aũt & aliqñ phlebotomia propinqua,qñ simul cũ cholera abũdat sanguis, & qñ hepar uel splẽ ab inflãmatione tẽdit& dolet,sicut multoties accidit:nihil.n.est apti⁹phlebotomia ĩ dolore uiscerũ.Alius aũt& phlebotomãs curabat,sicut & Praxagoras:sed nõ distinguebat q erat phlebotomãdus,& q non.Purga H
tiones uero magis appropriatę sunt huic ęgritudini:& plus iuuanẽ patiẽtes,qñ purganẽ iuxta principia. Ego aũt euphorbio miscẽs epithymũ,& aloẽ, & petroselini,& dauci semẽ,& pip albũ,purgo ictericos: ut plurimũ qđ solũ hoc sufficit.Bñ uero purgat & scãmonia cũ aloe,& sicyoma, & q̃cq̃d aliud acutius euacuat,maxime aũt q̃cunq; cholerã ducũt. Debiliora uero subductoria forta ssis nõ cõferunt,eo ꝙ nõ curanẽ facile icterici ꝑꝑ uẽtris siccitatẽ,nec oĩno descẽdit cholera ad intestinũ. Quibus aũt in impedimẽto est al.q̃d ut purgenẽ,his cõfert uomere ꝑ raphanidas frequenter,aliqñ aũt & post cœnã:etenim hepar ad ambas eũones,eã ſ.ꝗ ꝑ subductoria, & eã ꝗ per uomitus, nõ improprie ducendũ est.Et hypochõdriũ,ut utiq; mollius existẽs,cataplasmãdũ,mi scẽdo farinę hordei de rore marino,& sicco,& artemisia,& absinthio,& abrotano,& gramine, & ruta,& cardamo,& chamepitye,& allio,& cẽtaurea:hæc.n.alterutra urinas mouẽt,qđ ęgritudini ẽ maxĩmũ bonũ,& cõtrahit uiscus.Vẽtosarũ aũt appositionẽ uidi præ manib⁹existere ĩ medicis,qñ carent eis ꝗ ꝑpria sunt ęgritudini:nõ tñ ualde laudo,neq; uitupero eã,sed scdm tps.In eis.n.ĩ ictericis qui à uentre,post eos qui ab hepate,puto conferre : secundario uero eis qui ab hepate qñ tumorem,aut dolorem habet.In eis autem qui à splene,nihil prodest uentosa:hepar enim & uẽter

A applicata phrenibus, possunt euacuari per uentosam uersus hypochondrium, propter continui
tatem: splen aũt nullũ cõe habet cum phrenibus, sed multũ ab eis distat. Nequaquã igitur opor
tet eos, qui à splene ictteros curare uentosis. Mitigatis uero febribus, cerotum apponere, primũ
quidẽ cerã, & resinam coquendo cum cyprino i. alcãna, & meliloto, & bdellium, & ammoniacũ
miscendo. Ignita uero hypochondria nequaquã lædes, & farinam hordei cũ floribus uitis albæ,
meliloto cataplasmans: coquere autem oportet melilotũ in dulci, & terere cum farina, effunden
do de ipso dulci: fit autem id, & absq; farina per panem mollem. Bibere autem oportet pharma-
ca in hac ægritudine, succũ absinthii insundens in aqua cum nardo. Fortius aũt oportet coque-
re absinthium in aqua, & colatum dare ictericis: optimũ. n. est pharmacũ siquis animose offerat,
nõ attẽdes ad amaritudinem. Et nimirum apparebit tibi magis dulce, quã amarũ, esse absinthiũ,
amariora. n. noui hoc aristolochiã, gentianã, cẽtauream, & alia multa. Nempe & prætermittere
quid iuuatiuum propter gustum, ingenerosum est: sicut & assumere quid nocuum propter dele
ctationẽ, nefandum. Et nimirum patiuntur icterici quid inconueniens: amara enim eis apparẽt
quæ sunt dulcia: unde amaritudo, quæ inest absinthio, à passione obtusa erit. Bonum autẽ est bi-
bere ad icterum, & hoc, Calaminthen: peristereonem, uocant ãt sacrã herbam: acetosulam: lapa
B thium acutum, quod est rubrum in stipite, & frondibus, & stipes est quadrãgularis, plenus semi-
ne, radix uero eius est lutea: hoc autẽ per se comestum: & decoctio radicis bibita, cito iuuat. Iu-
uat autem, et domesticum lapathiũ similiter: comedere autem oportet: & de ea in prãdio, & de
decoctione radicum bibere. Nullo autem minus est anchusa, & silphium, & chamæpitys, & ery-
throdani radix, & rosmarinus, & uocatum hemionium, & subtilis aristolochia, & adiantum, &
serpyllum, & hypericõ, & struthion: horũ enim singulum bibere licet coquendo in aqua uel cũ
uino: uel incisum permiscere cum melicrato, uel uino antiquo: ut plurimum uero pondus unius
cuiusq; est. 3. i. Bonum aũt est, & terere ipsa in aqua, ut in magnitudine fabæ. Expurgant autem
bene in icteris, & sulfur cum ouo sorptum: & allia assa & cruda comesta, & cæpæ, & raphani-
des: & melicratũ per se est optimum, et cicerum decoctio, & cichorium cum uino, & caulis suc-
cus, staphilini radices, & cornu cerui abrasum, & in uino bibitum, & amygdalæ amarę coctæ in
ptisana, & petroselini, & smyrnii molles radices, & anisum, & meu, & acorus, & radices de põto
odoriferæ, maximè autem asarum, & nardus: et solatri succus, & chamæmelum, & mercurialis,
& *tamariscus. Hæc enim omnia sunt pharmaca ictericis purgatiua: & offerre ipsa oportet sicut * Al. amaracus.
ego cum multa experiẽtia scripsi. Nõ aũt in solis pharmacis faciebam curam, sed diætans quã
C maxime: aliquibus enim sola diæta præbuit quod quęrebatur. Optimum autem est post exurre-
ctionem mane à somnis, tentare fricari moderate cum oleo puro. Coquatur autem in oleo sal-
uia, uel amaricinum, uel artemisia, uel bacca lauri: uel chamæmelum, uel iris, uel nardus, uel ca-
sia lignea, uel costus: expurgant enim prædicta colorationes, & sudores mouent. Deinde abster
so suauiter, ut remaneat pinguis, apponere hypochondrio cerotum uel malagma Amathonis,
uel Polyarchi, uel alicuius talium, quæ primo quidem remittere habẽt: deinde cyprinum cero-
tum: & tecto hypochondrio, & superaccincto patiente, ad deambulationem oportet exire: mo-
dicum uero moto bibere de prædictis pharmacis, Supra potum autem, modico motu quiesce-
re: deinde ire ad balneum: & ibi prius moto et uocitante balneari cum aqua multa, & calida, si-
mul. n. sudores sic cõferunt: simul autem, & pruritus cessant, & maxime si nitro, et fæce uini usta
abstergatur cutis. In balneo autem, et melicratum bibitum cõfert. Cibaria uero ictericis, et pul
menta, sunt panes bene fermentati, et non multum puri, ad secessiones enim ii conferunt. Pul-
mẽta uero, præ succũ gaziricum, uel byzãticum antiquum, et raphanides, et capparis cum oxy-
melite, et pisces mollium carnium, et petrini assi, et cum cũcoco cnidio, et coriandro et aniso co
cti, et ericio, et cum melicrato: hæc autem et ut pharmacum prosunt ducentia ad urinas. Quan
D do antẽ, et terrestris fuerit ericius, non oportet abstinere. Quando autem pisces non adsunt, ci-
cera coquendo, bibere oportet aquã: comedere autem salsuginosa, et bibere uinum album odo
riferum. Neq; ab oleribus oportet abstinere, sed et horum ꝓprie quàm maxime oportet sume-
re, q̃ suauissime mouent mictionẽ: sunt autem talia, pastinaca, et cartamum, et struthii germina,
et scandix idest endiuia, et cyminum, et sesamum*, et molles cardui, et fœniculus, et eryngii ra- *Al. sisarum.
dix, idest uitiale porrum, et asparagus, et smyrnii stipites, et mercurialis, et omnia talia: bonum
est autẽ, et origanum uiride. Domesticorum uero olerũ, aptissimum est caulis, et ocimum ei*,
et siclum, et raphanis, et rapa, et cæpa hortensis, et germen sinapi, et tritio quę est de semine eius
et de allio. Carnium autem, syluestres sunt meliores domesticis, et elixæ magis, quàm assæ: ap-
pendant autem selini semen, et *anethi, et cymini. Domesticas uero assas oportet comedere, q̃ *Al anic.
sint iuuenescentium. Excipere autem oportet omnia paludosa, et aquatilia, et gallos nisi mode-
rate carnosi fuerint. Fructuum uero uentosi quidẽ oẽs non sunt apti, sed qui sunt uisceribus fa-
miliares, et urinas prouocant, absq; quod sint bene cibabiles. Dactylorum uero balani id est fru
ctus, ita sunt diuretici, ut siquis uirides comederit, sanguinosas urinas copiose faciat. De trage-
matibus aũt, frixa cicera sunt optima. Vinorum autem, alba, et substyptica, et subtilia, et nõ ual
de antiqua. Et iuuenum melius est oblationem facere post labores, et balnea, cauendo à reple-

ione,ficut,& ab indigentia:ambæ.n.ictericis sunt pessimæ,repletio quidem,propter indigestio E nes,& eo q obstruit hepar.indigentia uero propterea,q cholericiores ostendit humores,& pro pter inanimositates,quæ sequuntur ægritudinem secundum multam necessitatem.Vbiq; igitur quod est moderatum est optimum:hoc autem magis,ubi & excessus, & defectus nocumentum nõ paucũ infert,semel aut bis assumpti.Oportet autem,& tardante ęgritudine:peregrinationes tẽtare,& appẽsiones,& equitationes,& in Sole nudari,& per se natis balneis uti:maximũ enim est ab unoquoq; eorum iuuamentum. Venerea uidi quosdam quidem medicorum laudantes in hac ægritudine:manifestum autem est,q si quidẽ utẽdum est eis, in ultimis declinationibus cõ petunt.Melius uero est magis sobrie diætari in aliis,& in venereis:non enim possunt tantum iu uare remissione,& lętitia mentis,quantum nocent imbecillitate,& infrigidatione corporis, ul- tra autẽ,q infrigidant,tristiores faciunt:Omnino autem bonum animum, & mansuetudinem si stunt excitando quod contristat.Hæc quidem est diæta ictericorũ . Scire autem oportet timen- dum esse,si hoc te faciente,& pharmacis,& adinuentionibus,nihil ad melius addunt,sed magis fiunt peiores habitibus,hi quidem aquosati,alii autem exiccati.Duæ enim sunt euersiones mali gnæ,& difficile tractabiles scd'm ægritudinẽ : iccirco & à longe prohibere oportet, & obuiare eis,& obsistere,humidiores quidem,per purgationes quæ per diuretica,et labores,et solares sta F tiones,et per sudorum eductiones siccando : ficciores uero per bonam nutricationem hume- ctando.Si autem quid remanet in uultu de ictero,quod fieri solet, effusionibus, quæ ad nares, oportet uti.Fortissimum autẽ est ad hęc elaterium,et cyclamini succus permisti cum lacte,ut nõ molestent repleto ore aqua:debilior autem est anagallis,et ficlum,et nigella,non tamen sunt in- utilia.Eligat uero medicus quæ cõueniunt ægritudini.Purgentur autem primo quidem mucila go,deinde,cholera crassa, sicut uitellina . Licet autem his, et post balneum uti citius enim eua- cuant,et simul balneum confolatur,et est minus mordax.Et hæc est cura ictericorum.

GALENO SCRIPTVS LIBER
DE CVRA LAPIDIS

CENSVRA

Vtilia etiam,& hæc esse possunt,quæ hic Arabs scripsit,si cum iudicio legantur.

Anñ quem scripsit Alguazir Albuleizor filius Abumelech Filuzer Im- peratori Saracenorũ Anly filio Ioseph filii Resaphin de curatione lapi dis.Accidentia à quibus conuenientius est cauere, et à quorũ tracta- tione cautela est adhibenda,sunt dolores,propter timorẽ,q est in eis. debilior nãq; eorũ psternit uirtutẽ,& soluit inter hoïem,& inter suas salutes.Et ipsi quidẽ nõ sunt sicut accidẽtia, ĩ quorũ curatione ĩterue nit latitudo.Et ego iã multoties eo psente dixi,q hoc accidens est si- cut inimicus.Et oporteret licet det inducias,ut abscindat ĩ ipsis suis in duciis,propter suã debilitatẽ in resistendo:& nõ sit cõtentus in debi- litãdo ipsum,sed abscindat ipsum cũ eo,q acquirit ei uires,aut ppara tione.Et canon conferens in segregatione causæ hmõi accidẽtis p cuius assiduationẽ confido H q securabitur ab eo,est iste.Dũ tps æstatis perseuerat usq; quo pertrãseat plurimũ tpis autũni, & descẽdat pluuia multa,tũc acceptio un.15.de syrupo acetoso,facto cũ aceto expressionis uuę puręet medietatis ei⁹de syrupo uiolato cũ un.v.aquę,ĩ qua bulherint cortices radicũ fęniculi ʒ 15,et cubebæ cõtritæ.ʒ.i.donec cõsumpta sit aquæ pars qnta,et colata,ẽ cõueniẽter:sumat hoc oïbus modis in oïbus xv diebus.Et accepto aquæ ciceris secũdũ,qđ dixit,est bona,et bñdicta. Et si inueniat aqua,et misceat cũ ea in decoctione eius acetũ,qđ destruat ipsius caliditatẽ, et ro boret eius incisionẽ,et ipsius abstersionẽ:et ad ultimũ qñ inueniĩ in acuitate complexionis,ex- quirat studium in infrigidãdo:sumat hũc syruptũ,siue medicinas decoctas in aqua quã narraui et utaĩ syrupo endiuiæ,et syru. acetoso, et syrupo nenufaris. Et ponaĩ in oĩbus tpibus in aquã cibariorũ factorũ ei aqua ciceris nigri, nisi apud uehemẽtiã caliditatis aeris : decoquaĩ ergo cũ aceto qđ decoquaĩ cũ aqua ciceris,et sit cũ aceto cucurbita: uerũ in cibariis de cucurbita mul tiplicet origanũ.Qñ ergo aduenerit autũnus (et nõ intelligo p autũnũ illud de quo absolute dĩ hoc nomẽ,qñ tota autũni natura est ex natura tpis æstate,sed uolo p ipsum qñ cõplectiĩ cõple xio aeris,gradatim ad frigus,et associaĩ ad illud ut humectetur aer per descensionẽ pluuiæ) su- mat de cõfectione quã feci ei nũc quatuor drachmas cũ decoctione ciceris nigri,cõdita cum sa le et pauco piperis,die una et interpolet diẽ quatuor uicibus,aut quasi illis.Qñ ergo uehemens fit frigus

A fit frigus aeris,& figif hyems,accipiat de theriaca magna oĩbus decẽ diebus aut quasi illis.ʒ.i.cũ
ranta aqua calefacta,quãtã capit os semel.pmisto ei de syrupo de corticibus citri.Et qñ possibi-
le est ut utatur cibario facto ex olere urticæ,fiat ei cibarium olerum,decoctũ factũ cũ carne hoe
di,quod sumar in principio suæ comestionis.Hoc regimen sufficit ad auferendas causas hmõi ac
cidentis.Et de illis,quæ oportet ipsum in cibo sumere,est lepus,postquã confirmatur hyems,&
defectus pluuiæ:& in uere die aliquo in diebus.At ucto adolescens est multo melior quam aries
*binus in istis duobus tpibus proprie.Et de illis,quibus oportet conseruari sanitas ab oĩbus ac- *Al.huiusmodi
cidentibus,q̃ de proprietate caloris est ut faciat accidere,aut ut accidant causa eius in tpe autũ
ni,est ut sumat in mẽse Maii circa finẽ eius,& in principio Iunii,Istud:Hordei excorticati, & cõ
triti,& florũ nenufaris, & oculorũ uaccæ mũdarorum ex suis interioribus,oĩum añ.ʒ.viii: semi
nis scariolæ,& uolubilis,exiccatæ,& medullæ seminis croci hortulani, et medullæ seminis me-
lonis omnium ana.ʒ.iiii.florum uiolarum,et capil.ueneris,corticum radicis apii recentis,oĩum
ana.ʒ.ii.rhu barbari electi recentis,quartam.ʒ.unius:terantur,quę sunt terenda,et infundantur
oĩa nocte una in mensura libræ aquæ feruentis,et in mane ponantur super ignẽ leuẽ: qñq; ince
perint bullire,confricentur manibus calida,et colentur:et confricentur manibus in colatura de
B cõdito rosato ex saccharo.ʒ.xii,et de medulla casiæ fistulæ mundatæ à suis interioribus, et suis
tunicis.ʒ.iii:et coletur,et misceatur cum eo tertia vnc.de syrupo iuleb,ex saccharo: et sumatur
mane alto:et quiescat die assumptionis eius,et secunda.Illud uero qđ aufert esse lapidis,et eius
prohibet generationẽ,est esse cõtẽtũ in cibo,pane fermẽtato spõgioso,cuius farina molita fuit
in proximo,cũ auibus laudabilibus,sicut pullis,et pdicibus,et interpolatione lepore,et aspara-
go,quando possibile est:et cibariũ olerũ ex urticis,et sicla est benedictũ.Et nõ repleatur come-
stione multũ:immo dimittat de saturitate sua parũ:et nõ laboret post comestionẽ penitus. Et si
est necessariũ ut frangat illud,quod generatũ est ex eo,et extrahat illud,sumat de hac cõfectio-
ne,Recipe corticũ radicũ asparagi,exiccatarũ,et corticũ radicũ fœniculi exiccatarũ,et polii,et
scolopeudriæ,et cubebæ:omnium ana.ʒ.v.ebeni,et gummi prunorum,et lapidis iudaici cõtri-
ci sup cotẽ,et casiæ,et cyperi de harach,et bdellii uarii,et ammeos,oĩum ana.ʒ.ii.terãtur singu
lariter,et cribellẽtur,et cõficiãtur cũ syrupo de saccharo:et sumatur ex ea ex tribus.ʒ. usq; ad il
lud qđ est quasi illud,cũ aqua calida,in qua bullitũ fuerit parũ fœnuculi.Et similiter ad uẽtosita
tẽ,et dolorẽ lapidis, et dolorem capitis, et stricturã anhelitus, et dolorẽ brachiorum cõfert ei.
Ad uentositatẽ sufficit regimen, quod ego præcepi ad prohibendam eorum generationẽ peni-
C tus.Ea uero ex quibus generantur sunt permistio in cibo, et intromissio cibi sup residuum cibi,
et labor post comestionẽ.Illud aũt quo est utẽdũ apud uehemẽtiã doloris, nã dolor prædictus
nõ accidit nisi à gñatione lapidis stãtis in aliquo meatuũ urinę,et quod ergo determinaui ei,pro
hibet eius generationẽ, si ei alligetur ita, ut de eo nunquã cõqueratur : et nõ accidit aliquid ex
eo,si alligato ceciderit iteratio mundificationis renum:ueruntamẽ nõ est possibile,nisi imperiũ
mandati auditur administratũ in hmõi dispositionẽ,et istud.Rec.fœnugreci.ʒ.iiii. seminis apii,
seminis dauci,amborũ ana duas tertias.ʒ.i.bulliat totũ in vn.vii.aquæ donec redeat ad medie-
ratẽ:deinde cõfricetur manibus,donec aliquãtulũ uiscosum fiat:et in colato fricetur manibus
de condito uiolato ex saccharo un. i. s.fricatione ultima et coletur : et sorbeatur in hyeme sup
medietatẽ.ʒ.i.de theriaca magna,et in æstate et suo simili de tpibus aeris calidi,sine theriaca pe
nitus.Et uaporetur locus rotus cũ hoc:Olei anethini.vn.iii sumãtur,in quo liquefiat adipis gal-
linę un.i.demũ submergatur in eo lana succida,et uaporetur cũ ea tepefacta locus multis uicibꝰ
post potũ medicinæ præcedentis:demũ administretur sternutatoriũ bis uel quater.Dolor uero
capitis qñ inuenif,tunc si fuerit in tpe caloris,sumat istud,quod narro:Cõditi rosati ex saccha-
ro.ʒ.xii.medullæ casiæ fistulæ mundatæ à suis interioribus,et à suis tunicis.ʒ. vi.fricẽtur ambo
D in.vn.v.aquæ calidæ,et colẽtur,et addatur colato syrupi uiolati de saccharo vn. i.s.sumatur in
mane,et ungantur frons,et anterior pars capitis cum oleo rosato, concusso,cũ tertia parte sui
ex aceto forti,& infrigidetur:& sit effusio eius sup caput cũ uase stricti oris ab altitudine mẽsu
ræ palmi, qm̃ est melius,& uelocioris iuuamenti. Si aũt accidat in tpe frigoris,sumãt hanc me-
dicinã:Agarici uehementis albedinis.ʒ.i,et tertia raued seni.ʒ.i.terantur ambo,et conficiantur
cum syrupo acetoso de saccharo,et sumat super illa duo,istud quod ego narro : Casiæ contritæ
et anisi,uniuscuiusque.ʒ.i.feruean̄r cum un.vi.aquæ,donec consumatur ex ea mensura tertiæ,et
coletur:misceaf in ea syrupi acetosi un.i.s.et sorbeatur.Et bulliãt chamæmeli, et meliloti uniuſ
cuiusque ma.iiii, in aqua quæ cooperiat ea donec uehemẽs fiat eius calefactio: demum inclinẽ
tur frons,& tempora super illum uaporem ascendentem ex ea. Cum ergo tepuerit aqua,in qua
bullitum fuit illud,quod dixi,submergatur in ea pannus lenis,et uaporetur cum eo ubi inuenif
dolor in capite. Stricturæ uero anhelitus non est causa nisi additio carnis, & dimissio exercitii
in ieiuno,et conseruatione illius eleuatur.Illud uero quod accidit de dolore brachiis, et mem-
bris,inungantur,quando inuenitur illud,cum oleo,anethino, quoniam destruet illud.

Ad lapidem.

Et est ei iterũ descriptio Suffuf ad Lapidẽ.Rec.gũmi prunorũ,et cubebæ, et lapidis iudaici,
ana

an.drach.iiii.cortices radicis aſparagi,& ebeni,ana.ʒ.ii.ſeminis dauci,drac.s.terantur,& cribel E
lentur,& adiungatur ei media vn.ſacchari.& bibatur de eo omni die ex.ʒ.ii. uſq; ad circuitum
eius,cum aqua in qua miſceatur ſyrupus acetoſus. Et ſit cibus taſea ex lepore aut fęniculum,&
cibarium olericum ex urticis.Et eſt ei deſcriptio infuſionis illa ad illud.Recipe corticum radicũ
apii,corticum radicum fœniculi,ana.ʒ.ii.corticum radicum aſparagi, drach.iii. rubiæ tinctorũ
drach.i.terantur omnia,& bulliant in vi.vn.aquæ,donec minuatur medietas eius,& coletur: &
miſceatur,cum ea de ſyrupo acetoſo ſcillitico vn.i.s.& bibatur.

Ad lapidem in uesica.

Valet lapidi in ueſica,i.frangit illum in ueſica hoc modo. Accipe cortices radicũ petroſelini,
fœniculi ſemina eorum,milium Solis,ſemen maluæ & maluauiſci,fœnigræci:omnia uniuerſali
ter habere poteris:& buliant in aqua,& colabis.In parte iſtius colaturæ pones vn.pdicti olei:&
totum tepidũ dabis ad bibendum,ſiue in balneo:& hoc ieiuno ſtomacho poſt aliquã horã poſt
cibum:& hoc frequenter,quouſq; totũ lapidẽ emittat. Veruntamẽ ſi fuerit iuuenis, & ſiccus,
aut macilentus,& in æſtate,dabis ei cum decoctione ſeminis melonis citruli, cucumeris,& cu-
curbitæ,lactucæ ſeminis,maluæ uel maluauiſci,oĩum æqualiter.Valet ægritudinis ueſicę qñ im
peditur urina humore frigido oppillante collum ueſicæ: quod percipies,qñ non ſentit calorem F
circa partes illas,nec ardorem in urina:& ꝗ calidis iuuatur,& frigidis læditur: & qñ ſentit frigi
ditatẽ circa pectinẽ:certior eris.Item quando ſanies uulnerata, uel ſanguis cõgelatus eſt in ueſi
ca,dabis cum aqua mellis:ſed caue ne uulnera recentia ſint in renibus:de antiquis ne timeas.

Ad incontinentiam urinæ.

Item ſi urina præter uoluntatẽ emittatur,da ad bibendũ de uino,ubi decocta ſint ruta, caſto
rium,cupulæ glandium,ſemen myrti,& thus:iſta eadẽ facias ſi mingat lente,partes illas frequẽ
ter ungens.Prouocat urinam ex humoribus frigidis,uel ſaniæ, uel ſanguine cõgelato,aut lapi-
de in collo ueſicæ,meatus urinales aut ipſum collum ueſicæ oppilantibus : uniuerſa curabit,ſi-
cut ſcriptum eſt.Item ualet doloribus frigidis,paſſionibus auriũ frigidis. Valet paralyſi,tremori G
mẽbrorũ,& torturæ oris bibitũ:debes ungere membrum læſum in his tribus prædictis paſſioni
bus,ſed primo,& præcipue principia membrorum patientium,ſ.occipitium,& totam ſpinã dor
ſi frequenter.Sed in paralyſi,nõ in principio,ſed poſt iiii,uel quinq; dies tunc præſumitur,ꝗ hu
mores nõ ſint ſuperflui.Verum in paralyſi ſanguinea nequaquã fiat,niſi in declinatione: & tũc
cũ cautela,ne ſanguis aduratur, & ſebricitet infirmus,& periclitetur:in aliis duabus in ipſo prin
cipio uſq; ad finem.Aut bibitur in hunc modum.Mentam,ſaluiam,calaminthen, nucem muſca
tam,galangam,facies bullire cum pingui gallina:& in ipſa bullitione pone de oleo:ſi copiam nõ
habes olei,ad medietatem ponas olei cõmunis.poſtea de illo iure bibe ieiunus : & differas prã-
dium per duas horas:deinde ipſam gallinam comedas cum ſuo iure:ſi tantam copiã non habes
olei,in parte illi⁹ iuris,ſi quod habueris facias bullire,& haurias. Prædicta diſciplina poteris cũ
piſcibus uti,addens cum prædictis herbis,& ſpeciebus origanum,& pulegium:ſi etiam piſcẽ eo
unctum aſſaueris,utile erit.Item hoc idem oleum cum aceto calido ſumat in ore, patitur tortu-
ram oris uel paralyſim,& colluatos frequenter:maximum enim conſequitur iuuamentum. Va-
let etiam iſchiadicæ paſſioni,quando frequẽter locus læſus ungitur,& per clyſtere mittitur. Va
let etiam podagricis,& arthriticis,ex frigida cauſa,cum quo fiat frequens inunctio pedũ uel ar-
ticulorũ,addito modico aceti calefacti,& poſtea in fine ægritudinis ſine aceto. Valet dolori dor
ſi emplaſtrum ex eo:& ammoniacum in eo diſſoluitur,& dorſum emplaſtretur cum eo:hoc etiã
emplaſtrum apoſtema ſplenis,& eius duritiem diſſoluit modico ſpacio tẽporis, & oẽs duritias,
& omnia apoſtemata dura.Iniectum naribus,ualet epilepſiæ:& quando epilepticus cadit,de ſtil
la in aures eius cum penna aliquas guttas : & apprehende nares cum manu tua, & agita caput,
& ſi agitatur, ſinatur poſt unam horam:in tempore interpolationis iniectum multum confert. H
Valet oppilationi narium,quando nare oppilantur ex frigido homore, quod intelligas per ab-
ſentiam caloris:& ipſe infirmus ſentit nares frigere,& aſſerit iſtud ſibi acceſſiſſe. Et calefacit ce-
rebrum quando ex eo ungis pollicem,fricans palatum,uel coronam,& tempora eo inungis,aut
cum cibo ſumis,aut cum iure parum ex eo uſq, ad ii.drach.bibas. Valet contra obliuionem.i. de
let eam quando tu radis occipitium,& ungis frequenter illud : & etiam ſumptum per os,ſiue in
cibo,ſiue in uino,in quo bulliat caſtorium,& ſaluia,& olibanum.Iſta frequentare debes quouſ-
que iuuamentum ſentias:& hoc intelligas in omnibus operationibus iſtius olei.Et ſedat dolo-
rem dentium,quando eſt ex frigido humore,uel ex frigiditate cuiuslibet rei:& inungendo dẽ-
tes uel gingiuas eo,parum calefacit.Et iniectum in matricem prouocat menſtrua,quãdo in ma-
tricem cum peſſario immittitur,prius ad ignem calefactum.Aperit orificia uenarum, ſumptum
ſcilicet per os,ſicut ſuperius diximus.Et diſſoluit ſanguinem congelatum in ſtomacho,& in ue-
ſica,quando ſumitur ſicut diximus,ubi locuti ſumus qualiter iuuar renes, et ſoluit urinam, &
frangit lapidem in ueſica. Valet anheloſis ex frigidis humoribus in pulmone contentis, ſumptũ
cum decoctione hyſſopi,& ficuum ſiccarum,et liquiritię,aut alicuius iſtorum ad pondus drach
marum duarum ieiuno ſtomacho.

GALENO

A

GALENO ASCRIPTA QVAESITA IN HIPPOCRATEM

CENSVRA

Ex Prognosticorum, & Aphorismorum commentarijs, ſed ieiune pleraque deſumpta ſunt.

Vid ſignificat tenuis,& pallida vrina ? nempe incoctam ſubſtantiam,
colore cōcoctam,imbecillitatemq; naturę: colore nanq;,quòd faci-
B lem concoctu concoxit: non utiq; ſubſtantia,quæ ſit collatu difficilis.
Quòd ſit ita diu feretur, á periculo immunis perdurare homo nō po
tuerit,quoad morbus cōcoquatur: admodū nanq; tenuis vrina per-
niciosam ſignificat cruditatem, quatenus calor quod tenuiū partiū
eſt,depaſcitur.Quid ſignificat tenue,& fuluum?nempe tenue ſubſtā-
tia,& fuluum colore,melius eſt pallido:ſed tamē ſubſtantia incōco-
cta.Quid ſignificat rufa vrina? nempe inconcoctionē,non interitū:
ſed non tam cito concoquitur, eſt nanque ex ſanguine putrido, qui
nec dum perfectam accepit concoctionem,nec etiam ſuum colorē : ob hoc morbum ſignificat
diuturniorem.In continuis autem febribus vi multa ſanguinis excitatis excernitur vrina rufa,
& craſſa cū hypoſtaſi rufa: manifeſtumq; ex colore,& profuſionis ſubſtātia, qđ aſſiſtit incoctū
eſſe:ægritudinis certe incoctæ vrina flaua quidē colore,ſubſtantia uero tenuis. Quid ſignificat
tenue mictum,& foris turbulentum? vtique inconcoctum ex circunfluentia craſſi flatus: ſigni-
ficat vero naturam incepiſſe concoquere.Quid ſignificat craſſa mictura,& permanēs craſſa? ta-
C lis mictura ita permanens eſt, vt iumentorū: pubeſcere ac uigere ſignificat craſſos humores, &
ſpiritus, vt feruorem.In his capitis dolor,aut iam præſtò eſt,aut mox affuturus,propter pertur-
bationē,ac fumidas exhalātiones,quæ ſunt in humoribus.Quid ſignificat craſſum emictum,&
deinde perdurās?quieſcere quidē in humoribus ebulitionē,& attenuari: moderatā.n.ſignificat
quantitatem:hinc diſcernendi eſſe principium. Quid ſignificat mictum tenue , & idem perdu-
rans? extremā inconcoctionem id ſignificat: nam ſi natura ad concoctionē inclinare tentaſſet,
neutiquam tale excreuiſſet.Hoc autem fit aut virium imbecillitate,aut obſtructione oppilatio-
neq;,aut ob ægritudinis longitudinē.Nam quoniam longa quartana eſt,in principio ob multi-
tudinem,& materiæ difficultatem,vrina directu difficilis tenuis mingitur : verum tenuis min-
gitur ob oppilationem iecoris,aut renū:cæterum ex loci dolore dignoſcitur. Mingitur ſanè te-
nuis,& alba etiā in æſtuoſis febribus,quæ cauſi nominātur: ſignificatq; amētiā imminere. Cau-
ſus nanque febris, copiam ſignificat bilis: at diuturna vrina non eſt : manifeſtumq; facit in uaſis
bilem non manere,ſed ſua ad cerebrum euolui,ac uolitare leuitate:ac ſi amēs non fit,hinc no-
ris fore: quòd ſi iam eſt, mingitq; tenuem,& albam cum interclusa febri,mortem proximam fo-
re prædicito:neque.n.cerebri uires ſuſtinebunt per febrim æſtuoſam immiſſæ bilis acoteni, &
D diſcerptionem putreſcentis. Vndenā oleoſæ gignūtur urinæ?Conſueuit febris primo quidē pin
gue liqueſacere,deinde carnē,poſtremo ſolida exurit corpora: pingui ergo exuſto , oleoſæ ex-
cernuntur urinæ: ſenſim autem eliqueſcit pinguedo: inde principium habet,& aſcenſum, & ui-
gorem . In principio itaq; colliquefactionis oleoſi coloris vrinas facit,ut ambiguū ſit aquoſęne
ſint,an oleoſæ. At in aſcenſu oleum eſſe apparet, vt olei miſſionem iam habere uideatur . Verū
in vigore iam tam colore,quàm ſubſtātia oleū eſſe dixeris.Idq; renū eſt dūtaxat,aut totius cor
poris: ac ſi renum ſit dūtaxat,aceruatim huiuſmodi excernitur multitudo,cū multo caloris ſen-
ſu circa renes: ſin totius corporis, pedetētim ſumit incrementū . Quid ſignificāt eruoſæ hypo-
ſtaſes?cū iā depaſta pinguitudo eſt,& reliqua eliqueſcit caro,etiā eruoſas in urinis excernit hy
poſtaſes . Cæterum aut renū,eſt aut totius corporis: ac ſi ex renibus fuerit, urina etiā cōcocta
eſt,& eruoſas excernit hypoſtaſes: ſi cruda,totius corporis eſt malum . Quid ſignificant furfu-
raceæ hypoſtaſes? cū febris depaſta fuerit pinguedinem ad uaſorū profundū in putrefactione,
tum tales euadunt,anguſtiores folioſis, eis tamen craſſiores excernuntur quandoq; ex ueſica :
at ſi febris affluerit,totius corporis eſt malū: ſin minus,ueſicæ ſolius . Ac ſi urina fuerit incōco-
cta,morbus totius eſt corporis: ſin concocta , ſolius ueſicæ: uerum locum ſuum obtinet dolor .
Quid pronunciant folioſæ ? cum ſolida oblangueſcunt,primo nanque multū abraduntur: ac ſi
cum

cum febri, vniuerſum affligitur corpus: ſin ſecus, ſola veſica. Ex ueſica quidem ſunt concoctæ: E
ex toto autem corpore, crudæ. Quid portendunt in urinis hypoſtaſes crimnodes .i. farinæ craſſiori ſimiles? cum febris profundum uaſorum comprehẽderit, & maiorem latitudinem aſſumpſerit, & longitudinem ampliorem, fiunt ſurſurum hypoſtaſes, uocanturq; crimnodes. Cæterũ crimna duo ſignificant: aut .n. ſanguinis torridam uim pronunciant, aut ſolidorum corporum ualidam colliquefactionem: Ac ſi alba ſit hypoſtaſis, ſolidorum eſt corporum languor: ſin ruſa, id à ſanguine eſt. Quid ſignificat grauiter olens? tabem, & naturæ futuram extinctionem. Quid atræ ſignificant urinæ? cunctæ profecto hæ, & craſſæ omnino ſunt, & perincioſæ. Rariſſime, aut prorſus nunquam atra inuenitur tenuis urina. Nigrum certe corpus, aut propter toſtũ efficitur ſanguinem, aut ob totius corporis refrigerationem, aut melancholico humore purgato. Trinæ itaque hæ ſunt differentiæ, quæ craſſiſſimas obtinent ſubſtantias: ac craſſæ inueniantur atræ urinæ, neceſſe eſt. In acutis profecto ægritudinibus pernicioſa, ut plurimum atra urina eſt. Cum male olens, & hypoſtaſis atra fuerit, in ægritudinem acutã lapſum talem urinam emingentem, non mori impoſſibile eſt. Si ſublatio ſit atra, minus malum: ſimiliter ſi nebulam, uel ſubnebulam habeat ſimilem, mitius eſt malum. Siquidem atrum quandoque frigiditatem oſtendit, quãdoq; caliditatem, ſeu quoquo modo uim torridam. Si igitur liuidum prius mingat, deinde ita fiat a- F
trum, frigiditatem obtinet. Si fuluum anteceſſerit, inde in atrum cõuertatur, toſtum ex nimio calore oſtendit ſanguinem atrum euaſiſſe. Nos utique ne prætereat, quartana & melancholica diſſoluta amentiã, atras excerni urinas, & craſſas: lienoſi nanque tales frequenter emingunt, cum languens ita lien apparet: nullam nanque digeſtionem, & apparitionem intendit in redũdantiam melancholicam. At nos iſta pernicioſa eſſe pronunciamus in acutis ægritudinibus: cùm tam uiris, quàm fœminis atræ urinæ exiſtunt, eſſe peſſimas: at infantibus, ſi aquoſæ. Minus uero erunt pernicioſæ atræ urinæ lienem habentium inualidum: ac non ex æſtuatione, at ex frigiditate, atratus liueſcit quodam modo ſanguis, ſicut aliorum quorundam: at id ex humoris melancholici refuſione.

G

GALENO ASCRIPTVS LIBER
DE HVMORIBVS

Auguſtino Gadaldino Mutinenſi interprete.

Vod in mundo elementum, hoc in animalibus humor: ſicuti ſanè, & in tempore tempeſtas: non abſolutam omnino idẽtitatem, uel ſimilitudinem habentia: ſed eadem quidem actiuis, & paſſiuis qualitatibus, quibus ea habent ipſum eſſe, cõponentiaq; ſunt, & principia eorum quæ ſunt in nobis: differentia uero inter ſe tum multis alijs, tũ ipſis etiam nominibus. Etenim elementa (ex quibus mundus) aer, ignis, aqua, & terra: Tẽpeſtates (per quas tẽpus) uer, æſtas, hyems, & H
autumnus: Humores, bilis, ſanguis, pituita, & atra: ex quibus animalia conſtituta ſunt, & homo. Humiditate autẽ omnia contemperata ſunt, caliditate, ſiccitate, & frigiditate. Sanguis .n. & aer, & ſanè ipſum etiam uer, humida & calida. Bilis, quæ flaua eſt, & æſtas, & ignis, calida & ſicca: Atra, & terra, & autumnus, ſicca & frigida: Pituita, & aqua, hyemsq; etiam, frigida, & humida. Vniuntur autem & inter ſe mutuo humor, elementum, & tempeſtas, diſtantq;. Aer enim, & ignis, ſiccitate & humiditate differunt, caliditate uniuntur. Ignis & terra, frigiditate & caliditate diſcrepãt: ſicca uero omnino ambo. Sicuti terra, & aqua, frigida: diſtant autem ſiccitate, & humiditate. Aqua etiã & aer humida quidem ſunt, caliditate autem & ſiccitate differunt. Ita etiã humores, & tempeſtates inter ſe conſtant, & diſtant: ac mixtionem illam φίλεχθρον, quã uocant, hoc eſt ex amore, & odio conflatam, perficiunt. Verum elementa quidem eadem omnino ſunt, & in eodẽ ſingula manent loco: tranſmutationeq; mutua permanſionem habent, proportionaliq; nutrimento, quippe quæ, prouiſoria quadam ratione, nutriantur. Eodem etiam modo tempeſtas motibus Solis ad Notum, & Borrheam, & fit, & dicitur. At humores non eodem modo, nec iidẽ penitus ſunt: ſed inter ſe differunt loco, colore, cõſiſtẽtia, & qualitate. Ac trãſmutari quidẽ neceſſe eſt

A inter se humores,sicuti etiam elementa inuicem transmutantur:non semper tamen eundē trāsmutationis modum seruare,nec æqualiter ipsos augeri,necesse est : sed nōnullis quidē à terreo
in aqueum ordine quodam,& ab illo in aereum,à quo in ignem fit transmutatio:nōnullis uero
inordinate à pituita in flauam,& à sanguine in atram. Testimonia autē huius rationis sunt,terreus sanguis,& atribilarius,salsa pituita,quæ proxima est bili isatodi, facileq; in eam trāsmutatur.Conspicitur autem,& pituitosa bilis,& mucosa,& sanguis eiusmodi,veluti nimirum in hy
deris,& cachecticis:sicuti etiam sanè in calidioribus,& siccioribus, impermista flaua : atq; si ij
ipsi non concoxerint,porracea euomi,& deijci conspicitur. Ordine itaq; transmutationū ordo
quoq; exupetationis progreditur:contrarium uero,ijs quæ secūdum ipsum transmutātur. Augetur autem in alio,atque alio alius,atque alius subinde humor,temperamento,hora,regione,
ætate,& uictus ratione generascens:sicuti in omnibus omnes ordinatis circuitibus, & suis ipsorum tempestatibus generascentes,& incrementū habentes.Aestate enim augetur Amara bilis,ætate quoq;,& temperamento,& uictus ratione eiusmodi,adhucq; etiam externis rebus:nā
& curæ,& iracūdiæ,& tristitiæ,& labores,& exercitationes,& vigiliæ,& inediæ,& indigentiæ,
largiorē flauæ bilis humorē congerunt: Sicuti sanè somni,& aquæ potiones,& marinorū humi
B diorūq; omnium,& crassorum,& uiscosorum esus,Pituitosum:Carnes uero,& uolucriū pulpę,
& oua,et concoctu facilia omnia,& bono succo prędita,Sanguinē:nisi forte aliquādo proprietas aliqua oblatum cibum inuertat: Similiter quoque,& Atribilariū.Quin & cōplicate quoq;,
prout etiam complicatis utimur alimentis,& consentanea sequuntur.Augetur autē adolescēti
quidem Sanguis quare,et gratiosi ij sunt,insaneq; ad ludendum animati: Bilis uero iuueni, iracūdū ipsum,et animosum,et amarum reddens: Declinanti autē, Atra pessimus hic humor, et
quocunque impetū fecerit,difficilis contentu,difficilisq; permutatu existens:ac subdolam suā
ipsis ætatem,maliq; memorem,ac quoquo modo difficulter corrigibilem efficiens. Est autē et
seni Pituita:segnis ipsa ætas,et obliuiosa,et comatosa:humida.n.et frigida:sicuti declinans,sicca et frigida,et adolescens,calida et humida : et iuuenum, ea quæ est humoris proportione respondentis,et uincentis.Loci uero ipsorum tum generationis,tum permansionis, tum motionis:Sanguinis quidē iecur,uenæ,et ambæ nares:Flauæ uero,uesica ipsa propria, et circa iecur,
et per aures,quod et conspicitur:Pituitæ autem,stomachus,et lumbi,et per os:sicuti Atræ, sub
iecur,et lienem,et per oculos,ut dicitur. Color uero ipsorum : Sanguinis quidem,ruber:Pituitæ autem,albus:Flauæ uero species septem:nam alia quidem est flaua,quæ et elementaris dici-
C tur:alia,pallida:alia,rubra:alia,porracea:alia,uitellina,alia,æruginosa:alia,isatodes.Atræ aūt,
oleosus color peculiaris,et hic,qui μέλαινα, idest atra dicitur. Est autē et gustui sanguis,dulcis :
amara,Flaua:acida,atra:pituita uero qualitatis quidē expers primo,postea salsa,postea acida,
ac præterea dulcis.Sunt autem Atræ,quatuor differentiæ:nam alia est à fæce sanguinis, alia ex
superassatione flauæ,alia bituminosa,quòd bituminis instar splendeat:alia autem * *
Ex his autem sanguis,et pituita,et atra,crassa sunt consistentia. Tenuis,et leuis, et sursum tendens,Flaua:sicuti alij duo humores,graues.Sanguis uero medium tenet, quòd caliditatis sit par
ticeps.Videtur autem charactere obsignari sanitas,horum æqualitate,et symmetria. Deficientibus uero his,uel redundantibus præter modum,uel quantitate,uel qualitate,uel locorū muta
tione,uel complexu inordinato,uel putredine uitiatis,morbi cōtingunt.Sicut etiā dicitur mor
bos accidere humorū ametria: Quemadmodum etiam sanitatē reuerti ablatione, et adiectione,et tenuitate,et crassitudine humorum,et breuiter eucrasia,et symmetria ipsorū. At in sexto
« Epidemiorum ab Hippocrate optime dicitur,‖Humores,hos quidem expellere,hos uero exic- 6. Epid. com. 2.
« care,hos uero imponere,tenuare,incrassare,contemperare,partim quidem sic,partim uero nō. t.2.5.160
« Pro affectuum enim causa,remediorum sequelam cōparāt. Oportet autem, ut humores exqui-
D site sint tum qualitate temperati,tum quātitate æquales,ut et sanitas præsens permaneat,et absens reuertatur:unde etiam denominationē sortiti sunt,ut qui χυμοὶ παρὰ τὸ χεῖσθαι ἅμα,idest liquores à liquescendo simul dicantur.Manifestum enim est,si hoc sit sanitas, id quod non eiusmodi est,morbum utiq; esse,sicut etiam ostensum est. Quoniam uero morbus genus, in diuersas species diuiditur,necesse est differentias à quibusdam differentibus causis prouenire.Causę
uero,humores et symptomata,hæc quidem,extrinsecus superuenientibus: hi uero,incrementis
et decrementis,et ætatibus,et tempestatibus,et uictus rationibus, et temperamentis permutati,ut prius dictum est.Hoc autem et Hippocrates significare uidetur, ‖ alios in alia hora florere Lib. de Humo.
dominariq; in corporibus humores asserens, coloresq; differentes esse dicens corporibus pro com.2.t.26.
exuperantia eorum humorum,qui in temperamento dominantur: Morbosq; pro redundantis
humoris natura gigni solere.Quin et in procemio libri de Humoribus,Color(ait)humorū, ubi
non est eorum turbatio,sicuti florum.Pro exuperantia enim humorū,solet in ętatū successione
hominibus immutari: Sicuti sanè, et mores animi:moratum enim animum faciunt humores.
Ac sanguis quidem hilariorem reddit:Flaua,iracūdiorem,uel audaciorem,uel terribiliorē, uel
etiam utrunque: Pituita, pigriorem et stupidiorem : Atra, iracundiorem et impudentiorem.

Immutantur autem animi mores, et in morbis ad speciem redundantis humoris, ut in uacillationibus. Quæcunque enim ipsarum à sanguine fiunt, cum cantu accidunt, et risu. Quæcunque uero à flaua, audaciores, et amariores: ob id etiam Hippocrates dicit,[a] | Quę cum risu fiunt desipientiæ, securiores, quæ uero cum studio, periculosiores: studium, audaciam intelligens. Quęcunque uero ab atra, toruiores, et taciturniores, et * fixiores. Quęcunq; autem à pituita, nugatoriæ, et instabiles. Er alicubi ipse testatur, qui in primo Epidemiorum ait, [b] | Silenum quidē cū cantu, et risu uacillasse: In [c] | Philiste* uero in tertia Epidemia audacem fuisse uacillationem: uehementer enim insaniuit (inquit) circa meridiem: flaua.n.erat morbi occasio.[d] | Mulierē autem, quæ Cyzici gemellas filias difficulter pepererat, insaniuisse ait, vacillationis uero speciem tetricam fuisse ac mœstam: tacita enim erat mulier, ac neminem auscultans: atra autem, erat causa morbi. [e] | Pithionem uero, qui propter Telluris ędem habitabat, nugacem factum esse insanum: pituitosa autem illi erat ipsa occasio passionis. Post hæc oportet, ut, qui morborum uarietates curaturus sit, eorum causas præcognoscat. [f] | Si enim quis (ut Hippocrates ait) causam morbi nouerit, poterit sanè conferentia adhibere corpori, ex contrarijs morbo obsistens. Et in primo de morbis [g] | Qui de sanatione uult rectè, et interrogare, et interroganti respondere, rectèq; contradicere, eum hæc animaduertere oportet. Primum quidem à quibus omnes morbi omnibus fiant, etc. Noscuntur igitur morborum occasiones, primum quidem ab ætate. nam si ægrotans sit adolescens, præcipue sanè à sanguine ægrotabit, sicuti tum superius ostēsum est, tum deinceps quoque ostendetur. Secundo ab horis: si enim uernalis fuerit hora, sanguis præcipue est, qui molestat. Tertio à uictus ratione: nam esculentorum, et poculentorum aliud aliū humorem procreat: et uinolentias, et edacitates, sanguineę affectiones insequuntur. Sic agnouit Hippocrates: [h] | Silenum, ex potu edoctus, ipsum ægrotasse: et [i] | olitoris uxorem, suborta illi mensium suppressione: nimis enim largiter cibis se repleuerat. Quarto à regione: siquidem calida calidiores passiones inuehit. Quinto ab exanthematis: nam rubra, et rotūda, sanguinea: lata, pituitosa, et alio modo alia, ut in Aphorismis ostendit. [k] | Sudamina uere, et æstate euenire inquiens, tanquam à sanguine, et bile existentia. Et sanè etiam à colore, sicuti humoris exuperantia, sic et morbi, dignoscitur. Est autem hæc ipsa, nihil minus quàm maximæ dignotiones, exquisitissima: ac à Diogene alijsque eius seculi sapientibus tanquam diuinatrix quædam iudicata est. Multum enim uiri illi de coloribus sermonem fecerunt: qui eorum differentijs morbos etiam patiuntur, rubicoloresq;, sanguineos: ruficolores, quibus amarus abundat humor: atricolores, quibus ater: albicolores, plegmatias ipsos, idest pituitosos, nuncupant: rubicoloresque, et ruficolores, morbos ab his perfectos, et atricolores, et albicolores, dicunt. Nescio tamen quomodo multa artis testimonia omittentes, eaq; magis, quæ morbi exquisitum discrimen præbere possunt, coloribus solis perfectum infirmitatis discrimen tribuerint.

A 6. Aphor. 53. Lat. or. 53. a

B 1. Epi. com. 3 t. 19. 3. 121. e

C 3. Epi. com. 2. t. 1. 3. 135. c

D 3. Epi com. 3. t. 85. 3. 152. c

E 3. Epi. com. 2. t. 2. 3. 127. c

F 2. lib. de Nat. huma. t. 1. 7. 182. e

G In principio libri.

H 1. Epi. com. 3. t. 19. 3. 121. e

I 3. Epi. historia prima.

K 3. Aphor 21. Lat. ord. 24. c

E F G

GALENO ASCRIPTVS LIBER
DE PLANTIS

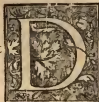
Et est de Medicinis Occultis, quas noluit propalare, nec consignare in libris suis alijs: quæ sunt experimentata, & probata.

Per Dominum Grumerum Iudicem de Placentia, & per magistrum Abraham medicum, de Arabico in Latinum Marsiliæ translatus.

CENSVRA

Licet Spurius videatur, tamen Iacobus Forliuiensis, & Gentilis de Fulgineo, inter Galeni opera, vnà cum Humain, recensent.

Glossa Humain, idest Ioannitij filij Isaac.

C *Ixit Humain.* Velle Galeni in hoc libro est repetere, quæ aggregauit in vita sua de medicinis mirabilium proprietatũ, & ego pluries sum expertus, & nunquam fefellit experiẽtia. Ideoq; occultauit, vt plurimũ gentibus, ne alicui certificarentur, nisi speciali homini digno sapientia, & sapienti cognitione: & ideo non sunt notæ communiter omnibus. Et venit ad meam notitiam non translatio vna: & aggregaui ex eo solummodo quod verum est, & quod expertus sum: & curaui ex eo plurimos. Et quia iam me præcessit alius Glossator huius libri non intelligẽs ipsum, propterea, quòd addebat, & imminuebat, quod non intelligebat in libro, cum proposui glossare hũc nobilẽ librum, fui valde sollicitus, & frequens in addendo ipsum secundum posse meum, postquàm ipsum ex a minaui cum alijs multis translationibus ante me factis de lingua Grçca in Arabicam adhabi. 2. ia iasar Maomet filium Moisi: & à Domino habeamus auxilium. Glossa tantarum, & medicinarum occultarum, & proprietatum ipsarum. Et sunt quadragintasex plantæ.

Prima, *Dixit Galenus*, Arbor, quæ appellatur Alatelis zinzi nomine loci. Confert epilepsiæ, & tristitiæ cordis quando suspenditur in collo hominis, nec redit epilepsia penitus. Et multũ cõfert venenis mortiferis, & morsibus venenosis: & quando quis morsus est, uel uenenatus, & ex ea bibit, confert ei. *Dixit Humain*, Intendit Galenus dicere in dicto huius plantæ, Alatel zinzi, qui est illa planta, quæ inter nos appellatur Pæonia, qđ sicut planta ista eius, quæ bona una est, *Pæonia.*
D quacunque forma frangatur, crux interius reperitur, sic crux, quę reperitur in planta Alatel, nisi q̃ Pçoniæ est nigrum lignum deforis sicut ebanus, & ideo appellatur Alatel zinzi: & istud lignum Pæoniæ appellatur Salcanebe. Et dixit Galenus, quòd quando istud lignum appenditur personæ habenti epilepsiam, confortat. Et dicit quòd est multũ magni iuuamenti, & fortis odoris, et cinerosi coloris deforis, et intus multæ albedinis: et melius ex eo quod intus habet cruces. Et dixit Galenus per ueram experientiam hominis empirici, cuicunq; cito in collo suspendit, cessauit paroxismus eius. Et quando amici infirmi crediderunt eum curatum remouerunt appensum, et statim redijt ægritudo. Et tunc cum ægro redierunt in eadem nocte ad Galenũ, & iussit appendi iterum dictam pæoniam super ægrum, et statim iterum recessit accessio: et iterum remouerunt, et redijt: et reposuerunt, et recessit. Et ego Humain hoc opus sum plurimum expertus, et repperi uerum, quod dicit Galenus. Et Ruffus de hac planta fecit librum.

Secunda planta, *Dixit Galenus*, Planta quæ fluit sanguinem menstruorum, confert dolori stomachi, et matrici, et uentositati grossæ, quæ est in matrice: et cõfert impetigini. *Dixit Humain*, Intentio Galeni in dicta plantu quæ fluit sanguinem menstruorum, est quædam planta, quæ est appellata Hygailem: et est planta multum spinosa, et suæ spinæ sunt satis maiores spinis plãtæ rubei, idest rumicis: et multum nascitur in locis petrosis. Et habet rosas rotũdorũ capitũ aggregatorum *Hygailem.*

gatorum

gatorum non expanforum confectorum:& fua rofa habet pediculum.i.gambum, fubtile ficut E
pediculum violæ,fed eft breuius pediculum pediculo violæ: & habet odorem odorifeтũ vinofum,& mirabilem odoratus huius rofæ delonge,& fit inde puluis odoriferus quem tenent apothecarij in Yrac. Et habet gummam rubeam, quod appellatur adendam,& eſt mẽſtrua fuç plãtæ.Et multoties contingit, ꝙ fluit fuper ftipitem fuæ plantæ quoddam rubeum, quod affimilatur fanguini,quod reftringit fluxum fanguinis vndecunque fit.

Cicuta. Tertia planta, *Dixit Galenus*, Planta quæ nafcitur in foſſatis. Confert dolori iuncturarum,& ventofitatibus frigidis:excitat partum:& confert uentofitati matricis,& dolori dentium,& podagræ antiquæ. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus plantã,quæ nafcitur in foſſatis,& eſt quæ appellatur in arabico Harmel,ideſt cicuta maior: in Catalonia uocaẽ Stacoranzi: & intrat in magnis confectionibus, & in magnis pilulis.

Barba hircina. Quarta planta, *Dixit Galenus*, Planta,cuius femina comedunt columbi agreftes, & caret folijs.Reftringit fluxum fanguinis,& incarnat vlcera ftatim,& non indiget cum ea alia medicina, & fortificat membra fluxibilia, & confert ueneno. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus cum dixit planta, cuius femina,&c.eſt planta quæ appellatur barba hircina,& in græca lingua appellatur Ciofatos:& eius radix appellatur in Arabico Carapit. Et quando piſtatur carapit, & mifcetur F
cum pulueribus competentibus circa fluxum uentris,confert fluxui uẽtris,& fluxui fanguinis.

Gentiana. Quinta planta, *Dixit Galenus*, eſt planta quæ quando cum ea lauantur manus cum alcanarle,ftringit fluxum menftruorum,& confert morfibus uenenofis:& aperit oppilationes, & fpecialiter fplenis,& abftergit uifum. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de planta, quæ eſt Gentiana appellata.

Anacardus. Sexta planta, *Dixit Galenus*, Arbor quæ nafcitur in India,quam non audent appropinquare fcarabei.Augmentat intellectum,& etiam memoriam,& rectificat calorem, & augmentat coitum,& erigit virgam fi ex ea epithimetur uirga. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de plãta,quæ appellatur Anacardus, quam fi fcarabei appropinquent,ftatim moriuntur. Et eius mel,fi ex eo fiat epithima fuper virgam,fortificat eam,& clarificat femen.

Lignum Balfami. Septima planta, *Dixit Galenus*, Arbor quæ quando inciditur,confert eius granum, & lignũ, & quod inde exit,uenenofis,& morfibus uenenofis,& doloribus auris,& epilepfiæ:& facit defcendere fuperfluitates de capite:& confert omnibus infirmitatibus frigidis, & humidis. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus,dum dixit arbor,&c.eſt arbor quæ antequam euellaẽ, inciditur,eſt balfamũ.Et cũ inciditur,fluit oleũ:& quãdo fcinditur,& oleum inde exit, ftatim moriẽ arbor. G

Arbor Salicis. Octaua, *Dixit Galenus*, Arbor longa quæ nafcitur in ripa fluminis, & habet folia aliquãtulũ pilofa.Euellit uerrucas,& confert quartanæ fuccus eius,& aperit oppilationes. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus dum dixit,arbor longa,&c.eſt arbor falicis. Si ex falice fiat aqua fublimata, & detur quartanario,eius elongat acceſſionem paroxifmi: probatum eſt.

Arbor Derdelis. Nona, *Dixit Galenus*, Arbor qua utuntur pictores, confert morbillis: & fortificat ftomachum, & gingiuam: & ftringit fluxum uentris:& quando fluxibilia cum ea emplaſtrantur,cõfert exituræ longaonis. *Dixit Humain*, Intelligit, dum dixit arbor qua utuntur, &c. de arbore Derdelis.

Agnus caſtus. Decima planta, *Dixit Galenus*, Planta quæ nafcitur in riuis,amputat fperma,et ipfum deficcat: et acuit uifum, et confert fluxibilitati membrorum. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus in hoc fuo dicto, arbor,etc. quæ uocatur Agnus caſtus, et quandoque appellatur arbor Mariæ, et arbor Abraham.

Planta Xilo carapte. Vndecima planta, *Dixit Galenus*, Arbor quæ habet fætentem odorem,cuius grana non affimilantur fafeolis.Cum mulier Capit ex ea unum granum integrum,toto illo anno non imprægnatur, et fi plus capit, tot annorum differtur imprægnatio,quot granorum facit captionem. H
Dixit Humain, Intelligit Galenus,dum dixit,arbor,etc. eſt planta Xilocarapte.

Arbor Ellebori albi. Duodecima planta, *Dixit Galenus*, Planta, quæ in medio continet racemos, ficut arbor pomorum paradifi. Occidit uermes,et alia animalia, et quando colligatur cum uno grano ex fuis granis, confert ophthalmiæ, et hemicraneæ: ferenda aufert lachrymas oculorum. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de arbore Ellebori albi.

Granum Iuniperi. Decimatertia planta, *Dixit Galenus*, Cum qua curantur iumenta. Quando ex ea capit quis tria grana,et ligat in aliqua ligatia,et fufpendit in fuo collo,facit hominem fibi obedientem de eo quod petit:et iftud granum confert epilepfiæ, et malæ memoriæ. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de arbore, quæ appellatur Aratir, et uocatur lingua romana Ymbrallicas, et uocatur grana Iuniperi.

Solatrum. Decimaquarta planta, *Dixit Galenus*, Planta quæ nafcitur in uineis,cuius lignum eſt quadrãgulatum. Cum piſtantur eius folia, et piſtantur cum aceto, et patienti tenafmonem datur in potu,curatur:et qui bibefit de fucco huius arboris,nullo uino quod bibat inebriatur: et fimiliter fi prægnans inde bibit, abortit. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de arbore Solatri, quam uocamus Maurellam.

Decima-

A Decimaquinta planta, *Dixit Galenus*, quæ nascitur in fossatis ciuitatum. Quando appenditur collo epileptici, curat eum: & si ex ea fiat suffumigatio epileptico, dũ adest paroxismus, statim recedit. Et quando decoquitur cum sapa, & melle habenti retentionem vrinæ, & dolorē lateris, curatur ægritudo. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de arbore, quæ uocatur Yringnis, & est appellata lingua romana Archanus. *Tringnis.*

Decimasexta planta, *Dixit Galenus*, Planta super quam quando cadunt aues masculi, cadũt inde statim mortui. Confert morsibus venenosis, & ventositatibus frigidis, & apostematibus duris: & dissoluit podagram: & augmentat sperma, & fortificat virgam, & quando ex ea fit suffumigatio, confert febri quartanæ. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de arbore, quæ est Albeam in lingua Græca uocata dorsogiara, & est species Iusquiami indici, & in lingua persica uocatur Alsmear, & est arbor indiana. *Species Iusquiami.*

Decimaseptima planta, *Dixit Galenus*, est planta, quæ quando eam mulier prægnans videt, statim abortit, & moritur in eius ventre fœtus. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de planta in lingua Arabica appellata occidens patrem: & significat in græca Aconiton: & dicit Iudæus, qđ eam uocamus herbam Lupanariam. *Herba Lupanaria.*

B Decimaoctaua planta, *Dixit Galenus*, Arbor quæ quando eam comedunt scarabei, si eius odorem sentiunt, statim moriuntur. Confert apostematibus calidis: & eius cinis confert ulceribus antiquis. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de arbore Fusteci. Dicit Iudæus, quòd est lignũ glaucum, quo tingunt tinctores. *Arbor Fusteci.*

Decimanona planta, *Dixit Galenus*, Arbor quæ appellatur Portulaca agrestis. Et aperit oppilationes, & tollit superfluitates humorum, & confert quartanæ, et apostematibus calidis. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de arbore Cuscutæ: et habet nomen Iteroc, quòd non habet radices, et habet uenas, quæ circumuoluuntur alijs arboribus, sine radice. *Arbor Cuscutæ.*

Vigesima planta, *Dixit Galenus*, Arbor quæ quando aues super eam sedent, adhærent ita ꝙ eleuari non possunt, et uocatur Digil. Dissoluit apostemata, et desiccat ulcerationes, et confert dolori aurium, et augmentat sperma, et fortificat membra. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de planta uisci, et uocatur lingua græca alifcat. Et hoc nomine uocatur, quia quando interius fructus est attunditur, et inde tingitur lignum, vel planta, si postea super sic tincto sedeant aues, capiuntur: et ea multum utuntur ancupes. *Planta Visci.*

Vigesimaprima planta, *Dixit Galenus*, Planta quæ uocatur Amidela indica, Augmentat virC tutem membrorum, et augmentat coitum, et memoriam, et confortat neruos, et confert cerebro. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de planta, quæ nascitur in India, et uocatur in lingua Arabica Asel, et Sel est fructus interior mali granati indici, et exterior pars dicti mali granati uocatur Bel: in Auicenna reperies, ut dicit Iudæus. *Fructus Mali granati.*

Vigesimasecunda planta, *Dixit Galenus*, est planta, quæ dicitur Planta crepatorum. Desiccat humiditatem, et confert apoplexiæ calidæ. Et uocatur planta crepatorum, quia quando pistaŕ, et superponitur loco crepato, consolidat, et ei confert. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de arbore quæ uocatur nux Cupressi. *Nux cupressi.*

Vigesimatertia planta, *Dixit Galenus*, est planta quæ uocatur Rubicundam, uirtutis magnæ. Confert apoplexiæ calidę, et retinet fluxum uentris, et incipit materiam cholericam, et utimur ea in pluribus cibarijs. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de arbore, quæ uocatur Coriandrum humidum. *Coriandrum.*

Vigesimaquarta planta, *Dixit Galenus*, est planta quæ uocatur Lingua loquens, et uerbũ trāsiens. Quando comburitur, et ponitur super uenam fluentem sanguine, restringit fluxum citò: et confert prurirui dentium, et desiccat ulcus: et retinet fluxum menstruorum, quando ex ea fit D pessarium in uulua. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de planta quæ uocatur arabicè Burdi. Dicit magister Abraham, quòd est intus super palea, quo papiri loco utuntur apothecarij in Alexandria: quæ quando comburitur prodest, ut dicit Galenus. Et ideo habet dicta nomina, quia per papirum loquimur, et uerba transmittimus, scilicet in epistolis. *Burdi.*

Vigesimaquinta planta, *Dixit Galenus*, est planta quæ uocatur planta menstruorum. Cōfert retentioni urinæ, et morsibus uenenosis confert, et confert sciaticæ, et dissoluit sanguinem cōpactum in uesica. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de arbore quæ uocatur Mederat. i. plāta deaurata, quia eius folia habent colorem auri: et uocatur planta menstruorum, quia quando pistantur eius folia inde fit pessarium in uulua, et confert fluxui menstruorum. *Planta Menstruorum.*

Vigesimasexta planta, *Dixit Galenus*, Planta est, quę uocatur Palpebra oculi. Confert dolori dentium, et desiccat ulcera, et incidit superfluitates, et incarnat, et est mirabiliter abstersiua, et ideo multum facit macrescere. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de planta, quę uocatur Arabicè Mamiren, idest Chelidonia, quę habet uirtutem curandi oculos propriè: quę quando pistaŕ curat omnes ęgritudines palpebrarum, siue sit ibi scabies, siue lippitudo, siue grauitas, uel quid simile. *Chelidonia.*

Vigesimaseptima planta, *Dixit Galenus*, est planta quæ uocatur Lampas oculi. Et est de mortiferis *Condisi.*

tiferis medicinis,quando homo non vtitur ea sapienter,& est de medicinis, quæ faciũt vome- E
re:& non utũtur ea nisi pauci medici. Et expellit omnes humores phlegmaticos de stomacho: & inde fiunt caput purgia. Et quando traditur in potu,prouocat urinam,& menstrua, & si inde aliqua quantitas fumatur. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de planta, quæ uocatur Condisi. Ideo appellata Lampas est,quia sua planta translucet de nocte, ita quòd quando itinerantes eã de nocte uident,non indigent alio lumine:& cum plus appropinquant ipsi plantæ,ipsius minui tur lux,adeo quòd quando illuc venerunt ubi est,deficit lux.

Iusquiamo. Vigesimaoctaua planta, *Dixit Galenus*, est planta,quæ uocatur Deceptor hominum. Cõfert cardiacæ,vel tremori cordis,& fortificat cerebrum:& confert epilepsiæ,& paralysi, & torturæ oris,& ægritudinibus antiquis, quando miscetur cum alijs medicinis temperantibus eam. Et quando sola capitur in magna quantitate,occidit:& si in parua,inebriare facit. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de Iusquiamo,ideò quia deceptor aliquis cum discurrit per orbem, ingeniatur miscere cum suis cibis:& quando obuiat mercatori in itinere,inuitat eum ad sua cibaria,& ad potãdum secum,quousque inebriatus est,& postea depredatur eum: & propterea vocantur ea vtentes aues, quia * mancos.

Papauer nigrum. Vigesimanona planta, *Dixit Galenus*, est planta,quæ uocatur insipidi odoris. Confert omni- F
bus,quibus proxima superior:& oportet quòd debeas adæquare super æqualitatem,quia malitiosa est,sicut superior. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de plãta Papaueris nigri,de cuius succo fit opium. Sed appellatur hoc nomine,quia quando eius succus, qui est opium,datur in potu usq; ad quantitatem quæ occidit,& superuenit medicus sic potato, inuenit potatum impotẽtẽ ad loquendum,& ad membra mouendum. Et si medicus est subtilis in intellectus,faciat inũgi mẽbra,& fricari forti fricatione,quousque palma fricantis sentiat membra fricata calefieri: & deinde tradat ad odorandum odorifera, & cum multum fricauerit, odoret palmas proprias, & sentiet odorem Opij: sicq; cognoscet infirmum opio potatum: & tunc curet eum cum medicinis remouentibus malitiam opij: & ita facit bonus medicus.

Granum indicum. Trigesima planta, *Dixit Galenus*, est planta quæ reperitur inter alia sata. Retinet fluxũ sanguinis,& desiccat ulcera:& quando pistantur eius folia,& supponuntur apostematibus, dissoluit ea:& est de fortibus laxatiuis. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de planta cuius granum uocatur Granum indicum. Et eius sunt duæ species scilicet syluestris,quæ non est bona ad utendũ, & alia domestica:& ut plurimum nascitur inter alias arbores,& propterea dicto nomine uocauit eam Galenus. G

Qualula. Trigesimaprima planta, *Dixit Galenus*, Auis est quæ appellatur Auis quæ occiditur à tonitruo. Et est auis cuius fel confert quinto de.i.cephalicæ:& eius sanguis confert dolori auris: & quando comeditur confert cordi, & lætificat ipsum. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de aue, quæ dicitur Curue,quæ nunquàm est foris quando sentitur,uel audit tonitrua. Et quando est tempus pluuiæ,hæc auis cum alijs suæ speciei uenit ad ripam maris, & abscondit se in conchis ne audiat sonum tonitrui,quoniam si audit statim moritur:& quando tempus pluuiæ,& imber recedit,exeunt,& remanent,& morantur in locis humidis. Credit Iudæus,quòd sit qualula.

Lapis Aquilæ. Trigesimasecunda species, *Dixit Galenus*, Lapis qui uocatur generans aquileum. Ligatur coxæ parturientis,uel cum ipsum in manu tenuerit, facile educit partum sine labore. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de lapide qui intus habet lapillum paruũ ad instar armillæ, & sentitur cum uibratur,& est grossitudinis vnius nucis. Et cum aquilæ fœminæ non possunt parere, masculi portant de terra Indiæ hunc lapidem de loco ignoto,& ipsum supponunt aquilæ, & parit statim oua. Et hic lapis non reperitur nisi in nidis aquilarum,& uocatur lingua Romana Immarion,credo quod sit lapis prægnantis.

Caminar. Trigesimatertia planta, *Dixit Galenus*, est planta quæ est appellata Infrigidatrix inflationis. H
Confert Sodæ.i.cephaleæ,quæ est ex fumositate choleræ: et quando supponitur loco dolenti, statim curat,et aufert dolorẽ:et cum ponitur in camera alicuius febricitãtis,statim tollit febrẽ. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de planta quæ uocatur in lingua græca Cominar. Et appellatur hoc nomine,quia refrigerat inflationem. Cum homo capit ex ea, et intrat in balneum bene calidum,videtur ei,ꝙ nullus ibi sit calor, immo ꝙ aer sit frigidus. Et uocatur Darseni Desen.

Lapis Adamas. Trigesimaquarta species, *Dixit Galenus*, Lapis dæmoniacus. Cum apponitur alicui parti corporis,nunquàm finit illud corpus pati apoplexiam,paralysim,uel torturam oris:nec operabũtur in tali corpore medicinæ uenenosæ,nec patietur minutionem sensus. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de lapide,qui uocatur lapis demẽs,qui incidit alios lapides: et artifices nõ possunt sculpere alios lapides sine isto. Et de his lapidibus multi inueniuntur,et maiores ipsorũ non excedunt magnitudinem unius barat. Sed ideò appellatur lapis demens,quia in ea parte, ubi est, nemo est epilepticus:et est lapis,qui non cedit ferro,nec comburitur igne. Et uocatur in lingua græca Catidion: et est Adamas, ut dicit Iudæus.

Auis quæ nunquã satiatur. Trigesimaquinta species, *Dixit Galenus*, Auis est,quæ uocatur in lingua græca Aaron, et lingua persica Exquicobion. Est talis naturæ,quòd qui comedit de eius hepate,inuenit augmentũ

magnum

A magnum virtutis appetitiuæ,& fortificatur corpus eius.Et ideò comedunt eam pugiles ad eo-
rum corpora fortificanda,& idem faciũt mulieres. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de hepate
auis,quæ sua natura nunquã satiatur propter fortitudinem suæ digestionis:quæ bene egerit,qe
quid comedit,& citò.Et de natura eius est,q vult quietẽ,& stare in locis altis, & non vult stare
prope terram,immo super arbores vbi sunt boni fructus:qbus fructibus deficientibus recedit.

Trigesimasexta species, *Dixit Galenus*, est Cerebrum auis quæ facit vigilias. Quando de suo *Auis,quæ nunquam dormit.*
cerebro sicco,& puluerizato capitur drach.j.& inde fit caputpurgium cum oleo ex amygdalis,
non sinit hominem dormire de nocte. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de aue, quã Græci ap-
pellant Anron,quæ auis nunquã dormit de die,vel de nocte: nam de die sibi quærit uictũ suũ,
& de nocte uigilat: & habet magnam uocem,& non sinit de nocte cantum vsq; ad matutinos,
deinde aliquantulum quiescit:& uocatur Alchigar.

Trigesimaseptima species, *Dixit Galenus*, est planta quæ nascitur in ripis fluminum. Multum *Psillium.*
cõfert tenasmoni,& extinguit caliditatẽ hepatis, & lenificat siccitatẽ palati contingentem ex
fluxu choleræ,& cõfert apostematibus calidis. *Dixit Humain*,Intelligit Galenus de plãta psillij.

Trigesimaoctaua planta, *Dixit Galenus*, est planta quæ uocatur Honor exercitus.Augmẽtat *Tribuli marini.*
B sperma,& rectificat erectionem uirgæ,& frangit lapidem qui est in uesica,& cõfert dolori dor-
si,& dolori neruorum,& paralysi,& torturæ oris. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de planta,
quæ appellatur Alasat,idest tribuli marini,uel cicerum Imperatoris. Et uocatur hoc nomine,
quia sternitur circa barbas exercitus, ad fortificandum exercitum contra inimicos.

Trigesimanona planta, *Dixit Galenus*, quæ uocatur Arbor cantharidum. Purgat phlegma,& *Turbit.*
humores grossos,& mundificat corpora repleta.Et nominatur arbor cantharidum ratione qua
alibi in alio libro dicemus. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de plãta Turbit,& uocatur arbor
cantharidum, quia cantharides morantur iuxta turbit.Et cũ homines uolunt incidere,& euel-
lere turbit,incidunt & proiiciunt ad partem,& sinunt siccari ad Solem, & tunc cantharides in-
trãt in suis cannulis:& ideò turbit non est bonum nisi cannulatum. Et propterea cum peruenit
in manus periti medici,non utitur eo in suis medicinis usque quo aperiat cannulas,& ipsas mũ
det à cantharidibus.Et cum peruenit ad manus imperiti medici, pistat ipsum sine dicta apertio
ne,& mundificatione,& eo utitur in suis medicinis, & tũc facit magnas tortiones, & damnum
magnum:& ex tunc peritus medicus tales curat cum iis, quæ curant malitiam cantharidum.

Quadragesima species, *Dixit Galenus*,Lapis Iudaicus,qui expellit aquam citrinã hydropico *Lapis Iudaicus.*
C rum. *Dixit Humain*,Intelligit Galenus de lapide Indico,qui appellatur Arlas,& est cognitus in-
ter sapientes.Et nomen huius lapidis est,quòd quando superponitur hydropico,desiccat aquã
citrinam,& eam tollit,ita quòd si homo ponderetur,antequam ei superponatur, & post iterum
ponderetur,inueniet manifeste diminutũ,quantũ de aqua citrina diminuit: & subtiliat corpus
quousq; de dicta aqua nil remaneat.Et est hic lapis de sua natura leuis,natans super aquam. Et
cum hic lapis desiccauit dictam aquam,et postea ponitur ad Solem,et ibi relinquitur,Sol trahit
inde quicquid ibi est de aqua, et sic redit ad pristinum statum.

Quadragesimaprima planta, *Dixit Galenus*, Planta quæ appellatur Occidens pulices. Dissol- *Herba pulicũ.*
uit humiditates ex corpore,et eum ex ea fit gargarisma, purgat paulatim caput ab humiditati-
bus,et calefacit corpus.Et intrat in multa unguenta utilia paralysi, et torturæ oris. Et quando
epitima fit ex ea uirgæ,tempore quo quis uult coire,facit appetitum coeundi,et statim adiuuat
ad spermatizandum. *Dixit Humain*,Intelligit Galenus de planta sic nominata,quia quando pu-
lices super eam cadunt, statim moriuntur.

Quadragesimasecunda species, *Dixit Galenus*,Planta basilitonica.Augmẽtat sperma,et aug- *Vrtica.*
D mentat uoluptatem coeundi, et erigit uirgam. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de planta Vu-
tar.i.urticæ.Et quando ex ea tangitur corpus humanum,rubefit et ampullatur,et facit pruritũ,
qui tollitur post cum unguentis frigidis.Et illud quod tollit hanc suam malitiam, est iusquiami
quarta pars drach.i.cum drach.xx.secani abiy,i.sirupi acerosi:et habet magnam amaritudinẽ.

Quadragesimatertia species, *Dixit Galenus*, Piscis, qui uocatur prouocator menstruorum. *Piscis fere.*
Confert fel eius epilepsiæ,quando ex eo fit caputpurgium ad quantitatem unius grani hordei.
Et quando pistatur hepar eius,desiccat,et inde fit caputpurgiũ:et confert hęmorroicis,et strin-
git fluxum sanguinis undecunq; fluat.Et nodus medius nodorum spinæ huius piscis quãdo su-
mitur in ore,tempore,quo quis appetit coire,statim desinit appetere coitum.Et uocatur sic,qa
prouocat menstrua,ut prædictum est. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de pisce,qui uocat̃ Ca-
ras,et dicitur quod est cete. Sed ideò sic uocatur, quia est magnus piscis: de quo nauigantes ti-
ment,ne rumpant nauigia. Et propterea nauigantes secum deferunt pẽnas tinctas de sanguine
menstruorum,quas proiiciunt in mare,cũ perpendunt hos pisces,et statim pisces sentientes pẽ
nas fugiunt,et nauigia relinquunt. Et dicitur quod est piscis qui uocatur Alchautias:et dicitur
quod est tinham,qui reperitur in flumine babilonico.

Quadragesimaquarta species, *Dixit Galenus*, Gummi caudarũ. Mollificat dura apostemata, *Hyssopus humida.*
et membra dura,et omnem duritiẽ remouet uesicæ,et confert dolori pectoris, et superponitur
in locis

in locis conquaſſatis, et ſtatim confert. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de hyſſopo humida, E
ideſt unctuoſitate, quæ aggregatur in caudis ouim tamdiu, donec aſſimiletur nigro gummi: et propterea hoc nomine uocatur.

Mumia. Quadrageſima quinta ſpecies, *Dixit Galenus*, eſt planta quæ uocatur Menſtrua montium. Et confert ad mollificandum duritiem, et omnem conquaſſationem, et dolorem neruorum, et rupturæ oſſium, et quod de oſſibus rumpitur iuxta coſtas, et mollificat corpora. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de mumia ideò, quia mumia defluit de iſtis altis montibus ad minus altos: et defluit paulatim ad inſtar menſtruorum. Et dicitur, quòd exit de una Crotta inter duos lapides ab altiori loco ad minus altum: et aggregatur in terra ſuper uas, quod ei paratur ad ipſam recipiendam. Et illis crottis ſuperſunt cuſtodes magnatum, qui cuſtodiunt, quod ex ipſa aggregatur propter magnam penuriam. Et quando ex ea bibit ruptus, uel conquaſſatus, conſolidatur inde uſque ad uigintitres horas. Et ex ea quādo datum fuerit in potu multis animalibus ruptis, et conquaſſatis, per ueram experientiam repertum extitit medicamen accedere ad locum rupturæ, et circumuoluere ſe ei circa rupturam in modum filorum ligatorum. Et dicitur, quòd quando ex ea quid modicum diſſoluitur cum axungia porcina recenti, et bene incorporatur, et ponitur in aurem ſurdam, curat eam. F

Aſpaltum. Quadrageſimaſexta ſpecies, *Dixit Galenus*, Filius aquæ. Mollificat duritiem, et exiccat ulcera, et confert morſibus uenenoſis, et mollificat membra dura. *Dixit Humain*, Intelligit Galenus de Aſpalto Iudaico. Et ideo hoc nomine uocatur, quia reperitur in marina ferente in terra Iudæorum. *Dixit Humain*, Hæ ſunt ſpecies plantæ, et gummi, et animalia, quæ Galenus occultauit, et etiam abſcondit in ſuis libris medicinalibus. Et ſunt in numero Quadragintaſex.

FINIS.

Aα Bβ Cγ Dδ Eε Fζ Gη Hθ Iι Kκ Lλ Mμ Nν Oξ Pπ.

Omnes ſunt quaterniones, prçter P π, qui eſt quinternionem.

VENETIIS APVD IVNTAS.